

ให้ไว้เป็นสมบัติของหอสมุดแห่งชาติ

สาขา

ประจำจังหวัดนครราชสีมา

ณ วันที่

รองเจ้าคณะมณฑลนครราชสีมา

ชาตกฎจีกถา

๑/๑๖/๗๘

ชาตกฏฺฐกถาย

ปฐโม ภาโค

เอกนิปาตวณฺณนา

ฌาณวรฺเถเรน สาสนโสภเณน

โสธิตา

๒๔๖๗

พุทฺธสเก มุทฺทิตา

ปฐเม วาเร

สฺยามรฏฺฐสฺส ราชธานิยํ

มหามกุฏราชวิทฺยาลเยน ปกาสิตา

๒๔๖๗

สุวางฺควฑฺฒนา ปรมราชเทวี

๒๔๖๔ พุทฺธสเก

ชาตก

ชาตกฏฺฐกถาย

ปฐโม ภาโค

เอกนิปาตวณฺณนา

ฌาณวรฺเถเรน สาสนโสภเณน

โสธิตา

๒๔๖๗

พุทฺธสเก มุทฺทิตา

ปฐเม วาเร

สฺยามรฏฺฐสฺส ราชธานิยํ

มหามกุฏราชวิทฺยาลเยน ปกาสิตา

๒๔๖๗

กรุงเทพ ฯ

โรงพิมพ์พาณิชศุภผล ถนนสามเพ็ง

เลขหมู่ 294.3184
ส 512 ส

เลขทะเบียน 26·339 ·14127

ปรมราชเทวิปุปเวทนำ

สุวางฺควฑฺฒนา นาม ปรมราชเทวี อิมมตฺถำ ปเวเทติ ฯ

สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส สาสนำ ติฏฺฐมานำ ปริสานำ สมฺมาปฏิปตฺติยา ทพฺหำ ติฏฺฐติ โสภมานำ ฅเถว โสภติ ฯ สมฺมาปฏิปตฺติ จ ปริยตฺติ-มูลกา โหติ ฯ ฅทตฺถโชติกำ ปริยตฺติ ปริยาปุณิตฺวา ปหาตพฺพญฺจ ภาเวตพฺพญฺจ ชานนฺตา ธมฺมานุธมฺมปฏิปทำ ปฏิปชฺชนฺติ ฯ เตนสฺส ปุพฺพงฺคมภูตา มหาราชา สุยามานมินฺทา เจว ปวตฺติกาเล มหาราชา สุยามานมินฺโท จ พุทฺธสาสโนปตฺถมฺภกา นิวิฏฺฐสทฺธา นิวิฏฺฐเปมา เอกนฺตคตา อภิปฺปสนฺนา ปริยตฺยุปกรณำ อตฺตโน ภารมกำสุ ฯ

จกฺกิวำเส ปน จตุตฺถสฺส มหามกุฏราชสฺส เจว บิยมาวติยา จ สุจริตอุจฺจากุลีนา ธีตา สุวางฺควฑฺฒนา นาม ปรมราชเทวี เตหิ สทฺธิำ ปญฺจเมน จูฬาลงฺกรณบียมหาราเชน อตฺตโน ชาตกาลโต ปฏฺฐาย ยาว วิญฺญุตมฺปตฺตกาลา โปเสตฺวา ขตฺติยกุลธมฺเมหิ อนุสาสิตฺวา ยโสโภคสมปฺปิตา กตฺวา อิสฺสริยฏฺฐาเน ปติฏฺฐาปิตา หุตฺวา อิมสฺมิำ สำวจฺฉเร ชาติยา ปริปุณฺณสฏฺฐิวสฺสา อโหสิ ฯ อยญฺจ กาโล ปริปุณฺณวิหปฺปติจกฺโก อภิมงฺคลสมฺมโต โหติ ฯ สา จ เตสำ เมตฺตาทิคุณำ อนุสฺสริตฺวา เตหิ กตวิธาเนน ปริยตฺยุ-ปกรณำ กาตุกามา ชาตกฏฺฐกถาปกรณำ มุทฺทาเปตุำ อารพฺภ ธรมา-นกกาเล วชิรญาณสฺส มหาสมณสฺส มหาสงฺฆปริณายกสฺส ภาร-มกาสิ ฯ ตสฺมิมฺปน กาลกเต สุจิตฺตตฺเถโร จ ญาณวราภรโณ

ปรมราชเทวิปุปเวทนำ

ปวรนิเวสวิหารวาสี ญาณวรตฺเถโร จ สาสนโสภโน เทวสิรินฺทา-
วาสวาสี อุตฺตมตฺเถโร จ ธมฺมโกสาจริโย ราชาธิวาสวิหารวาสี
เขมจาริตฺเถโร จ ธมฺมติลกาจริโย มหาธาตุวิหารวาสีติ อิเม เถรา
ย. อตฺตมสิปเปน จ โยธีธมฺมนิทเทสเกน อมจเจน ท. ธมฺมทธเสน
จ เทวตฺรุณานุสิฏฺเฐน อุปเสวเกน วชิรโปรินา จ ปทีปกรณินา
อุปามจฺเจน สทฺธิ ตเมว โสเธสุ ฯ กิตฺยากโร จ กุมาโร จนฺทปุรี-
นรนาโถ มุทิตำ อกาสิ ฯ

ยำ ปริยตฺยุปกรณตฺถำ ชาตกฏฺฐกถาปกรณสฺส มุทฺทาปนโต
ปุญฺญำ ปสุตำ ตสฺส ปตฺติ อตฺตโน มาตาปีตูนญฺจ จูฬาลงฺกรณ-
ปียมหาราชสฺส จ สิริวชิรินฺทาย ปรมราชินิยา จ อตฺตโน ปุตฺต-
ธีตูนญฺจ สพฺเพสำ ญาตกานญฺจ ธมฺมพลิปปณิธานการภาเวน อาทิสฺสติ ฯ
เตสญฺจ ปตฺตานุโมทนาวเสน อิทำ ปตฺติทานำ เตสญฺเญว หิตาย
สุขาย ชายโส อุปกปฺปตุ ฯ อญฺเญ จ เทวมนุสฺสา อิมสฺมิ
ปุญฺเญ ปตฺติกา โหนฺตูติ ฯ

ปตฺตินฺตสฺส อาทิสติ ยมฺปุญฺญนฺทานิ สญฺจิตำ
สพฺเพปี ภาคิโน โหนฺตุ อเวรา สุขิโน สทาติ ฯ

พุทฺธสฺส ภควโต ปรินิพฺพานา จตุสฺสตาธิกานำ ทฺวินฺนำ วสฺส-
สหสฺสานมุปริ สตฺตสฏฺฐิยา สกานมจฺจเยน เวสาขมาสสฺส เอกูน-
วีสติเม ทิเน ทุติยวาเร ปเวทิตำ ฯ

กถาปฏิปนฺ

นโม พุทฺธสฺส ฯ

สุวากฺขาโต ภควตา ธมฺโมติ เอตฺถ ธมฺโม นาม ธมฺมวินย-
วเสน ทุวิโธ วิภตฺโต โหติ ฯ วุตฺตญฺเหตํ ภควตา โย โว อานนฺท
มยา ธมฺโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺญตฺโต โส โว มมจฺจเยน
สตฺถาติ ฯ อปรมฺปี วุตฺตํ มหากสฺสปตฺเถเรน หนฺท มยํ อาวุโส
ธมฺมญฺจ วินยญฺจ สงฺคายามาติ ฯ ตตฺถ ปญฺญตฺติวินิมุตฺตา เทสนา
จ อนุสาสนี จ ธมฺโม นาม ฯ อาทิพฺรหฺมจริยาภิสมาจาริกวเสน
ปญฺญตฺตานิ สิกฺขาปทานิ วินโย นาม ฯ เตสุ วินโย สงฺฆสฺส
ปริหรณตฺถาย ปญฺญตฺโต ฯ เสยฺยถาปีนาม นานาปุปฺผานิ สุตฺเตน
อสงฺคหิตานิ วาโต วิกิรติ วิธมติ วิทฺธํเสติ สุตฺเตน สงฺคหิตานิ
วาเตน ปหฏานิปี น วิยุชฺชนฺติ เอวเมวโข ภิกฺขูปี ภิกฺขุนิโยปี
วินเยน อวินีตา สีเลน สามญฺญคตา น ภเวยฺยุ ตโต เตสํ สามคฺคี น
ภเวยฺย ตปฺปจฺจยา สงฺโฆ อทฺธนิโย น ภเวยฺย วินเยน วินีตา
สีลสามญฺญคตา สมคฺคา ภเวยฺยุ ตปฺปจฺจยา สงฺโฆ สนฺติฏฺเฐยฺย ฯ
เตนาห ภควา เตนหิ ภิกฺขเว ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญาเปสฺสามิ
ทส อตฺถวเส ปฏิจฺจ สงฺฆสุฏฺฐุตาย สงฺฆผาสุตาย ทุมฺมงฺกูน
ปุคฺคลานํ นิคฺคหาย เปสลานํ ภิกฺขูนํ ผาสุวิหาราย ทิฏฺฐธมฺมิกานํ
อาสวานํ สංวราย สมฺปรายิกานํ อาสวานํ ปฏิฆาตาย อปฺปสนฺนานํ

ปสาทาย ปสนฺนานำ ภิยฺโยภาวาย สทฺธมฺมฏฺฐีติยา วินยานุคฺคหา-
ยาติ ฯ ธมฺโม ปน จิตฺตเจตสิเก พฺรูเหติ วฑฺเฒติ ปณีตปฺปณีเต
กโรติ ฯ ธมฺมสฺส สุธมฺมตาย วเสน สฺวากฺขาโต โหติ น อิตรถา ฯ
เตนาห ภควา ยสฺมิำโข สุภทฺท ธมฺมวินเย อริโย อฏฺฐงฺคิโก
มคฺโค น อุปลพฺภติ สมโณปิ ตตฺถ น อุปลพฺภติ ยสฺมิญฺจโข
สุภทฺท ธมฺมวินเย อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค อุปลพฺภติ สมโณปิ
ตตฺถ อุปลพฺภติ อิเม จ สุภทฺท ภิกฺขู สมฺมา วิหเรยฺยุำ
อสุญฺโญ โลโก อรหนฺเตหิ อสฺสาติ ฯ ภควาปิ จตสฺโส ปริสา
ธมฺเม สมาทเปนฺโต เอวมาห โยโข อานนฺท ภิกฺขุ วา ภิกฺขุนี
วา อุปาสโก วา อุปาสิกา วา ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน วิหรติ
สามีจิปฏิปนฺโน อนุธมฺมจารี โส ตถาคตำ สกฺกโรติ ครุกโรติ
มาเนติ ปูเชติ ปรมาย ปูชาย ตสฺมาติหานนฺท ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺนา
วิหริสฺสาม สามีจิปฏิปนฺนา อนุธมฺมจาริโนติ เอวญหิ โว อานนฺท
สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ ธมฺมญฺจ วินยญฺจ เอกชฺฌำ อภิสญฺญูหิตฺวา ธมฺม-
วินโย วุจฺจติ ฯ วุตฺตญเหตำ ยสฺมิำโข สุภทฺท ธมฺมวินเยติ อาทิ ฯ
ทฺวิโธปิ โส เอวำ พหุการตฺตา อิจฺฉิตพฺโพเยว โหติ ฯ

ปุนปิ ธมฺโม สุตฺตนฺตาภิธมฺมวเสน ทฺวิโธ วิภตฺโต ฯ ตถาหิ
วุตฺตำ เยเต ภิกฺขู สุตฺตนฺติกา เตสำ เอกชฺฌำ เสนาสนำ ปญฺญาเปติ
เต อญฺญมญฺญำ สุตฺตนฺตำ สงฺคายิสฺสนฺตีติ เยเต ภิกฺขู วินยธรา
เตสำ เอกชฺฌำ เสนาสนำ ปญฺญาเปติ เต อญฺญมญฺญำ วินยำ วินิจฺฉิ-
นิสฺสนฺตีติ เยเต ภิกฺขู อาภิธมฺมิกา เตสำ เอกชฺฌำ เสนาสนำ

ปญฺญาเปติ เต อญฺญมญฺญํ อภิธมฺมํ สากจฺฉิสฺสนฺตีติ ฯ อิมินา ปริยาเยน ตีณิ ปิฏกานิ ลพฺภนฺติ วินยปิฏกํ สุตฺตนฺตปิฏกํ อภิธมฺม-ปิฏกนฺติ ฯ เตสุ วินโย วุตฺโตเยว ฯ สมฺมาวเสน ปุคฺคลาธิฏฺฐานา เทสนา สุตฺตนฺโต นาม ฯ นิสฺสตฺตนิชฺชีวภาวเสน ธมฺมาธิฏฺฐานา เทสนา อภิธมฺโม นาม ฯ ปิฏกสทฺโท จ อถ ปุริโส อาคจฺเฉยฺย กุทฺทาลปิฏกมาทายาติ เอตฺถ วิย ภาชนตฺโถ โหติ ฯ เนยฺยตฺเถน ติณฺณํ ปเภทานํ เอเกกสฺส สมูหภาเวน ตสฺสทิสตฺตา ปกรณมฺปิ ปิฏกนฺติ วุจฺจติ มา ปิฏกสมฺปทาเนนาติ เอตฺถ วิย ฯ ตสฺมา เอว-มตฺโถ ทฏฺฐพฺโพ วินยปริยาปนฺนานํ โกฏฺฐาสานํ ปิฏกํ วินยปิฏกํ สุตฺตนฺตปริยาปนฺนานํ สุตฺตนฺตปิฏกํ อภิธมฺมปริยาปนฺนานํ อภิธมฺม-ปิฏกนฺติ ฯ อิทํ ติกํ สโมธาเนตฺวา เตปิฏกํ พุทฺธวจนํ วุจฺจติ ฯ

ปกรณญฺจนาม ปาลิอฏฺฐกถาฏีกาตพฺพินิมุตฺตวเสน จตุพฺพิธํ โหติ ฯ ตตฺถ มูลปฺปกรณํ สงฺคีตยารุฬฺหํ ปาฬีติ วุจฺจติ ฯ ตสฺสา อตฺถวณฺณนา อฏฺฐกถาติ วุจฺจติ ฯ ตทุภยอตฺถวณฺณนา ฏีกาติ วุจฺจติ ฯ อวเสสํ ตพฺพินิมุตฺตํ นาม ฯ ปุพฺเพ กิร ภิกฺขู อาจริยสฺส มุขโต ปาฬึ อุคฺคเหตฺวา สชฺฌายิตฺวา วาจุคฺคตํ กตฺวา มนสา ธารยิ๎สุ ฯ พุทฺธสฺส ภควโต ปรินิพฺพานา จตุนฺนํ วสฺสสตานํ อุปริ ลงฺกาทีปวาสิโน ภิกฺขู โปตฺถเกสุ อาโรเปสุ๎ ฯ ยา ปนมฺหากํ สมฺมุขภาวมาคจฺฉติ สา ปฏฺฐ ลขตา ปญฺญายติ น ลงฺกาทเป ปฐมํ ลิขิตา อญฺญโต อาเนตฺวา ตตฺถ กญฺจิ เทสํ ปกฺขิปิตฺวา วิตฺถาริตา ฯ ยา จ อรหนฺเตหิ สงฺคีตา จ อนุสงฺคีตา จาติ วุตฺตา

สา น ตถา ชายติ นิชฺฌานกฺขนฺติยภาวา ฯ ตถาปี ยถาภูตํ โอคฺคยฺห วิจินิตฺวา สนิทานํ คณฺหนฺตสฺส อตฺถํ สาเธติ ฯ อฏฺฐ-กถา ปน มูลภูตา ปาฬิสงฺคหิตา ปทภาชนนฺติ วุจฺจติ ฯ ตทญฺญา อฏฺฐกถาเยว นาม ฯ สา กร ปุพฺเพ ลงฺกาทเป สีหลภาสาย รจิตา ปจฺฉา พุทฺธโฆสาจริเยน ชมฺพุทีปา อาคเตน วิเทสิกานํ ภิกฺขูนํ หิตมากงฺขนฺเตน มาคธภาสาย ปริวตฺติตา ฯ ฐานเมตํ วิชฺชติ ยํ ธมฺมปทฏฺฐกถาสทิสา วตฺถุทีปกา วา วินยฏฺฐกถาสทิสา อนุปุพฺพ-ปทวณฺณนํ ฐเปตฺวา ปาฬิมุตฺตกวินิจฺฉยาทิกถาทีปกา วา ปฐมํ สีหล-ภาสาย รจิตา ตโต มาคธภาสาย ปริวตฺติตฺวา ปจฺฉา กตาสุ อฏฺฐ-กถาสุ ปกฺขิตฺตา โหนฺติ ฯ ยมฺปน วุตฺตํ พุทฺธโฆสาจริเยน เอก-เกน มาคธภาสาย ปริวตฺติตาติ ตนฺนิชฺฌานํ นกฺขมติ ฯ เอกสฺมิมฺปี ปกรเณ วิสทิโส โวหาโร ปญฺญายติ น เอกกสฺเสว ปุคฺคลสฺส ฯ ธมฺมปทฏฺฐกถา วุตฺตวจนสฺส นิทสฺสนํ ฯ ปเคว สมฺพหุลานํ ปกรณานํ วิสทิสตา ฯ ปุนจปรํ ตตฺถ โวหาโร ตกฺการกสฺส อชฺฌาสยํ สูเจติ สีหลเกเหว กตาติ ชานาเปติ ฯ ตาสุ จ กาสญฺจิ นามมตฺต-เมวาวสิสฺสติ ยาสํ มหาอฏฺฐกถามหาปจฺจริกุรุนฺทิโย นิทสฺสนํ ฯ ยถากถญฺจิ กตา โหนฺตุ วิจารณํ กตฺวา โย ตตฺถ สาโร ตํ คณฺหนฺตสฺส กญฺจิ อตฺถํ สาเธนฺติ ฯ ฏีกา ปน ทุวิธา โหติ มูลฏีกา จ อนุฏีกา จ ฯ ปุพฺเพ กตา มูลฏีกา ฯ ปจฺฉา กตา อปราปี อนุฏีกาติ วุจฺจติ ฯ วินยฏฺฐกถาย สารตฺถทีปนี มูลฏีกา วิมติ-วิโนทนี อนุฏีกาติ เวทิตพฺพา ฯ อปิจ ปาฬิยฏฺฐกถาวินิมุตฺตสฺส

อาจริยวาทสฺสตฺถวณฺณนาปี ฏีกาติ วุจฺจติ ฯ วิสุทฺธิมคฺคฏีกา ตถา ทฏฺฐพฺพา ฯ

เตสุ ปาลิฏฺฐานิ ปกรณานิ เยภุยฺเยนมฺเหหิ โสเธตฺวา มุทฺทิตานิ อเหสุ ฯ อิทานิ อฏฺฐกถา มุทฺทิตุมารภาม ฯ ตาสุ วุตฺตตฺโถ น สพฺเพน สพฺพมมฺหากํ ขมติ ยมฺมยํ ปาฏิปุคฺคลิกมฺมติ มญฺญาม ฯ เกจิ อตฺถวเส ปน สมฺปสฺสมานา ตา โสเธตฺวา มุทฺทาเปม ฯ กตเม เต ฯ ตา มุทฺทิตา น นสฺสิสฺสนฺติ ฯ วิรุทฺธกฺขรานิ โสเธตฺวา กตา เอกสมา ภวิสฺสนฺติ ฯ อตฺถกา สุเขน ลจฺฉนฺติ ฯ มาคธํ ภาสํ ปริยาปุณนฺตานํ หิตกฺกรา ภวิสฺสนฺติ ยา นิสฺสาย สุขํ ปริยาปุณิสฺสนฺติ ฯ ตํตํ กถํ คเวสนฺตา สุเขนาธิคจฺฉิสฺสนฺติ ฯ กิเลสหิ ปุคฺคเลหิ อาณีตานิ กถญฺจ อาณีตานิ อมฺหากํ ปกรณานีติ นิกฺเฌน สนฺนิฏฺฐาปยิสฺสาม ฯ อฏฺฐกถาจริเยหิปี อิมมตฺถํ ชานาเปตุกาเมหิ

วุตฺตํ เยน ยทา ยสฺมา ธาริตํ เยน ปาภฏฺฐ
ยตฺถปฺปติฏฺฐิตญฺเจต เมตํ วตฺวา วิธินฺตโตติ

อาทิมาติกา จ๋ปีตา ฯ นิฏฺฐานมฺปน นานาธิมุตฺติกานํ อนุรูปฺปี ภวิสฺสติ ฯ เอกเมว หิ วตฺถุ สมฺพหุลานํ วิสทิสํ ชายติ ฯ วุตฺตมฺเปตํ ภคฺคยปาราชิกวณฺณนาย อานาปานสฺสติกมฺมฏฺฐานาธิกาเร เอกเมว กมฺมฏฺฐานํ สญฺญานานตาย นานโต อุปฏฺฐาสฺสติ ฯ

สพฺพปฺปกรเณสุ ปน วตฺตพฺพมานํ อกฺขรวิธานํ มุทฺธชาทิวเสน ทุวิธํ ปญฺญายติ ฯ โปราณิกํ สกฺกฏภาสาย สทฺธึ สํสนฺเทตฺวา

ปญฺญาปียติ ฯ อาธุนิกำ ปน ตสฺสา ภาสาย อนุโลมำ กตฺวา ปติฏฺฐา-
ปียติ ฯ ปฏิ ปติ คณฺโฐ คนฺโถ ปฏฺฐนา ปตฺถนา อฑฺโฒ
อทฺโธ วุฑฺโฒ วุทฺโธติ อนุกฺกเมน อุทาหรณำ ทฏฺฐพฺพำ ฯ ปุพฺเพ
มยำ อิมำ ทุวิธำ วิธานำ อชานนฺตา อกฺขโรเฆ นิมุคฺคา สำสยำ วิจฺฉินฺทิตุำ
อสกฺโกนฺตา สีหลิกำ อนุวตฺติมฺหา ฯ ปาลิภูตานำ ปกรณานำ มุทฺทน-
กาเล ตานิ พหูนิ โสเธนฺตา ปกาเรนปี ตตฺถ นิฏฺฐมคมิมฺหา ฯ
ยสฺมา ปน อกฺขรานำ สำโยโคปี อาเทโสปี สกฺกฏภาสาย สทิฺธิ
สำสนฺเทตฺวา กโต อธุนาปี วลญฺชียติ ตสฺมา อิเมสำ อฏฺฐกถา-
ปกรณานำ มุทฺทนตฺถาย โปราณิกำ วิจินาม ฯ ยมฺปน สพฺพโส
ปริวตฺตรูปำ หุตฺวา สพฺพโปตฺถเกสุ ทิสฺสติ ตำ ยถารูปำ ฐาปยาม ฯ
ยญฺจ วิธานโต วิรชฺฌิตฺวา ปติฏฺฐาปีตำ ตำ อาธุนิเกน วลญฺเชม ฯ
อมฺหากมธิปฺปายำ ญาตุกาเมน อิโต ปรำ อกฺขรวิธานำ โอโลเกตพฺพนฺติ ฯ

พุทฺธสฺส ภควโต ปรินิพฺพานโต จตุสฺสตาธิกานำ ทฺวินฺนำ สหสฺสา-
นมุปริ ทฺวาสฏฺฐิยา สกานมจฺจเยน มาฆมาสสฺส ปณฺณรสเม ทิเน
ปฐมวาเร กตายำ กถา

วชิรญาเณน มยา ฯ

สทา ทิปฺปตุ สทฺธมฺโม ตถาคตปฺปเวทิโต
ทสฺเสนฺโต สพฺพโลกสฺส อุชุมคฺคำ วิสุทฺธิยาติ ฯ

อกฺขรวิธานํ

อิเมสุ ปกรเณสุ วุตฺตชิยมานํ อกฺขรวิธานํ เอวํ เวทิตพฺพํ ฯ

๑ สกฺกฏภาสายํ ตฺการนฺตา สทฺทา เสยฺยถีทํ อุตฺ สตฺ อิติ อิเม อุปสคฺคา มาคธภาสาย อุ ส อิติ กเมน อาคตา ยตฺ ตตฺ เอตตฺ อิติ อิมานิ จ นปุ่สกลิงฺคิกานิ สพฺพนามานิ ย ต เอต อิติ อาคตานิ กิญฺจิตฺ ยาวตฺ อิติ อิเม จ นิปาตา กิญฺจิ ยาว ตาว อิติ อาคตา สกฺกฏวิธาเนน สเร ปเร เตสมนฺเต ตฺการโร ทฺอาเทสํ ปปฺโปติ ฯ ยสฺมา ปน มาคธภาสายํ พฺยญฺชนการนฺโต สทฺโท น ลพฺภติ ตสฺมา อิมสฺมิ ฐาเน ท-อาคโม ปญฺญาปียติ ฯ ยถา กิ ฯ อุทปาทิ อุทาหรณํ อุทิกฺขติ สทตฺโถ ยทิทํ ตเทว เอตทโหสิ กิญฺจิเทว ยาวเทว ตาวเทว อิจฺจาทิ ฯ

๒ สทฺทนฺเต ตฺการโร สกฺกฏวิธาเนน พฺยญฺชเน ปเร ตญฺเจ ถทฺธํ โหติ ยถารูโป ทิฏฺฐติ ฯ เสยฺยถีทํ ฯ อุตฺปาทะ อุตฺสาหะ สตฺการะ สตฺปุรุษะ อิจฺจาทิ ฯ ตญฺเจ มุทุ โหติ ท-อาเทสํ ปปฺโปติ ฯ เสยฺยถีทํ ฯ อุทฺคตะ อุทฺโฆษะ อุทฺธรฺมะ สทฺธรฺมะ สทฺภาวะ อิจฺจาทิ ฯ นการปุพฺเพ วา มการปุพฺเพ วา สทฺเท ปเร นการาเทสํ ปปฺโปติ ฯ เสยฺยถีทํ ฯ อุนฺนตมฺ อุนฺมารฺคะ อิจฺจาทิ ฯ มาคธวิธาเนน ยุตฺตฏฺฐาเน สทิสสฺส วา ปุพฺพงฺคมสฺส วา พฺยญฺชนสฺส อาคโม อิจฺฉิตพฺโพ ฯ อุปฺปาโท อสฺสาโห อุคฺคโต อุคฺโฆโส

อุทฺธมฺโม สกฺกาโร สปฺปุริโส สทฺธมฺโม สพฺภาโว อุนฺนตํ อุมฺมคฺโคติ อุทาหรณํ ทฏฺฐพฺพํ ฯ ยตฺถ น สกฺกา พฺยญฺชนาคโม กาตุํ ตตฺถ ทีฆตา กาตพฺพา ฯ กถํ ฯ สมฺมูหนฺติ สาราโค อิจฺจาทิ ฯ

๓ มนสฺ ตปสฺ เตชสฺ เจตสฺ ยศสฺ นมสฺ อยสฺ อิจฺจาทีนํ สทฺทานมนฺเต อการโต สฺกาโร สกฺกฏวิธาเนน สเร ปเร ยถารูโป ทิฏฺฐติ ฯ มนสา มนสิ ตาปสะ เจตสิกาะ อิจฺจาทิ นิทสฺสนํ ฯ ถทฺเธ พฺยญฺชเน ปเร ตเถว โหติ วิสคฺคาเทสํ วา ปปฺโปติ ฯ นมสฺการะ นมะการะ อิจฺจาทิ ทฏฺฐพฺพํ ฯ มุทุมฺหิ ปเร ปุรโต อกาเรน สทฺธิ์ โอการาเทสํ ปปฺโปติ ฯ กถํ ฯ อโยมยะ มโนหระ ศิโรรุหะ อิจฺจาทิ ฯ มาคธายํ อีทิสา สทฺทา มโนคณิกาติ วุจฺจนฺติ ฯ วิภตฺติปจฺจยภเต สเร ปเร ส-อาคโม โหติ มนสา มนสิ ตาปโส เจตสิกา อิจฺจาทิ ฯ ปุพฺพปทภูเต สฺ-อาคโม น โหติ มนายตนํ ทฏฺฐพฺพํ ฯ พฺยญฺชเน ปเร มุทุมฺหิปี ถทฺเธปี ตถาวิธสฺส อนฺโต อกาโร โอการาเทสํ ปปฺโปติ ฯ ตโปวนํ ยโสโภคสมปฺปีโต อโยคุพฺ มโนมยา อิติ จ เตโชกสิณํ เจโตปณิธิ มโนสมฺผสฺสชา มโนเสฏฺฐา อิติ จ อุทาหรณํ ทฏฺฐพฺพํ ฯ กฺวจิ โอการาเทโส อกโต ฯ นมกาโร ตปจรณํ อิจฺจาทิ ทฏฺฐพฺพํ ฯ ตญฺจโข สมยสฺสาปฏิวิทฺธตฺตา ถทฺธ-พฺยญฺชนสฺส วา ปรตฺตาติ เนกนฺเสน นิฏฺฐมธิคจฺฉาม ฯ

๔ สทฺทนฺเต อ-อาการํ ฐเปตฺวา อญฺญสรโต สฺกาโร สเร ปเร สกฺกฏวิธาเนน ร-อาเทสํ ปปฺโปติ ยสฺส ทุสฺ นิสฺ อิติ อิเม อุปสคฺคา นิทสฺสนํ ฯ มาครวิธาเนน พฺยญฺชนการนฺตาภาวา

ร์-อาคโม โหติ ฯ กิ่ทิสํ ฯ ทุรภิรมฺ ทุรกฺขาโต ทุรุตฺตํ นิรุปทฺทโว นิรามโย นิราสงฺโก อิจฺจาทิ ฯ พฺยญฺชเน ปเร สกฺกฏวิธาเนน ถทฺรญฺเจ ยถารูปฺ วา ติฏฺฐติ วิสคฺคาเทสํ วา ปปฺโปติ ฯ ทุสฺสหะ ทุศฺจริตมฺ ทุะกฺฤตมฺ ทุะปฺรชฺญะ นิะกงฺขะ นิษฺผละ อิจฺจาทิ อุทา-หรณํ ฯ มุทุ เจ ร์-อาเทสํ ปปฺโปติ ฯ ทุรฺคตะ ทุรฺพละ นิรฺภยะ นิรฺมิตะ อิจฺจาทิ นิทศฺศนํ ฯ มาคธายํ วิสคฺโคบี รฺการสงฺขาโต เรโผบี น ลพฺภติ ฯ เตน ยุตฺตฏฺฐาเน สทิสสฺส วา ปุพฺพงฺคมสฺส วา พฺยญฺชนสฺส อาคโม อิจฺฉิตพฺโพ ฯ ตํ ยถา ฯ ทุจฺจริตํ ทุปฺปญฺโญ ทุจฺฉนฺนํ ทุคฺคโต ทุพฺพโล ทุพฺภโร นิกฺกงฺโข นิปฺผโล นิจฺฉาโต นิทฺทุกฺโข นิพฺภโย ทุมฺมโน นินฺนาโท นิมฺมลํ อิจฺจาทิ ฯ ยถา น สกฺกา พฺยญฺชนาคโม กาตุ ตถา ปพโพ สโร ทิฆฺ ปปฺโปติ ฯ ทูหรฺ นิวรณ์ นีหาโร อิจฺจาทิ ทฏฺฐพฺพํ ฯ

๕ สกฺกฏภาสายํ เย สทฺทา สํยุตฺตพฺยญฺชเนหิ สมนฺนาคตา สกรูเปน ติฏฺฐนฺติ เสยฺยถีทํ ปร-อุปสคฺโค อนุปฺรทานมฺ อนุคฺรหะ ปฺรติคฺราหกะ อุปสฺถมฺภะ อุปกฺรมะ อุปเกฺลศะ วิชฺฌาณมฺ วิษฺกมฺภณมฺ สุวรฺตะ อกษฺณะ อกฺษานฺติ อชฺฌาณมฺ มาคธภาสายํ เตสุ สภาคพฺยญฺชนาคโม โหติ เสยฺยถีทํ อนุปฺปทานํ อนุคฺคโห ปฏิคฺคาหโก อุปฺถมฺโภ อุปกฺกโม อุปกฺกิเลโส วิญฺญาณํ วิกฺขมฺภนํ สุพฺพโต อกฺขโณ อกฺขนฺติ อญฺญาณํ ฯ สมาสปเทสุบี เอเสว นโย ฯ ตํ ยถา ฯ สกฺกฏายํ พุทฺธ-ปฺรมุขะ รูป-สฺกนฺธะ เวทนา-สฺกนฺธะ หสฺติ-สฺกนฺธะ เทว-สฺถานมฺ วิหาร-สฺถานมฺ คฺราม-เกษตฺรมฺ

ปุณฺย-เกฺษตฺรมฺ โยค-เกฺษมมฺ ศีล-วฺรตมฺ อิจฺจาทีนิ สมาสปทานิ มาคธายํ พุทฺธปฺปมุโข รูปกฺขนฺโธ เวทนากฺขนฺโธ หตฺถิกฺขนฺโธ เทวฏฺ-ฐานํ วิหารฏฺฐานํ คามกฺเขตฺตํ ปุณฺณกฺเขตฺตํ โยคกฺเขมํ สีลพฺพตํ อิติ กเมน ลพฺภนฺติ ฯ ปฺรติ-อุปสคฺโค ปน ยตฺถ ปฏิ-อาทิฏฺโฐ วา ปจฺจาเทสวเสน วา กโต โหติ ตตฺถ พฺยญฺชนาคโม น โหติ ฯ สุปฏิปนฺโน สงฺขารปจฺจยา อปจฺจกฺขาย อิจฺจาทิ ทฏฺฐพฺพํ ฯ กฺวจิ พฺยญฺชนาคโมปี โหติ ฯ อปฺปฏิรูโป สปฺปฏิภโย อิจฺจาทิ ฯ มยมฺปเนตฺถ เอกํเสน นิฏฺฐํ นาธิคจฺฉาม ฯ ทุปฺปฏิปนฺโน อุปฺปฏิ-ปาฏิ นิปฺปจฺจโย จตุปฺปจฺจยา อิจฺจาทโย ปน ปุพฺพงฺคมสฺส พฺยญฺชน-การนฺตสทฺทสฺส วเสน พฺยญฺชนาคโม โหติ ฯ กฺวจิ อสมาสกเตสุปี พฺยญฺชนาคโม โหติ ฯ นปฺปชานาติ นกฺขมติ อิธปฺปโมทติ ยตฺรฏฺฐิโต อิจฺจาทิ นิทสฺสนํ ฯ

๖ ฉการปุพฺพเก สทฺเท ปเร จการาคโม ปุเร โหติ ฯ กถํ ฯ เสตจฺฉตฺตํ สุจฺฉวิ กุกฺกุฏจฺฉาปโก รุกฺขจฺฉายา ปริจฺเฉโท อิจฺจาทิ ฯ สกฺกฏวิธาเนนาปี ตถา โหติ ฯ

๗ สกฺกฏายํ ฤกาเรนปี เรเผนปี สํยุตฺตพฺยญฺชเนนปี สมนฺนา-คเตสุ สทฺเทสุ มาคธายํ วิยุตฺเตสุ กเตสุ ทนฺตชการา ยถาฐานเน มุทฺธชการาเทสํ ปปฺโปนฺติ ฯ เสยฺยถีทํ ฯ ปฺริมายํ ปฺฤถวี วฺฤธะ อรฺธะ ปฺรถมะ คฺรนฺถะ สํสฺถานมฺ ชฺญานมฺ อิติ อิเม สทฺทา ปจฺฉิมายํ ปฐวี วุฑฺโฒ อฑฺโฒ ปฐโม คณฺโฐ สณฺฐานํ ญาณํ อิติ ปฏิ-ปาฏิยา อาคตา ฯ อรฺถ-สทฺโท ปน กฺวจิ อาทิฏฺโฐ โหติ กฺวจิ

ยถารูโป ติฏฺฐติ ฯ อฏฺฐกถา ปี่พนฏฺเฐน อฏฺฐิกตฺวา ปฏฺฐนา อิจฺฉาทโย อาทิฏฺฐา โหนฺติ ฯ อตฺโถ ปน ยถารูโปว ติฏฺฐติ ฯ อาเทเส กเต อฏฺฐสทฺเทน สทฺธิยาวาจเกน สทิสตา ภเวยฺย ฯ อิมินา การเณน อาเทโส อกโต โหติ มญเญ ฯ อรหน มรหน อิติ เทฺว สทฺทา อุทฺธํ มุทฺธํ อิติ ยถารูปาว ติฏฺฐนฺติ ฯ กฺวจิ กฺฤ ภฺฤ หฺฤ ธฺฤ อิจฺฉาทิ-ฤการนฺตธาตุยุตฺโต ตปจฺจโยปี มุทฺธชาเทสํ ปปฺโปติ ฯ ทุกฺกฏํ ราชภโฏ อวหฏฺฐํ อุทฺธฏฺฐํ อิจฺฉาทิ นิทสฺสนํ ฯ กฺวจิ อนาทิฏฺโฐ โหติ ฯ สุกตํ อมตํ สํวุโต อิจฺฉาทิ ฯ สกฺกฏฺฐ-ภาสํ ชานนฺตาปี อิมํ วิธานํ อสลฺลกฺเขนฺตา ตมนุวตฺติตฺวา ทนฺตชํ ปริวตฺเตสุ ฯ อมฺหากํ ปุราณโปตฺถเกสุ ปน อิมินา วิธาเนน สมนฺนา-คตา สทฺทา โหนฺติเยว ฯ ตถาปี กตฺถจิ ปริวตฺติตา ชายนฺติ ฯ ตทวสิฏฺฐา ตสฺมิ นิฏฺฐิ ปาเปนฺติ ฯ อิมินา การเณน อกฺขรานํ วิสทิสตา โหติ ตปฺปจฺจยา เทฺว วิธานานิ ลพฺภนฺติ ฯ

๘ สุตกาเร วิยุตฺเต ธนิเต จ กเต เยภุยฺเยน มุทฺธชาเทโส น โหติ ฯ เสยฺยถีทํ ฯ สกฺกฏฺฐายํ ศาสฺตา ศสฺตฺรมฺ ศาสฺตฺรมฺ หสฺตะ วสฺตุ อสฺติ สฺตมฺภะ สฺตูปะ สฺตุติ สฺตพฺธะ เสฺตนะ อิจฺฉา-ทโย มาคธายํ สตฺถา สตฺถิ หตฺโถ วตฺถุ อตฺถิ ถมฺโภ ถูโป ถุติ ถทฺโธ เถโน อิติ ปฏิปาฏิยา อาคตา ฯ อสฺตงฺคตะ ปฺรติสฺสฺตาระ วิสฺตาระ อิจฺเจเต ปน สทฺทา อมฺหากํ ปุราณโปตฺถเกสุ อฏฺฐงฺคโต ปฏิสณฺฐาโรติ เอวมาคตา ฯ วิฏฺฐาโร ปน กตฺถจิ ทิสฺสติ ฯ

๙ สกฺกฏวิธาเนน ฤกาเรนปี รกาเรนปี ษกาเรนปี ยุตฺตาสุ ธาตูสุ ตตฺถาปี ปจฺจเยปี วิภตฺติยมฺปี ปริยาปนฺโน นกาโร ณการาเทสำ ปปฺโปติ ฯ ตำ ยถา ฯ ประณามะ ปริณายกะ ปฺรมาณมฺ ฌกฺษณมฺ ฤณมฺ ตฺฤณมฺ ปฺรุเษณ นฺฤาณามฺ อิจฺจาทิ ฯ มาคธายำ รการยุตฺตาสุ ธาตูสุ ตถาวิธานำ ปญฺญาปียติ ปจฺจยปริยาปนฺนญฺเจว ปฏิจฺจ ฯ ตำ ยถา ฯ กรณำ คหณำ มรณำ หรณำ อิจฺจาทิ ฯ ปณาโม ปมาณำ ฌกฺขณำ อิณำ ติณำ ตาณำ ขโณ อิจฺจาทโย ปน สกฺกฏวิธาเนน อนุวตฺติตาติ เวทิตพฺพา ฯ

๑๐ สกฺกฏายำ อิน-ปจฺจโย เศฺรษฺฐิน ศิลฺปีน หสฺติน อิติ ตทฺธิตภูโตปี โยธิน โยคิน เวธิน อิติ กิตฺตกภูโตปี มาคธายำ ปฏิปาฏิยา เสฏฺฐี สิปฺปี หตฺถี อิติ อีปจฺจโย จ โยธี โยคี เวธี อิติ ณีปจฺจโย จ โหติ ฯ สมาเส ยถา ตตฺถ นการโลปำ กตฺวา อิกาโรเยว ติฏฺฐติ เอวมิธาปี อีการำ รสฺสำ กตฺวา ตถา โหติ ฯ เสฏฺฐีปุตฺโต สิปฺปีกมฺมำ หตฺถิทนฺโต โยธิเชฏฺฐโก โยคิคโณ เวธิกุลำ อิติ นิทสฺสนำ ฯ อิมำ วิธานำ อสลฺลกฺเขนฺตา อิตฺถีรตนำ นทีตีรำ เภรีสทฺโทติ อาทีสุ อญฺเญสุ ฐาเนสุ อีการสฺส รสฺสตำ อิจฺฉนฺติ ฯ

อิมำ อกฺขรวิธานมนุวตฺตนฺตา มุทฺทาปียมานานิ ปกรณานิ โสเธมาติ ฯ

ทุกฺขปฺปตฺตา จ นิทฺทุกฺขา	ภยปฺปตฺตา จ นิพฺภยา
โสกปฺปตฺตา จ นิสฺโสกา	เขมำ ปปฺโปนฺตุ ปาณิโนติ ฯ

กิตฺตนปตฺตํ

ปณามคาถา	๑
นิทานกถา	๒
ทูเรนิทานํ	๓
สุเมธกถา	,,
ทีปงฺกรพุทฺธุปฺปาทกถา	๑๘
อฏฺฐธมฺมสโมธานกถา	๒๓
พุทฺธการกธมฺมกถา	๓๒
ทสปารมิกถา	,,
ทีปงฺกรกถา	๔๕
โกณฺฑญฺญกถา	๔๙
มงฺคลกถา	,,
สุมนกถา	๕๖
เรวตกถา	๕๗
โสภิตกถา	,,
อโนมทสฺสิกถา	๕๘
ปทุมกถา	๕๙
นารทกถา	๖๐
ปทุมุตฺตรกถา	,,

สุเมธกถา ๖๑
สุชาตกถา ๖๒
ปิยทสฺสิกถา ,,
อฏฺฐทสฺสกถา ๖๓
ธมฺมทสฺสิกถา ๖๔
สิทฺธตฺถกถา ,,
ติสฺสกถา ๖๕
ปุสฺสกถา ๖๖
วิปสฺสิกถา ,,
สิขิกถา ๖๗
เวสฺสภุกถา ๖๘
กกุสนฺธกถา ,,
โกนาคมนกถา ๖๙
กสฺสปกถา ,,
อมฺหากํ สตฺถุ อุปฺปตฺติกถา ๗๐
อวิทูเรนิทานํ ๗๕
ปญฺจมหาวิโลกนกถา ๗๗
คพฺโภกฺกนฺติกถา ๗๙
คพฺภวุฏฺฐานกถา ๘๓
โพธิสตฺเตน สหชาตกถา ๘๕
ปญฺจพฺราหฺมณกถา ๘๗

กิฏฺฐนปฏฺฐ์ ค

วปฺปมงฺคลกถา ๙๑

โพธิสตฺตสฺส สิปฺปเทสนากถา ๙๓

ปุพฺพนิมิตฺตกถา ,,

ราหุลสฺส ชาติกถา ๙๖

มหาภินิกฺขมนกถา ๙๘

มารกถา ๑๐๐

โพธิสตฺตสฺส ปพฺพชฺชากถา ๑๐๓

ทุกฺกรกิริยากถา ๑๐๖

สุชาตากถา ๑๐๗

โสตฺถิยพฺราหฺมณกถา ๑๑๑

มารยุทฺธกถา ๑๑๓

มารวิชยกถา ๑๑๗

สนฺติเกนิทานนฺ ๑๒๑

มารธีตากถา ๑๒๓

ตปุสฺสภลฺลิกกถา ๑๒๖

พฺรหฺมชฺเฌสนกถา ๑๒๗

ปญฺจวคฺคิยกถา ๑๒๘

ยสกุลปุตฺตกถา ๑๒๙

ภทฺทวคฺคิยกุมารกถา ,,

อุรุเวลกสฺสปาทิชฏิลกถา ,,

สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานกถา ๑๓๓

กาพฺยากิกถา ๑๓๕
กปิลวตฺถุคมนกถา ๑๓๖
นนฺทปพฺพชฺชากถา ๑๔๒
ราหุลปพฺพชฺชากถา ๑๔๓
อนาถปิณฺฑิกคหปติกถา ๑๔๔

---

๑ อปณฺณกวคฺควณฺณนา ๑๔๙
๑ อปณฺณกชาตกํ ,,
๒ วณฺณุปถชาตกํ ๑๖๔
๓ เสริวาณิชชาตกํ ๑๗๑
๔ จุลฺลกเสฏฺฐีชาตกํ ๑๗๕
๕ ฆณฺฑุลนาฬิชาตกํ ๑๘๙
๖ เทวธมฺมชาตกํ ๑๙๓
๗ กฏฺฐหาริชาตกํ ๒๐๔
๘ คามนิชาตกํ ๒๐๘
๙ มฆเทวชาตกํ ๒๑๐
๑๐ สุชวิหาริชาตกํ ๒๑๓
๒ สฬวคฺควณฺณนา ๒๑๗
๑ ฉกฺขณชาตกํ ,,
๒ นิโครฺธมิคชาตกํ ๒๒๑

๓ กณฺหินชาตกํ ๒๓๓

๔ วาฬมิคชาตกํ ๒๓๗

๕ ขราทิยชาตกํ ๒๔๑

๖ ติปลฺลตฺถมิคชาตกํ ๒๔๓

๗ มาลุตชาตกํ ๒๔๙

๘ มตกภตฺตชาตกํ ๒๕๑

๙ อายาจิตภตฺตชาตกํ ๒๕๕

๑๐ นฬปานชาตกํ ๒๕๖

๓ กุรุงฺควคฺควณฺณนา ๒๖๑

๑ กุรุงฺคมิคชาตกํ ,,

๒ กุกฺกุรชาตกํ ๒๖๔

๓ โภชาชานีย์ชาตกํ ๒๖๘

๔ อาชญฺญชาตกํ ๒๗๒

๕ ติฏฺฐีชาตกํ ๒๗๔

๖ มหิพามุขชาตกํ ๒๗๙

๗ อภิณฺหชาตกํ ๒๘๔

๘ นนฺทิวิสาลชาตกํ ๒๘๗

๙ กณฺหชาตกํ ๒๙๐

๑๐ มุณกชาตก ๒๙๕

๔ กุลาวกวคฺควณฺณนา ๒๙๗

๑ กุลาวกชาตกํ ,,

๒	นจฺจชาตกํ	๓๐๘
๓	สมฺโมทมานชาตกํ	๓๑๑
๔	มจฺฉชาตกํ	๓๑๔
๕	วฏฺฏกชาตก	๓๑๖
๖	สกุณชาตกํ	๓๒๑
๗	ติตฺติรชาตกํ	๓๒๔
๘	พกชาตกํ	๓๒๙
๙	นนฺทชาตกํ	๓๓๔
๑๐	ขทิรงฺคารชาตกํ	๓๓๘

โสธนปฺฑฺหา

อสฺทธปาฯ	สทฺธปาฯ	องฺเก
เภริสทฺเทน	เภรีสทฺเทน	๕
ตาพสทฺเทน	ตาฬสทฺเทน	,,
เภริสงฺฆรถานิ	เภรีสงฺฆรถานิ	,,
วิชนฺเต	วิชฺชนฺเต	๖
วิสฺสุกมฺมํ	วิสฺสกมฺมํ	๑๐
วิสฺสุกมฺมเทวปุตฺเต	วิสฺสกมฺมเทวปุตฺเต	๑๓
วิสฺสุกมฺมนิมิตฺตํ	วิสฺสกมฺมนิมฺมิตํ	,,
ปตฺถนา	ปฏฺฐนา	๒๓
,,	,,	๒๔
ปตฺเถนฺตสฺส	ปฏฺเฐนฺตสฺส	,,
ปตฺถนา	ปฏฺฐนา	๒๕
,,	,,	๒๖
ปตฺถนํ	ปฏฺฐนํ	๒๗
เหฏฺฐาติตฺเถ	เหฏฺฐาติฏฺเฐ	๒๘
อาหุตน	อาหุตน	,,
ปตฺถนา	ปฏฺฐนา	๔๔
ปตฺถิตา	ปฏฺฐิตา	,,

อสุทฺธปาฯ	สุทฺธปาฯ	องฺเก
ปตฺถิตำ	ปฏฺฐิตำ	๔๔
ธมฺมสวนตฺถาย	ธมฺมสฺสวนตฺถาย	๕๐
รุกฺข ปฐวิ ปพฺพต ...	รุกฺข ปฐวิ์ ปพฺพต ...	,,
ปุพฺพปตฺถนาวเสน	ปุพฺพปฏฺฐนาวเสน	๕๑
ปตฺถนำ	ปฏฺฐนำ	,,
ทิพฺพจกฺขนา	ทิพฺพจกฺขุนา	๕๒
จตุปริสมชฺเฌ	จตุปฺปริสมชฺเฌ	๖๕
อิตฺถิภาวำ	อิตฺถีภาวำ	๗๒
มโหสถปณฺฑิตกาเล	มโหสธปณฺฑิตกาเล	๗๓
อาหินฺทนฺติ	อาหิณฺฑนฺติ	๗๖
ปตฺเถนฺเตหิ	ปฏฺเฐนฺเตหิ	๗๗
อารูหิตฺวา	อารุหิตฺวา	๘๐
กุจฺฉิปวิฏฺฐสทิโส	กุจฺฉิปฺปวิฏฺฐสทิโส	,,
อิตฺถิคพฺโภ	อิตฺถีคพฺโภ	,,
ปฏิสภิสุ	ปฏิลภิสุ	๘๑
มโหสถตฺตภาเว	มโหสธตฺตภาเว	๘๕
โอสถำ	โอสธำ	,,
โอสถทารโก	โอสธทารโก	,,
มโหสโถ	มโหสโธ	,,
จตุชาติคนฺเธหิ	จตุชฺชาติคนฺเธหิ	๙๘

อสุทฺธปาฐี	สุทฺธปาฐี	องฺเก
อภิรูหิตฺวา	อภิรุหิตฺวา	๙๓
อภิรูหิ	อภิรุหิ	,,
,,	,,	๙๔
อตฺถงฺคเต	อฏฺฐงฺคเต	,,
วิสฺสุกมฺมํ	วิสฺสกมฺมํ	๙๕
วิสฺสุกมฺม	วิสฺสกมฺม	,,
สพฺพตาพาวจเรสุ	สพฺพตาลาวจเรสุ	,,
อภิรูหิ	อภิรุหิ	๙๖
อารูหิตฺวา	อารุหิตฺวา	๙๗
อจฺฉริยพฺภูตชาโต	อจฺฉริยพฺภุตชาโต	๑๐๔
ปณฺฑวปพฺพตฉายาย	ปณฺฑวปพฺพตจฺฉายาย	,,
ปตฺถยนฺโต	ปฏฺฐยนฺโต	๑๐๕
อาหริยมาโน	อาหรยมาโน	๑๐๗
ปตฺถนํ	ปฏฺฐนํ	,,
ปตฺถยมานา	ปฏฺฐยมานา	๑๐๘
ปญฺจโยชนสติกมณฺฑิรํ	ปญฺจโยชนสติกมนฺทิรํ	๑๑๔
ธุมายนฺตา	ธูมายนฺตา	๑๑๕
ปจฺจีอุทฺริยนสทฺทสฺทิโส	ปจฺจีอุทฺริยนสทฺทสฺทิโส	๑๑๗
ปาตลิปุตฺตสมาคเม	ปาฏลิปุตฺตสมาคเม	๑๒๒
มหิตฺถิภาเวน	มหิตฺถีภาเวน	๑๒๔

อสุทฺธปาฯ	สุทฺธปาฯ	องฺเก
จตุปญฺญาส	จตุปฺปญฺญาส	๑๒๙
ตุมฺเหห	ตุมฺเหหิ	๑๔๒
มาฌาทิคนฺธาทีหิ	มาฌาคนฺธาทีหิ	,,
ตยาสฺส	ตฺยาสฺส	๑๔๓
นิกฺขมนฺโต	นิกฺขมนโต	,,
คโต	ตโต	,,
รตติฏฺฐาน ...	รตฺติฏฺฐาน ...	๑๔๕
สาวตฺถินครำ	สาวตฺถึนครำ	,,
จตุปณฺณาส ...	จตุปฺปณฺณาส ...	๑๔๖
ตคาวุตปฺปมาณำ	ติคาวุตปฺปมาณำ	๑๔๗
พาราณสินคเร	พาราณสึนคเร	๑๕๓
อตฺถงฺคมนา	อฏฺฐงฺคมนา	๑๕๗
อกิลาสุโนติ อิมำ	อกิลาสุโนติ อิทำ	๑๖๔
อตฺถงฺคเต	อฏฺฐงฺคเต	๑๖๘
อวินฺทำ	อวินฺทุำ	๑๖๙
อวินฺทนฺติ	อวินฺทุนฺติ	,,
กุสิโต	กุสีโต	๑๗๐
วราเธสฺต อม	วราเธสฺต อท	๑๗๑
วาปีกทฺทโม	วาปึกทฺทโม	๑๗๔
เมธาวีติ อิมำ	เมธาวีติ อิทำ	๑๗๕

อสุทฺธปาฯ	สุทฺธปาฯ	องฺเก
บีโลฑกชณฺฑำ	บีโลติกชณฺฑำ	๑๘๑
วตฺเตทสฺ สิเต	วตฺเต ทสฺสิเต	๑๘๓
กาย–	กาย	๑๘๕
จาติ อิมำ	จาติ อิทำ	๑๘๙
อิมำ ภควา	อิทำ ภควา	๑๙๓
จตุปริสมชฺเฌ	จตุปฺปริสมชฺเฌ	๑๙๕
วชฺชภิรุก…	วชฺชภีรุก…	๑๙๘
,,	,,	๒๐๑
ยำ การณา	ยำการณา	๒๐๒
อิมำ สตฺถา	อิทำ สตฺถา	๒๐๕
ทาสิภาวำ	ทาสีภาวำ	,,
อิมำ สตฺถา	อิทำ สตฺถา	๒๐๘
,, ,,	,, ,,	๒๑๐
กายนุตฺถ	กาย นุตฺถ	,,
สุวณฺณสนฺทาเสน	สุวณฺณสณฺฑาเสน	,,
อิมำ สตฺถา	อิทำ สตฺถา	๒๑๓
,, ,,	,, ,,	๒๑๗
,, ,,	,, ,,	๒๒๑
อมโตสถปริปูริโต	อมโตสรปริปูริโต	๒๒๒
อธ	อิธ	๒๒๔

อสุทฺธปาจี	สุทฺธปาจี	องฺเก
อุปพฺพาเชตุ	อุปฺปพฺพาเชตุ	๒๒๕
จตุปริสมชฺเฌ	จตุปฺปริสมชฺเฌ	๒๒๖
จตุสจฺจเทสนำ	จตุสฺสจฺจเทสนำ	๒๓๓
วินิวตฺเตตฺวา	วินิวฏฺเฏตฺวา	,,
อิตฺถิปริณายโก	อิตฺถีปริณายโก	๒๓๕
อนุปวิสนฏฺเฐน	อนุปฺปวิสนฏฺเฐน	,,
สาวตฺถินครำ	สาวตฺถีนครำ	๒๓๗
,,	,,	๒๔๑
อาพวินครำ	อาพวีนครำ	๒๔๓
ภาคิเยยโย	ภาคิเนยโย	๒๔๗
อิมำ สตฺถา	อิทำ สตฺถา	๒๕๕
เสปณฺณิรกฺข	เสปณฺณิรุกฺข	๒๖๒
อตฺถงฺคเต	อฏฺฐงฺคเต	๒๖๔
ราชกุลสมิ	ราชกุลสฺมิ	๒๖๖
พาราณสิรญฺโญ	พาราณสีรญฺโญ	๒๖๙
พาราณสิรชฺชำ	พาราณสีรชฺชำ	,,
สุริยสฺสตฺถงฺคมา	สุริยสฺสฏฺฐงฺคมา	๒๘๔
จตุสจฺจกถาย	จตุสฺสจฺจกถาย	๒๘๖
โอสถำ	โอสธำ	๓๐๐
จรามมุสาวาทำ	จราม มุสาวาทำ	,,

อสุทฺธปาจี	สุทฺธปาจี	องฺเก
โปกฺขรณินิสฺสนฺเทน	โปกฺขณีนิสฺสนฺเทน	๓๐๖
จตุปริสมชฺเฌ	จตุปฺปริสมชฺเฌ	๓๐๘
อิตฺถิรตนปฏิลาภโตปี	อิตฺถีรตนปฏิลาภโตปี	๓๐๙
” ”	” ”	๓๑๐
สุริยสฺสตฺถงฺคมนา	สุริยสฺสฏฺฐงฺคมนา	๓๑๒
รตฺวเสน	รตฺติเสน	๓๑๔
จตุคุณํ	จตุคฺคุณํ	๓๑๘
เถโรป	เถโรปี	๓๒๔
ตณฺณํ	ติณฺณํ	๓๒๗
ปฐวิคตํ	ปฐวีคตํ	๓๓๕
ทาสิปุตฺตเจตก	ทาสีปุตฺตเจตก	๓๓๖
สมฺมาสมฺมาสมฺพุทฺเธ	สมฺมาสมฺพุทฺเธ	๓๓๙

ชาตกฏฐกถา

เอกนิปาโต

ทูเรนิทานำ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ

ปณามคาถา

วนฺทิตฺวา สิรสา เสฏฺฐำ พุทฺธมปฺปฏิปุคฺคลำ
เญยฺยสาครมตฺถิณฺณำ ติณฺณสำสารสาครำ
ตเถว ปรมำ สนฺตำ คมฺภีรำ ทุทฺทสำ อณุำ
ภวาภวกรำ สุทฺธำ ธมฺมำ สทฺธมฺมปูชิตำ
ตเถว ปน สงฺฆญฺจ อสงฺขำ สงฺฆมุตฺตมำ
อุตฺตมำ ทกฺขิเณยฺยานำ สนฺตินฺทฺริยมนาสวำ
กเตน ตสฺส เอตสฺส ปณาเมน วิเสสโต
รตนตฺตเยวเสเส—
ธิราติธิรธิเรหิ
อาคมญฺญหิ วิญฺญุหิ
อปทานฏฐกถำ ภนฺเต กาตพฺพนฺติ วิเสสโต
ปุนปฺปุนาทเรเนว ยาจิโตหำ ยสสฺสิภิ
ตสฺมาหำ สาปทานสฺส อปทานสฺส เสสโต

๑ ทีปีสฺสํ ปีฏกตฺตเย
ยถา ปาลิเนเนว อตฺถสํวณฺณนํ สุภํ
เกน กตฺถ กทา เจตํ ภาสิตํ ธมฺมมุตฺตมํ
กิมตฺถํ ภาสิตํ เจต– เมตํ วตฺวา วิธิ์ คโต
นิทานโกสฺฉตฺถญฺจ สุอุคฺคหณธารณา
ตสฺมา ตนฺตํ วิธิ์ ปตฺวา ปุพฺพาปรวิเสสตํ
ปุราณสีหพภาสาย โปราณฏฺฐกถาย จ
รีปีตํ ตํ น สาเรติ สาธูนํ อิจฺฉิจฺฉิตํ
ตสฺมา ตมฺปนิสฺสาย โปราณฏฺฐกถานยํ
วิวชฺเชตฺวา วิรุทฺธตฺเถ วิเสสตฺถมฺปกาสยํ
วิเสสวณฺณนํ เสฏฺฐี กริสฺสามตฺถวณฺณนนฺติ ฯ

เกน กตฺถ กทา เจตํ ภาสิตํ ธมฺมมุตฺตมนฺติ จ กริสฺสามตฺถ-วณฺณนนฺติ จ ปฏิญฺญาตตฺตา ฯ สา ปนายมปทานสฺสตฺถวณฺณนา ทูเรนิทานํ อวิทูเรนิทานํ สนฺติเกนิทานนฺติ อิมานิ ตีณิ นิทานานิ ทสฺเสตฺวา วณฺณิยมานา เย ปน สุณนฺติ เตหิ สมฺปาคมนโต ปฏฺฐาย วิญฺญาตตฺตา ยสฺมา สุฏฺฐุ วิญฺญาตา นาม โหนฺติ ตสฺมา นํ ตานิ นิทานานิ ทสฺเสตฺวา วณฺณยิสฺสามิ ฯ ตตฺถ อาทิโต ตาว เตสํ นิทานานํ ปริจฺเฉโท เวทิตพฺโพ ฯ ทีปงฺกรปาทมูลสฺมิ หิ กตาภินีหารสฺส มหาสตฺตสฺส ยาว เวสฺสนฺตรตฺตภาวา จวิตฺวา ตุสิต-ปุเร นิพฺพตฺติ ตาว ปวตฺโต กถามคฺโค ทูเรนิทานํ นาม ฯ

---

๑ คาถาย วิสมปาโท โปตฺถเกสุ น ทิสฺสติ ฯ

ตุสิตภวนโต ปน จวิตฺวา ยาว โพธิมณฺเฑ สพฺพญฺญุตปฺปตฺติ ตาว ปวตฺโต กถามคฺโค อวิทูเรนิทานำ นาม ฯ สนฺติเกนิทานำ ปน เตสุ เตสุ ฐาเนสุ วิหรโต ตสฺมิ ตสฺมิเยว ฐาเน ลพฺภติ ฯ

ทูเรนิทานำ

ตตฺริทำ ทูเรนิทานำ นาม ฯ อิโต กิร กปฺปสตสหสฺสาธิกานำ จตุนฺนำ อสงฺเขยฺยานำ มตฺถเก อมรวตี นาม นครำ อโหสิ ฯ ตตฺถ สุเมโธ นาม พฺราหฺมโณ ปฏิวสติ อุภโต สุชาโต มาติโต จ ปิติโต จ สำสุทฺธคหณิโก ยาว สตฺตมา กุลปริวฏฺฏา อกฺขิตฺโต อนุปกุฏฺโฐ ชาติวาเทน อภิรูโป ทสฺสนีโย ปาสาทิโก ปรมาย วณฺณโปกฺขรตาย สมนฺนาคโต ฯ โส อญฺญำ กมฺมำ อกตฺวา พฺราหฺมณสิปฺปเมว อุคฺคณฺหิ ฯ ตสฺส ทหรกาเลเยว มาตาปิตโร กาลมกำสุ ฯ อถสฺส ราสิวฑฺฒโก อมจฺโจ อายโปตฺถกำ อาหริตฺวา สุวณฺณรชตมณิมุตฺตาทิภริเต คพฺเภ วิวริตฺวา เอตฺตกนฺเต กุมาร มาตุสนฺตกำ เอตฺตกำ ปิตุสนฺตกำ เอตฺตกำ อยฺยกเปยฺยกานนฺติ ยาว สตฺตมา กุลปริวฏฺฏา ธนำ อาจิกฺขิตฺวา เอตำ ปฏิปชฺชาหีติ อาห ฯ สุเมธ-ปณฺฑิโต จินฺเตสิ อิมำ ธนำ สำหริตฺวา มยฺหำ ปิตามหาทโย ปรโลกำ คจฺฉนฺตา เอกำ กหาปณมฺปิ คเหตฺวา คตา นาม นตฺถิ มยา ปน คเหตฺวา คมนการณำ กาตุำ วฏฺฏตีติ รญฺโญ อาโรเจตฺวา นครา เภริญฺจาราเปตฺวา มหาชนสฺส ทานำ ทตฺวา ตาปสปพฺพชฺชำ ปพฺพชิ ฯ อิมสฺส ปนตฺถสฺส อาวิภาวตฺถำ อิมสฺมิ ปน ฐาเน สุเมธกถา

กเถตพฺพา ฯ สา ปเนสา กิญฺจาปี พุทฺธวํเส นิรนฺตรํ อาคตาเยว คาถา-สมฺพนฺเธน ปน อาคตตฺตา น สุฏฺฐุ ปากฏา ตสฺมา ตํ อนฺตรนฺตรา คาถาสมฺพนฺธทีปเกหิ วจเนหิ สทฺธิ กเถสฺสามิ ฯ กปฺปสตสหสฺสาธิกานํ จตุนฺนํ อสงฺเขยฺยานํ มตฺถเก ทสหิ สทฺเทหิ อวิวตฺตํ อมรวตีติ จ อมรนฺติ จ ลทฺธนามํ นครํ อโหสิ ยํ สนฺธาย พุทฺธวํเส วุตฺตํ

กปฺเป จ สตสหสฺเส จตุโร จ อสงฺขิเย
อมรํ นาม นครํ ทสฺสเนยฺยํ มโนรมํ
ทสหิ สทฺเทหิ อวิวิตฺตํ อนนฺปานสมายุตนฺติ ฯ

ตตฺถ ทสหิ สทฺเทหิ อวิวตฺตนฺติ หตฺถิสทฺเทน อสฺสสทฺเทน รถสทฺเทน เภรีสทฺเทน มุทิงฺคสทฺเทน วีณาสทฺเทน คีตสทฺเทน สงฺข-สทฺเทน สมฺมชฺชสทฺเทน ตาฬสทฺเทน อสก ขาทก ปีวถาติ ทสเมน สทฺเทนาติ อิเมหิ สทฺเทหิ อวิวิตฺตํ อโหสิ ฯ เตสํ ปน สทฺทานํ เอกเทสเมว คเหตฺวา

หตฺถิสทฺทํ อสฺสสทฺทํ เภรีสงฺขรถานิ จ
ขาทถ ปีวถ เจว อนนปาเนน โฆสิตนฺติ

พุทฺธวํเส อิมํ คาถํ วตฺวา

นครํ สพฺพงฺคสมฺปนฺนํ สพฺพกามมุปาคตํ
สตฺตรตนสมฺปนฺนํ นานาชนสมากุลํ
สมิทฺธํ เทวนครํ อาวาสํ ปุญฺญกมฺมินํ
นคเร อมรวติยา สุเมโธ นาม พฺราหฺมโณ
อเนกโกฏิสนฺนิจโย ปหูตธนธญฺญวา

อชฺฌายโก มนฺตธโร ติณฺณำ เวทาน ปารคู
ลกฺขเณ อิติหาเส จ สทฺธมฺเม ปารมิ์ คโตติ

วุตฺตำ ฯ อเถกทิวสำ โส สุเมธปณฺฑิโต อุปริ ปาสาทวรตเล รโหคโต หุตฺวา ปลฺลงฺกำ อาภุชิตฺวา นิสินฺโน จินฺเตสิ ปุนพฺภโว ปณฺฑิต ปฏิสนฺธิคหณำ นาม ทุกฺขำ ตถา นิพฺพตฺตฏฺฐาเน สรีรเภทนำ อหำ จ ชาติธมฺโม ชราธมฺโม พฺยาธิธมฺโม มรณธมฺโม เอวำภูเตน มยา อชาติ์ อชรำ อพฺยาธิ์ อทุกฺขำ สุขำ สีตลำ อมตำ มหานิพฺพานำ ปริเยสิตุำ วฏฺฏติ อวสฺสำ ภวโต มุจฺจิตฺวา นิพฺพานคามินา เอเกน มคฺเคน ภวิตพฺพนฺติ ฯ เตน วุตฺตำ

รโหคโต นิสีทิตฺวา เอวำ จินฺเตสหนฺตทา
ทุกฺโข ปุนพฺภโว นาม สรีรสฺส ปเภทนำ
ชาติธมฺโม ชราธมฺโม พฺยาธิธมฺโม จหำ ตถา
อชรำ อมรำ เขมำ ปริเยสิสฺสามิ นิพฺพุติ์
ยนฺนูนิมำ ปูติกายำ นานากุณปปูริตำ
ฉฑฺฑยิตฺวาน คจฺเฉยฺยำ อนเปกฺโข อนตฺถิโก
อตฺถิ เหหิติ โส มคฺโค น โส สกฺกา น เหตุเย
ปริเยสิสฺสามิ ตำ มคฺคำ ภวโต ปริมุตฺติยาติ ฯ

ตโต อุตฺตริปี เอวำ จินฺเตสิ ยถา หิ โลเก ทุกฺขสฺส ปฏิปกฺขภูตำ สุขำ นาม อตฺถิ เอวำ ภเว สติ ตปฺปฏิปกฺเขน วิภเวนาปี ภวิตพฺพนฺติ ยถา จ อุณฺเห สติ ตสฺส วูปสมภูตำ สีตลำปี อตฺถิ เอวำ ราคาทินำ อคฺคินำ วูปสเมน นิพฺพาเนนาปี ภวิตพฺพำ ยถา นาม ปาปกสฺส

ลามกสฺส รมฺมสฺส ปฏิปกฺขภูโต กลฺยาโณ อนวชฺชธมฺโม อตฺถิเยว เอวเมว โข ปาปีกาย ชาติยา สติ สพฺพชาติเขปนโต อชาติสงฺขาเตน นิพฺพาเนนาปี ภวิตพฺพเมวาติ ฯ เตน วุตฺตํ

ยถาป ทุกฺเข วิชฺชนฺเต สุข นามป วิชฺชต
เอวํ ภเว วิชฺชมาเน วิภโวปี อิจฺฉิตพฺพโก
ยถาปี อุณฺเห วิชฺชนฺเต อปรํ วิชฺชติ สีตลํ
เอวํ ตีวิธคฺคิ วิชฺชเต นิพฺพานํ อิจฺฉิตพฺพกํ
ยถาปี ปาเป วิชฺชนฺเต กลฺยาณมปี วิชฺชติ
เอวเมว ชาติ วิชฺชเต อชาตมฺปิ อิจฺฉิตพฺพกนฺติ ฯ

อปรมฺปี จินฺเตสิ ยถา นาม คูถราสิมฺหิ นิมุคฺเคน ปุริเสน ทูรโต ปญฺจวณฺณปทุมสญฺฉนฺนํ มหาตฬากํ ทิสฺวา กตเรน นุ โข มคฺเคน เอตฺถ คนฺตพฺพนฺติ ตํ ตฬากํ คเวสิตุ ยุตฺตํ ยํ ตสฺส อคเวสนฺ น โส ตฬากสฺส โทโส ปุริสสฺเสว โทโส เอวเมว กิเลส-มลโรตเน อมตนิพฺพานมหาตฬาเก วิชฺชนฺเต ยํ ตสฺส อคเวสนฺ น โส อมตนิพฺพานมหาตฬากสฺส โทโส ปุริสสฺเสว โทโส ยถา จ โจเรหิ สปริวาริโต ปุริโส ปลายนมคฺเค วิชฺชมาเนปี สเจ น ปลายติ น โส มคฺคสฺส โทโส ปุริสสฺเสว โทโส เอวเมว กิเลเสหิ ปริวาเรตฺวา คหิตสฺส ปุริสสฺส วิชฺชมาเนเยว นิพฺพานคามิมฺหิ สีเว มคฺเค วิชฺชมาเน มคฺคสฺส อคเวสนํ นาม น มคฺคสฺส โทโส ปุคฺคลสฺเสว โทโส ยถา จ พฺยาธิปีฬิโต ปุริโส วิชฺชมาเน พฺยาธิตฺติกิจฺฉเก เวชฺเช สเจ ตํ เวชฺชํ คเวสิตฺวา พฺยาธิ น ติกิจฺฉาเปติ

น โส เวชฺชสฺส โทโส ปุริสสฺเสว โทโส เอวเมว โย กิเลส-
พฺยาธิปีฬิโต กิเลสวูปสมโกวิทำ วิชฺชมานเมว อาจริยำ น คเวสติ
ตสฺเสว โทโส น กิเลสวินาสกสฺส อาจริยสฺสาติ ฯ เตน วุตฺตำ

ยถา คณฺโต ปุริโส ตฬากำ ทิสฺวาน ปุริโส
น คเวสติ ตำ ตฬากำ น โทโส ตฬากสฺส โส
เอวำ กิเลสมลโรเว วิชฺชนฺเต อมตนฺตเล
น คเวสติ ตำ ตฬากำ น โทโส อมตนฺตเล ฯ
ยถา อรีหิ ปริรุทฺโธ วิชฺชนฺเต คมเน ปเถ
น ปลายติ โส ปุริโส น โทโส อณฺชสสฺส โส
เอวำ กิเลสปริรุทฺโธ วิชฺชมาเน สิเว ปเถ
น คเวสติ ตำ มคฺคำ น โทโส สิวมณฺชเส ฯ
ยถาปี พฺยาธิโต ปุริโส วิชฺชมาเน ติกิจฺฉเก
น ติกิจฺฉาเปติ ตำ พฺยาธิำ น โทโส โส ติกิจฺฉเก
เอวำ กิเลสพฺยาธีหิ ทุกฺขิโต ปริปีฬิโต
น คเวสติ ตำ อาจริยำ น โส โทโส วินายเกติ ฯ

อปรำปี จินฺเตสิ ยถา มณฺฑนชาติโก ปุริโส กณฺเจ อาสตฺตำ กุณปำ ฉฑฺเฑตฺวา สุขี คจฺเฉยฺย เอวำ มยาปี อิมำ ปูติกายำ ฉฑฺเฑตฺวา อนเปกฺเขน นิพฺพานนครำ ปวิสิตพฺพำ ยถา จ นรนาริโย อุกฺกรภูมิยำ อุจฺจารปสฺสาวำ กตฺวา น ตำ อุจฺฉงฺเคน วา อาทาย ทสฺนฺเตน วา เวเจตฺวา คจฺฉนฺติ ชิคุจฺฉมานา อนเปกฺขาว ฉฑฺเฑตฺวา คจฺฉนฺติ เอวำ มยาปี อิมำ ปูติกายำ อนเปกฺเขน ฉฑฺเฑตฺวา

อมตนิพฺพานนครํ ปวิสิตุ วฏฺฏติ ยถา จ นาวิกา ชชฺชรนาวํ อนเปกฺขา ฉฑฺเฑตฺวา คจฺฉนฺติ เอวํ อหมฺปี อิมํ นวหิ วณมุเขหิ ปคฺฆรนฺตํ กายํ ฉฑฺเฑตฺวา อนเปกฺโข นิพฺพานปุรํ ปวิสิสฺสามิ ยถา จ ปุริโส นานารตนานิ อาทาย โจเรหิ สทฺธิ์ มคฺคํ คจฺฉนฺโต อตฺตโน รตนนาสนภเยน เต ฉฑฺเฑตฺวา เขมํ มคฺคํ คณฺหาติ เอวํ อยมฺปี กรชกาโย รตนวิโลปกโจรสทิโส สจาหํ เอตฺถ ตณฺหํ กริสฺสามิ อริยมคฺคกุสลธมฺมรตนเมว นสฺสิสฺสติ ตสฺมา มยา อิมํ โจรสทิสํ กายํ ฉฑฺเฑตฺวา นิพฺพานนครํ ปวิสิตุ วฏฺฏตีติ ฯ เตน วุตฺตํ

ยถาปี กุณปี ปุริโส กณเฐ พนฺธํ ชิคุจฺฉิยํ
โมจยิตฺวาน คจฺเฉยฺย สุขเสรี สยංวสี
ตเถวิมํ ปูติกายํ นานากุณปสญฺจยํ
ฉฑฺฑยิตฺวาน คจฺเฉยฺย อนเปกฺโข อนตฺถิโก ฯ
ยถาปี อุจฺจารฐานมฺหิ กรีสํ นรนาริโย
ฉฑฺฑยิตฺวาน คจฺฉนฺติ อนเปกฺขา อนตฺถิกา
เอวเมว อิมํ กายํ นานากุณปปูริตํ
ฉฑฺฑยิตฺวาน คจฺฉิสฺสํ วจฺจํ กตฺวา ยถา กุฏิ ฯ
ยถาปี ชชฺชรํ นาวํ ปลุคฺคํ อุทกวาหนํ
สามกา ฉฑฺเฑตฺวา คจฺฉนฺติ อนเปกฺขา อนตฺถกา
เอวเมว อิมํ กายํ นวจฺฉิทฺทํ ธุวสฺสวํ
ฉฑฺฑยิตฺวาน คจฺฉิสฺสํ ชิณฺณํ นาวํว สามิกา ฯ

ทูเรนิทานำ

ยถาปี ปุริโส โจเรหิ คจฺฉนฺโต ภณฺฑมาทิย
ภณฺฑจฺเฉทภยำ ทิสฺวา ฉฑฺฑยิตฺวาน คจฺฉติ
เอวเมว อยำ กาโย มหาโจรสโม วิย
ปหายิมำ คมิสฺสามิ กสฺสจเฉทนา ภยาติ ฯ

เอวำ สุเมธปณฺฑิโต นานาวิธาหิ อุปมาหิ อิมำ เนกฺขมฺมุ-ปสำหิตำ อตฺถำ จินฺเตตฺวา สกนิเวสเน อปริมิตโภคกฺขนฺธำ เหฏฺฐา วุตฺตนเยน กปณทฺธิกาทีนำ วิสฺสชฺเชตฺวา มหาทานำ ทตฺวา วตฺถุกาเม จ กิเลสกาเม จ ปหาย อมรนครโต นิกฺขมิตฺวา เอกโกว หิมวนฺเต ธมฺมิกำ นาม ปพฺพตำ นิสฺสาย อสฺสมำ กตฺวา ตตฺถ ปณฺณสาลญฺจ จงฺกมญฺจ มาเปตฺวา อตฺตโน ปุญฺญพเลน มาเปสิ ปญฺจหิ นิ่วรณ-โทเสหิ วิวชฺชิตุำ เอวำ สมาหิเต จิตฺเตติ อาทินา นเยน วุตฺเตหิ อฏฺฐหิ การณคุเณหิ สมุเปตำ อภิญฺญาสงฺขาตำ พลำ อาหริตฺวา ตสฺมิ อสฺสมปเท นวโทสสมนฺนาคตำ สาฏกำ ปชหิตฺวา ทฺวาทส-คุณสมนฺนาคตำ วากจีรำ นิวาเสตฺวา อิสิปพฺพชฺชำ ปพฺพชิ ฯ เอวำ ปพฺพชิโต อฏฺฐโทสสมากิณฺณำ ตำ ปณฺณสาลำ ปหาย ทสคุณ-สมนฺนาคตำ รุกฺขมูลำ อุปคนฺตฺวา สพฺพำ ธญฺญวิกติ ปหาย ปวตฺตผล-โภชโน หุตฺวา นิสชฺชฏฺฐานจงฺกมวเสน ปรานำ ปทหนฺโต สตฺตา-หพฺภนฺตเรเยว อฏฺฐนฺนำ สมาปตฺตินำ ปญฺจนฺนำ อภิญฺญานำ ลาภี อโหสิ ฯ เอวนฺตำ ยถาปตฺถิตำ อภิญฺญาพลำ ปาปุณิ ฯ เตน วุตฺตำ

เอวาหำ จินฺตยิตฺวาน อเนกโกฏิสตำ ธนำ
นาถานาถานำ ทตฺวาน หิมวนฺตำ อุปาคมิ ฯ

หิมวนฺตสฺส อวิทูเร ธมฺมิโก นาม ปพฺพโต
อสฺสโม สุกโต มยฺหํ ปณฺณสาลํ สุมาปิตํ ฯ
จงฺกมํ ตตฺถ มาเปสึ ปญฺจโทสวิวชฺชิตํ
อฏฺฐคุณสมูเปตํ อภิญฺญาพลมาหริ ฯ
สาฏกํ ปชหึ ตตฺถ นวโทสมุปาคตํ
วากจีรํ นิวาเสสึ ทฺวาทสคุณมุปาคตํ ฯ
อฏฺฐโทสสมากิณฺณํ ปชหึ ปณฺณสาลกํ
อุปาคมึ รุกฺขมูลํ คุเณ ทสหุปาคตํ ฯ
วาปีตํ โรปีตํ ธญฺญํ ปชหึ นิรวเสสโต
อเนกคุณสมฺปนฺนํ ปวตฺตผลมาทยึ ฯ
ตตฺถปฺปธานํ ปทหึ นิสชฺชฏฺฐานจงฺกเม
อพฺภนฺตรมฺหิ สตฺตาเห อภิญฺญาพล ปาปุณินฺติ ฯ

ตตฺถ อสฺสโม สุกโต มยฺหํ ปณฺณสาลํ สุมาปีตนฺติ อิมาย ปาลิยา สุเมรปณฺฑิเตน สยํ ปณฺณสาลจงฺกมา สหตฺถา มาปีตา วิย วุตฺตา ฯ อยํ ปเนตฺถ อตฺโถ มหาสตฺตํ หิมวนฺตํ อชฺโฌคาเหตฺวา อชฺช ธมฺมิกํ ปพฺพตํ ปวิสิสฺสตีติ ทิสฺวา สกฺโก วิสฺสกมฺมํ เทวปุตฺตํ อามนฺเตสิ ตาต อยํ สุเมรปณฺฑิโต ปพฺพชิสฺสามีติ นิกฺขนฺโต เอตสฺส วสนฏฺฐานํ มาเปหีติ ฯ โส ตสฺส วจนํ สมฺปฏิจฺฉิตฺวา รมณียํ อสฺสมํ สุกตํ ปณฺณสาลํ มโนรมํ จงฺกมํ มาเปสิ ฯ ภควา ปน ตทา อตฺตโน ปุญฺญานุภาวนิปฺผนฺนํ ตํ สมฺปทํ นิสฺสาย สารีปุตฺต ตสฺมึ ธมฺมิกปพฺพเต

อสฺสโม สุกโต มยฺหำ ปณฺณสาลำ สุมาปิตำ
จงฺกมำ ตตฺถ มาเปสิ ปญฺจโทสวิวชฺชิตนฺติ

อาห ฯ ตตฺถ สุกโต มยฺหนฺติ สุกโต มยา ฯ ปณฺณสาลำ สมาปิตนฺติ ปณฺณจฉทนสาลาปิ เม สมาปิตา ฯ ปญฺจโทสวิวชฺชิตนฺติ ปญฺจิเม จงฺกมโทสา นาม ถทฺธวิสมตา อนฺโตรุกฺขตา คหนจฺฉนฺนตา อติสมฺพาธตา อติวิสาลตาติ ฯ ถทฺธวิสมภูมิภาคสฺมิ หิ จงฺกเม จงฺกมนฺตสฺส ปาทา รุชฺชนฺติ โผฏา อุฏฺฐหนฺติ จิตฺตำ เอกคฺคตำ น ลภติ กมฺมฏฺฐานำ จ วิปชฺชติ มุทุสมตเล ปน ผาสุวิหารำ อาคมฺม กมฺมฏฺฐานำ สมฺปชฺชติ ตสฺมา ถทฺธวิสมภูมิภาคตา เอโก โทโสติ เวทิตพฺโพ ฯ จงฺกมสฺส อนฺโต วา มชฺเฌ วา โกฏิยำ วา รุกฺเข สติ ปมาทมาคมฺม จงฺกมนฺตสฺส นลาฏำ วา สีสำ วา ปฏิหญฺญตีติ อนฺโตรุกฺขตา ทุติโย โทโส ฯ ติณลตาทิ-คหนจฺฉนฺเน จงฺกเม จงฺกมนฺโต อนฺธการเวลายำ อุรคาทิเก ปาเณ อกฺกมิตฺวา วา มาเรติ เตหิ วา ทฏฺโฐ ทุกฺขำ อาปชฺชตีติ คหนจฺฉนฺนตา ตติโย โทโส ฯ อติสมฺพาเธ จงฺกเม วิตฺถารโต รตนิเก วา อฑฺฒรตนิเก วา จงฺกมนฺตสฺส ปริจฺเฉเท ปกฺขลิตฺวา นขาปี องฺคุลิโยปี ภิชฺชนฺตีติ อติสมฺพาธตา จตุตฺโถ โทโส ฯ อติวิสาเล จงฺกมนฺตสฺส จิตฺตำ วิธาวติ เอกคฺคตำ น ลภตีติ อติ-วิสาลตา ปญฺจโม โทโส ฯ ปุถุลโต ปน ทิยฑฺฒรตนำ ทฺวีสุ ปสฺเสสุ รตนมตฺตำ อนุจงฺกมนำ ทีฆโต สฏฺฐีหตฺถำ มุทุตลำ สมวิปฺป-กิณฺณวาลุกำ จงฺกมนำ วฏฺฏติ เจติยคิริมฺหิ ทีปปสาทกมหินฺทตฺเถรสฺส

จงฺกมนํ วิย ตาทิสํ อโหสิ ฯ เตน วุตฺตํ จงฺกมํ ตตฺถ มาเปสิ ปญฺจโทสวิวชฺชิตนฺติ ฯ

อฏฺฐคุณสมุเปตนฺติ อฏฺฐหิ สมณสุเขหิ อุเปตํ ฯ อฏฺฐิมานิ สมณสุขานิ นาม ธนธญฺญปริคฺคหาภาโว อนวชฺชปิณฺฑปาตปริเยสนภาโว นิพฺพุตปิณฺฑปาตภุญฺชนภาโว รฏฺฐํ ปีเพตฺวา ธนสารํ วา สีสกหาปณาทีนิ วา คณฺหนฺเตสุ ราชกุมาเรสุ รฏฺฐปีพนาภาโว อุปกรเณสุ นิจฺฉนฺทราคภาโว โจรวิโลเป นิพฺภยภาโว ราชราชมหามตฺเตหิ อสํสฏฺฐภาโว จตูสุ ทิสาสุ อปฏิหตภาโวติ ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ ยถา ตสฺมิ อสฺสเม วสนฺเตน สกฺกา โหนฺติ อิมานิ อฏฺฐสมณสุขานิ วินฺทิตุํ เอวํ อฏฺฐคุณสมุเปตํ ตํ อสฺสมํ มาเปสินฺติ ฯ อภิญฺญาพลมาหรินฺติ ปจฺฉา ตสฺมิ อสฺสเม วสนฺโต กสิณปริกมฺมํ กตฺวา อภิญฺญานญฺจ สมาปตฺตินญฺจ อุปฺปาทนตฺถาย อนิจฺจโต จ ทุกฺขโต จ วิปสฺสนํ อารภิตฺวา ถามปฺปตฺตํ วิปสฺสนาพลํ อาหริ ฯ ยถา ตสฺมิ วสนฺโต ตํ พลํ อาหริตุํ สกฺโกมิ เอวํ ตํ อสฺสมํ ตสฺส อภิญฺญตฺถาย วิปสฺสนาพลสฺส อนุจฺฉวิกํ กตฺวา มาเปสินฺติ อตฺโถ ฯ

สาฏกํ ปชหิ ตตฺถ นวโทสมุปาคตนฺติ เอตฺถายํ อนุปุพฺพิกถา ฯ ตทา กิร กุฏิเถน จงฺกมาทิปฏิมณฺฑิตํ ปุปฺผูปคผลูปครุกฺขสญฺฉนฺนํ รมณียมธุรสลิลํ อปคตวาฬมิคภีสนกนานาสกุณปวิเวกกฺขมํ อสฺสมํ มาเปตฺวา อลงฺกตจงฺกมสฺส อุโภสุ อนฺเตสุ อาลมฺพนผลกํ สณฺวิธาย นิสีทนตฺถาย จงฺกมนเวมชฺเฌ สมตลํ มุคฺค-

วณฺณำ เสฉำ มาเปตฺวา อนฺโตปณฺณสาลายำ ชฎามณฺฑลำ วากจิรำ ติทณฺฑกาทิเก ตาปสปริกฺขาเร มณฺฑเป ปานียฆเฏ ปานียสงฺขำ ปานียสราวกำ อคฺคิสาลายำ องฺคารกปลฺลทารุอาทีนีติ เอวำ ยำ ยำ ปพฺพชิตานำ อปการาย สำวตฺตติ ตำ สพฺพำ มาเปตฺวา ปณฺณสาลายำ ภิกฺขิยำ เกจิ ปพฺพชิตุกามา อิเม ปริกฺขาเร คเหตฺวา ปพฺพชนฺตูติ อกฺขรานิ ฉินฺทิตฺวา เทวโลกเมว คเต วิสฺสกมฺมเทวปุตฺเต สุเมธ-ปณฺฑิโต หิมวนฺตำ คิริกนฺทรานุสาเรน คจฺฉนฺโต อตฺตโน นิวาสนานุรูปำ ผาสุกฏฺฐานำ โอโลเกนฺโต นทีนิวตฺตเน วิสฺสกมฺมนิมิตฺตำ สกฺกทตฺติยำ รมณียำ อสฺสมำ ทิสฺวา จงฺกมนโกฏิ์ คนฺตฺวา ปทวฬญฺชำ อปสฺสนฺโต ธุวำ ปพฺพชิตา ธุรคาเม ภิกฺขำ ปริเยสิตฺวา กิลนฺตรูปา อาคนฺตฺวา ปณฺณสาลำ ปวิสิตฺวา นิสินฺนา ภวิสฺสนฺตีติ จินฺเตตฺวา โถกำ อาคเมตฺวา อติวิย จิรายนฺติ ชานิสฺสามีติ ปณฺณสาลกุฏิทฺวารำ วิวริตฺวา อนฺโต ปวิสิตฺวา อิโต จิโต จ โอโลเกนฺโต มหาภิตฺติยำ อกฺขรานิ วาเจตฺวา มยฺหำ กปฺปิยปริกฺขารา เอเต อิเม คเหตฺวา ปพฺพชิสฺสามีติ อตฺตนา นิวตฺถปารุตำ สาฏกยุคำ ปชหิ ฯ เตนาห สาฏกำ ปชหิตฺถาติ ฯ เอวำ ปวิฏฺโฐ อหำ สารีปุตฺต ตสฺสำ ปณฺณสาลายำ สาฏกำ ปชหิ นวโทสมุปาคตนฺติ สาฏกำ ปชหนฺโต นว โทเส ทิสฺวา ปชหินฺติ ทีเปติ ฯ ตาปสปพฺพชฺชำ ปพฺพชิตานำ หิ สาฏกสฺมิ นว โทสา อุปฏฺฐหนฺติ มหคฺฆภาโว เอโก โทโส ปรปฏิพทฺธ-ตาย อุปฺปชฺชนภาโว เอโก ปริโภเคน ตหุำ กิลิสฺสนภาโว เอโก กิลิฏฺโฐ จ โธวิตพฺโพ จ รชิตพฺโพ จ โหติ ปริโภเคน ชีรณภาโว

เอโก ชิณฺณสฺส หิ ตุนฺนํ วา อคฺคฬทานํ วา กาตพฺพํ โหติ ปุน ปริเยสนาย ทุรภิสมฺภวภาโว เอโก ตาปสปพฺพชฺชาย อสารุปฺปภาโว เอโก ปจฺจตฺถิกานํ สาธารณภาโว เอโก ยถา หิ นํ ปจฺจตฺถิกา น คณฺหนฺติ เอวํ โคเปตพฺพํ โหติ ปริภณฺชนสฺส วิภูสนฏฺฐานภาโว เอโก คเหตฺวา จรนฺตสฺส ชนฺธภารมหิจฺฉภาโว เอโกติ ฯ วากจีรํ นิวาเสนฺติ ตทา อหํ สารีปุตฺต อิเม นว โทเส ทิสฺวา สาฏกํ ปหาย วากจีรํ นิวาเสสึ ฯ มุญฺชติณฺณ หีรหีรํ กตฺวา คนฺเถตฺวา กตํ วากจีรํ นิวาสนปารุปนตฺถาย อาทิยนฺติ อตฺโถ ฯ

ทฺวาทสคุณมุปาคตนฺติ ทฺวาทสหิ อานิสํเสหิ สมนฺนาคตํ ฯ วากจีรสฺมิ หิ ทฺวาทส อานิสํสา อปปคฺฆ สนฺทรุ กปฺปียนฺติ อยุ ตาว เอโก อานิสโส สหตฺถา กาตุ สกฺโกติ อยุ ทุติโย ปริโภเคน สณิกุ กิลิสฺสติ โธวิยมาโนปี ปปญฺโจ นตฺถีติ อยุ ตติโย ปริโภเคน ชิณฺโณปี สิพฺพิตพฺพาภาโว จตุตฺโถ ปุน ปริเยสนตสฺส สุเขน กรณภาโว ปญฺจโม ตาปสปพฺพชฺชาย สารุปฺปภาโว ฉฏโฐ ปจฺจตฺถิกานุ นิรูปโภคภาโว สตฺตโม ปริภณฺชนสฺส วิภูสนฏฺฐานาภาโว อฏฺฐโม ธารณสลฺลหุกภาโว นวโม จีวรปจฺจเย อปฺปิจฺฉภาโว ทสโม วากปฺปติยา ธมฺมิกอนวชฺชภาโว เอกาทสโม วากจีเร นฏฺเฐปี อนเปกฺขภาโว ทฺวาทสโมติ ฯ

อฏฺฐโทสสมากิณฺณุ ปชหิ ปณฺณสาลกนฺติ กถุ ปชหิ โส กิร วรสาฏกยุคุ โอมุญฺจนฺโต จีวรวุเส ลคฺคิตุ อโนชปุปฺผทามสทิสุ

รตฺตวากจิรำ คเหตฺวา นิวาเสตฺวา ตสฺสูปริ อปรำ สุวณฺณวณฺณำ วากจิรำ ปริทหิตฺวา ปุนฺนาคปุปฺผสณฺฐานสทิสำ สชฺรำ อชินจมฺมำ เอกำสำ กตฺวา ชฏามณฺฑลำ ปริมุญฺจิตฺวา จูพาย สทฺธิ นิจฺจลภาวกรณตฺถำ สารสญฺจิ ปเวเสตฺวา มุตฺตาชาลสทิสาย สิกฺกาย ปวาฬวณฺณำ กณฺฑิกำ โอหิตฺวา ตีสุ ฐาเนสุ วงฺกกาชำ อาทาย กาชโกฏิยา กุณฺฑิกำ เอกิสฺสาย องฺกุสปจฺฉิ ติทณฺฑิกาทีนิ โอลคฺเคตฺวา ชาริกภารำ อำเส กตฺวา ทกฺขิเณน หตฺเถน กตฺตรทณฺฑำ คเหตฺวา ปณฺณสาลโต นิกฺขมิตฺวา สฏฺฐีหตฺเถ มหาจงฺกเม อปราปรำ จงฺกมนฺโต อตฺตโน เวสำ โอโลเกตฺวา มยฺหำ มโนรโถ มตฺถกำ ปตฺโต โสภติ วต เม ปพฺพชฺชา พุทฺธปจฺเจกพุทฺธาทีหิ สพฺเพหิ ธีรปุริเสหิ วณฺณิตา โถมิตา อยำ ปพฺพชฺชา นาม ปหีนำ เม กิเลสชนำ นิกฺขมนโตสมิ นิกฺขมฺม ถทฺธา เม อุตฺตมปพฺพชฺชา กริสฺสามิ สมณธมฺมำ ลภิสฺสามิ มคฺคผลสุขนฺติ อุสฺสาหชาโต ชาริกาชำ โอตาเรตฺวา จงฺกมเวมชฺเฌ มุคฺควณฺณสุตาปฏฺเฏ สุวณฺณปฏิมา วิย นิสินฺโน ทิวสภาคำ วีตินาเมตฺวา สายณฺหสมยำ ปณฺณสาลำ ปวิสิตฺวา วิหตมญฺจกปสฺเส กฏฺฐตฺถริกาย นิปนฺโน สรีรำ อุตุำ คาหาเปตฺวา พลวปจฺจูเส ปพุชฺฌิตฺวา อตฺตโน อาคมนำ อาวชฺเชสิ อหำ ฆราวาเส อาทีนวำ ทิสฺวา อมิตโภคำ อนนฺตำ ยสำ ปหาย อรญฺญำ ปวิสิตฺวา เนกฺขมฺม-คเวสโก หุตฺวา ปพฺพชิโต อิโตทานิ ปฏฺฐาย ปมาทจารำ จริตุำ น วฏฺฏติ ปวิเวกำ หิ ปหาย วิจรนฺตำ มิจฺฉาวิตกฺกมกฺขิกา ขาทนฺติ อิทานิ มยา วิเวกมนุพฺรูเหตุำ วฏฺฏติ อหำ หิ ฆราวาสำ

ปลิโพธโต ทิสฺวา นิกฺขนฺโต อยํ จ มนาปา ปณฺณสาลา เวพฺวปกฺกวณฺณา ปริภณฺฑกตา ภูมิ รชตวณฺณา เสตภิตฺติโย กโปตปาทวณฺณํ ปณฺณจฺฉทนํ วิจิตฺตตฺถรกวณฺโณ วิทลมญฺจโก นิวาสนผาสุกํ วสนฏฺฐานํ เอตฺโต อติเรกตรา วิย เม เคหสมฺปทา ปญฺญายตีติ ปณฺณสาลาย โทเส วิจินนฺโต อฏฺฐ โทเส ปสฺสิ ฯ ปณฺณสาลปริโภคสฺมิ หิ อฏฺฐ อาทีนวา มหาสมฺภาเรน ทิพฺพ-สมฺภาเรน สโมธาเนตฺวา กรณปริเยสนภาโว เอโก อาทีนโว ติณปณฺณมตฺติกาสุ ปติตาสุ ตาสํ ปุนปฺปุนํ ฉาเปตพฺพตาย นิพทฺธ-ชคฺคนภาโว ทุติโย เสนาสนํ นาม มหลฺลกสฺส ปาปุณาติ อเวลาย วุฏฺฐาปียมานสฺส จิตฺเตกคฺคตา น โหตีติ อุฏฺฐาปนียภาโว ตติโย สีตุณฺหปฏิฆาเตน กายสฺส สุขุมาลกรณภาโว จตุตฺโถ เคหํ ปวิฏฺเฐน ยงฺกิญฺจิ ปาปํ สกฺกา กาตุนฺติ ครหปฏิจฺฉาทนภาโว ปญฺจโม มยฺหนฺติ ปริคฺคหกรณภาโว ฉฏฺโฐ เคหสฺส อตฺถิภาโว นาม สทุติยกวาโส สตฺตโม โอกฺกมงฺกุณฑรโคพิกาทีนํ สาธารณ-ตาย พหุสาธารณภาโว อฏฺฐโม ฯ อิเมติ อิเม อฏฺฐ อาทีนเว ทิสฺวา มหาสตฺโต ปณฺณสาลํ ปชหิ ฯ เตนาห อฏฺฐโทสสมากิณฺณํ ปชหึ ปณฺณสาลกนฺติ ฯ

อุปาคมิ รุกฺขมูลํ คุเณ ทสหุปาคตนฺติ ฉนฺนํ ปฏิกฺขิปิตฺวา ทสหิ คุเณหิ อุเปตํ รุกฺขมูลํ อุปคโตสฺมีติ วทติ ฯ ตตฺริเม ทส คุณา อปฺปสมารมฺภตา เอโก คุโณ อุปคมนมตฺตเกเว หิ ตตฺถ โหตีติ อปฺปฏิชคฺคนตา ทุติโย ตํ หิ สมฺมฏฺฐปิ อสมฺมฏฺฐปิ

ปริโภคผาสุกำ โหติเยว อนุฏฺฐานิยภาโว ฅติโย ครหำ น ปฏิจฺฉาเทติ ฅตฺถ หิ ปาปำ กโรนฺโต ลชฺชีติ ครหาย อปฺปฏิจฺฉนฺนภาโว จตุตฺโถ อพฺโภกาสวาโส วิย กายำ น สนฺถมฺเภตีติ กายสฺส อสนฺถมฺภนภาโว ปณฺเจโม ปริคฺคหกรณาภาโว ฉฏฺโฐ เคหาลยปฏิกฺเขโป สตฺตโม พหุสาธารเณ เคเห วิย ปฏิชคฺคิสฺสามิ นิกฺขมถาติ นิหรณกาภาโว อฏฺฐโม วสนฺตสฺส สปฺปีติกภาโว นวโม รุกฺขมูลเสนาสนสฺส คตคตฏฺฐาเน สุลภาย อนเปกฺขภาโว ทสโมติ ฯ อิเม ทส คุเณ ทิสฺวา รุกฺขมูลำ อุปาคโตสฺมีติ วทติ ฯ อิมานิ เอตฺตกานิ การณานิ สลฺลกฺเขตฺวา มหาสตฺโต ปุนทิวเส ภิกฺขาย ปาวิสิ ฯ อถสฺส สมฺปตฺตคามเม มนุสฺสา มหนฺเตน อุสฺสาเหน ภิกฺขำ อทำสุ ฯ โส ภตฺตกิจฺจำ นิฏฺฐเปตฺวา อสฺสมำ อาคมฺม นิสีทิตฺวา จินฺเตสิ นาหำ อาหารำ น ลภามีติ ปพฺพชิโต สินิทฺธาหาโร นาเมส มานมทปุริสมเท วฑฺเฒติ อาหารมูลกสฺส จ ทุกฺขสฺส อนฺโต นตฺถิ ยนฺนูนาหำ วาบีตโรบีตธญฺญา นิพฺพตฺตำ อาหารำ ปชหิตฺวา ปวตฺตผลโภชโน ภเวยฺยนฺติ ฯ โส ตโต ปฏฺฐาย ตถา กตฺวา ฆเฏนฺโต วายมนฺโต สตฺตาหพฺภนฺตเร อฏฺฐ สมาปตฺติโย ปญฺเจว อภิญฺญาโย นิพฺพตฺเตสิ ฯ เตน วุตฺตำ

วาบีตำ โรบีตำ ธญฺญำ ปชหิ นิรวเสสโต
อเนกคุณสมฺปนฺนำ ปวตฺตผลมาทิยิ

ตตฺถปฺปธานํ ปทหึ นิสชฺชฏฺฐานจงฺกเม
อพฺภนฺตรมฺหิ สตฺตาเห อภิญฺญาพล ปาปุณินฺติ ฯ

เอวํ อภิญฺญาพลํ ปตฺวา สุเมรตาปเส สมาปตฺติสุเขน วีตินา-
เมนฺเต ทีปงฺกโร นาม สตฺถา โลเก อุทปาทิ ฯ ตสฺส ปฏิสนฺธิ-
ชาติโพธิธมฺมจกฺกปฺปวตฺตเนสุ สกลาปี ทสสหสฺสี โลกธาตุ สงฺกมฺปี
สมฺปกมฺปี มหาวิรวํ วิรวิ ทฺวตฺติส ปุพฺพนิมิตฺตานิ ปาตุรเหสุ ฯ
สุเมธปณฺฑิโต สมาปตฺติสุเขน วีตินาเมนฺโต เนว ตํ สทฺทมสฺโสสิ
น ตานิปี นิมิตฺตานิ อทฺทส ฯ เตน วุตฺตํ

เอวํ เม สิทฺธิปฺปตฺตสฺส วสีภูตสฺส สาสเน
ทีปงฺกโร นาม ชิโน อุปฺปชฺชิ โลกนายโก ฯ

อปปชชนเต จ ชายนเต พชฌนเต ธมมเทสเน
จตุโร นิมิตฺเต นาทฺทสึ ฌานรติสมปฺปีโตติ ฯ

ตสฺมิ กาเล ทีปงฺกรทสพโล จตูหิ ขีณาสวสตสหสฺเสหิ ปริวุโต
อนุปุพฺเพน จาริกํ จรมาโน รมฺมกํ นาม นครํ ปตฺวา สุทสฺสน-
มหาวิหาเร ปฏิวสติ ฯ รมฺมนครวาสิโน ทีปงฺกโร กิร สมณสฺสโร
ปรมาภิสมฺโพธิ์ ปตฺวา ปวตฺติตปวรธมฺมจกฺโก อนุปุพฺเพน จาริกํ
จรมาโน รมฺมกํ นาม นครํ ปตฺวา สุทสฺสนมหาวิหาเร ปฏิวสตีติ
สุตฺวา สปฺปีนวนีตาทีนิ เจว เภสชฺชานิ วตฺถจฺฉาทนานิ จ คาหาเปตฺวา
คนฺธมาลาทิหตฺถา เยน พุทฺโธ เยน ธมฺโม เยน สงฺโฆ ตนฺนินฺน-
ตปฺโปณตปฺปภารา หุตฺวา สตฺถารํ อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา คนฺธ-
มาลาทีหิ ปูเชตฺวา เอกมนฺตํ นิสีนฺนา ธมฺมเทสนํ สุตฺวา สฺวาตนาย

นิมนฺเตตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกมิ๎สุ ฯ เต ปุนทิวเส มหาทานำ สชฺเชตฺวา นครำ อลงฺกริตฺวา ทสพลสฺส อาคมนมคฺคำ อลงฺกโรนฺตา อุทกภินฺนฏฺฐาเนสุ ปำสุำ ปกฺขิปีตฺวา สมำ ภูมิตลำ กตฺวา รชตปฏฺฏ-วณฺณวาลุกำ อากิรนฺติ ตาเช เจว ปปฺผานิ จ วิกิรนฺติ นานาวิราเคหิ วตฺเถหิ ธชปฏาเก อุสฺสาเปนฺติ กทลิโย เจว ปุปฺผปุณฺณฆฏปนฺติโย จ ปติฏฺฐาเปนฺติ ฯ ตสฺมิ๎ กาเล สุเมธาปโส อตฺตโน อสฺสมปทา อุคฺคนฺตฺวา เตสำ มนุสฺสานำ อุปริภาเคน อากาเสนาคจฺฉนฺโต เต หฏฺฐตุฏฺเฐ มนุสฺเส ทิสฺวา กิ๎ นุ โข การณนฺติ อากาสโต โอรุยฺห เอกมนฺตำ ฐิโต มนุสฺเส ปุจฺฉิ อมฺโภ กสฺส ตุมฺเห อิมำ มคฺคำ อลงฺกโรถาติ ฯ เตน วุตฺตำ

ปจฺจนฺตเทสวิสฺเย นิมนฺเตตฺวา ตถาคตำ
ตสฺส อาคมนำ มคฺคำ โสเธนฺติ ตุฏฺฐมานสา ฯ
อหนฺเตน สมเยน นิกฺขมิตฺวา สกสฺสมา
ธุนนฺโต วากจีรานิ คจฺฉามิ อมฺพเร ตทา ฯ
เวทชาตำ ชนำ ทิสฺวา ตุฏฺฐหฏฺฐำ ปโมทิตำ
โอโรหิตฺวาน คคนา มนุสฺเส ปุจฺฉิ ตาวเท
ตุฏฺฐหฏฺโฐ ปโมทิโต เวทชาโต มหาชโน
กสฺส โสธิยตี มคฺโค อญฺชสำ วฏฺฏมายนนฺติ ฯ

มนุสฺสา อาหำสุ ภนฺเต สุเมธ น ตฺวำ ชานาสิ ทีปงฺกรทสพโล สมฺโพธิ๎ ปตฺวา ปวตฺติตปวรธมฺมจกฺโก จาริกำ จรมาโน อมฺหากำ นครำ ปตฺวา สุทสฺสนมหาวิหาเร ปฏิวสติ มยนฺตำ ภควนฺตำ นิมนฺต-

ยิมฺหา ฅสฺเสตำ พุทฺธสฺส ภควโต อาคมนมคฺคำ อลงฺกโรมาติ ฯ สุเมธตาปโส จินฺเตสิ พุทฺโธติ โข โฆสมตฺตกมฺปี โลเก ทุลฺลภำ ปเคว พุทฺธุปฺปาโท มยาปี อิเมหิ มนุสฺเสหิ สทฺธิ์ ทสพลสฺส มคฺคำ อลงฺกริตุ์ วฏฺฏตีติ ฯ โส เต มนุสฺเส อาห สเจ โภ ตุมฺเห เอตำ มคฺคำ พุทฺธสฺส อลงฺกโรถ มยฺหมฺปี เอกำ โอกาสำ เทถ อหมฺปี ตุมฺเหหิ สทฺธิ์ ทสพลสฺส มคฺคำ อลงฺกริสฺสามีติ ฯ เต สาธูติ สมฺปฏิจฺฉิตฺวา สุเมธตาปโส อิทฺธิมาติ ชานนฺตา อุทกภินฺโนกาสำ สลฺลกฺเขตฺวา ตฺวำ อิมำ ฐานำ อลงฺกโรหีติ อหำสุ ฯ สุเมธตาปโส พุทฺธารมฺมณปีตึ คเหตฺวา จินฺเตสิ อหำ อิมำ โอกาสำ อิทฺธิยา อลงฺกริตุ์ ปโหมิ เอวำ อลงฺกโต ปน มนำ น ปริโตเสสฺสติ อชฺช มยา กายเวยฺยาวจฺจำ กาตุ์ วฏฺฏตีติ ปุ่สุ์ อาหริตฺวา ฅสฺมิ์ ปเทเส ปกฺขิปี ฯ ฅสฺส ฅสฺมิ์ ปเทเส อนลงฺกเตเยว ทีปงฺกรทสพโล มหา-นุภาวานำ ฉพภิญฺญาฉฬาภิญฺญานำ จตูหิ สตสหสฺเสหิ ปริวุโต เทวตาสุ ทิพฺพคนฺธมาลาทีหิ ปูชยนฺตาสุ ทิพฺพสงฺคีเตสุ ปวตฺเตสุ มนุสฺเสสุ คนฺเธหิ เจว มาลาหิ จ ปูชยนฺเตสุ อนนฺตาย พุทฺธลีพฺหาย มโนสิลาตเล วิชมฺภมาโน สีโห วิย ตำ อลงฺกตปฏิยตฺตำ มคฺคำ ปฏิปชฺชิ ฯ สุเมธตาปโส อกฺขีนิ อุมฺมิเลตฺวา อลงฺกตมคฺเคน อาคจฺฉนฺตสฺส ทสพลสฺส ทฺวตฺติงฺสมหาปุริสลกฺขณปฏิมณฺฑิตำ อสีตฺยานุพฺยญฺชเนหิ อนุรญฺชิตำ พฺยามปฺปภาย สมฺปริวาริตำ มณิวณฺณคคนตเล นานปฺปการา วิชฺชุลตา วิย อเวฬาเวฬฏฺฏา เจว ยุคลยุคลฏฺฏา จ ฉพฺพณฺณ-ฆนพุทฺธรสฺมิโย วิสฺสชฺเชนฺตำ รูปคฺคปฺปตฺตำ อตฺตภาวำ โอโลเกตฺวา

อชฺช มยา ทสพลสฺส ชีวิตปริจฺจาคำ กาตุ วฏฺฏตีติ มา ภควา กถำ อกฺกมิ มณิผลกเสตุ ปน อกฺกมนฺโต วิย สทฺธิ จตูหิ ขีณาสวสตสหสฺเสหิ มม บีฏฺฐึ มทฺทมาโน คจฺฉตุ ตำ เม ภวิสฺสติ ทีฆรตฺตำ หิตาย สุขายาติ เกเส โมเจตฺวา อชินจมฺมชฏาวากจีรานิ กาพวณฺเณ กถเล ปตฺถริตฺวา มณิผลกเสตุ วิย กถลบีฏฺเฐ นิปชฺชิ ฯ เตน วุตฺตำ

เต เม ปุฏฺฐา พฺยากริ๎สุ พุทฺโธ โลเก อนุตฺตโร
ทีปงฺกโร นาม ชิโน อุปฺปชฺชิ โลกนายโก
ตสฺส โสธิ๎ยตี มคฺโค อญฺชสำ วฏฺฏมายนำ ฯ
พุทฺโธติ มม สุตฺวาน บีติ อุปฺปชฺชิ ตาวเท
พุทฺโธ พุทฺโธติ กถยนฺโต โสมนสฺสำ ปเวทยิ๎ ฯ
ตตฺถ ฐิตฺวา วิจินฺเตสิ๎ ตุฏฺโฐ ส๎วิคฺคมานโส
อิธ พี๎ชานิ โรปีสฺสำ ขโณ เว มา อุปจฺจคา
ยทิ พุทฺธสฺส โสเธถ เอโกกาสำ ททาถ เม
อหำปี โสธยิสฺสามิ อญฺชสำ วฏฺฏมายนำ ฯ
อทำสุ เต มโมกาสำ โสเธตุ อญฺชสำ ตทา ฯ
พุทฺโธ พุทฺโธติ จินฺเตนฺโต มคฺคำ โสเธมหำ ตทา ฯ
อนิฏฺฐิเต มโมกาเส ทีปงฺกโร มหามุนิ
จตูหิ สตสหสฺเสหิ ฉฬาภิญฺเญหิ ตาทหิ
ขีณาสเวหิ วิมเลหิ ปฏิปชฺชิ อญฺชสำ ชิโน ฯ

ปจฺจุคฺคมนา วตฺตนฺติ วชฺชนฺติ เภริโย พหู
อาโมทิตา นรมรู สาธุการํ ปวตฺตยุ ฯ
เทวา มนุสฺเส ปสฺสนฺติ มนุสฺสาปี จ เทวตา
อโภปี เต ปญชลิกา อนยนฺติ ตถาคตํ ฯ
เทวา ทิพฺเพหิ ตูริเยหิ มนุสฺสา มานุสเกหิ จ
อุโภปี เต วชฺชยนฺตา อนุยนฺติ ตถาคตํ ฯ
ทิพฺพํ มนฺทารวํ ปุปฺผํ ปทุมํ ปาริฉตฺตกํ
ทิโสทิสํ โอกิรนฺติ อากาเสน คตา มรู ฯ
จมฺปกํ สลฺลชํ นีปํ นาคปุนฺนาคเกตกํ
ทิโสทิสํ อุกฺขิปนฺติ ภูมิตลคตา นรา ฯ
เกเส มญจิตวาหํ ตถ วากจีรญ จ จมฺมกํ
กลเล ปกฺขิตฺวาน อวกุชฺโช นิปชฺชหํ ฯ
อกฺกมิตฺวาน มํ พุทฺโธ สห สิสฺเสหิ คจฺฉตุ
มา กลเล อกฺกมิตฺโถ หิตาย เม ภวิสฺสตีติ ฯ

โส กลลปิฏเฐ นิปนฺนโกว อกฺขีนิ อุมฺมิเลตฺวา ทีปงฺกรทสพลสฺส พุทฺธสิริ สมฺปสฺสมาโน เอวํ จินฺเตสิ สเจ อหํ อิจฺเฉยฺยํ สพฺพกิเลเส ฌาเปตฺวา สงฺฆนวโก หุตฺวา รมฺมนครํ ปวิเสยฺยํ อญฺญาตกเวเสน ปน เม กิเลเส ฌาเปตฺวา นิพฺพานปตฺติยา กิจฺจํ นตฺถิ ยนฺนูนาหํ ทีปงฺกรทสพโล วิย ปรมาภิสมฺโพธิ์ ปตฺวา ธมฺมนาวํ อาโรเปตฺวา มหาชนํ สํสารสาครา อุตฺตาเรตฺวา ปจฺฉา ปรินิพฺพาเยยฺยํ อิทํ มยฺหํ ปฏิรูปนฺติ ตโต อฏฺฐ ธมฺเม สโมธาเนตฺวา พุทฺธภาวาย

อภินีหารำ กตฺวา นิปชฺชิ ฯ เตน วุตฺตำ

ปฐวิยำ นิปนฺนสฺส เอวมฺเม อาสิ เจตโส
อิจฺฉมาโน อหำ อชฺช กิเลเส ฌาปเย มม ฯ
กิมฺเม อญฺญาตกเวเสน ธมฺมำ สจฺฉิกเตยฺย
สพฺพญฺญุตำ ปาปุณิตฺวา พุทฺโธ เหสฺสำ สเทวเก ฯ
กิมฺเม เอเกน ติณฺเณน ปุริเสน ถามทสฺสินา
สพฺพญฺญุตำ ปาปุณิตฺวา สนฺตาเรสฺสำ สเทวเก ฯ
อิมินา เม อธิกาเรน ปุริเสน ถามทสฺสินา
สพฺพญฺญุตำ ปาปุณิตฺวา ตาเรมิ ชนตำ พหุำ ฯ
สำสารโสตำ ฉินฺทิตฺวา วิทฺธำเสตฺวา ตโย ภเว
ธมฺมนาวำ สมารุยฺห สนฺตาเรสฺสำ สเทวเกติ ฯ

ยสฺมา ปน พุทฺธตฺตำ ปตฺเถนฺตสฺส
มนุสฺสตฺตำ ลิงฺคสมฺปตฺติ เหตุ สตฺถารทสฺสนำ
ปพฺพชฺชา คุณสมฺปตฺติ อธิกาโร จ ฉนฺทตา
อฏฺฐธมฺมสโมธานา อภินีหาโร สมิชฺฌตีติ ฯ

มนุสฺสตฺตภาวสฺมิเยว หิ ฐตฺวา พุทฺธตฺตำ ปตฺเถนฺตสฺส ปตฺถนา สมิชฺฌติ นาคสฺส วา สุปณฺณสฺส วา เทวตาย วา ปตฺถนา โน สมิชฺฌติ มนุสฺสตฺตภาเวปี ปุริสลิงฺเค ฐิตสฺเสว ปตฺถนา สมิชฺฌติ อิตฺถิยา วา ปณฺฑกนปุ๋สกอุภโตพฺยญฺชนกานำ วา โน สมิชฺฌติ ปุริสสฺสาปี ตสฺมิำ อตฺตภาเวปี อรหตฺตปฺปตฺติยา เหตุสมฺปนฺนสฺเสว ปตฺถนา สมิชฺฌติ โน อิตรสฺส เหตุสมฺปนฺนสฺสาปี สเจ ชีวมานก-

พุทฺธสฺเสว สนฺติเก ปฏิเณฺณตสฺส ปฏิญฺญา สมิชฺฌติ ปรินิพฺพุเต พุทฺเธ เจติยสนฺติเก วา โพธิมูเล วา ปฏิเณฺณตสฺส น สมิชฺฌติ พุทฺธานํ สนฺติเก ปฏิเณฺณตสฺสาปี ปพฺพชฺชาลิงฺเค ฐิตสฺเสว โน คิหิลิงฺเค ฐิตสฺส ปพฺพชิตสฺสาปี ปญฺจาภิญฺญาอฏฺฐสมาปตฺติลาภิโนเยว สมิชฺฌติ โน อิตรสฺส อิมาย คุณสมฺปตฺติยา วิรหิตสฺส คุณสมฺปนฺเนนาปี เยน อตฺตโน ชีวิตํ พุทฺธานํ ปริจฺจตฺตํ โหติ ตสฺส อิมินา อธิกาเรน อธิการสมฺปนฺนสฺเสว สมิชฺฌติ น อิตรสฺส อธิการสมฺปนฺนสฺสาปี ยสฺส พุทฺธกรณธมฺมานํ อตฺถาย มหนฺโต ฉนฺโท จ มหนฺโต อุสฺสาโห จ วายาโม จ ปริเยฏฺฐี ตสฺเสว สมิชฺฌติ น อิตรสฺส ฯ ตตฺริทํ ฉนฺทมหนฺตตาย โอปมฺมํ สเจ หิ เอวมสฺส โย สกลจกฺกวาฬคพฺภํ เอโกทกีภูตํ อตฺตโน พาหุพเลน อุตฺตริตฺวา ปารํ คนฺตุ สมตฺโถ โส พุทฺธตฺตํ ปาปุณาติ โย วา ปน สกลจกฺกวาฬคพฺภํ เวฬุคุมฺพสญฺฉนฺนํ พฺยูหิตฺวา มทฺทิตฺวา ปทสา คจฺฉนฺโต ปารํ คนฺตุ สมตฺโถ โส พุทฺธตฺตํ ปาปุณาติ โย วา ปน สกลจกฺกวาฬคพฺภํ สตฺติโย อาโกเฏตฺวา นิรนฺตรํ สตฺติถลสมากิณฺณํ ปทสา อกฺกมมาโน ปารํ คนฺตุ สมตฺโถ โส พุทฺธตฺตํ ปาปุณาติ โย วา ปน สกลจกฺกวาฬคพฺภํ วิตจฺฉิตงฺคารภริตํ ปาเทหิ มทฺทมาโน ปารํ คนฺตุ สมตฺโถ โส พุทฺธตฺตํ ปาปุณาติ ฯ โย เอเตสุ เอกมฺปี อตฺตโน ทุกฺกรํ น มญฺญติ อหํ เอกมฺปี อุตฺตริตฺวา วา คนฺตฺวา วา ปารํ คเหสฺสามีติ ฯ เอวํ มหนฺเตน ฉนฺเทน จ อุสฺสาเหน จ วายาเมน จ ปริเยฏฺฐิยา จ สมนฺนาคโต โหติ

ตสฺส ปตฺถนา สมิชฺฌติ น อิตรสฺส ฯ สุเมธตาปโส ปน อิเม
อฏฺฐ ธมฺเม สโมธาเนตฺวาปี พุทฺธภาวาย อภินีหารำ กตฺวา นิปชฺชิ ฯ
ทีปงฺกโรปี ภควา อาคนฺตฺวา สุเมธตาปสสฺส สีสภาเค ฐตฺวา
มณิสีหปญฺชรำ อุคฺฆาเฏนฺโต วิย ปญฺจวณฺณปสาทสมฺปนฺนานิ อกฺขีนิ
อุมฺมิเลตฺวา กถลปีฏฺเฐ นิปนฺนำ สุเมธตาปสำ ทิสฺวา อยำ ตาปโส
พุทฺธตฺตาย อภินีหารำ กตฺวา นิปนฺโน สมิชฺฌิสฺสติ นุ โข เอตสฺส
ปตฺถนา อุทาหุ โนติ อนาคตำสญาณำ เปเสตฺวา อุปธาเรนฺโต อิโต
กปฺปสตสหสฺสาธิกานิ จตฺตาริ อสงฺเขยฺยานิ อติกฺกมิตฺวา โคตโม
นาม พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ ญตฺวา ฐิตโกว ปริสมชฺเฌ พฺยากาสิ
ปสฺสถ ตุมฺเห อิมำ อุคฺคตปำ ตาปสำ กถลปีฏฺเฐ นิปนฺนนฺติ ฯ เอวำ
ภนฺเตติ ฯ อยำ พุทฺธตฺตาย อภินีหารำ กตฺวา นิปนฺโน สมิชฺฌิสฺสติ
อิมสฺส ปตฺถนา อิโต กปฺปสตสหสฺสาธิกานำ จตุนฺนำ อสงฺเขยฺยานำ
มตฺถเก โคตโม นาม พุทฺโธ ภวิสฺสติ ตสฺมิ ปนสฺส อตฺตภาเว
กปิลวตฺถุ นาม นครำ นิวาโส ภวิสฺสติ มายา นาม เทวี มาตา
สุทฺโธทโน นาม ราชา ปิตา อคฺคสาวโก อุปติสฺโส นาม เถโร
ทุติยสาวโก โกลิโต นาม เถโร พุทฺธุปฏฺฐาโก อานนฺโท นาม
อคฺคสาวิกา เขมา นาม เถรี ทุติยสาวิกา อุปฺปลวณฺณา นาม
เถรี ภวิสฺสติ ปริปกฺกญาโณ มหาภินิกฺขมนำ กตฺวา มหาปธานำ
ปทหิตฺวา นิโครฺธมูเล ปายาสำ ปฏิคฺคเหตฺวา เนรญฺชราย ตีเร
ปริภุญฺชิตฺวา โพธิมณฺฑำ อารุยฺห อสฺสตฺถรุกฺขมูเล อภิสมฺพุชฺฌิสฺส-
ตีติ ฯ เตน วุตฺตำ

ทีปงฺกโร โลกวิทู อาหุตีนํ ปฏิคฺคโห
อุสฺสีสเก มํ ฐตฺวาน อิทํ วจนมพฺรวิ
ปสฺสถ อิมํ ตาปสํ ชฏิลํ อุคฺคตาปนํ
อปริเมยเย อิโต กปเป พุทฺโธ โลเก ภวิสฺสติ ฯ
อโห กปีลวฺหยา รมฺมา นิกฺขมิตฺวา ตถาคโต
ปธานํ ปทหิตฺวาน กตฺวา ทุกฺกรการิกํ
อชปาลรุกฺขมูเล นิสีทิตฺวา ตถาคโต
ตตฺถ ปายาสํ ปคฺคยฺห เนรญฺชรมุเปหิติ ฯ
เนรญฺชราย ตีเร ปายาสํ อาทาย โส ชิโน
ปฏิยตฺตวรมคฺเคน โพธิมูลมฺหิ เอหิติ ฯ
ตโต ปทกฺขิณํ กตฺวา โพธิมณฺฑํ อนุตฺตโร
อสฺสตฺถมูเล สมฺพุทฺโธ พุชฺฌิสฺสติ มหายโส ฯ
อิมสฺส ชนิกา มาตา มายา นาม ภวิสฺสติ
ปิตา สุทฺโธทโน นาม อยํ เหสฺสติ โคตโม ฯ
อนาสวา วีตราคา สนฺตจิตฺตา สมาหิตา
โกลิโต อุปติสฺโส จ อคฺคา เหสฺสนฺติ สาวกา ฯ
อานนฺโท นามุปฏฺฐาโก อุปฏฺฐิหิสฺสติ ตํ ชินํ ฯ
เขมา อุปฺปลวณฺณา จ อคฺคา เหสฺสนฺติ สาวิกา
อนาสวา วีตราคา สนฺตจิตฺตา สมาหิตา ฯ
โพธิ ตสฺส ภควโต อสฺสตฺโถติ ปวุจฺจติ ฯ
สุเมธตาปโส มยฺหํ กิร ปตฺถนา สมิชฺฌิสฺสตีติ โสมนสฺสป-

ปฺโต อโหสิ ฯ มหาชโน ทีปงฺกรทสพลสฺส วจนำ สุตฺวา สุเมธ-
ตาปโส กิร พุทฺธพีชำ พุทฺธงฺกุโรติ หฏฺฐตุฏฺโฐ อโหสิ ฯ เอวำ จ
เนสำ อโหสิ ยถา นาม ปุริโส นทึ ตรนฺโต อุชุเกน ติตฺเถน
อุตฺตริตุำ อสกฺโกนฺโต เหฏฺฐา ติตฺเถน อุตฺตรติ เอวเมว มยมฺปี
ทีปงฺกรทสพลสฺส สาสเน มคฺคผลำ อลภมานา อนาคเต ยทา ตฺวำ
พุทฺโธ ภวิสฺสสิ ตทา ตว สมฺมุขา มคฺคผลำ สจฺฉิกาตุำ สมตฺถา
ภเวยฺยามาติ ปตฺถนำ ฐปยิสุ ฯ ทีปงฺกรทสพโลปี โพธิสตฺตำ ปสำสิตฺวา
อฏฺฐหิ ปุปฺผมุฏฺฐีหิ ปูเชตฺวา ปทกฺขิณำ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ เตปี
จตุสตสหสฺสสงฺฆา ขีณาสวา โพธิสตฺตำ คนฺเธหิ เจว มาลาหิ จ
ปูเชตฺวา ปทกฺขิณำ กตฺวา ปกฺกมิำสุ ฯ เทวมนุสฺสา ปน ตเถว
ปูเชตฺวา วนฺทิตฺวา ปกฺกนฺตา ฯ โพธิสตฺโต สพฺเพสำ ปฏิกฺกนฺตกาเล
สยนา วุฏฺฐาย ปารมิโย วิจินิสฺสามีติ ปุปฺผราสิมตฺถเก ปลฺลงฺกำ
อาภุชิตฺวา นิสีทิ ฯ เอวำ นิสินฺเน โพธิสตฺเต สกลทสสหสฺสจกฺกวาพ-
เทวตา สาธุการำ ทตฺวา อยฺย สุเมธตาปส โปราณกโพธิสตฺตานำ
ปลฺลงฺกำ อาภุชิตฺวา ปารมิโย วิจินิสฺสามีติ นิสินฺนกาเล ยานิ
ปุพฺพนิมิตฺตานิ นาม ปญฺญายนฺติ ตานิ สพฺพานิปี อชฺช ปาตุภูตานิ
นิสฺสำสเยน ตฺวำ พุทฺโธ ภวิสฺสสิ มยเมตำ ชานาม ยสฺเสตานิ
นิมิตฺตานิ ปญฺญายนฺติ เอกนฺเตน โส พุทฺโธ โหติ ตฺวำ อตฺตโน
วิริยำ ทพฺหำ กตฺวา ปคฺคณฺหาติ โพธิสตฺตำ นานปฺปการาหิ ถุตีหิ
อภิตฺถวิสุ ฯ เตน วุตฺตำ

อิทำ สุตฺวาน วจนำ อสมสฺส มเหสิโน
อาโมทิตา นรมรู พุทฺธพีชงฺกุโร อยำ ฯ
อุกฺกุฏฺิสทฺทา วตฺตนฺติ อปฺโปเสนฺติ หสนฺติ จ
กตญฺชลี นมสฺสนฺติ ทสฺสหสฺสี สเทวกา ฯ
ยทิมสฺส โลกนาถสฺส วิรชฺฌิสฺสาม สาสนำ
อนาคตมฺหิ อทฺธาเน เหสฺสาม สมฺมุขา อิมำ ฯ
ยถา มนุสฺสา นทึ ตรนฺตา ปฏิติตฺถำ วิรชฺฌิย
เหฏฺาติตฺเถ คเหตฺวาน อุตฺตรนฺติ มหานทึ
เอวเมว มยำ สพฺเพ ยทิ มุญฺเจมิมำ ชินำ
อนาคตมฺหิ อทฺธาเน เหสฺสาม สมฺมุขา อิมำ ฯ
ทีปงฺกโร โลกวิทู อาหุตีนำ ปฏิคฺคโห
มม กมมำ ปกิตเตตวา ทกฺขิณปาทมุทธริ ฯ
เย ตตฺถ อาสุำ ชินปุตฺตา สพฺเพ ปทกฺขิณมกำสุ มำ
นรา นาคา จ คนฺธพฺพา อภิวาเทตฺวาน ปกฺกมุำ ฯ
ทสฺสนำ เม อติกฺกนฺเต สสงฺเฆ โลกนายเก
ตุฏฺหฏฺเน จิตฺเตน อาสนา วุฏฺหิ ตทา ฯ
สุเขน สุขิโต โหมิ ปาโมชฺเชน ปโมทิโต
ปีติยา จ อภิสฺสนฺโน ปลฺลงกำ อาภุชิ ตทา ฯ
ปลฺลงฺเกน นิสีทิตฺวา เอวำ จินฺเตสหำ ตทา
วสีภูโต อหำ ญาเน อภิญฺญาสุ ปารมึ คโต

สหสฺสิกมฺหิ โลกมฺหิ อิสโย นฏฺฐิ เม สมา
อสโม อิทฺธิมฺเมสุ อลภิ อีทิสำ สุขำ ฯ
ปลฺลงฺกาภุชเน มยฺหำ ทสสหสฺสาธิวาสิโน
มหานาทำ ปวตฺเตสุ ธวำ พุทฺโธ ภวิสฺสติ ฯ
ยำ ปุพฺเพ โพธิสตฺตานำ ปลฺลงฺกวรมาภุเช
นิมิตฺตานิ ปทิสฺสนฺติ ตานิ อชฺช ปทิสฺสเร
ลีตำ พฺยปคตำ โหติ อุณฺหญฺจ วูปสมฺมติ
ตานิ อชฺช ปทิสฺสนฺติ ธุวำ พุทฺโธ ภวิสฺสติ ฯ
ทสสหสฺสี โลกธาตุ นิสฺสทฺทา โหติ นิรากุลา
ตานิ อชฺช ปทิสฺสนฺติ ธุวำ พุทฺโธ ภวิสฺสติ ฯ
มหาวาตา น วายนฺติ น สนฺทนฺติ สวนฺติโย
ตานิ อชฺช ปทิสฺสนฺติ ธุวำ พุทฺโธ ภวิสฺสติ ฯ
ถลโชทกชา ปุปฺผา สพฺเพ ปุปฺผนฺติ ตาวเท
เตปชฺช ปุปฺผิตา สพฺเพ ธุวำ พุทฺโธ ภวิสฺสติ ฯ
ลตา วา ยทิ วา รุกฺขา ผลธรา โหนฺติ ตาวเท
เตปชฺช ผลิตา สพฺเพ ธุวำ พุทฺโธ ภวิสฺสติ ฯ
อากาสฏฺฐา จ ภุมฺมฏฺฐา รตนา โชตนฺติ ตาวเท
เตปชฺช รตนา โชตนฺติ ธุวำ พุทฺโธ ภวิสฺสติ ฯ
มานุสกา จ ทิพฺพา จ ตุริยา วชฺชนฺติ ตาวเท
เตปชฺชุโภ อภิรวนฺติ ธุวำ พุทฺโธ ภวิสฺสติ ฯ

วิจิตฺตปุปฺผา คคนา อภิวสฺสนฺติ ตาวเท
เตปี อชฺช ปทิสฺสนฺติ ธุวํ พุทฺโธ ภวิสฺสสิ ฯ
มหาสมุทฺโท อาภุชติ ทสสหสฺสี ปกมฺปติ
เตปชฺช โภ อภิรวนฺติ ธุวํ พุทฺโธ ภวิสฺสสิ ฯ
นิรเยปี ทสสหสฺสี อคฺคิ นิพฺพายิ ตาวเท
เตปชฺช นิพฺพุตา อคฺคี ธุวํ พุทฺโธ ภวิสฺสสิ ฯ
วิมโล โหติ สุริโย สพฺเพ ทิสฺสนฺติ ตารกา
เตปี อชฺช ปทิสฺสนฺติ ธุวํ พุทฺโธ ภวิสฺสสิ ฯ
อโนวฏฺเฐน อุทเกน มหิยา อุพฺพิชฺชิ ตาวเท
ตมฺปชฺชุพฺพิชฺชเต มหิยา ธุวํ พุทฺโธ ภวิสฺสสิ ฯ
ตารคณา วิโรจนฺติ นกฺขตฺตํ คคนมณฺฑเล
วิสาขา จนฺทิมายุตฺตา ธุวํ พุทฺโธ ภวิสฺสสิ ฯ
พิลาสยา ทรีสยา นิกฺขมนฺติ สกาลยา
เตปชฺช อาสยา ฉุทฺธา ธุวํ พุทฺโธ ภวิสฺสสิ ฯ
น โหติ อรติ สตฺตานํ สนฺตุฏฺฐี โหนฺติ ตาวเท
เตปชฺช สพฺเพ สนฺตุฏฺฐี ธุวํ พุทฺโธ ภวิสฺสสิ ฯ
โรคา ตทุปสมฺมนฺติ ชิฆจฺฉา จ วินสฺสติ
ตานิปชฺช ปทิสฺสนฺติ ธุวํ พุทฺโธ ภวิสฺสสิ ฯ
ราโค ตทา ตนุ โหติ โทโส โมโห วินสฺสติ
เตปชฺช วิคตา สพฺเพ ธุวํ พุทฺโธ ภวิสฺสสิ ฯ

ภยำ ตทา น ภวติ อชฺชเปตำ ปทิสฺสติ
เตน ลิงฺเคน ชานาม ธุวำ พุทฺโธ ภวิสฺสสิ ฯ
รโช นุทฺธำสติ อุทฺธำ อชฺชเปตำ ปทิสฺสติ
เตน ลิงฺเคน ชานาม ธุวำ พุทฺโธ ภวิสฺสสิ ฯ
อนิฏฺฐิคนฺโธ ปกฺกมติ ทิพฺพคนฺโธ ปวายติ
โสปชฺช วายติ คนฺโธ ธุวำ พุทฺโธ ภวิสฺสสิ ฯ
สพฺเพ เทวา ปทิสฺสนฺติ ฐปยิตฺวา อรูปิโน
เตปชฺช สพฺเพ ทิสฺสนฺติ ธุวำ พุทฺโธ ภวิสฺสสิ ฯ
ยาวตา นิรยา นาม สพฺเพ ทิสฺสนฺติ ตาวเท
เตปชฺช สพฺเพ ทิสฺสนฺติ ธุวำ พุทฺโธ ภวิสฺสสิ ฯ
กุฑฺฑา กวาฏา เสลา จ น โหนฺตาวรณำ ตทา
อากาสภูตา เตปชฺช ธุวำ พุทฺโธ ภวิสฺสสิ ฯ
จุติ จ อุปปตฺติ จ ขเณ ตสฺมิ น วิชฺชติ
ตานิ อชฺช ปทิสฺสนฺติ ธุวำ พุทฺโธ ภวิสฺสสิ ฯ
ทพฺหำ ปคฺคยฺห วิริยำ มา นิวตฺต อภิกฺกม
มยำเปตำ น ชานาม ธุวำ พุทฺโธ ภวิสฺสติ ฯ

โพธิสตฺโต ทิปงฺกรทสพลสฺส จ ทสสหสฺสจกฺกวาพเทวตานำ จ วจนำ สุตฺวา ภิยฺโยโส มตฺตาย สญชาตุสฺสาโห หุตฺวา จินฺเตสิ พุทฺธา นาม อโมฆวจนา นตฺถิ พุทฺธานำ กถาย อญฺญถตฺตำ ยถา หิ อากาเส จิตฺตเลฑฺฑุสฺส ปตนำ ชาตสฺส มรณำ อรุเณ อุคฺคเต สุริยสฺส อุฏฺฐานำ อาสยา นิกฺขนฺตสีหสฺส สีหนาทนทนำ

ครุคพฺภาย อิตฺถิยา ภารโมจนํ ธุวํ อวสฺสํภาวิ เอวเมว พุทฺธานํ วจนํ นาม ธุวํ อโมฆํ อหํ พุทฺโธ ภวิสฺสามีติ ฯ เตน วุตฺตํ

พุทฺธสฺส วจนํ สุตฺวา ทสฺสหสฺสี น จุภยํ
ตุฏฺฐหฏฺโฐ ปโมทิโต เอวํ จินฺเตสหํ ตทา
อเทฺวชฺฌวจนา พุทฺธา อโมฆวจนา ชินา
วิตถํ นตฺถิ พุทฺธานํ ธุวํ พุทฺโธ ภวามหํ ฯ
ยถา ขิตฺตํ นเภ เลฑฺฑุ ธุวํ ปตติ ภูมิยํ
ตเถว พุทฺธเสฏฺฐีนํ วจนํ ธุวสสฺสตํ ฯ
ยถาปี สพฺพสตฺตานํ มรณํ ธุวสสฺสตํ
ตเถว พุทฺธเสฏฺฐีนํ วจนํ ธุวสสฺสตํ ฯ
ยถา รตฺติกฺขเย ปตเต สริยสฺสคฺคมนํ ธุวํ
ตเถว พุทฺธเสฏฺฐีนํ วจนํ ธุวสสฺสตํ ฯ
ยถา นิกฺขนฺตสยนสฺส สีหสฺส นทนํ ธุวํ
ตเถว พุทฺธเสฏฺฐีนํ วจนํ ธุวสสฺสตํ ฯ
ยถา อาปนฺนสตฺตานํ ภารโมโรปนํ ธุวํ
ตเถว พุทฺธเสฏฺฐีนํ วจนํ ธุวสสฺสตนฺติ ฯ

โส ธุวาหํ พุทฺโธ ภวิสฺสามีติ เอวํ กตสนฺนิฏฺฐาโน พุทฺธการเก ธมฺเม อุปราเรตุ กหํ นุ โข พุทฺธกรณา ธมฺมา กิ อุทฺธุ อุทาหุ อโธ ทิสาสุ วิทิสาสูติ อนุกฺกเมน สกลํ ธมฺมธาตุ วิจินฺโต โปราณกโพธิสตฺเตหิ อาเสวิตนิเสวิตํ ปรมํ ทานปารมิ ทิสฺวา เอวํ อตฺตานํ โอวทิ สุเมธปณฺฑิต ตฺวํ อิโต ปฏฺฐาย ปรมํ ทานปารมิ

ปูเรยฺยาสิ ยถา หิ นิกฺกุชฺชิโต อุทกกุมฺโภ นิสฺเสสำ กตฺวา อุทกำ วมติเยว น ปุน ปจฺจาหรติ เอวเมว ตฺวมฺปี ธนำ วา ยสำ วา ปุตฺตำ วา ทารำ วา องฺคปจฺจงฺคำ วา อโนโลเกตฺวา สมฺปตฺตยาจกานำ สพฺพำ อจฺฉิทจฺฉิตำ นิสฺเสสำ กตฺวา ททมาโน โพธิมเล นิสีทิตฺวา พุทฺโธ ภวิสฺสสีติ ฯ ปฐมำ ทานปารมึ ทพฺพำ กตฺวา อธิฏฺฐาสิ ฯ เตน วุตฺตำ

หนฺท พุทฺธกเร ธมฺเม วิจินามิ อิโต จิโต
อุทฺธำ อโธ ทสทิสา ยาวตา ธมฺมธาตุยา ฯ
วิจินนฺโต ตทาทกฺขึ ปฐมำ ทานปารมึ
ปพฺพเกหิ มเหสีหิ อนุจิณฺณำ มหาปถำ ฯ
อิมำ ตฺวำ ปฐมำ ตาว ทพฺพำ กตฺวา สมาทิย
ทานปารมิตำ คจฺฉ ยทิ โพธึ ปตฺตุมิจฺฉสิ ฯ
ยถาปี กุมฺโภ สมฺปุณฺโณ ยสฺส กสฺสจิ อโธกโต
วมเต อุทกำ นิสฺเสสำ น ตตฺถ ปริรกฺขติ
ตเถว ยาจเก ทิสฺวา หีนมุกฺกฏฺฐมชฺฌิเม
ททาหิ ทานำ นิสฺเสสำ กุมฺโภ วิย อโธกโตติ ฯ

อถสฺส น เอตฺตเกเหว พุทฺธการกธมฺเมหิ ภวิตพฺพนฺติ อุตฺตริปี อุปธารยโต ทุติยำ ปารมึ ทิสฺวา เอตทโหสิ สุเมธปณฺฑิตฺ ตฺวำ อิโต ปฏฺฐาย ปารมึ ปูเรยฺยาสิ ยถา หิ จามรีมิโค นามชีวิตำปี อโนโลเกตฺวา อตฺตโน วาลเมว รกฺขติ เอวำ ตฺวมฺปี อิโต ปฏฺฐาย ชีวิตำปี อโนโลเกตฺวา ปารมึเยว รกฺขนฺโต พุทฺโธ ภวิสฺสสีติ ฯ

ทุติยํ สีลปารมิ์ ทพฺหํ กตฺวา อธิฏฺฐาสิ ฯ เตน วุตฺตํ

น เหเต เอตฺตกาเยว พุทฺธธมฺมา ภวิสฺสเร
อญฺเญปี วิจินิสฺสามิ เย ธมฺมา โพธิปาจนา ฯ
วิจินนโต ตทาทกฺขิ์ ทุติยํ สีลปารมิ์
ปุพฺพเกหิ มเหสีหิ อาเสวิตนิเสวิตํ ฯ
อิมํ ตฺวํ ทุติยํ ตาว ทพฺหํ กตฺวา สมาทิย
สีลปารมิตํ คจฺฉ ยทิ โพธิ์ ปตฺตุมิจฺฉสิ ฯ
ยถาปี จามรี วาลํ กิสฺมิญฺจิ ปฏิลคฺคิตํ
อุเปติ มรณํ ตตฺถ น วิโกเปติ วาลธิ์
ตเถว จตูสุ ภูมีสุ สีลานิ ปริปูรย
ปริรกฺข สุพหุกา สีลํ จามรี วิย วาลธินฺติ ฯ

อถสฺส น เอตฺตเกเหว พุทฺธการกธมฺเมหิ ภวิตพฺพนฺติ อุตฺตริปี อุปธารยโต ตติยํ เนกฺขมฺมปารมิ์ ทิสฺวา เอตทโหสิ สุเมธปณฺฑิต ตฺวํ อิโต ปฏฺฐาย เนกฺขมฺมปารมิ์ ปูเรยฺยาสิ ยถา หิ พนฺธนาคาเร วสมาโน ปุริโส น ตตฺถ สิเนหํ กโรติ อถ โข อุกฺกณฺฐิเตเยว อวสิตุกาโม จ โหติ เอวเมว ตฺวมฺปี สพฺพภเว พนฺธนาคารสทิเส กตฺวา สพฺพภเวหิ อุกฺกณฺฐิโต มุจฺจิตุกาโม หุตฺวา เนกฺขมฺมาภิมุโขว โหหิ เอวํ พุทฺโธ ภวิสฺสสีติ ฯ ตติยํ เนกฺขมฺมปารมิ์ ทพฺหํ กตฺวา อธิฏฺฐาสิ ฯ เตน วุตฺตํ

น เหเต เอตฺตกาเยว พุทฺธธมฺมา ภวิสฺสเร
อญฺเญปี วิจินิสฺสามิ เย ธมฺมา โพธิปาจนา ฯ

วิจินฺโต ฅทาทกฺขิ ฅติยำ เนกฺขมฺมปารมิ์
ปุพฺพเกหิ มเหสีหิ อาเสวิตนิเสวิตำ ฯ
อิมำ ตฺวำ ฅติยำ ฅาว ทพฺหำ กตฺวา สมาทิย
เนกฺขมฺมปารมิ์ ปูจย ยทิ โพธิ์ ปตฺตมิจฉสิ ฯ
ยถา อฏฺฐมเร ปุริโส จิรำ วุฏฺโฐ ทุกฺขทฺทิโต
น ฅตฺถ ราคำ อภิชเนติ มุตฺติเยว คเวสติ
ฅเถว ตฺวำ สพฺพภเว ปสฺส อฏฺฐมเร วิย
เนกฺขมฺมาภิมุโข โหหิ ภวโต ปริมุตฺติยาติ ฯ

อถสฺส น เอตฺตเกเหว พุทฺธการกธมฺเมหิ ภวิตพฺพนฺติ อุตฺตริปี อุปธารยโต จตุตฺถำ ปญฺญาปารมิ์ ทิสฺวา เอตทโหสิ สุเมธ-ปณฺฑิต ตฺวำ อิโต ปฏฺฐาย ปญฺญาปารมิ์ ปูเรยฺยาสิ หึนมชฺฌิ-มุกฏฺฐเจสุ กญฺจิ อวชฺเชตฺวา สพฺเพปี ปณฺฑิเต อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺหำ ปุจฺเฉยฺยาสิ ยถา หิ บีณฺฑปาฅจาริโก ภิกฺขุ หึนาทิเภเทสุ กุเลสุ กิญฺจิ อวชฺเชตฺวา ปฏิปาฏิยา บีณฺฑาย จรนฺโต ชิปฺปำ ยาปนำ ลภติ เอวำ ตฺวำปี ปณฺฑิเต อุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺฉนฺโต พุทฺโธ ภวิสฺสสีติ ฯ จตุตฺถำ ปญฺญาปารมิ์ ทพฺหำ กตฺวา อธิฏฺฐาสิ ฯ เตน วุตฺตำ

น เหเต เอตฺตกาเยว พุทฺธธมฺมา ภวิสฺสเร
อญฺเญปี วิจินิสฺสามิ เย ธมฺมา โพธิปาจนา ฯ
วิจินนฺโต ฅทาทกฺขิ จตุตฺถำ ปญฺญาปารมิ์
ปุพฺพเกหิ มเหสีหิ อาเสวิตนิเสวิตำ ฯ

อิมำ ตฺวำ จตุตฺถำ ตาว ทพฺหำ กตฺวา สมาทิย
ปญฺญาปารมิตำ คจฺฉ ยทิ โพธิ์ ปตฺตุมิจฺฉสิ ฯ
ยถาปี ภิกฺขุ ภิกฺขนฺโต หีนมุกฺกฏฺฐมชฺฌิเม
กถานิ น วิวชเชนโต เอวำ ลภติ ยาปนำ
ตเถว ตฺวำ สพฺพกาลำ ปริปุจฺฉนฺโต พุธำ ชนำ
ปญฺญาปารมิตำ คนฺตฺวา สมฺโพธิ์ ปาปุณิสฺสสีติ ฯ

อถสฺส น เอตฺตเกเหว พุทฺธการกธมฺเมหิ ภวิตพฺพนฺติ อุตฺตริปี อุปธารยโต ปญฺจมำ วิริยปารมิ์ ทิสฺวา เอตทโหสิ สุเมธปณฺฑิต ตฺวำ อิโต ปฏฺฐาย วิริยปารมิ์ ปูเรยฺยาสิ ยถา หิ สีโห มิคราชา สพฺพอิริยาปเถสุ ทพฺหวิริโย โหติ เอวำ ตฺวำปี สพฺพภเวสุ สพฺพ-อิริยาปเถสุ ทพฺหวิริโย อโนลีนวิริโย สมาโน พุทฺโธ ตฺวำ ภวิสฺสสีติ ฯ ปญฺจมำ วิริยปารมิ์ ทพฺหำ กตฺวา อธิฏฺฐาสิ ฯ เตน วุตฺตำ

น เหเต เอตฺตกาเยว พุทฺธธมฺมา ภวิสฺสเร
อญฺเญปี วิจินิสฺสามิ เย ธมฺมา โพธิปาจนา ฯ
วิจินนฺโต ตทาทกฺขิ์ ปญฺจมำ วิริยปารมิ์
ปุพฺพเกหิ มเหสีหิ อาเสวิตนิเสวิตำ ฯ
อิมำ ตฺวำ ปญฺจมำ ตาว ทพฺหำ กตฺวา สมาทิย
วิริยปารมิตำ คจฺฉ ยทิ โพธิ์ ปตฺตุมิจฺฉสิ ฯ
ยถาปี สีโห มิคราชา นิสชฺชฏฺฐานจงฺกเม
อลีนวิริโย โหติ ปคฺคหิตมโน สทา

ตเถว ตฺวำ สพฺพภเว ปคฺคยฺห วิริยำ ทพฺหำ
วิริยปารมิตำ คนฺตฺวา สมฺโพธิ์ ปาปุณิสฺสตีติ ฯ

อถสฺส น เอตฺตเกเหว พุทฺธการกธมฺเมหิ ภวิตพฺพนฺติ อุตฺตริปี อุปธารยโต ฉฏฺฐึ ขนฺติปารมึ ทิสฺวา เอตทโหสิ สุเมธปณฺฑิต ตฺวำ อิโต ปฏฺฐาย ขนฺติปารมึ ปูเรยฺยาสิ สมฺมานเนปี อวมานเนปี ขโมว ภเวยฺยาสิ ยถา หิ ปฐวิยำ นาม สุจิปี ปกฺขิปนฺติ อสุจิปี ปกฺขิปนฺติ น เตน ปฐวี สิเนหำ น ปฏิฆำ กโรติ ขมติ สหติ อธิวาเสติเยว เอวเมว ตฺวำปี สมฺมานเนปี อวมานเนปี ขโมว สมาโน พุทฺโธ ภวิสฺสสีติ ฯ ฉฏฺฐึ ขนฺติปารมึ ทพฺหำ กตฺวา อธิฏฺฐาสิ ฯ เตน วุตฺตำ

น เหเต เอตฺตกาเยว พุทฺธธมฺมา ภวิสฺสเร
อญฺเญปี วิจินิสฺสามิ เย ธมฺมา โพธิปาจนา ฯ
วิจินนฺโต ตทาทกฺขิ ฉฏฺฐึ ขนฺติปารมึ
ปุพฺพเกหิ มเหสีหิ อาเสวิตนิเสวิตำ ฯ
อิมำ ตฺวำ ฉฏฺฐึ ตาว ทพฺหำ กตฺวา สมาทิย
ตตฺถ อเทฺวชฺฌมานโส สมฺโพธิ์ ปาปุณิสฺสสิ ฯ
ยถาปี ปฐวี นาม สุจิปี อสุจิปี จ
สพฺพำ สหติ นิกฺเขปำ น กโรติ ปฏิฆำ ทยำ
ตเถว ตฺวำปี สพฺเพสำ สมฺมานาวมานกฺขโม
ขนฺติปารมิตำ คนฺตฺวา สมฺโพธิ์ ปาปุณิสฺสสีติ ฯ

อถสฺส น เอตฺตเกเหว พุทฺธการกธมฺเมหิ ภวิตพฺพนฺติ อุตฺตริปี

อุปธารยโต สตฺตมํ สจฺจปารมิ์ ทิสฺวา เอตทโหสิ สุเมธปณฺฑิต ตฺวํ อิโต ปฏฺฐาย สจฺจปารมิ์ ปูเรยฺยาสิ อสนิยา มตฺถเก ปตมานายปี ธนาทิ์นํ วเสน สมฺปชานมุสาวาทํ นาม มา อกาสิ ยถา หิ โอสธิตารกา นาม สพฺพอุตูสุ อตฺตโน คมนวีถิ์ อวิชหิตฺวา อญฺญาย วีถิยา น คจฺฉติ สกวีถิยาว คจฺฉติ เอวํ ตฺวมฺปี สจฺจํ อปฺปหาย มุสาวาทํ นาม อกโรนฺโตเยว พุทฺโธ ภวิสฺสสี์ติ ฯ สตฺตมํ สจฺจปารมิ์ ทพฺหํ กตฺวา อธิฏฺฐาสิ ฯ เตน วุตฺตํ

น เหเต เอตฺตกาเยว พุทฺธธมฺมา ภวิสฺสเร
อญฺเญปี วิจินิสฺสามิ เย ธมฺมา โพธิปาจนา ฯ
วิจินนฺโต ตทาทกฺขิ์ สตฺตมํ สจฺจปารมิ์
ปพฺพเกหิ มเหสี์หิ อาเสวิตนิเสวิตํ ฯ
อิมํ ตฺวํ สตฺตมํ ตาว ทพฺหํ กตฺวา สมาทิย
ตตฺถ อเทฺวชฺฌวจโน สมฺโพธิ์ ปาปุณิสฺสสิ ฯ
ยถาปี โอสธี์ นาม ตุลาภูตา สเทวเก
สมเย อุตุปสฺเส วา น โวกฺกมติ วี์ถิโต
ตเถว ตฺวมฺปี สจฺเจสุ มา โวกฺกมสิ วี์ถิโต
สจฺจปารมิตํ คนฺตฺวา สมฺโพธิ์ ปาปุณิสฺสสี์ติ ฯ

อถสฺส น เอตฺตเกเหว พุทฺธการกธมฺเมหิ ภวิตพฺพนฺติ อุตฺตริปี อุปธารยโต อฏฺฐมํ อธิฏฺฐานปารมิ์ ทิสฺวา เอตทโหสิ สุเมธปณฺฑิต ตฺวํ อิโต ปฏฺฐาย อธิฏฺฐานปารมิ์ ปูเรยฺยาสิ ยํ อธิฏฺฐาสิ ตสฺมิ์ อธิฏฺฐาเน นิจฺจโล ภเวยฺยาสิ ยถา หิ ปพฺพโต นาม

สพฺพทิสาสุ วาเตสุ ปหรนฺเตสุ น กมฺปติ น จลติ อตฺตโน ฐาเนเยว ติฏฺฐติ เอวเมว ตฺวมฺปี อตฺตโน อธิฏฺฐาเน นิจฺจโล โหนฺโตว พุทฺโธ ภวิสฺสสีติ ฯ อฏฺฐมำ อธิฏฺฐานปารมึ ทพฺหำ กตฺวา อธิฏฺฐาสิ ฯ เตน วุตฺตำ

น เหเต เอตฺตกาเยว พุทฺธธมฺมา ภวิสฺสเร
อญฺเญปี วิจินิสฺสามิ เย ธมฺมา โพธิปาจนา ฯ
วิจินนฺโต ตทาทกฺขึ อฏฺฐมำ อธิฏฺฐานปารมึ
ปุพฺพเกหิ มเหสีหิ อาเสวิตนิเสวิตำ ฯ
อิมำ ตฺวำ อฏฺฐมำ ตาว ทพฺหำ กตฺวา สมาทิย
ตตฺถ ตฺวำ อจโล หุตฺวา สมฺโพธึ ปาปุณิสฺสสิ ฯ
ยถาปี ปพฺพโต เสโล อจโล สุปติฏฺฐิโต
น กมฺปติ ภุสวาเตหิ สกฏฺฐาเนว ติฏฺฐติ
ตเถว ตฺวำ อธิฏฺฐาเน สพฺพทา อจโล ภว
อธิฏฺฐานปารมิตำ คนฺตฺวา สมฺโพธึ ปาปุณิสฺสสีติ ฯ

อถสฺส น เอตฺตเกเหว พุทฺธการกธมฺเมหิ ภวิตพฺพนฺติ อุตฺตริปี อุปธารยโต นวมำ เมตฺตาปารมึ ทิสฺวา เอตทโหสิ สุเมธปณฺฑิต ตฺวำ อิโต ปฏฺฐาย เมตฺตาปารมึ ปูเรยฺยาสิ หิเตสุปี อหิเตสุปี เอกจิตฺโต ภเวยฺยาสิ ยถา หิ อุทกนฺนาม ปาปชนสฺสปี กลฺยาณ-ชนสฺสปี สีตภาวำ เอกสทิสำ กตฺวา ผรติ เอวเมว ตฺวมฺปี สพฺพสตฺเตสุ เมตฺตจิตฺเตน เอกจิตฺโตว โหนฺโต พุทฺโธ ภวิสฺสสีติ ฯ นวมำ เมตฺตาปารมึ ทพฺหำ กตฺวา อธิฏฺฐาสิ ฯ เตน วุตฺตำ

น เหเต เอตฺตกาเยว พุทฺธธมฺมา ภวิสฺสเร
อญฺเญปี วิจินิสฺสามิ เย ธมฺมา โพธิปาจนา
วิจินนฺโต ตทาทกฺขิ์ นวมํ เมตฺตาปารมิ์
ปุพฺพเกหิ มเหสีหิ อาเสวิตนิเสวิตํ ฯ
อิมํ ตฺวํ นวมํ ตาว ทพฺหํ กตฺวา สมาทิย
เมตฺตาย อสโม โหหิ ยทิ โพธิ์ ปตฺตุมิจฺฉสิ ฯ
ยถาปี อุทกํ นาม กลฺยาเณ ปาปเก ชเน
สมํ ผรติ สีเตน ปวาเหติ รโชมลํ
ตเถว ตฺวมฺปี อหิตหิเต สมํ เมตฺตาย ภาวย
เมตฺตาปารมิตํ คนฺตฺวา สมฺโพธิ์ ปาปุณิสฺสสีติ ฯ

อถสฺส น เอตฺตเกเหว พุทฺธการกธมฺเมหิ ภวิตพฺพนฺติ อุตฺตริปี อุปธารยโต ทสมํ อุเปกฺขาปารมิ์ ทิสฺวา เอตทโหสิ สุเมธปณฺฑิต ตฺวํ อิโต ปฏฺฐาย อุเปกฺขาปารมิ์ ปูเรยฺยาสิ สุเขปี ทุกฺเขปี มชฺฌตฺโต ภเวยฺยาสิ ยถา หิ ปฐวี นาม สุจิมฺปี อสุจิมฺปี ปกฺขิปมาเน มชฺฌตฺตาว โหติ เอวเมว ตฺวมฺปี สุขทุกฺเขสุ มชฺฌตฺโตว โหนฺโต พุทฺโธ ภวิสฺสสีติ ฯ ทสมํ อุเปกฺขาปารมิ์ ทพฺหํ กตฺวา อธิฏฺฐาสิ ฯ เตน วุตฺตํ

น เหเต เอตฺตกาเยว พุทฺธธมฺมา ภวิสฺสเร
อญฺเญปี วิจินิสฺสามิ เย ธมฺมา โพธิปาจนา ฯ
วิจินนฺโต ตทาทกฺขิ์ ทสมํ อุเปกฺขาปารมิ์
ปุพฺพเกหิ มเหสีหิ อาเสวิตนิเสวิตํ ฯ

อิมำ ตฺวำ ทสมำ ตาว ทพฺหำ กตฺวา สมาทิย
ตุลาภูโต ทพฺโห หุตฺวา สมฺโพธิ์ ปาปุณิสฺสสิ ฯ
ยถาปี ปฐวี นาม นิกฺขิตฺตำ อสุจิ สุจิ
อเปกฺขติ อโภเปเต โกธานนยวชชิตา
ตเถว ตฺวำปี สุขทุกฺเข ตุลาภูโต สทา ภเว
อุเปกฺขาปารมิตำ คนฺตฺวา สมฺโพธิ์ ปาปุณิสฺสสีติ ฯ

ตโต จินฺเตสิ อิมสฺมิ โลเก สพฺพโพธิสตฺเตหิ ปูเรตพฺพา โพธิ-ปาจนา พุทฺธการกธมฺมา เอตฺตกาเยว ทส ปารมิโย ฐเปตฺวา อญฺเญ นตฺถิ อิมาปี ทส ปารมิโย อุทฺธำปี อากาเสปี นตฺถิ เหฏฺฐาปฐวิยำปี ปุรตฺถิมาสุ ทิสาสุปี นตฺถิ มยฺหำเยว หทยมำสนฺตเร ปติฏฺฐีตาติ ฯ เอวำ ตาสำ หทเย ปติฏฺฐีตภาวำ ทิสฺวา สพฺพาปี ทพฺหำ กตฺวา อธิฏฺฐาย ปุนปฺปุนำ สมฺมสนฺโต อนุโลมปฏิโลมำ สมฺมสติ ปริยนฺเต คเหตฺวา อาทิ์ ปาเปติ อาทิมฺหิ คเหตฺวา ปริยนฺเต ฐเปติ มชฺเฌ จ กตฺวา อุภโต โอสาเปติ อุภโต โกฏิ์สุ คเหตฺวา มชฺเฌ โอสาเปติ พาหิรภณฺฑปริจฺจาโค ทานปารมิโย นาม องฺคปริจฺจาโค ทานอุปปารมิโย นาม ชีวิตปริจฺจาโค ทานปรมตฺถปารมิโย นามาติ ทส ปารมิโย ทส อุปปารมิโย ทส ปรมตฺถปารมิโย มชฺเฌ คเหตฺวา ยนฺตเตลำ วินิวตฺเตนฺโต วิย มหาสิเนรุมตฺถกำ กตฺวา จกฺกวาพ-มหาสมุทฺทำ อาสุเพนฺโต วิย จ สมฺมสติ ฯ ตสฺส ทส ปารมิโย สมฺมสนฺตสฺส ธมฺมเตเชน จตุนหุตาธิกานิ เทฺว โยชนสตสหสฺสานิ

พหลา อยํ มหาปฐวี หตฺถินา อกฺกนฺตนพกลาโป วิย ปีฬิยมานํ อุจฺฉุยนฺตํ วิย จ มหารวํ วิรมานา สงฺกมฺปี สมฺปกมฺปี สมฺปเวธิ กุลาลจกฺกํ วิย เตลยนฺตจกฺกํ วิย ปริพฺภมิ ฯ เตน วุตฺตํ

เอตฺตกาเยว เต โลเก เย ธมฺมา โพธิปาจนา
ตตฺถ ตฺวํ นตฺถิ อญฺญตฺร ทฬฺหํ ตตฺถ ปติฏฺฐห ฯ
อิเม ธมฺเม สมฺมสโต สภาวสรสลกฺขเณ
ธมฺมเตเชน วสุธา ทสสหสฺสี ปกมฺปถ ฯ
จลติ รวติ ปฐวี อุจฺฉุยนฺตว ปีฬิตํ
เตลยนฺตํ ยถา จกฺกํ เอวํ กมฺปติ เมทนีติ ฯ

มหาปฐวิยา กมฺปมานาย รมฺมนครวาสิโน สณฺฐาตุ อสกฺโกนฺตา ยุคนฺตวาตพฺภาหตา มหาสาลา วิย มุจฺฉิตา ปวตฺติสุ ฯ ฆฏาทีนิ กุลาลภาชนานิ ปวตฺตนฺตานิ อญฺญมญฺญํ ปหรนฺตานิ จุณฺณวิจุณฺณานิ อเหสุ ฯ มหาชโน ภีตตสิโต สตฺถารํ อุปสงฺกมิตฺวา กินฺนุ โข ภควา นาคาวฏฺโฏ อยํ ภูตยกฺขเทวตาสุ อญฺญตราวฏฺโฏติ น หิ มยํ เอตํ ชานาม อบีจ โข สพฺโพปี อยํ มหาชโน โอปทฺทุโต กินฺนุ โข อิมสฺส โลกสฺส ปาปกํ ภวิสฺสติ อุทาหุ กลฺยาณนฺ กเถถ โน เอตํ การณนฺติ อาห ฯ สตฺถา เตสํ กถํ สุตฺวา ตุมฺเห มา ภายิตฺถ มา จินฺตยิตฺถ นตฺถิ โว อิโตนิทานํ ภยํ โย โส มยา อชฺช สุเมธปณฺฑิโต อนาคเต โคตโม นาม พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ พฺยากโต โสทานิ ปารมิโย สมฺมสติ ตสฺส ปารมิโย สมฺมสนฺตสฺส วิโลเกนฺตสฺส ธมฺมเตเชน สกลทส-

สหสฺสีโลกธาตุ เอกปฺปหาเรน กมฺปติ เจว รวติ จาติ อาห ฯ
เตน วุตฺตำ

ยาวตา ปริสา อาสิ พุทฺธสฺส ปริเวสเน
ปเวธมานา สา ตตฺถ มจฺฉิตา เสติ ภูมิยำ ฯ
ฆฏาเนกสหสฺสานิ กุมฺภีนญฺจ สตา พหู
สญฺจุณฺณมถิตา ตตฺถ อญฺญมญฺญปฆฏฺฏิตา ฯ
อุพฺพิคฺคา ตสิตา ภีตา ภนฺตา พฺยาธิตมานสา
มหาชนา สมาคมฺม ทีปงฺกรมุปาคมุำ ฯ
กึ ภวิสฺสติ โลกสฺส กจฺจาณำ อถ ปาปกำ
สพฺโพ อุปทฺทุโต โลโก ตำ วิโนเทหิ จกฺขุมา ฯ
เตสำ ตทา สญฺญาเปติ ทีปงฺกโร มหามุนิ
วิสฺสฏฺฐา โหถ มา ภายิ อิมสฺมิำ ปฐวิกมฺปเน
ยมหำ อชฺช พฺยากาสึ พุทฺโธ โลเก ภวิสฺสติ
เอโส สมฺมสติ ธมฺมำ ปุพฺพกำ ชินเสวิตำ ฯ
ตสฺส สมฺมสโต ธมฺมำ พุทฺธภูมิ อเสสโต
เตนายำ กมฺปิตา ปฐวี ทสสหสฺสี สเทวเกติ ฯ

มหาชโน ตถาคตสฺส วจนำ สุตฺวา หฏฺฐตุฏฺโฐ มาลาคนฺธ-
วิเลปนำ อาทาย รมฺมนครา นิกฺขมิตฺวา โพธิสตฺตำ อุปสงฺกมิตฺวา
มาลาทีหิ ปูเชตฺวา วนฺทิตฺวา ปทกฺขิณำ กตฺวา รมฺมนครเมว ปาวิสิ ฯ
โพธิสตฺโตปิ ทส ปารมิโย สมฺมสิตฺวา วิริยำ ทพฺหำ กตฺวา อธิฏฺฐาย
นิสินฺนาสนา วุฏฺฐาสิ ฯ เตน วุตฺตำ

พุทฺธสฺส วจนํ สุตฺวา มโน นิพฺพายิ ตาวเท
สพฺเพ มํ อุปสงฺกมฺม ปุนปี อภิวนฺทิยุ ฯ
สมาทยิตฺวา พุทฺธคุณํ ทพฺหํ กตฺวาน มานสํ
ทีปงฺกรํ นมสฺสิตฺวา อาสนา วุฏฺฐหิ ตทาติ ฯ

อถ โพธิสตฺตํ อาสนา วุฏฺฐหนฺตํ สกลทสสหสฺสจกฺกวาฬเทวตา สนฺนิปติตฺวา ทิพฺเพหิ มาลาคนฺเธหิ ปูเชตฺวา อยฺย สุเมธตาปส ตยา อชฺช ทีปงฺกรทสพลสฺส ปาทมูเล มหนฺตี ปตฺถนา ปตฺถิตา สา เต อนนฺตราเยน สมิชฺฌตุ มา เต ภยํ วา ฉมฺภิตตฺตํ วา อโหสิ สรีเร อปฺปมตฺตโกปี โรโค มา อุปฺปชฺชิ ทิปฺปี ปารมิโย ปูเรตฺวา สมฺมาสมฺโพธิ์ ปฏิพุชฺฌ ยถา ปุปฺผูปคา ผลูปคา รุกฺขา สมเย ปุปฺผนฺติ เจว ผลนฺติ จ ตเถว ตุวมฺปี ตํ สมยํ อนติกฺกมิตฺวา ทีปงฺกรโพธิมุตฺตมํ ผุสสฺสูติ อาทีนิ ถุติมงฺคลานิ ปยิรุทาหริสุ ฯ เอวํ ปยิรุทาหริตฺวา อตฺตโน อตฺตโน เทวฏฺฐานเมว อคมสุ ฯ โพธิสตฺโตปี เทวตาหิ อภิถุโต อหํ ทสปารมิโย ปูเรตฺวา กปฺปสตสหสฺสาธิกานํ จตุนฺนํ อสงฺเขยฺยานํ มตฺถเก พุทฺโธ ภวิสฺสามีติ วิริยํ ทพฺหํ กตฺวา อธิฏฺฐาย นภํ อพฺภุคฺคนฺตฺวา หิมวนฺตเมว อคมาสิ ฯ เตน วุตฺตํ

ทิพฺพํ มานุสิกํ ปุปฺผํ เทวมานุสิกา อุโภ
สโมกิรนฺติ ปุปฺเผหิ วุฏฺฐหนฺตสฺส อาสนา ฯ
เวทยนฺติ จ เต ตุฏฺฐึ เทวมานุสิกา อุโภ
มหนฺตํ ปตฺถิตํ ตุยฺหํ ตํ ลภสฺสุ ยถิจฺฉิตํ ฯ

สพฺพีติโย วิวชฺชนฺตุ สพฺพโรโค วินสฺสตุ
มา เต ภวตฺวนฺตราโย ผุส ชิปฺปำ โพธิมุตฺตมำ ฯ
ยถาปี สมเย ปตฺเต ปุปฺผนฺติ ปุปฺผิโน ทุมา
ตเถว ตวำ มหาวีร พุทธญาเณน ปปผสิ ฯ
ยถา เยเกจิ สมฺพุทฺธา ปูเรยฺยุำ ทสปารมิำ
ตเถว ตวำ มหาวีร ปูเรหิ ทสปารมิ ฯ
ยถา เยเกจิ สมฺพุทฺธา โพธิมณฺฑมฺหิ พุชฺฌเร
ตเถว ตวำ มหาวีร พุชฺฌสฺสุ ชินโพธิยำ ฯ
ยถา เยเกจิ สมฺพุทฺธา ธมฺมจกฺกำ ปวตฺตยุำ
ตเถว ตวำ มหาวีร ธมฺมจกฺกำ ปวตฺตย ฯ
ปณฺณมายำ ยถา จนฺโท ปริสุทฺโธ วิโรจติ
ตเถว ตวำ ปุณฺณมโน วิโรจ ทสสหสฺสิยำ ฯ
ราหุมุตฺโต ยถา สุริโย ตาเปน อติวิโรจติ
ตเถว โลกำ มุญฺจิตฺวา วิโรจ สิริยา ตุวำ ฯ
ยถา ยากาจิ นทิโย โอสรนฺติ มโหทธิำ
เอวำ สเทวกา โลกา โอสรนฺตุ ตวนฺติกำ ฯ
เตหิ ถุตปฺปสฏฺโฐ โส ทส ธมฺเม สมาทิย
เต ธมฺเม ปริปูเรนฺโต หิมวนฺตำ ปาวิสี ตทา ฯ
สุเมธกถา นิฏฺฐิตา ฯ

รมฺมนครวาสิโนปี โข นครำ ปวิสิตฺวา พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุ-
สงฺฆสฺส มหาทานำ อทำสุ ฯ สตฺถา เตสำ ธมฺมำ เทเสตฺวา มหาชนำ

สรณาทีสุ ปติฏฺฐาเปตฺวา รมฺมนครมฺหา นิกฺขมิ ตโต อุทฺธรมฺปี ยาวตายุกํ ฐิโต สพฺพพุทฺธกิจฺจํ กตฺวา อนุกฺกเมน อนุปาทิเสสาย นิพฺพานธาตุยา ปรินิพฺพายิ ฯ ตตฺถ ยํ วตฺตพฺพํ ตํ สพฺพํ พุทฺธวํเส วุตฺตนเยเนว เวทิตพฺพํ ฯ วุตฺตญฺหิ ตตฺถ

ตทา เต โภชยิตฺวาน สสงฺฆํ โลกนายกํ
อุปคญฺฉุ สรณํ ตสฺส ทีปงฺกรสฺส สตฺถุโน ฯ
สรณาคมเน กญฺจิ นิเวเสสิ ตถาคโต
กญฺจิ ปญฺจสุ สีเลสุ สีเล ทสวิเธ ปรํ ฯ
กสฺสจิ เทติ สามญฺญํ จตุโร ผลมุตฺตเม
กสฺสจิ อสเม ธมฺเม เทติ โส ปฏิสมฺภิทา ฯ
กสฺสจิ วรสมาปตฺติโย อฏฺฐ เทติ นราสโภ
ติสฺโส กสฺสจิ วิชฺชาโย ฉพภิญฺญา ปเวจฺฉติ ฯ
เตน โยเคน ชนกายํ โอวทติ มหามุนิ
เตน วิตฺถาริกํ อาสิ โลกนาถสฺส สาสนํ ฯ
มหาหนุ อุสภกฺขนฺโธ ทีปงฺกโร วินายโก
พหู ชเน ตารยติ ปริโมเจติ ทุคฺคติ ฯ
โพธเนยฺยํ ชนํ ทิสฺวา สตสหสฺเสปี โยชเน
ชเณน อุปคนฺตฺวาน โพเธติ ตํ มหามุนิ ฯ
ปฐมาภิสมเย พุทฺโธ โกฏิสตมโพธยิ
ทุติยาภิสมเย นาโถ สตสหสฺสํ อโพธยิ ฯ

ยทา จ เทวภวนมฺหิ
นวุติโกฏิสหสฺสานำ
สนฺนิปาตา ตโย อาสุ
โกฏิสตสหสฺสสฺส
ปุน นารทกูฏมฺหิ
ขีณาสวา วิตมลา
ยทา วสี มหาวีโร
นวุติโกฏิสหสฺเสหิ
อหำ เตน สมเยน
อนฺตลิกฺขมฺหิ จรโณ
ทสวีสสหสฺสานำ
เอกทฺวินฺนำ อภิสมโย
วิตฺถาริกำ พาหุชญฺญำ
ทีปงฺกรสฺส ภควโต
จตฺตาริ สตสหสฺสานิ
ทีปงฺกรำ โลกวิทุำ
เยเกจิ เตน สมเยน
อปฺปตฺตมานสา เสขา
สุปุปฺผิตำ ปาวจนำ
ขีณาสเวหิ วิมเลหิ

พุทฺโธ ธมฺมำ อเทสยิ
ตติยาภิสมโย อหุ ฯ
ทีปงฺกรสฺส สตฺถุโน
ปฐโม อาสิ สมาคโม ฯ
ปวิเวกคเต ชิเน
สมิ่สุ สตโกฏิโย ฯ
สุทสฺสนสิลุจฺจเย
ปริวาเรสิ มหามุนิ ฯ
ชฏิโล อุคฺคตาปโน
ปญฺจาภิญฺญาสุ ปารคู ฯ
ธมฺมาภิสมโย อหุ
คณนาโต อสงฺขิยา ฯ
อิทฺธำ ผีตำ อหุ ตทา
สาสนำ สุวิโสธิตำ ฯ
ฉพภิญฺญา มหิทฺธิกา
ปริวาเรนฺติ สพฺพทา ฯ
ชหนฺติ มานุสำ ภวำ
ครหิตา ภวนฺติ เต ฯ
อรหนฺเตหิ ตาทิหิ
อุปโสภติ สเทวเก ฯ

นครำ รมฺมวตี นาม สุเมโธ นาม ชฏิโล
สุเมธา นาม ชนิยา ทีปงฺกรสฺส สตฺถุโน ฯ
ทส วสฺสสหสฺสานิ อคารมชฺฌมฺหิ โส วสิ
รมโม สุรมฺมสฺโภ ตโย ปาสาทมุตฺตมา ฯ
ตีณิ สตสหสฺสานิ นาริโย สมลงฺกตา
ยโสธรา นาม นารี อุสภกฺขนฺโธ จ อตฺรโช ฯ
นิมิตฺเต จตุโร ทิสฺวา หตฺถิยาเนน นิกฺขมิ
อนูนทสสหสฺสานิ ปธานำ ปทหี ชิโน
ปธานจารำ จริตฺวาน อพุชฺฌิ มนสา มุนิ ฯ
ธมฺมจกฺกำ มหาวีโร นนฺทาเย สีรีฆเน
สิริสมเฉ รจิเร อกาสิ ติตถิยมทฑนำ ฯ
สุมงฺคโล จ ติสฺโส จ อเหสุำ อคฺคสาวกา
สาคโร นามุปฏฺฐาโก ทีปงฺกรสฺส สตฺถุโน
นนฺทา เจว สุนนฺทา จ อเหสุำ อคฺคสาวิกา
โพธิ ตสฺส ภควโต บีปฺผลีติ ปวุจฺจติ ฯ
อสีตีหตฺถุพฺเพโธ ทีปงฺกโร มหามุนิ
โสภติ ทีปรุกฺโขว สาลราชาว ผุลฺลิโต ฯ
สตสหสฺสวสฺสานิ อายุ ตสฺส มเหสิโน ฯ
ตาวตา ติฏฺฐมาโน โส ตาเรสิ ชนตำ พหุำ ฯ
โชตยิตฺวาน สทฺธมฺมำ สนฺตาเรตฺวา มหาชนำ
ชลิตฺวา อคฺคิกฺขนฺโธว นิพฺพุโต โส สสาวโก ฯ

สา จ อิทฺธิ โส จ ยโส ตานิ จ ปาเทสุ จกฺกรตนานิ
สพฺพำ สมนฺตรหิตำ อนุริตฺตา สพฺพสงฺขราติ ฯ
ทีปงฺกรสฺส อปเรน โกณฺฑญฺโญ นาม นายโก
อนนฺตเตโช อมิตยโส อปปเมยโย ทราสโทติ ฯ

ทีปงฺกรสฺส ปน ภควโต อปรภาเค เอกำ อสงฺเขยฺยำ อติกฺกมิตฺวา โกณฺฑญฺโญ นาม สตฺถา อุทปาทิ ฯ ตสฺสาปิ ตโย สาวกสนฺนิปาตา อเหสุำ ปฐมสนฺนิปาเต โกฏิสตสหสฺสำ ทุติเย โกฏิสหสฺสำ ตติเย นวุติโกฏิโย ฯ ตทา โพธิสตฺโต วิชิตาวี นาม จกฺกวตฺติ หุตฺวา โกฏิสตสหสฺสสงฺฆสฺส พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส มหาทานำ อทาสิ ฯ สตฺถา โพธิสตฺตำ พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ พฺยากริตฺวา ธมฺมำ เทเสสิ ฯ โส สตฺถุ ธมฺมกถำ สุตฺวา รชฺชำ นิยฺยาเทตฺวา ปพฺพชิ ฯ โส ติณิ ปิฏกานิ อุคฺคเหตฺวา อฏฺฐ สมาปตฺติโย ปญฺจ จ อภิญฺญาโย อุปฺปาเทตฺวา อปริหีนชฺฌาโน พฺรหฺมโลเก นิพฺพตฺติ ฯ โกณฺฑญฺญพุทฺธสฺส ปน รมฺมวตี นาม นครำ อานนฺโท นาม ขตฺติโย ปิตา สุชาตา นาม เทวี มาตา ภทฺโท จ สุภทฺโท จ อคฺคสาวกา อนุรุทฺโธ นาม อุปฏฺฐาโก ติสฺสา จ อุปติสฺสา จ อคฺคสาวิกา สาลกลฺยาณี โพธิ อฏฺฐาสีติหตฺถุพฺเพธำ สรีรำ วสฺสสตสหสฺสำ อายุปฺปมาณำ อโหสิ ฯ

ตสฺส อปรภาเค เอกำ อสงฺเขยฺยำ อติกฺกมิตฺวา เอกสฺมิเยว กปฺเป จตฺตาโร พุทฺธา นิพฺพตฺติสุ มงฺคโล สุมโน เรวโต โสภิโตติ ฯ

มงฺคลสฺส ภควโต ตโย สาวกสนฺนิปาตา อเหสุ๎ ปฐมสนฺนิปาเต โกฏิสตสหสฺสภิกฺขู อเหสุ๎ ทุติเย โกฏิสตสหสฺสํ ตติเย นวุติ-โกฏิโย ฯ เวมาติกภาตา กิรสฺส อานนฺทกุมาโร นาม นวุติโกฏิสงฺฆาย ปริสาย สทฺธิ๎ ธมฺมสวนตฺถาย สุตฺต สนฺติกํ อคมาสิ ฯ สุตฺวา ตสฺส อนุปุพฺพิกถํ กเถสิ ฯ โส สทฺธิ๎ ปริสาย สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุณิ ฯ สตฺถา เตสํ กุลปุตฺตานํ ปุพฺพจริยํ โอโลเกนฺโต อิทฺธิมยปตฺตจีวรสฺส อุปนิสฺสยํ ทิสฺวา ทกฺขิณหตฺถํ ปสาเรตฺวา เอถ ภิกฺขโวติ อาห ฯ สพฺเพ ตํ ขณเยว อิทฺธิมยปตฺตจีวรธรา สฏฺฐิวสฺสิกตฺเถรา วิย อากปฺปสมฺปนฺนา หุตฺวา สตฺถารํ วนฺทิตฺวา ปริวารยิ๎สุ ฯ อยมสฺส ตติโย สาวกสนฺนิปาโต อโหสิ ฯ ยถา ปน สพฺเพสํ พุทฺธานํ สมนฺตา อสีติหตฺถปฺปมาณาเยว สรีรปฺปภา โหติ น เอวํ ตสฺส ฯ ตสฺส ปน ภควโต สรีรปฺปภา นิจฺจกาลํ ทสสหสฺสีโลกธาตุ๎ ผริตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ รุกฺขปฐวิปพฺพตสมุทฺทาทโย อนฺตมโส อุกฺขลิยาทีนิ อุปาทาย สุวณฺณปฏฺฏปริโยนทฺธา วิย อเหสุ๎ ฯ อายุปฺปมาณํ ปนสฺส นวุติวสฺสสหสฺสานิ อโหสิ ฯ เอตฺตกํ กาลํ จนฺทิมสุริยาทโย อตฺตโน ปภาย วิโรจิตุ๎ นาสกฺขิ๎สุ ฯ รตฺตินฺทิวสฺส ปริจฺเฉโท น ปญฺญายิตฺถ ฯ ทิวา สุริยาโลเกน วิย สตฺตา นิจฺจํ พุทฺธาโลเกเนว วิจริ๎สุ ฯ สายํ ปุปฺผิตกุสุมานํ ปาโตว สกุณาทีนญฺจ วเสน โลโก รตฺตินฺทิวปริจฺเฉทํ สลฺลกฺเขสิ ฯ กิ ปน อญฺเญสํ พุทฺธานํ อยมานุภาโว นตฺถีติ ฯ โน นตฺถิ ฯ เตปี หิ อากงฺขมานา ทสสหสฺสึ วา โลกธาตุ๎ ตโต วา ภิยฺโย อาภาย ผเรยฺยุ๎ ฯ

มงฺคลสฺส ปน ภควโต ปุพฺพปตฺถนาวเสน อญฺเญสำ พฺยามปฺปภา วิย สรีรปฺปภา นิจฺจเมว ทสสหสฺสีโลกธาตุ์ ผริตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ โส กิร โพธิสตฺตจริยกาเล เวสฺสนฺตรสทิเส อตฺตภาเว ฐิโต สปุตฺต-ทาโร วงฺกปพฺพตสทิเส ปพฺพเต วสิ ฯ อเถโก ชรทาฐิโก นาม ยกฺโข มหาปุริสสฺส ทานชฺฌาสยตำ สุตฺวา พฺราหฺมณวณฺเณน อุป-สงฺกมิตฺวา มหาสตฺตำ เทฺว ทารเก ยาจิ ฯ มหาสตฺโต ททามิ พฺราหฺมณ ปุตฺตเกติ หฏฺฐปหฏฺโฐ อุทกปริยนฺตำ ปฐวิ์ กมฺเปนฺโต เทฺวปี ทารเก อทาสิ ฯ ยกฺโข จงฺกมนโกฏิยำ อาสนฺนพนฺธนกำ นิสฺสาย ฐตฺวา ปสฺสนฺตสฺเสว มหาสตฺตสฺส มูลกถาปี วิย ทารเก ชาทิ ฯ มหาปุริสสฺส ยกฺขำ โอโลเกตฺวา มุเข วิวฏมตฺเต อคฺคิชาลา วิย โลหิตธารำ อุคฺคิรมานำ ตสฺส มุขำ ทิสฺวาปี เกสคฺคมตฺตำปี โทมนสฺสำ น อุปฺปชฺชิ ฯ สุทินฺนำ วต เม ทานนฺติ จินฺตยมานสฺส สรีเร มหนฺตำ ปีติโสมนสฺสำ อุทปาทิ ฯ โส อิมสฺส เม นิสฺสนฺเทน อนาคเต อิมินาว นีหาเรน รสฺมิโย นิกฺขมนฺตูติ ปตฺถนำ อกาสิ ฯ ตสฺส ตำ ปตฺถนำ นิสฺสาย พุทฺธภูตสฺส สรีรโต รสฺมิโย นิกฺขมิตฺวา เอตฺตกำ ฐานำ ผริสุ ฯ อปรำปีสฺส ปุพฺพจริยำ อตฺถิ ฯ โส กิร โพธิสตฺตกาเล เอกสฺส พุทฺธสฺส เจติยำ ทิสฺวา อิมสฺส พุทฺธสฺส มยา ชีวิตำ ปริจฺจชิตุ์ วฏฺฏตีติ ทณฺฑกทีปิกาเวฐนนิยาเมน สกลสรีรำ ปริเวเฐตฺวา รตนมกุฏำ สตสหสฺสคฺฆนิกำ สุวณฺณปาทิ์ สปฺปีสฺส ปูราเปตฺวา ตตฺถ สหสฺสวฏฺฏิโย ชาเลตฺวา ตำ สีเสนาทาย สกลสรีรำ ชาลาเปตฺวา เจติยำ ปทกฺขิณำ กโรนฺโต สกลรตฺติ์ วีตินาเมสิ ฯ เอวำ ยาว

อรุณุคฺคมนา วายมนฺตสฺสาปีสฺส โลมกูปมตฺตมฺปี อุสุมํ น คณฺหิ ฯ ปทุมคพฺภํ ปวิฏฺฐกาโล วิย อโหสิ ฯ ธมฺโม หิ นาเมส อตฺตานํ รกฺขนฺตํ รกฺขติ ฯ เตนาห ภควา

ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารึ
ธมฺโม สุจิณฺโณ สุขมาวหาติ
เอสานิสํโส ธมฺเม สุจิณฺเณ
น ทุคฺคติ คจฺฉติ ธมฺมจารีติ ฯ

อิมสฺสปี กมฺมสฺส นิสฺสนฺเทน ตสฺส ภควโต สรีโรภาโส ทส-สหสฺสีโลกธาตุ์ ผริตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ

ตทา อมฺหากํ โพธิสตฺโต สุรุจิ นาม พฺราหฺมโณ หุตฺวา สตฺถารํ นิมนฺเตสฺสามีติ อุปสงฺกมิตฺวา มธุรธมฺมกถํ สุตฺวา เสฺว มยฺหํ เคเห ภิกฺขํ คณฺหถ ภนฺเตติ อาห ฯ พฺราหฺมณ กิตฺตเกหิ โว ภิกฺขูหิ อตฺโถติ ฯ กิตฺตกา ปน โว ภนฺเต ปริวารา ภิกฺขูติ อาห ฯ ตทา สตฺถุ ปฐมสนฺนิปาโตเยว โหติ ฯ ตสฺมา โกฏิสตสหสฺสนฺติ อาห ฯ ภนฺเต สพฺเพหิปี สทฺธึ มยฺหํ ภิกฺขํ คณฺหถาติ ฯ สตฺถา อธิวาเสสิ ฯ พฺราหฺมโณ สฺวาตนาย นิมนฺเตตฺวา เคหํ คจฺฉนฺโต จินฺเตสิ อหํ เอตฺตกานํ ภิกฺขูนํ ยาคุภตฺตวตฺถาทีนิ ทาตุ์ สกฺโกมิ นิสีทนฏฺฐานํ ปน กถํ ภวิสฺสตีติ ฯ ตสฺส สา จินฺตนา จตุราสีติ-โยชนสหสฺสมตฺถเก ฐิตสฺส เทวรญฺโญ ปณฺฑุกมฺพลสิลาสนสฺส อุณฺหภาวํ ชเนติ ฯ สกฺโก โก นุ โข มํ อิมสฺมา ฐานา จาเวตุกาโมติ ทิพฺพจกฺขุนา โอโลเกนฺโต มหาปุริสํ ทิสฺวา อยํ สุรุจิพฺราหฺมโณ

พุทฺธปฺปมุขำ ภิกฺขุสงฺฆำ นิมนฺเตตฺวา นิสีทนฏฺฐานตฺถาย จินฺเตสิ มยาปิ ตตฺถ คนฺตฺวา ปุญฺญโกฏฺฐาสำ คเหตุำ วฏฺฏตีติ วฑฺฒกิวณฺณำ นิมฺมินิตฺวา วาสิผรสุหตฺโถ มหาปุริสสฺส ปุรโต ปาตุรโหสิ อตฺถิ นุ โข กสฺสจิ ภิตฺติยา กตฺตพฺพนฺติ อาห ฯ มหาปุริโส ตำ ทิสฺวา กิำ กมฺมำ กริสฺสสีติ อาห ฯ มม อชานนสิปฺปำ นาม นตฺถิ เคหำ วา มณฺฑปำ วา โย ยำ กาเรติ ตสฺส ตำ กาตุำ ชานามีติ ฯ เตนหิ มยฺหำ กมฺมำ อตฺถีติ ฯ กึ อยฺยาติ ฯ สุวาตนาย โกฏิสตสหสฺสภิกฺขู นิมนฺติตา เตสำ นิสีทนมณฺฑปำ กริสฺสสีติ ฯ อหำ นาม กเรยฺยำ สเจ เม ภิตฺติ ทาตุำ สกฺขิสฺสถาติ ฯ สกฺขิสฺสามิ ตาตาติ ฯ สาธุ กริสฺสามีติ คนฺตฺวา เอกำ ปเทสำ โอโลเกสิ ฯ ทฺวาทสโยชนปฺปมาโณ ปเทโส กสิณมณฺฑลำ วิย สมตโล อโหสิ ฯ โส เอตฺตเก ฐาเน สตฺต-รตนมโย มณฺฑโป อุฏฺฐหตูติ จินฺเตตฺวา โอโลเกสิ ฯ ตาวเทว ปฐวิำ ภินฺทิตฺวา มณฺฑโป อุฏฺฐหิ ฯ ตสฺส โสวณฺณมเยสุ ถมฺเภสุ รชตมยา ฆฏกา อเหสุำ ฯ รชตมเยสุ ถมฺเภสุ โสวณฺณมยา มณิตฺถมฺเภสุ ปวาฬมยา ปวาฬมเยสุ ถมฺเภสุ มณิมยา สตฺตรตน-มเยสุ สตฺตรตนมยาว ฆฏกา อเหสุำ ฯ ตโต มณฺฑปสฺส อนฺต-รนฺตเรน กิงฺกณิกชาลำ โอลมฺพตูติ โอโลเกสิ ฯ สห โอโลเกเนว ชาลำ โอลมฺพิ ฯ ยสฺส มนฺทวาเตริตสฺส ปญฺจางฺคิกสฺเสว ตุริยสฺส มธุรสทฺโท นิคฺคจฺฉติ ทิพฺพสงฺคีตปฺปวตฺตนกาโล วิย โหติ ฯ อนฺต-รนฺตรา คนฺธทามมาลาทามำ โอลมฺพตูติ จินฺเตสิ ฯ คนฺธทามมาลา-ทามานิ โอลมฺพิำสุ ฯ โกฏิสตสหสฺสสงฺฆานำ ภิกฺขูนำ อาสนานิ จ

อาธารกานิ จ ปฐวิ์ ภินฺทิตฺวา อุฏฺฐหนฺตูติ จินฺเตสิ ฯ ตาวเทว อุฏฺฐหิ์สุ ฯ โกเณ โกเณ เอเกกา อุทกจาฏิโย อุฏฺฐหนฺตูติ จินฺเตสิ ฯ อุทกจาฏิโย อุฏฺฐหิ์สุ ฯ เอตฺตกํ มาเปตฺวา พฺราหฺมณสฺส สนฺติกํ คนฺตวา เอหิ อยฺย ตว มณฺฑปํ โอโลเกตฺวา มยฺหํ ภตึ เทหีติ อาห ฯ มหาปุริโส คนฺตฺวา มณฺฑปํ โอโลเกสิ ฯ โอโลเกนฺตสฺเสว สกลสรีรํ ปญฺจวณฺณาย ปีติยา นิรนฺตรํ ผุฏฺฐํ อโหสิ ฯ อถสฺส มณฺฑปํ โอโลเกตฺวา เอตทโหสิ นายํ มณฺฑโป มนุสฺสภูเตน กโต มยฺหํ ปน อชฺฌาสยํ มยฺหํ คุณํ อาคมฺม อทฺธา สกฺกสฺส ภวนํ อุณฺหํ อโหสิ ตโต สกฺเกน เทวรญฺญา อยํ มณฺฑโป กโต ภวิสฺสตีติ ฯ น โข ปน เม ยุตฺตํ เอวรูเป มณฺฑเป เอกทิวสํเยว ทานํ ทาตุ สตฺตาหํ ทสฺสามีติ จินฺเตสิ ฯ พาหิรกทานํ หิ กิตฺตกมฺปี สมานํ โพธิสตฺตานํ ตุฏฺฐึ กาตุ น สกฺโกติ ฯ อลงฺกตสีสํ ปน ฉินฺทิตฺวา อญฺชิตอกฺขีนิ อุปฺปาเฏตฺวา หทยมํสํ วา อุพฺพฏฺเฏตฺวา ทินฺนกาเล โพธิสตฺตานํ จาคํ นิสฺสาย ตุฏฺฐี นาม โหติ ฯ อมฺหากมฺปี โพธิสตฺตสฺส สิวิราชชาตเก เทวสิกํ ปญฺจสตสหสฺสกหาปณานิ วิสฺสชฺเชตฺวา จตูสุ ทฺวาเรสุ นครมชฺเฌ จ ทานํ เทนฺตสฺส ตํ ทานํ จาคตุฏฺฐึ อุปฺปาเทตุ นาสกฺขิ ฯ ยทา ปนสฺส พฺราหฺมณวณฺเณน อาคนฺตฺวา สกฺโก เทวราชา อกฺขีนิ ยาจิ ตทา ตานิ อุปฺปาเฏตฺวา ททมานสฺเสว หาโส อุปฺปชฺชิ เกสคฺคมตฺตมฺปี จิตฺตํ อญฺญถตฺตํ นาโหสิ ฯ เอวํ ทินฺนทานํ นิสฺสาย โพธิสตฺตานํ ติตฺติ นาม นตฺถิ ฯ ตสฺมา โสปี มหาปุริโส สตฺตาหํ มยา โกฏิสตสหสฺสสงฺขานํ ภิกฺขูนํ ทานํ

ทาตุ๋ วฏฏตีติ จินฺเตตฺวา ตสฺมิ มณฺฑเป พุทฺธปฺปมุขำ ภิกฺขุสงฺฆำ นิสีทาเปตฺวา สตฺตาหำ ควปานนฺนาม ทานำ อทาสิ ฯ ควปานนฺติ มหนฺเต โกลุมฺเพ ขีรสฺส ปูเรตฺวา อุทฺธเน อาโรเปตฺวา ฆฏปาก-ปกฺเก ขีเร โกเก ตณฺฑุเล ปกฺขิปีตฺวา ปกฺกมธุสกฺกรจุณฺณสปฺปีหิ อภิสงฺขตำ โภชนำ วุจฺจติ ฯ มนุสฺสาเยว ปน ปริวิสิตุ๋ นาสกฺขิสุ ฯ เทวาปี เอกนฺตริกา หุตฺวา ปริวิสิสุ ฯ ทฺวาทสเตรสโยชนปฺปมาณฏฐานมฺปี ภิกฺขู คณฺหิตุ๋ นปฺปโหติเยว ฯ เต ปน ภิกฺขู อตฺตโน อานุภาเวน นิสีทิสุ ฯ ปริโยสานทิวเส สพฺพภิกฺขูนำ ปตฺเต โธวาเปตฺวา เภสชฺชตฺถาย สปฺปีนวนีตมธุผาณิตาทีนิ ปูเรตฺวา ติจีวเรหิ สทฺธิ อทาสิ ฯ สงฺฆนวกภิกฺขุนา ลทฺธจีวรสาฏกา สตสหสฺสคฺฆนิกา อเหสุ๋ ฯ สตฺถา อนุโมทนำ กโรนฺโต อยำ ปุริโส เอวรูปำ มหาทานำ อทาสิ โก นุ โข ภวิสฺสตีติ อุปธาเรนฺโต อนาคเต กปฺปสต-สหสฺสาธิกานำ ทฺวินฺนำ อสงฺเขยฺยานำ มตฺถเก โคตโม นาม พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ ทิสฺวา มหาปุริสำ อามนฺเตตฺวา ตุ๋วำ เอตฺตกำ นาม กาลำ อติกฺกมิตฺวา โคตโม นาม พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ พฺยากาสิ ฯ มหาปุริโส พฺยากรณำ สุตฺวา อหำ กิร พุทฺโธ ภวิสฺสามิ โก เม ฆราวาเสน อตฺโถ ปพฺพชิสฺสามีติ จินฺเตตฺวา ตถารูปำ สมฺปตฺตึ เขฬปิณฺฑำ วิย ฉฑฺเฑตฺวา สตฺถุ สนฺติเก ปพฺพชิ ปพฺพชิตฺวา พุทฺธวจนำ อุคฺคณฺหิตฺวา อภิญฺญา จ สมาปตฺติโย จ นิพฺพตฺเตตฺวา อายุห-ปริโยสาเน พฺรหฺมโลเก นิพฺพตฺติ ฯ

มงฺคลสฺส ปน ภควโต นครำ อุตฺตรำ นาม อโหสิ มาตาปี

อุตฺตรา นาม อโหสิ ปิตาปิ อุตฺตโร นาม ขตฺติโย สุเทโว จ ธมฺมเสโน จ เทฺว อคฺคสาวกา ปาลิโต นาม อุปฏฺฐาโก สิมฺพลิ จ อโสกา จ เทฺว อคฺคสาวิกา นาครุกฺโข นาม โพธิ อฏฺฐาสีติหตฺถุพฺเพธํ สรีรํ อโหสิ ฯ นวุติวสฺสสหสฺสานิ ฐตฺวา ปรินิพฺพายิ ฯ ปรินิพฺพุเต ปน ตสฺมิ ภควติ เอกปฺปหาเรเนว ทสจกฺกวาฬสหสฺสานิ เอกนฺธการานิ อเหสุ ฯ สพฺพจกฺกวาเฬสุ มนุสฺสานํ อาโรทนปริเทวนํ อโหสิ ฯ

โกณฺฑญฺญสฺส อปเรน มงฺคโล นาม นายโก
ตมํ โลเก นิหนฺตฺวาน ธมฺโมกฺกมภิธารยี ติ ฯ

เอวํ ทสสหสฺสีโลกธาตุ์ อนฺธการํ กตฺวา ปรินิพฺพุตสฺส ตสฺส ภควโต อปรภาเค สุมโน นาม สตฺถา อุทปาทิ ฯ ตสฺสปิ ตโย สาวกสนฺนิปาตา ปฐมสนฺนิปาเต โกฏิสตสหสฺสภิกฺขู อเหสุ ทุติเย กาญฺจนปพฺพตมฺหิ นวุติโกฏิสตสหสฺสานิ ตติเย อสีติโกฏิสตสหสฺสานิ ฯ ตทา มหาสตฺโต อตุโล นาม นาคราชา อโหสิ มหิทฺธิโก มหานุภาโว ฯ โส พุทฺโธ อุปฺปนฺโนติ สุตฺวา ญาติสงฺฆปริวุโต นาคภวนา นิกฺขมิตฺวา โกฏิสตสหสฺสภิกฺขุปริวารสฺส ภควโต ทิพฺพตุริเยหิ อุปหารํ กาเรตฺวา ปจฺเจกทุสฺสยุคานิ ทตฺวา สรเณสุ ปติฏฺฐาสิ ฯ โสปิ นํ สตฺถา อนาคเต พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ พฺยากาสิ ฯ ตสฺส ภควโต นครํ เมขลํ นาม อโหสิ สุทตฺโต นาม ราชา ปิตา สิริมา นาม มาตา สรโณ จ ภาวิตตฺโต จ เทฺว อคฺคสาวกา อุเทโน นาม อุปฏฺฐาโก โสณา จ

อุปโสณา จ เทว อคคสาวิกา นาครุโฆ จ โพธิ นวุติหตถุพเพธำ สรีรำ นวุติวสสสหสสานิ อายุปปมาณำ อโหสีติ ฯ

มงคลสส อปเรน สุมโน นาม นายโก
สพพธมเมหิ อสโม สพพสตตานมุตตโมติ ฯ

ตสส อปรภาเค เรวโต นาม สตถา อุทปาทิ ฯ ตสสาปิ ตโย สาวกสนนิปาตา ปฐมสนนิปาเต คณนา นาม นตถิ ทุติเย โกฏิสตสหสสภิกขู อเหสุำ ตถา ตติเย ฯ ตทา โพธิสตโต อติเทโว นาม พราหมโณ หุตวา สตถุ ธมมเทสนำ สุตวา สรเณสุ ปติฏฐาย สิรสิ อญชลิำ ฐเปตวา ตสส สตถุโน กิเลสปปหาเน วณณำ สุตวา อุตตราสงเคน ปูชำ อกาสิ ฯ โสปิ ตำ พุทโธ ภวิสสตีติ พยากาสิ ฯ ตสส ปน ภควโต นครำ สุธญญวตี นาม อโหสิ ปิตาปิ วิปุโล นาม ขตติโย มาตา วิมลา นาม วรุโณ จ พรหมเทโว จ เทว อคคสาวกา สมภโว นามุปฏฐาโก ภททา จ สุภททา จ อคคสาวิกา นาครุโฆ จ โพธิ สรีรำ อสีติหตถุพเพธำ อโหสิ อายุปปมาณำ สฏฐิวสสสหสสานีติ ฯ

สุมนสส อปเรน เรวโต นาม นายโก
อนูปโม อสทิโส อตุโล อุตตโม ชิโนติ ฯ

ตสส อปรภาเค โสภิโต นาม สตถา โลเก อุทปาทิ ฯ ตสสาปิ ตโย สาวกสนนิปาตา ปฐมสนนิปาเต โกฏิสตภิกขู อเหสุำ ทุติเย นวุติโกฏิโย ตติเย อสีติโกฏิโย ฯ ตทา โพธิสตโต

อชิโต นาม พฺราหฺมโณ หุตฺวา สตฺถุ ธมฺมเทสนำ สุตฺวา สรเณสุ ปติฏฺฐาย พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส มหาทานำ อทาสิ ฯ โสปิ นำ พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ พฺยากาสิ ฯ ตสฺส ปน ภควโต นครำ สุธมฺมนฺนาม อโหสิ ปิตา สุธมฺโม นาม ราชา มาตา สุธมฺมา นาม อสโม จ สุเนตฺโต จ อคฺคสาวกา อโนโม นามุปฏฺฐาโก นกุลา จ สุชาตา จ อคฺคสาวิกา นาครุกฺโข โพธิ อฏฺฐปญฺญาส-หตฺถุพฺเพธำ สรีรำ อโหสิ นวุติวสฺสสหสฺสานิ อายุปฺปมาณนฺติ ฯ

เรวตสฺส อปเรน โสภิโต นาม นายโก
สมาหิโต สนฺตจิตฺโต อสโม อปฺปฏิปุคฺคโลติ ฯ

ตสฺส อปรภาเค เอกำ อสงฺเขยฺยำ อติกฺกมิตฺวา เอกสฺมิำ กปฺเป ตโย พุทฺธา นิพฺพตฺติสุ อโนมทสฺสี ปทุโม นารโทติ ฯ อโนมทสฺสิสฺส ภควโต ตโย สาวกสนฺนิปาตา ปฐเม อฏฺฐภิกฺขุสตสหสฺสานิ อเหสุำ ทุติเย สตฺตติ ตติเย ฉอสีติโกฏิสหสฺสานิ ฯ ตทา โพธิสตฺโต เอโก ยกฺขเสนาปติ อโหสิ มหิทฺธิโก มหานุภาโว อเนกโกฏิสต-สหสฺสานำ ยกฺขานำ อธิปติ ฯ โส พุทฺโธ อุปฺปนฺโนติ สุตฺวา อาคนฺตฺวา พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส มหาทานำ อทาสิ ฯ สตฺถาปิ นำ อนาคเต พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ พฺยากาสิ ฯ อโนมทสฺสิสฺส ปน ภควโต จนฺทวตี นาม นครำ อโหสิ ยสวา นาม ราชา ปิตา ยโสธรา นาม มาตา นิสโภ จ อโนโม จ อคฺคสาวกา วรุโณ นามุปฏฺฐาโก สุนฺทรี จ สุมนา จ อคฺคสาวิกา อชฺชุนรุกฺโข โพธิ สรีรำ อฏฺฐปญฺญาสหตฺถุพฺเพธำ อโหสิ วสฺสสตสหสฺสำ อายูติ ฯ

โสภิตสฺส อปเรน สมฺพุทฺโธ ทิปทุตฺตโม
อโนมทสฺสี อมิตยโส เตชสี ทุรติกฺกโมติ ฯ

ตสฺส อปรภาเค ปทุโม นาม สตฺถา อุทปาทิ ฯ ตสฺสาปิ ตโย สาวกสนฺนิปาตา ปฐมสนฺนิปาเต โกฏิสตสหสฺสภิกฺขู อเหสุ ทุติเย ตีณิ สตสหสฺสานิ ตติเย อคามเก อรญฺเญ มหาวนสณฺฑวาสีนํ ภิกฺขูนํ เทว สตสหสฺสานิ ฯ ตทา ตถาคเต ตสฺมิ วนสณฺเฑ วสนฺเต โพธิสตฺโต สีโห หุตฺวา สตฺถารํ นิโรธํ สมาปนฺนํ ทิสฺวา ปสนฺนจิตฺโต วนฺทิตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปีติโสมนสฺสชาโต ติกฺขตฺตุ สีหนาทํ นทิตฺวา สตฺตาหํ พุทฺธารมฺมณปีตึ อวิชหิตฺวา ปีติสุเขเนว โคจราย อปกฺกมิตฺวา ชีวิตปริจฺจาคํ กตฺวา ปยิรุปาสมาโน อฏฺฐาสิ ฯ สตฺถา สตฺตาหจฺจเยน นิโรธา วุฏฺฐิโต สีหํ โอโลเกตฺวา ภิกฺขุสงฺเฆปี จิตฺตํ ปสาเทตฺวา สงฺฆํ วนฺทิสฺสติ ภิกฺขุสงฺโฆ อาคจฺฉตูติ จินฺเตสิ ฯ ภิกฺขู ตาวเทว อาคมิสุ ฯ สีโห สงฺเฆ จิตฺตํ ปสาเทสิ ฯ สตฺถา ตสฺส มนํ โอโลเกตฺวา อนาคเต พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ พฺยากาสิ ฯ ปทุมสฺส ปน ภควโต จมฺปกนฺนาม นครํ อโหสิ ปทุโม นาม ราชา บีตา มาตา อสมา นาม สาโล จ อุปสาโล จ อคฺคสาวกา วรุโณ นาม อุปฏฺฐาโก รามา จ สุรามา จ อคฺคสาวิกา โสณรุกฺโข นาม โพธิ อฏฺฐปณฺณาสหตฺถุพฺเพธํ สรีรํ อโหสิ อายุ วสฺสสตสหสฺสนฺติ ฯ

อโนมทสฺสิสฺส อปเรน สมฺพุทฺโธ ทิปทุตฺตโม
ปทุโม นาม นาเมน อสโม อปฺปฏิปุคฺคโลติ ฯ

ตสฺส อปรภาเค นารโท นาม สตฺถา อุทปาทิ ฯ ตสฺสาปิ ตโย สาวกสนฺนิปาตา ปฐมสนฺนิปาเต โกฏิสตสหสฺสภิกฺขู อเหสุ๋ ทุติเย นวุติโกฏิสตสหสฺสานิ ตติเย อสีติโกฏิสตสหสฺสานิ ฯ ตทา โพธิสตฺโตปิ อิสิปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา ปญฺจสุ อภิญฺญาสุ อฏฺ-สมาปตฺตีสุ จิณฺณวสี หุตฺวา พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส มหาทานํ ทตฺวา โลหิตจนฺทเนน ปูชํ อกาสิ ฯ โสปิ ตํ อนาคเต พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ พฺยากาสิ ฯ ตสฺส ภควโต ธญฺญวตี นาม นครํ อโหสิ สุเมโธ นาม ขตฺติโย ปิตา อโนมา นาม มาตา ภทฺทปาโล จ ชิตมิตฺโต จ อคฺคสาวกา วาเสฏฺโ นามุปฏฺฐาโก อุตฺตรา จ ผคฺคุณี จ อคฺคสาวิกา มหาโสณรุกฺโข นาม โพธิ สรีรํ อฏฺฐาสีติหตฺถุพฺเพธํ อโหสิ นวุติวสฺสสหสฺสานิ อายุปิ ฯ

ปทุมสฺส อปเรน สมฺพุทฺโธ ทิปทุตฺตโม
นารโท นาม นาเมน อสโม อปฺปฏิปุคฺคโลติ ฯ

นารทพุทฺธสฺส อปรภาเค เอกํ อสงฺเขยฺยํ อติกฺกมิตฺวา อิโต สตสหสฺสกปฺปมตฺถเก เอกสฺมิ กปฺเป เอโก ปทุมุตฺตรพุทฺโธ นาม อุทปาทิ ฯ ตสฺสาปิ ตโย สาวกสนฺนิปาตา ปฐเม โกฏิสตสหสฺส-ภิกฺขู อเหสุ๋ ทุติเย เวภารปพฺพเต นวุติโกฏิสตสหสฺสานิ ตติเย อสีติโกฏิสหสฺสานิ ฯ ตทา โพธิสตฺโต ชฏิโล นาม มหารฏฺฐิโย หุตฺวา พุทฺธปฺปมุขสฺส สงฺฆสฺส จีวรทานํ อทาสิ ฯ โสปิ นํ อนาคเต พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ พฺยากาสิ ฯ ปทุมุตฺตรสฺส ปน ภควโต กาเล ติตฺถิยา นาเหสุ๋ ฯ สพฺเพ เทวมนุสฺสา พุทฺธเมว สรณ

อคมำสุ ฯ ตสฺส นครำ หำสวตี นาม อโหสิ บีตา อานนฺโท นาม ชตฺติโย มาตา สุชาตา นาม เทวโล จ สุชาโต จ อคฺคสาวกา สุมโน นาม อุปฏฺจาโก อมิตฺตา จ อสมา จ อคฺคสาวิกา สาลรุกฺโข โพธิ สรีรำ อฏฺจาสีติหตฺถุพฺเพธำ อโหสิ สรีรปฺปภา สมนฺตโต ทฺวาทสโยชนานิ คณฺหิ วสฺสสตสหสฺสำ อายุตี ฯ

นารทสฺส อปเรน สมฺพุทฺโธ ทิปทุตฺตโม
ปทุมุตฺตโร นาม ชิโน อกฺโขพฺโภ สาครูปโมติ ฯ

ตสฺส อปรภาเค ติส กปฺปสหสฺสานิ อติกฺกมิตฺวา สุเมโธ จ สุชาโต จาติ เอกสฺมิ กปฺเป เทฺว พุทฺธา นิพฺพตฺติสุ ฯ สุเมธสฺสาบีตโย สาวกสนฺนิปาตา ปฐมสนฺนิปาเต สุทสฺสนนคเร โกฏิสตขีณาสวา อเหสุ ทุติเย นวุติโกฏิโย ตติเย อสีติโกฏิโย ฯ ตทา โพธิสตฺโต อุตฺตโร นาม มาณโว หุตฺวา นิทหิตฺวา ฐบีตำเยว อสีติโกฏิธนำ วิสฺสชฺเชตฺวา พุทฺธปฺปมุขสฺส สงฺฆสฺส มหาทานำ ทตฺวา ธมฺมำ สุตฺวา สรเณสุ ปติฏฺจาย นิกฺขมิตฺวา ปพฺพชิ ฯ โสบี นำ อนาคเต พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ พฺยากาสิ ฯ สุเมธสฺส ภควโต สุทสฺสนนฺนาม นครำ อโหสิ สุทตฺโต นาม ราชา บีตา มาตา สุทตฺตา นาม สุมโน จ สพฺพกามโม จ เทฺว อคฺคสาวกา สาคโร นาม อุปฏฺจาโก รามา จ สุรามา จ เทฺว อคฺคสาวิกา มหานิมฺพรุกฺโข โพธิ สรีรำ อฏฺจาสีติหตฺถุพฺเพธำ อโหสิ อายุ นวุติวสฺสสหสฺสานีติ ฯ

ปทุมุตฺตรสฺส อปเรน สุเมโธ นาม นายโก
ทุราสโท อุคฺคเตโช สพฺพโลกุตฺตโม มุนีติ ฯ

ตสฺส อปรภาเค สุชาโต นาม สตฺถา อุทปาทิ ฯ ตสฺสาปิ ตโย สาวกสนฺนิปาตา ปฐมสนฺนิปาเต สฏฺฐิภิกฺขุสหสฺสานิ อเหสุ ทุติเย ปญฺญาสํ ตติเย จตฺตาฬีสํ ฯ ตทา โพธิสตฺโต จกฺกวตฺติราชา หุตฺวา พุทฺโธ อุปฺปนฺโนติ สุตฺวา อุปสงฺกมิตฺวา ธมฺมํ สุตฺวา พุทฺธปฺปมุขสฺส สงฺฆสฺส สทฺธิ สตฺตหิ รตเนหิ จตุมหาทีปรชฺชํ ทตฺวา สตฺถุ สนฺติเก ปพฺพชิ ฯ สกลรฏฺฐวาสิโน รฏฺฐุปฺปาทํ คเหตฺวา อารามิกกิจฺจํ สาเธนฺตา พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส นิจฺจํ มหาทานํ อทํสุ ฯ โสปิ นํ สตฺถา อนาคเต พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ พฺยากาสิ ฯ ตสฺส ภควโต นครํ สุมงฺคลํ นาม อโหสิ อุคฺคโต นาม ราชา ปิตา ปภาวตี นาม มาตา สุทสฺสโน จ สุเทโว จ อคฺคสาวกา นารโท นาม อุปฏฺฐาโก นาคา จ นาคสมาลา จ อคฺคสาวิกา มหาเวพฺรุฏฺโฐ โพธิ ฯ โส กิร มนฺทฉิทฺโท ฆนกฺขนฺโธ อุปริ นิคฺคตาหิ มหาสาขาหิ โมรปิญฺชกลาโป วิย วิโรจิตฺถ ฯ ตสฺส ภควโต สรีรํ ปณฺณาสหตฺถุพฺเพธํ อโหสิ อายุ นวุติวสฺสสหสฺสานีติ ฯ

ตตฺเถว มณฺฑกปฺปมฺหิ สุชาโต นาม นายโก
สีหหนุ อุสภกฺขนฺโธ อปฺปเมยฺโย ทุราสโทติ ฯ

ตสฺส อปรภาเค อิโต อฏฺฐารสกปฺปมตฺถเก เอกสฺมิ กปฺเป พฺยตฺถสฺสี อตฺถทสฺสี ธมฺมทสฺสีติ ตโย พุทฺธา นิพฺพตฺติสุ ฯ พฺยตฺถสฺสิสฺสาปิ ตโย สาวกสนฺนิปาตา ปฐเม โกฏิสตสหสฺสภิกฺขู อเหสุ ทุติเย นวุติโกฏิโย ตติเย อสีติโกฏิโย ฯ ตทา โพธิสตฺโต

กสฺสโป นาม มาณโว ติณฺณำ เวทานำ ปารงฺคโต หุตฺวา สตฺถุ ธมฺมเทสนำ สุตฺวา โกฏิสตสหสฺสธนปริจฺจาเคน สงฺฆารามำ กาเรตฺวา สรเณสุ จ สีเลสุ จ ปติฏฺฐาสิ ฯ อถ นำ สตฺถา อฏฺฐารส-กปฺปสตจฺจเยน พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ พฺยากาสิ ฯ ตสฺส ภควโต อโนปมนฺนาม นครำ อโหสิ บิตา สุทินฺโน นาม ราชา มาตา จนฺทา นาม ปาลิโต จ สพฺพทสฺสี จ อคฺคสาวกา โสภิโต นาม อุปฏฺฐาโก สุชาตา จ ธมฺมทินฺนา จ อคฺคสาวิกา กุกุธรุกฺโข โพธิ สรีรำ อสีติหตฺถุพฺเพธำ อโหสิ นวุติวสฺสสหสฺสานิ อายุ ฯ

สุชาตสฺส อปเรน สยมฺภู โลกนายโก
ทุราสโท อสมสโม บียทสฺสี มหายโสติ ฯ

ตสฺส อปรภาเค อตฺถทสฺสี นาม ภควา อุทปาทิ ฯ ตสฺสาบี ตโย สาวกสนฺนิปาตา ปฐมสนฺนิปาเต อฏฺฐนวุติภิกฺขุสตสหสฺสานิ อเหสุำ ทุติเย อฏฺฐสตสหสฺสานิ ตถา ตติเย ฯ ตทา โพธิสตฺโต สุสีโม นาม มหิทฺธิกตาปโส หุตฺวา เทวโลกโต มนฺทารวปุปฺผฉตฺตำ อาหริตฺวา สตฺถารำ ปูเชสิ ฯ โสบี นำ อนาคเต พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ พฺยากาสิ ฯ ตสฺส ภควโต โสภิตำ นาม นครำ อโหสิ สาคโร นาม ราชา บิตา สุทสฺสนา นาม มาตา สนฺโต จ อุปสนฺโต จ อคฺคสาวกา อภโย นาม อุปฏฺฐาโก ธมฺมา จ สุธมฺมา จ อคฺคสาวิกา จมฺปกรุกฺโข โพธิ สรีรำ อฏฺฐาสีติหตฺถุพฺเพธำ อโหสิ สรีรปฺปภา สมนฺตโต สพฺพกาลำ โยชนมตฺตำ ผริตฺวา อฏฺฐาสิ อายุ วสฺสสตสหสฺสานีติ ฯ

ตตฺเถว มณฺฑกปฺปมฺหิ อตฺถทสฺสี นราสโภ
มหาตมํ นิหริตฺวาน ปตฺโต สมฺโพธิมุตฺตมนฺติ ฯ

ตสฺส อปรภาเค ธมฺมทสฺสี นาม สตฺถา อุทปาทิ ฯ ตสฺสาปิ ตโย สาวกสนฺนิปาตา ปฐเม โกฏิสตภิกฺขู อเหสุ ทุติเย สตฺตติ-โกฏิโย ตติเย อสีติโกฏิโย ฯ ตทา โพธิสตฺโต สกฺโก เทวราชา หุตฺวา ทิพฺพคนฺธปุปฺเผหิ จ ทิพฺพตูริเยหิ จ ปูชํ อกาสิ ฯ โสปิ นํ อนาคเต พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ พฺยากาสิ ฯ ตสฺส ภควโต สรณนฺนาม นครํ อโหสิ ปิตา สรโณ นาม ราชา มาตา สุนนฺทา นาม ปทุโม จ ปุสฺสเทโว จ อคฺคสาวกา สุเนตฺโต นาม อุปฏฺฐาโก เขมา จ สพฺพนามา จ อคฺคสาวิกา รตฺต-กุรวกรุกฺโข โพธิ ฯ พิมฺพชาโลติปิ วุจฺจติ ฯ สรีรํ ปนสฺส อสีติหตฺถุพฺเพธํ อโหสิ วสฺสสตสหสฺสํ อายุนฺติ ฯ

ตตฺเถว มณฺฑกปฺปมฺหิ ธมฺมทสฺสี มหายโส
ตมนฺธการํ วิธเมตฺวา วิโรจติ สเทวเกติ ฯ

ตสฺส อปรภาเค อิโต นวุติกปฺปมตฺถเก เอกสฺมิ กปฺเป เอโก สิทฺธตฺโถ นาม พุทฺโธ อุทปาทิ ฯ ตสฺสาปิ ตโย สาวกสนฺนิปาตา ปฐมสนฺนิปาเต โกฏิสตสหสฺสภิกฺขู อเหสุ ทุติเย นวุติโกฏิโย ตติเย อสีติโกฏิโย ฯ ตทา โพธิสตฺโต อุคฺคเตโช อภิญฺญาพล-สมฺปนฺโน มงฺคโล นาม ตาปโส หุตฺวา มหาชมฺพุผลํ อาหริตฺวา ตถาคตสฺส อทาสิ ฯ สตฺถาปิ ตํ ผลํ ปริภุญฺชิตฺวา จตุนวุติ-กปฺปมตฺถเก ตฺวํ พุทฺโธ ภวิสฺสสีติ โพธิสตฺตํ พฺยากาสิ ฯ ตสฺส

ภควโต นครำ เวภารนฺนาม อโหสิ บีตา ชยเสโน นาม ราชา มาตา สุผสฺสา นาม สมฺพโล จ สุมิตฺโต จ อคฺคสาวกา เรวโต นาม อุปฏฺฐาโก สิจฉา จ สุรามา จ อคฺคสาวิกา กณฺณิกรุกฺโข โพธิ สรีรำ สฏฺฐีหกฺถุพฺเพธำ อโหสิ วสฺสสตสหสฺสำ อายูติ ฯ

ธมฺมทสฺสิสฺส อปเรน สิทฺธตฺโถ โลกนายโก
นิหริตฺวา ตมำ สพฺพำ สุริโยวพฺภุคฺคโต ยถาติ ฯ

ตสฺส อปรภาเค อิโต ทฺวานวุติกปฺปมตฺถเก ติสฺโส ปุสฺโสติ เอกสฺมิ กปฺเป เทฺว พุทฺธา นิพฺพตฺติสุ ฯ ติสฺสสฺส ภควโต ตโย สาวกสนฺนิปาตา ปฐมสนฺนิปาเต ภิกฺขูนำ โกฏิสตำ อโหสิ ทุติเย นวุติโกฏิโย ตติเย อสีติโกฏิโย ฯ ตทา โพธิสตฺโต มหาโภโค มหายโส สุชาโต นาม ขตฺติโย หุตฺวา อิสิปพฺพชฺชำ ปพฺพชิตฺวา มหาภิญฺญาสมาปตฺติโย นิพฺพตฺเตตฺวา ปถวิยำ ปติฏฺฐาย อากาเส ปลฺลงฺกมาภุชิตฺวา มหาชนสฺส ธมฺมำ เทเสนฺโต ปาฏิหาริยำ กตฺวา พุทฺโธ อุปฺปนฺโนติ สุตฺวา ทิพฺพมนฺตารวปถุม ปาริจฺฉตฺตกปุปฺผานิ อาทาย จตุปริสมชฺเฌ คจฺฉนฺตำ ตถาคตำ ปูเชสิ อากาเส ปุปฺผวิตานำ อกาสิ ฯ โสปิ นำ สตฺถา อิโต นวุติกปฺเป พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ พฺยากาสิ ฯ ตสฺส ภควโต เขมนฺนาม นครำ อโหสิ บีตา ชนสนฺโธ นาม ขตฺติโย มาตา ปทุมา นาม พฺรหฺมเทโว จ อุทโย จ อคฺคสาวกา สมฺภโว นาม อุปฏฺฐาโก ปุสฺสา จ สุทตฺตา จ อคฺคสาวิกา อสนรุกฺโข โพธิ สรีรำ สฏฺฐีหกฺถุพฺเพธำ อโหสิ วสฺสสตสหสฺสำ อายูติ ฯ

สิทฺธตฺถสฺส อปเรน อสโม อปฺปฏิปุคฺคโล
อนนฺตสีโล อมิตยโส ติสฺโส โลกคฺคนายโกติ ฯ

ตสฺส อปเรน ปุสฺโส นาม สตฺถา อุทปาทิ ฯ ตสฺสาปี ตโย สาวกสนฺนปาตา ปฐมสนฺนปาเต สฏฺฐิภิกฺขุสตสหสฺสานิ อเหสุ ทุติเย ปณฺณาส ตติเย ทฺวตฺติสสตสหสฺสานิ ฯ ตทา โพธิสตฺโต วิชิตาวี นาม ขตฺติโย หุตฺวา มหารชฺชํ ปหาย สตฺถุ สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา ตีณิ ปิฏกานิ อุคฺคเหตฺวา มหาชนสฺส ธมฺมกถํ กเถสิ สีลปารมิโย ปูเรสิ ฯ โสปี นํ พุทฺโธเวว พฺยากาสิ ฯ ตสฺส ภควโต กาสิ นาม นครํ อโหสิ ชยเสโน นาม ราชา ปิตา สิริมา นาม มาตา สุรกฺขิโต จ ธมฺมเสโน จ อคฺคสาวกา โสภิโย นาม อุปฏฺฐาโก จาลา จ อุปจาลา จ อคฺคสาวิกา อามลกรุกฺโข โพธิ สรีรํ อฏฺฐปณฺณาสหตฺถุพฺเพธํ อโหสิ นวุติวสฺสสหสฺสานิ อายุปิ ฯ

ตตฺเถว มณฺฑกปฺปมฺหิ อหุ สตฺถา อนุตฺตโร
อนูปโม อสทิโส ปุสฺโส โลกคฺคนายโกติ ฯ

ตสฺส อปรภาเค อิโต เอกนวุติกปฺเป วิปสฺสี นาม ภควา อุทปาทิ ฯ ตสฺสาปี ตโย สาวกสนฺนิปาตา ปฐมสนฺนิปาเต อฏฺฐสีภิกฺขุสตสหสฺสานิ อเหสุ ทุติเย เอกนวุติสตสหสฺสํ ตติเย อสีติสหสฺสานิ ฯ ตทา โพธิสตฺโต มหิทฺธิโก มหานุภาโว อตุโล นาม นาคราชา หุตฺวา สตฺตรตนขจิตํ โสวณฺณมหาปีฐํ ภควโต อทาสิ ฯ โสปี นํ อิโต เอกนวุติกปฺเป พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ

พฺยากาสิ ฯ ตสฺส ภควโต พนฺธุมตี นาม นครำ อโหสิ พนฺธุมา นาม ราชา บีตา พนฺธุมตี นาม มาตา ขนฺโธ จ ติสฺโส จ อคฺคสาวกา อโสโก นาม อุปฏฺฐาโก จนฺทา จ จนฺทมิตฺตา จ อคฺคสาวิกา ปาตลิรุกฺโข โพธิ สรีรำ อสีติหตฺถุพฺเพธำ อโหสิ สรีรปฺปภา สตฺตโยชนานิ ผริตฺวา อฏฺฐาสิ อสีติวสฺสสหสฺสานิ อายุฏิ ฯ

ปุสฺสสฺส อปเรน สมฺพุทฺโธ ทิปทุตฺตโม
วิปสฺสี นาม นาเมน โลเก อุปฺปชฺชิ จกฺขุมาติ ฯ

ตสฺส อปรภาเค อิโต เอกตึสกปฺเป สิขี จ เวสฺสภู จาติ เทฺว พุทฺธา อเหสุ ฯ สิขิสฺสาปี ตโย สาวกสนฺนิปาตา ปฐมสนฺนิปาเต ภิกฺขุสตสหสฺสำ อโหสิ ทุติเย อสีติสหสฺสานิ ตติเย สตฺตติ ฯ ตทา โพธิสตฺโต อรินฺทโม นาม ราชา หุตฺวา พุทฺธปฺปมุขสฺส สงฺฆสฺส สจีวรำ มหาทานำ ปวตฺเตตฺวา สตฺตรตนปฏิมณฺฑิตำ หตฺถิรตนำ ทตฺวา หตฺถิปฺปมาณำ กตฺวา กปฺปิยภณฺฑำ อทาสิ ฯ โสปีนำ อิโต เอกตึสกปฺเป พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ พฺยากาสิ ฯ ตสฺส ปน ภควโต อรุณวตี นาม นครำ อโหสิ อรุโณ นาม ขตฺติโย บีตา ปภาวตี นาม มาตา อภิภู จ สมฺภโว จ อคฺคสาวกา เขมงฺกโร นาม อุปฏฺฐาโก เขมา จ ปทุมา จ อคฺคสาวิกา ปุณฺฑรีกรุกฺโข โพธิ สรีรำ สตฺตติสหตฺถุพฺเพธำ อโหสิ สรีรปฺปภา โยชนฺตยำ ผรตฺวา อฏฺฐาส สตฺตทสวสฺสสหสฺสานิ อายุฏ ฯ

วิปสฺสิสฺส อปเรน สมฺพุทฺโธ ทิปทุตฺตโม
สิขิสฺวุหโย นาม ชิโน อสโม อปฺปฏิปุคฺคโลติ ฯ

ตสฺส อปรภาเค เวสฺสภู นาม สตฺถา อุทปาทิ ฯ ตสฺสาปิ ตโย สาวกสนฺนิปาตา ปฐเม สนฺนิปาเต อสีติภิกฺขุสตสหสฺสานิ อเหสุ๋ ทุติเย สตฺตติ ตติเย สฏฺฐิ ฯ ตทา โพธิสตฺโต สุทสฺสโน นาม ราชา หุตฺวา พุทฺธปฺปมุขสฺส สงฺฆสฺส สตฺตจฺจิวรๆ มหาทานๆ ทตฺวา ตสฺส สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา อาจารคุณสมฺปนฺโน พุทฺธรเน จิตฺติ-การปีติพหุโล อโหสิ ฯ โสปิ นๆ ภควา อิโต เอกติสกปฺเป พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ พฺยากาสิ ฯ ตสฺส ปน ภควโต อโนมนฺนาม นครๆ อโหสิ สุปฺปตีโต นาม ราชา ปิตา ยสวตี นาม มาตา โสโณ จ อุตฺตโร จ อคฺคสาวกา อุปสนฺโต นาม อุปฏฺฐาโก รามา จ สุมาลา จ อคฺคสาวิกา สาลรุกฺโข โพธิ สริๆ สฏฺฐิ-หตฺถุพฺเพธๆ อโหสิ สฏฺฐิวสฺสสหสฺสานิ อายุปิ ฯ

ตตฺเถว มณฺฑกปฺปมฺหิ อสโม อปฺปฏิปุคฺคโล
เวสฺสภู นาม นาเมน โลเก อุปฺปชฺชิ โส ชิโนติ ฯ

ตสฺส อปรภาเค อิมสฺมิๆ กปฺเป จตฺตาโร พุทฺธา นิพฺพตฺติสุ กกุสนฺโธ โกนาคมโน กสฺสโป อมฺหากๆ ภควาติ ฯ กกุสนฺธสฺส ภควโต เอโก สาวกสนฺนิปาโต ฯ ตตฺเถว จตฺตาฬีสภิกฺขุสหสฺสานิ อเหสุ๋ ฯ ตทา โพธิสตฺโต เขโม นาม ราชา หุตฺวา พุทฺธปฺปมุขสฺส สงฺฆสฺส สปตฺตจิวรๆ มหาทานญฺเจว อญฺชนาทีนิ เภสชฺชานิ จ ทตฺวา สตฺถุ ธมฺมเทสนๆ สุตฺวา ปพฺพชิ ฯ โสปิ นๆ สตฺถา พฺยากาสิ ฯ กกุสนฺธสฺส ปน ภควโต เขมๆ นาม นครๆ อโหสิ อคฺคิทตฺโต นาม พฺราหฺมโณ ปิตา วิสาขา นาม พฺราหฺมณี มาตา วิธุโร จ

สญฺชีโว จ อคฺคสาวกา พุทฺธิโช นาม อุปฏฺฐาโก สาขา จ สารมฺภา จ อคฺคสาวิกา มหาสิริสรุกฺโข โพธิ สรีรำ จตฺตาพีส-หตฺถุพฺเพธำ อโหสิ จตฺตาพีสวสฺสสหสฺสานิ อายุฯ

เวสฺสภุสฺส อปเรน สมฺพุทฺโธ ทิปทุตฺตโม
กกุสนฺโธ นาม นาเมน อปฺปเมยฺโย ทุราสโทติ ฯ

ตสฺส อปรภาเค โกนาคมโน นาม สตฺถา อุทปาทิ ฯ ตสฺสาปี เอโก สาวกสนฺนิปาโต ฯ ตตฺถ ติสภิกฺขุสหสฺสานิ อเหสุำ ฯ ตทา โพธิสตฺโต ปพฺพโต นาม ราชา หุตฺวา อมจฺจคณปริวุโต สตฺถุ สนฺติกำ คนฺตฺวา ธมฺมเทสนำ สุตฺวา พุทฺธปฺปมุขำ ภิกฺขุสงฺฆำ นิมนฺเตตฺวา มหาทานำ ปวตฺเตตฺวา ปตฺตุณฺณจีนปฏฺฏโกเสยฺย กมฺพล ทุกูลานิ เจว สุวณฺณปฏฺฏกญฺจ ทตฺวา สตฺถุ สนฺติเก ปพฺพชิ ฯ โสปี นำ พฺยากาสิ ฯ ตสฺส ภควโต โสภวตี นาม นครำ อโหสิ ยญฺญทตฺโต นาม พฺราหฺมโณ ปิตา อุตฺตรา นาม พฺราหฺมณี มาตา ภิยฺโยโส จ อุตฺตโร จ อคฺคสาวกา โสตฺถิโช นาม อุปฏฺฐาโก สมุทฺทา จ อุตฺตรา จ อคฺคสาวิกา อุทุมฺพรรุกฺโข โพธิ สรีรำ วีสติ-หตฺถุพฺเพธำ อโหสิ ติสวสฺสสหสฺสำ อายุฯ

กกุสนฺธสฺส อปเรน สมฺพุทฺโธ ทิปทุตฺตโม
โกนาคมโน นาม ชิโน โลกเชฏฺโฐ นราสโภติ ฯ

ตสฺส อปรภาเค กสฺสโป นาม สตฺถา อุทปาทิ ฯ ตสฺสาปี เอโกว สนฺนิปาโต ฯ ตตฺถ วีสติภิกฺขุสหสฺสานิ อเหสุำ ฯ ตทา โพธิสตฺโต โชติปาโล นาม มาณโว หุตฺวา ติณฺณำ เวทานำ ปารคู

ภูมิยำ จ อนฺตลิกฺเข จ ปากโฏ ฆฏีการสฺส กุมฺภการสฺส มิตฺโต อโหสิ ฯ โส เตน สทฺธิ สตฺถารำ อุปสงฺกมิตฺวา ธมฺมกถำ สุตฺวา ปพฺพชิตฺวา อารทฺธวิริโย ตีณิ ปิฏกานิ อุคฺคเหตฺวา วตฺตปฏิวตฺต-สมฺปตฺติยา พุทฺธสาสเน โสภติ ฯ โสปิ นำ สตฺถา พฺยากาสิ ฯ ตสฺส ภควโต ชาตนครำ พาราณสี นาม อโหสิ พฺรหฺมทตฺโต นาม พฺราหฺมโณ ปิตา ธนวตี นาม พฺราหฺมณี มาตา ติสฺโส จ ภารทฺวาโช จ อคฺคสาวกา สพฺพมิตฺโต นาม อุปฏฺฐาโก อนุลา จ อุรุเวฬา จ อคฺคสาวิกา นิโครฺธรุกฺโข โพธิ สรีรำ วสฺสิ-หตฺถุพฺเพธำ อโหสิ วสฺสิวสฺสสหสฺสานิ อายุปิ ฯ

โกนาคมนสฺส อปเรน สมฺพุทฺโธ ทิปทุตฺตโม
กสฺสโป นาม โส ชิโน ธมฺมราชา ปภงฺกโรติ ฯ
ยสฺมิำ ปน กปฺเป ทีปงฺกรทสพโล อุทปาทิ ตสฺมิำ กปฺเป อญฺเญปิ ตโย พุทฺธา อเหสุำ ฯ เตสำ สนฺติกา โพธิสตฺตสฺส พฺยากรณำ นตฺถิ ฯ ตสฺมา เต อิธ น ทสฺสิตา ฯ อฏฺฐกถายำ ปน ตมฺหา กปฺปา ปฏฺฐาย สพฺเพ พุทฺเธ ทสฺเสตุำ อิทำ วุตฺตำ

ตณฺหงฺกโร เมธงฺกโร อโถปิ สรณงฺกโร
ทีปงฺกโร จ สมฺพุทฺโธ โกณฺฑญฺโญ ทิปทุตฺตโม
มงฺคโล จ สุมโน จ เรวโต โสภิโต มุนิ
อโนมทสฺสี ปทุโม นารโท ปทุมุตฺตโร
สุเมโธ จ สุชาโต จ ปิยทสฺสี มหายโส
อตฺถทสฺสี ธมฺมทสฺสี สิทฺธตฺโถ โลกนายโก

ติสฺโส ปุสฺโส จ สมฺพุทฺโธ วิปสฺสี สิขิ เวสฺสภู
กกุสนฺโธ โกนาคมโน กสฺสโป จาปี นายโก
เอเต อเหสุ์ สมฺพุทฺธา ธุตราคา สมาหิตา
สตรำสิ์ว อปปนนา มหาตมวิโนทนา
ชลิตฺวา อคฺคิกฺขนฺโธว นิพฺพุตา เต สสาวกาติ ฯ

ตตฺถ อมฺหากำ โพธิสตฺโต ทีปงฺกราทีนำ จตุวีสติยา พุทฺธานำ สนฺติเก อธิการำ กโรนฺโต กปฺปสตสหสฺสาธิกานิ จตฺตาริ อสงฺเขยฺยานิ อาคโต ฯ กสฺสปสฺส ปน ภควโต โอรภาเค ฐเปตฺวา อิมำ สมฺมาสมฺพุทฺธำ อญฺโญ พุทฺโธ นาม นตฺถิ ฯ อิติ ทีปงฺกราทีนำ จตุวีสติยา พุทฺธานำ สนฺติเก ลทฺธพฺยากรโณ ปน โพธิสตฺโต ฯ เตนาห

มนุสฺสตฺตำ ลิงฺคสมฺปตฺติ เหตุ สตฺถารทสฺสนำ
ปพฺพชฺชา คุณสมฺปตฺติ อธิกาโร จ ฉนฺทตา
อฏฺฐธมฺมสโมธานา อภินีหาโร สมิชฺฌตีติ ฯ

อิเม อฏฺฐธมฺเม สโมธาเนตฺวา ทีปงฺกรปาทมูเล กตาภินีหาเรน หนฺท พุทฺธกเร ธมฺเม วิจินามิ อิโต จิโตติ อุสฺสาหำ กตฺวา วิจินนฺโต ตทาทกฺขิ ปฐมำ ทานปารมินฺติ ทานปารมิตาทโย พุทฺธการกา ธมฺมา ทิฏฺฐา เต ปูเรนฺโต ยาว เวสฺสนฺตรตฺตภาวา อาคมิ อาคจฺฉนฺโต จ เย เต กตาภินีหารานำ โพธิสตฺตานำ อานิสำสา สวณฺณตา

เอวำ สพฺพงฺคสมฺปนฺนา โพธิยา นิยตา นรา
สำสารทีฆมทฺธานำ กปฺปโกฏิสเตหิปี

อวีจิมฺหิ น อุปฺปชฺชนฺติ ตถา โลกนฺตเรสุ จ
นิชฺฌามตณฺหา ชุปฺปีปาสา น โหนฺติ กาลกญฺชิกา
น โหนฺติ ชุฑฺฑกา ปาณา น อุปฺปชฺชนฺตาปี ทุคฺคติ
ชายมานา มนุสฺเสสุ ชจฺจนฺธา น ภวนฺติ เต
โสตเวกลฺยตา นตฺถิ น ภวนฺติ มูคปกฺขิกา
อิตฺถิภาวํ น คจฺฉนฺติ อุภโตพฺยญฺชนปณฺฑกา
น ภวนฺติ ปริยาปนฺนา โพธิยา นิยตา นรา
มุตฺตา อนนฺตริเกหิ สพฺพตฺถ สุทฺธโคจรา
มิจฺฉาทิฏฺฐึ น เสวนฺติ กมฺมกิริยทสฺสนา
วสมานาปี สตฺเตสุ อสญฺญึ น อุปฺปชฺชเร
สุทฺธาวาเสสุ เทเวสุ เหตุ นาม น วิชฺชติ
เนกฺขมฺมนินฺนา สปฺปุริสา วิสํยุตฺตา ภวาภเว
จรนฺติ โลกตฺถจริยาโย ปูเรนฺตา สพฺพปารมินฺติ ฯ

เต อานิสํเส อธิคนฺตฺวาว อาคโต ฯ ปารมิโย ปูเรนฺตสฺเสวสฺส อกิตฺติพฺราหฺมณกาเล สงฺขพฺราหฺมณกาเล ธนญฺชยราชกาเล มหาสุทสฺสนกาเล มหาโควินฺทกาเล นิมิมหาราชกาเล จนฺทกุมารกาเล วิสยฺหเสฏฺฐีกาเล สิวิราชกาเล เวสฺสนฺตรกาเลติ ทานปรมิตาย ปูริตตฺตภาวานํ ปริมาณนฺนาม นตฺถิ ฯ เอกนฺเตน ปนสฺส สสปณฺฑิตชาตเก

ภิกฺขาย อุปคตํ ทิสฺวา สกตฺตานํ ปริจฺจชิ
ทาเนน เม สโม นตฺถิ เอสา เม ทานปารมี ติ

เอวำ อตฺตปริจฺจาคำ กโรนฺตสฺส ทานปารมิตา ปรมตฺถปารมี นาม ชาตา ฯ ตถา สีลวนาคราชกาเล จมฺเปยฺยนาคราชกาเล ภูริทตฺต-นาคราชกาเล ฉทฺทนฺตนาคราชกาเล ชยทิสฺสราชปุตฺตกาเล อลีนสตฺตุ-กุมารกาเลติ สีลปารมิตาย ปริตตภาวานำ ปริมาณำ นาม นตฺถิ ฯ เอกนฺเตน ปนสฺส สงฺขปาลชาตเก

สูเลหิปี วิชฺฌยนฺโต โกฏฺฏยนฺเตปี สตฺติหิ
โภชปุตฺเตน กุปฺปามิ เอสา เม สีลปารมีติ

เอวำ อตฺตปริจฺจาคำ กโรนฺตสฺส สีลปารมิตา ปรมตฺถปารมี นาม ชาตา ฯ ตถา โสมนสฺสกุมารกาเล หตฺถิปาลกุมารกาเล อโยฆร-ปณฺฑิตกาเลติ มหารชฺชำ ปหาย เนกฺขมฺมปารมิตาย ปริตตภาวานำ ปริมาณำ นาม นตฺถิ ฯ เอกนฺเตน ปนสฺส จูฬสุตโสมชาตเก

มหารชฺชำ หตฺถคตำ เชพฺพีณฺหิว ฉฑฺฑยิ
จชโต น โหติ ลคฺคนำ เอสา เม เนกฺขมฺมปารมีติ

เอวำ นิสฺสงฺคตาย รชฺชำ ฉฑฺเฑตฺวา นิกฺขมนฺตสฺส เนกฺขมฺมปารมี ปรมตฺถปารมี นาม ชาตา ฯ ตถา วิธูรปณฺฑิตกาเล มหา-โควินฺทปณฺฑิตกาเล ชุทฺทาลปณฺฑิตกาเล อรกปณฺฑิตกาเล โพธิ-ปริพฺพาชกกาเล มโหสถปณฺฑิตกาเลติ ปญฺญาปารมิยา ปริตตภ-ภาวานำ ปริมาณำ นาม นตฺถิ ฯ เอกนฺเตน ปนสฺส สตฺตุภตฺตชาตเก เสนกปณฺฑิตกาเล

ปญฺญาย ปวิจินนฺโต พฺราหฺมณำ โมจยิ ทุชา
ปญฺญาย เม สโม นตฺถิ เอสา เม ปญฺญปารมีติ

อนฺโตภเวกเทสปฺปตฺตา ทสฺเสนฺตสฺส ปญฺญาปารมี ปรมตฺถปารมี นาม ชาตา ฯ ตถา วิริยปารมิตาทีนมฺปี ปฏิปตฺตภาวานํ ปริมาณํ นามนตฺถิ ฯ เอกนฺเตน ปนสฺส มหาชนกชาเตกอตีรทสฺสี ชลมชเฌ หตา สพฺเพว มานุสา
จิตฺตสฺส อญฺญถา นตฺถิ เอสา เม วิริยปารมีติ
เอวํ มหาสมุทฺทํ ตรนฺตสฺส วิริยปารมี ปรมตฺถปารมี นาม ชาตา ฯ ชนฺติวาทิชาตเกอเจตนาว โกฏเฏนฺเต ติณฺเหน ผรสุนา มม
กาสิกราเช น กุปฺปามิ เอสา เม ชนฺติปารมีติ
เอวํ อเจตนาภาเวน วิย มหาทุกฺขํ อธิวาเสนฺตสฺส ชนฺติปารมี ปรมตฺถปารมี นาม ชาตา ฯ มหาสุตโสมชาตเกสจฺจวาจํ อนุรกฺขนฺโต จชิตฺวา มม ชีวิตํ
โมเจสิ เอกสตํ ขตฺติเย เอสา เม สจฺจปารมีติ
เอวํ ชีวิตํ จชิตฺวา สจฺจมนุรกฺขนฺตสฺส สจฺจปารมี ปรมตฺถปารมี นาม ชาตา ฯ มูคปกฺขชาตเกมาตาปิตา น เม เทสฺสา นปี เทสฺสํ มหายสํ
สพฺพญฺญุตํ ปิยํ มยฺหํ ตสฺมา วตมธิฏฺฐหินฺติ
เอวํ ชีวิตํ จชิตฺวาปิ วตํ อธิฏฺฐหนฺตสฺส อธิฏฺฐานปารมี ปรมตฺถ-ปารมี นาม ชาตา ฯ เอกราชชาตเกน มํ โกจิ อุตฺตสติ นปีหํ ภายามิ กสฺสจิ
เมตฺตาพเลนุปตฺถทฺโธ รมามิ ปวเน สทาติ

เอวำ ชีวิตำปี อนวโลเกตฺวา เมตฺตายนฺตสฺส เมตฺตาปารมี ปรมตฺถ-ปารมี นาม ชาตา ฯ โลมหำสชาตเก

สุสาเน เสยฺยำ กปฺเปมิ ฉวฏฺฐิกำ อุปรายหำ
โคมณฑลา อปติตวาน รปี ทสฺเสนตนปปกนติ

เอวำ คามทารเกสุ นิฏฺฐุภนาทีหิ เจว มาลาคนฺธุปหาราทีหิ จ สุขทุกฺขำ อุปฺปาเทนฺเตสุปี อุเปกฺขำ อนติวตฺตนฺตสฺส อุเปกฺขาปารมี ปรมตฺถปารมี นาม ชาตา ฯ อยเมตฺถ สงฺเขโป ฯ วิตฺถารโต ปเนส อตฺโถ จริยาปีฏกโต คเหตพฺโพ ฯ เอวำ ปารมิโย ปูเรตฺวา เวสฺสนฺตรตฺตภาเว ฐิโต

อเจตนายำ ปฐวี อวิญฺญาย สุขำ ทุขำ
สาปี ทานวสา มยฺหำ สตฺตกฺขตฺตุำ ปกมฺปถาติ

เอวำ มหาปฐวิกมฺปนานิ มหาปุญฺญานิ กตฺวา อายุหปริโยสาเน ตโต จุโต ตุสิตภวเน นิพฺพตฺติ ฯ อิติ ทีปงฺกรปาทมูลโต ปฏฺฐาย ยาว อยำ ตุสิตปุเร นิพฺพตฺติ ตำ ทูเรนิทานำ นามาติ เวทิตพฺพำ ฯ

อวิทูเรนิทานำ

ตุสิตปุเร วสนฺเตเยว ปน โพธิสตฺเต พุทฺธโกลาหลนฺนาม อุทปาทิ ฯ โลกสฺมิำ หิ ตีณิ โกลาหลานิ อุปฺปชฺชนฺติ กปฺปโกลาหลำ พุทฺธโกลาหลำ จกฺกวตฺติโกลาหลนฺติ ฯ ตสฺส วสฺสตสหสฺสสฺส อจฺจเยน กปฺปุฏฺฐานำ ภวิสฺสตีติ โลกพฺยูหา นาม กามาวจรเทวา มุตฺตสิรา วิกิณฺณเกสา รุทมุขา อสฺสูนิ หตฺเถหิ ปุญฺฉมานา รตฺต-

วตฺถนิวตฺถา อติวิย วิรูปเวสธาริโน หุตฺวา มนุสฺสปเถ วิจรนฺตา เอวํ อาโรเจนฺติ มาริสา อิโต วสฺสสตสหสฺสสฺส อจฺจเยน กปฺปฏฺฐานํ ภวิสฺสติ อยํ โลโกปิ นสฺสิสฺสติ มหาสมุทฺโทปิ นสฺสิสฺสติ อยญฺจ มหาปถวี สิเนรุ จ ปพฺพตราชา อุฑฺฑยฺหิสฺสนฺติ วินสฺสิสฺสนฺติ ยาว พฺรหฺมโลกา วินาโส ภวิสฺสติ เมตฺตํ มาริสา ภาเวถ กรุณํ มุทิตํ อุเปกฺขํ มาริสา ภาเวถ มาตรํ อุปฏฺฐีหถ กุเลเชฏฺฐาปจายิโน โหถาติ ฯ อิทํ กปฺปโกฏาหลนฺนาม ฯ วสฺสสหสฺสสฺส อจฺจเยน ปน สพฺพญฺญุพุทฺโธ โลเก อุปฺปชฺชิสฺสตีติ โลกปาลเทวตา อิโต มาริสา วสฺสสหสฺสสฺส อจฺจเยน พุทฺโธ โลเก อุปฺปชฺชิสฺสตีติ อุคฺโฆเสนฺติโย อาหินฺทนฺติ ฯ อิทํ พุทฺธโกฏาหลนฺนาม ฯ วสฺสสตสฺส อจฺจเยน จกฺกวตฺติราชา อุปฺปชฺชิสฺสตีติ เทวตาเยว อิโต มาริสา วสฺสสตสฺส อจฺจเยน จกฺกวตฺติราชา โลเก อุปฺปชฺชิสฺสตีติ อุคฺโฆเสนฺติโย อาหินฺทนฺติ ฯ อิทํ จกฺกวตฺติโกฏาหลนฺนาม ฯ อิมานิ ตีณิ โกฏาหลานิ มหนฺตานิ โหนฺติ ฯ เตสุ พุทฺธโกฏาหลสทฺทํ สุตฺวา สกลทสสหสฺสจกฺกวาฬเทวตา เอกโต สนฺนิปติตฺวา อสุโก นาม สตฺโต พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ ญตฺวา ตํ อุปสงฺกมิตฺวา อายาจนฺติ อายาจมานา จ ปุพฺพนิมิตฺเตสุ อุปฺปนฺเนสุ อายาจนฺติ ฯ ตทา ปน สพฺพาปิ เทวตา เอเกกจกฺกวาเฬ จาตุมฺมหาราช สกฺก สุยาม สนฺตุสิต-นิมฺมานรติ ปรนิมฺมิตวสวตฺติ มหาพฺรหฺเมหิ สทฺธิ์ เอกจกฺกวาเฬ สนฺนิ-ปติตฺวา ตุสิตภวเน โพธิสตฺตสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา มาริส ตุมฺเหหิ ทส ปารมิโย ปูเรนฺเตหิ น สกฺกสมฺปตฺติ์ น มารสมฺปตฺติ์ น

จกฺกวตฺติสมฺปตฺติ น พฺรหฺมสมฺปตฺติ ปฏเณฺเตหิ ปูริตา โลก-
นิตฺถรณตฺถาย ปน สพฺพญฺญุตำ ปฏเณฺเตหิ ปูริตา โส โว อิทานิ
กาโล มาริส พุทฺธตฺตาย สมโย มาริส พุทฺธตฺตายาติ ยาจิสุ ฯ

อถ มหาสตฺโต เทวตานำ ปฏิญฺญำ อทตฺวา กาลทีปเทส กุล-
ชเนตฺติอายุ ปริจฺเฉทวเสน ปญฺจ มหาวิโลกนานิ วิโลเกติ ฯ ตตฺถ
กาโล นุ โข อกาโล นุ โขติ ปฐมำ กาลำ วิโลเกสิ ฯ ตตฺถ
วสฺสสตสหสฺสโต อุทฺธำ วฑฺฒิโต อายุกาโล กาโล นาม น โหติ ฯ
กสฺมา ฯ ตทา หิ สตฺตานำ ชาติชรามรณานิ น ปญฺญายนฺติ
พุทฺธานญฺจ ธมฺมเทสนา ติลกฺขณวินิมุตฺตา นตฺถิ เตสำ อนิจฺจำ
ทุกฺขมนตฺตาติ กเณฺตานำ กณนาเมตำ กเณฺตีติ เนว โสตพฺพำ น
สทฺทหิตพฺพำ มญฺญนฺติ ตโต อภิสมโย น โหติ ตสฺมิ อสติ
อนิยฺยานิกำ สาสนำ โหติ ตสฺมา อกาโล ฯ วสฺสสตโต โอนำ
อายุกาโลปี กาโล น โหติ ฯ กสฺมา ฯ ตทา สตฺตา อุสฺสนฺน-
กิเลสา โหนฺติ อุสฺสนฺนกิเลสานญฺจ ทินฺโน โอวาโท โอวาทฏฺฐาเน
น ติฏฺฐติ อุทเก ทณฺฑราชิ วิย โส ขิปฺปำ วิคจฺฉติ ตสฺมา
โสปี อกาโล ฯ วสฺสสตสหสฺสโต ปฏฺฐาย เหฏฺฐา วสฺสสตโต
ปฏฺฐาย อุทฺธำ อายุกาโล กาโล นาม ฯ ตทา จ วสฺสสตกาโล ฯ อถ
มหาสตฺโต นิพฺพตฺตตพฺพกาโลติ ปสฺสิ ฯ ตโต ทีปำ วิโลเกนฺโต
จตฺตาโร มหาทีเป โอโลเกตฺวา ตีสุ ทีเปสุ พุทฺธา น นิพฺพตฺตนฺติ
ชมฺพุทีเปเยว นิพฺพตฺตนฺตีติ ทีปำ ปสฺสิ ฯ ตโต ชมฺพุทีโป นาม
มหา ทสโยชนสหสฺสปริมาโณ กตรสฺมิ นุ โข ปเทเส พุทฺธา

นิพฺพตฺตนฺตีติ โอกาสํ วิโลเกนฺโต มชฺฌิมเทสํ ปสฺสิ ฯ มชฺฌิมเทโส นาม ปุรตฺถิมาย ทิสาย กชงฺคลํ นาม นิคโม ตสฺส อปเรน มหาสาโล ตโต ปรํ ปจฺจนฺติมา ชนปทา โอรโต มชฺเฌ ปุพฺพทกฺขิณาย สลฺลวตี นาม นที ตโต ปรํ ปจฺจนฺติมา ชนปทา โอรโต มชฺเฌ ทกฺขิณาย ทิสาย เสตกณฺณิกนฺนาม นิคโม ตโต ปรํ ปจฺจนฺติมา ชนปทา โอรโต มชฺเฌ ปจฺฉิมาย ทิสาย ถูนนฺนาม พฺราหฺมณคาโม ตโต ปรํ ปจฺจนฺติมา ชนปทา โอรโต มชฺเฌ อุตฺตราย ทิสาย อุสีรทฺธโช นาม ปพฺพโต ตโต ปรํ ปจฺจนฺติมา ชนปทา โอรโต มชฺเฌติ เอวํ วินเย วุตฺโต ปเทโส ฯ โส อายามโต ตีณิ โยชนสตานิ วิตฺถารโต อฑฺฒเตยฺยานิ ปริกฺเขปโต นวโยชนสตานีติ ฯ เอตสฺมิ ปเทเส พุทฺธา จ ปจฺเจกพุทฺธา จ อคฺคสาวกา จ จกฺกวตฺติราชาโน จ อญฺเญ จ มเหสกฺขา ขตฺติยพฺราหฺมณคหปติมหาสาลา อุปฺปชฺชนฺติ อิทํ เจตฺถ กปิลวตฺถุ นาม นครํ ตตฺถ มยา นิพฺพตฺติตพฺพนฺติ นิฏฺฐํ อคมาสิ ฯ ตโต กุลํ วิโลเกนฺโต พุทฺธา นาม เวสฺสกุเล วา สุทฺทกุเล วา น นิพฺพตฺตนฺติ โลกสมฺมเต ปน ขตฺติยกุเล วา พฺราหฺมณกุเล วา ทฺวีสุเยว กุเลสุ นิพฺพตฺตนฺติ อิทานิ จ ขตฺติยกุลํ โลกสมฺมตํ ตตฺถ นิพฺพตฺติสฺสามิ สุทฺโธทนมหาราชา บิตา เม ภวิสฺสตีติ กุลํ ปสฺสิ ฯ ตโต มาตรํ วิโลเกนฺโต พุทฺธมาตา นาม ปุริสโลลา สุราธุตฺตา น โหติ กปฺปสตสหสฺสํ ปน ปูริตปารมี ชาติโต ปฏฺฐาย อชฺชปญฺจสีลาเยว โหติ อยญฺจ มหามายา นาม เทวี

เอทิสี อยำ เม มาตา ภวิสฺสตีติ กิตฺตกำ ปนสฺสา อายูติ ทสนฺนำ มาสานำ อุปริ สตฺต ทิวสานิ ปสฺสิ ฯ

อิติ อิมำ ปญฺจมหาวิโลกนำ วิโลเกตฺวา กาโล เม มาริส พุทฺธภาวายาติ เทวตานำ สงฺคหำ กโรนฺโต ปฏิญฺญำ ทตฺวา คพฺภ ตุมฺเหติ ตา เทวตา อุยฺโยเชตฺวา ตุสิตเทวตาหิ ปริวุโต ตุสิตปุเร นนฺทวนำ ปาวิสิ ฯ สพฺพเทวโลเกสุ หิ นนฺทวนำ อตฺถิเยว ฯ ตตฺร นนฺทวเน เทวตา อิโต จุโต มาริส สุคติ คจฺฉาติ ปุพฺเพ กต-กุสลกมฺโมกาสำ สารยมานา วิจรนฺติ ฯ โส เอวำ เทวตาหิ กุสลำ สารยมานาหิ ปริวุโต ตตฺถ วิจรนฺโต จวิตฺวา มหามายาย เทวิยา กุจฺฉิสฺมิ ปฏิสนฺธิ คณฺหิ ฯ เยน ปน วิธาเนน คณฺหิ ตสฺสา-วิภาวตถำ อยำ อนปพฺพิกถา ฯ

ตทา กิร กปิลวตฺถุนคเร อาสาพฺหนกฺขตฺตำ สงฺฆุฏฺฐำ อโหสิ ฯ มหาชโน นกฺขตฺตำ กีฬติ ฯ มหามายาปิ เทวี ปุเร ปุณฺณมาย สตฺตม-ทิวสโต ปฏฺฐาย วิคตสุราปานำ มาลาคนฺธวิภูสนสมฺปนฺนำ นกฺขตฺตกีฬำ อนุภวมานา สตฺตมทิวเส ปาโตว อุฏฺฐาย คนฺโธทเกน นฺหายิตฺวา จตฺตาริ สตสหสฺสานิ วิสฺสชฺเชตฺวา มหาทานำ ทตฺวา สพฺพาลงฺการ-วิภูสิตา วรโภชนำ ภุญฺชิตฺวา อุโปสถงฺคานิ อธิฏฺฐาย อลงฺกตปฏิยตฺตำ สิริคพฺภำ ปวิสิตฺวา สิริสยเน นิปนฺนา นิทฺทำ โอกฺกมมานา อิมำ สุปีนำ อทฺทส จตฺตาโร กิร นำ มหาราชาโน สยเนเนว สทฺธิ อุกฺขิปิตฺวา หิมวนฺตำ ปวิสิตฺวา สฏฺฐิโยชนิเก สิลาตเล สตฺตโยชนิกสฺส มหาสาลรุกฺขสฺส เหฏฺฐา ฐเปตฺวา เอกมนฺตำ อฏฺฐำสุ ฯ อถ เนสำ

เทวิโย อาคนฺตฺวา เทวึ อโนตตฺตทหํ เนตฺวา มนุสฺสมลหรณตฺถํ นฺหาเปตฺวา ทิพฺพวตฺถํ นิวาสาเปตฺวา ทิพฺพคนฺเธหิ วิลิมฺปาเปตฺวา ทิพฺพปุปฺผานิ ปิลนฺธาเปตฺวา ตโต อวิทูเร เอโก รชตปพฺพโต ตสฺส อนโต กนกวิมานํ อตฺถิ ตตฺถ ปาจีนโต อจจิสฺกํ ทิพฺพสยนํ ปญฺญาเปตฺวา นิสชฺชาเปสุ ฯ อถ โพธิสตฺโต เสตวรวารโณ หุตฺวา ตโต อวิทูเร เอโก สุวณฺณปพฺพโต ตตฺถ วิจริตฺวา ตโต โอรุยฺห รชตปพฺพตํ อารุหิตฺวา อุตฺตรทิสโต อาคมฺม รชตทามวณฺณาย โสณฺฑาย เสตปทุมํ คเหตฺวา โกญฺจนาทํ นทิตฺวา กนกวิมานํ ปวิสิตฺวา มาตุสยนํ ติกฺขตฺตุ ปทกฺขิณํ กตฺวา ทกฺขิณปสฺสํ ปทาเลตฺวา กุจฺฉิปวิฏฺฐสทิโส ยโหสิ ฯ เอวํ อุตฺตราสาฬฺหนกฺขตฺเต ปฏิสนฺธิ คณฺหิ ฯ

ปุนทิวเส ปพุทฺธา เทวึ ตํ สุปินํ รญฺโญ อาโรเจสิ ฯ ราชา จตุสฏฺฐิมตฺเต พฺราหฺมณปาโมกฺเข ปกฺโกสาเปตฺวา โคมยหริตุปลิตฺตาย ลาชาทีหิ กตมงฺคลสกฺการาย ภูมิยา มหารหานิ อาสนานิ ปญฺญาเปตฺวา ตตฺถ นิสินฺนานํ พฺราหฺมณานํ สปฺปิมธุสกฺกราภิสงฺขตสฺส วรปายาสสฺส สุวณฺณรชตปาติโย ปูเรตฺวา สุวณฺณรชตปาตีหิ ปฏิกุชฺชิตฺวา อทาสิ อญฺเญหิ จ อหตวตฺถกปิลคาวีทานาทีหิ สทฺธึ เต สนฺตปฺเปสิ อถ เตสํ สพฺพกามสนฺตปฺปิตานํ สุปินํ อาโรเจตฺวา กึ ภวิสฺสตีติ ปุจฺฉิ ฯ พฺราหฺมณา อาหํสุ มา จินฺตยิตฺถ มหาราช เทวิยา เต กุจฺฉิมฺหิ คพฺโภ ปติฏฺฐิโต โส จ โข ปุริสคพฺโภ ปติฏฺฐิโต น อิตฺถิคพฺโภ ปุตฺโต เต ภวิสฺสติ

โส สเจ อคารำ อชฺฌาวสิสฺสติ ราชา ภวิสฺสติ จกฺกวตฺติ สเจ อคารา นิกฺขมฺม ปพฺพชิสฺสติ พุทฺโธ ภวิสฺสติ โลเก วิวฏจฺฉโทติ ฯ

โพธิสตฺตสฺส ปน มาตุกุจฺฉิมฺหิ ปฏิสนฺธิคหณกฺขเณเยว เอกปฺปหาเรเนว สกลทสสหสฺสี โลกธาตุ สงฺกมฺปี สมฺปกมฺปี สมฺปเวธิ ฯ ทฺวตฺติสฺส ปุพฺพนิมิตฺตานิ ปาตุรเหสุ ฯ ทสสุ จกฺกวาฬสหสฺเสสุ อปฺปมาโณ โอภาโส ผริ ฯ ตสฺส ตำ สิริ ทฏฺฐุกามา วิย อนฺธา จกฺขูนิ ปฏิลภิสุ ฯ พธิรา สทฺทำ สุณิสุ ฯ มูคา สมฺมาสปีสุ ฯ ขุชฺชา อุชุคตฺตา อเหสุ ฯ ปงฺคุลา ปทสา คมนำ ปฏิลภิสุ ฯ พนฺธนคตา สพฺพสตฺตา อนฺทุพนฺธนาทีหิ มุจฺจิสุ ฯ สพฺพนรเกสุ อคฺคิ นิพฺพายิ ฯ ปีตฺติวิสเย ขุปฺปีปาสา วูปสมิสุ ฯ ติรจฺฉานคตานำ ภยำ นาโหสิ ฯ สพฺพสตฺตานำ โรโค เจว ราคาทิกิเลสคฺคิ จ วูปสมิสุ ฯ สพฺพสตฺตา ปิยวาจา อเหสุ ฯ มธุเรนากาเรน อสฺสา หสิสุ วารณา คชฺชิสุ ฯ สพฺพตุริยานิ สกสกนินฺนาทำ มุญฺจิสุ อฆฏฺฏิตานิเยว ฯ มนุสฺสานำ หตฺถูปคานิ อาภรณานิ วิรวิสุ ฯ สพฺพา ทิสา วิปฺปสนฺนา อเหสุ ฯ สตฺตานำ สุขำ อุปฺปาทยมาโน มุทุ สีตโล วาโต ปวายิ ฯ อกาลเมโฆ ปวสฺสิ ฯ ปฐวิโตปี อุทกำ อุพฺภิชฺชิตฺวาปี สนฺทติ ฯ ปกฺขิโน อากาสคมนำปี วิชหิสุ ฯ นทิโย อสนฺทมานา อฏฺฐำสุ ฯ มหาสมุทฺเท มธุรำ อุทกำ อโหสิ ฯ สพฺพตฺถกเมว ปญฺจวณฺเณหิ ปทุเมหิ สญฺฉนฺนำ ตลำ อโหสิ ฯ ถลชชลชาทีนิ สพฺพปุปฺผานิ ปุปฺผิสุ ฯ รุกฺขานำ ขนฺเธสุ ขนฺธปทุมานิ สาขาสุ สาขปทุมานิ ลตาสุ ลตาปทุมานิ ปุปฺผิสุ ฯ ถเล สิลาตลานิ ภินฺทิตฺวา อุปรุปริ สตฺต สตฺต หุตฺวา

ทณฺฑปทุมานิ นาม นิกฺขมิ๎สุ ฯ อากาเส โอลมฺพิตปทุมานิ นิพฺพตฺติ๎สุ ฯ สมนฺตโต ปุปฺผวสฺสํ วสฺสิ ฯ อากาเส ทิพฺพตุริยานิ วชฺชิ๎สุ ฯ สกลทสสหสฺสี โลกธาตุ วฏเฏตฺวา วิสฺสฏฺฐมาลาคุฬํ วิย อุปฺปีเฬตฺวา พนฺธมาลากลาโป วิย อลงฺกตปฏิยตฺตมาลาสยนํ วิย จ เอกมาลา-มาลินี วิปฺผุรนฺตวาลวีชนี ปุปฺผฉตฺตปริวาสิตา ปรมโสภคฺคปฺปตฺตา อโหสิ ฯ

เอวํ คหิตปฏิสนฺธิกสฺส โพธิสตฺตสฺส ปฏิสนฺธิโต ปฏฺฐาย โพธิสตฺตสฺส เจว โพธิสตฺตสฺส มาตุยา จ อุปทฺทวนิวารณตฺถํ ฉคฺคหตฺถา จตฺตาโร เทวปุตฺตา อารกฺขํ คณฺหิ๎สุ ฯ โพธิสตฺตมาตุยา ปุริเสสุ ราคจิตฺตํ นุปฺปชฺชิ ฯ ลาภคฺคยสคฺคปฺปตฺตา จ อโหสิ สฺวายนี อกิลนฺตกายา โพธิสตฺตญฺจ อนโตกุจฺฉิคตํ วิปฺปสนฺเน มณิรตเน อาวุตปณฺฑรสุตฺตํ วิย ปสฺสติ ฯ ยสฺมา โพธิสตฺเตน วสิตกุจฺฉินาม เจติยคพฺภสทิสา น สกฺกา โหติ อญฺเญน สตฺเตน อาวสิตุ วา ปริภุญฺชิตุ วา ตสฺมา โพธิสตฺตมาตา สตฺตาหชาเต โพธิสตฺเต กาลํ กตฺวา ตุสิตปุเร นิพฺพตฺติ ฯ ยถา จ อญฺญา อิตฺถิโย ทสมาเส อปฺปตฺวาปี อติกฺกมิตฺวาปี นิสินฺนาปี นิปนฺนาปี วิชายนฺติ น เอวํ โพธิสตฺตมาตา ฯ สา ปน โพธิสตฺตํ ทสมาเส กุจฺฉิยา ปริหริตฺวา ฐิตา จ วิชายติ ฯ อยญฺเจสา โพธิสตฺตมาตุธมฺมตา ฯ มหามายาปี เทวี ปตฺเตน เตลํ วิย ทสมาเส กุจฺฉิยา โพธิสตฺตํ ปริหริตฺวา ปริปุณฺณคพฺภา ฌาติฆรํ คนฺตุกามา สุทฺโธทน-มหาราชสฺส อาโรเจสิ อิจฺฉามหํ เทว กุลสนฺตกํ เทวทหนครํ

คนฺตุนฺติ ฯ ราชา สารฐติ สมฺปฏิจฺฉิตฺวา กปีลวตฺถุโต ยาว เทวทหนครา มคฺคำ สมำ กาเรตฺวา กทฺทลิปุณฺณฆฏธช ปฏากาหิ อลงฺการาเปตฺวา เทวิ สุวณฺณสฺวิกาย นิสีทาเปตฺวา อมจฺจสหสฺเสน อุกฺขิปาเปตฺวา มหนฺเตน ปริวาเรน เปเสสิ ฯ ทฺวินฺนำ ปน นครานำ อนฺตเร อุภยนครวาสีนำปี ลุมฺพินิวนำ นาม มงฺคลสาลวนำ อตฺถิ ฯ ตสฺมิ สมเย มูลโต ยาว อคฺคสาขา สพฺพำ เอกผาลิผุลฺลำ อโหสิ ฯ สาขนฺตเรหิ เจว ปุปฺผนฺตเรหิ จ ปญฺจวณฺณา ภมรวณฺณา นานปฺปการา จ สกุณสงฺฆา มธุรสฺสเรน วิกูชนฺตา วิจรนฺติ ฯ สกลำ ลุมฺพินิวนำ จิตฺตลตาวนสทิสำ มหานุภาวสฺส รญฺโญ สุสชฺชิตำ อาปานตลมณฺฑลำ วิย โหติ ฯ เทวิยา ตำ ทิสฺวา สาลวนกีฬำ กีฬิตุกามตา อุทปาทิ ฯ อมจฺจา เทวิ คเหตฺวา สาลวนำ ปวิสึสุ ฯ สา มงฺคลสาลมูลำ คนฺตฺวา สาลสาขายำ คณฺหิตุกามา อโหสิ ฯ สาลสาขา สุเสทิตเวตฺตคฺคำ วิย โอนมิตฺวา เทวิยา หตฺถปถำ อุปคจฺฉิ ฯ สา หตฺถำ ปสาเรตฺวา สาขำ อคฺคเหสิ ฯ

ตาวเทว จสฺสา กมฺมชวาตา จลิสุ ฯ อถสฺสา สาณิยา ปริกฺขิปิตฺวา มหาชโน ปฏิกฺกมิ ฯ สาลสาขำ คเหตฺวา ติฏฺฐมานายเอว จสฺสา คพฺภวุฏฺฐานำ อโหสิ ฯ ตำ ขณำเยว จตฺตาโร วิสุทฺธจิตฺตา มหาพฺรหฺมาโน สุวณฺณชาลำ อาทาย สมฺปตฺตา เตน สุวณฺณชาเลน โพธิสตฺตำ สมฺปฏิจฺฉิตฺวา มาตุ ปุรโต ฐเปตฺวา อตฺตมนา เทวิ โหหิ มเหสกฺโข เต ปุตฺโต อุปฺปนฺโนติ อาหำสุ ฯ ยถา ปน อญฺเญ สตฺตา มาตุกุจฺฉิโต นิกฺขมนฺตา ปฏิกฺกูเลน อสุจินา มกฺขิตา

นิกฺขมนฺติ น เอวํ โพธิสตฺโต ฯ โส ปน ธมฺมาสนโต โอตรนฺโต ธมฺมกถิโก วิย นิสฺเสณิโต โอตรนฺโต ปุริโส วิย เทฺว หตฺเถ จ ปาเท จ ปสาเรตฺวา ฐิตโกว มาตุกุจฺฉิสมฺภเวน เกนจิ อสุจินา อมกฺขิโต สุทฺโธ วิสุทฺโธ กาสิกวตฺเถ นิกฺขิตฺตมณิรตนํ วิย โชตยนฺโต มาตุกุจฺฉิโต นิกฺขมิ ฯ เอวํ สนฺเตปิ โพธิสตฺตสฺส จ โพธิสตฺต-มาตุยา จ สกฺการตฺถํ อากาสโต เทฺว อุทกธารา นิกฺขมิตฺวา โพธิสตฺตสฺส จ มาตุยา จ สรีเร อุตุ์ คาหาเปสุ์ ฯ อถ นํ สุวณฺณชาเลน ปฏิคฺคเหตฺวา ฐิตานํ พฺรหฺมานํ หตฺถโต จตฺตาโร มหาราชาโน มงฺคลสมฺมตาย สุขสมฺผสฺสาย อชินปฺปเวณิยา คณฺหิสุ ฯ เตสํ หตฺถโต มนุสฺสา ทุกูลจุมฺพฏเกน ปฏิคฺคณฺหิสุ ฯ มนุสฺสานํ หตฺถโต มุจฺจิตฺวา ปฐวิยํ ปติฏฺฐาย ปุรตฺถิมทิสํ โอโลเกสิ ฯ อเนกานิ จกฺกวาฬสหสฺสานิ เอกงฺคณานิ อเหสุ์ ฯ ตตฺถ เทวมนุสฺสา คนฺธมาลาทีหิ ปูชยมานา มหาปุริส อิธ ตุมฺเหหิ สทิโส อญฺโญ นตฺถิ กุโต อุตฺตริตโรติ อาหสุ์ ฯ เอวํ จตสฺโส ทิสา อนุทิสา เหฏฺฐา อุปริ์ติ ทสปิ ทิสา วิทิสา อนุวิโลเกตฺวา อตฺตนา สทิสํ อทิสฺวา อยํ อุตฺตรทิสาติ สตฺตปทวี์ติหาเรน อคมาสิ มหาพฺรหฺมุนา เสตจฺฉตฺตํ ธารยมาเนน สุยาเมน เทวปุตฺเตน วาลวี์ชนิ์ อญฺชาหิ จ เทวตาหิ เสสราชกกุธภณฺฑหตฺถาหิ อนุคมฺมมาโน ตโต สตฺตมปเท ฐิโต อคฺโคหมสฺมิ โลกสฺสาติ อาทิกํ อาสภิวาจํ นิจฺฉาเรนฺโต สี์หนาทํ นทิ ฯ

โพธิสตฺโต หิ ตี์สุ อตฺตภาเวสุ มาตุกุจฺฉิโต นิกฺขนฺตมตฺโตว

วาจำ นิจฺฉาเรสิ มโหสถฺตภาเว เวสฺสนฺตรตฺตภาเว อิมสฺมิ อตฺต-
ภาเวติ ฯ มโหสถฺตภาเว กิรสฺส มาตุกุจฺฉิโต นิกฺขมนฺตสฺเสว
สกฺโก เทวราชา อาคนฺตฺวา จนฺทนสารำ หตฺเถ ฐเปตฺวา คโต ฯ
โส ตำ มุฏฺฐิยำ กตฺวา นิกฺขมนฺโต ฯ อถ นำ มาตา ตาต กิ
คเหตฺวา อาคโตสีติ ปุจฺฉิ ฯ โอสถำ อมฺมาติ ฯ อิติ โอสถำ
คเหตฺวา อาคตตฺตา โอสถทารโกเตฺววสฺส นามำ อกำสุ ฯ ตำ โอสถำ
คเหตฺวา จาฏิยำ ปกฺขิปีสุ ฯ อาคตาคตานำ อนฺธพธิราทีนำ ตเทว
สพฺพโรควูปสมาย เภสชฺชำ อโหสิ ฯ ตโต มหนฺตำ อิทำ โอสถำ
มหนฺตำ อิทำ โอสถนฺติ อุปฺปนฺนวจนำ อุปาทาย มโหสโถเตฺววสฺส
นามำ ชาตำ ฯ เวสฺสนฺตรตฺตภาเว ปน มาตุกุจฺฉิโต นิกฺขนฺตมตฺโต
ทกฺขิณหตฺถำ ปสาเรตฺวาว อตฺถิ นุ โข อมฺม กิญฺจิ ธนำ เคหสฺมิ
ทานำ ทสฺสามีติ วทนฺโต นิกฺขมิ ฯ อถสฺส มาตา สธเน กุเล
นิพฺพตฺโตสิ ตาตาติ ปุตฺตสฺส หตฺถำ อตฺตโน หตฺถเต กตฺวา
สหสฺสตฺถวิกำ ฐปาเปสิ ฯ อิมสฺมิ อตฺตภาเว อิมำ ลีหนาทำ นทีติ ฯ

เอวำ โพธิสตฺโต ตีสุ อตฺตภาเวสุ มาตุกุจฺฉิโต นิกฺขนฺตมตฺโตว
วาจำ นิจฺฉาเรสิ ฯ ยถา จ ปฏิสนฺธิกฺขเณ เอวำ ชาตกฺขเณปีสฺส
ทฺวตฺตึส ปุพฺพนิมิตฺตานิ ปาตุรเหสุำ ฯ ยสฺมิ ปน สมเย อมฺหากำ
โพธิสตฺโต ฉุมฺพินิวเน ชาโต ตสฺมิเยว สมเย ราหุลมาตา เทวี
ฉนฺโน อมจฺโจ กาฬุทายิ อมจฺโจ อานนฺโท ราชกุมาโร กนฺถโก
อสฺสราชา มหาโพธิรุกฺโข จตฺตาริ นิธิกุมฺภิโย จ ชาตา ฯ ตตฺถ
เอกา คาวุตปฺปมาณา เอกา อฑฺฒโยชนปฺปมาณา เอกา ติคาวุตปฺ-

ปมาณา เอกา โยชนปฺปมาณา อโหสิ๎ติ อิเม สตฺต สหชาตา นาม ฯ อุภยนครวาสิโน โพธิสตฺตํ คเหตฺวา กปิลวตฺถุนครเมว อคมํสุ ฯ ตํ ทิวสํเยว กปิลวตฺถุนคเร สุทฺโธทนมหาราชสฺส ปุตฺโต ชาโต อยํ กุมาโร โพธิตเล นิสี๎ทิตฺวา พุทฺโธ ภวิสฺสตี๎ติ ตาวติ๎สภวเน หฏฺฐตุฏฺฐา เทวสงฺฆา เจฬุกฺเขปาที๎นิ ปวตฺเตนฺตา กี๎พี๎สุ ฯ

ตสฺมิ๎ สมเย สุทฺโธทนมหาราชสฺส กุลูปโก อฏฺฐสมาปตฺติลาภี กาฬเทวโล นาม ตาปโส ฯ โส ภตฺตกิจฺจํ กตฺวา ทิวาวิหารตฺถาย ตาวติ๎สภวนํ คนฺตฺวา ตตฺถ ทิวาวิหารํ นิสีนฺโน ตา เทวตา ทิสฺวา กิ๎การณา ตุมฺเห เอวํ ตุฏฺฐมานสา กี๎พิตฺถ มยฺหเมตํ การณํ กเถถาติ ปุจฺฉิ ฯ ตํ เทวตา อาหํสุ มาริส สุทฺโธทนรญฺโญ ปุตฺโต ชาโต โส ตทา โพธิตเล นิสี๎ทิตฺวา พุทฺโธ หุตฺวา ธมฺมจกฺกํ ปวตฺเตสฺสติ ตสฺส อนนฺตํ พุทฺธลี๎พฺหํ ทฏฺฐุํ ธมฺมญฺจ โสตุํ ลจฺฉามาติ อิมินา การเณน ตุฏฺฐมฺหาติ ฯ โส ตาสํ วจนํ สุตฺวา ชิปฺปี๋ เทวโลกโต โอรุยฺห ราชนิเวสนํ ปวิสิตฺวา ปญฺญตฺตาสเน นิสีนฺโน ปุตฺโต กิร เต มหาราช ชาโต ปสฺสิสฺสามิ นนฺติ อาห ฯ ราชา อลงฺกตปฏิยตฺตํ กุมารํ อานาเปตฺวา ตาปสํ วนฺทาเปตุํ อภิหริ ฯ โพธิสตฺตสฺส ปาทา ปริวตฺเตตฺวา ตาปสสฺส ชฏาสุ ปติฏฺฐี๋หิ๎สุ ฯ โพธิสตฺตสฺส หิ เตนตฺตภาเวน วนฺทิตพฺพยุตฺตโก นาม อญฺโญ ปุคฺคโล นตฺถิ ฯ สเจ อชานนฺตา โพธิสตฺตสฺส สี๎สํ ตาปสสฺส ปาทมูเล ฐเปยฺยุํ สตฺตธา ตสฺส มุทฺธา ผเลยฺยุ ฯ ตาปโส น เม อตฺตานํ

นาเส่ตุ ยุตฺตนฺติ อุฏฺฐายาสนา โพธิสตฺตสฺส อญฺชลึ ปคฺคเหสิ ฯ
ราชา ตำ อจฺฉริยำ ทิสฺวา อตฺตโน ปุตฺตำ วนฺทิ ฯ ตาปโส อตีเต
จตฺตาพีส กปฺเป อนาคเต จตฺตาพีสาติ อสีติ กปฺเป อนุสฺสรติ
โพธิสตฺตสฺส ฉกฺขณสมฺปตฺตึ ทิสฺวา ภวิสฺสติ น โข พุทฺโธ อทาห
โนติ อุปธาเรนฺโต นิสฺสำสเยน พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ ญตฺวา อจฺฉริย-
ปุริโส อยนฺติ สีตำ อกาสิ ตโต อหำ อิมำ พุทฺธภูตำ ทฏฺฐุำ
ลภิสฺสามิ นุ โข โนติ อุปธาเรนฺโต น ลภิสฺสามิ อนฺตราเยว
กาลำ กตฺวา พุทฺธสเตนปี พุทฺธสหสฺเสนปี คนฺตฺวา โพเธตุำ อสกฺกุเณยฺยำ
อรูปภเว นิพฺพตฺติสฺสามีติ ทิสฺวา เอวรูปำ นาม อจฺฉริยปุริสำ พุทฺธภูตำ
ทฏฺฐุำ น ลภิสฺสามิ มหตี จ เม หานิ ภวิสฺสตีติ ปโรทิ ฯ มนุสฺสา
ทิสฺวา อมฺหากำ อยฺโย อิทาเนว หสิตฺวา ปุน โรทิตุมุปฏฺฐิโต
กินนุ โข ภนฺเต อมฺหากำ อยฺยปุตฺตสฺส โกจิ อนฺตราโย ภวิสฺสตีติ
ปุจฺฉิสุ ฯ นตฺเถตสฺส อนฺตราโย นิสฺสำสเยน พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ ฯ
อถ กสฺมา ปโรทิตฺถาติ ฯ เอวรูปำ มหาปุริสำ พุทฺธภูตำ ทฏฺฐุำ น
ลภิสฺสามิ มหตี วต เม หานิ ภวิสฺสตีติ อตฺตานำ อนุโสจนฺโต
โรทามีติ อาห ฯ ตโต กิ นุ โข เม ญาติเกสุ โกจิ เอตำ
พุทฺธภูตำ ทฏฺฐุำ ลภิสฺสตีติ อุปธาเรนฺโต ภาคิเนยฺยำ นาลกทารกำ
อทฺทส ฯ โส ภคินิยา เคหำ คนฺตฺวา กหนฺเต ปุตฺโต นาลโกติ ฯ
อตฺถิ เคเห อยฺยาติ ฯ ปกฺโกสาหิ นนฺติ ปกฺโกสาเปตฺวา อตฺตโน
สนฺติกำ อาคตำ อาห ตาต สุทฺโธทนมหาราชสฺส กุเล ปุตฺโต
ชาโต พุทฺธงฺกุโร เอส ปญฺจตีส วสฺสานิ อติกฺกมิตฺวา พุทฺโธ

ภวิสฺสติ ตฺวํ เอตํ ทฏฺฐุ ลภิสฺสสิ อชฺเชว ปพฺพชาหีติ ฯ สตฺถาสฺส-
โกฏิธเน กุเล นิพฺพตฺตทารโก น มํ มาตุโล อนตฺเถ นิโยเชสฺสตีติ
จินฺเตตฺวา ตาวเทว อนฺตราปณโต กาสายานิ เจว มตฺติกาปตฺตญฺจ
อาหราเปตฺวา เกสมสฺสุ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา
โย โลเก อุตฺตมปุคฺคโล ตํ อุทฺทิสฺส มยฺหํ ปพฺพชฺชาติ โพธิ-
สตฺตาภิมุขํ อญฺชลิ ปคฺคยฺห ปญฺจปติฏฺฐิเตน วนฺทิตฺวา ปตฺตํ ถวิกายํ
ปกฺขิปิตฺวา อํสกูเฏ ลคฺเคตฺวา หิมวนฺตํ ปวิสิตฺวา สมณธมฺมํ
อกาสิ ฯ โส ปฐมาภิสมฺโพธิปฺปตฺตํ ตถาคตํ อุปสงฺกมิตฺวา นาลก-
ปฏิปทํ กถาเปตฺวา ปุน หิมวนฺตํ ปวิสิตฺวา อรหตฺตํ ปตฺวา อุกฺกฏฺฐ-
ปฏิปทํ ปฏิปนฺโน สตฺต มาเส อายุ ปาเลตฺวา เอกํ สุวณฺณปพฺพตํ
นิสฺสาย ชีตโกว อนุปาทิเสสาย นิพฺพานธาตุยา ปรินิพฺพายิ ฯ

โพธิสตฺตสฺปี ปญฺจมทิวเส สีหํ นฺหาเปตฺวา นามคหณตฺถํ
คณฺหิสฺสามาติ ราชภวนา จตุชาติคนฺเธหิ วิลิมฺปิตฺวา ราชปญฺจมกานิ
ปุปฺผานิ วิกิริตฺวา อสมฺภินฺนปายาสํ ปจาเปตฺวา ติณฺณํ เวทานํ
ปารคเต อฏฺฐสตพฺราหฺมเณ นิมนฺเตตฺวา ราชภวเน นิสีทาเปตฺวา
สุโภชนํ โภเชตฺวา มหาสกฺการํ กตฺวา กินฺนุ โข ภวิสฺสตีติ
ลกฺขณานิ ปฏิคฺคณฺหาเปสุ ฯ เตสุ

ราโม ธโช ลกฺขโณ สุชาติมนฺติ

โภโช สุยาโม โกณฺฑญฺโญ สุทตฺโต

เอเต ตทา อฏฺฐ อเหสุ พฺราหฺมณา

ฉพฺพคฺควา มนฺต พฺยากรึสูติ

อิเม อฏฺ พฺราหฺมณา ฉกฺขณปฏิคฺคาหกา อเหสุ๎ ฯ ปฏิสนฺธิคหณ-
ทิวเส สุปีโนปี เอเตเหว ปฏิคฺคหิโต ฯ เตสุ สตฺต ชนา เทฺว องฺคุลิโย
อุกฺขิปีตฺวา เทฺวธา พฺยากริ๎สุ๎ อิเมหิ ฉกฺขเณหิ สมนฺนาคโต อคารำ
อชฺฌาวสมาโน ราชา โหติ จกฺกวตฺติ ปพฺพชมาโน พุทฺโธติ สพฺพำ
จกฺกวตฺติรชฺเช สิริวิภวำ อาจิกฺขิสุ๎ ฯ เตสำ ปน สพฺพทหโร โคตฺเตน
โกณฺฑญฺโญ นาม มาณโว โพธิสตฺตสฺส ฉกฺขณานำ นิปฺผตฺติ
โอโลเกตฺวา เอตสฺส อคารมชฺเฌ ฐานการณำ นตฺถิ เอกนฺเตเนว
วิวฏจฺฉโท พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ เอกเมว องฺคุลิ๎ อุกฺขิปีตฺวา เอกำ พฺยากรณำ
อกาสิ ฯ อยำ หิ กตาธิกาโร ปจฺฉิมภวิกสตฺโต ปญฺญาย อิตเร สตฺต
ชเน อภิภวิตฺวา อิเมหิ ฉกฺขเณหิ สมนฺนาคตสฺส อคารมชฺเฌ ฐำ
นาม นตฺถิ อสำสยำ พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ เอกเมว คติ๎ อทฺทส ตสฺมา
เอกำ องฺคุลิ๎ อุกฺขิปีตฺวา เอกำ พฺยากาสิ ฯ อถ เต พฺราหฺมณา
อตฺตโน ฆรานิ คนฺตฺวา ปุตฺเต อามนฺตยิ๎สุ๎ ตาตา อมฺเห มหลฺลกา
สุทฺโธทนมหาราชสฺส ปุตฺตำ สพฺพญฺญุตปฺปตฺตำ มยำ ฉเกยฺยาม วา
โน วา ตุมฺเห ตสฺมิ๎ กุมาเร สพฺพญฺญุตำ สมฺปตฺเต ตสฺส สาสเน
ปพฺพเชยฺยาถาติ ฯ เต สตฺตปี ชนา ยาวตายุกำ ฐีตฺวา ยถากมฺมำ
คตา ฯ โกณฺฑญฺญมาณโว อโรโค อโหสิ ฯ โส มหาสตฺเต
วุฑฺฒิมนฺวาย มหาภินิกฺขมนำ อภินิกฺขมิตฺวา อนุกฺกเมน อุรุเวฬำ
คนฺตฺวา รมณีโย วต อยำ ภูมิภาโค อลำ วติทำ กุลปุตฺตสฺส ปธา-
นตฺถิกสฺส ปธานายาติ จิตฺตำ อุปฺปาเทตฺวา ตตฺถ วาสำ อุปคเต

มหาปุริโส ปพฺพชิโตติ สุตฺวา เตสํ พฺราหฺมณานํ ปุตฺเต อุปสงฺกมิตฺวา เอวมาห สิทฺธตฺถกุมาโร กิร ปพฺพชิโต โส นิสฺสํสยํ พุทฺโธ ภวิสฺสติ สเจ ตุมฺหากํ บีตโร อโรคา อสฺสุ อชฺช นิกฺขมิตฺวา ปพฺพเชยฺยุ สเจ ตุมฺเห ตํบี อิจฺเฉยฺยาถ เอถ อหํ ตํ มหาปุริสํ อนุปพฺพชิสฺสามีติ ฯ เต สพฺเพ เอกจฺฉนฺทา ภวิตุ นาสกฺขิสุ ฯ ตโย ชนา ปพฺพชิสุ ฯ โกณฺฑญฺญพฺราหฺมณํ เชฏฺฐกํ กตฺวา อิตเร จตฺตาโร ปพฺพชิสุ ฯ เต ปญฺจชนา ปญฺจวคฺคิยตฺเถรา นาม ชาตา ฯ

ตทา ปน ราชา กึ ทิสฺวา มยฺหํ ปุตฺโต ปพฺพชิสฺสตีติ ปุจฺฉิ ฯ จตฺตาริ ปุพฺพนิมิตฺตานีติ ฯ กตรญฺจ กตรญฺจาติ ฯ ชราชิณฺณํ พฺยาธิตํ มตํ ปพฺพชิตนฺติ ฯ ราชา อิโต ปฏฺฐาย เอว-รูปานํ มม ปุตฺตสฺส สนฺติกํ อุปสงฺกมิตุ มา อทตฺถ มยฺหํ ปุตฺตสฺส พุทฺธภาเวน กมฺมํ นตฺถิ อหํ มม ปุตฺตํ ทฺวิสหสฺส-ปริตฺตทีปปริวารานํ จตุนฺนํ มหาทีปานํ อิสฺสริยาธิปจฺจํ รชฺชํ กาเรนฺตํ ฉตฺติสโยชนปริมณฺฑลาย ปริสาย ปริวุตํ คคนตเล วิจรมานํ ปสฺสิตุ-กาโมมฺหีติ ฯ เอวญฺจ ปน วตฺวา อิเมสํ จตุปฺปการานํ ปริสานํ กุมารสฺส จกฺขุปเถ อาคมนนิวารณตฺถํ จตูสุ ทิสาสุ คาวุเต คาวุเต อารกฺขํ ฐเปสิ ฯ ตํ ทิวสญฺจ ปน มงฺคลฏฺฐาเน สนฺนิปติเตสุ อสีติยา ญาติกุลสหสฺเสสุ เอกเมโกว เอกเมกํ ปุตฺตํ ปฏิชานิสุ อยํ พุทฺโธ วา โหตุ ราชา วา มยํ เอกเมกํ ปุตฺตํ ทสฺสาม สเจปิ พุทฺโธ ภวิสฺสติ ขตฺติยสมเณเหว ปุรกฺขิตปริวาริโต วิจริสฺสติ สเจปิ

ราชา ภวิสฺสติ ฆฏิยกุมาเรเหว ปุรกฺขิตปริวาริโต วิจริสฺสตีติ ฯ ราชาปี โพธิสตฺตสฺส อุตฺตมรูปธรา วิคตสพฺพโทสา ธาติโย ปจฺจุปฏฺฐเปสิ ฯ โพธิสตฺโต อนนฺเตน ปริวาเรน มหนฺเตน สิริโสภคฺเคน วฑฺฒติ ฯ

อเถกทิวสำ รญฺโญ วปฺปมงฺคลำ นาม อโหสิ ฯ ตำ ทิวสำ สกลนครำ เทววิมานำ วิย อลงฺกโรนฺติ ฯ สพฺเพ ทาสกมฺมกราทโย อหตวตฺถนิวตฺถา คนฺธมาลาปฏิมณฺฑิตา ราชกุเล สนฺนิปตนฺติ ฯ รญฺโญ กมฺมนฺเต นงฺคลสหสฺสำ โยชียติ ฯ ตสฺมิ ปน ทิวเส เอเกนูนานิ อฏฺฐสตนงฺคลานิ สทฺธิ พลิพทฺทรสฺมิโยตฺเตหิ รชตปริกฺขิตฺตานิ โหนฺติ ฯ รญฺโญ อาลมฺพนนงฺคลำ ปน รตฺตสุวณฺณปริกฺขิตฺตำ โหติ ฯ พลิพทฺทานำ สิงฺคานิ รสฺมิโยตฺตปโฏทานิ สุวณฺณปริกฺขิตฺตานเว โหนฺติ ฯ ราชา มหาปริวาเรน นครา นิกฺขมนฺโต ปุตฺตำ คเหตฺวา อคมาสิ ฯ กมฺมนฺตฏฺฐาเน เอโก ชมฺพุรุกฺโข พหลปลาโส สนฺทจฺฉายโย อโหสิ ฯ ตสฺเสว เหฏฺฐา กุมารสฺส สยนำ ปญฺญาเปตฺวา อุปริ สุวณฺณตารกขจิตวิตานำ พนฺธาเปตฺวา สาณิปากาเรน ปริกฺขิปาเปตฺวา อารกฺขำ ฐเปตฺวา ราชา สพฺพาลงฺกาเรน อลงฺกริตฺวา อมจฺจคณปริวุโต นงฺคลกรณฏฺฐานำ อคมาสิ ฯ ตตฺถ ราชา สุวณฺณนงฺคลำ คณฺหาติ อมจฺจา เอเกนูนฏฺฐสตานิ รชตนงฺคลานิ กสฺสกา เสสนงฺคลานิ ฯ เต ตานิ คเหตฺวา อิโต จิโต จ กสนฺติ ฯ ราชา ปน โอรโต ปารำ คจฺฉติ ปารโต โอรำ คจฺฉติ ฯ เอตสฺมิ ฐาเน มหาสมฺปตฺติ โหติ ฯ โพธิสตฺตำ ปริวาเรตฺวา นิสินฺนธาติโย รญฺโญ

สมฺปตฺตึ ปสฺสิสฺสามาติ อนฺโตสาณิโต พหิ นิกฺขนฺตา ฯ โพธิสตฺโต อิโต จิโตปี โอโลเกนฺโต กญฺจิ อทิสฺวา เวเคน อุฏฺฐาย ปลฺลงฺกํ อาภุชิตฺวา อานาปาเน ปริคฺคเหตฺวา ปฐมชฺฌานํ นิพฺพตฺเตสิ ฯ ธาติโย ขชฺชโภชฺชนฺตเร วิจรมานา โถกํ จิรายิ๎สุ ฯ เสสรุกฺขานํ ฉายา นิวตฺตา ตสฺส ปน รุกฺขสฺส ปริมณฺฑลา หุตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ ธาติโย อยฺยปุตฺโต เอกโกติ เวเคน สาณิ๎ อุกฺขิปีตฺวา อนฺโต ปวิสมานา โพธิสตฺตํ สยเน ปลฺลงฺเกน นิสินฺนํ ตญฺจ ปาฏิหาริยํ ทิสฺวา คนฺตฺวา รญฺโญ อาโรเจสุ๎ เทว กุมาโร เอวํ นิสินฺโน เอวํ อญฺเญสํ รุกฺขานํ ฉายา นิวตฺตา ชมฺพุรุกฺขสฺส ปริมณฺฑลา ฐีตาติ ฯ ราชา เวเคนาคนฺตฺวา ปาฏิหาริยํ ทิสฺวา อิทํ เต ตาต ทุติยวนฺทนนฺติ ปุตฺตํ วนฺทิ ฯ

อถ อนุกฺกเมน โพธิสตฺโต โสฬสวสฺสุทฺเทสิโก ชาโต ฯ ราชา โพธิสตฺตสฺส ติณฺณํ อุตูนํ อนุจฺฉวิเก ตโย ปาสาเท กาเรสิ เอกํ นวภูมิกํ เอกํ สตฺตภูมิกํ เอกํ ปญฺจภูมิกํ จตฺตาฬีสสหสฺสา จ นาฏกิตฺถิโย อุปฏฺฐาเปสิ ฯ โพธิสตฺโต เทโว วิย อจฺฉราสงฺฆ-ปริวุโต อลงฺกตนาฏกปริวุโต นิปฺปุริเสหิ ตุริเยหิ ปริจาริยมาโน มหา-สมฺปตฺตึ อนุภวนฺโต อุตุวาเรน เตสุ ปาสาเทสุ วิหรติ ฯ ราหุลมาตา ปนสฺส อคฺคมเหสี อโหสิ ฯ ตสฺเสว มหาสมฺปตฺตึ อนุภวนฺตสฺส เอกทิวสํ ญาติสงฺฆสฺส อพฺภนฺตเร อยํ กถา อุทปาทิ สิทฺธตฺโถ กิพาปสุโตว วิหรติ น กิญฺจิ สิปฺปํ สิกฺขติ สงฺคาเม ปจฺจุปฏฺฐิเต กึ กริสฺสตีติ ฯ ราชา โพธิสตฺตํ ปกฺโกสาเปตฺวา ตาต ตว ญาตกา

สิทฺธตฺโถ กิญฺจิ สิปฺปำ อสิกฺขิตฺวา กึพาปสุโต วิจรตีติ วทนฺติ เอตฺตกำ ปตฺตกาลำ มญฺญสีติ ฯ เทว มม สิปฺปำ สิกฺขนกิจฺจำ นตฺถิ นครเ มม สิปฺปทสฺสนตฺถำ เภริญฺจาราเปถ อิโต สตฺตเม ทิวเส ญาตกานำ สิปฺปำ ทสฺเสสฺสามีติ ฯ ราชา ตถา อกาสิ ฯ โพธิสตฺโต อกฺขณเวธิ วาลเวธิ สรเวธิ สทฺทเวธิ ปุงฺกานปุงฺก ธนุคฺคเห สนฺนิปาตาเปตฺวา มหาชนสฺส มชฺเฌ อญฺเญหิ ธนุคฺคเหหิ อสาธารณำ ญาตกานำ ทฺวาทสสิปฺปำ ทสฺเสสิ ฯ ตำ สรภงฺคชาตเก อาคตนเยเนว เวทิตพฺพำ ฯ ตทา ตสฺส ญาติสงฺโฆ นิกฺกงฺโข อโหสิ ฯ

อเถกทิวสำ โพธิสตฺโต อุยฺยานภูมิำ คนฺตุกาโม สารถิำ อามนฺเตตฺวา รถำ โยเชหีติ อาห ฯ โส สาธูติ ปฏิสฺสุณิตฺวา มหารหำ อุตฺตมรถำ สพฺพาลงฺกาเรน อลงฺกริตฺวา กุมุทปตฺตวณฺเณ จตฺตาโร มงฺคลสินฺธเว โยเชตฺวา โพธิสตฺตสฺส ปฏินิเวเทสิ ฯ โพธิสตฺโต เทววิมานสทิสำ รถำ อภิรุหิตฺวา อุยฺยานาภิมุโข อคมาสิ ฯ เทวตา สิทฺธตฺถกุมารสฺส อภิสมฺพุชฺฌนกาโล อาสนฺโน ปุพฺพนิมิตฺตำ ทสฺเสสฺสามาติ เอกำ เทวปุตฺตำ ชราชชฺชรำ ขณฺฑทนฺตำ ปลิตเกสำ โคปาณสิวงฺกำ โอภคฺคสรีรำ ทณฺฑหตฺถำ ปเวธมานำ กตฺวา ทสฺเสสุำ ฯ ตำ โพธิสตฺโต เจว สารถิ จ ปสฺสนฺติ ฯ ตโต โพธิสตฺโต สารถิำ สมฺม โก นาเมโส ปุริโส เกสาปีสฺส น ยถา อญฺเญสนฺติ มหาปทาเน อาคตนเยเนว ปุจฺฉิตฺวา ตสฺส วจนำ สุตฺวา ธิรตฺถุ วต โภ ชาติ ยตฺร หิ นาม ชาตสฺส ชรา ปญฺญายิสฺสตีติ สำวิคฺคหทโย ตโต จ ปฏินิวตฺติตฺวา ปาสาทเมว อภิรุหิ ฯ ราชา กิการณา

มม ปุตฺโต ชิปฺปํ ปฏินิวตฺตตีติ ปุจฺฉิ ฯ ชิณฺณปุริสํ ทิสฺวา เทวาติ อาหํสุ ฯ ชิณฺณกํ ทิสฺวา ปพฺพชิสฺสตีติ กสฺมา มํ นาเสถ สีฆเมว ปุตฺตสฺส นาฏกานิ สชฺเชถ สมฺปตฺตึ อนุภวนฺโต ปพฺพชฺชายสตึ น กริสฺสตีติ วตฺวา อารกฺขํ วฑฺเฒตฺวา สพฺพทิสาสุ อฑฺฒโยชเน อฑฺฒโยชเน ฐเปสิ ฯ ปุเนกทิวสํ โพธิสตฺโต ตเถว อุยฺยานํ คจฺฉนฺโต เทวตาภินิมฺมิตํ พฺยาธิตปุริสํ ทิสฺวา ปุริมนเยเนว ปุจฺฉิตฺวา สํวิคฺคหทโย นิวตฺติตฺวา ปาสาทํ อภิรุหิ ฯ ราชาปี ปุจฺฉิตฺวา เหฏฺฐา วุตฺตนเยเนว สํวิทหิตฺวา ปุน วฑฺเฒตฺวา สมนฺตโต ติคาวุตปฺปมาเณ ปเทเส อารกฺขํ ฐเปสิ ฯ อปรํ เอกทิวสํ โพธิสตฺโต ตเถว อุยฺยานํ คจฺฉนฺโต เทวตาภินิมฺมิตํ กาลกตํ ทิสฺวา ปุริมนเยเนว ปุจฺฉิตฺวา สํวิคฺคหทโย ปุน นิวตฺติตฺวา ปาสาทํ อภิรุหิ ฯ ราชาปี ปุจฺฉิตฺวา เหฏฺฐา วุตฺตนเยเนว สํวิทหิตฺวา ปุน วฑฺเฒตฺวา สมนฺตโต โยชนปฺปมาเณ ปเทเส อารกฺขํ ฐเปสิ ฯ อปรํ ปน เอกทิวสํ อุยฺยานํ คจฺฉนฺโต ตเถว เทวตาภินิมฺมิตํ สุนิวตฺถสุปารุตํ ปพฺพชิตํ ทิสฺวา โก นาเมโส สมฺมาติ สารถึ ปุจฺฉิ ฯ สารถิ กิญฺจาปิ พุทฺธุปฺปาทสฺส อภาวา ปพฺพชิตํ วา ปพฺพชิตคุเณ วา น ชานาติ เทวานุภาเวน ปน ปพฺพชิโต นาเมส เทวาติ วตฺวา ปพฺพชฺชายคุเณ วณฺเณสิ ฯ โพธิสตฺโต ปพฺพชฺชาย รุจิ อุปฺปาเทตฺวา ตํ ทิวสํ อุยฺยานํ อคมาสิ ฯ ทีฆภาณกา ปนาหุ จตฺตาริ นิมิตฺตานิ เอกทิวเสเนว ทิสฺวา อคมาสีติ ฯ ตตฺถ ทิวสภาคํ กีฬิตฺวา มงฺคลโปกฺขรณิยํ นฺหาตฺวา อตฺถงฺคเต สุริเย มงฺคลสิลาปฏฺเฏ นิสีทิ

อตฺตานำ อลงฺการาเปตฺวา ฯ อถสฺส ปริจาริกา นานาวณฺณานิ ทุสฺสานิ นานปฺปการา อาภรณวิกติโย มาลาคนฺธวิเลปนานิ จ อาทาย สมนฺตา ปริวาเรตฺวา อฏฺฐำสุ ฯ ตสฺมิ ขเณ สกฺกสฺส นิสินาสนำ อณฺหำ อโหสิ ฯ โส โก น โข มำ อิมมหา ฐานา จาเวตุกาโมติ อุปธาเรนฺโต โพธิสตฺตสฺส อลงฺกรณกาลำ ทิสฺวา วิสฺสุกมฺมำ อามนฺเตสิ สมฺม วิสฺสุกมฺม สิทฺธตฺถกุมาโร อชฺช อฑฺฒ-รตฺตกสมเย มหาภินิกฺขมนำ นิกฺขมิสฺสติ อยมสฺส ปจฺฉิโม อลงฺกาโร อุยฺยานำ คนฺตฺวา มหาปุริสำ ทิสฺวา สพฺพาลงฺกาเรหิ อลงฺกโร-หีติ ฯ โส สาธูติ ปฏิสฺสุณิตฺวา เทวานุภาเวน ตำ ขณำเยว อุปสงฺกมิตฺวา ตสฺเสว กปฺปกสทิโส หุตฺวา กปฺปกสฺส หตฺถโต เวฐนทุสฺสำ คเหตฺวา โพธิสตฺตสฺส สีสำ เวเฐสิ ฯ โพธิสตฺโต หตฺถสมฺผสฺเสเนว นายำ มนุสฺโส เทวปุตฺโต เอโสติ อญฺญาสิ ฯ เวฐเน เวฐิตมตฺเต สีสโมลิยำ มณิรตนากาเรน ทุสฺสสหสฺสำ อพฺภุคฺคจฺฉิ ปุน เวเฐนฺตสฺส ทุสฺสสหสฺสนฺติ ทสกฺขตฺตุำ เวเฐนฺตสฺส ทส ทุสฺสสหสฺสานิ อพฺภุคฺคจฺฉิสุ ฯ สีสำ ขุทฺทกำ ทุสฺสานิ พหูนิ กถำ อพฺภุคฺคตานีติ น จินฺเตตพฺพำ ฯ เตสุ หิ สพฺพมหนฺตำ สามลตา-ปุปฺผปฺปมาณำ อวเสสานิ กุฑฺฑุมพกปุปฺผปฺปมาณานิ อเหสุำ ฯ โพธิ-สตฺตสีสำ เกเสหิ อากิณฺณำ กิญฺชกฺขควจฺฉิตำ วิย กุยฺยกปุปฺผำ อโหสิ ฯ อถสฺส สพฺพาลงฺการปฏิมณฺฑิตสฺส สพฺพตาพาวจเรสุ สกานิ สกานิ ปฏิภาณานิ ทสฺสยนฺเตสุ พฺราหฺมเณสุ ชย นรินฺทาติ-อาทีหิ วจเนหิ สูตมาคธนฺธกาทีสุ จ นานปฺปกาเรหิ มงฺคลวจน-

ถุติโฆเสหิ สมฺภาเวนฺเตสุ สพฺพาลงฺการปฏิมณฺฑิตํ รถวรํ อภิรุหิ ฯ ตสฺมิ์ สมเย ราหุลมาตา ปุตฺตํ วิชายิ์ติ สุตฺวา สุทฺโธทน-มหาราชา ปุตฺตสฺส เม ตุฏฺฐิ์ นิเวเทถาติ สาสนํ ปหิณิ ฯ โพธิสตฺโต ตํ สุตฺวา ราหุโล ชาโต พนฺธนํ ชาตนฺติ อาห ฯ ราชา กิ์ เม ปุตฺโต อวจาติ ปุจฺฉิตฺวา ตํ วจนํ สุตฺวา อิโต ปฏฺฐาย เม นตฺตา ราหุลกุมาโรเตฺวว นาม โหตูติ อาห ฯ โพธิ-สตฺโตปิ์ โข รถวรํ อารุยฺห มหนฺเตน ยเสน อติมโนรเมน สิริ-โสภคฺเคน นครํ ปาวิสิ ฯ ตสฺมิ์ สมเย กิสาโคตมิ์ นาม ขตฺติยกญฺญา อุปริปาสาทวรตลคตา นครํ ปทกฺขิณํ กุรุมานสฺส โพธิสตฺตสฺส รูปสิริ์ ทิสฺวา ปี์ติโสมนสฺสชาตา อิมํ อุทานํ อุทาเนสิ

นิพฺพุตา นูน สา มาตา นิพฺพุโต นูน โส ปิตา
นิพฺพุตา นูน สา นารี์ ยสฺสายํ อี์ทิโส ปตี์ติ ฯ

โพธิสตฺโต ตํ สุตฺวา จินเตสิ อยํ เอวํ อาห เอวรูปี์ อตฺตภาวํ ปสฺสนฺติยา มาตุ หทยํ นิพฺพายติ ปิตุ หทยํ นิพฺพายติ ปชาปติยา หทยํ นิพฺพายตี์ติ กสฺมิ์ นุ โข นิพฺพุเต หทยํ นิพฺพุตนฺนาม โหตี์ติ ฯ อถสฺส กิเลเสสุ วิรตฺตมานสสฺส เอตทโหสิ ราคคฺคิมฺหิ นิพฺพุเต นิพฺพุตนฺนาม โหติ โทสคฺคิมฺหิ นิพฺพุเต นิพฺพุตนฺนาม โหติ โมหคฺคิมฺหิ นิพฺพุเต นิพฺพุตนฺนาม โหติ มานทิฏฺฐิอาที์สุ สพฺพกิเลเสสุ ทรเถสุ นิพฺพุเตสุ นิพฺพุตนฺนาม โหติ อยํ เม สุวจนํ สาเวสิ อหํ หิ นิพฺพานํ คเวสนฺโต จรามิ อชฺเชว มยา ฆราวาสํ ฉฑฺเฑตฺวา นิกฺขมฺม ปพฺพชิตฺวา นิพฺพานํ คเวสิตุ์ วฏฺฏตี์ติ ฯ

อยำ อิมิสฺสา อาจริยภาโค โหฑฺติ กณฺฑโต โอมุญฺจิตฺวา กิสาโคตมิยา สหสฺสคฺฆนิกำ มุตฺตาหารำ เปเสสิ ฯ สา จินฺเตสิ สิทฺธตฺถกุมาโร มยิ ปฏิพทฺธจิตฺโต หุตฺวา ปณฺณาการำ เปเสสีติ ปีติโสมนสฺสชาตา อโหสิ ฯ

โพธิสตฺโตปี มหนฺเตน สิริโสภคฺเคน อตฺตโน ปาสาทำ อารุหิตฺวา สิริสยเน นิปชฺชิ ฯ ตาวเทว นำ สพฺพาลงฺการปฏิมณฺฑิตา นจฺจ-คีตาทีสุ สุสิกฺขิตา เทวกญฺญา วิย รูปโสภคฺคปฺปตฺตา อิตฺถิโย นานาตูริยานิ คเหตฺวา สมฺปริวาเรตฺวา อภิรมาเปนฺติโย นจฺจ คีต-วาทิตานิ ปโยชยิำสุ ฯ โพธิสตฺโต กิเลเสสุ วิรตฺตจิตฺตตาย นจฺจาทีสุ อนภิรโต มุหุตฺตำ นิทฺทำ โอกฺกมิ ฯ ตา อิตฺถิโย ยสฺสตฺถาย มยำ นจฺจาทีนิ ปโยเชม โส นิทฺทำ อุปคโต อิทานิ กิมตฺถำ กิลมามาติ คหิตคหิตานิ ตูริยานิ อชฺโฌตฺถริตฺวา นิปชฺชิสุ ฯ คนฺธเตลปทีปา ฌายนฺติ ฯ โพธิสตฺโต ปพุชฺฌิตฺวา สยนปีฏฺเฐ ปลฺลงฺเกน นิสินฺโน อทฺทส ตา อิตฺถิโย ตูริยภณฺฑานิ อวตฺถริตฺวา นิทฺทายนฺติโย เอกจฺจา ปคฺฆริตเขฬา ถาลกิลินฺนคตฺตา เอกจฺจา ทนฺเต ขาทนฺติโย เอกจฺจา กากจฺฉนฺติโย เอกจฺจา วิปฺปลปนฺติโย เอกจฺจา วิวฏมุขา เอกจฺจา อปคตวตฺถา ปากฏวิภจฺฉสมฺพา-ธฏฺฐานา ฯ โส ตาสำ วิปฺปการำ ทิสฺวา ภิยฺโยโส มตฺตาย กาเมสุ วิรตฺตจิตฺโต อโหสิ ฯ ตสฺส อลงฺกตปฏิยตฺตำ สกฺกภวนสทิสำ ตำ มหาตลำ อปวิฏฺฐนานากุณปภริตำ อามกสุสานำ วิย อุปฏฺฐาสิ ตโย

ภวา อาทิตฺตเคหสทิสา ชายิ๎สุ อุปทฺทุตํ วต โภ อุปสคฺคํ วต โภติ อุทานํ ปวตฺตติ อติวิย ปพฺพชฺชาย จิตฺตํ นมิ ฯ

โส อชฺเชว มหาภินิกฺขมนํ นิกฺขมิตุ วฏฺฏตีติ สยนา วุฏฺฐาย ทฺวารสมีปํ คนฺตฺวา โก เอตฺถาติ อาห ฯ อุมฺมาเร สีสํ กตฺวา นิปนฺโน ฉนฺโน อหํ อยฺยปุตฺต ฉนฺโนติ อาห ฯ ฉนฺน อหํ อชฺช มหาภินิกฺขมนํ นิกฺขมิตุกาโม เอกํ เม อสฺสํ กปฺเปหีติ ฯ โส สาธุ เทวาติ อสฺสภณฺฑกํ คเหตฺวา อสฺสสาลํ คนฺตฺวา คนฺธเตลทีเปสุ ชลนฺเตสุ สมนฺตโต ปสาริตวิตานสฺส เหฏฺฐา รมณีเย ภูมิภาเค จิตฺตํ กนฺถกํ อสฺสราชํ ทิสฺวา อชฺช มยา ตเมว กปฺเปตุ วฏฺฏตีติ กนฺถกํ กปฺเปสิ ฯ โส กปฺปิยมาโน อญฺญาสิ อยํ เม กปฺปนา อติทฬฺหา อญฺเญส ทิวเสสุ อยยานกีฬาทิคมนกาเล กปฺปนา วิย น โหติ มยฺหํ อยฺยปุตฺโต อชฺช มหาภินิกฺขมนํ นิกฺขมิตุกาโม ภวิสฺสตีติ ตโต ตุฏฺฐมานโส มหาหสิตํ หสิ ฯ โส สทฺโท สกลนครํ ปตฺถริตฺวา คจฺเฉยฺย ฯ เทวตา ปน สนฺนิรุมฺหิตฺวา น กสฺสจิ โสตุ อทำสุ ฯ โพธิสตฺโตปี โข ฉนฺนํ เปเสตฺวาว ปุตฺตทาว ปสฺสิสฺสามีติ จินฺเตตฺวา นิสินฺนปลฺลงฺกโต วุฏฺฐาย ราหุล-มาตุสยนฏฺฐานํ คนฺตฺวา คพฺภทฺวารํ วิวริ ฯ ตสฺมิ ขเณ อนฺโตคพฺเภ คนฺธเตลภริตทีโป ฌายติ ฯ ราหุลมาตาปี โข สุมนมลฺลิกาทีนํ ปุปฺผานํ อมฺมณมตฺเตน อภิปฺปกิณฺเณ สยเน ปุตฺตสฺส มตฺถเก หตฺถํ ฐเปตฺวา นิทฺทายิ ฯ โพธิสตฺโต อุมฺมาเร ปาทํ ฐเปตฺวา ฐิตโกว โอโลเกตฺวา สจาหํ เทวิยา หตฺถํ อปเนตฺวา มม ปุตฺตํ

คณฺหิสฺสามิ เทวิ ปพฺยฺฌิสฺสติ เอวำ เม คมนนฺตราโย ภวิสฺสติ อหำปี พุทฺโธ หุตฺวา จ อาคนฺตฺวา ปุตฺตำ ปสฺสิสฺสามีติ ปาสาทตลโต โอตริ ฯ ยำ ปน ชาตกฏฺฐกถายำ ตทา สตฺตาหชาโต ราหุล-กุมาโร โหตีติ วุตฺตำ ตำ เสสฏฺฐกถาสุ นตฺถิ ฯ ตสฺมา อิทเมว คเหตพฺพำ ฯ

เอวำ โพธิสตฺโต ปาสาทตลา โอตริตฺวา อสฺสสมีปำ คนฺตฺวา เอวมาห ตาต กนฺถก อชฺช เอกรตฺติ มำ ตารย อหำ ตำ นิสฺสาย พุทฺโธ หุตฺวา สเทวกำ โลกำ ตาเรสฺสามีติ ฯ ตทา อุฏฺฐงฺฆิตฺวา กนฺถกสฺส ปีฏฺฐึ อภิรุหิ ฯ กนฺถโก คิวโต ปฏฺฐาย อายาเมน อฏฺฐารสหตฺโถว โหติ ตทนุจฺฉวิเกน อุพฺเพเธน สมนฺนาคโต ถามชว-สมฺปนฺโน สพฺพเสโต โอตสงฺขสทิโส ฯ โส สเจ หเสยฺย วา ปทสทฺทำ วา กเรยฺย สทฺโท สกลนครำ อวตฺถเรยฺย ตสฺมา เทวตา อตฺตโน อานุภาเวน ตสฺส ยถา น โกจิ สุณาติ เอวำ หตฺถตลานิ อุปนาเมสุำ ฯ โพธิสตฺโต อสฺสปีฏฺฐิวรคโต ฉนฺนำ อสฺสสฺส พาธิำ คาหาเปตฺวา อฑฺฒรตฺตกสมเย มหาทฺวารสมีปำ ปตฺโต ฯ ตทา ปน ราชา เอวำ โพธิสตฺโต ยาย กายจิ เวลาย นครทฺวารำ วิวริตฺวา นิกฺขมิตุำ นาสกฺขิสฺสตีติ ทฺวีสุ ทฺวารกวาเฏสุ เอเกกำ ปุริสสหสฺเสน วิวริตพฺพำ การาเปสิ ฯ โพธิสตฺโต ยถาพลสมฺปนฺโน หตฺถิคณนาย โกฏิสหสฺสหตฺถิำ พลำ ธาเรติ ปุริส-คณนาย ปุริสโกฏิทสสตสหสฺสพลำ ธาเรติ ฯ ตสฺมา โส จินฺเตสิ สเจ ทฺวารำ น วิวเรยฺย อชฺช กนฺถกสฺส ปีฏฺเฐ นิสินฺโนว พาธิำ

คเหตฺวา ฐิเตน ฉนฺเนน สทฺธิเยว กนฺถกํ อูรูหิ นิปฺปีเฬตฺวา อฏฺฐารสหตฺถุพฺเพธํ ปาการํ อุปฺปติตฺวา อติกฺกมิสฺสามีติ ฯ ฉนฺโน จินฺเตสิ สเจ ทฺวารํ น วิวริสฺสติ อหํ อยฺยปุตฺตํ มม ขนฺเธ นิสีทาเปตฺวา กนฺถกํ ทกฺขิเณน หตฺเถน กุจฺฉิยํ ปริกฺขิปนฺโต อุปกจฺฉนฺตเร กตฺวา ปาการํ อุปฺปติตฺวา อติกฺกมิสฺสามีติ ฯ กนฺถโกปี จินฺเตสิ สเจ ทฺวารํ น วิวริสฺสติ อหํ อตฺตโน สามิกัปี ปิฏฺฐิยํ ยถานิสินฺนเมว ฉนฺเนน พาลธิ คเหตฺวา ฐิเตน สทฺธิญฺเญว อุกฺขิปีตฺวา ปาการํ อุปฺปติตฺวา อติกฺกมิสฺสามีติ ฯ สเจ ทฺวารํ น อปารุปยิตฺถ ยถาจินฺติตเมว ตีสุ ฐเนสุ อญฺญตโร สมฺปาเทยฺย ฯ ทฺวาเร อธิวตฺถา เทวตา ปน ทฺวารํ วิวริ ฯ

ตสฺมิเยว ขเณ มาโร ปาปีมา โพธิสตฺตํ นิวตเตสฺสามีติ อาคนฺตฺวา อากาเส ฐิโต อาห โภ มาริส มา นิกฺขมิ อิโต เต สตฺตเม ทิวเส จกฺกรตนํ ปาตุภวิสฺสติ ทฺวิสหสฺสปริตฺตทีปปริวารานํ จตุนฺนํ มหาทีปานํ รชฺชํ กาเรสฺสสิ นิวตฺเตหิ มาริสาติ ฯ โกสิ ตฺวนฺติ ฯ อหํ วสวตฺตี มาโรมฺหีติ ฯ มาร ชานามหํ มยฺหํ จกฺกรตนปาตุภาวํ อนตฺถิโกหํ รชฺเชน ทสสหสฺสีโลกธาตุ์ อุนฺนาเทตฺวา พุทฺโธ ภวิสฺสามีติ อาห ฯ มาโร อิโตทานิ ปฏฺฐาย กามวิตกฺกํ วา พฺยาปาทวิตกฺกํ วา วิหึสาวิตกฺกํ วา จินฺติตกาเล ชานิสฺสามีติ โอตาราเปกฺโข ฉายา วิย ตํ อนุคจฺฉนฺโต อนุพนฺธิ ฯ

โพธิสตฺโตปี หตฺถคตํ จกฺกวตฺติรชฺชํ เขฬปิณฺฑํ วิย อนเปกฺโข ฉฑฺเฑตฺวา มหนฺเตน สกฺกาเรน นครา นิกฺขมิ อาสาพฺหปุณฺณมายํ

อุตฺตราสำพฺหนกฺขตฺเต วตฺตมาเน นิกฺขมิตฺวา จ ปน นครำ อปโลเกตฺ-
กาโม ชาโต ฯ เอวญฺจ ปนสฺส จิตฺเต อุปฺปนฺนมตฺเตเยว มหาปุริส
น ตยา นิวตฺติตฺวา โอโลกนกมฺมำ กตนฺติ วทมานา วิย ปฐวี
กุลาลจกฺกำ วิย ภิชฺชิตฺวา ปริวตฺติ ฯ โพธิสตฺโต นคราภิมุโข ฐตฺวา
นครำ โอโลเกตฺวา ตสฺมิำ ฐาเน กนฺถกนิวตฺตนเจติยฏฺฐานำ ทสฺเสตฺวา
คนฺตพฺพมคฺคาภิมุขำ กนฺถกำ กตฺวา ปายาสิ มหนฺเตน สกฺกาเรน
โอพาเรน สิริโสภคฺเคน ฯ ตทา กิรสฺส เทวตา ปุรโต สฏฺฐิ-
อุกฺกาสหสฺสานิ ธารยิำสุ ปจฺฉโต สฏฺฐิ ทกฺขิณปสฺสโต สฏฺฐิ วาม-
ปสฺสโต สฏฺฐิ ฯ อปรา เทวตา จกฺกวาฬมุขวฏฺฏิยำ อปฺปมาณา
อุกฺกา ธารยิำสุ ฯ อปรา เทวตา จ นาคสุปณฺณาทโย จ ทิพฺเพหิ
คนฺเธหิ มาลาหิ จุณฺเณหิ ธูเปหิ ปูชยมานา คจฺฉนฺติ ฯ ปาริจฺฉตฺตก-
ปุปฺเผหิ เจว มนฺทารวปุปฺเผหิ จ ฆนเมฆวุฏฺฐิกาโล วิย นภตลำ
นิรนฺตรำ อโหสิ ฯ ทิพฺพานิ สงฺคีตานิ ปวตฺติำสุ ฯ สมนฺตโต อฏฺฐ-
สฏฺฐิตุริยสหสฺสานิ ปวชฺชิำสุ ฯ สมุทฺทกุจฺฉิยำ เมฆคชฺชิตกาโล วิย
ยุคนฺธรกุจฺฉิยำ สาครนิคฺโฆสกาโล วิย วตฺตติ ฯ

อิมินา สิริโสภคฺเคน คจฺฉนฺโต โพธิสตฺโต เอกรตฺเตเนว ติณิ
รชฺชานิ อติกฺกมฺม ติสโยชนมตฺถเก อโนมานทีำ ปาปุณิ ฯ กิ ปน
อสฺโส ตโต ปรำ คนฺตุำ น สกฺโกตีติ ฯ โน น สกฺโกติ โส หิ
เอวำ จกฺกวาฬคพฺภำ นาภิยา ฐิตจกฺกสฺส เนมิวฏฺฏำ มทฺทนฺโต วิย
อนนฺเตน จริตฺวา ปุเร ปาตราสเมว อาคนฺตฺวา อตฺตโน สมฺปาทิตำ
ภตฺตำ ภุญฺชิตุำ สมตฺโถ ฯ ตทา ปน เทวตา นาคสุปณฺณาทีหิ อากาเส

ฐตฺวา โอสฺสฏฺเฐหิ คนฺธมาลาทีหิ ยาว อูรุปฺปเทสา สญฺฉนฺนํ สรีรํ อากฑฺฒิตฺวา คนฺธมาลาชฏํ ฉินฺทนฺตสฺส อติปปญฺโจ อโหสิ ตสฺมา ติสโยชนมตฺตเมว อคมาสิ ฯ โพธิสตฺโต นทีตีเร ฐตฺวา ฉนฺนํ ปจฺฉิ กินนาม อยํ นทีติ ฯ อโนมา นาม เทวาติ ฯ ยเทว อมฺหากมฺปี ปพฺพชฺชา อโนมา ภวิสฺสตีติ ปณฺหิยา ฆฏฺเฏนฺโต อสฺสสฺส สญฺญํ อทาสิ ฯ อสฺโส อุปติตฺวา อฏฺฐีอุสภวิตฺถารายฺ นทิยา ปาริมตีเร อฏฺฐาสิ ฯ โพธิสตฺโต อสฺสสฺส ปีฏฺฐิโต โอรุยฺห รชตปฏฺฏสทิเส วาลุกาปุลิเน ฐตฺวา ฉนฺนํ อามนฺเตสิ สมฺม ฉนฺน ตฺวํ มยฺหํ อาภรณานิ เจว กนฺถกญฺจ อาทาย คจฺฉ อิเธวาหํ ปพฺพชิสฺสามีติ ฯ อหมฺปี เทว ตยา สทฺธิ ปพฺพชิสฺสามีติ ฯ โพธิสตฺโต น ลพฺภา ตยา ปพฺพชิตุํ คจฺเฉว ตวนฺติ ติกฺขตฺตุํ ปฏิพาหิตฺวา อาภรณานิ เจว กนฺถกญฺจ ปฏิจฺฉาเทตฺวา จินฺเตสิ อิเม มยฺหํ เกสา สมณสารุปฺปา น โหนฺตีติ ฯ อญฺโญ โพธิสตฺตสฺส เกเส ฉินฺทิตุํ ยุตฺตรูโป นตฺถิ ตโต สยเมว เตน ขคฺเคน ฉินฺทิสฺสามีติ ทกฺขิเณน หตฺเถน อสึ คณฺหิตฺวา วามหตฺเถน โมลิยา สทฺธิ จูฬํ คเหตฺวา ฉินฺทิ ฯ เกสา ทฺวงฺคุลมตฺตา หุตฺวา ทกฺขิณโต อาวตฺตมานา ฐิตา อลฺลิยิสุ ฯ เตสํ ยาวชีวํ ตเทว ปมาณํ อโหสิ มสฺสุ จ ตทนุรูปี ฯ ปุน เกสมสฺสุโอหารณกิจฺจํ นาม นาโหสิ ฯ โพธิสตฺโต สห โมลิยา จูฬํ คเหตฺวา สจาหํ พุทฺโธ ภวิสฺสามิ อากาเส ติฏฺฐตุ โน เจ ภูมิยํ ปตตูติ อนฺตลิกฺเข ขิปิ ฯ ตํ จูฬามณิเจตินฺ โยชนปฺปมาณฏฺฐานํ คนฺตฺวา อากาเส อฏฺฐาสิ ฯ สกฺโก เทวราชา

ทิพฺพจกฺขุนา โอโลเกตฺวา โยชนิยรตนจงฺโกฏเกน สมฺปฏิจฺฉิตฺวา ตาวติสภวเน จูฬามณิเจติเย นาม ปติฏฺฐาเปสิ ฯ ยถา อาห

เฉตฺวาน โมลิ วรคนฺธวาสิตำ
เวหายสำ อกฺขิปี อคฺคปคฺคโล
สหสฺสเนตฺโต สิรสา ปฏิคฺคหิ
สุวณฺณจงฺโกฏวเรน วาสโวติ ฯ

ปุน โพธิสตฺโต จินฺเตสิ อิมานิ กาสิกวตฺถานิ มยฺหำ น สมณสารุปฺปานีติ ฯ อถ กสฺสปพุทฺธกาเล ปุราณสหายโก ฆฏีการมหาพฺรหฺมา เอกพุทฺธนฺตรำ อปฺปตฺเตน มิตฺตภาเวน จินฺเตสิ อชฺช เมสหายโก มหาภินิกฺขมนำ นิกฺขนฺโต สมณปริกฺขารมสฺส คเหตฺวา คจฺฉิสฺสามีติ ฯ

ติจีวรญฺจ ปตฺโต จ วาสี สูจิ จ พนฺธนำ
ปริสฺสาวเนน อฏฺเฐเต ยุตฺตโยคสฺส ภิกฺขุโนติ ฯ

อิเม อฏฺฐ ปริกฺขาเร อาหริตฺวา อทาสิ ฯ โพธิสตฺโต อรหตฺตทฺธชำ นิวาเสตฺวา อุตฺตมปพฺพชฺชาเวสำ คณฺหิตฺวา ฉนฺน มม วจเนน มาตาปีตูนมาโรคยำ วเทหีติ อุยฺโยเชสิ ฯ ฉนฺโน โพธิสตฺตำ วนฺทิตฺวา ปทกฺขิณำ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ กนฺถโก ปน ฉนฺเนน สทฺธิ มนฺตยมานสฺส โพธิสตฺตสฺส วจนำ สุณนฺโต ฐิตฺวา นตฺถิทานิ มยฺหำ ปุน สามิโน ทสฺสนนฺติ จกฺขุปถำ วิชหนฺโต โสกำ อธิวาเสตุำ อสกฺโกนฺโต หทเย ผลิเต กาลำ กตฺวา ตาวติสภวเน กนฺถโก นาม เทวปุตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ ฉนฺนสฺส ปฐมำ เอโกว โสโก อโหสิ ฯ กนฺถกสฺส ปน

กาลกิริยาย ทุติเยน โสเกน ปีฬิโต โรทนฺโต ปริเทวนฺโต อคมาสิ ฯ

โพธิสตฺโตปี ปพฺพชิตฺวา ตสฺมิเยว ปเทเส อนุปียนฺนาม อมฺพวนํ อคฺคิ ตถฺ ตถฺ สตฺตาหํ ปพฺพชฺชาสุเขน วีตินาเมตฺวา เอกทิวเสเนว ติสโยชนมคฺคํ ปทสา คนตฺวา ราชคหํ ปาวิสิ ปวิสิตฺวา จ ปน สปทานํ ปิณฺฑาย จริ ฯ สกฺกนครํ โพธิสตฺตสฺส รูปทสฺสเนน ธนปาลเกน ปวิฏฺรีราชคหํ วิย อสุรินฺเทน ปวิฏฺรีเทวนครํ วิย จ สงฺโขภิตํ อคมาสิ ฯ อถ ราชปุริสา อาคนฺตฺวา เทว เอวรูโป นาม สตฺโต นคเร ปิณฺฑาย วิจรติ เทโว วา มนุสฺโส วา นาโค วา สุปณฺโณ วา โก นาม เอโสติ น ชานามาติ อาโรเจสุ ฯ ราชา ปาสาทตเล ฐิตฺวา มหาปุริสํ ทิสฺวา อจฺฉริยพฺภูตชาโต ปริเส อาณาเปสิ คจฺฉถ ภเณ วีมํสถ สเจ อมนุสฺโส ภวิสฺสติ นครา นิกฺขมิตฺวา อนฺตรธายิสฺสติ สเจ เทวตา ภวิสฺสติ อากาเสน คจฺฉิสฺสติ สเจ ปน นาโค ภวิสฺสติ ปฐวิยํ นิมุชฺชิตฺวา คมิสฺสติ สเจ มนุสฺโส ภวิสฺสติ ยถาลทฺธํ ภิกฺขํ ปริภุญฺชีติ ฯ มหาปุริโสปี โข มิสฺสกภตฺตํ สํหริตฺวา อลํ เม เอตฺตกํ ยาปนายาติ ญตฺวา ปวิฏฺชิทฺวาเรเนว นครา นิกฺขมิตฺวา ปณฺฑวปพฺพตฉายาย ปุรตฺถาภิมุโข นิสีทิตฺวา อาหารํ ปริภุญฺชิตุ อารทฺโธ ฯ อถสฺส อนฺตานิ ปริวตฺติตฺวา มุเขน นิกฺขมนาการปฺปตฺตานิ อเหสุ ฯ ตโต เตน อตฺตภาเวน เอวรูปสฺส อาหารสฺส จกฺขุนาปี อทิฏฺปุพฺพตาย ปฏิกูลาหาเรน อฏฺฏิยมาโน เอวํ อตฺตนาว อตฺตานํ โอวทิ สิทฺธตฺถ ตฺวํ พหุสุลภอนฺนปาเน กุเล ติวสฺสิกคนฺธสาลิโภชนนานคฺครสโภชนฏ-

ชาเน นิพฺพตฺติตฺวา เอกำ ปุตฺตกิกำ ทิสฺวา กทา นุ โข อหัปี เอวรูโป หุตฺวา ปีณฺทาย จริตฺวา ปริภุญฺชิสฺสามิ ภวิสฺสติ นุ โข เม โส กาโลติ จินฺเตตฺวา นิกฺขมนฺโต อิทานิ กินฺนาเมตำ กโรสีติ เอวำ อตฺตานำ โอวทิตฺวา นิพฺพิกาโร หุตฺวา อาหารำ ปริภุญฺชิ ฯ ราชปุริสา ตำ ปวุตฺติ ทิสฺวา คนฺตฺวา รญฺโญ อาโรเจสุำ ฯ ราชา ทูตสฺเสว วจนำ สุตฺวา เวเคน นครา นิกฺขมิตฺวา โพธิสตฺตสฺส สนฺติกำ คนฺตฺวา อิริยาปถสฺมิเยว ปสีทิตฺวา โพธิสตฺตสฺส อิสฺสริยำ นิยฺยาเทสิ ฯ โพธิสตฺโต มยฺหำ มหาราช วตฺถุกาเมหิ วา กิเลสกาเมหิ วา อตฺโถ นตฺถิ อหำ ปรมาภิสมฺโพธิำ ปตฺถยนฺโต นิกฺขนฺโตติ ฯ ราชา อเนกปฺปการำ ยาจนฺโตปี ตสฺส จิตฺตำ อลภิตฺวา อทฺธา ตฺวำ พุทฺโธ ภวิสฺสสิ พุทฺธภูเตน ปน เต ปฐมำ มม วิชิตำ อาคนฺตพฺพนฺติ ฯ อยเมตฺถ สงฺเขโป ฯ วิตฺถาโร ปน ปพฺพชฺชำ กิตฺตยิสฺสามิ ยถา ปพฺพชิ จกฺขุมาติ อิมำ ปพฺพชฺชาสุตฺตสฺทำ อฏฺฐกถาย โอโลเกตฺวา เวทิตพฺโพ ฯ

โพธิสตฺโตปี รญฺโญ ปฏิญฺญำ ทตฺวา อนุปุพฺเพน จาริกญฺจรมาโน อาพารำ จ กาลามำ อุทฺทกำ จ รามปุตฺตำ อุปสงฺกมิตฺวา สมาปตฺติโย นิพฺพตฺเตตฺวา นายำ มคฺโค สมฺโพธายาติ ตำปี สมาปตฺติภาวนำ อนลงฺกริตฺวา สเทวกสฺส โลกสฺส อตฺถโน ถามวิริยสนฺทสฺสนตฺถำ มหาปธานำ ปทหิตุกาโม อุรุเวลำ คนฺตฺวา รมณีโย วตายำ ภูมิภาโคติ ตตฺเถว วาสำ อุปคนฺตฺวา มหาปธานำ ปทหิ ฯ เตปี

โข โกณฺฑญฺญปฺปมุขา ปญฺจ ปพฺพชิตา คามนิคมราชธานิสุ ภิกฺขาย จรนฺตา ตถฺถ โพธิสตฺตํ สมฺปาปุณิสุ ฯ อถ นํ ฉ วสฺสานิ มหาปธานํ ปทหนฺตํ อิทานิ พุทฺโธ ภวิสฺสติ อิทานิ พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ ปริเวณสมฺมชฺชนาทิกาย วตฺตปฏิปตฺติยา อุปฏฺหยมานา สนฺติกาวจรา จสฺส อเหสุ ฯ โพธิสตฺโตปิ โข โกฏิปฺปตฺตํ ทุกฺกรการิกํ กริสฺสามีติ เอกติลตณฺฑุลาทีหิปิ วีตินาเมสิ สพฺพโส อาหารุปจฺเฉทํ อกาสิ ฯ เทวตาปิ โลมกูเปหิ โอชํ อุปสංหรมานา ปกฺขิปึ ฯ อถสฺส ตาย นิราหารตาย ปรมกสิมานปฺปตฺตกายสฺส สุวณฺณวณฺโณ กาโย กาพ-วณฺโณ อโหสิ ฯ ทฺวตฺติส มหาปุริสลกฺขณานิ ปฏิจฺฉนฺนานิ อเหสุ ฯ อปฺเปกทา อปฺปาณกชฺฌานํ ฌายนฺโต มหาเวทนาหิ อภิภูโต วิสญฺญี-ภูโต จงฺกมโกฏิยํ ปติ ฯ อถ นํ เอกจฺจา เทวตา กาลกโต สมโณ โคตโมติ วทนฺติ เอกจฺจา เทวตา วิหาโรว เอโส อรหตนฺติ อาหํสุ ฯ ตตฺถ ยาสं กาลกโต อโหสีติ ตา คนฺตฺวา สุทฺโธทนมหาราชสฺส อาโรเจสุ ตุมฺหากํ ปุตฺโต กาลกโตติ ฯ มม ปุตฺโต พุทฺโธ หุตฺวา กาลกโต อหุตฺวาติ ฯ พุทฺโธ ภวิตุ นาสกฺขิ ปรานภูมิยฺว ปติตฺวา กาลกโตติ ฯ อิทํ สุตฺวา ราชา นาหํ สทฺทหามิ มม ปุตฺตสฺส โพธิ์ อปฺปตฺวา กาลกิริยา นาม นตฺถีติ ปฏิกฺขิปิ ฯ กสฺมา ปน ราชา น สทฺทหีติ ฯ กาพเทวตสฺส ตาปสสฺส วนฺทาปนทิวเส ชมฺพุกฺขมูเล จ ปาฏิหาริยานํ ทิฏฺตฺตา ฯ ปุน โพธิสตฺโต สญฺญํ ปฏิลภิตฺวา อุฏฺฐิโตว ฯ อุฏฺฐิเต มหาสตฺเต ตา เทวตา อาคนฺตฺวา อโรโค เต มหาราช ปุตฺโตติ รญฺโญ

อาโรเจนฺติ ฯ ราชา ชานามหำ ปุตฺตสฺส อมรณภาวนฺติ วทติ ฯ

มหาสตฺตสฺส ณ วสฺสานิ ทุกฺกรการิกำ กโรนฺตสฺส อากาเส คณฺฑิกรณกาโล วิย อโหสิ ฯ โส อยำ ทุกฺกรการิกา นาม มคฺโค น โหตีติ โอพาริกำ อาหารำ อาหาเรตุำ คามนิคเมสุ บิณฺฑาย จริตฺวา อาหารำ อาหริ ฯ อถสฺส ทฺวตฺติส มหาปุริสลกฺขณานิ ปากติกานิ อเหสุำ กาโย สุวณฺณวณฺโณ อโหสิ ฯ ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขู อยำ ณ วสฺสานิ ทุกฺกรการิกำ กโรนฺโตปี สพฺพญฺญุตำ ปฏิพุชฺฌิตุำ นาสกฺขิ อิทานิ คามาทีสุ บิณฺฑาย จริตฺวา โอพาริกำ อาหารำ อาหริยมาโน กิ๋ สกฺขิสฺสติ พาหุลฺลิโก เอโส ปธานวิพฺภนฺโต ลี๋ลำ นฺหายิตุกามสฺส อุสฺสาวนฺทกฺกำ วิย อมฺหากำ เอตสฺส สนฺติกา วิเสสคกฺกนฺนาม กินฺโน อิมินาติ มหาปุริสำ ปหาย อตฺตโน ปตฺตจีวรำ คเหตฺวา อฏฺจารสโยชนมคฺคำ คนฺตฺวา อิสิปตนำ ปวิสิ๋สุ ฯ

เตน โข ปน สมเยน อุรุเวลายำ เสนานิคเม เสนากุฏุมฺพิกสฺส เคเห นิพฺพตฺตา สุชาตา นาม ทาริกา วยปฺปตฺตา เอกสฺมิ นิโครธรุกฺเข ปตฺถนำ อกาสิ สเจ สมชาติกำ กุลฆรำ คนฺตฺวา ปฐม-คพฺเภ ปุตฺตำ ลภิสฺสามิ อนุสำวจฺฉรำ เต สตสหสฺสปริจฺจาเคน พลิกมฺมำ กริสฺสามีติ ฯ ตสฺสา สา ปตฺถนา สมิชฺฌิ ฯ สา มหา-สตฺตสฺส ทุกฺกรการิกำ กโรนฺตสฺส ฉฏฺเฐ วสฺเส ปริปุณฺเณ วิสาข-ปุณฺณมายำ พลิกมฺมำ กาตุกามา หุตฺวา ปุเรตรำเยว จ เธนุสหสฺสำ ลฏฺฐิมธุกวเน จาราเปตฺวา ตาสำ ขีรำ ปญฺจ เธนุสตานิ ปาเยตฺวา ตาสำ ขีรำ อฑฺฒมิยานีติ เอวำ ยาว โสพสนฺนำ เธนูนำ ขีรำ อฏฺ

เธนุโย ปีวนฺติ ตาว ชิรสฺส พหลตำ จ โอชวนฺตำ จ ปตฺถยมานา ชิรปริวตฺตนนฺนาม อกาสิ ฯ สา วิสาขปุณฺณมิทิวเส ปาโตว พลิกมฺมำ กริสฺสามีติ รตฺติยา ปจฺจูสสมยำ ปจฺจุฏฺฐาย ตา อฏฺฐ เธนุโย ทุหาเปสิ ฯ วจฺฉกา เธนูนำ ถนมูลำ น อคมำสุ ฯ ถนมูเล ปน นวภาชเนสุ อุปนีตมตฺเตสุ อตฺตโน ธมฺมตาย ชิรธารา ปวตฺติสุ ฯ ตำ อจฺฉริยำ ทิสฺวา สุชาตา สหตฺเถเนว ชิรำ คเหตฺวา นวภาชเน ปกฺขิปีตฺวา สหตฺเถเนว อคฺคิ กตฺวา ปจิตุำ อารภิ ฯ ตสฺมิเยว ปายาเส ปจฺจมาเน มหนฺตา ปุพฺพุลา อุฏฺฐหิตฺวา ทกฺขิณาวตฺตา หุตฺวา สญฺจรนฺติ ฯ เอกผุสิตำปี พหิ น ปตติ ฯ อุทฺธนโต อปฺปมตฺตโกปี ธุโม น อุฏฺฐหติ ฯ ตสฺมิ สมเย จตฺตาโร โลกปาลา อาคนฺตฺวา อุทฺธเน อารกฺขำ คณฺหิสุ ฯ มหาพฺรหฺมา ฉตฺตำ ธาเรสิ ฯ สกฺโก อลาตานิ สมาเนนฺโต อคฺคิ ชาเลสิ ฯ เทวตา หิ ทฺวิสหสฺสทีปปริวาเรสุ จตูสุ ทีเปสุ เทวานำ มนุสฺสานำ จ โอปกปฺปนกโอชำ อตฺตโน เทวตานุภาเวน ทณฺฑกพทฺธมธุปฏลำ ปีเพตฺวา มธุคณฺหมานา วิย สำหริตฺวา ตตฺถ ปกฺขิปนฺติ ฯ อญฺเญสุ หิ กาเลสุ เทวตา กพเพ โอชำ ปกฺขิปนฺติ สมฺโพธิทิวเส จ ปน ปรินิพฺพานทิวเส จ อุกฺขลิยำเยว ปกฺขิปนฺติ ฯ สุชาตา เอกทิวเสเนว ตตฺถ อตฺตโน ปากฏานิ อเนกานิ อจฺฉริยานิ ทิสฺวา ปุณฺณำ นาม ทาสิำ อามนฺเตสิ อมฺม ปุณฺเณ อชฺช อมฺหากำ เทวตา อติวิย ปสนฺนา มยา เอตฺตเก กาเล เอวรูปำ อจฺฉริยำ นาม น ทิฏฺฐปุพฺพำ เวเคน คนฺตฺวา เทวฏฺฐานำ ปฏิชคฺคาหีติ ฯ สาธุ อยฺเยติ สา ตสฺสา วจนำ

สมฺปฏิจฺฉิตฺวา ตุริตตุริตาเยว รุกฺขมูลำ อคมาสิ ฯ โพธิสตฺโตปิ โข ตสฺมิ รตฺติภาเค ปญฺจ มหาสุปีเน ทิสฺวา ปริคณฺหนฺโต นิสฺสำสเยนาหำ อชฺช พุทฺโธ ภวิสฺสามีติ กตสนฺนิฏฺฐาโน ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน กตสรีรปฏิชคฺคโน ภิกฺขาจารเวลำ อาคมยมาโน ปาโตว อาคนฺตฺวา ตสฺมิ รุกฺขมูเล นิสีทิ อตฺตโน ปภาย สกลำ รุกฺขมูลำ โอภาสยมาโน ฯ อถ โข สา ปุณฺณา อาคนฺตฺวา อทฺทส โพธิสตฺตำ รุกฺขมูลำ ปาจีนโลกธาตุ์ โอโลกยมานำ นิสินฺนำ ฯ สรีรโต จสฺส นิกฺขนฺตาหิ ปภาหิ สกลำ รุกฺขำ สุวณฺณวณฺณำ ทิสฺวา ตสฺสา เอตทโหสิ อชฺช อมฺหากำ เทวตา รุกฺขโต โอรุยฺห สหตฺเถเนว พลิกมฺมำ สมฺปฏิจฺฉิตุ์ นิสินฺนา มญฺเญติ สำเวคปฺปตฺตา หุตฺวา เวเคน คนฺตฺวา สุชาตาย เอตมตฺถำ อาโรเจสิ ฯ สุชาตา ตสฺสา วจนำ สุตฺวา ตุฏฺฐมานสา หุตฺวา อชฺช อิทานิ ปฏฺฐาย มม เชฏฺฐธีตุฏฺฐาเน ติฏฺฐาหีติ ธีตุ อนุจฺฉวิกำ สพฺพาลงฺการำ อทาสิ ฯ ยสฺมา ปน พุทฺธภาวำ ปาปุณนทิวเส สตสหสฺสคฺฆนิกำ สุวณฺณปาตึ ลทฺธุ์ วฏฺฏติ ตสฺมา สา สุวณฺณปาติยำ ปายาสำ ปกฺขิปีสฺสามีติ จิตฺตำ อุปฺปาเทตฺวา สตสหสฺสคฺฆนิกำ สุวณฺณปาตึ นีหราเปตฺวา ตตฺถ ปายาสำ ปกฺขิปีตุกามา ปกฺกโภชนำ อาวชฺเชสิ ฯ สพฺโพ ปายาโส ปทุมปตฺตโต อุทกำ วิย นิวตฺติตฺวา ปาติยำ ปติฏฺฐาสิ เอกปาติปูรณมตฺโตว อโหสิ ฯ สา ตำ ปาตึ อญฺญาย สุวณฺณ-ปาติยา ปฏิกุชฺชิตฺวา โอทาตวตฺเถน เวเฐตฺวา สพฺพาลงฺกาเรหิ อตฺตภาวำ อลงฺกริตฺวา ตำ ปาตึ อตฺตโน สีเส ฐเปตฺวา มหนฺเตน

อานุภาเวน นิโครธรุกฺขมูลํ คนฺตฺวา โพธิสตฺตํ โอโลเกตฺวา พลวโสมนสฺสชาตา รุกฺขเทวตาติ สญฺญาย ทิฏฺฐฏฺฐานโต ปฏฺฐาย โอนโตนตา คนฺตฺวา สีสโต โอตริตฺวา วิวริตฺวา สุวณฺณภิงฺคาเรน คนฺธปุปฺผวาสิตํ อุทกํ คเหตฺวา โพธิสตฺตํ อุปคนฺตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ ฆฏิการมหาพฺรหฺมุนา ทินฺโน มตฺติกาปตฺโต เอตฺตกํ อทฺธานํ โพธิสตฺตํ อวิชหิตฺวา ตสฺมิ ขเณ อทสฺสนงฺคโต ฯ โพธิสตฺโต ปตฺตํ อปสฺสนฺโต ทกฺขิณหตฺถํ ปสาเรตฺวา อุทกํ สมฺปฏิจฺฉิ ฯ สุชาตา สุวณฺณปาติปายาสํ มหาปุริสสฺส หตฺเถ จีเปสิ ฯ มหาปุริโส สุชาตํ โอโลเกสิ ฯ สา อาการํ สลฺลกฺเขตฺวา อยฺย มยา ตุมฺหากํ ปริจฺจตฺตํ คเหตฺวา ยถารุจิ คจฺฉถาติ วนฺทิตฺวา ยถา มยฺหํ มโนรโถ นิปฺผนฺโน เอวํ ตุมฺหากํ นิปฺปชฺชตูติ วตฺวา สตสหสฺสคฺฆนิกาย สุวณฺณปาติยา ปุราณํ มตฺติกํ วิย อนเปกฺขา หุตฺวา ปกฺกามิ ฯ

โพธิสตฺโตปิ โข นิสินฺนฏฺฐานา วุฏฺฐาย รุกฺขํ ปทกฺขิณํ กตฺวา ปาจีนาภิมุโข นิสินฺนฏฺฐานา วุฏฺฐาย รุกฺขํ ปทกฺขิณํ กตฺวา ปาจีนาภิมุโข อาทาย เนรญฺชราย ตีรํ คนฺตฺวา อเนกสตสหสฺสานํ สมฺพุชฺฌนทิวเส โอตริตฺวา นฺหานฏฺฐานํ สุปฺปติฏฺฐิตติฏฺฐนฺนาม อตฺถิ ตสฺส ตีเร ปาจีนาภิมุโข ฐเปตฺวา โอตริตฺวา อเนกพุทฺธสตสหสฺสานํ นิวาสนํ อรหตฺตทฺธชํ นิวาเสตฺวา ปุรตฺถาภิมุโข นิสีทิตฺวา เอกฏฺฐิตาลปกฺกปฺปมาเณ เอกูนปณฺณาสปิณฺเฑ กตฺวา สพฺพํ อปฺโปทกมธุปายาสํ ปริภุญฺชติ ฯ โส เอวํ หิสฺส พุทฺธภูตสฺส สตฺตสตฺตาหํ โพธิมณฺเฑ วสนฺตสฺส เอกูนปญฺญาส ทิวสานิ อาหาโร

อโหสิ ฯ ตตฺถเก กาเล เนว อณฺโฌ อาหาโร อตฺถิ น นฺหานำ น มุขโธวนำ น สรีรวณฺชำ ฌานสุเขน มคฺคสุเขน ผลสุเขเนว วีตินาเมติ ฯ ตำ ปน ปายาสำ ภุญฺชิตฺวา สุวณฺณปาตึ คเหตฺวา สจาหำ อชฺช พุทฺโธ ภวิตุำ สกฺขิสฺสามิ อยำ เม ปาติ ปฏิโสตำ คจฺฉตุ โน เจ สกฺขิสฺสามิ อนุโสตำ คจฺฉตูติ ปกฺขิปี ฯ สา โสตำ ฉินฺทมานา นทีมชฺฌำ คนฺตฺวา มชฺฌฏฺฐาเนว ชวสมฺปนฺโน อสฺโส วิย อสีติหตฺถมตฺตฏฺฐานำ ปฏิโสตำ คนฺตฺวา เอกสฺมิ อาวฏฺเฏ นิมุชฺชิตฺวา กาฬนาคราชภวนำ คนฺตฺวา ติณฺณำ พุทฺธานำ ปริโภคปาติโย กิลิ กิลีติ รวำ การยมานา ปหริตฺวา ตาสำ สพฺพเหฏฺฐิมา หุตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ กาโล นาคราชา ตำ สทฺทำ สุตฺวา หิยฺโย เอโก พุทฺโธ นิพฺพตฺติ ปุน อชฺช เอโก นิพฺพตฺโตติ อเนเกหิ ปทสเตหิ ถุติโย วทมาโน อฏฺฐาสิ ฯ ตสฺส กิร มหาปริวิยา เอกโยชน-ติคาวุตปฺปมาณำ นภำ ปูเรตฺวา อาโรหนกาโล อชฺช วา หิยฺโย วาติ สทิโส อโหสิ ฯ

โพธิสตฺโตปี นทีตีรมฺหิ สุปุปฺผิตสาลวเน ทิวาวิหารำ กตฺวา สายณฺหสมเย ปุปฺผานำ วณฺฑโต มุจฺจนกาเล เทวตาหิ อลงฺกเตน อฏฺฐุสภวิตฺถาเรน มคฺเคน สีโห วิย วิชมฺภมาโน โพธิรุกฺขาภิมุโข ปายาสิ ฯ นาคยกฺขสุปณฺณาทโย ทิพฺเพหิ คนฺธปุปฺผาทีหิ ปูชยิสุ ฯ ทสสหสฺสีโลกธาตุ เอกคนฺธา เอกมาลา เอกสารุกาโร อโหสิ ฯ ตสฺมิ สมเย พฺราหฺมโณ โสตฺถิโย นาม ติณหารโก ติณำ อาทาย ปฏิปเถ อาคจฺฉนฺโต มหาปุริสสฺส อาการำ ญตฺวา อฏฺฐ ติณมุฏฺฐิโย

ตสฺส อทาสิ ฯ โพธิสตฺโต ติณฺณ คเหตฺวา โพธิมณฺฑ อารุยฺห ทกฺขิณทิสาภาเค อุตฺตราภิมุโข อฏฺฐาสิ ฯ ตสฺมิ ขเณ ทกฺขิณจกฺกวาพ โอสีทิตฺวา เหฏฺฐา อวีจิสมฺปตฺต วิย อโหสิ ฯ อุตฺตรจกฺกวาพ อุฏฺฐงฺฆิตฺวา อุปริ ภวคฺคปฺปตฺต วิย อโหสิ ฯ โพธิสตฺโต นยิท สมฺโพธิปาปุณนฏฺฐาน ภวิสฺสติ มญฺเญติ ปทกฺขิณ กโรนฺโต ปจฺฉิม-ทิสาภาค คนฺตฺวา ปุรตฺถาภิมุโข อฏฺฐาสิ ฯ ตโต ปจฺฉิมจกฺกวาพ โอสีทิตฺวา เหฏฺฐา อวีจิสมฺปตฺต วิย อโหสิ ฯ ปุรตฺถิมจกฺกวาพ อุฏฺฐงฺฆิตฺวา ยาว อุปริ ภวคฺคปฺปตฺต วิย อโหสิ ฯ ฐิตฐิตฏฺฐาเน กิรสฺส เนมิวฏฺฏปริยนฺเต อกฺกนฺตนาภิยา ปติฏฺฐิต มหาสกฏจกฺก วิย มหาปฐวี โอนตุนฺนตา อโหสิ ฯ โพธิสตฺโต นยิท สมฺโพธิ-ปาปุณนฏฺฐาน ภวิสฺสติ มญฺเญติ ปทกฺขิณ กโรนฺโต อุตฺตรทิสาภาค คนฺตฺวา ทกฺขิณาภิมุโข อฏฺฐาสิ ฯ ตโต อุตฺตรจกฺกวาพ โอสีทิตฺวา เหฏฺฐา อวีจิสมฺปตฺต วิย อโหสิ ฯ ทกฺขิณจกฺกวาพ อุฏฺฐงฺฆิตฺวา อุปริ ภวคฺคปฺปตฺต วิย อโหสิ ฯ โพธิสตฺโต อิทมฺปี สมฺโพธิ-ปาปุณนฏฺฐาน น ภวิสฺสติ มญฺเญติ ปทกฺขิณ กโรนฺโต ปุรตฺถิม-ทิสาภาค คนฺตฺวา ปจฺฉิมาภิมุโข อฏฺฐาสิ ฯ ปุรตฺถิมทิสาภาเค ปน สพฺพพุทฺธาน ปลฺลงฺกฏฺฐาน ตำ เนว ฉมฺภติ น กมฺปติ ฯ มหาสตฺโต อิท สพฺพพุทฺธาน อวิชหิต อจลฏฺฐาน กิเลสปญฺชร-วิทฺธ์สนฏฺฐานนฺติ ญตฺวา ตานิ ติณานิ อคฺเค คเหตฺวา จาเลสิ ฯ ตาวเทว จุทฺทสหตฺโถ ปลฺลงฺโก อโหสิ ฯ ตานิปี โข ติณานิ ตถารูเปน สนฺถาเรน สณฺฐหิ์สุ ยถารูเป สุกุสโลปี จิตฺตกาโร วา

โปฺถกาโร วา อาลิขิตุำ สมฺโถ นตฺถิ ฯ

โพธิสตฺโต โพธิรุกฺขกฺขนฺธำ ปีฏฺฐิโต กตฺวา ปุรตฺถาภิมุโข ทพฺหมานโส หุตฺวา

กามำ ตโจ นหารู จ อฏฺฐี จ อวสิสฺสตุ
สพฺพีปี หิทำ สรีเร มำสโลหิตำ อุปสุสฺสตุ

ตตฺเถว สมฺมาสมฺโพธิำ อปฺปตฺวา อิมำ ปลฺลงฺกำ น ภินฺทิสฺสามีติ อสนิสต-สนฺนิปาเตนาปี อเภชฺชรูปำ อปราชิตำ ปลฺลงฺกำ อาภุชิตฺวา นิสีทิ ฯ

ตสฺมิำ สมเย มาโร เทวปุตฺโต สิทฺธตฺถกุมาโร มยฺหำ วสำ อติกฺกมิตุกาโม น ทานิมสฺส อติกฺกมิตุำ ทสฺสามีติ มารพลสฺส สนฺติกำ คนฺตฺวา เอตมตฺถำ อาโรเจตฺวา มารโฆสนนฺนาม โฆสาเปตฺวา มารพลำ อาทาย นิกฺขมิ ฯ สา ปน มารเสนา มารสฺส ปริโต ทฺวาทสโยชนา โหติ ทกฺขิณโต จ วามโต จ ทฺวาทสโยชนา โหติ ฯ ปจฺฉโต ปน จกฺกวาพปริยนฺตำ กตฺวา ฐิตา อุทฺธำ นวโยชนุพฺเพธา มารเสนา ยสฺสา อุนฺนทนฺติยา อุนฺนาทสทฺโท ปน โยชนสหสฺสโต ปฏฺฐาย ปฐวิยา อุทฺริยนสทฺโท วิย สุยฺยติ ฯ อถ มาโร เทวปุตฺโต ทิยฑฺฒโยชนสติกำ คิริเมขลนฺนาม หตฺถิำ อภิรุยฺหิตฺวา พาหุสหสฺสำ มาเปตฺวา นานาวุธานิ อคฺคเหสิ ฯ อวเสสายปี มารปริสาย เทว ชนา เอกสทิสำ อาวุธำ น คณฺหิสุ นานปฺปการมุขา หุตฺวา มหาสตฺตำ อชฺโฌตฺถรมานา วิย อาคมิำสุ ฯ ทสสหสฺสจกฺกวาพเทวตา ปน มหาสตฺตสฺส ฤทฺธิโย วทมานา อฏฺฐำสุ ฯ สกฺโก ปน เทวราชา วิชยุตฺตรสงฺขำ ธมมาโน อฏฺฐาสิ ฯ โส กิร สงฺโข

วีสติหตฺถสติโก โหติ สกิ วาตํ คาหาเปตฺวา ธมนฺโต จตฺตาโร มาเส สทฺทํ กริตฺวา นิสฺสทฺโท โหติ ฯ มหากาฬนาคราชา อติเรกํ ปทสเตน วณฺณํ วทมาโน อฏฺฐาสิ ฯ มหาพฺรหฺมา เสตจฺฉตฺตํ ธารยมาโน อฏฺฐาสิ ฯ มารพเล ปน โพธิมณฺฑํ อุปสงฺกมนฺเตสุ เอโกปิ ฐาตุ นาสกฺขิ ฯ สมฺมุขสมฺมุขฏฺฐาเนว ปลายิสุ ฯ กาฬนาคราชา ปฐวิยํ นิมุชฺชิตฺวา ปญฺจโยชนสติกมณฺฑิรํ นาคภวนํ คนฺตฺวา อุโภหิ หตฺเถหิ มุขํ ปีทหิตฺวา นิปนฺโน ฯ สกฺโก วิชยุตฺตรสงฺขํ ปีฏฺฐิยํ กตฺวา จกฺกวาพมุขวฏฺฏิยํ อฏฺฐาสิ ฯ มหาพฺรหฺมา เสตจฺฉตฺตํ โกฏิยํ คเหตฺวา พฺรหฺมโลกเมว อคมาสิ ฯ เอกเทวตาปิ ฐาตุ สมตฺถา นาม นาโหสิ ฯ มหาปุริโส เอกโกว นิสีทิ ฯ

มาโรปิ อตฺตโน ปริสํ อาห ตาตา สทฺโธทนปุตฺเตน สิทฺธตฺเถน สทิโส อญฺโญ ปุริโส นาม นตฺถิ มยํ สมฺมุขา ยุทฺธํ ทาตุ น สกฺขิสฺสาม ปจฺฉาภาเคน ทสฺสามาติ ฯ มหาปุริโสปิ ตีณิปิ ปสฺสานิ โอโลเกตฺวา สพฺพเทวตานํ ปลาตตฺตา สุญฺญานิ อทฺทส ฯ ปุน อุตฺตรปสฺเสน มารพลํ อชฺโฌตฺถรมานํ ทิสฺวา อยํ เอตฺตโก ชโน มํ เอกกํ สนฺธาย มหนฺตํ วายามํ ปรกฺกมํ กโรติ อิมสฺมิ ฐาเน มาตาปีตโร วา ธีตา วา ภาตา วา อญฺโญ วา โกจิ ญาตโก นตฺถิ อิมา ปน ทสปารมิโยว มยฺหํ ทีฆรตฺตํ ปุตฺตปริชนสทิสา ตสฺมา ปารมิโยปิ ผลกํ กตฺวา ปารมิสตฺเถเนว ปหริตฺวา อิมํ พลกายํ มยา วิทฺธเสตุ วฏฺฏตีติ ทสปารมิโย อาวชฺชมาโน นิสีทิ ฯ อถ มาโร เทวปุตฺโต เอเตเนว สิทฺธตฺถ

ปลาเปส์สามิ์ติ วาตมณฺฑลำ สมุฏฺฐาเปสิ ฯ ตำ ขณำเยว ปุรตฺถิมาทิ-
เภทา วาตา สมุฏฺฐหิตฺวา อฑฺฒโยชน ทฺวิโยชน ติโยชนปฺปมาณานิ
ปพฺพตกูฏานิ ปทาเลตฺวา วน คจฺฉ รุกฺขาทีนิ อุมฺมูเลตฺวา สมนฺตา
คามนิคเม จุณฺณวิจุณฺเณ กาตุ์ สมตฺถาปี มหาปุริสสฺส ปุญฺญเตเชน
วิหตานุภาวา โพธิสตฺตำ ปตฺวา จีวรกณฺณมตฺตำปี จาเลตุ์ นาสกฺขิสุ ฯ
ตโต อุทเกน อชฺโฌตฺถริตฺวา มาเรส์สามิ์ติ มหาวสฺสำ สมุฏฺฐาเปสิ ฯ
ตสฺสานุภาเวน อุปริ สตปฏล สหสฺสปฏลาทิเภทา วลาหกา อุฏฺฐหิตฺวา
วสฺสิสุ ฯ วุฏฺฐิธารเวเคน ปฐวี์ ฉิทฺทา อโหสิ ฯ วนรุกฺขาทีนำ
อุปริภาเคน มหาเมโฆ อาคนฺตฺวา มหาสตฺตสฺส จีวเร อุสฺสาวพินฺทุ-
ปตนมตฺตำปี เตเมตุ์ นาสกฺขิ ฯ ตโต ปาสาณวสฺสำ สมุฏฺฐาเปสิ ฯ
มหนฺตานิ ปพฺพตกูฏานิ ธูมายนฺตานิ ปชฺชลนฺตานิ อากาเสนาคนฺตฺวา
โพธิสตฺตำ ปตฺวา ทิพฺพมาลาคุพฺภาวำ อาปชฺชิสุ ฯ ตโต ปหรณวสฺสำ
สมุฏฺฐาเปสิ ฯ เอกโตธารา อุภโตธารา อสิสตฺติ ขุรปฺปาทโย
ธูมายนฺตา ปชฺชลนฺตา อากาเสนาคนฺตฺวา โพธิสตฺตำ ปตฺวา ทิพฺพ-
ปุปฺผานิ อเหสุ์ ฯ ตโต องฺคารวสฺสำ สมุฏฺฐาเปสิ ฯ กิสุกวณฺณา
องฺคารา อากาเสนาคนฺตฺวา โพธิสตฺตสฺส ปาทมูเล ทิพฺพปุปฺผานิ
หุตฺวา วิกิริสุ์ ฯ ตโต กุกฺกุพวสฺสำ สมุฏฺฐาเปสิ ฯ องฺคณโห
อคฺคิวณฺโณ กุกฺกุโพ อากาเสนาคนฺตฺวา โพธิสตฺตสฺส ปาทมูเล
จนฺทนจุณฺณำ หุตฺวา นิปติ ฯ ตโต วาลุกาวสฺสำ สมุฏฺฐาเปสิ ฯ อติ-
สุขุมา วาลุกา ธูมายนฺตา ปชฺชลนฺตา อากาเสนาคนฺตฺวา โพธิสตฺตสฺส
ปาทมูเล ทิพฺพปุปฺผานิ หุตฺวา นิปติสุ์ ฯ ตโต กลลวสฺสำ สมุฏฺฐาเปสิ ฯ

กลลํ รูปายนฺตํ ปชฺชลนฺตํ อากาเสนาคนฺตฺวา โพธิสตฺตสฺส ปาทมูเล ทิพฺพวิเลปนํ หุตฺวา นิปติ ฯ ตโต อิมินาหํ ภิเสกฺวา สิทฺธตฺถํ ปลาเปสฺสามีติ อนฺธการํ สมุฏฺฐาเปสิ ฯ ตํ จตุรงฺคสมนฺนาคตํ วิย มหาตมํ หุตฺวา โพธิสตฺตํ ปตฺวา สุริยปฺปภาวิหตํ วิย อนฺธการํ อนฺตรธายิ ฯ เอวํ มาโร อิมาหิ นวหิ วาตวสฺสปาสาณ-ปหรณงฺคาร กุกฺกุพ วาลุก กลล อนฺธการวุฏฺฐีหิ โพธิสตฺตํ ปลาเปตุ อสกฺโกนฺโต กิ ภเณ ติฏฺฐถ อิมํ สิทฺธตฺถกุมารํ คณฺหถ หนถ ปลาเปถาติ ตํ ปริสํ อาณาเปตฺวา สยมฺปี คิริเมขลสฺส หตฺถิโน ขนฺเธ นิสินฺโน จกฺกาวุธํ อาทาย โพธิสตฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา สิทฺธตฺถ อุฏฺเหิ เอตสฺมา ปลฺลงฺกา นายํ ตุยฺหํ ปาปุณาติ มยฺหํ เอโส ปาปุณาตีติ อาห ฯ มหาสตฺโต ตสฺส วจนํ สุตฺวา อโวจ มาร เนว ตยา ทส ปารมิโย ปูริตา น อุปปารมิโย น ปรมตฺถปารมิโย นาปิ ปญฺจ มหาปริจฺจาคา ปริจฺจตฺตา น ญาตตฺถจริยา น โลกตฺถ-จริยา น พุทฺธตฺถจริยา ปูริตา นายํ ปลฺลงฺโก ตุยฺหํ ปาปุณาติ มยฺหํ เอโส ปาปุณาตีติ อาห ฯ มาโร กุทฺโธ โกธเวคํ อสหนฺโต มหาปุริสสฺส จกฺกาวุธํ วิสฺสชฺเชสิ ฯ ตนฺตสฺส ทส ปารมิโย อาวชฺ-เชนฺตสฺส อุปริภาเค มาลาวิตานํ หุตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ ตํ กิร ชุรธารํ จกฺกาวุธํ อญฺเญสุ เตน กุทฺเธน วิสฺสฏฺฐํ เอกฆเน ปาสาณถมฺเภ วิสกฺขิรํ วิย ฉินฺทนฺตํ คจฺฉติ ฯ อิทานิ ปน ตสฺมิ มาลาวิตานํ หุตฺวา ฐิเต อวเสสา มารปริสา อิทานิ ปลฺลงฺกโต วุฏฺฐาย ปลายิสฺสตีติ มหนฺตมหนฺตานิ เสลกูฏานิ วิสฺสชฺเชสุ ฯ ตานิปี

มหาปุริสสฺส ทส ปาริมิโย อาวชฺเชนฺตสฺส มาลาคุพภาวำ อาปชฺชิตฺวา ภูมิยำ ปติสุ ฯ เทวตา จกฺกวาพมุขวฏฏิยำ ฐิตา คิวำ ปสาเรตฺวา สีสำ อุกฺขิปิตฺวา นฏโฐ วต โภ สิทฺธตฺถกุมารสฺส รูปโสภคฺคปฺปตฺโต อตฺตภาโว กึ น โข กริสฺสตีติ โอโลเกนติ ฯ

ตโต มหาปุริโส ปูริตปารมึ โพธิสตฺตานำ อภิสมฺพุชฺฌนทิวเส ปลฺลงฺโก มยฺหำ ปาปุณาตีติ วตฺวา ฐิตำ มารำ อาห มาร ตุยฺหำ ทานสฺส ทินฺนภาเว โก สกฺขีติ ฯ มาโร อิเม เอตฺตกา สกฺขิโนติ มารคณาภิมุขำ หตฺถำ ปสาเรสิ ฯ ตสฺมิ ขเณ มารปริสาย อหำ สกฺขิ อหำ สกฺขีติ ปวตฺตสทฺโท ปฐวิอุทฺริยนสทฺทสทิโส อโหสิ ฯ อถ มาโร มหาปุริสำ อาห สิทฺธตฺถ ตุยฺหำ ทานสฺส ทินฺนภาเว โก สกฺขีติ ฯ มหาปุริโส ตุยฺหำ ตาว ทานสฺส ทินฺนภาเว สเจตนา สกฺขิโน มยฺหำ ปน อิมสฺมิ ฐาเน สเจตโน โกจิ สกฺขิ นามนตฺถิ ติฏฐีตุ ตาว เม อวเสสตฺตภาเวสุ ทินฺนทานำ เวสฺสนฺตรตฺตภาเว ปน ฐตฺวา สตฺตสตกมหาทานสฺส ตาว ทินฺนภาเว อยำ อเจตนาปีฯนมหาปฐวี สกฺขีติ จีวรคพฺภนฺตรโต ทกฺขิณหตฺถำ อภินีหริตฺวา เวสฺสนฺตรตฺตภาเว ฐิตฺวา มยฺหำ สตฺตสตกมหาทานสฺส ทินฺนภาเวตฺวำ สกฺขิ น สกฺขีติ มหาปฐวยาภิมุขำ หตฺถำ ปสาเรสิ ฯ มหาปฐวี อหนฺเต ตทา สกฺขีติ วิราวสเตน วิราวสหสฺเสน มารพลำ อวตฺถรมานา วิย อุนฺนาทินี อโหสิ ฯ ตโต มหาปฐวี ทินฺนนฺเต สิทฺธตฺถ มหาทานำ อุตฺตมทานนฺติ ฯ เวสฺสนฺตรตฺตภาเวน ทินฺนทานำ สมฺมสนฺเต สมฺมสนฺเต ทิยฑฺฒโยชนสติโก คิริเมขลหตฺถี ชนฺนุเกหิ ปติฏฐาสิ ฯ

มารปริสา ทิสาวิทิสา ปลายิ ฯ เทฺว เอกมคฺเคน คตา นาม นตฺถิ ฯ
ส์สาภรณานิ เจว นิวตฺถวสนานิ จ ปหาย สมฺมุฆสมฺมุขา ทิสาหิเยว
ปลายิสุ ฯ ตโต เทวสงฺฆา ปลายมานํ มารพลํ ทิสฺวา มารสฺส
ปราชโย ชาโต สิทฺธตฺถกุมารสฺส ชโย ชยปูชํ กริสฺสามาติ นาคา
นาคานํ สุปณฺณา สุปณฺณานํ เทวตา เทวตานํ พฺรหฺมาโน พฺรหฺมานํ
อุคฺโฆเสตฺวา วิชฺชาธรา คนฺธมาลาทิหตฺถา มหาปุริสสฺส สนฺติกํ
โพธิปลฺลงฺกํ อาคมิสุ ฯ เอวํ คเตสุ ปน เตสุ

ชโย หิ พุทธสฺส สิริมโต อยํ
มารสฺส จ ปาปิมโต ปราชโย
อุคฺโฆสยุ โพธิมณฺเฑ ปโมทิตา
ชยํ ตทา นาคคณา มเหสิโน ฯ

ชโย หิ พุทฺธสฺส สิริมโต อยํ
มารสฺส จ ปาปิมโต ปราชโย
อุคฺโฆสยุ โพธิมณฺเฑ ปโมทิตา
สุปณฺณสงฺฆาปี ชยํ มเหสิโน ฯ

ชโย หิ พุทฺธสฺส สิริมโต อยํ
มารสฺส จ ปาปิมโต ปราชโย
อุคฺโฆสยุ โพธิมณฺเฑ ปโมทิตา
ชยํ ตทา เทวคณา มเหสิโน ฯ

ชโย หิ พุทฺธสฺส สิริมโต อยํ
มารสฺส จ ปาปิมโต ปราชโย

อุคฺโฆสยุำ โพธิมณฺเฑ ปโมทิตา
ชยำ ตทา พฺรหฺมคณาปี ตาทิโนติ ฯ

อวเสสา ทส์สุ จกฺกวาพส์หสฺเสสุ เทวตา มาลาคนฺธวิเลปนาทีหิ ปูชยมานา นานปฺปการา ถุติโย วทมานาโย อฏฺฐำสุ ฯ เอวำ ธรมาเนเยว สุริเย มหาปุริโส มารพลำ วิธเมตฺวา จิรวูปริ ปตมาเนหิ โพธิรุกฺขงฺกุเรหิ รตฺตปวาพทเลหิ วิย ปูชิยมาโน ปฐมยาเม ปุพฺเพนิวาสญาณำ อนุสฺสริตฺวา มชฺฌิมยาเม ทิพฺพจกฺขุำ วิโสเธตฺวา ปจฺฉิมยาเม ปฏิจฺจสมุปฺปาเท ญาณำ โอตาเรสิ ฯ อถสฺส ทฺวาทสงฺคิกำ ปจฺจยาการำ วฏฺฏวิวฏฺฏวเสน อนุโลมปฏิโลมโต สมฺมสนฺตสฺส ทส์สหสฺสี โลกธาตุ อุทกปริยนฺตำ กตฺวา ทฺวาทสกฺขตฺตุำ สงฺกมฺปี ฯ มหาปุริโส ปน ทส์สหสฺสี โลกธาตุำ อุนฺนาเทตฺวา อรุณุคฺคมนเวลาย สพฺพญฺญุตญาณำ ปฏิวิชฺฌิ ฯ ตสฺมิำ สพฺพญฺญุตำ ปตฺเต สกลทส์สหสฺสี โลกธาตุ อลงฺกตปฏิยตฺตา อโหสิ ฯ ปาจีนจกฺกวาพมุขวฏฺฏิยำ อุสฺสาปีตานำ ธชานำ ปฏากานำ รำสิโย ปจฺฉิมจกฺกวาพมุขวฏฺฏิยำ ปหรนฺติ ตถา ปจฺฉิมจกฺกวาพมุขวฏฺฏิยำ อุสฺสาปีตานำ ปาจีนจกฺกวาพมุขวฏฺฏิยำ อุตฺตรจกฺกวาพมุขวฏฺฏิยำ อุสฺสาปีตานำ ทกฺขิณจกฺกวาพมุขวฏฺฏิยำ ทกฺขิณจกฺกวาพมุขวฏฺฏิยำ อุสฺสาปีตานำ อุตฺตรจกฺกวาพมุขวฏฺฏิยำ ปหรนฺติ ฯ ปจฺวิตเต อุสฺสาปีตานำ ปน ธชานำ ปฏากานำ พฺรหฺมโลกำ อาหจฺจ อฏฺฐำสุ ฯ พฺรหฺมโลเก ปติฏฺฐิตา ปจฺวิตเต ปติฏฺฐิหิำสุ ฯ ทส์สหสฺสจกฺกวาเพสุ ปุปฺผูปครุกฺขา ปุปฺผำ คณฺหิำสุ ฯ ผลูปครุกฺขา ผลปีณฺฑิภารภริตา อเหสุำ ฯ ขนฺเธสุ ขนฺธปทุมานิ ปุปฺผิำสุ

สาขาสุ สาขปทุมานิ ลตาสุ ลตาปทุมานิ อากาเส โอลมฺพก-
ปทุมานิ ฯ สิลาลตานิ ภินฺทิตฺวา อุปรุปริ สตฺตสตฺต หุตฺวา ทณฺฑก-
ปทุมานิ อุฏฺฐหึสุ ฯ ทสสหสฺสี่โลกธาตุ วฏฺเฏตฺวา วิสฺสฏฺฐมาลาคุฬา
วิย สุสณฺฐิตสนฺถาโร วิย จ อโหสิ ฯ จกฺกวาฬนฺตเรสุ อฑฺฒโยชน-
สหสฺสโลกนฺตนิรยา สตฺตสุริยปฺปภาหิ อโนภาสิตปุพฺพา เอโกภาสา
อเหสุ ฯ จตุราสีติโยชนสหสฺสคมฺภีโร มหาสมุทฺโท มธุโรทโก
อโหสิ ฯ นทิโย นปฺปวตฺติสุ ฯ ชจฺจนฺธา รูปานิ ปสฺสึสุ ฯ
ชาติพธิรา สทฺทํ สุณึสุ ฯ ชาติปี่ฐสปฺปีโน ปทสา คจฺฉึสุ ฯ
อนฺทุพนฺธนาทีนํ พนฺธนานิ ฉิชฺชิตฺวา ปวตฺติสุ ฯ เอวํ อปริมาเณน
สิริวิภเวน ปฐยมาโน นานปฺปกาเรสุ อจฺฉริยธมฺเมสุ ปาตุภูเตสุ
สพฺพญฺญุตํ ปฏิวิชฺฌิตฺวา สพฺพพุทฺธานํ อวิชฺชหิตํ อุทานํ อุทาเนสิ

อเนกชาติสํสารํ สนฺธาวิสฺสํ อนิพฺพิสํ
คหการํ คเวสนฺโต ทุกฺขา ชาติ ปุนปฺปุนํ ฯ
คหการก ทิฏฺโฐสิ ปุน เคหํ น กาหสิ
สพฺพา เต ผาสุกา ภคฺคา คหกูฏํ วิสงฺขตํ
วิสงฺขารคตํ จิตฺตํ ตณฺหานํ ขยมชฺฌคา ฯ

อิติ ตุสิตปุรโต ปฏฺฐาย ยาว อยํ โพธิมณฺเฑ สพฺพญฺญุ-
ตปฺปตฺติ ตาว เอตฺตกํ ฐานํ อวิทูเรนิทานํ นามาติ เวทิตพฺพํ ฯ

สนฺติเกนิทานํ

สนฺติเกนิทานํ ปน ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถ-
ปิณฺฑิกสฺส อาราเม เวสาลิยํ วิหรติ มหาวเน กูฏาคารสาลายนฺติ
เอวํ เตสุ เตสุ ฐาเนสุ วิหรนฺโต ตสฺมิ ตสฺมิ ฯาเนเยว ลพฺภติติ
วุตฺตํ ฯ กิญฺจาปิ เอวํ วุตฺตํ อถ โข ปน ตํ อาทิโต ปฏฺฐาย
เอวํ เวทิตพฺพํ ฯ

อิมํ อุทานํ อุทาเนตฺวา ชยปลฺลงฺเก นิสินฺนสฺส หิ ภควโต
เอตทโหสิ อหํ กปฺปสตสหสฺสาธิกานิ จตฺตาริ อสงฺเขยฺยานิ อิมสฺส
ปลฺลงฺกสฺส การณา สนฺธาวิ เอตฺตกํ เม กาลํ อิมสฺส ปลฺลงฺกสฺส
การณา มยา อลงฺกตสีสํ คีวาย ฉินฺทิตฺวา ทินฺนํ สุอญฺชิตานิ
อกฺขีนิ หทยมํสํ อุพฺพตฺเตตฺวา ทินฺนํ ชาลิกุมารสทิสา ปุตฺตา กณฺหา-
ชินากุมาริกาสทิสา ธีตโร มทฺทิเทวิสทิสา ภริยาโย จ ปเรสํ ทาสตฺถาย
ทินฺนา อยํ เม ปลฺลงฺโก ชยปลฺลงฺโก วรปลฺลงฺโก เอตฺถ เม
นิสินฺนสฺส สงฺกปฺโป น ปริปุณฺโณ น ตาว อิโต วุฏฺฐหิสฺสามีติ ฯ
อเนกโกฏิสตสหสฺสา สมาปตฺติโย สมาปชฺชนฺโต สตฺตาหํ ตตฺเถว
นิสีทิ ยํ สนฺธาย วุตฺตํ อถ โข ภควา สตฺตาหํ เอกปลฺลงฺเกน
นิสีทิ วิมุตฺติสุขํ ปฏิสํเวทีติ ฯ อเถกจฺจานํ เทวตานํ อชฺฌาปิ นูน
สิทฺธตฺถสฺส กตฺตพฺพกิจฺจํ อตฺถิ ปลฺลงฺกสฺมิ หิ อาลยํ น วิชหตีติ
ปริวิตกฺโก อุทปาทิ ฯ สตฺถา เทวตานํ วิตกฺกํ ญตฺวา ตาสํ

วิตกฺกวูปสมนตฺถํ เวหาสํ อพฺภุคฺคนฺตฺวา ยมกปาฏิหาริยํ ทสฺเสสิ ฯ มหาโพธิมณฺฑสฺมิ หิ กตยมกปาฏิหาริยญฺจ ฌาติสมาคเม กตปาฏิหาริยญฺจ ปาตลิปุตฺตสมาคเม กตปาฏิหาริยญฺจ สพฺพํ คณฺฑามฺพรุกฺขมูเล ยมกปาฏิหาริยสทิสํ อโหสิ ฯ เอวํ สตฺถา อิมินา ปาฏิหาริเยน เทวตานํ วิตกฺกํ วูปสเมตฺวา ปลฺลงฺกโต อิสกํ ปาจีนนิสฺสิเตน อุตฺตรทิสาภาเคน ฐิตฺวา อิมสฺมิ วต เม ปลฺลงฺเก สพฺพญฺญุตญาณํ ปฏิวิทฺธนฺติ จตฺตาริ อสงฺเขยฺยานิ กปฺปสตสหสฺสญฺจ ปูริตานํ ปารมีนํ ผลาธิคมนฏฺฐานํ ปลฺลงฺกํ อนิมิเสหิ อกฺขีหิ โอโลกยมาโน สตฺตาหํ วีตินาเมสิ ฯ ตํ ฐานํ อนิมิสเจติยํ นาม ชาตํ ฯ อถ ปลฺลงฺกสฺส จ ฐิตฏฺฐานสฺส จ อนฺตเร จงฺกมํ มาเปตฺวา ปุรตฺถิมปจฺฉิมโต อายเต รตนจงฺกเม จงฺกมนฺโต สตฺตาหํ วีตินาเมสิ ฯ ตํ ฐานํ รตนจงฺกมเจติยนฺนาม ชาตํ ฯ จตุตฺเถ ปน สตฺตาเห โพธิโต ปจฺฉิมุตฺตรทิสาภาเค เทวตา รตนฆรํ มาปยิ๎สุ ฯ ตตฺถ ปลฺลงฺเก นิสีทิตฺวา อภิธมฺมปิฏกํ วิเสสโต เจตฺถ อนนฺตนยํ สมนฺตปฏฺฐานํ วิจินนฺโต สตฺตาหํ วีตินาเมสิ ฯ อาภิธมฺมิกา ปนาหุ รตนฆรนฺนาม รตนมยํ เคหํ สตฺตนฺนํ ปกรณานํ สมฺมสิตฏฺฐานํ รตนฆรนฺติ ฯ ยสฺมา ปเนตฺถ อุโภเปเต ปริยายา ยุชฺชนฺติ ตสฺมา อุภยเมตํ คเหตพฺพเมว ฯ ตโต ปฏฺฐาย ปน ตํ ฐานํ รตนฆรเจติยนฺนาม ชาตํ ฯ เอวํ โพธิสมีเปเยว จตฺตาริ สตฺตาหานิ วีตินาเมตฺวา ปญฺจเม สตฺตาเห โพธิรุกฺขมูลา เยน อชปาลนิโคฺรโธ เตนุปสงฺกมิ ตตฺราปิ ธมฺมํ วิจินนฺโตเยว วิมุตฺติสุขญฺจ ปฏิสํเวเทนฺโต นิสีทิ ฯ

ตสฺมิ สมเย มาโร เทวปุตฺโต เอตฺตกำ กาลำ อนุพนฺธนฺโต โอตาราเปกฺโขวี อิมสฺส กิญฺจิ ขลิตำ นาทฺทส อติกฺกนฺโตทานิ เอส มม วิสยนฺติ โทมนสฺสปฺปตฺโต มหามคฺเค นิสีทิตฺวา โสพสส การณานิ จินเตนโต ภูมิยำ โสพสส เลขา นิกฑฒิ อหำ เอโส วิย ทานปารมิ ปูเรสิ เตนมฺหิ อิมินา สทิโส น ชาโตติ เอกำ เลขำ อากฑฒิ ตถาหำ เอโส วิย สีลปารมิ เนกฺขมฺมปารมิ ปญฺญาปารมิ วิริยปารมิ ขนฺติปารมิ สจฺจปารมิ อธิฏฐานปารมิ เมตฺตาปารมิ อุเปกฺขาปารมิ น ปูเรสิ เตนมฺหิ อิมินา สทิโส น ชาโตติ ทสมำ เลขำ อากฑฒิ ตถาหำ เอโส วิย อสาธารณสฺส อาสยานุสยญาณสฺส อินฺทฺริยปโร-ปริยญาณสฺส มหากรุณาสมาปตฺติญาณสฺส ยมกปาฏิหาริยญาณสฺส อนาวรณญาณสฺส สพฺพญฺญุตญาณสฺส ปฏิเวธาย อุปนิสฺสยสมฺปนฺนา ทส ปารมิโย น ปูเรสิ เตนมฺหิ อิมินา สทิโส น ชาโตติ โสพสมำ เลขำ อากฑฒิ ฯ เอวำ อิเมหิ การเณหิ มหามคฺเค โสพส เลขา อากฑฒิยมาเน นิสินฺเน ตสฺมิ สมเย ตณฺหา อรตี ราคา จาติ ติสฺโส มารธีตโร บีตา โน น ปญฺญายติ กหำ นุ โข เอตรหีติ โอโลกยมานา ตำ โทมนสฺสปฺปตฺตำ ภูมิยำ วิเลขมานำ ทิสฺวา บีตุ สนฺติกำ คนฺตฺวา กสฺมา ตาต ทุกฺขี ทุมฺมโนสีติ ปุจฺฉิสุ ฯ อมฺมา อยำ มหาสมโณ มยฺหำ วสำ อติกฺกนฺโต เอตฺตกำ โอโลเกนฺโต โอตารมสฺส ทฏฐุ นาสกฺขิ เตนาหำ ทุกฺขี ทุมฺมโนติ ฯ ยทิ เอวำ มา จินฺตยิตฺถ มยเมตำ อตฺตโน วเส ปวตฺตำ กตฺวา อาทาย อาคมิสฺสามาติ ฯ น สกฺกา อมฺมา เอส เกนจิ วเส กาตุำ อจลาย สทฺธาย ปติฏฐิโต

เอส ปุริโสติ ฯ ตาต มยํ อิตฺถิโย นาม อิทาเนว ตํ ราคปาสาทีหิ พนฺธิตฺวา อาเนสฺสาม ตุมฺเห มา จินฺตยิตฺถาติ ฯ ตา อิโต ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา ปาเท เต สมณ ปริจาเรสฺสามาติ อาหํสุ ฯ ภควา เนว ตาสํ วจนํ มนสิ อกาสิ น อกฺขีนิ อมฺมิเลตฺวา โอโลเกสิ อนุตฺตเร อุปธิสงฺขเย วิมุตฺตมานโส วิเวกสุขญฺเจว อนุภวนฺโต นิสีทิ ฯ ปุน มารธีตโร อุจฺจาวจา โข ปุริสานํ อธิปฺปายา เกสญฺจิ กุมาริกาสุ เปมํ อโหสิ เกสญฺจิ ปฐมวเย ฐิตาสุ เกสญฺจิ มชฺฌิมวเย เกสญฺจิ ปจฺฉิมวเย ฐิตาสุ ยนฺนูน มยํ นานปฺปกาเรหิ รูเปหิ ปโลเภยฺยามาติ เอกเมกา กุมาริวณฺณาทิวเสน สตฺต สตฺต อตฺตภาเว อภินิมฺมินิตฺวา กุมาริโย อวิชาตา สกิวิชาตา ทุวิชาตา มชฺฌิมิตฺถิโย มหาอิตฺถิโย จ หุตฺวา ฉกฺขตฺตุํ ภควนฺตํ อุปสงฺกมิสุ ปาเท เต สมณ ปริจาเรสฺสามาติ อาหํสุ ฯ ตัปี ภควา น มนสากาสิ ยถาตํ อนุตฺตเร อุปธิสงฺขเย วิมุตฺโต ฯ เกจิ ปนาจริยา วทนฺติ ตา มหิตฺถิภาเวน อุปคตา ทิสฺวา ภควา เอวเมวํ เอตา ขณฺฑทนฺตา ปลิตเกสา โหนฺตูติ อธิฏฺฐาสีติ ฯ ตํ น คเหตพฺพํ ฯ น หิ สตฺถา เอวรูปึ อธิฏฺฐานํ กโรติ ภควา ปน อเปถ ตุมฺเห กิทิสา เอวํ วายมถ เอวรูปึ นาม อวีตราคาทีนํ ปุรโต กาตุํ วฏฺฏติ ตถาคตสฺส ปน ราโค ปหีโน โทโส โมโหติ อตฺตโน กิเลสปฺปหานํ อารภติ ฯ

ยสฺส ชิตํ นาวชียติ
ชิตมสฺส โนยาติ โกจิ โลเก

ตํ พุทฺธมนนฺตโคจรํ
อปทฺ เกน ปเทน เนสฺสถ ฯ
ยสฺส ชาลินี วิสตฺติกา
ตณฺหา นตฺถิ กุหิญฺจิ เนตเว
ตํ พุทฺธมนนฺตโคจรํ
อปทฺ เกน ปเทน เนสฺสถาติ

อิมา ธมฺมปเท พุทฺธวคฺเค เทฺว คาถา วทนฺโต ธมฺมํ กเถสิ ฯ ตา สจฺจํ กิร โน บีตา อโวจ อรหํ สุคโต โลเก น ราเคน สุวานโยติ อาทีนิ วตฺวา บีตุ สนฺติกํ อคมํสุ ฯ ภควาปี ตตฺถ สตฺตาหํ วีตินาเมตฺวา มุจฺจลินฺทมูเล อคมาสิ ตตฺถ สตฺตาหํ วฑฺฒลิกาย อุปฺปนฺนาย สีตาทิปฏิวาหนตฺถํ มุจฺจลินฺเทน นาม นาคราเชน สตฺตกฺขตฺตุ โภเคหิ ปริกฺขิตฺโต อสมฺพาธาย คนฺธกุฏิยํ วิหรนฺโต วิย วิมุตฺติสุขํ ปฏิสํเวทยมาโน สตฺตาหํ วีตินาเมตฺวา ราชายตนํ อุปสงฺกมิตฺวา ตตฺถาปี สตฺตาหํ วิมุตฺติสุขปฏิสํเวทีเยว นิสีทิ ฯ เอตฺตาวตา สตฺตาหานิ ปริปุณฺณานิ ฯ เอตฺถนฺตเร เนว มุขโธวนํ น สรีรปฏิชคฺคนํ น อาหารกิจฺจํ อโหสิ ฯ ฌานสุเขน มคฺคสุเขน ผลสุเขน จ วีตินาเมสิ ฯ อถสฺส ตสฺมิ สตฺตสตฺตาหมตฺถเก เอกูนปญฺญาสมทิวเส ตตฺถ นิสินฺนสฺส มุขํ โธวิสฺสามีติ จิตฺตํ อุทปาทิ ฯ สกฺโก เทวานมินฺโท อตฺตนา หรีตกํ อาหริตฺวา อทาสิ ฯ สตฺถา ตํ ปริภุญฺชิ ฯ เตนสฺส สรีรวลญฺชํ อโหสิ ฯ อถสฺส สกฺโกเยว นาคลตาทนฺตกฏฺฐญฺเจว มุขโธวนอุทกญฺจ อทาสิ ฯ สตฺถา ทนฺตกฏฺฐํ

ชาทิตฺวา อโนตตฺตทหอุทเกน มุขํ โธวิตฺวา ตตฺเถว ราชายตนมูเล นิสีทิ ฯ

ตสฺมิ สมเย ตปุสฺสภลฺลิกา นาม เทฺว วาณิชา ปญฺจหิ สกฏสเตหิ อุกฺกลาชนปทา มชฺฌิมปฺปเทสํ คจฺฉนฺโต อตฺตโน ญาติสาโลหิตาย เทวตาย สกฏานิ สนฺนิรุมฺหิตฺวา สตฺตุ อาหาร-สมฺปาทเน อุสฺสาหิตา มนฺถญฺจ มธุปีณฺฑิกญฺจ อาทาย ปฏิคฺ-คณฺหาตุ โน ภนฺเต ภควา อิมํ อาหารํ อนุกมฺปํ อุปาทายาติ สตฺถารํ อุปสงฺกมิตฺวา อฏฺฐิสุ ฯ ภควา ปน ปายาสปฏิคฺคหณ-ทิวเสเยว ปตฺตสฺส อนฺตรหิตตฺตา น โข ตถาคตา หตฺเถสุ ปฏิคฺคณฺหนฺติ กิ นุ โข อหํ ปฏิคฺคณฺเหยฺยนฺติ จินฺเตสิ ฯ อถสฺส จิตฺตํ ญตฺวา จตูหิ ทิสาหิ จตฺตาโร มหาราชาโน อินฺทนีลมณิมเย ปตฺเต อุปนาเมสุ ฯ ภควา เต ปฏิกฺขิปิ ฯ ปุน มุคฺควณฺณ-เสฬมเย จตฺตาโร ปตฺเต อุปนาเมสุ ฯ ภควา จตุนฺนมฺปี เทวปุตฺตานํ อนุกมฺปาย จตฺตาโร ปตฺเตปี ปฏิคฺคเหตฺวา อุปรุปริ ฐเปตฺวา เอโก โหตูติ อธิฏฺฐหิ ฯ จตฺตาโรปี มุขวฏฺฏิยํ ปญฺญายมานา เอกา หุตฺวา มชฺฌิเมน ปมาเณน เอกตฺตํ อุปคมิสุ ฯ ภควา ตสฺมิ ปจฺจกฺเข เสฬมเย ปตฺเต อาหารํ ปฏิคฺคณฺหิตฺวา ปริภุญฺชิตฺวา อนุโมทนํ อกาสิ ฯ เทฺว ภาตโร วาณิชา พุทฺธญฺจ ธมฺมญฺจ สรณํ คนฺตฺวา เทฺววาจิกา อุปาสกา อเหสุ ฯ อถ เนสํ เอกนฺโน ภนฺเต ปริจาริตพฺพฏฺฐานํ เทถาติ วทนฺตานํ ทกฺขิณหตฺเถน อตฺตโน สีสํ ปรามสิตฺวา เกสธาตุโย อทาสิ ฯ เต อตฺตโน นคเร เกสธาตุโย

อนฺโต ปกฺขิปีตฺวา เจติยํ ปทกฺขิณาเปสุ ฯ

สมฺมาสมฺพุทฺโธปิ โข ตโต ปฏฺฐาย ปุน อชปาลนิโครุธเมว คนฺตฺวา นิโครุธมูเล นิสีทิ ฯ อถสฺส ตตฺถ นิสินฺนมตฺตสฺเสว อตฺตนา อธิคตสฺส ธมฺมสฺส คมฺภีรตํ ปจฺจเวกฺขนฺตสฺส สพฺพพุทฺธานํ อาจิณฺโณ อธิคโต โข มยายํ ธมฺโมติ ปเรสํ ธมฺมํ อเทเสตุกามฺยตาการปฺปตฺโต วิตกฺโก อุทปาทิ ฯ อถ พฺรหฺมา สหมฺปติ นสฺสติ วต โภ โลโก วินสฺสติ วต โภ โลโกติ ทสหิ จกฺกวาพสหสฺเสหิ สกฺก สุยาม สนฺตุสิต วสวตฺติ มหาพฺรหฺมาโน อาทาย สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา เทเสตุ ภนฺเต ภควา ธมฺมนฺติ อาทินา นเยน ธมฺมเทสนํ อายาจิ ฯ สตฺถา ตสฺส ปฏิญฺญํ ทตฺวา กสฺส นุ โข อหํ ปฐมํ ธมฺมํ เทเสยฺยนฺติ จินฺเตนฺโต อาฬาโร ปณฺฑิโต โส อิมํ ธมฺมํ ขิปฺปํ อาชานิสฺสตีติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตฺวา ปุน โอโลเกนฺโต ตสฺส สตฺตาหํ กาลกตภาวํ ญตฺวา อุทฺทกํ อาวชฺเชสิ ตสฺสาปิ อภิโทสกาลกตภาวํ ญตฺวา พหุปการา โข เม ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขูติ ปญฺจวคฺคิเย อารพฺภ มนสิการํ กตฺวา กหํ นุ โข เต เอตรหิ วิหรนฺตีติ อาวชฺเชนฺโต พาราณสิยํ มิคทาเยติ ญตฺวา ตตฺถ คนฺตฺวา ธมฺมจกฺกํ ปวตฺเตสฺสามีติ กปิลาหํ โพธิมณฺฑสามนฺตาเยว ปิณฺฑาย จรนฺโต อาสาพฺหปุณฺณมาสิยํ พาราณสิ คมิสฺสามีติ จาตุทฺทสิยํ ปจฺจูสสมเย ปภาตาย รตฺติยา กาลสฺเสว ปตฺตจีวรมาทาย อฏฺจารสโยชนมคฺคํ ปฏิปนฺโน อนฺตรามคฺเค อุปกนฺนาม อาชีวกํ ทิสฺวา ตสฺส ตํ อตฺตโน พุทฺธภาวํ อาจิกฺขิตฺวา ตํ ทิวสเยว

สายณฺหสมเย อิสิปตนำ อคมาสิ ฯ

ปญฺจวคฺคิยา เถรา ตถาคตำ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตำ ทิสฺวา อยำ อาวุโส สมโณ โคตโม ปจฺจยพาหุลฺลาย อาวตฺติตฺวา ปริปุณฺณกาโย บีณินฺทฺริโย สุวณฺณวณฺโณ หุตฺวา อาคจฺฉติ อิมสฺส อภิวาทนาทีนิ น กริสฺสาม มหากุลปฺปสูโต โข ปเนส อาสนาภิหารำ อรหติ เตนสฺส อาสนมตฺตำ ปญฺญาเปสฺสามาติ กติกำ อกำสุ ฯ ภควา สเทวกสฺส โลกสฺส จิตฺตวารำ ชานนสมตฺเถน ญาเณน กิ นุ โข อิเม จินฺตยิ่สูติ อาวชฺเชตฺวา จิตฺตำ อญฺญาสิ ฯ อถ เน สพฺพเทวมนุสฺเสสุ อโนทิสฺสกวเสน ผรณสมตฺถำ เมตฺตจิตฺตำ สงฺชิบีตฺวา โอทิสฺสกวเสน เมตฺตจิตฺเตน ผริ ฯ เต ภควตา เมตฺเตน จิตฺเตน ผุฏฺฐา ตถาคเต อุปสงฺกมนฺเต สกาย กติกาย สณฺฐาตุำ อสกฺโกนฺตา อภิวาทนปจฺจุฏฺฐานาทีนิ สพฺพกิจฺจานิ อกำสุ สมฺมาสมฺพุทฺธภาวำ ปนสฺส อชานมานา เกวลำ นาเมน จ อาวุโสวาเทน จ วาจำ สมุทาจรนฺติ ฯ อถ เน ภควา มา ภิกฺขเว ตถาคตำ นาเมน จ อาวุโสวาเทน จ สมุทาจรถ อรหำ ภิกฺขเว ตถาคโต สมฺมาสมฺพุทฺโธติ อตฺตโน พุทฺธภาวำ สญฺญาเปตฺวา ปญฺจตฺตปวรพุทฺธาสเน นิสินฺโน อุตฺตราสาฬฺหนกฺขตฺตโยเค วตฺตมาเน อฏฺฐารสพฺรหฺมโกฏีหิ ปริวุโต ปญฺจวคฺคิเย เถเร อามนฺเตสิ ธมฺมจกฺกปฺปวตฺตนสุตฺตนฺตำ เทเสสิ ฯ เตสุ อญฺญาโกณฺฑญฺญตฺเถโร เทสนานุสาเรน ญาณำ เปเสนฺโต สุตฺตปริโยสาเน อฏฺฐารสหิ พฺรหฺมโกฏีหิ สทฺธิำ โสตาปตฺติผเล ปติฏฺฐาสิ ฯ สตฺถา ตตฺเถว วสฺสำ อุปคนฺตฺวา

ปุนทิวเส วปฺปตฺเถรํ โอวทนฺโต วิหาเรเยว นิสีทิ ฯ เสสา จตฺตาโร ปีณฺฑาย จริ̊สุ ฯ วปฺปตฺเถโร ปุพฺพณฺเหเยว โสตาปตฺติผลํ ปาปุณิ ฯ เอเตเนว อุปาเยน จ ปุนทิวเส ภทฺทิยตฺเถรํ ปุนทิวเส มหานามตฺเถรํ ปุนทิวเส อสฺสชิตฺเถรนฺติ สพฺเพ โสตาปตฺติผเล ปติ̊ฏฺจาเปตฺวา ปญฺจมิยํ ปกฺขสฺส ปญฺจปี ชเน สนฺนิปาเตตฺวา อนตฺตลกฺขณสุตฺตนฺตํ เทเสสิ ฯ เทสนาปริโยสาเน ปญฺจปี เถรา อรหตฺเต ปติ̊ฏฺจหิ̊สุ ฯ

อถ สตฺถา ยสสฺส กุลปุตฺตสฺส อุปนิสฺสยํ ทิสฺวา ตํ รตฺติภาเค นิพฺพิชฺชิตฺวา เคหํ ปหาย นิกฺขนฺตํ เอหิ ยสาติ ปกฺโกสิตฺวา ตสฺมิ̊เยว รตฺติภาเค โสตาปตฺติผเล ปติ̊ฏฺจาเปสิ ฯ ปุนทิวเส อรหตฺเต ปติ̊ฏฺจาเปตฺวา อปเรปี ตสฺส สหายเก จตุปณฺณาส ชเน เอหิภิกฺขุปพฺพชฺชาย ปพฺพาเชตฺวา อรหตฺตํ ปาเปสิ ฯ เอวํ หิ โลเก เอกสฏฺฐิยา อรหนฺเตสุ ชาเตสุ สตฺถา วุตฺถวสฺโส ปวาเรตฺวา จรถ ภิกฺขเว จาริกนฺติ สฏฺฐิภิกฺขู ทิสาสุ เปเสตฺวา สยं อุรุเวลํ คจฺฉนฺโต อนฺตรามคฺเค กปฺปาสิกวนสณฺเฑ ติ̊สชเน ภทฺทวคฺคิยกุมาเร วิเนสิ ฯ เตสุ สพฺพปจฺฉิมโก โสตาปนฺโน สพฺพอุตฺตโม อนาคามี̊ อโหสิ ฯ เตปี สพฺเพ เอหิภิกฺขุภาเวเนว ปพฺพาเชตฺวา ทิสาสุ เปเสตฺวา อุรุเวลํ คนฺตฺวา อฑฺฒุฑฺฒานิ ปาฏิหาริยสหสฺสานิ ทสฺเสตฺวา อุรุเวลกสฺสปาทโย สหสฺสชฏิลปริวาเร เตภาคิกชฏิเล วิเนตฺวา เอหิภิกฺขุภาเวเนว ปพฺพาเชตฺวา คยาสี̊เส นิสีทาเปตฺวา อาทิตฺตปริยายเทสนาย อรหตฺเต ปติ̊ฏฺจาเปตฺวา เตน อรหนฺตสหสฺเสน ปริวุโต พิมฺพิสาร-

รญฺโญ ทินฺนปฏิญฺญํ โมเจสฺสามีติ ราชคหนครูปจาเร ฌฏฺฐีวนุยฺยานํ อคมาสิ ฯ ราชา อุยฺยานปาลสฺส สนฺติกา สตฺถา อาคโตติ สุตฺวา ทฺวาทสนหุเตหิ พฺราหฺมณคหปติเกหิ ปริวุโต สตฺถารํ อุปสงฺกมิตฺวา จกฺกวิจิตฺตตเลสุ สุวณฺณปฏฺฏวิตานํ วิย ปภาย สมุทยํ วิสฺสชฺเชนฺเตสุ ตถาคตสฺส ปาเทสุ สิรสา นิปติตฺวา เอกมนฺเต นิสีทิ สทฺธิ ปริสาย ฯ อถ โข เตสํ พฺราหฺมณคหปติกานํ เอตทโหสิ กิ นุ โข มหาสมโณ อรุเวลกสฺสเป พฺรหฺมจริยํ จรติ อุทาหุ อรุเวลกสฺสโป มหาสมเณติ ฯ ภควา เตสํ เจโตปริวิตกฺกมญฺญาย เถรํ คาถาย อชฺฌภาสิ

กิเมว ทิสฺวา อรุเวลวาสิ
ปหาสิ อคฺคิ กิสโก วทาโน
ปุจฺฉามิ ตํ กสฺสป เอตมตฺถํ
กถํ ปหีนํ ตว อคฺคิหุตฺตนฺติ ฯ

เถโรปี ภควโต อธิปฺปายํ วิทิตฺวา

รูเป จ สทฺเท จ อโถ รเส จ
กามิตฺถิโย จาปี วทนฺติ ยญฺญา
เอตํ มลนฺติ อุปธีสุ ญตฺวา
ตสฺมา น ยิฏฺเฐ น หุเต อรญฺชินฺติ

อิมํ คาถํ วตฺวา อตฺตโน สาวกภาวปฺปกาสนตฺถํ ตถาคตสฺส ปาทปีฏฺเฐ สีสํ ฐเปตฺวา สตฺถา เม ภนฺเต ภควา สาวโกหมสฺมีติ วตฺวา เอกตาลํ ทฺวิตาลนฺติ ยาว สตฺตตาลปฺปมาณํ

สตฺตกฺขตฺตุ เวหาสํ อพฺภุคฺคนฺตฺวา โอรุยฺห ตถาคตํ วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ ตํ ปาฏิหาริยํ ทิสฺวา มหาชโน อโห มหานุภาโว พุทฺโธ เอวํ ถามคตทิฏฺฐิโก นาม อตฺตานํ อรหาติ มญฺญมาโน อุรุเวลกสฺสโปปี ทิฏฺฐิชาลํ ภินฺทิตฺวา ตถาคเตน ทมิโตติ สตฺถุ คุณกถเมว กเถสิ ฯ ภควา นาหํ อิทาเนว อุรุเวลกสฺสปํ ทเมมิ อติเตปี เอส มยา ทมิโตเยวาติ อิมิสฺสา อตฺถุปฺปตฺติยา มหานารท-กสฺสปชาตกํ กเถตฺวา จตฺตาริ สจฺจานิ ปกาเสสิ ฯ มคธราชา เอกาทสนหุเตหิ สทฺธิ์ โสตาปตฺติผเล ปติฏฺฐาสิ ฯ เอกนหุตํ อุปาสกตฺตํ ปฏิเวเทสิ ฯ ราชา สตฺถุ สนฺติเก นิสินฺโนเยว ปญฺจ อสฺสาสเก ปเวเทตฺวา สรณํ คนฺตฺวา สฺวาตนาย นิมนฺเตตฺวา อาสนา วุฏฺฐาย ภควนฺตํ ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกกามิ ฯ ปนทิวเส เยหิ จ ภควา ทิฏฺโฐ เยหิ จ อทิฏฺโฐ สพฺเพปี ราชคหวาสิโน อฏฺฐารสโกฏิสงฺขา มนุสฺสา ตถาคตํ ทฏฺฐุกามา ปาโตว ราชคหโต ถฏฺฐีวนํ อคมํสุ ฯ ติคาวุโต มคฺโค นปฺปโหสิ ฯ สกลํ ถฏฺฐีวนุยฺยานํ นิรนฺตรํ ผุฏฺฐํ อโหสิ ฯ มหาชโน ทสพลสฺส รูปโสภคฺคปฺปตฺตํ อตฺตภาวํ ปสฺสนฺโต ติตฺติ์ กาตุ์ นาสกฺขิ ฯ วณฺณรูปีโน นาเมสา เอวรูเปสุปี ฐาเนสุ ตถาคตสฺส ถกฺขณานุพฺยญฺชนาทิปฺปเภทา สพฺพาปี รูปกายสิริ วณฺเณ-ตพฺพา ฯ เอวํ รูปโสภคฺคปฺปตฺตํ ทสพลสฺส สรีรํ ปสฺสมาเนน มหาชเนน นิรนฺตรํ ผุฏฺโฐ อุยฺยาเน จ มคฺเค จ เอกภิกฺขุสฺสปี นิกฺขมโนกาโส นาโหสิ ฯ ตํ ทิวสํ กิร ภควโต ฉินฺนภตฺตํ ภเวยฺย ตํ มา อโหสีติ สกฺกสฺส นิสินฺนาสนํ อุณฺหาการํ ทสฺเสสิ ฯ โส

อาวชฺชมาโน ตำ การณำ ญตฺวา มาณวกวณฺณำ อภินิมฺมินิตฺวา พุทฺธรูปมฺมสงฺฆปฏิสำยุตฺตา ฉทฺทนฺโต วหมาโน ทสพลสฺส ปุรโต โอตริตฺวา เทวานุภาเวน โอกาสำ กตฺวา

ทนฺโต ทนฺเตหิ สห ปุราณชฏิเลหิ วิปฺปมุตฺเตหิ
สิงฺคินิกฺขสุวณฺโณ ราชคหำ ปาวิสิ ภควา ฯ
มุตฺโต มุตฺเตหิ สห ปุราณชฏิเลหิ
สิงฺคินิกฺขสุวณฺโณ ราชคหำ ปาวิสิ ภควา ฯ
ติณฺโณ ติณฺเณหิ สห ปุราณชฏิเลหิ
สิงฺคินิกฺขสุวณฺโณ ราชคหำ ปาวิสิ ภควา ฯ
ทสวาโส ทสพโล ทสธมฺมวิทู ทสหิ จ อุเปโต
โส ทสสตปริวาโร ราชคหำ ปาวิสิ ภควาติ

อิมาหิ คาถาหิ สตฺถุ วณฺณำ วหมาโน ปุรโต ปายาสิ ฯ มหาชโน มาณวกสฺส รูปสิริำ ทิสฺวา อติวิย อภิรูโป อยำ มาณวโก น โข ปนมฺเหหิ ทิฏฺปุพฺโพติ จินฺเตตฺวา กุโต อยำ มาณวโก กสฺสวา อยนฺติ อาห ฯ ตำ สุตฺวา มาณวโก

โย ธีโร สพฺพธิ ทนฺโต เสฏฺโ อปฺปฏิปุคฺคโล
อรหำ สุคโต โลเก ตสฺสาหำ ปริจาริโกติ

คาถำ อาห ฯ สตฺถา สกฺเกน กโตกาสำ มคฺคำ ปฏิปชฺชิตฺวา ภิกฺขุ-สหสฺสปริวุโต ราชคหำ ปาวิสิ ฯ ราชา พุทฺธปฺปมุขสฺส สงฺฆสฺส มหาทานำ ทตฺวา อหำ ภนฺเต ติณิ รตนานิ วินา วตฺติตุำ น สกฺขิสฺสามิ เวลาย วา อเวลาย วา ภควโต สนฺติกำ อาคมิสฺสามิ

ฌฏฺฐิวนุยฺยานญฺจ นาม อตฺถิ อิทานิ ปน อมฺหากํ เวฬุวนนฺนาม อุยฺยานํ นาตฺถิ นาจฺจาสนฺเน คมนาคมนสมฺปนฺนํ พุทฺธารหํ เสนาสนํ อิมํ เม ภควา ปฏิคฺคณฺหาตุ สุวณฺณภิงฺคาเรน ปุปฺผคนฺธวาสิตํ มณิวณฺณํ อทกํ อาทาย เวฬุวนํ อยฺยานํ ปริจฺจชนฺโต ทสพลสฺส หตฺเถ อุทกํ ปาเปสิ ฯ ตสฺมิ อารามปฏิคฺคหเณ พุทฺธสาสนสฺส มูลานิ โอติณฺณานีติ มหาปฐวิ กมฺปิ ฯ ชมฺพุทีปสฺมิ หิ ฐเปตฺวา เวฬุวนํ อญฺญํ ปฐวิ กมฺเปตฺวา คหิตเสนาสนนฺนาม นตฺถิ ฯ ตามฺพปณฺณิทีเปปี ฐเปตฺวา มหาวิหารํ อญฺญํ ปฐวิ กมฺเปตฺวา คหิตเสนาสนนฺนาม นตฺถิ ฯ สตฺถา เวฬุวนารามํ ปฏิคฺคเหตฺวา รญฺโญ อนุโมทนํ กตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภิกฺขุสงฺฆปริวุโต เวฬุวนํ อคมาสิ ฯ

ตสฺมิ โข ปน สมเย สาริปุตฺโต โมคฺคลฺลาโน จาติ เทฺวปี ปริพฺพาชกา ราชคหํ อุปนิสฺสาย วิหรนฺติ อมตํ ปริเยสมานา ฯ เตสุ สาริปุตฺโต อสฺสชิตฺเถรํ ปิณฺฑาย ปวิฏฺฐํ ทิสฺวา ปสนฺนจิตฺโต ปยิรุปาสิตฺวา เย ธมฺมา เหตุปฺปภวาติ คาถํ สุตฺวา โสตาปตฺติ-ผเล ปติฏฺฐาย อตฺตโน สหายกสฺส โมคฺคลฺลานสฺส ปริพฺพาชกสฺสาปิ ตเมว คาถํ อภาสิ ฯ โสปิ โสตาปตฺติผเล ปติฏฺฐหิ ฯ เต อุโภปิ สญฺชยํ โอโลเกตฺวา อตฺตโน ปริสาย สทฺธิ สตฺถุ สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา เตสุ มหาโมคฺคลฺลาโน สตฺตาเหน อรหตฺตํ ปาปุณิ สาริปุตฺตตฺเถโร อฑฺฒมาเสน ฯ อุโภปิ ชเน อคฺคสาวกฏฺฐาเน ฐเปสิ สาริปุตฺตตฺเถเรน อรหตฺตปฺปตฺตทิวเสเยว จ สาวกสนฺนิปาตํ อกาสิ ฯ

ตถาคเต ปน ตสฺมิญฺเญว เวพฺวนุยฺยาเน วิหรนฺเต สุทฺโธทน-มหาราชา ปุตฺโต กิร เม ฉ วสฺสานิ ทุกฺกรการิกำ จริตฺวา ปรมาภิสมฺโพธิ์ ปตฺวา ปวตฺติตปวรธมฺมจกฺโก ราชคหำ นิสฺสาย เวพฺวเน วิหรตีติ สุตฺวา อญฺญตรำ อมจฺจำ อามนฺเตสิ เอหิ ภเณ ปุริสสหสฺสปริวาโร ราชคหำ คนฺตฺวา มม วจเนน บีตา เต สุทฺโธทนมหาราชา ทฏฺฐุกาโมติ วตฺวา ปุตฺตำ เม คณฺหิตฺวา เอหีติ อาห ฯ โส เอวำ เทวาติ รญฺโญ วจนำ สิรสา สมฺปฏิจฺฉิตฺวา ปุริสสหสฺสปริวาโร ขิปฺปเมว สฏฺฐิโยชนมคฺคำ คนฺตฺวา ทสพลสฺส จตุปริสมชฺเฌ นิสีทิตฺวา ธมฺมเทสนเวลาย วิหารำ ปาวิสิ ฯ โส ติฏฺฐตุ ตาว รญฺโญ ปหิตสาสนนฺติ ปริสปริยนฺเต ฐิโต สตฺถุ ธมฺมเทสนำ สุตฺวา ยถาฐิโตว สทฺธิ ปุริสสหสฺเสน อรหตฺตำ ปตฺวา ปพฺพชฺชำ ยาจิ ฯ ภควา เอถ ภิกฺขโวติ หตฺถำ ปสาเรสิ ฯ สพฺเพ ตำ ขณำเยว อิทฺธิมยปตฺตจีวรธรา วสฺสสฏฺฐิกตฺเถรา วิย อเหสุำ ฯ อรหตฺตปฺปตฺตกาลโต ปฏฺฐาย ปน อริยา นาม มชฺฌตฺตาว โหนฺติ ฯ ตสฺมา รญฺโญ ปหิตสาสนำ ทสพลสฺส น กเถสิ ฯ ราชา เนว คโตว อาคจฺฉติ น สาสนำ สุยฺยติ เอหิ ภเณ ตุวำ คจฺฉาติ เตเนว นิยาเมน อญฺญำ อมจฺจำ เปเสสิ ฯ โสปี คนฺตฺวา ปุริมนเยเนว สทฺธิ ปริสาย อรหตฺตำ ปตฺวา ตุณฺหี อโหสิ ฯ ราชา เอเตเนว นิยาเมน ปุริสสหสฺสปริวาเร นว อมจฺเจ เปเสสิ ฯ สพฺเพ อตฺตโน กิจฺจำ นิฏฺฐาเปตฺวา ตุณฺหีภูตา ตตฺเถว วิหริสุ ฯ ราชา สาสนมตฺตำปี อาหริตฺวา อาจิกฺขนฺตำ อลภิตฺวา จินฺเตสิ เอตฺตกา

จ ชนา มยิ สิเนหาภาเวน สาสนมตฺตมฺปี น ปจฺจาหริสฺสุ โก นุ โข เม วจนํ กริสฺสตีติ สพฺพราชพลํ โอโลเกนฺโต กาพุทายิ อทฺทส ฯ โส กิร รญฺโญ สพฺพตฺถสาธโก อมจฺโจ อพฺภนฺตริโก อติวิย-วิสฺสาสิโก โพธิสตฺเตน สทฺธิ เอกทิวเส ชาโต สหปํสุกีฬโก สหาโย ฯ อถ นํ ราชา อามนฺเตสิ ตาต อุทายิ อหํ มม ปุตฺตํ ปสฺสิตุกาโม นว ปุริสสหสฺสานิ เปเสสิ เอกปุริโสปี อาคนฺตฺวา สาสนมตฺตมฺปิ อาโรเจนฺโตปี นตฺถิ ทุชฺชาโน โข ปน เม ชีวิตนฺตราโย อหํ ชีวมาโน จ ปุตฺตํ ทฏฺฐุํ อิจฺฉามิ สกฺขิสฺสสิ นุ โข เม ปุตฺตํ ทสฺเสตุนฺติ ฯ สกฺขิสฺสามิ เทว สเจ ปพฺพชิตุํ ลภิสฺสามีติ ฯ ตาต ตุวํ ปพฺพชิตฺวา วา อปพฺพชิตฺวา วา มม ปุตฺตํ ทสฺเสหีติ อาห ฯ โส สาธุ เทวาติ รญฺโญ สาสนํ อาทาย ราชคหํ คนฺตฺวา สตฺถุ ธมฺมเทสนเวลาย ปริสปริยนฺเต ฐิโต ธมฺมํ สุตฺวา สปริวาโร อรหตฺตผลํ ปตฺวา เอหิภิกฺขุภาเว ปติฏฺฐาสิ ฯ

สตฺถาปี พุทฺโธ หุตฺวา ปรมํ อนฺโตวสฺสํ อิสิปตเน วสิตฺวา วุตฺถวสฺโส ปวาเรตฺวา อุรุเวลํ คนฺตฺวา ตตฺถ ตโย มาเส วสนฺโต เตภาติกชฏิเล วิเนตฺวา ภิกฺขุสหสฺสปริวาโร ปุสฺสมาเส ปุณฺณมายํ ราชคหํ คนฺตฺวา เทฺว มาเส วสิ ฯ เอตฺตาวตา พาราณสิโต นิกฺขมนฺตสฺส ปญฺจ มาสา ชาตา สกลเหมนฺโต อติกฺกนฺโต อุทายิตฺ-เถรสฺส อาคตทิวสโต ปฏฺฐาย สตฺตฏฺฐทิวสา วีติวตฺตา ฯ โส ผคฺคุณปุณฺณมาสิยํ จินฺเตสิ อติกฺกนฺโต เหมนฺโต วสนฺตสมโย อนุปฺปตฺโต มนุสฺเสหิ สสฺสานิ อุทฺธริตฺวา สมฺมุขสมฺมุขฏฺฐาเน มคฺคา

ทินฺนา หริตติณสญฺฉนฺนา ปฐวี สุปุปฺผิตา วนสณฺฑา ปฏิปชฺช-
นกฺขโม มคฺโค กาโล ทสพลสฺส ฌาติสงฺคหํ กาตุนฺติ ฯ อถ
ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา

องฺคาริโนทานิ ทุมา ภทนฺเต
ผเลสิโน ฉทนํ วิปฺปหาย
เต อจฺจิมนฺโตว ปภาสยนฺติ
สมโย มหาวีร ภคี รสานํ
นาสีตสีตํ นาติอุณฺหํ นาติทุพฺภิกฺขฉาตกํ
สทฺทลา หริตา ภูมิ เอส กาโล มหามุนีติ

สฏฺฐีมตฺตาหิ คาถาหิ ทสพลสฺส กุลนครคมนตฺถาย คมนวณฺณํ
วณฺเณสิ ฯ อถ นํ สตฺถา กินฺนุ โข อุทายิ มธุรสฺสเรน คมนวณฺณํ
วณฺเณสีติ อาห ฯ ภนฺเต ตุมฺหากํ ปิตา สุทฺโธทนมหาราชา
ปสฺสิตุกาโม กโรถ ฌาตกานํ สงฺคหนฺติ ฯ สาธุ อุทายิ กริสฺสามิ
ฌาตกานํ สงฺคหํ ภิกฺขุสงฺฆสฺส อาโรเจหิ คมิกวตฺตํ ปูเรสฺสนฺ-
ตีติ ฯ สาธุ ภนฺเตติ เถโร อาโรเจสิ ฯ

ภควา องฺคมคธวาสีนํ กุลปุตฺตานํ ทสหิ สหสฺเสหิ กปิล-
วตฺถุวาสีนํ ทสหิ สหสฺเสหีติ สพฺเพหิว วีสติสหสฺเสหิ ขีณาสวภิกฺขูหิ
ปริวุโต ราชคหา นิกฺขมิตฺวา ทิวเส ทิวเส โยชนมคฺคํ คจฺฉติ ฯ
ราชคหโต สฏฺฐิโยชนํ กปิลวตฺถุ ทฺวีหิ มาเสหิ ปาปุณิสฺสามีติ
อตุริตจาริกํ ปกฺกามิ ฯ เถโรปิ ภควโต นิกฺขนฺตภาวํ อาโร-
เจสฺสามีติ เวหาสํ อพฺภุคฺคนฺตฺวา รญฺโญ นิเวสเน ปาตุรโหสิ ฯ

ราชา เถรํ ทิสฺวา ตุฏฺฐจิตฺโต มหารเห ปลฺลงฺเก นิสีทาเปตฺวา อตฺตโน ปฏิยาทิตสฺส นานคฺครสโภชนสฺส ปตฺตํ ปูเรตฺวา อทาสิ ฯ เถโร อนุฏฺฐาย คมนาการํ ทสฺเสสิ ฯ นิสีทิตฺวา ภุญฺช ตาตาติ ฯ สตฺถ สนฺติกํ คนฺตวา ภญฺชิสฺสามิ มหาราชาติ ฯ กหํ ปน ตาต สตฺถาติ ฯ วีสติสหสฺสภิกฺขุปริวาโร ตุมฺหากํ ทสฺสนตฺถาย จาริกํ นิกฺขนฺโต มหาราชาติ ฯ ราชา ตุฏฺฐมานโส อาห ตุมฺเห อิมํ ปริภุญฺชิตฺวา ยาว มม ปุตฺโต อิมํ นครํ ปาปุณาติ ตาวสฺส อิโต จ บีณฺฑปาตํ หรถาติ ฯ เถโร อธิวาเสสิ ฯ ราชา เถรํ ปริวิสิตฺวา ปตฺตํ คนฺธจุณฺเณน อุพฺพฏฺเตตฺวา อุตฺตมโภชนสฺส ปูเรตฺวา ตถาคตสฺส เทถาติ เถรสฺส หตฺเถ ปติฏฺฐาเปสิ ฯ เถโร สพฺเพสํ ปสฺสนฺตานเยว ปตฺตํ อากาเส ขิปิตฺวา สยมฺปี เวหาสํ อพฺภุคฺคนฺตฺวา บีณฺฑปาตํ อาหริตฺวา สตฺถุ หตฺเถว ฐเปสิ ฯ สตฺถา ตํ ปริภุญฺชิ ฯ เอเตนุปาเยน เถโร ทิวเส ทิวเส อาหริ ฯ สตฺถาปี อนฺตรามคฺเค รญฺโญเยว บีณฺฑปาตํ ปริภุญฺชิ ฯ เถโรปี ภตฺตกิจฺจาวสาเน ทิวเส ทิวเส อชฺช เอตฺตกํ ภควา อาคโต อชฺช เอตฺตกนฺติ พุทฺธคุณปฏิสํยุตฺตาย จ ธมฺมกถาย สกลราชกุลํ สตฺถุ ทสฺสนํ วินาเยว สตฺตริ สญฺชาตํ ปสาทํ อกาสิ ฯ เตเนว นํ ภควา เอตทคฺคํ ภิกฺขเว มม สาวกานํ กุลูปปสาทกานํ ยทิทํ กาพุทายีติ เอตทคฺเค ฐเปสิ ฯ

สากิยาปี โข อนุปุปฺเต ภควติ อมฺหากํ ญาติเสฏฺฐึ ปสฺสิสฺสา-

มาติ สนฺนิปติตฺวา ภควโต วสนฏฺฐานํ วิมฺสมานา นิโครธสกฺกสฺส อาราโม รมณีโยติ สลฺลกฺเขตฺวา ตตฺถ สพฺพํ ปฏิชคฺคนวิธิ์ กาเรตฺวา คนฺธปุปฺผหตฺถา ปจฺจุคฺคมนํ กโรนฺตา สพฺพาลงฺการปฏิมณฺฑิเต ทหรทหเร นาครทารเก จ นาครทาริกาโย จ ปฐมํ ปหิณิสุ ตโต ราชกุมาเร จ ราชกุมาริโย จ เตสํ อนฺตรา สามํ คนฺธปุปฺผจุณฺณาทีหิ ปูชยมานา ภควนฺตํ คเหตฺวา นิโครธารามเมว อคมํสุ ฯ ตตฺถ ภควา วิสติสหสฺสขีณาสวปริวุโต ปญฺญตฺตปวรพุทฺธาสเน นิสีทิ ฯ สากิยา นาม มานชาติกา มานตฺถทฺธา ฯ เต สิทฺธตฺถกุมาโร อมฺเหหิ ทหรตโร อมฺหากํ กนิฏฺโฐ ภาคิเนยฺโย ปุตฺโต นตฺตาติ จินฺเตตฺวา ทหรทหเร ราชกุมาเร อาหํสุ ตุมฺเห ภควนฺตํ วนฺทถ มยํ ตุมฺหากํ ปิฏฺฐิโต นิสีทิสฺสามาติ ฯ

เตสุ เอวํ อวนฺทิตฺวา นิสินฺเนสุ ภควา เตสํ อชฺฌาสยํ โอโลเกตฺวา น มํ ญาตโย วนฺทนฺติ หนฺทาหํ เต วนฺทาเปสฺสามีติ อภิญฺญาปาทกํ จตุตฺถชฺฌานํ สมาปชฺชิตฺวา วุฏฺฐาย อากาสํ อพฺภุคฺคนฺตฺวา เตสํ สีเส ปาทปีสุ โอกิรมาโน วิย คณฺหามฺพรุกฺขมูเล ยมกปาฏิหาริยสทิสํ ปาฏิหาริยํ อกาสิ ฯ ราชา ตํ อจฺฉริยํ ทิสฺวา อาห ภควา ตุมฺหากํ ชาตทิวเส อสิกาพเทวลสฺส วนฺทนตฺถํ อุปนีตานโว ปาเท ปริวตฺเตตฺวา พฺราหฺมณสฺส มตฺถเก ปติฏฺฐิเต ทิสฺวาปี อหํ ตุมฺเห วนฺทิ อยํ เม ปฐมวนฺทนา วปฺปมงฺคลทิวเส ชมฺพุฉายาย สิริสยเน นิปนฺนานํ โว ชมฺพุฉายาย ปริวตฺตนํ ทิสฺวาปี ปาเท วนฺทิ อยํ เม ทุติยวนฺทนา อิทานิ อิมํ อทิฏฺฐปุพฺพํ ปาฏิหาริยํ

เตสุ เอวํ อวนฺทิตฺวา นิสินฺเนสุ ภควา เตสํ อชฺฌาสยํ โอโลเกตฺวา น มํ ญาตโย วนฺทนฺติ หนฺทาหํ เต วนฺทาเปสฺสามีติ อภิญฺญาปาทกํ จตุตฺถชฺฌานํ สมาปชฺชิตฺวา วุฏฺฐาย อากาสํ อพฺภุคฺคนฺตฺวา เตสํ สีเส ปาทปีสุ โอกิรมาโน วิย คณฺหามฺพรุกฺขมูเล ยมกปาฏิหาริยสทิสํ ปาฏิหาริยํ อกาสิ ฯ ราชา ตํ อจฺฉริยํ ทิสฺวา อาห ภควา ตุมฺหากํ ชาตทิวเส อสิกาพเทวลสฺส วนฺทนตฺถํ อุปนีตานโว ปาเท ปริวตฺเตตฺวา พฺราหฺมณสฺส มตฺถเก ปติฏฺฐิเต ทิสฺวาปี อหํ ตุมฺเห วนฺทิ อยํ เม ปฐมวนฺทนา วปฺปมงฺคลทิวเส ชมฺพุฉายาย สิริสยเน นิปนฺนานํ โว ชมฺพุฉายาย ปริวตฺตนํ ทิสฺวาปี ปาเท วนฺทิ อยํ เม ทุติยวนฺทนา อิทานิ อิมํ อทิฏฺฐปุพฺพํ ปาฏิหาริยํ

ทิสฺวาปี ตุมฺหากํ ปาเท วนฺทามิ อยํ เม ตติยวนฺทนาติ ฯ รญฺเญ ปน วนฺทิเต ภควนฺตํ อวนฺทิตฺวา ฐาตุ์ สมตฺโถ นาม เอกสากิโยปี นาโหสิ ฯ สพฺเพ วนฺทิสุเยว ฯ อิติ ภควา ญาตโย วนฺทาเปตฺวา อากาสโต โอตริตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ ฯ นิสินเน ภควติ สิขาปฺปตฺโต ญาติสมาคโม อโหสิ ฯ สพฺเพ เอกคฺคจิตฺตา หุตฺวา นิสีทิสุ ฯ ตโต มหาเมโฆ โปกฺขรวสฺสํ วสฺสิ ฯ ตามฺพวณฺณํ อุทกํ เหฏฺฐา วิรวนฺตํ คจฺฉติ ฯ เตมิตุกาโม จ เตเมติ อเตมิตุกามสฺส สรีเร เอกวินฺทุมตฺโตปี น ปตติ ฯ ตํ ทิสฺวา สพฺเพ อจฺฉริยพฺภุต-ชาตา อโห อจฺฉริยํ อโห อพฺภุตนฺติ กถํ สมุฏฺฐาเปสุ์ ฯ สตฺถา น อิทาเนว มยฺหํ ญาติสมาคเม โปกฺขรวสฺสํ วสฺสติ อตีเตปี วสฺสีติ อิมสฺสา อตฺถุปฺปตฺติยา เวสฺสนฺตรชาตกํ กเถสิ ฯ ธมฺมเทสนํ สุตฺวา สพฺเพ อุฏฺฐาย วนฺทิตฺวา ปกฺกมิสุ ฯ เอโกปี ราชา วา ราชมหามตฺโต วา เสฺว อมฺหากํ ภิกฺขํ คณฺหาติ วตฺวา คโต นาม นตฺถิ ฯ

สตฺถา ปุนทิวเส วีสติภิกฺขุสหสฺสปริวุโต กปีลวตฺถุ์ บิณฺฑาย ปาวิสิ ฯ น โกจิ คนฺตฺวา นิมนฺเตสิ วา ปตฺตํ วา อคฺคเหสิ ฯ ภควา อินฺทขีเล ฐิโต อาวชฺเชสิ กถํ นุ โข ปุพฺพพุทฺธา กุลนคเร บิณฺฑาย จรึสุ กึ นุ อุปฺปฏิปาฏิยา อิสฺสรชนานํ ฆรานิ อคมึสุ อุทาหุ สปทานจาริกํ จรึสูติ ฯ ตโต เอกพุทฺธสฺสาปี อุปฺปฏิปาฏิยา คมนํ อทิสฺวา มยาปีทานิ อยเมว เตสํ วโส อยํ เม ปเวณิ ปคฺคเหตพฺพา อายติญฺจ เม สาวกา มมญฺเญว อนุสิกฺขนฺตา

ปิณฺฑจาริกวตฺตํ ปริปูเรสฺสนฺตีติ โกฏิยํ นิวิฏฺเฐหิ ปฏฺฐาย สปทานํ ปิณฺฑาย จริ ฯ อยฺโย กิร สิทฺธตฺถกุมาโร ปิณฺฑาย จรตีติ ทฺวิภูมิกติภูมิกาทีสุ ปาสาเทสุ สีหปญฺชรํ วิวริตฺวา มหาชโน ทสฺสนพฺยาวโฏ อโหสิ ฯ

ราหุลมาตาปิ เทวี อยฺยปุตฺโต กิร อิมสฺมิเยว นคเร มหนฺเตน ราชานุภาเวน สุวณฺณสิวิกาทีหิ วิจริตฺวา อิทานิ เกสมสฺสุ โอหาเรตฺวา กาสายวตฺถวสโน กปาลหตฺโถ ปิณฺฑาย จรติ โสภติ นุ โขติ สีหปญฺชรํ วิวริตฺวา โอโลกยมานา ภควนฺตํ นานาวิราคสมุชฺชลาย สรีรปฺปภาย นครวีถิโย โอภาเสตฺวา พฺยามปฺปภา ปริกฺเขปสมุปพฺพูหายํ อสีตฺยานุพฺยญฺชนาวภาสิตาย ทฺวตฺตึสมหาปุริสลกฺขณปฏิมณฺฑิตาย อโนปมาย พุทฺธสิริยา วิโรจมานํ ทิสฺวา อุณฺหีสโต ปฏฺฐาย ยาว ปาทตลา

สีนิทฺธนีลมุทุกุญฺจิตเกโส
สุริยนิมฺมลตลาภินลาโฏ
ยุตฺตตุงฺคมุทุอายตนาโส
รสฺมิชาลวิตโต นรสีโหติ

เอวมาทิกาหิ อฏฺฐหิ นรสีหคาถาหิ นาม อภิตฺถวิตฺวา ตุมฺหากํ ปุตฺโต ปิณฺฑาย จรตีติ รญฺโญ อาโรเจสิ ฯ ราชา สํวิคฺคหทโย หตฺเถน สาฏกํ สณฺฐเปนฺโต ตุริตตุริตํ นิกฺขมิตฺวา เวเคน คนฺตฺวา ภควโต ปุรโต ฐตฺวา อาห กิ ภนฺเต อมฺเห ลชฺชาเปถ กิมตฺถํ ปิณฺฑาย จรถ กิ เอตฺตกานํ ภิกฺขูนํ น สกฺกา ภตฺตํ ลทฺธุนฺติ

สญฺญำ กริตฺถาติ ฯ วำสำ จาริตฺตเมตำ มหาราช อมฺหากนฺติ ฯ นนุ ภนฺเต อมฺหากำ มหาสมฺมตชาติยวำโส ตตฺถ จ เอกชาติโยปี ภิกฺขาจาโร นาม นตฺถีติ ฯ อยำ มหาราช วำโส นาม ตว วำโส อมฺหากำ ปน ทีปงฺกโร โกณฺฑญฺโญ กสฺสโปติ อยำ พุทฺธวำโส นาม อญฺเญ จ อเนกสหสฺสสงฺขา พุทฺธา ภิกฺขาจาเรเนว ชีวิตำ กปฺเปสุนฺติ อนุตรวีถิยำ ฐิโตว

อุตฺติฏฺเฐ นปฺปมชฺเชยฺย ธมฺมำ สุจริตำ จเร
ธมฺมจารี สุขำ เสติ อสฺมิ โลเก ปรมฺหิ จาติ

อิมำ คาถมาห ฯ คาถาปริโยสาเน ราชา โสตาปตฺติผเล ปติฏฺฐาสิ ฯ

ธมฺมญฺจเร สุจริตำ น ตำ ทุจฺจริตำ จเร
ธมฺมจารี สุขำ เสติ อสฺมิ โลเก ปรมฺหิ จาติ

อิมำ ปน คาถำ สุตฺวา สกทาคามิผเล ปติฏฺฐาสิ ธมฺมปาลชาตกำ สุตฺวา อนาคามิผเล ปติฏฺฐาสิ มรณสมเย เสตจฺฉตฺตสฺส เหฏฺฐา สิริสยเน นิปนฺโนเยว อรหตฺตำ ปาปุณิ ฯ อรญฺญาวาเสน ปธานานุโยคกิจฺจำ รญฺโญ นาโหสิ ฯ โสตาปตฺติผลำ สจฺฉิกตฺวาเยว ปน ภควโต ปตฺตำ คเหตฺวา สปริสำ ภควนฺตำ มหาปาสาทำ อาโรเปตฺวา ปณีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน ปริวิสิ ฯ ภตฺตกิจฺจปริโยสาเน สพฺพำ อิตฺถาคารำ อาคนฺตฺวา ภควนฺตำ วนฺทิ ฯเปตฺวา ราหุลมาตรำ ฯ สา ปน คจฺฉ อยฺยปุตฺตำ วนฺทาหีติ ปริชเนน วุจฺจมานาปี สเจ มยฺหำ คุโณ อตฺถิ สยเมว เม สนฺติกำ อยฺยปุตฺโต อาคมิสฺสติ อาคตเมว นำ วนฺทิสฺสามีติ น อคมาสิ ฯ ภควา ราชานำ ปตฺตำ

คาหาเปตฺวา ทฺวีหิ อคฺคสาวเกหิ สทฺธิ ราชธีตาย สิริคพฺภํ คนฺตฺวา ราชธีตา ยถารุจิ วนฺทมานา น กิญฺจิ วตฺตพฺพาติ วตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ ฯ สา เวเคนาคนฺตฺวา โคปฺผเกสุ คเหตฺวา ปาทปีฏฺฐิยํ สีสํ ปริวตฺเตตฺวา ยถาชฺฌาสยํ วนฺทิ ฯ ราชา ราชธีตาย ภควติ สิเนหพหุมานาทิคุณสมฺปตฺติ กเถสิ ภนฺเต มม ธีตา ตุมฺเหหิ กาสายานิ วตฺถานิ นิวาสีตานีติ สุตฺวา ตโต ปฏฺฐาย กาสาววตฺถา ชาตา ตุมฺหากํ เอกภตฺติกภาวํ สุตฺวา เอกภตฺติกาว ชาตา ตุมฺเหหิ มหาสยนสฺส ฉฑฺฑิตภาวํ สุตฺวา ปฏฺฏิกมญฺจเกเยว นิปนฺนา ตุมฺหากํ มาลาทิคนฺธาทีหิ วิรหิตภาวํ ญตฺวา วิรหิตมาลาคนฺธาว ชาตา อตฺตโน ญาตเกสุ มยํ ปฏิชคฺคิสฺสามาติ สาสเน เปสิเต เอกํ ญาตกมฺปิ น โอโลเกสิ เอวํ คุณสมฺปนฺนา เม ภควา ธีตาติ ฯ อนจฺฉริยํ มหาราช ยํ อิทานิ ตยา รกฺขิยมานา ราชธีตา ปริปกฺเก ญาเณ อตฺตานํ รกฺเขยฺย เอสา ปุพฺเพ อนารกฺขา ปพฺพตปาเท วิจรมานา อปริปกฺเก ญาเณ อตฺตานํ รกฺขีติ วตฺวา ตสฺสา โสกํ วิโนเทตฺวา จนฺทกินฺนรีชาตกํ กเถตฺวา โสตาปตฺติผลํ ทตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิ ฯ ทุติยทิวเส นนฺทสฺส ราชกุมารสฺส อภิเสกเคหปฺปเวสนวิวาหมงฺคเลสุ วตฺตมาเนสุ ตสฺส เคหํ คนฺตฺวา กุมารํ ปตฺตํ คาหาเปตฺวา ปพฺพาเชตุกาโม มงฺคลํ วตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิ ฯ ชนปทกลฺยาณี กุมารํ คจฺฉนฺตัมปิ ทิสฺวา ตุวฏฺเ โข อยฺยปุตฺต อาคจฺเฉยฺยาสีติ วตฺวา คีวํ ปสาเรตฺวา โอโลเกสิ ฯ โสปี ภควนฺตํ ปตฺตํ คณฺหาติ วตฺตุ

อวิสหมาโน วิหารเยว อคมาสิ ฯ ตํ อนิจฺฉมานเยว ภควา ปพฺพาเชสิ ฯ อิติ ภควา กปิลปุรํ คนฺตฺวา ตติยทิวเส นนฺทํ ปพฺพาเชสิ ฯ

สตฺตเม ทิวเส ราหุลมาตา กุมารํ อลงฺกริตฺวา ภควโต สนฺติกํ เปเสสิ ปสฺส ตาต เอวํ วิสติสหสฺสสมณปริวุตํ สุวณฺณวณฺณํ พฺรหฺมรูปวณฺณํ สมณํ อยํ เต ปิตา เอตสฺส มหนฺตา นิธโย อเหสุ๎ ตยาสฺส นิกฺขมนฺโต ปฏฺจาย น ปสฺสามิ คจฺฉ ตํ ทายชฺชํ ยาจ อหํ ตาต กุมาโร อภิเสกํ ปตฺวา จกฺกวตฺติ ภวิสฺสามิ ธเนน เม อตฺโถ ธนํ เม เทหิ สามิโก หิ ปุตฺโต ปิตุ สนฺตกสฺสาติ ฯ กุมาโร ภควโต สนฺติกํ คนฺตฺวาว ปิตุ สิเนหํ ปฏิลภิตฺวา หฏฺจิตฺโตว สุขา เต สมณ ฉายาติ วตฺวา อญฺญํ พหุ๎ อตฺถโน อนุรูปํ วทนฺโต อฏฺจาสิ ฯ ภควา กตภตฺตกิจฺโจ อนุโมทนํ กตฺวา อุฏฺจายาสนา ปกฺกามิ ฯ กุมาโรปิ ทายชฺชํ เม สมณ เทหิ ทายชฺชํ เม สมณ เทหีติ ภควนฺตํ อนุพนฺธิ ฯ ภควา กุมารํ น นิวตฺตาเปสิ ฯ ปริชโน ภควตา สทฺธิ์ คจฺฉนฺตํ นิวตฺเตตุ๎ นาสกฺขิ ฯ อิติ โส ภควตา สทฺธิ์ อารามเมว อคมาสิ ฯ คโต ภควา จินฺเตสิ ยํ อยํ ปิตุสนฺตกํ ธนํ อิจฺฉติ ตํ วฏฺฏานุคตํ สวิฆาตํ หนฺทสฺส โพธิมณฺเฑ ปฏิลทฺธํ สตฺตวิธํ อริยธนํ เทมิ โลกุตฺตรทายชฺชสฺส สามิกํ กโรมีติ อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ อามนฺเตสิ เตนหิ ตฺวํ สาริปุตฺต ราหุลกุมารํ ปพฺพาเชหีติ ฯ ปพฺพชิเต ปน กุมาเร รญฺโญ อธิมตฺตํ ทุกฺขํ อุปฺปนฺนํ ฯ ตํ อธิวาเสตุ๎ อสกฺโกนฺโต

ภควโต นิเวเทตฺวา สาธุ ภนฺเต อยฺยา มาตาปีตูหิ อนนุญฺญาตํ ปุตฺตํ น ปพฺพาเชยฺยุนฺติ วรํ ยาจิ ฯ ภควา ตสฺส ตํ วจนํ ปฏิสฺสุณิตฺวา ปุนทิวเส ราชนิเวสเน กตปาตราโส เอกมนฺตํ นิสินฺเนน รญฺญา ภนฺเต ตุมฺหากํ ทุกฺกรการกกาเล เอกา เทวตา มํ อุปสงฺกมิตฺวา ปุตฺโต เต กาลกโตติ อาห ตสฺสา วจนํ อสทฺทหนฺโต น มยฺหํ ปุตฺโต โพธิ์ อปฺปตฺวา กาลํ กโรตีติ ตํ ปฏิปกฺขิปีนฺติ วุตฺเต อิทานิ กิ์ สทฺทหิสฺสถ เย ตุมฺเห ปุพฺเพปี อฏฺฐีกานิ ทสฺเสตฺวา ปุตฺโต เต มโตติ วุตฺเต น สทฺทหิตฺถาติ อิมสฺสา อตฺถุปฺปตฺติยา มหารมฺมปาลชาตกํ กเถสิ ฯ คาถาปริโยสาเน ราชา อนาคามิผเล ปติฏฺฐหิ ฯ อิติ ภควา บีตรํ ติ์สุ ผเลสุ ปติฏฺฐาเปตฺวา ภิกฺขุสงฺฆปริวุโต ปุนเทว ราชคหํ คนฺตฺวา สี์ตวเน วิหาสิ ฯ

ตสฺมิ์ สมเย อนาถปีณฺฑิโก คหปติ ปญฺจหิ สกฏสเตหิ ภณฺฑํ อาทาย ราชคเห อตฺตโน ปีย์หายสฺส เสฏฺฐิโน เคหํ คนฺตฺวา ตตฺถ พุทฺธสฺส ภควโต อุปฺปนฺนภาวํ สุตฺวา พลวปจฺจูเส เทวตานุภาเวน วิวะฏน ทฺวาเรน สตฺถารํ อุปสงฺกมิตฺวา ธมฺมํ สุตฺวา โสตาปตฺติผเล ปติฏฺฐาย ทุติยทิวเส พุทฺธปฺปมุขสฺส สงฺฆสฺส มหาทานํ ทตฺวา สาวตฺถิ์ อาคมนตฺถาย สตฺถุ ปฏิญฺญํ คเหตฺวา อนฺตรามคฺเค ปญฺจจตฺตาพี์สโยชเน จาเน สตสหสฺสํ ทตฺวา โยชนิกํ วิหารํ กาเรตฺวา เชตวนํ โกฏิสนฺถาเรน อฏฺฐารสหิรญฺญโกฏีหิ กิณิตฺวา นวกมฺมํ นิฏฺฐาเปสิ มชฺเฌ ทสพลสฺส คนฺธกุฏิ์ กาเรตฺวา ตํ ปริวาเรตฺวา

อสีติมหาเถรานำ ปฏิปาฏิยา เอกสนฺนิวาเสน อาวาเสน เอกกุฏิก ทฺวิ-
กุฏิก หำสวฏฺฏิก ทีฆสาล มณฺฑปาทิวเสน เสนาสนานิ โปกฺขรณีจงฺกมน-
รตฺติฏฺฐาน ทิวาฏฺฐานานิ จาติ อฏฺฐารสโกฏิปริจฺจาเคน รมณีเย ภูมิ-
ภาเค มโนรมำ วิหารำ การเรตวา ทสพลสฺส อาคมนตฺถาย ทตำ
เปเสสิ ฯ สตฺถา ทูตสฺส วจนำ สุตฺวา มหาภิกฺขุสงฺฆปริวาโร
ราชคหา นิกฺขมิตฺวา อนุปุพฺเพน สาวตฺถินครำ ปาปุณิ ฯ มหาเสฏฺฐีปิ
โข วิหารมหำ สชฺเชตฺวา ตถาคตสฺส เชตวนำ ปวิสนทิวเส ปุตฺตำ
สพฺพาลงฺการปฏิมณฺฑิตำ กตฺวา อลงฺกตปฏิยตฺเตหิว ปญฺจหิ กุมาร-
สเตหิ สทฺธิ เปเสสิ ฯ โส สปริวาโร ปญฺจวณฺณวตฺถสมุชฺชลานิ
ปญฺจรชสตานิ คเหตฺวา ทสพลสฺส ปุรโต อโหสิ ฯ เตสำ ปจฺฉโต
สุภทฺทา จุลฺลสุภทฺทาติ เทฺว เสฏฺฐิธีตโร ปญฺจหิ กุมาริสเตหิ
สทฺธิ ปุณฺณฆเฏ คเหตฺวา นิกฺขมิสุ ฯ ตาสำ ปจฺฉโต เสฏฺฐิภริยา
สพฺพาลงฺการปฏิมณฺฑิตา ปญฺจหิ มาตุคามสเตหิ สทฺธิ ปุณฺณปาติโย
คเหตฺวา นิกฺขมิ ฯ สพฺเพสำ ปจฺฉโต สยำ มหาเสฏฺฐี อหตวตฺถ-
นิวตฺโถ อหตวตฺถนิวตฺเถหิว ปญฺจหิ เสฏฺฐิสเตหิ ภควนฺตำ อพฺภุค-
คญฺฉิ ฯ ภควา อิมำ อุปาสกปริสำ ปุรโต กตฺวา มหาภิกฺขุสงฺฆปริวุโต
อตฺตโน สรีรปฺปภาย สุวณฺณรสเสกปิญฺชรานิ วิย วนนฺตรานิ กุรุมาโน
อนนฺตราย พุทฺธลีพฺหาย อปฺปฏิสมาย พุทฺธสิริยา เชตวนวิหารำ ปาวิสิ ฯ
อถ นำ อนาถปิณฺฑิโก ปจฺฉิ กถาหำ ภนฺเต อิมสฺมิ วิหาเร
ปฏิปชฺชามีติ ฯ เตนหิ คหปติ อิมำ วิหารำ อาคตานาคตสฺส ภิกฺขุ-

สงฺฆสฺส เทหีติ ฯ สาธุ ภนฺเตติ มหาเสฏฺฐี สุวณฺณภิงฺคารํ อาทาย ทสพลสฺส หตฺเถ อุทกํ ปาเตตฺวา อิมํ เชตวนวิหารํ อาคตสฺส จาตุทฺทิสสฺส พุทฺธปฺปมุขสฺส สงฺฆสฺส ทมฺมีติ อทาสิ ฯ สตฺถา วิหารํ ปฏิคฺคเหตฺวา อนุโมทนํ กโรนฺโต

สีตํ อุณฺหํ ปฏิหนฺติ ตโต วาฬมิคานิ จ
สิรึสเป จ มกเส สีสเร จาปี วุฏฺฐิโย
ตโต วาตาตโป โฆโร สญฺชาโต ปฏิหญฺญติ
เตณฑฺฐญฺจ สุขฑฺฐญฺจ ฌายิตุญฺจ วิปสฺสิตุํ
วิหารทานํ สงฺฆสฺส อคฺคํ พุทฺเธหิ วณฺณิตํ ฯ
ตสฺมา หิ ปณฺฑิโต โปโส สมฺปสฺสํ อตฺถมตฺตโน
วิหาเร การเย รมฺเม วาสเยตฺถ พหุสฺสุเต
เตสํ อนฺนญฺจ ปานญฺจ วตฺถเสนาสนานิ จ
ทเทยฺย อุชุภูเตสุ วิปฺปสนฺเนน เจตสา ฯ
เต ตสฺส ธมฺมํ เทเสนฺติ สพฺพทุกฺขาปนูทนํ
ยํ โส ธมฺมมิธญฺญาย ปรินิพฺพาติ อนาสโวติ

วิหารานิสํสํ กเถสิ ฯ อนาถปิณฺฑิโก ทุติยทิวสโต ปฏฺฐาย วิหารมหํ อารภิ ฯ วิสาขาย ปาสาทมโห จตูหิ มาเสหิ นิฏฺฐิโต ฯ อนาถปิณฺฑิกสฺส ปน วิหารมโห นวหิ มาเสหิ นิฏฺฐาสิ ฯ อฏฺฐารเสว โกฏิโย อคมํสุ ฯ อิติ เอกสฺมิเยว วิหาเร จตุปณฺณาสโกฏิสงฺฆยฺ ธนํ ปริจฺจชิ ฯ

อติเต ปน วิปสฺสิสฺส ภควโต กาเล ปุนพฺพสุมิตฺโต นาม

เสฏฺฐี สุวณฺณิฏฺฐกาสนฺถาเรน กิณิตฺวา ตสฺมิเยว ฐาเน โยชนปฺปมาณำ สงฺฆารามำ กาเรสิ ฯ สิขิสฺส ภควโต กาเล สิริวฑฺโฒ นาม เสฏฺฐี สุวณฺณชาลสนฺถาเรน กิณิตฺวา ตสฺมิเยว ฐาเน ตคาวุตปฺปมาณำ สงฺฆารามำ กาเรสิ ฯ เวสฺสภุสฺส ภควโต กาเล โสตถิโย นาม เสฏฺฐี สุวณฺณหตฺถิปทสนฺถาเรน กิณิตฺวา ตสฺมิญฺเญว ฐาเน อฑฺฒโยชนปฺปมาณำ สงฺฆารามำ กาเรสิ ฯ กกุสนฺธสฺส ภควโต กาเล อจฺจุโต นาม เสฏฺฐี สุวณฺณิฏฺฐกาสนฺถาเรเนว กิณิตฺวา ตสฺมิญฺเญว ฐาเน คาวุตปฺปมาณำ สงฺฆารามำ กาเรสิ ฯ โกนาคมนสฺส ภควโต กาเล อุคฺโค นาม เสฏฺฐี สุวณฺณภิงฺคปสนฺถาเรน กิณิตฺวา ตสฺมิญฺเญว ฐาเน อฑฺฒคาวุตปฺปมาณำ สงฺฆารามำ กาเรสิ ฯ กสฺสปสฺส ภควโต กาเล สุมงฺคโล นาม เสฏฺฐี สุวณฺณกิงฺคปสนฺถาเรน กิณิตฺวา ตสฺมิญฺเญว ฐาเน โสพฺภกริสปฺปมาณำ สงฺฆารามำ กาเรสิ ฯ อมฺหากำ ปน ภควโต กาเล อนาถปิณฺฑิโก นาม เสฏฺฐี กหาปณโกฏิสนฺถาเรน กิณิตฺวา ตสฺมิญฺเญว ฐาเน อฏฺฐกริสปฺปมาณำ สงฺฆารามำ กาเรสิ ฯ อิทำ กิร ฐานำ สพฺพพุทฺธานำ อวิชหิตฏฺฐานเมว ฯ

อิติ มหาโพธิมณฺเฑ สพฺพญฺญุตปฺปฏิโต ยาว มหาปรินิพฺพาน-มญฺจา ยสฺมิ ฐาเน ภควา วิหาสิ อิทำ สนฺติเกนิทานนฺนาม ฯ ตสฺส วเสน สพฺพชาตกานิ วณฺณยิสฺสามีติ ฯ

อิติ นิทานกถา นิฏฺฐิตา ฯ

ชาตกฏฺฐกถา

เอกนิปาโต

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ

๑ อปณฺณกวคฺควณฺณนา

๑ อปณฺณกชาตกํ

อิมํ ตาว อปณฺณกธมฺมเทสนํ ภควา สาวตฺถิ อุปนิสฺสาย เชตวนมหาวิหาเร วิหรนฺโต กเถสิ ฯ กสฺมา ปน อารพฺภ อยํ กถา สมุฏฺฐาติ ฯ เสฏฺฐิสฺส สหายเก ปญฺจสเต ตตฺถยสาวเกติ ฯ

เอกสฺมิ หิ ทิวเส อนาถปิณฺฑิโก เสฏฺฐี อตฺตโน สหายเก ปญฺจสเต อญฺญติตฺถิยสาวเก อาทาย พหุมาลาคนฺธวิเลปนญฺเจว เตลมธุผาณิตวตฺถจฺฉาทนานิ จ คาหาเปตฺวา เชตวนํ คนฺตฺวา ภควนฺตํ วนฺทิตฺวา คนฺธมาลาทีหิ ปูเชตฺวา เภสชฺชานิ เจว วตฺถานิ จ ภิกฺขุสงฺฆสฺส วิสฺสชฺเชตฺวา ฉ นิสชฺชโทเส วชฺเชตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เตปิ อญฺญติตฺถิยสาวกา ตถาคตํ วนฺทิตฺวา สตฺถุ ปุณฺณจนฺทสสิริกํ มุขํ ฉกฺขณานุพฺยญฺชนปฏิมณฺฑิตํ พฺยามปฺปภาปริกฺขิตฺตํ พฺรหฺมกายํ อาเวฬาเวฬา ยมกยมกา หุตฺวา นิจฺฉรนฺติโย ฆนพุทฺธรสฺมิโย โอโลกยมานา อนาถปิณฺฑิกสฺส สมีเปเยว นิสีทิสุ ฯ อถ เนสํ สตฺถา มโนสิลาตเล สีหนาทํ นทนฺโต ตรุณสีโห วิย

คชฺเชนฺโต ปาวุสฺสกเมโฆ วิย อากาสคงฺคํ โอตาเรนฺโต วิย รตนทามํ คนฺเถนฺโต วิย จ อฏฺรีงฺคสมนฺนาคเตน สฺวนฺเยน พฺรหฺมสฺสเรน นานานยวิจิตฺตํ มธุรธมฺมกถํ กเถสิ ฯ เต สตฺถุ ธมฺมเทสนํ สุตฺวา ปสนฺนจิตฺตา อุฏฺราย ทสพลํ วนฺทิตฺวา อญฺญติตฺถิยสรณํ ภินฺทิตฺวา พุทฺธสรณํ อคมํสุ ฯ เต ตโต ปฏฺราย นิจฺจกาลํ อนาถปิณฺฑิเกน สทฺธึ คนฺธมาลาทิหตฺถา วิหารํ คนฺตฺวา ธมฺมํ สุณนฺติ ทานํ เทนฺติ สีลํ รกฺขนฺติ อุโปสถกมฺมํ กโรนฺติ ฯ อถ ภควา สาวตฺถิโต ปุนเทว ราชคหํ อคมาสิ ฯ เต ตถาคตสฺส คตกาเล ตํ สรณํ ภินฺทิตฺวา ปุน อญฺญติตฺถิยสรณํ คตา อตฺตโน มูลฏฺฐาเนเยว ปติฏฺฐิตา ฯ ภควาปิ สตฺตฏฺฐมาเส วีตินาเมตฺวา ปุน เชตวนเมว อคมาสิ ฯ อนาถปิณฺฑิโก ปุนปิ เต อาทาย สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา สตฺถารํ คนฺธมาลาทีหิ ปูเชตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เตปิ ภควนฺตํ วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุ ฯ อถ เนสํ อนาถปิณฺฑิโก ตถาคเต จาริกํ ปกฺกนฺเต คหิตสรณํ ภินฺทิตฺวา ปุน อญฺญติตฺถิย-สรณเมว คเหตฺวา มูเล ปติฏฺฐิตภาวํ ภควโต อาโรเจสิ ฯ ภควา อปริมิตกปฺปโกฏิโย นิรนฺตรปวตฺติตวจีสุจริตานุภาเวน ทิพฺพคนฺธคนฺธินฺนานานคนฺธปูริตํ รตนกรณฺฑกํ วิวรนฺโต วิย มุขมณฺฑลํ วิวริตฺวา มธุรสฺสรํ นิจฺฉาเรนฺโต สจฺจํ กิร ภิกฺเข อุปาสกา ตีณิ สรณานิ ภินฺทิตฺวา อญฺญติตฺถิยสรณํ คตาติ ปุจฺฉิ ฯ อถ เตหิ ปฏิจฺฉาเทตุํ อสกฺโกนฺเตหิ สจฺจํ ภควาติ วุตฺเต สตฺถา อุปาสกา เหฏฺฐา อวีจึ อุปริ ภวคฺคํ ปริจฺเฉทํ กตฺวา ติริยํ อปริมาณาสุ โลกธาตูสุ

สีลาทีหิ คุเณหิ พุทฺเธน สทิโส นาม นตฺถิ กุโต อธิกตโรติ ยาวตา ภิกฺขเว สตฺตา อปทา วา ทฺวิปทา วา จตุปฺปทา วา พหุปฺปทา วา ฯเปฯ ตถาคโต เตสํ อคฺคมกฺขายติ ยงฺกิญฺจิ วิตฺตํ อิธ วา หุรํ วา ฯเปฯ อคฺคโต เว ปสนฺนานนฺติ อาทีหิ สุตฺเตหิ ปกาสิเต รตนตฺตยคุเณ ปกาเสตฺวา เอวํ อุตฺตมคุณสมนฺนาคตํ รตนตฺตยํ สรณํ คตา อุปาสกา วา อุปาสิกา วา นิรยาทีสุ นิพฺพตฺตนกา นาม นตฺถิ อปายนิพฺพตฺติโต ปน มุจฺจิตฺวา เทวโลเก อุปฺปชฺชิตฺวา มหาสมฺปตฺตึ อนุโภนฺติ กสฺมา ตุมฺเหหิ เอวรูปึ สรณํ ภินฺทิตฺวา อญฺญติตฺถิยสรณํ คจฺฉนฺเตหิ อยุตฺตํ กตนฺติ อาห ฯ

เอตฺถ จ ตีณิ รตนานิ โมกฺขวเสน อุตฺตมวเสน จ สรณงฺคตานํ อปาเยสุ นิพฺพตฺติยา อภาวทีปนตฺถํ อิมานิ สุตฺตานิ ทสฺเสตพฺพานิ ฯ

เยเกจิ พุทฺธํ สรณํ คตาเส
น เต คมิสฺสนฺติ อปายภูมึ
ปหาย มานุสํ เทหํ เทวกายํ ปริปูเรสฺสนฺติ ฯ
เยเกจิ ธมฺมํ สรณํ คตาเส
น เต คมิสฺสนฺติ อปายภูมึ
ปหาย มานุสํ เทหํ เทวกายํ ปริปูเรสฺสนฺติ ฯ
เยเกจิ สงฺฆํ สรณํ คตาเส
น เต คมิสฺสนฺติ อปายภูมึ
ปหาย มานุสํ เทหํ เทวกายํ ปริปูเรสฺสนฺติ ฯ

พหุ๎ เว สรณ๎ ยนฺติ ปพฺพตานิ วนานิ จ
อารามรุกฺขเจตฺยานิ มนุสฺสา ภยตชฺชิตา
เนตๆ โข สรณ๎ เขม๎ เนตๆ สรณมุตฺตม๎
เนต สรณมาคมฺม สพฺพทุกฺขา ปมุจฺจติ ฯ
โย จ พุทฺธญฺจ ธมฺมญฺจ สงฺฆญฺจ สรณ๎ คโต
จตฺตาริ อริยสจฺจานิ สมฺมปฺปญฺญาย ปสฺสติ
ทุกฺข๎ ทุกฺขสมุปฺปาท๎ ทุกฺขสฺส จ อติกฺกม๎
อริยญฺจฏฺฐงฺคิก๎ มคฺค๎ ทุกฺขูปสมคามิน๎
เอต๎ โข สรณ๎ เขม๎ เอต๎ สรณมุตฺตม๎
เอต๎ สรณมาคมฺม สพฺพทุกฺขา ปมุจฺจตีติ ฯ

น เกวญฺจ เนส๎ สตฺถา เอตทคฺคญฺเญว ธมฺม๎ เทเสติ ฯ อปิจ โข อุปาสกา พุทฺธานุสฺสติกมฺมฏฺฐานนฺนาม ธมฺมานุสฺสติกมฺมฏฺฐานนฺนาม สงฺฆานุสฺสติกมฺมฏฺฐานนฺนาม โสตาปตฺติมคฺค๎ เทติ โสตาปตฺติผล๎ เทติ สกทาคามิอนาคามิอรหตฺตมคฺค๎ เทติ อรหตฺตผล๎ เทตีติ เอวมาทีหิ นเยหิ ธมฺม๎ เทเสตฺวา เอวรูปี่ นาม สรณ๎ ภินฺทนฺเตหิ อยุตฺต๎ ตุมฺเหหิ กตนฺติ อาห ฯ เอต๎ จ พุทฺธานุสฺสติกมฺมฏฺฐานาทีน๎ โสตาปตฺติมคฺคาทิปฺปทาน๎ เอกธมฺโม ภิกฺขเว ภาวิโต พหุลีกโต เอกนฺต๎ นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย อุปสมาย อภิญฺญาย สมฺโพธาย นิพฺพานาย สංวตฺตติ กตโม เอกธมฺโม พุทฺธานุสฺสตีติ เอวมาทีหิ สุตฺเตหิ ทีเปตพฺพ๎ ฯ เอวญฺจ ปน ภควา นานปฺปกาเรหิ อุปาสเก โอวทิตฺวา อุปาสกา ปุพฺเพปี มนุสฺสา อสรณ๎ สรณนฺติ

ตกฺกคาเหน วิรุทฺธคาเหน คเหตฺวา อมนุสฺสปริคฺคหิเต กนฺตาเร ยกฺขภกฺขา หุตฺวา มหาวินาสปฺปตฺตา อปณฺณกคาหมฺปน เอกํสิกคาหํ อวิรุทฺธคาหํ คหิตมนุสฺสา ตสฺมิเยว กนฺตาเร โสตฺถิภาวํ ปตฺตาติ วตฺวา ตุณฺหี อโหสิ ฯ อถ โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ วนฺทิตฺวา อภิตฺถวิตฺวา สิรสิ อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมาห ภนฺเต อิทานิ ตาว อิเมสํ อุปาสกานํ อุตฺตมสรณํ ภินฺทิตฺวา ตกฺกคาหํ วิรุทฺธคาหํ สรณคหณํ อมฺหากํ ปากฏํ ปุพฺเพปน อมนุสฺสปริคฺคหิเต กนฺตาเร ตกฺกคาหํ คหิตมนุสฺสานญฺจ วินาโส อปณฺณกคาหํ คหิตมนุสฺสานญฺจ โสตฺถิภาโว อมฺหากํ ปฏิจฺฉนฺโนตุมฺหากเมว ปากโฏ สาธุ วต โน ภควา อากาเส ปาฏิหาริยปณฺณจนฺทํ อุฏฺฐาเปนฺโต วิย อิมํ การณํ ปากฏํ กโรตูติ ฯ อถ ภควา มยา โข คหปติ อปริมิตกาเล ทสปารมิโย ปูเรตฺวา โลกสฺสกงฺขจฺเฉทนตฺถเมว สพฺพญฺญุตญาณํ ปฏิวิทฺธํ สีหวสาย สุวณฺณปาติปูเรนฺโต วิย สกฺกจฺจํ โสตํ โอทหิตฺวา สุโณหีติ เสฏฺฐิโน สตุปฺปาทํ ชเนตฺวา หิมคพฺภํ ปทาเลตฺวา ปุณฺณจนฺทํ นีหรนฺโต วิย ภวนฺตเรนปิ ปฏิจฺฉนฺนการณํ ปากฏํ อกาสิ ฯ

อตีเต กาสิกรฏฺเฐ พาราณสินคเร พฺรหฺมทตฺโต นาม ราชา อโหสิ ฯ ตทา โพธิสตฺโต สตฺถวาหกุเล ปฏิสนฺธึ คเหตฺวา อนุปุพฺเพน วยปฺปตฺโต ปญฺจหิ สกฏสเตหิ วณิชฺชํ กโรนฺโต วิจรติ ฯ โส กทาจิ ปุพฺพนฺตโต อปรนฺตํ คจฺฉติ กทาจิ อปรนฺตโต

ปุพฺพนฺตำ อาคจฺฉติ ฯ พาราณสิยำเยว หิ อญฺโญปี สตฺถวาห-
ปุตฺโต อตฺถิ ฯ โส พาโล อพฺยตฺโต อนุปายกุสโล อโหสิ ฯ
ตทา โพธิสตฺโต พาราณสิโต มหคฺฆภณฺฑำ คเหตฺวา ปญฺจสกฏสตานิ
ปูเรตฺวา คมนสชฺชานิ กตฺวา ฑีเปสิ ฯ โสปี พาลสตฺถวาหปุตฺโต
ตเถว ปญฺจสกฏสตานิ ปูเรตฺวา คมนสชฺชานิ กตฺวา ฑีเปสิ ฯ
โพธิสตฺโต จินฺเตสิ สเจ อยำ พาลสตฺถวาหปุตฺโต มยา สทฺธิเยว
คมิสฺสติ สกฏสหสฺเส เอกโต คจฺฉนฺเต มคฺโคปี นปฺปโหสฺสติ
มนุสฺสานำ ทารูทกาทีนิปี พลิพทฺทานำ ติณานิปี ทุลฺลภานิ ภวิสฺสนฺติ
เอเตน วา มยา วา ปุรโต คนฺตุำ วฏฺฏตีติ ฯ โส ตำ ปกฺโกสา-
เปตฺวา ตมตฺถำ อาโรเจตฺวา ทฺวีหิ อมฺเหหิ เอกโต คนฺตุำ น
สกฺกา กิ ตฺวำ ปุรโต คมิสฺสสิ อุทาหุ ปจฺฉโตติ อาห ฯ โส
จินฺเตสิ มยิ ปุรโต คจฺฉนฺเต พหู อานิสำสา มคฺเคน อภินฺเนเนว
คมิสฺสามิ โคณา อนามฏฺฐีตณำ ขาทิสฺสนฺติ มนุสฺสานำ อนามฏฺฐ-
สูเปยฺยำ ปณฺณำ ภวิสฺสติ ปสนฺนำ อุทกำ ภวิสฺสติ ยถารุจิ คจฺฉ-
มาโน อคฺฆำ ฑีเปตฺวา ภณฺฑำ วิกฺกิณิสฺสามีติ ฯ โส อหำ สมฺม
ปุรโต คมิสฺสามีติ อาห ฯ โพธิสตฺโต ปจฺฉโต คมเน พหู
อานิสำเส อทฺทส ฯ เอวำ อสฺส อโหสิ เอเต ปุรโต คจฺฉนฺตา
มคฺเค วิสมฏฺฐานำ สมำ กริสฺสนฺติ อหำ เตหิ คตมคฺเคน คมิสฺสามิ
ปุรโต คจฺฉนฺเตหิ พลิพทฺเทหิ ปริณตถทฺธตีเณ ขาทิเต มม โคณา
ปุน อุฏฺฐิตานิ มธุรติณานิ ขาทิสฺสนฺติ คหิตปณฺณฏฺฐานโต อุฏฺฐิตำ
มนุสฺสานำ สูเปยฺยำ ปณฺณำ มธุรำ ภวิสฺสติ นิรุทกฏฺฐาเน อาวาฏำ

ขณิตฺวา เอเต อุทกํ อุปฺปาเทสฺสนฺติ ปเรหิ กเตสุ อาวาเฏสุ มยํ อุทกํ ปิวิสฺสาม ภณฺฑคฺฆฏฺฐปนํ นาม มนุสฺสานํ ชีวิตาโวโรปนสทิสํ อหํ ปจฺฉโต คนฺตฺวา เอเตหิ ฐปิตคฺเฆน ภณฺฑํ วิกฺกิณิสฺสามีติ ฯ โส เอตฺตเก อานิสํเส ทิสฺวา สมฺม ตฺวํ ปุรโต คจฺฉาหีติ อาห ฯ สาธุ สมฺมาติ พาลสตฺถวาหปุตฺโต สกฏานิ มหนฺตานิ โยเชตฺวา นิกฺขนฺโต อนุปุพฺเพน มนุสฺสวาสํ อติกฺกมิตฺวา กนฺตารมุขํ ปาปุณิ ฯ

กนฺตารํ นาม โจรกนฺตารํ พาพกนฺตารํ นิรุทกกนฺตารํ อมนุสฺส-กนฺตารํ อปฺปภกฺขกนฺตารนฺติ ปญฺจวิธํ ฯ ตตฺถ โจเรหิ อธิฏฺฐิตมคฺโค โจรกนฺตารํ นาม ฯ สีหาทีหิ อธิฏฺฐิตมคฺโค พาพกนฺตารํ นาม ฯ ยตฺถ นหายิตุ วา ปิวิตุ วา อุทกํ นตฺถิ อิทํ นิรุทกกนฺตารํ นาม ฯ อมนุสฺสาธิฏฺฐิตมคฺโค อมนุสฺสกนฺตารํ นาม ฯ มูฬ-ฆาทนิยาทิวิรหิตํ อปฺปภกฺขกนฺตารํ นาม ฯ อิมสฺมิ ปญฺจวิเธ กนฺตาเร ตํ กนฺตารํ นิรุทกกนฺตารญฺเจว อมนุสฺสกนฺตารญฺจ ฯ ตสฺมา โส พาลสตฺถวาหปุตฺโต สกเฏสุ มหนฺตมหนฺตา จาฏิโย ฐเปตฺวา อุทกสฺส ปูราเปตฺวา สฏฺฐิโยชนิกํ กนฺตารํ ปฏิปชฺชิ ฯ อถสฺส กนฺตารมชฺฌคตกาเล กนฺตาเร อธิวตฺถยกฺโข อิเมหิ มนุสฺเสหิ คหิตอุทกํ ฉฑฺฑาเปตฺวา ทุพฺพเล กตฺวา สพฺเพ เต ขาทิสฺสามีติ สพฺพเสตครุณพลิพทฺทยุตฺตํ มโนรมํ ยานกํ มาเปตฺวา อุทกกลลอลฺเลหิ สผลกาวุธาทิหตฺเถหิ ทฺวาทสหิ อมนุสฺเสหิ ปริวุโต อุปฺปลกุมุทานิ ปิลนฺธิตฺวา อลฺลเกโส อลฺลวตฺโถ อิสฺสรปุริโส วิย ตสฺมิ ยานเก

นิสีทิตฺวา กฑฺฒมมกฺขิเตหิ จกฺเกหิ ปฏิปถํ อคมาสิ ฯ ปริวารา อมนุสฺสาบีสฺส ปุรโต จ ปจฺฉโต จ คนฺตฺวา อลฺลเกสา อลฺลวตฺถา อุปฺปลกุมุทานิ ปีฬนฺธิตฺวา ปทุมปุณฺฑรีกกลาเป คเหตฺวา ภิสมูลานิ ขาทนฺตา อุทกพินฺทูหิ เจว กลเลหิ จ ปคฺฆรนฺเตหิว อคมํสุ ฯ สตฺถวาหา จ นาม ยทา ปุริมวาโต วายติ ตทา ยานเก นิสีทิตฺวา อุปฏฺฐากชนปริวุตา มคฺครชํ ปริหรนฺตา ปุรโต คจฺฉนฺติ ยทา ปจฺฉิมวาโต วายติ ตทา เตเนว นเยน ปจฺฉโต คจฺฉนฺติ ฯ ตทา ปน ปุริมวาโต อโหสิ ฯ ตสฺมา โส พาลสตฺถวาหปุตฺโต ปุรโต อคมาสิ ฯ ยกฺโข ตํ ตถาคจฉนฺตํ ทิสฺวา อตฺตโน ยานกํ มคฺคา โอกฺกมาเปตฺวา กหํ คจฺฉถาติ เตน สทฺธิ ปฏิสนฺถารมกาสิ ฯ สตฺถวาโหปี อตฺตโน ยานกํ มคฺคา โอกฺกมาเปตฺวา สกฏานํ คมโนกาสํ ทตฺวา เอกมนฺเต ฐิโต ยกฺขํ อาห อมฺโภ มยมฺปี พาราณสิโต อาคจฺฉาม ตุมฺเห ปน อุปฺปลกุมุทานิ ปีฬนฺธิตฺวา ปทุมปุณฺฑรีกหตฺถา ภิสมูลานิ ขาทนฺตา กทฺทมมกฺขิตา อุทกพินฺทูหิ ปคฺฆรนฺเตหิ อาคจฺฉถ กึ นุ โข ตุมฺเหหิ อาคตมคฺเค เทโว วสฺสติ อุปฺปลาทีหิ สญฺฉนฺโน สโร อตฺถีติ ฯ ยกฺโข ตสฺส กถํ สุตฺวา สมฺม กินฺนาเมตํ กเถสิ เอสา นีลวนราชิ ปญฺญายติ ตโต ปฏฺฐาย สกลอรญฺญํ เอโกทกํ นิพฺพุทกํ เทโว วสฺสติ กนฺทราปีปุรา ตสฺมิ ตสฺมิ ฐาเน ปทุมสญฺฉนฺนานิ สรานีติ วตฺวา ปฏิปาฏิยา คจฺฉนฺเตสุ สกเฏสุ อิมานิ สกฏานิ อาทาย กหํ คจฺฉถาติ ปุจฺฉิ ฯ อสุกํ ชนปทํ นามาติ ฯ อิมสฺมิญฺจ อิมสฺมิญฺจ สกเฏ กินฺนาม

ภณฺฑนฺติ ฯ อสุกญฺจ อสุกญฺจาติ ฯ ปจฺฉโต อาคจฺฉนฺตํ สกฏฺ
อติวิย ครุกํ หุตฺวา อาคจฺฉติ เอตสฺมิ กิ ภณฺฑนฺติ ฯ อุทกํ
เอตฺถาติ ฯ ปจฺฉโต ตาว อุทกํ อาเนนฺเตหิ โว ปปญฺจ
นาม กตํ อิโต ปฏฺฐาย ปน อุทเกน กิจฺจํ นตฺถิ ปุรโต พหุ
อุทกํ จาฏิโย ภินฺทิตฺวา อุทกํ ฉฑฺเฑตฺวา สจฺจหุเกน สกเฏน
คจฺฉถาติ อาห ฯ เอวญฺจ ปน วตฺวา ตุมฺเห คจฺฉถ อมฺหากํ
ปปญฺโจ โหตีติ โถกํ คนฺตฺวา เตสํ อทสฺสนํ ปตฺวา อตฺตโน
ยกฺขนครเมว อคมาสิ ฯ โสปี พาลสฺตฺถวาโห อตฺตโน พาลตาย
ยกฺขสฺส วจนํ คเหตฺวา จาฏิโย ภินฺทาเปตฺวา ปสฺตมตฺตมฺปี อุทกํ
อนวเสเสตฺวา สพฺพํ ฉฑฺฑาเปตฺวา สกฏานิ ปาชาเปสิ ฯ ปุรโต
อปฺปมตฺตกมฺปี อุทกํ นาม นาโหสิ ฯ มนุสฺสา ปานียํ อลภนฺตา
กิลมิสุ ฯ เต ยาว สุริยสฺส อตฺถงฺคมนา คนฺตฺวา สกฏานิ โมเจตฺวา
สกฏปริวตฺตนเก ฐเปตฺวา โคเณ สกฏจกฺเกสุ พนฺธิสุ ฯ เนว
โคณานํ อุทกํ วา อโหสิ น มนุสฺสานญฺจ ยาคุภตฺตํ วา ฯ
ทุพฺพลมนุสฺสาปี ตตฺถ ตตฺถ อโยนิโส มนสิกตฺวา นิปชฺชิตฺวา สุปีสุ ฯ
รตฺติภาคสมนนฺตเร ยกฺขา ยกฺขนครโต อาคนฺตฺวา สพฺเพเยว โคเณ
จ มนุสฺเส จ ชีวิตกฺขยํ ปาเปตฺวา เตสํ มํสํ ขาทิตฺวา อฏฺฐิมตฺตานิ
อวเสเสตฺวา อคมํสุ ฯ เอวํ เอกํ พาลสฺตฺถวาหปุตฺตํ นิสฺสาย
สพฺเพปี เต วินาสํ ปาปุณิสุ ฯ หตฺถฏฺฐิกาทีนิ ทิสาวิทิสาสุ วิปฺป-
กิณฺณานิ อเหสุ ฯ ปญฺจ สกฏสตานิ ยถาปูริตาเนว อฏฺฐสุ ฯ

โพธิสตฺโตปี โข พาลสตฺถวาหปุตฺตสฺส นิกฺขนฺตทิวสโต ปฏฺฐาย

มาสฑฺฒมาสํ วีตินาเมตฺวา ปญฺจหิ สกฏสเตหิ สทฺธิ์ นครโต นิกฺขมฺม อนุปุพฺเพน กนฺตารมุขํ ปาปุณิ ฯ โส ตตฺถ อุทกจาฏิโย ปูเรตฺวา พหุ อุทกํ อาทาย อนฺโตชนฺธาวาเร เภริญฺจาราเปตฺวา มนุสฺเส สนฺนิปาเตตฺวา เอวมาห อมฺโภ มํ อนาปุจฺฉิตฺวา ปสฺตมตฺตมฺปี อุทกํ มา อาสิญฺจิตฺถ กนฺตาเร วิสรุกฺขา นาม โหนฺติ ปตฺตํ วา ปุปฺผํ วา ผลํ วา ตุมฺเหหิ ปุเร จ อชาทิตปุพฺพํ มมฺปี อนาปุจฺฉิตฺวา มา ชาทิตฺถาติ ฯ เอวํ มนุสฺสานมฺปี โอวาทํ ทตฺวา ปญฺจหิ สกฏสเตหิ กนฺตารํ ปฏิปชฺชิ ฯ ตสฺมิ์ กนฺตารมชฺเฌ สมฺปตฺเต โส ยกฺโข ปุริมนเยเนว โพธิสตฺตสฺส ปฏิปเถ อตฺตานํ ทสฺเสสิ ฯ โพธิสตฺโต ตํ ทิสฺวาว อญฺญาสิ อิมสฺมิ์เยว กนฺตาเร อุทกํ นตฺถิ นิรุทกกนฺตาโร นาเมโส อยญฺจ นิพฺภโย รตฺตเนตฺโต ฉายาปีสฺส น ปญฺญายติ นิสฺสํสยํ อิมินา ปุรโต คโต พาลสตฺถวาหปุตฺโต สพฺพํ อุทกํ ฉฑฺฑาเปตฺวา กิลเมตฺวา สปริโส ชาทิโต ภวิสฺสติ มยฺหํ ปน ปณฺฑิตภาวํ อุปายโกสลฺลํ น ชานาติ มญฺเญติ ฯ ตโต นํ อาห คจฺฉถ ตุมฺเห มยํ พาณิชา นาม อญฺญํ อุทกํ อทิสฺวา คหิตอุทกํ น ฉฑฺเฑม ทิฏฺฐฏฺฐาเน ปน ฉฑฺเฑตฺวา สกฏานิ สลฺลหุกานิ กตฺวา คมิสฺสามาติ ฯ ยกฺโขปี โถกํ คนฺตฺวา อทสฺสนํ อุปคมฺม อตฺตโน ยกฺขนครเมว คโต ฯ ยกฺเข ปน คเต สพฺเพ มนุสฺสา โพธิสตฺตํ อุปคนฺตฺวา อาหํสุ อยฺย เอเต มนุสฺสา เอสา นิ์ลวนราชิ ปญฺญายติ ตโต ปฏฺฐาย นิพทฺธํ เทโว วสฺสตีติ วตฺวา อุปฺปลกุมุทมาลิโน ปทุมปุณฺฑรีกกลาเป อาทาย ภิสมูลานิ ชาทนฺตา อลฺลวตฺถา อลฺลเกสา อุทกพินฺทูหิ เจว

กตเตหิ จ ปคฺฆรนฺเตหิ อาคตา อุทกํ ฉฑฺเฑตฺวา สลฺลหุเกหิ สกเฏหิ ขิปฺปํ คจฺฉามาติ ฯ โพธิสตฺโตปิ เตสํ วจนํ สุตฺวา สกฏานิ ฐปาเปตฺวา สพฺเพ มนุสฺเส สนฺนิปาตาเปตฺวา ตุมฺเหหิ อิมสฺมิ กนฺตาเร สโร วา โปกขรณี วา อตฺถิ กสฺสจิ สตฺตพฺพนฺติ ปจฺฉิ ฯ น อยฺย สุตปุพฺพนฺติ ฯ นิรุทกกนฺตาโร นาม เอโส อิทานิ เอกจฺเจ มนุสฺสา เอตาย นิลวนราชิยา ปุรโต เทโว วสฺสตีติ วทนฺติ วุฏฺฐิวาโต นาม กิตฺตกํ ฐานํ วายตีติ ฯ ติโยชนมตฺตํ อยฺยาติ ฯ กึ ปน โว เอกสฺสาปิ สรีรํ วุฏฺฐิวาโต ปหรตีติ ฯ นตฺถิ อยฺยาติ ฯ เมฆสฺสนฺนาม กิตฺตเก ฐาเน ปญฺญายตีติ ฯ ติโยชนมตฺเต อยฺยาติ ฯ อตฺถิ ปน โว เกนจิ เอกํ เมฆสฺสํ ทิฏฺฐนฺติ ฯ นตฺถิ อยฺยาติ ฯ วิชฺชุลตา นาม กิตฺตเก ฐาเน ปญฺญายตีติ ฯ จตุปญฺจโยชเน อยฺยาติ ฯ อตฺถิ ปน โว เกนจิ วิชฺชุลโตภาโส ทิฏฺโฐติ ฯ นตฺถิ อยฺยาติ ฯ เมฆสทฺโท นาม กิตฺตเก ฐาเน สุยฺยตีติ ฯ เอกทฺวิโยชเน อยฺยาติ ฯ อตฺถิ ปน โว เกนจิ เมฆสทฺโท สุยฺยตีติ ฯ นตฺถิ อยฺยาติ ฯ กึ ตุมฺเห เอเต ชานาถาติ ฯ น ชานาม อยฺยาติ ฯ น เอเต มนุสฺสา ยกฺขา เอเต อมฺเห อุทกํ ฉฑฺฑาเปตฺวา ทุพฺพเล กตฺวา ขาทิตุํ อาคตา ภวิสฺสนฺติ ปุรโต คโต พาลสตฺถวาหปุตฺโต อนุปายกุสโล อทฺธา โส เอเตหิ อุทกํ ฉฑฺฑาเปตฺวา กิลเมตฺวา ขาทิโต ภวิสฺสติ ปญฺจ สกฏสตานิ ยถาปูริตาเนว ฐีตานิ ภวิสฺสนฺติ อชฺช มยํ ตานิ ปสฺสิสฺสาม ปสตมตฺตมฺปี อุทกํ อฉฑฺเฑตฺวา สีฆํ สีฆํ สกฏานิ ปาเชถาติ ฯ โส อาคจฺฉนฺโต ยถาปูริตาเนว

ปญฺจ สกฏานิ โคณานํ มนุสฺสานํ จ หนุกฏฺฐิกาทีนิ ทิสาวิทิสาสุ วิปฺปกิณฺณานิ ทิสฺวา สกฏานิ โมจาเปตฺวา สกฏปริวตฺตเกน ขนฺธาวารํ พนฺธาเปตฺวา สกาตสฺเสว มนุสฺเส จ โคเณ จ สายมาสภตฺตํ โภชาเปตฺวา มนสฺสานํ มชเฌ โคเณ นิปชฺชาเปตฺวา สยํ พลนายเก คเหตฺวา ขคฺคหตฺโถ ติยามรตฺตึ อารกฺขํ ฐเปตฺวา จิตฺตโกว อรุณํ อุฏฺฐาเปสิ ฯ ปุนทิวเส ปาโตว สพฺพกิจฺจานิ นิฏฺฐาเปตฺวา โคเณ โภเชตฺวา ทุพฺพลสกฏานิ ฉฑฺฑาเปตฺวา ถิรสกฏานิ คาหาเปตฺวา อปฺปคฺฆํ ภณฺฑํ ฉฑฺฑาเปตฺวา มหคฺฆภณฺฑํ อาโรเปตฺวา ยถาอิจฺฉิตจฺฉิตฏฺฐานํ คนฺตฺวา ทฺวิคุณติคุเณน มูเลน ภณฺฑํ วิกฺกิณิตฺวา สพฺพํ ปริสฺสยํ อาทาย ปุน อตฺตโน นครเมว อคมาสิ ฯ

สตฺถา อิมํ ธมฺมกถํ กเถตฺวา เอวํ คหปติ ปุพฺเพ ตกฺกคาหิโน มหาวินาสํ ปตฺตา อปณฺณกคาหิโน ปน อมนุสฺสานํ หตฺถโต มุจฺจิตฺวา โสตฺถินา อิจฺฉิตจฺฉิตฏฺฐานํ คนฺตฺวา ปุนปิ สกฏฐานเมว ปจฺจาคมิสฺสติ เทฺวปี วตฺถูนิ ฆเฏนฺโต อิมสฺสา อปณฺณกธมฺมเทสนาย อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา อิมํ คาถมาห

อปณฺณกฏฺฐานเมเก ทุติยํ อาหุ ตกฺกิกา
เอตทญฺญาย เมธาวี ตํ คณฺเห ยทปณฺณกนฺติ ฯ

ตตฺถ อปณฺณกนฺติ เอกํสิกํ อวิรุทฺธํ นิยฺยานิกํ ฯ ฐานนฺติ การณ ฯ การณสฺมิ หิ ยสฺมา ตทายตฺตวุตฺตตาย ผลํ ตฏฺฐีติ นาม ตสฺมา ตํ ฐานนฺติ วุจฺจติ ฐานญฺจ ฐานโต อฏฺฐานญฺจ อฏฺฐานโตติ อาทีสุ จสฺส ปโยโค เวทิตพฺโพ ฯ อิติ อปณฺณ-

กฏฺฐานนฺติ ปททฺวเยนาปี ยำ เอกนฺตหิตสุขาวหำ ตำ ปณฺฑิเตหิ ปฏิปนฺนำ เอกำสิกการณำ โสภณการณำ อปณฺณกนฺนาม อวิรุทฺธการณำ นิยฺยานิกการณำ อิทนฺติ ทีเปติ ฯ อยเมตฺถ สงฺเขโป ฯ ปเภทโต ปน ติณิ สรณคมนานิ ปญฺจ สีลานิ อฏฺฐ สีลานิ ทส สีลานิ ปาฏิโมกฺขสำวโร อินฺทฺริยสำวโร อาชีวปาริสุทฺธิสีลสำวโร ปจฺจยปฏิเสวนำ สพฺพำปี จตุปาริสุทฺธิสีลำ อินฺทฺริเยสุ คุตฺตทฺวารตา โภชเนสุ มตฺตญฺญุตา ชาคริยานุโยโค ฌานำ วิปสฺสนา อภิญฺญา สมาปตฺติ อริยมคฺโค อริยผลำ สพฺพมฺเปตำ อปณฺณกฏฺฐานำ อปณฺณกปฏิปทา นิยฺยานิก-ปฏิปทาติ อตฺโถ ฯ

ยสฺมา จ ปน นิยฺยานิกปฏิปทาย เอตำ นามำ ตสฺมาเยว นำ ภควา อปณฺณกปฏิปทำ ทสฺเสนฺโต อิมำ สุตฺตมาห ตีหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อปณฺณกปฏิปทำ ปฏิปนฺโน โหติ วิริโย จสฺส อารทฺโธ โหติ อาสวานำ ขยาย กตเมหิ ตีหิ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อินฺทฺริเยสุ คุตฺตทฺวาโร โหติ โภชเน มตฺตญฺญู โหติ ชาคริย-มนุยุตฺโต โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อินฺทฺริเยสุ คุตฺตทฺวาโร โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จกฺขุนา รูปำ ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคาหี โหติ ฯเปฯ เอวำ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อินฺทฺริเยสุ คุตฺตทฺวาโร โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ โภชเน มตฺตญฺญู โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปฏิสงฺขา โยนิโส อาหารำ อาหาเรติ เนว ทวาย น มทาย น มณฺฑนาย น วิภูสนาย ยาวเทว อิมสฺส กายสฺส

ฐิติยา ยาปนาย วิหึสุปรติยา พฺรหฺมจริยานุคฺคหาย อิติ ปุราณญฺจ เวทนำ ปฏิหงฺขามิ นวญฺจ เวทนำ น อุปฺปาเทสฺสามิ ยาตฺรา จ เม ภวิสฺสติ อนวชฺชตา จ ผาสุวิหาโร จาติ ฯ เอวำ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ โภชเน มตฺตญฺญู โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชาครียมนุยุตฺโต โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ทิวสำ จงฺกเมน นิสชฺชาย อาวรณีเยหิ ธมฺเมหิ จิตฺตำ ปริโสเธติ รตฺติยา ปฐมำ ยามำ จงฺกเมน นิสชฺชาย อาวรณีเยหิ ธมฺเมหิ จิตฺตำ ปริโสเธติ รตฺติยา มชฺฌิมำ ยามำ ทกฺขิเณน ปสฺเสน สีหเสยฺยำ กปฺเปติ ปาเทน ปาทำ อจฺจาธาย สโต สมฺปชาโน อุฏฺฐานสญฺญำ มนสิกริตฺวา รตฺติยา ปจฺฉิมำ ยามำ ปจฺจุฏฺฐาย จงฺกเมน นิสชฺชาย อาวรณีเยหิ ธมฺเมหิ จิตฺตำ ปริโสเธติ ฯ เอวำ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชาครียมนยุตฺโต โหตีติ ฯ อิมสฺมิญฺจ สุตฺเต ตโย ธมฺมา วุตฺตา ฯ อยำ อปณฺณกปฏิปทา ยาว อรหตฺตผลา ลพฺภเตว ฯ ตตฺถ อรหตฺตผลมฺปี ผลสมาปตฺติวิหารสฺสเจว อนุปาทาปรินิพฺพานสฺส จ ปฏิปทาเยว นาม โหติ ฯ เอเกติ เอกจฺเจ ปณฺฑิตมนุสฺสา ฯ ตตฺถ กิญฺจาปี อสุโก นามาติ นิยโม นตฺถิ ฯ อิทำ ปน สปริสำ โพธิสตฺตำเยว สนฺธาย วุตฺตนฺติ เวทิตพฺพำ ฯ

ทุติยำ อาหุ ตกฺกิกาติ ทุติยนฺติ ปฐมอปณฺณกฏฺฐานโต นิยฺยานิกการณโต ทุติยำ ตกฺกคาหการณำ อนิยฺยานิกการณำ ฯ อาหุ ตกฺกิกาติ เอตฺถ ปน สทฺธิ ปุริมปเทน อยำ โยชนา อปณฺณกฏฺฐานำ เอกนฺติกการณำ อวิรุทฺธการณำ นิยฺยานิกการณำ เอเก โพธิสตฺตปฺปมุขา ปณฺฑิตมนุสฺสา คณฺหิสุ เย ปน เต พาลสตฺถวาหปุตฺตปฺปมุขา

ตกฺกิกา อาหุ เต ทุติยํ สาปราธํ อเนกสิกฺขาปทานิ วิรุทฺธการณานิ อนิยฺยานิกการณานิ อคฺคเหสุ เตสุ เย อปณฺณกฏฺฐานานิ อคฺคเหสุ เต สุกฺกปฏิปทานิ ปฏิปนฺนา เย ทุติยํ ปุรโต ภวิตพฺพานิ อุทเกนาติ ตกฺกคาหสงฺขาตานิ อนิยฺยานิกการณานิ อคฺคเหสุ เต กณฺหปฏิปทานิ ปฏิปนฺนา ตตฺถ สุกฺกปฏิปทา อปริหานิปฏิปทา กณฺหปฏิปทา ปริหานิปฏิปทา ตสฺมา เย สุกฺกปฏิปทานิ ปฏิปนฺนา เต อปริหีนา โสตฺถิภาวานิ ปตฺตา เย ปน กณฺหปฏิปทานิ ปฏิปนฺนา เต ปริหีนา อนยพฺยสนานิ อาปนฺนาติ อิมมตฺถานิ ภควา อนาถปิณฺฑิกสฺส คหปติโน วตฺวา อุตฺตริ อิทมาห เอตทญฺญาย เมธาวี ตานิ คณเห ยทปณฺณกนฺติ ฯ ตตฺถ เอตทญฺญาย เมธาวีติ เมธาติ ฐานนามาย วิสุทฺธาย อุตฺตมาย ปญฺญาย สมนฺนาคโต กุลปุตฺโต เอตานิ อปณฺณเก เจว สปณฺณเก จาติ ทฺวีสุ อปณฺณกคาหสงฺขาเตสุ จาเนสุ คุณโทสานิ วุฑฺฒิหานิ อตถานตฺถานิ จานาจานญฺจ ญตฺวาติ อตฺโถ ฯ ตานิ คณเห ยทปณฺณกนฺติ ยานิ อปณฺณกานิ เอกสิกานิ สุกฺกปฏิปทา อปริหานิยปฏิปทาสงฺขาตานิ นิยฺยานิกการณานิ ตเทว คณเหยฺย ฯ กสฺมา ฯ เอกสิกาทิภาวโตเยว ฯ อิตรานิ ปน น คณเหยฺย ฯ กสฺมา ฯ อเนกสิกาทิภาวโตเยว ฯ อยญฺหิ อปณฺณกปฏิปทา นามสพฺเพสานิ พุทฺธ ปจฺเจกพุทฺธ พุทฺธปุตฺตานานิ ปฏิปทาติ ฯ สพฺเพ ปน พุทฺธา อปณฺณกปฏิปทาเยว ชีตฺวา ทพฺเหน วิริเยน ปารมิโย ปูเรตฺวา โพธิตเล พุทฺธา นาม โหนฺติ ฯ ปจฺเจกพุทฺธาปี ปจฺเจกโพธิ์ อุปฺปาเทนฺติ ฯ พุทฺธปุตฺตาปี สาวกปารมิญาณานิ ปฏิพุชฺฌนฺติ ฯ

อิติ ภควา เตสานิ อุปาสกานิ ติสฺโส กุสลสมฺปตฺติโย ฉ กามา-

วจรสฺเค พฺรหฺมโลกสมฺปตฺติโย จ ทตฺวาปี ปริโยสาเน อรหตฺต-ผลทายกา อปณฺณกปฏิปทา นาม จตฺตฺสุ อปาเยสุ ปฌฺจสุ จ นิจกุเลสุ นิพฺพตฺติทายกา สปณฺณกปฏิปทา นามาติ อิมํ อปณฺณก-ธมฺมเทสนํ ทสฺเสตฺวา อตฺตริ จตฺตาริ สจฺจานิ โสฬสหิ อากาเรหิ ปกาเสสิ ฯ จตุสจฺจปริโยสาเน สพฺเพปี เต ปญฺจสตา อุปาสกา โสตาปตฺติผเล ปติฏฺฐหิสุ ฯ

สตฺถา อิมํ ธมฺมเทสนํ ทสฺเสตฺวา เทฺว วตฺถูนิ กเถตฺวา อนุสนฺธึ ฆเฏตฺวา ชาตกํ สโมธาเนตฺวา ทสฺเสสิ ฯ ตสฺมิ สมเย พาลสตฺถวาหปุตฺโต เทวทตฺโต อโหสิ ปริสาปีสฺส เทวทตฺตปริสา ปณฺฑิตสตฺถวาหปุตฺตปริสา พุทฺธปริสา ปณฺฑิตสตฺถวาหปุตฺโต ปน อหเมว อโหสฺติ เทสนํ นิฏฺฐาเปสิ ฯ

อปณฺณกชาตกํ ปฐมํ ฯ

---

๒ วณฺณุปถชาตกํ

อกิลาสุโนติ อิมํ ธมฺมเทสนํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรนฺโต กเถสิ ฯ กึ ปน อารพฺภาติ ฯ เอกํ โอสฺสฏฺฐวีริยํ ภิกฺขุ ฯ

ตถาคเต กิร สาวตฺถิยํ วิหรนฺเต เอโก สาวตฺถิวาสิโก กุลปุตฺโต เชตวนํ คนฺตฺวา สตฺถุ สนฺติเก ธมฺมเทสนํ สุตฺวา ปสนฺนจิตฺโต กาเมสุ อาทีนวํ เนกฺขมฺเม จ อานิสํสํ ทิสฺวา ปพฺพชิตฺวา อุปสมฺปทาย ปญฺจวสฺโส หุตฺวา เทฺว มาติกา อุคฺคณฺหิตฺวา วิปสฺสนาจารํ

สิกฺขิตฺวา สตฺถุ สนฺติเก อตฺตโน จิตฺตรุจิยกมฺมฏฺฐานํ คเหตฺวา เอกํ อรญฺญํ ปวิสิตฺวา วสฺสํ อุปวสิตฺวา เตมาสํ วายมนฺโต โอภาสมตฺตํ วา นิมิตฺตมตฺตํ วา อุปฺปาเทตุ์ นาสกฺขิ ฯ อถสฺส เอตทโหสิ สตฺถารา จตฺตาโร ปุคฺคลา กถิตา เตสุ มยา ปทปรเมน ภวิตพฺพํ นตฺถิ มญฺเญ มยฺหํ อิมสฺมิ อตฺตภาเว มคฺโค วา ผลํ วา อหํ กึ กริสฺสามิ อรญฺญวาเสน สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา อติวิย รูปโสภคฺคปฺปตฺตํ พุทฺธรูปํ โอโลเกนฺโต มธุรธมฺมเทสนํ สุณนฺโต วิหริสฺสามีติ ฯ ปุน เชตวนเมว ปจฺจาคมาสิ ฯ อถ นํ สนฺทิฏฺฐสมฺภตฺตา ภิกฺขู อาหํสุ อาวุโส ตฺวํ สตฺถุ สนฺติเก กมฺมฏฺฐานํ คเหตฺวา สมณธมฺมํ กริสฺสามีติ คโต อิทานิ ปน อาคนฺตฺวา สงฺคณิกาย อภิรมมาโน จรสิ กึ นุ โข เต ปพฺพชิตกิจฺจํ มตฺถกํ ปตฺตํ อปฺปฏิสนฺธิโก ชาโตสีติ ฯ อาวุโส อหํ มคฺคํ วา ผลํ วา อลภิตฺวา อภพฺพปุคฺคเลน มยา ภวิตพฺพนฺติ วิริยํ โอสฺสชฺชิตฺวา อาคโตมฺหีติ ฯ อการณนฺเต อาวุโส กตํ ทพฺหวิริยสฺส สตฺถุ สาสเน ปพฺพชิตฺวา วิริยํ โอสฺสชฺชนฺเตน เอหิ ตถาคตสฺสตฺตํ ทสฺเสสฺสามาติ ฯ เต ตํ อาทาย สตฺถุ สนฺติกํ อคมํสุ ฯ สตฺถา ตํ ทิสฺวาว เอวมาห ภิกฺขเว ตุมฺเห เอตํ ภิกฺขุ์ อนิจฺฉมานํ อาทาย อาคตตฺถ กึ กตฺวา อิมินาติ ฯ ภนฺเต อยํ ภิกฺขุ เอวรูเป ปน นิยฺยานิกสาสเน ปพฺพชิตฺวา สมณธมฺมํ กาตุ์ อสกฺโกนฺโต วิริยํ โอสฺสชฺชิตฺวา อาคโตติ ฯ อถ นํ สตฺถา อาห สจฺจํ กิร ภิกฺขุ วิริยนฺเต โอสฺสฏฺฐนฺติ ฯ สจฺจํ ภควาติ ฯ กึ ปน ตฺวํ ภิกฺขุ

เอวรูเป นิยฺยานิกสาสเน ปพฺพชิตฺวา อปฺปีจฺโฉติ วา สนฺตุฏฺโฐติ วา ปวิวิตฺโตติ วา อสํสฏฺโฐติ วา อารทฺธวิริโยติ วา เอวํ อตฺตานํ อชานาเปตฺวา โอสฺสฏฺวิริโย ภิกฺขูติ ชานาเปสิ นนุ ตฺวํ ปุพฺเพ วิริยวา อโหสิ ตยา เอเกน กตํ วิริยํ นิสฺสาย มรุกนฺตาเร ปญฺจสุ สกฏสเตสุ คจฺฉนฺเตสุ มนุสฺสา จ โคณา จ ปานียํ ลภิตฺวา สุขิตา ชาตา อิทานิ กสฺมา วิริยํ โอสฺสชฺชสีติ ฯ โส ภิกฺขุ เอตฺตเกน อุปตฺถมฺภิโต อโหสิ ฯ ตํ ปน กถํ สุตฺวา ภิกฺขู ภควนฺตํ ยาจิสุ ภนฺเต อิทานิ อิมินา ภิกฺขุนา วิริยสฺส โอสฺสฏฺ-ภาโว อมฺหากญฺเจว ปากโฏ ปุพฺเพ ปน เอตสฺส ภิกฺขุสฺส กตวิริยํ นิสฺสาย มรุกนฺตาเร โคณมนุสฺสานํ ปานียํ ลภิตฺวา สุขิตภาโว อมฺหากํ ปฏิจฺฉนฺโน ตุมฺหากํ สพฺพญฺญุตญาณปฺปตฺตานญฺเยว ปากโฏ อมฺหากญฺเปตํ การณํ กเถถาติ ฯ เตนหิ ภิกฺขเว สุณาถาติ ภควา เตสํ ภิกฺขูนํ สตฺตุปฺปาทํ ชเนตฺวา ภวนฺตเรน ปฏิจฺฉนฺนการณํ ปากฏํ อกาสิ ฯ

อตีเต กาสิกรฏฺเฐ พาราณสิยํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต โพธิสตฺโต สตฺถวาหกุเล ปฏิสนฺธึ คณฺหิ ฯ โส วยปฺปตฺโต ปญฺจหิ สกฏสเตหิ พณิชฺชํ กโรนฺโต วิจรติ ฯ โส เอกํ สฏฺฐิโยชนิกํ มรุกนฺตารํ ปฏิปชฺชิ ฯ ตสฺมิ ปน กนฺตาเร สุขุมา พาลุกา มุฏฺฐินา คหิตา หตฺเถ น ติฏฺฐนฺติ สุริยุคฺคมนโต ปฏฺฐาย องฺคารราสิ วิย อุณฺหา โหนฺติ น สกฺกา อติกฺกมิตุํ ตสฺมา ตํ ปฏิปชฺชนฺโต ทารุ อุทก เตล ตณฺฑุลาทีนิ สกเฏหิ อาทาย รตฺติเมว คนฺตฺวา

อรุณุคฺคมเน สกฏานิ ปริวตฺตกานิ กตฺวา มตฺถเก มณฺฑปํ กาเรตฺวา กาลสฺเสว อาหารกิจฺจํ นิฏฺฐาเปตฺวา ฉายาย นิสินฺนา ทิวสํ เขเปตฺวา อตฺถงฺคเต สุริเย สายมาสํ ภุญฺชิตฺวา ภูมิยา สีตลาย ชาตาย สกฏานิ โยเชตฺวา คจฺฉนฺติ ฯ สมุทฺทคมนสทิสเมว คมนํ ตตฺถ โหติ ฯ ถลนิยามโก นาม ลทฺธุํ วฏฺฏตีติ โส ตารกสญฺญาย สตฺถคมนโยคํ กาเรติ ฯ โสปิ สตฺถวาโห ตสฺมิ กาเล อิมินา นิยาเมเนว ตํ กนฺตารํ คจฺฉนฺโต เอกูนสฏฺฐิโยชนานิ คนฺตฺวา อิทานิ เอกรตฺเตเนว มรุกนฺตารา นิกฺขมนฺโ ภวิสฺสตีติ สายมาสํ ภุญฺชิตฺวา สพฺพํ ทารุทกํ เขเปตฺวา สกฏานิ โยเชตฺวา ปายาสิ ฯ นิยามโก ปุริมสกเฏ อาสนฺโ สนฺถราเปตฺวา อากาเส ตารกํ โอโลเกนฺโต อิโต ปาเชถ เอตฺโต ปาเชถาติ วทมาโน นิปชฺชิ ฯ โส ทีฆมทฺธานํ อนิทฺทายนภาเวน กิลมนฺโต นิทฺทํ โอกฺกมิ โคเณ นิวตฺติตฺวา อาคมนมคฺคเมว คณฺหนฺเต น อญฺญาสิ ฯ โคณา สพฺพรตฺตึ อคมํสุ ฯ นิยามโก อรุณุคฺคมนเวลาย ปพุทฺโธ นกฺขตฺตํ โอโลเกตฺวา สกฏานิ นิวตฺเตถ สกฏานิ นิวตฺเตถาติ อาห ฯ สกฏานิ นิวตฺเตตฺวา ปฏิปาฏิยา กโรนฺตานญฺเญว จ อรุโณ อุคฺคโต ฯ มนุสฺสา หิยฺโย อมฺหากํ นิวุตฺถชนฺราวารฏฺฐานเมเวตํ ทารุทกมฺปิ โน ชิณฺณํ อิทานิ นฏฺฐมฺหาติ สกฏานิ โมเจตฺวา ปริวตฺตเกน ฐเปตฺวา มตฺถเก มณฺฑปมฺปิ กตฺวา อตฺตโน สกฏสฺส เหฏฺฐา อนุโสจนฺตา นิปชฺชิสุ ฯ โพธิสตฺโต มยิ วิริยํ โอสฺสชฺชนฺเต สพฺเพ เต วินสฺสนฺตีติ ปาโต สีตลเวลายเมว อาหิณฺฑนฺโต เอกํ ทพฺพิตณคจฺฉํ ทิสฺวา อิมานิ

ติณานิ เหฏฺฐา อุทกสีตเฌน อุฏฺฐิตานิ ภวิสฺสนฺตีติ จินฺเตตฺวา กุทฺทาลํ คาหาเปตฺวา ตํ ปเทสํ ขณาเปสิ ฯ เต สฏฺฐิหตฺถฏฺฐานํ ขณิสุ ฯ เอตฺตกํ ฐานํ ขณิตฺวา ปหรนฺตานํ กุทฺทาโล เหฏฺฐา ปาสาเณ ปฏิหญฺญิ ฯ ปหฏมตฺเต สพฺเพ วิริยํ โอสฺสชฺชิสุ ฯ โพธิสตฺโตปี อิมสฺส ปาสาณสฺส เหฏฺฐา อุทเกน ภวิตพฺพนฺติ โอตริตฺวา ปาสาเณ ฐิโต โอนมิตฺวา โสตํ โอทหิตฺวา สทฺทํ อาวชฺเชนฺโต เหฏฺฐา อุทกสฺส ปน สทฺทํ สุตฺวา อุตฺตริตฺวา จูฬุปฏฺฐากํ อาห ตาต ตยา วิริเย โอสฺสฏฺเฐ วินสฺสิสฺสาม ตฺวํ วิริยํ อโนสฺสชฺชิตฺวา อิมํ อยกูฏํ คเหตฺวา อาวาฏํ โอตริตฺวา เอตสฺมิํ ปาสาเณ ปหารํ เทหีติ ฯ โส ตสฺส วจนํ สมฺปฏิจฺฉิตฺวา สพฺเพสุ วิริยํ โอสฺสชฺชิตฺวา ฐิเตสุปี วิริยํ อโนสฺสชฺชนฺโต โอตริตฺวา ปาสาเณ ปหารํ เทติ ฯ ปาสาโณ ทฺวิธา ภินฺทิตฺวา เหฏฺฐา ปติตฺวา โสตํ สนฺนิรุมฺหิตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ ตาลขนฺธปฺปมาณา อุทกวฏฺฏิ อุคฺคญฺฉิ ฯ สพฺเพ ปานียํ ปีวิตฺวา นฺหายิสุ ฯ อติเรกานิ อกฺขยุคาทีนิ ผาเลตฺวา ยาคุภตฺตํ ปจิตฺวา ภุญฺชิตฺวา โคเณ จ โภเชตฺวา สุริเย จ อตฺถงฺคเต อุทกาวาฏสมีเป ธชํ พนฺธิตฺวา อิจฺฉิจฺฉิตฏฺฐานํ อคมํสุ ฯ เต ตตฺถ ภณฺฑกํ วิกฺกิณิตฺวา ทฺวิคุณติคุณํ ลาภํ ลภิตฺวา อตฺตโน วสนฏฺฐานเญฺเว อคมํสุ ฯ เต ตตฺถ ยาวตายุกํ ฐิตฺวา ยถากมฺมํ คตา ฯ โพธิสตฺโตปี ทานาทีนิ ปุญฺญานิ กตฺวา ยถากมฺมเมว คโต ฯ

สมฺมาสมฺพุทฺโธ อิมํ ธมฺมเทสนํ กเถตฺวา อภิสมฺพุทฺโธว อิมํ คาถํ กเถสิ

อกิลาสุโน วณฺณุปเถ ขณนฺตา
อุทงฺคเณ ตตฺถ ปปํ อวินฺทุ
เอวํ มุนิ วิริยพลูปปนฺโน
อกิลาสุ วินฺเท หทยสฺส สนฺตินฺติ ฯ

ตตฺถ อกิลาสุโนติ นิกฺโกสชฺชา อารทฺธวิริยา ฯ วณฺณุปเถติ วณฺณํ วุจฺจติ พาลุกา พาลุกมคฺเคติ อตฺโถ ฯ ขณนฺตาติ ภูมิ ขณมานา ฯ อุทงฺคเณติ เอตฺถ อุทาติ นิปาโต องฺคเณติ อตฺโถ ฯ มนุสฺสานํ สญฺจรณฏฺฐาเน อนาวเฏ ภูมิภาเคติ อตฺโถ ฯ ตตฺถาติ ตสฺมิ วณฺณปเถ ฯ ปปํ อวินฺทนฺติ อุทกํ ลภิสุ ฯ อุทกญฺหิ ปีวนภาเวน ปปาติ วุจฺจติ ปวิฏฺฐํ วา อาปํ ปปํ มโหทกนฺติ อตฺโถ ฯ เอวนฺติ โอปมฺมปฏิปาทนํ ฯ มุนีติ โมนํ วุจฺจติ ญาณํ กายโมเนยฺยาทีสุ วา อญฺญตรํ เตน สมนฺนาคตตฺตา ปุคฺคโล มุนีติ วุจฺจติ ฯ โส ปเนส อาคาริยมุนิ อนาคาริยมุนิ เสขมุนิ อเสขมุนิ ปจฺเจกมุนิ มุนิมุนีติ อเนกวิโธ ฯ ตตฺถ อาคาริยมุนีติ คิหิ อาคตผโล วิญฺญาตสาสโน ฯ อนาคาริยมุนีติ ตถารูโปว ปพฺพชิโต ฯ เสขมุนีติ สตฺตเสขา ฯ อเสขมุนีติ ขีณาสโว ฯ ปจฺเจกมุนีติ ปจฺเจกพุทฺโธ ฯ มุนิมุนีติ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ฯ อิมสฺมิ ปนตฺเถ สพฺพสงฺคาหิกวเสน โมเนยฺยสงฺขาตาย ปญฺญาย สมนฺนาคโต มุนีติ เวทิตพฺโพ ฯ วิริยพลูปปนฺโนติ วิริเยน เจว กายพลญาณพเลน จ สมนฺนาคโต ฯ อกิลาสูติ นิกฺโกสชฺโช

กามํ ตโจ นหารุ จ อฏฺฐิ จ อวสิสฺสตุ
อุปสุสฺสตุ เม สรีเร สพฺพนฺตํ มํสโลหิตนฺติ

เอวํ วุตฺเตน จตุรงฺคสมนฺนาคเตน วิริเยน สมนฺนาคตตฺตา อนลโส อกิลาสุ ฯ วินเท หทยสฺส สนฺตินฺติ จิตฺตสฺสปี หทยรูปสฺสปี สีตลภาวกรเณน สนฺตินฺติ สงฺขยํ คตํ ฌาน วิปสฺสนา ภิญฺญา อรหตฺต-มคฺคญาณ สงฺขาตํ อริยธมฺมํ วินฺทติ ปฏิลภตีติ อตฺโถ ฯ ภควตา หิ ทุกฺขํ ภิกฺขเว กุสีโต วิหรติ โวกิณฺโณ ปาปเกหิ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ มหนฺตญฺจ สทตฺถํ ปริหาเปติ อารทฺธวิริโย จ โข ภิกฺขเว สุขํ วิหรติ ปวิวิตฺโต ปาปเกหิ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ มหนฺตญฺจ สทตฺถํ ปริปูเรติ น ภิกฺขเว หีเนน อคฺคสฺส ปตฺติ โหตีติ เอวํ อเนเกหิ สุตฺเตหิ กุสีตสฺส ทุกฺขวิหาโร อารทฺธวิริยสฺส จ สุขวิหาโร สํวณฺณิโต ฯ อิทานิ อารทฺธวิริยสฺส อกตาภินิเวสสฺส วิปสฺสกสฺส วิริยพเลน อธิคนฺตพฺพํ ตเมว สุขวิหารํ ทสฺเสนฺโต เอวํ มุนิ วิริยพลูปปนฺโน อกิลาสุ วินฺเท หทยสฺส สนฺตินฺติ อาห ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ ยถา เต พาณิชา อกิลาสุโน วณฺณปเถ ขณนฺตา อุทกํ ลภึสุ เอวํ อิมสฺมิ หิ สาสเน อกิลาสุ หุตฺวา วายมมาโน ปณฺฑิโต ภิกฺขุ ปฐมชฺฌานาทิเภทํ หทยสฺส สนฺตึ ลภตีติ ฯ โส ตฺวํ ภิกฺขุ ปุพฺเพ อุทกมคฺคสฺส อตฺถาย วิริยํ กตฺวา อิทานิ เอวรูเป มคฺคผลตฺถาย นิยฺยานิเก สาสเน กสฺมา วิริยํ โอสฺสชฺชสีติ ฯ

เอวํ อิมํ ธมฺมเทสนํ ทสฺเสตฺวา จตฺตาริ สจฺจานิ ปกาเสสิ ฯ สจฺจปริโยสาเน โอสฺสฏฺฐวิริโย ภิกฺขุ อคฺคผเล อรหตฺเต ปติฏฺฐาสิ ฯ

สตฺถาปี เทฺว วตฺถูนิ กเถตฺวา อนุสนฺธิ ฆเฏตฺวา ชาตกำ สโมธาเนตฺวา ทสฺเสสิ ตสฺมิ์ สมเย วิริยำ อโนสฺสชฺชิตฺวา ปาสาณำ ภินฺทิตฺวา มหาชนสฺส อุทกทายโก จูฬุปฏฺฐาโก อยำ โอสฺสฏฺฐวิริโย ภิกฺขุ อโหสิ อวเสสา ปริสา อิทานิ พุทฺธปริสา ชาตา สตฺถวาหเชฏฺฐโก ปน อหเมว อโหสฺ์ติ อิมำ ธมฺมเทสนำ นิฏฺฐาเปสิ ฯ

วณฺณุปถชาตกำ ทุติยำ ฯ

---

๓ เสริวาณิชชาตกำ

อิธ เจ หิ นำ วิราเธสฺ์ติ อิมำ ธมฺมเทสนำ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรนฺโต เอกำ โอสฺสฏฺฐวิริยเมว ภิกฺขุำ อารพฺภ กเถสิ ฯ ตญฺหิ ปุริมนเยเนว ภิกฺขูหิ อานี์ตำ ทิสฺวา สตฺถา อาห ภิกฺขุ ตฺวำ เอวรูเป มคฺคผลทายเก สาสเน ปพฺพชิตฺวา วิริยำ โอสฺสชฺชนฺโต สตสหสฺสคฺฆนิกาย กาญฺจนปาติยา ปริหี์โน เสริวพาณิโช วิย จิรำ โสจิสฺสสี์ติ ฯ ภิกฺขู ตสฺสตฺถสฺส อาวิภาวนตฺถำ ภควนฺตำ ยาจิ์ำ ฯ ภควา ภวนฺตเรน ปฏิจฺฉนฺนการณำ ปากฏำ อกาสิ ฯ

อตี์เต อิโต ปญฺจเม กปฺเป โพธิสตฺโต เสริวรฏฺเฐ เสริโว นาม กจฺฉปุตฺตพาณิโช อโหสิ ฯ โส เสริวนามเกน เอเกน โลลกจฺฉปุตฺตพาณิเชน สทฺธิ์ โวหารตฺถาย คจฺฉนฺโต นี์ลพาหำ นาม นที์ อุตฺตริตฺวา อริฏฺฐปุรำ นาม นครำ ปวิสนฺโต นครวี์ถิโย ภาเชตฺวา อตฺตโน ปตฺตวี์ถิยำ ภณฺฑำ วิกฺกิณนฺโต วิจริ ฯ อิตโรปี อตฺตโน

ปตฺตวีถิเยว คณฺหิ ฯ ตสฺมิ จ นคเร เอกเสฏฺฐิกุลํ ปริชิณฺณํ อโหสิ ฯ สพฺเพ ปุตฺตภาติกา จ ธนํ จ ปริกฺขยํ อคมํสุ ฯ เอกา ทาริกา อยฺยิกาย สทฺธิ์ อวเสสา อโหสิ ฯ ตา เทฺวปิ ปเรสํ ภตึ กตฺวา ชีวนฺติ ฯ เคเห ปน ตาสํ มหาเสฏฺฐินา ปริภุตฺต-ปุพฺพา สุวณฺณปาติ ภาชนนฺตเร นิกฺขิตฺตา ทิฺฆรตฺตํ อนวฌฺชิย-มานา มลคฺคหิตา อโหสิ ฯ ตา ตสฺสา สุวณฺณปาติภาวมฺปิ น ชานนฺติ ฯ โส โลลพาณิโช ตสฺมิ์ สมเย มณฺฑิเก คณฺหถ มณฺฑิเก คณฺหถาติ วิจรนฺโต ตํ ฆรทฺวารํ ปาปุณิ ฯ สา กุมาริกา ตํ ทิสฺวา อยฺยิกํ อาห อมฺม มยฺหํ เอกํ ปีณนฺธนํ คณฺหาติ ฯ อมฺม มยํ ทุคฺคตา กิ์ ทตฺวา คณฺหิสฺสามาติ ฯ อยํ โน ปาติ อตฺถิ โน จ อมฺหากํ อุปการา อิมํ ทตฺวา คณฺหาติ ฯ สา พาณิชํ ปกฺโกสาเปตฺวา อาสเน นิสีทาเปตฺวา ตํ ปาติ์ ทตฺวา อยฺย อิมํ คเหตฺวา ตว ภคินิยา กิญฺจิเทว เทหีติ อาห ฯ พาณิโช ปาติ์ หตฺเถน คเหตฺวาว สุวณฺณปาติ ภวิสฺสตีติ ปริวตฺเตตฺวา ปาติปีฏฺฐิยํ สูจิยา เลขํ กฑฺฒิตฺวา สุวณฺณภาวํ ญตฺวา อิเมสํ กิญฺจิ อทตฺวา อิมํ ปาติ์ หริสฺสามีติ อยํ กิ์ อคฺฆติ อฑฺฒ-มาสโกปีสฺส มูลํ น โหตีติ ภูมิยํ ชิปีตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิ ฯ เตน ปวิสิตฺวา นิกฺขนฺตวีถิ์ อิตโร ปวิสิตุ์ ลภตีติ โพธิสตฺโต ตํ วีถิ์ ปวิสิตฺวา มณฺฑิเก คณฺหาติ ตเมว ฆรทฺวารํ ปาปุณิ ฯ ปุน สา กุมาริกา ตเถว อยฺยิกํ อาห ฯ อถ นํ อยฺยิกา อมฺม อิมํ อาคตพาณิโช ตํ ปาติ์ ภูมิยํ ชิปีตฺวา คโต อิทานิ กิ์

ทตฺวา คณฺหิสฺสามีติ อาห ฯ อมฺม โส พาณิโช ผรุสวาโจ อยำ ปน ปียทสฺสโน มุทุสลฺลาโป อปฺเปว นาม คณฺเหยฺยาติ ฯ เตนหิ ปกฺโกสาหีติ ฯ สา ตำ ปกฺโกสิ ฯ อถสฺส เคหำ ปวิสิตฺวา นิสินฺนสฺส ตำ ปาติ อทำสุ ฯ โส ตสฺสา สวณณปาติภาวำ ญตฺวา อมฺม อยำ ปาติ สตสหสฺสำ อคฺฆติ ปาติอคฺฆนกำ ภณฺฑำ มยฺหำ หตฺเถ นตฺถีติ อาห ฯ อยฺย ปฐมำ อาคตพาณิโช อยำ อฑฺฒมาสกำปี น อคฺฆตีติ ภูมิยำ ชิปีตฺวา คโต อยำ ปน ตว ปุญฺเญน สุวณฺณปาติ ชาตา ภวิสฺสติ มยำ อิมำ ตุยฺหำ เทม กิญฺจิเทว โน ทตฺวา อิมำ คเหตฺวา ยาหีติ ฯ โพธิสตฺโต ตสฺมิำ ขเณ หตฺถคตานิ ปญฺจ กหาปณสตานิ ปญฺจสตคฺฆนิกำ ภณฺฑำ จ สพฺพำ ทตฺวา มยฺหำ อิมำ ตุลญฺจ ปสิพฺพกญฺจ อฏฺฐ จ กหาปเณ เทถาติ เอตฺตกำ ยาจิตฺวา ตำ อาทาย ปกฺกามิ ฯ โส สีฆเมว นทีตีรำ คนฺตฺวา นาวิกสฺส อฏฺฐี กหาปเณ ทตฺวา นาวำ อภิรุยฺหิ ฯ พาลพาณิโชปี ปุน เคหำ คนฺตฺวา อาหรถ ตำ ปาติำ ตุมฺหากำ กิญฺจิเทว ทสฺสามีติ อาห ฯ สา ตำ ปริภาสิตฺวา ตฺวำ อมฺหากำ สตสหสฺสคฺฆนิกำ สุวณฺณปาติำ อฑฺฒมาสกคฺฆนิกำปี อกาสิ ตุยฺหำ ปน สามิกสทิโส เอโก ธมฺมิกพาณิโช อมฺหากำ สหสฺสำ ทตฺวา ตำ อาทาย คโตติ อาห ฯ ตำ สุตฺวา สตสหสฺสคฺฆนิกาย หิ สุวณฺณปาติยา ปริหีโนมฺหิ มหาชานิกโร วต เม อยนฺติ สญฺชาตพลวโสโก สติำ ปจฺจุปฏฺฐเปตุำ อสกฺโกนฺโต วิสญฺญี หุตฺวา อตฺตโน หตฺถคเต กหาปเณ เจว ภณฺฑกญฺจ ฆรทฺวาเรเยว วิกิริตฺวา นิวาสนปารุปนำ

ปหาย ตุลาทณฺฑํ มุคฺครํ กตฺวา อาทาย โพธิสตฺตสฺส อนุปทํ ปกฺกนฺโต ตํ นทีตีรํ คนฺตฺวา โพธิสตฺตํ คจฺฉนฺตุ ทิสฺวา อมฺโภ นาวิก นาวํ นิวตฺเตหีติ อาห ฯ โพธิสตฺโต มา นิวตฺตยีติ ปฏิเสเธติ ฯ อิตรสฺสาปิ โพธิสตฺตํ คจฺฉนฺตํ ปสฺสนฺตสฺเสว พลวโสโก อุทปาทิ หทยํ อุณฺหํ อโหสิ มุขโต โลหิตํ อุคฺคจฺฉิ ฯ วาปีกทฺทโม วิย หทยํ ผลิ ฯ โส โพธิสตฺเต อาฆาตํ พนฺธิตฺวา ตตฺเถว ชีวิตกฺขยํ ปาปุณิ ฯ อิทํ ปรมํ เทวทตฺตสฺส โพธิสตฺเต อาฆาตพนฺธนํ ฯ โพธิสตฺโต ทานาทีนิ ปุญฺญานิ กตฺวา ยถากมฺมํ อคมาสิ ฯ

สมฺมาสมฺพุทฺโธ อิมํ ธมฺมเทสนํ กเถตฺวา อภิสมฺพุทฺโธว หุตฺวา อิมํ คาถมาห

อิธ เจ นํ วิราเธสิ สทฺธมฺมสฺส นิยามกํ
จิรํ ตฺวํ อนุตปฺเปสิ เสริวายมฺว พาณิโชติ ฯ

ตตฺถ อิธ เจ นํ วิราเธสิ สทฺธมฺมสฺส นิยามกนฺติ อิมสฺมิ สาสเน เอวํ สทฺธมฺมสฺส นิยามกสงฺฆาตํ โสตาปตฺติมคฺคํ วิราเธสิ เจ ยทิ วิราเธสิ วิริยํ โอสฺสชฺชนฺโต นาธิคจฺฉสิ น ปฏิลภสีติ อตฺโถ ฯ จิรํ ตฺวํ อนุตปฺเปสีติ เอวํ สนฺเต ตฺวํ ทีฆมทฺธานํ โสจนฺโต ปริเทวนฺโต สทา อนุตปฺเปสฺสสิ ฯ อถวา โอสฺสฏฺวิริยตาย อริย-มคฺคสฺส วิราธิตตฺตา ทีฆรตฺตํ นิรยาทีสุ อุปฺปนฺโน นานปฺปการานิ ทุกฺขานิ อนุภวนฺโต อนุตปฺเปสฺสสิ กิลมิสฺสสีติ อยเมตฺถ อตฺโถ ฯ กถํ ฯ เสริวายมฺว พาณิโชติ เสริวาติ เอวนฺนามโก อยํ วาณิโช ยถา ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ ยถา ปุพฺเพ เสริวา นาม พาณิโช

สตสหสฺสคฺฆนิกํ สุวณฺณปาฏิ ลภิตฺวา ตสฺสา คหณตฺถาย วิริยํ อกตฺวา ตโต ปริหีโน อนุตปฺปี เอวเมว ตฺวมฺปี อิมสฺมิ สาสเน ปฏิยตฺตสุวณฺณปาติสทิสํ อริยมคฺคํ โอสฺสฏฺฐวิริยตาย อนธิคจฺฉนฺโต ตโต ปริหีโน ทิฆรตฺตํ อนุตปฺเปสฺสสิ สเจ ปน วิริยํ น โอสฺสชฺชิสฺสสิ ปณฺฑิตวาณิโช สุวณฺณปาฏิ ปฏิลภติ วิย มม สาสเน นวิรัปปี โลกุตฺตรธมฺมํ ปฏิลภิสฺสสีติ ฯ

เอวมสฺส สตฺถา อรหตฺเตน กูฏํ คณฺหนฺโต อิมํ ธมฺมเทสนํ ทสฺเสตฺวา จตฺตาริ สจฺจานิ ปกาเสสิ ฯ สจฺจปริโยสาเน โอสฺสฏฺฐวิริโย ภิกฺขุ อคฺคผเล อรหตฺเต ปติฏฺฐาสิ ฯ สตฺถาปี เทฺว วตฺถูนิ กเถตฺวา อนุสนฺธิ ฆเฏตฺวา ชาตกํ สโมธาเนสิ ตทา พาลวาณิโช เทวทตฺโต อโหสิ ปณฺฑิตวาณิโช อหเมว อโหสีติ เทสนํ นิฏฺฐาเปสิ ฯ

เสริวาณิชชาตกํ ตติยํ ฯ

---

๔ จุลฺลกเสฏฺฐีชาตกํ

อปฺปเกนปี เมธาวีติ อิมํ ธมฺมเทสนํ ภควา ราชคหํ อุปนิสฺสาย ชีวกมฺพวเน วิหรนฺโต จุลฺลปนฺถกตฺเถรํ อารพฺภ กเถสิ ฯ ตสฺส อมฺพวเน จุลฺลปนฺถกสฺส ตาว อุปฺปตฺติ จ ปพฺพชฺชา จ กเถตพฺพา ฯ อยํ อนุปพฺพิกถา ฯ

ราชคเห กิร มหาธนเสฏฺฐีกุลสฺส ธีตา อตฺตโน ทาเสเนว สทฺธิ สนฺถวํ กตฺวา อญฺเญปี เม อิมํ กมฺมํ ชาเนยฺยุนฺติ ภีตา

เอวมาห อมฺเหหิ อิมสฺมิ ฐาเน วสิตุ๎ น สกฺกา สเจ เม มาตาปีตโร อิมํ โทสํ ชานิสฺสนฺติ ขณฺฑาขณฺฑิกํ กริสฺสนฺติ วิเทสํ คนฺตฺวา วสิสฺสามาติ หตฺถสารํ คเหตฺวา อคฺคทฺวาเรน นิกฺขมิตฺวา ยตฺถ วา ตตฺถ วา อญฺเญหิ อชานนฏ๎ฐานํ คนฺตฺวา วสิสฺสามาติ อุโภปี อคมํสุ ฯ เตสํ เอกสฺมิ ฐาเน วสนฺตานํ สํวาสมนฺวาย ตสฺสา กุจฺฉิยํ คพฺโภ ปติฏ๎ฐาสิ ฯ สา คพฺภปริปากมาคมฺม สามิเกน สทฺธิ์ มนฺเตตฺวา คพฺโภ เม ปริปากํ คโต ญาติพนฺธุวิรหิเต ฐาเน คพฺภวุฏ๎ฐานํ นาม อุภินฺนมฺปี อมฺหากํ ทุกฺขเมว กุลเคหเมว คจฺฉามาติ ฯ โสทานิ สจาหํ คมิสฺสามิ ชีวิตํ เม นตฺถีติ อชฺช คจฺฉาม เสฺว คจฺฉามาติ ทิวเส อติกฺกาเมติ ฯ สา จินฺเตสิ อยํ พาโล อตฺตโน โทสสฺส มหนฺตตาย คนฺตุ๎ น อุสฺสหติ มาตาปีตโร นาม ปุตฺเต เอกนฺตหิตา อยํ คจฺฉตุ วา มา วา มยา คนฺตุ๎ วฏ๎ฏตีติ ฯ สา ตสฺมิ เคหา นิกฺขนฺเต เคหปริกฺขารํ ปฏิสาเมตฺวา อตฺตโน กุลฆรํ คตภาวํ อนนฺตรเคหวาสีนํ อาโรเจตฺวา มคฺคํ ปฏิปชฺชิ ฯ อถ โส ปุริโส ฆรํ อาคโต ตํ อทิสฺวา ปวิสฺสเก ปุจฺฉิตฺวา กุลฆรํ คตาติ สุตฺวา เวเคน อนุพนฺธิตฺวา อนฺตรามคฺเค สมฺปาปุณิ ฯ ตสฺสาปี ตตฺเถว คพฺภวุฏ๎ฐานํ อโหสิ ฯ โส กิ๎ อิทํ ภทฺเทติ ปุจฺฉิ ฯ สาปี เอโก ปุตฺโต ชาโตติ ฯ อิทานิ กิ๎ กริสฺสามาติ ฯ ยสฺสตฺถาย มยํ กุลฆรํ คจฺเฉยฺยาม ตํ กมฺมํ อนฺตราว นิปฺผนฺนํ ตตฺถ คนฺตฺวา กิ๎ กริสฺสาม นิวตฺตามาติ เทฺวปี เอกจิตฺตา หุตฺวา นิวตฺติสุ ฯ ตสฺส จ ทารกสฺส ปนฺเถ

ชาตฺตา ปนฺถโกเฑฺวว นามํ กริ๎สุ ฯ ตสฺสา นจิรสฺเสว อปโร คพฺโภ ปติฏฺฐหิ ฯ สพฺพํ ปุริมนเยเนว วิตฺถาเรตพฺพํ ฯ ตสฺสาปี ทารกสฺส ปนฺเถ ชาตฺตา ปฐมํ ชาตสฺส มหาปนฺถโกติ นามํ กตฺวา อิตรสฺส จุลฺลปนฺถโกติ นามํ กริ๎สุ ฯ เต เทฺวปี ทารเก คเหตฺวา อตฺตโน วสนฏฺฐานเมว อาคตา ฯ เตสํ ตตฺถ วสนฺตานํ มหาปนฺถกทารโก อญฺเญ ชเน จุลฺลปีตาติ อยฺยโกติ อยฺยิกาติ วทนฺเต สุตฺวา มาตรํ ปุจฺฉิ อมฺม อญฺเญ ทารกา อยฺยโกติ วทนฺติ อยฺยิกาติ วทนฺติ อมฺหากํ ญาตกา นตฺถีติ ฯ อาม ตาต ตุมฺหากํ เอตฺถ ญาตกา นตฺถิ ราชคหนคเร ปน โว มหาธนเสฏฺฐี นาม อยฺยโก ตตฺถ ตุมฺหากํ พหู ญาตกาติ ฯ กสฺมา ตตฺถ น คจฺฉาม อมฺมาติ ฯ สา อตฺตโน อาคมนการณํ ปตฺตสฺส อกเถตฺวา ปุตฺเตสุ ปุนปฺปุนํ กเถนฺเตสุ สามิกํ อาห อิเม มํ ทารกา อติวิย กิลเมนฺติ กินฺโน มาตาปีตโร ทิสฺวา มํสํ ขาทิสฺสนฺติ เอหิ ทารกานํ อยฺยกกุลํ ทสฺเสสฺสามาติ ฯ อหํ สมฺมุขา คนฺตุ น สกฺขิสฺสามิ ตมฺปน เนสฺสามีติ อาห ฯ สาธุ เยนเกนจิ นเยน ทารกานํ อยฺยกกุลเมว ทฏฺฐุ วฏฺฏตีติ ฯ เต เทฺวปี ชนา ทารเก อาทาย อนุปุพฺเพน ราชคหํ ปตฺวา นครทฺวาเร เอกิสฺสา สาลาย นิวาสํ กตฺวา ทารกมาตา เทฺว ทารเก คเหตฺวา อาคตภาวํ มาตาปีตูนํ อาโรจาเปสิ ฯ เต ตํ สาสนํ สุตฺวา สํสาเร วิจรนฺตานํ อมฺหากํ น ปุตฺโต น ธีตา นาม นตฺถิ เต อมฺหากํ มหาปราธิกา

น สกฺกา เตหิ อมฺหากํ จกฺขุปเถ ฐาตุ๋ เอตฺตกนฺนาม ธนํ คเหตฺวา เทฺวปี ชนา ผาสุกฏฺฐานํ คนฺตฺวา ชีวนฺตุ ทารเก ปน อิเธว เปเสนฺตูติ ฯ เสฏฺฐีธีตา มาตาปีตูหิ เปสิตํ ธนํ คเหตฺวา ทารเก อาคตทิวสานเยว หตฺเถ หตฺวา เปเสส ฯ ทารกา อยฺยกกุเล วฑฺฒนฺติ ฯ

เตสุ จุลฺลปนฺถโก อติทหโร มหาปนฺถโก ปน อยฺยเกน สทฺธิ๋ ทสพลสฺส ธมฺมกถํ โสตุ๋ คจฺฉติ ฯ ตสฺส นิจฺจํ สตฺถุ สมฺมุขา ธมฺมํ สุณนฺตสฺส ปพฺพชฺชาย จิตฺตํ นมิ ฯ โส อยฺยกํ อาห สเจ ตุมฺเห สมฺปฏิจฺฉถ อหํ ปพฺพเชยฺยนฺติ ฯ กิ๋ วเทสิ ตาต ตุ๋ มยฺหํ ปีโย สกลโลกสฺสาปี ปพฺพชิตโต ตเวว ปพฺพชฺชา ภทฺทกา สเจ สกฺโกสิ ปพฺพช ตาตาติ สมฺปฏิจฺฉิตฺวา สตฺถุ สนฺติกํ คโต ฯ สตฺถา กิ๋ มหาเสฏฺฐี อยํ ทารโก เต ลทฺโธติ ฯ อามภนฺเต อยํ ทารโก มยฺหํ นตฺตา ตุมฺหากํ สนฺติเก ปพฺพชามีติ วทตีติ อาห ฯ สตฺถา อญฺญตรํ ปีณฺฑปาติกภิกฺขุ๋ อิมํ ทารกํ ปพฺพาเชหีติ อาณาเปสิ ฯ เถโร ตสฺส ตจปญฺจกกมฺมฏฺฐานํ อาจิก-ขิตฺวา ปพฺพาเชสิ ฯ โส พหุ๋ พุทฺธวจนํ อุคฺคณฺหิตฺวา ปริปุณฺณวสฺโส อุปสมฺปทํ ลภิตฺวา อุปสมฺปนฺโน โยนิโสมนสิกาเรน กมฺมฏฺฐานํ กโรนฺโต อรหตฺตํ ปาปุณิ ฯ

โส ฌานสุเขน จ มคฺคสุเขน จ วีตินาเมนฺโต จินฺเตสิ สกฺกา นุ โข อิมํ สุขํ จุลฺลปนฺถกสฺส ทาตุนฺติ ฯ ตโต อยฺยกเสฏฺฐิสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา มหาเสฏฺฐี สเจ ตุมฺเห สมฺปฏิจฺฉถ อหํ จุลฺล-

ปนฺถกํ ปพฺพาเชสฺสามีติ อาห ฯ ปพฺพาเชถ ภนฺเตติ ฯ เถโร จุฬฺลปนฺถกทารกํ ปพฺพาเชตฺวา ทสสุ สีเลสุ ปติฏฺฐาเปสิ ฯ จุฬฺล-ปนฺถกสามเณโร ปพฺพชิตฺวาว ทนฺโธ อโหสิ ฯ ยถาห

ปทุมํ ยถา โกกนทํ สุคนฺธํ
ปาโต สิยา ผุลฺลมวีตคนฺธํ
องฺคีรสํ ปสฺส วิโรจมานํ
ตปนฺตมาทิจฺจมิวนฺตลิกฺเขติ

อิมํ เอกคาถํ จตูหิ มาเสหิ คณฺหิตุํ นาสกฺขิ ฯ โส กิร กสฺสป-สมฺมาสมฺพุทฺธกาเล ปพฺพชิตฺวา ปญฺญวา หุตฺวา อญฺญตรสฺส ทนฺต-ภิกฺขุโน อุทฺเทสคหณกาเล ปริหาสเกฬิ อกาสิ ฯ โส ภิกฺขุ เตน ปริหาเสน ลชฺชิโต เนว อุทฺเทสํ คณฺหิ น สชฺฌายมกาสิ ฯ เตน กมฺเมนายุ ปพฺพชิตฺวาว ทนฺโธ ชาโต ฯ คหิตคหิตปทํ อุปรุปริปทํ คณฺหนฺตสฺส นสฺสติ ฯ ตสฺส อิมเมว คาถํ คเหตุํ วายมนฺตสฺส จตฺตาโร มาสา อติกฺกนฺตา ฯ อถ นํ มหาปนฺถโก จุฬฺลปนฺถกตฺวํ อิมสฺมิ สาสเน อภพฺโพ จตูหิ มาเสหิ เอกํ คาถํ คเหตุํ น สกฺโกสิ ปพฺพชิตกิจฺจํ ปน ตฺวํ กถํ มตฺถกํ ปาเปสฺสสิ นิกฺขม อิโตติ วิหารา นิกฺกฑฺฒิ ฯ จุฬฺลปนฺถโก พุทฺธสาสเน สิเนหน คิหิภาวํ น ปฏฺเฐติ ฯ

ตสฺมิ กาเล มหาปนฺถโก ภตฺตุทฺเทสโก อโหสิ ฯ ชีวโก โกมารภจฺโจ พหุคนฺธมาลํ อาทาย อตฺตโน อมฺพวนํ คนฺตฺวา สตฺถารํ ปูเชตฺวา ธมฺมํ สุตฺวา อุฏฺฐายาสนา ทสพลํ วนฺทิตฺวา

มหาปนฺถกำ อุปสงฺกมิตฺวา กิตฺตกา ภนฺเต สตฺถุ สนฺติเก ภิกฺขูติ ปุจฺฉิ ฯ ปญฺจมตฺตานิ ภิกฺขุสตานีติ ฯ เสฺว ภนฺเต พุทฺธปฺปมุขานิ ปญฺจภิกฺขุสตานิ อาทาย อมฺหากำ นิเวสเน ภิกฺขำ คณฺหาติ ฯ อุปาสก จุลฺลปนฺถโก นาม ทนฺโธ อวิรุฬฺหธมฺโม ตำ ฐเปตฺวา เสสานำ นิมนฺตนำ ปฏิจฺฉามีติ เถโร อาห ฯ ตำ สุตฺวา จุลฺลปนฺถโก จินฺเตสิ มยฺหำ ภาติกตฺเถโร เอตฺตกานำ ภิกฺขูนำ นิมนฺตนำ สมฺปฏิจฺฉนฺโต มำ พาหิรำ กตฺวา สมฺปฏิจฺฉติ นิสฺสำสยำ มยฺหำ ภาติกสฺส มยิ จิตฺตำ ภินฺนำ ภวิสฺสติ กึ อิทานิ มยฺหำ อิมินา สาสเนน คิหึ หุตฺวา ทานาทีนิ ปุญฺญานิ กโรนฺโต ชีวิสฺสามีติ ฯ โส ปุนทิวเส ปาโตว คิหึ ภวิสฺสามีติ ปายาสิ ฯ สตฺถา ปจฺจูสกาเล โลกำ โวโลเกนฺโต อิมำ การณำ ทิสฺวาเยว ปฐมตรำ คนฺตฺวา จุลฺลปนฺถกสฺส คมนมคฺเค ทฺวารโกฏฺฐเก จงฺกมนฺโต อฏฺฐาสิ ฯ จุลฺลปนฺถโก ฆรำ คจฺฉนฺโต สตฺถารำ ทิสฺวา อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิ ฯ อถ นำ สตฺถา กหำ ปน จุลฺลปนฺถก อิมาย เวลาย คจฺฉสีติ อาห ฯ ภาตา มำ ภนฺเต นิกฺกฑฺฒติ เตนาหำ คิหึ ภวิสฺสามีติ คจฺฉามีติ ฯ จุลฺลปนฺถก ตว ปพฺพชฺชา นาม มม สนฺติเก ภาตรา นิกฺกฑฺฒิโต กสฺมา มม สนฺติกำ นาคจฺฉสิ เอหิ กินฺเต คิหิภาเวน มม สนฺติเก ภวิสฺสตีติ จุลฺลปนฺถกำ อาทาย คนฺตฺวา คนฺธกุฏิปฺปมุเข นำ นิสีทาเปตฺวา จุลฺลปนฺถก ปุรตฺถาภิมุโข หุตฺวา อิมำ บีโลติกำ รโชหรณำ รโชหรณนฺติ ปริมชฺชนฺโต อิเรว โหหีติ อิทฺธิยา อภิสงฺขตำ ปริสุทฺธบีโลติกำ ทตฺวา กาเล อาโรจิเต ภิกฺขุสงฺฆปริวุโต ชีวกสฺส นิเวสนำ

คนฺตฺวา ปญฺญตฺตาสเน นิสีทิ ฯ จุลฺลปนฺถโกปี สุริยํ โอโลเกนฺโต ตํ ปีโลตกขณฺฑํ รโชหรณํ รโชหรณนฺติ ปริมชฺชนฺโต นิสีทิ ฯ ตสฺส ตํ ปริมชฺชนฺตสฺส กิลิฏฺฐํ อโหสิ ฯ ตโต จินฺเตสิ อิทํ ปีโลติกขณฺฑํ อติวิย ปริสุทฺธํ อิทํ ปน อตฺตภาวํ นิสฺสาย ปริมปกติ ปชหิตฺวา เอวํ กิลิฏฺฐํ ชาตํ อนิจฺจา วต สงฺขาราติ ชยวยํ ปฏฺฐเปนฺโต วิปสฺสนํ วฑฺเฒสิ ฯ สตฺถา จุลฺลปนฺถกสฺส จิตฺตํ วิปสฺสนํ อารุฬฺหนฺติ ญตฺวา จุลฺลปนฺถก ตฺวํ เอตํ ปีโลติกขณฺฑเมว สงฺกิลิฏฺฐํ รชรญฺชิตํ ชาตนฺติ มา สญฺญํ กริ อพฺภนฺตเร ปน เต ราครชาทโย อตฺถิ เต หราหีติ วตฺวา โอภาสํ วิสฺสชฺเชตฺวา ปุรโต นิสินฺโน วิย ปญฺญายมานรูโป หุตฺวา อิมา คาถา อภาสิ

ราโค รโช น จ ปน เรณุ วุจฺจติ
ราคสฺเสตํ อธิวจนํ รโชติ
เอตํ รชํ วิปฺปชหิตฺว ภิกฺขโว
วิหรนฺติ เต วิคตรชสฺส สาสเน ฯ
โทโส รโช น จ ปน เรณุ วุจฺจติ
โทสสฺเสตํ อธิวจนํ รโชติ
เอตํ รชํ วิปฺปชหิตฺว ภิกฺขโว
วหรนฺต เต วคตรชสฺส สาสเน ฯ
โมโห รโช น จ ปน เรณุ วุจฺจติ
โมหสฺเสตํ อธิวจนํ รโชติ

เอตํ รชฺชํ วิปฺปชหิตฺวา ภิกฺขโว
วิหรนฺติ เต วิคตรชสฺส สาสเนติ ฯ

คาถาปริโยสาเน จุลฺลปนฺถโก สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุณิ ฯ ปฏิสมฺภิทาหิเยวสฺส ตีณิ ปีฏกานิ อาคมิ๎สุ ฯ โส กิร ปุพฺเพ ราชา หุตฺวา นครปทกฺขิณํ กโรนฺโต นฬาฏโต เสเท มุญฺจนฺเต ปริสุทฺเธน สาฏเกน นฬาฏนฺตํ ปุญฺฉิ ฯ สาฏโก กิลิฏฺโฐ อโหสิ ฯ โส อิมํ สรีรํ นิสฺสาย เอวรูโป ปริสุทฺโธ สาฏโก ปกติ ชหิตฺวา กิลิฏฺโฐ ชาโต อนิจฺจา วต สงฺขาราติ อนิจฺจสญฺญํ ปฏิลภิ ฯ เตนสฺส การเณน รโชหรณเมว ปจฺจโย ชาโต ฯ

ชีวโกปี โข โกมารภจฺโจ ทสพลสฺส ทกฺขิโณทกํ อุปนาเมสิ ฯ สตฺถา นนุ ชีวก วิหาเร ภิกฺขู อตฺถีติ หตฺเถน ปตฺตํ ปีหิ ฯ มหาปนฺถโก นนุ ภนฺเต วิหาเร ภิกฺขู นตฺถีติ อาห ฯ สตฺถา อตฺถิ ชีวกาติ อาห ฯ ชีวโก เตหิ ภเณ คจฺฉ วิหาเร ปน ภิกฺขูนํ อตฺถิภาวํ วา นตฺถิภาวํ วา ชานาหีติ ปุริสํ เปเสสิ ฯ ตสฺมิ ขเณ จุลฺลปนฺถโก มยฺหํ ภาติโก วิหาเร ภิกฺขู นตฺถีติ ภณติ วิหาเร ภิกฺขูนํ อตฺถิภาวมสฺส ปกาเสสฺสามีติ สกลอมฺพวนํ ภิกฺขูนฺเยว ปูเรติ เอกจฺเจ ภิกฺขู จีวรกมฺมํ กโรนฺติ เอกจฺเจ รชนกมฺมํ กโรนฺติ เอกจฺเจ สชฺฌายํ กโรนฺติ เอวํ อญฺญมญฺญสทิสํ ภิกฺขุสหสฺสํ มาเปสิ ฯ โส ปุริโส วิหาเร พหู ภิกฺขู ทิสฺวา นิวตฺติตฺวา อยฺย สกลอมฺพวนํ ภิกฺขูหิ ปริปุณฺณนฺติ ชีวกสฺส อาโรเจสิ ฯ เถโรปี โข ตตฺเถว

สหสฺสกฺขตฺตุมตฺตานํ นิมฺมินิตฺวาน ปนฺถโก
นิสีทิ อมฺพวเน รมฺเม ยาว กาลปฺปเวทนาติ ฯ

อถ สตฺถา ตํ ปุริสํ อาห วิหารํ คนฺตฺวา สตฺถา จุลฺลปนฺถกํ นาม ปกโกสตีติ วเทหีติ ฯ เตน คนฺตฺวา ตถา วุตฺเต อหํ จุลฺลปนฺถโก อหํ จุลฺลปนฺถโกติ มุขสหสฺสํ อุฏฺฐหิ ฯ ปุริโส คนฺตฺวา สพฺเพปี กิร ภนฺเต จุลฺลปนฺถกาเยว นามาติ อาห ฯ เตนหิ คนฺตฺวา โย ปฐมํ อหํ จุลฺลปนฺถโกติ วทติ ตํ หตฺเถ คณฺห อวเสสา อนฺตรธายิสฺสนฺตีติ ฯ โส ตถา อกาสิ ฯ ตาวเทว สหสฺส-มตฺตา ภิกฺขู อนฺตรธายึสุ ฯ เถโร เตน สทฺธิ อคมาสิ ฯ สตฺถา ภตฺตกิจฺจปริโยสาเน ชีวกํ อามนฺเตสิ ชีวก จุลฺลปนฺถกสฺส ปตฺตํ คณฺห อยํ เต อนุโมทนํ กริสฺสตีติ ฯ ชีวโก ตถา อกาสิ ฯ เถโร สีหนาทํ นทนฺโต ตรุณสีโห วิย ตีหิ ปีฏเกหิ สงฺโฆเภตฺวา อนุโมทนํ อกาสิ ฯ สตฺถา อุฏฺฐายาสนา ภิกฺขุสงฺฆปริวาโร วิหารํ คนฺตฺวา ภิกฺขูหิ วตฺเตทสฺ สิเต อุฏฺฐายาสนา คนฺธกุฏิปฺปมุเข ฐตฺวา ภิกฺขุสงฺฆสฺส สุคโตวาทํ ทตฺวา กมฺมฏฺฐานํ กเถตฺวา ภิกฺขุสงฺฆํ อุยฺโยเชตฺวา สุรภิคนฺธวาสิตํ คนฺธกุฏึ ปวิสิตฺวา ทกฺขิเณน ปสฺเสน สีหเสยฺยํ อุปคโต ฯ

อถ สายณฺหสมเย ธมฺมสภายํ ภิกฺขู อิโต จิโต จ สโมสริตฺวา รตฺตกมฺพลสาณึ ปริกฺขิปนฺตา วิย นิสีทิตฺวา สตฺถุ คุณกถํ อารภึสุ อาวุโส มหาปนฺถโก จุลฺลปนฺถกสฺส อชฺฌาสยํ อชานนฺโต จตูหิ มาเสหิ เอกํ คาถํ คณฺหาเปตุ น สกฺโกติ ทนฺโธ อยนฺติ วิหารา

นิกฺกฑฺฒิ สมฺมาสมฺพุทโธ ปน อตฺตโน อนุตฺตรธมฺมราชตาย เอกสฺมิ-
เยวสฺส อนฺตราภตฺเต สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ อทาสิ ตีณิ
ปิฏกานิ สห ปฏิสมฺภิทาหิเยว อาคตานิ อโห พุทฺธพลํ นาม
มหนฺตนฺติ ฯ อถ ภควา ธมฺมสภายํ อิมํ กถาปวตฺตึ ญตฺวา
อชฺช มยา คนฺตุ วฏฺฏตีติ พุทฺธเสยฺยาย อุฏฺฐาย สุรตฺตทุปฏฺฏํ
นิวาเสตฺวา วิชฺชุลตํ วิย กายพนฺธนํ พนฺธิตฺวา รตฺตกมฺพลสิตสุ
สุคตมหาจีวรํ ปารุปิตฺวา สุรภิคนฺธกุฏิโต นิกฺขมิตฺวา มตฺตวร-
วารณสีหวิกฺกนฺตวิลาเสน อนนฺตาย พุทฺธลีพฺหาย ธมฺมสภํ คนฺตฺวา
อลงฺกตมณฺฑปมชฺเฌ ปญฺญตฺตปวรพุทฺธาสนํ อภิรุยฺห ฉพฺพณฺณ-
พุทฺธรสฺมิโย วิสฺสชฺเชนฺโต อณฺณวกุจฺฉิ สงฺโขภยมาโน ยุคนฺธรมตฺถเก
พาลสุริโย วิย อาสนมชฺเฌ นิสีทิ ฯ สมฺมาสมฺพุทฺเธ ปน อาคตมตฺเต
ภิกฺขุสงฺโฆ กถํ ปจฺฉินฺทิตฺวา ตุณฺหี อโหสิ ฯ สตฺถา มุทุเกน
เมตฺตจิตฺเตน ปริสํ โอโลเกตฺวา อยํ ปริสา อติวิย โสภติ เอกสฺสปิ
หตฺถกุกฺกุจฺจํ วา ปาทกุกฺกุจฺจํ วา อุกฺกาสิตสทฺโท วา ขิปิตสทฺโท
วา นตฺถิ สพฺเพปิเม พุทฺธการเวน สการวา พุทฺธเตเชน ตชฺชิตา
มยิ อายุกปฺปมฺปี อกเถตฺวา นิสินฺเน ปฐมํ กถํ สมุฏฺฐาเปตฺวา
น กเถสฺสนฺติ กถาสมุฏฺฐาปนวตฺตนนาม มยา ชานิตพฺพํ อหเมว
ปฐมํ กเถสฺสามีติ มธุเรน พฺรหฺมสฺสเรน ภิกฺขู อามนฺเตตฺวา กาย-
นุตฺถ ภิกฺขเว เอตรหิ สนฺนิสินฺนา กา จ ปน โว อนฺตรา กถา
วิปฺปกตาติ อาห ฯ ภนฺเต น มยํ อิมสฺมิ ฐาเน นิสินฺนา อญฺญํ
ติรจฺฉานกถํ กเถม ตุมฺหากเมว ปน คุเณ วณฺณยมานา นิสินฺนมฺหา

อาวุโส มหาปนฺถโก จุลฺลปนฺถกสฺส อชฺฌาสยํ อชานนฺโต จตูหิ มาเสหิ เอกคาถํ คณฺหาเปตุ๋ น สกฺโกติ ทนฺโธ อยนฺติ วิหารา นิกฺกฑฺฒิ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ปน อตฺตโน อนุตฺตรธมฺมราชตาย เอกสฺมิ-เยวสฺส อนฺตราภตฺเต สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ อทาสิ อโห พุทฺธานํ พลํ นาม มหนฺตนฺติ ฯ สตฺถา ภิกฺขูนํ กถํ สุตฺวา ภิกฺขเว จุลฺลปนฺถโก มํ นิสฺสาย อิทานิ ตาว ธมฺเมสุ จ ธมฺมมหตฺตํ ปตฺโต ปุพฺเพ ปน มํ นิสฺสาย โภเคสุปี โภคมหตฺตํ ปาปุณีติ อาห ฯ ภิกฺขู ตสฺสตฺถสฺส อาวิภาวตฺถํ ภควนฺตํ ยาจิสุ ฯ ภควา ภวนฺตเรน ปฏิจฺฉนฺนํ การณํ ปากฏํ อกาสิ ฯ

อตีเต กาสิรฏฺเฐ พาราณสิยํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต โพธิสตฺโต เสฏฺฐิกุเล นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต เสฏฺฐิฏฺฐานํ ลภิตฺวา จุลฺลกเสฏฺฐี นาม อโหสิ ฯ โส ปณฺฑิโต พฺยตฺโต สพฺพนิมิตฺตานิ ชานาติ ฯ โส เอกทิวสํ ราชุปฏฺฐานํ คจฺฉนฺโต อนฺตรวีถิยํ มตมูสิกํ ทิสฺวา ตํขเณ นกฺขตฺตํ สมาเนตฺวา อิทมาห สกฺกา จกฺขุมตา กุลปุตฺเตน อิมํ อุนฺทุรํ คเหตฺวา ทาราภรณญฺจ กาตุ๋ กมฺมนฺเต จ ปโยเชตุนฺติ ฯ อญฺญตโร ทุคฺคตกุลปุตฺโต จูพนฺเตวาสิโก นาม ตสฺ เสฏฺฐิสฺส วจนํ สุตฺวา นายํ อชานิตฺวา กเถสฺสตีติ มูสิกํ คเหตฺวา เอกสฺมิ อาปเณ วิพาลสฺสตฺถาย วิกฺกิณิตฺวา กากณิกํ ลภิตฺวา ตาย กากณิกาย ผาณิตํ คเหตฺวา เอเกน ฆเฏน ปานียํ คณฺหิ ฯ โส อรญฺญโต อาคจฺฉนฺเต มาลากาเร ทิสฺวา โถกํ โถกํ ผาณิตขณฺฑํ

ทตฺวา อุฬุงฺเกน ปานียํ อทาสิ ฯ เต ตสฺส เอเกกํ ปุปฺผมุฏฺฐึ อทํสุ ฯ โส เตน ปุปฺผมูเลน ปุนทิวเสปี ผาณิตญฺจ ปานียญฺจ คเหตฺวา ปุปฺผารามเมว คโต ฯ ตสฺส ตํ ทิวสํ มาลาการา อฑฺฒโอจิตเก ปุปฺผคฺเฆ ทตฺวา อคมํสุ ฯ โส นจิรสฺเสว อิมินา อุปาเยน อฏฺฐ กหาปเณ ลภิ ฯ ปุน เอกสฺมิ์ วาตวุฏฺฐิทิวเส ราชุยฺยาเน พหู สุกฺขทณฺฑกา สาขา จ ปลาสญฺจ วาเตน ปติตํ โหติ ฯ อุยฺยานปาโล ฉฑฺเฑตุํ อุปายํ น ปสฺสติ ฯ โส ตตฺถ คนฺตฺวา สเจ อิมานิ ทารุปณฺณานิ มยฺหํ ทสฺสสิ อหํ เต อิมินา สพฺพานิ นีหริสฺสามีติ อุยฺยานปาลํ อาห ฯ โส คณฺห อยฺยาติ สมฺปฏิจฺฉิ ฯ จูฬนฺเตวาสิโก ทารกานํ เกฬิมณฺฑลํ คนฺตฺวา ผาณิตํ ทตฺวา มุหุตฺเตน สพฺพานิ ทารุปณฺณานิ นีหราเปตฺวา อุยฺยานทฺวาเร ราสึ กาเรสิ ฯ ตทา ราชกุมฺภกาโร ราชกุลาลภาชนานํ ปจนตฺถาย ทารูนิ ปริเยสมาโน อุยฺยานทฺวาเร ตานิ ทิสฺวา ตสฺส หตฺถโต กิณิตฺวา คณฺหิ ฯ ตํ ทิวสํ จูฬนฺเตวาสิโก ทารุวิกฺกเยน โสฬส กหาปเณ จาฏิอาทีนิ จ ปญฺจ ภาชนานิ ลภิ ฯ โส จตุวีสติยา กหาปเณสุ ชาเตสุ อตฺถิ อยํ อุปาโย มยฺหนฺติ นครทฺวารโต อวิทูรฏฺฐาเน เอกํ ปานียจาฏึ ฐเปตฺวา ปญฺจสเต ติณหารเก ปานีเยน อุปฏฺฐหิ ฯ เตปี อาหํสุ ตฺวํ สมฺม อมฺหากํ พหุปกาโร กินฺเต กโรมาติ ฯ โส มยฺหํ กิจฺเจ อุปฺปนฺเน กริสฺสถาติ วตฺวา อิโต จิโต จ วิจรนฺโต ถลปถกมฺมิเกน จ ชลปถกมฺมิเกน จ สทฺธึ มิตฺตสนฺถวํ อกาสิ ฯ ตสฺส ถลปถกมฺมิโก เสฺว อิมํ นครํ อสฺส-

พาณิชโก ปญฺจ อสฺสสตานิ คเหตฺวา อาคมิสฺสตีติ อาจิกฺขิ ฯ โส
ตสฺส วจนํ สุตฺวา ติณหารเก อาห อชฺช มยฺหํ เอเกกํ ติณกลาปํ
เทถ มยา จ ติเณ อวิกฺกิณิเต อตฺตโน ติณํ มา วิกฺกิณิตฺถาติ ฯ
เต สาธูติ สมฺปฏิจฺฉิตฺวา ปญฺจ ติณกลาปสตานิ อาหริตฺวา ตสฺส
ฆรทฺวาเร ปาตยิสุ ฯ อสฺสพาณิโช สกลนคเร อสฺสานํ อาหารํ
อลภิตฺวา ตสฺส สหสฺสํ ทตฺวา ตํ ติณํ คณฺหิ ฯ ตโต กติ-
පาหจฺจเยนสฺส ชลปถกมฺมิกสหายโก อาโรเจสิ ปฏฺฐนํ มหานาวา
อาคตาติ ฯ โส อตฺถิ อยํ อุปายาติ อฏฺฐหิ กหาปเณหิ สพฺพ-
ปริวารสมฺปนฺนํ ตาวกาลิกรถํ คเหตฺวา มหนฺเตน ยเสน นาวาย
ปฏฺฐนํ คนฺตฺวา เอกํ องฺคุลิมุทฺทิกํ นาวิกสฺส สจฺจการํ ทตฺวา
อวิทูเร ฐาเน สาณิ๋ ปริกฺขิปาเปตฺวา นิสินฺโน ปุริเส อาณาเปสิ
พาหิรพาณิเชสุ อาคเตสุ ตติเยน ปริหาเรน อาโรเจถาติ ฯ นาวา
อาคตาติ สุตฺวา พาราณสิโต สตมตฺตา พาณิชา ภณฺฑํ คณฺหามาติ
อาคมิ๋สุ ฯ ภณฺฑํ ตุมฺเห น ลภิสฺสถ อสุกฏฺฐาเน นาม มหา-
พาณิเชน สจฺจกาโร ทินฺโนติ ฯ เต ตํ สุตฺวา ตสฺส สนฺติกํ
อาคตา ฯ ปาทมูลิกา ปุริสา ปุริมสญฺญาวเสน ตติเยน ปริหาเรน
เตสํ อาคตภาวํ อาโรเจสุ๋ ฯ เต สตมตฺตา พาณิชา เอเกกํ
สหสฺสํ ทตฺวา เตน สทฺธิ๋ นาวาย ปตฺติกา หุตฺวา ปุน เอเกกํ
สหสฺสํ ทตฺวา ปตฺติ วิสฺสชฺชาเปตฺวา ภณฺฑํ อตฺตโน สนฺตกํ
อกสุ๋ ฯ จูฬนฺเตวาสิโก เทฺว สตสหสฺสานิ คณฺหิตฺวา พาราณสิ๋
อาคนฺตฺวา กตญฺญุนา ภวิตุ๋ วฏฺฏตีติ เอกํ สตสหสฺสํ คาหาเปตฺวา

จุณฺฑกเสฏฺฐิสฺส สมีปํ คโต ฯ อถ นํ เสฏฺฐี กินฺเต ตาต กตฺวา อิทํ ธนํ ลทฺธนฺติ ปุจฺฉิ ฯ โส ตุมฺเหหิ กถิตอุปาเย ฐตฺวา จตุมาสพฺภนฺตเรเยว ลทฺธนฺติ มตมูสิกํ อาทึ กตฺวา สพฺพํ ปวุตฺตึ กเถสิ ฯ จุณฺฑกมหาเสฏฺฐี ตสฺส วจนํ สุตฺวา อิทานิ เอวรูปํ ทารกํ มม สนฺตกํ กาตุ วฏฺฏตีติ วยปฺปตฺตํ อตฺตโน ธีตรํ ทตฺวา สกลกุฏุมฺพสฺส สามิกํ อกาสิ ฯ โส เสฏฺฐิโน อจฺจเยน ตสฺมิ์ นคเร เสฏฺฐิฏฺฐานํ ลภิ ฯ โพธิสตฺโตปี ยถากมฺมํ อคมาสิ ฯ

สมฺมาสมฺพุทฺโธ อิมํ ธมฺมเทสนํ กเถตฺวา อภิสมฺพุทฺโธว หุตฺวา อิมํ คาถํ กเถสิ

อปฺปเกนปี เมธาวี ปาภเฏน วิจกฺขโณ
สมุฏฺฐาเปติ อตฺตานํ อณุ์ อคฺคิ์ว สนฺธมนฺติ ฯ

ตตฺถ อปฺปเกนปีติ โถเกนาปี ปริตฺเตนาปี ฯ เมธาวีติ ปณฺฑิโต ฯ ปาภเฏนาติ ภณฺฑมูเลน ฯ วิจกฺขโณติ โวหารกุสโล ฯ สมุฏฺฐาเปติ อตฺตานนฺติ มหนฺตํ ธนยสํ อุปฺปาเทตฺวา ตตฺถ อตฺตานํ สณฺฐเปติ ปติฏฺฐาเปติ ฯ ยถา กิ์ ฯ อณุ์ อคฺคิ์ว สนฺธมนฺติ ยถา ปณฺฑิโต ปุริโส ปริตฺตกํ อคฺคิ์ อนุกฺกเมน โคมยจุณฺณาทีนิ ปกฺขิปิตฺวา มุขวาเตน ธมนฺโต สมุฏฺฐาเปติ วฑฺเฒติ มหนฺตํ อคฺคิกฺขนฺธํ กโรติ เอวเมว ปณฺฑิโต โถกมฺปี ปาภฏํ ลภิตฺวา นานาอุปาเยหิ ปโยเชตฺวา ธนญฺจ ยสญฺจ อุปฺปาเทสฺ วฑฺเฒติ วฑฺเฒตฺวา จ ปน ตตฺถ อตฺตานํ ปติฏฺฐาเปติ ตายเอว วา ปน ธนยสมหนฺตตาย อตฺตานํ สมุฏฺฐาเปติ อภิญฺญาตํ ปากฏํ กโรตีติ อตฺโถ ฯ

อิติ ภควา น ภิกฺขเว จุลฺลปนฺถโก มํ นิสฺสาย อิทานิ ธมฺเมสุ ธมฺมมหตฺตํ ปตฺโต ปุพฺเพ ปน โภเคสุปี โภคมหตฺตํ ปาปุณีติ เอวํ อิมํ ธมฺมเทสนํ ทสฺเสตฺวา เทฺว วตฺถูนิ กเถตฺวา อนุสนฺธึ ฆเฏตฺวา ชาตกํ สโมธาเนสิ ตทา จูฬนฺเตวาสิโก จุลฺล-ปนฺถโก อโหสิ จุลฺลกมหาเสฏฺฐี ปน อหเมว อโหสึ ฯ

จุลฺลกเสฏฺฐีชาตกํ จตุตฺถํ ฯ

---

๕ ตณฺหุลนาพิชาตกํ

กิมคฺฆตี ตณฺหุลนาฬิกา จาติ อิมํ สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต โลพหายิตเถรํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตสฺมิ สมเย อายสฺมา ทพฺโพ มลฺลปุตฺโต สงฺฆสฺส ภตฺตุทฺ-เทสโก อโหสิ ฯ ตสฺมิ ปาโตว สลากภตฺตาทีนิ อุทฺทิสมาเน อุทายิตฺเถรสฺส กทาจิ วรภตฺตํ ปาปุณาติ กทาจิ ลามกภตฺตํ ฯ โส ลามกภตฺตสฺส ปตฺตทิวเส สลากคฺคํ อากุลํ กโรติ กึ ทพฺโพ สลากํ ทาตุ ชานาติ อมฺเห น ชานามาติ วทติ ฯ ตสฺมิ สลากคฺคํ อากุลํ กโรนฺเต หนฺททานิ ตุวฺเหว สลากํ เทถีติ สลากปจฺฉึ อทาสุ ฯ ตโต ปฏฺฐาย โส สงฺฆสฺส สลากํ อทาสิ ฯ ททนฺโต จ ปน อิทํ วรภตฺตนฺติ วา ลามกภตฺตนฺติ วา อสุกวสฺสคฺเค วรภตฺตํ ฐิตํ อสุกวสฺสคฺเค ลามกภตฺตนฺติ วา น ชานาติ ฐิติกํ กโรนฺโตปี อสุกวสฺสคฺเค ฐิติกาติ น สลฺลกฺเขติ ฯ ภิกฺขูนํ ฐิตเวลาย อิมสฺมิ

ฐาเน อยํ ฐิติกา ฐิตา อิมสฺมิ ฐาเน อยนฺติ ภูมิยํ วา ภิตฺติยํ วา เถขํ กฑฺฒิ ฯ ปุนทิวเส สฬากคฺเค ภิกฺขู มนฺทตรา วา โหนฺติ พหุตรา วา ฯ เตสุ มนฺทเตสุ เถขา เหฏฺฐา โหติ พหุเตสุ อุปริ ฯ โส ฐิติกํ อชานนฺโต เถขาสญฺญาย สฬากํ เทติ ฯ อถ นํ ภิกฺขู อาวุโส อุทายิ เถขา นาม เหฏฺฐา วา โหตุ อุปริ วา วรภตฺตํ ปน อสุกวสฺสคฺเค ฐิตํ ตามกภตฺตํ อสุกวสฺสคฺเคติ อาหํสุ ฯ โส ภิกฺขู ปฏิปฺผรนฺโต ยทิ เอวํ อยํ เถขา กสฺมา เอวํ ฐิตา กึ อหํ ตุมฺหากํ สทฺทหามิ อิมิสฺสา เถขาย สทฺทหามีติ วทติ ฯ อถ นํ ทหรา จ สามเณรา จ อาวุโส โลพฺภายิ ตยิ สฬากํ เทนฺเต ภิกฺขู ตาเภน ปริหายนฺติ น ตฺวํ ทาตุ อนุจฺฉวิโก นิคคจฉ อิโตติ สฬากคคโต นิกกฑฒิส ฯ ตสฺมิ ขเณ สฬากคฺเค มหนฺตํ โกลาหลํ อโหสิ ฯ ตํ สุตฺวา สตฺถา อานนฺทตฺเถรํ ปุจฺฉิ อานนฺท สฬากคฺเค มหนฺตํ โกลาหลํ กึ สทฺโท นาเมโสติ ฯ เถโร ตถาคตสฺส ตมตฺถํ อาโรเจสิ ฯ อานนฺท น อิทาเนว อุทายิ อตฺตโน พาลตาย ปเรสํ ลาภหานึ กโรติ ปุพฺเพปี อกาสิเยวาติ อาห ฯ เถโร ตสฺสตฺถสฺส อาวิภาวตฺถํ ภควนฺตํ ยาจิ ฯ ภควา ภวนฺตเรน ปฏิจฺฉนฺนํ การณํ ปากฏํ อกาสิ ฯ

อติเต กาสิรฏฺเฐ พาราณสิยํ พฺรหฺมทตฺโต นาม ราชา อโหสิ ฯ ตทา อมฺหากํ โพธิสตฺโต ตสฺส อคฺฆาปนิโก อโหสิ ฯ หตฺถิอสฺสาทีนิ เจว มณิสุวณฺณาทีนิ จ อคฺฆาเปสิ อคฺฆาเปตฺวา ภณฺฑสามิกานํ ภณฺฑานุรูปเมว มูลํ ทาเปติ ฯ ราชา ปน ลุทฺโธ

โหติ ฯ โส โลภปกติตาย เอวํ จินฺเตสิ อยํ เอวํ อคฺฆาเปนฺโต นจิรสฺเสว มม เคเห ธนํ ปริกฺขยํ คมิสฺสติ อญฺญํ อคฺฆาปนิกํ กริสฺสามีติ ฯ โส สีหปญฺชรํ อุคฺฆาเฏตฺวา ราชงฺคณํ โอโลเกนฺโต เอกํ คามิกมนุสฺสํ โลณพาลํ ราชงฺคเณน คจฺฉนฺตํ ทิสฺวา เอส มยฺหํ อคฺฆาปนิกกมฺมํ กาตุํ สกฺขิสฺสตีติ ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา สกฺขิสฺสสิ ภเณ อมฺหากํ อคฺฆาปนิกกมฺมํ กาตุนฺติ อาห ฯ สกฺขิสฺสามิ เทวาติ ฯ ราชา อตฺตโน ธนํ รกฺขณตฺถาย ตํ พาลํ อคฺฆาปนิกกมฺเม ฐเปสิ ฯ ตโต ปฏฺฐาย โส พาโล หตฺถิอสฺสาทีนิ อคฺฆาเปนฺโต อคฺฆํ หาเปตฺวา ยถารุจิยา กเณสิ ฯ ตสฺส ฐานนฺตเร ฐิตตฺตา ยํ โส กเณสิ ตเมว มูลํ โหติ ฯ ตสฺมิ กาเล อุตฺตราปถโต เอโก อสฺสพาณิโช ปญฺจ อสฺสสตานิ อาเนสิ ฯ ราชา ตํ ปุริสํ ปกฺโกสาเปตฺวา อสฺเส อคฺฆาเปสิ ฯ โส ปญฺจนฺนํ อสฺสสตานํ เอกคณฺหุลนาพิยา อคฺฆมกาสิ กตฺวา จ ปน อสฺสพาณิชสฺส เอกคณฺหุลนาพิกํ เทถาติ วตฺวา อสฺเส อสฺสสาลายํ สณฺฐาเปสิ ฯ อสฺสพาณิโช โปราณกอคฺฆาปนกสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา ตํ ปวุตฺตึ อาโรเจตฺวา อิทานิ กึ กตฺตพฺพนฺติ ปุจฺฉิ ฯ โส อาห ตสฺส ปุริสสฺส ลญฺจํ ทตฺวา เอวํ ปุจฺฉถ อมฺหากํ ตาว อสฺสา เอกํ คณฺหุลนาพิกํ อคฺฆนฺติ ญาตเมตํ ตุมฺเห ปน นิสฺสาย คณฺหุลนาพิยา อคฺฆํ ชานิตุกาโมมฺหิ สกฺขิสฺสถ โว รญฺโญ สนฺติเก ฐตฺวา สา คณฺหุลนาพิกา อิทนฺนาม อคฺฆตีติ วตฺตุนฺติ สเจ สกฺขิสฺสามีติ วทติ ตํ คเหตฺวา รญฺโญ สนฺติกํ คจฺฉถ อหัปี ตตฺถ คมิสฺสามีติ ฯ

อสฺสพาณิโช สารฺถิ โพธิสตฺตสฺส วจนํ สมฺปฏิจฺฉิตฺวา อคฺฆาปนิกสฺส ถญฺจ ทตฺวา ตมตฺถํ อาโรเจสิ ฯ โส ถญฺจ ถภิตฺวาว สกฺขิสฺสามิ ตณฺฑุลนาฬึ อคฺฆาเปตุนฺติ ฯ เตนหิ คจฺฉาม ราชกุลนฺติ ตํ อาทาย รญฺโญ สนฺติกํ อคมาสิ ฯ โพธิสตฺโตปิ อญฺเญปิ พหู อมจฺจา อคมํสุ ฯ อสฺสพาณิโช ราชานํ วนฺทิตฺวา อหํ เทว ปญฺจนฺนํ อสฺสสตานํ เอกตณฺฑุลนาฬิอคฺฆนภาวํ ชานามิ สา ปน ตณฺฑุลนาฬิ กึ อคฺฆติ อคฺฆาปนิกํ ปุจฺฉถ เทวาติ ปุจฺฉิ ฯ ราชา ตํ ปวุตฺติ อชานนฺโต อมฺโภ อคฺฆาปนิก ปญฺจ อสฺสสตานิ กึ อคฺฆนฺตีติ ปุจฺฉิ ฯ ตณฺฑุลนาฬิ เทวาติ ฯ โหตุ ภเณ อสฺสาตาว ตณฺฑุลนาฬึ อคฺฆนฺตุ สา ปน กึ อคฺฆติ ตณฺฑุลนาฬิกาติ ปุจฺฉิ ฯ โส พาลปุริโส พาราณสึ สนฺตรพาหิรํ อคฺฆติ ตณฺฑุลนาฬิกาติ อาห ฯ โส กิร ปุพฺเพ ราชานํ อนุวตฺเตนฺโต เอกํ ตณฺฑุลนาฬึ อสฺสานํ อคฺฆมกาสิ ปุน พาณิชกสฺส หตฺถโต ถญฺจ ถภิตฺวา ตสฺสา ตณฺฑุลนาฬิกาย พาราณสึ สนฺตรพาหิรํ อคฺฆมกาสิ ฯ ตทา ปน พาราณสิยา ปาการปริกฺเขโป ทฺวาทสโยชนิโก อโหสิ ฯ อิมิสฺสา อนฺตรพาหิรํ ปน ติโยชนสติกํ รฏฺฐินฺติ ฯ อิติ โส พาโล เอวํ มหนฺตํ พาราณสึ สนฺตรพาหิรํ ตณฺฑุลนาฬิกาย อคฺฆมกาสิ ฯ

ตํ สุตฺวา โพธิสตฺโต ปุจฺฉนฺโต อิมํ คาถมาห

กิมคฺฆติ ตณฺฑุลนาฬิกา จ
พาราณสึอนฺตรพาหิรานิ

อสฺสปญฺจสเตตานิ เอกา ตณฺหุลนาฬิกาติ ฯ

ตำ สุตฺวา อมจฺจา ปาณึ ปหริตฺวา หสมานา มยำ ปุพฺเพ ปฐวิญฺจ รชฺชญฺจ อนคฺฆนฺติ สญฺญิโน อหุมฺหา เอวำ มหนฺตำ กิร สราชกำ พาราณสิรชฺชำ ตณฺหุลนาฬิมตฺตำ อคฺฆติ อโห อคฺฆา-ปนิกสฺส สมฺปทา กหำ เอตฺตกำ กาลำ อคฺฆาปนิโก ฐิโตสิ อมฺหากำ รญฺโญเอว อนุจฺฉวิโกติ ปริหาสมกำสุ ฯ ตสฺมิ กาเล ราชา ลชฺชิโต ตำ พาลำ นิกฺกฑฺฒาเปตฺวา โพธิสตฺตสฺเสว อคฺฆาปนิกฏฺฐานำ อทาสิ ฯ โพธิสตฺโต ยถากมฺมำ คโต ฯ

สตฺถา อิมำ ธมฺมเทสนำ อาหริตฺวา ทสฺเสตฺวา เทฺว วตฺถูนิ กเถตฺวา อนุสนฺธิำ ฆเฏตฺวา ชาตกำ สโมธาเนสิ ตทา กามิกพาล-อคฺฆาปนิโก โลพฑายี อโหสิ ปณฑิตอคฺฆาปนิโก อหเมว อโหสึติ เทสนำ นิฏฺฐาเปสิ ฯ

ตณฺหุลนาฬิชาตกำ ปญฺจมำ ฯ

---

๖ เทวธมฺมชาตกำ

หิริโอตฺตปฺปสมฺปนฺนาติ อิมำ ภควา เชตวเน วิหรนฺโต อญฺญตรำ พหุภณฺฑำ ภิกฺขุำ อารพฺภ กเถสิ ฯ

สาวตฺถิวาสี กิเรโก กุฏุมฺพิโก ภริยาย กาลกตาย ปพฺพชิ ฯ โส ปพฺพชนฺโต อตฺตโน ปริเวณญฺจ อคฺคิสาลญฺจ ภณฺฑคพฺภญฺจ กาเรตฺวา ภณฺฑคพฺภำ สปฺปีตณฺหุลาทีนำ ปูเรตฺวา ปพฺพชิ ปพฺพ-

ชิตฺวา จ ปน อตฺตโน ทาเส ปกฺโกสาเปตฺวา ยถารุจิตํ อาหารํ ปจาเปตฺวา ภุญฺชติ พหุปริกฺขาโร จ อโหสิ ฯ รตฺติ อญฺญํ นิวาสนปารุปนํ โหติ ทิวา อญฺญํ ฯ วิหารปจฺจนฺเต วสติ ฯ ตสฺเสกทิวสํ จีวรปจฺจตฺถรณาทีนิ นีหรตฺวา ปริเวเณ ปตฺถรตฺวา สุกฺขาเปนฺตสฺส สมฺพหุลา ชานปทา ภิกฺขู เสนาสนจาริกํ อาหิณฺฑนฺตา ปริเวณํ คนฺตฺวา จีวราทีนิ ทิสฺวา กสฺสิมานีติ ปุจฺฉิสุ ฯ โส มยฺหํ อาวุโสติ อาห ฯ อาวุโส อิทมฺปี จีวรํ อิทมฺปี นิวาสนํ อิทมฺปี ปจฺจตฺถรณํ สพฺพํ ตุยฺหเมวาติ ฯ อาม มยฺหเมวาติ ฯ อาวุโส นนุ ภควตา ตีณิ จีวรานิ อนุญฺญาตานิ ตฺวํ เอวํ อปฺปิจฺฉสฺส พุทฺธสฺส สาสเน ปพฺพชิตฺวา เอวํ พหุปริกฺขาโร ชาโต เอหิ ตฺวํ ทสพลสฺส สนฺติกํ เนสฺสามีติ ตํ อาทาย สตฺถุ สนฺติกํ อคมาสิ ฯ สตฺถา ตํ ทิสฺวาว กึ นุ ภิกฺขเว อนิจฺฉมานกํเยว ภิกฺขุ คณฺหิตฺวา อาคตตฺถาติ อาห ฯ ภนฺเต อยํ ภิกฺขุ พหุภณฺโฑ พหุปริกฺขาโรติ ฯ สจฺจํ กิร ตฺวํ ภิกฺขุ พหุภณฺโฑสีติ ฯ สจฺจํ ภควาติ ฯ กสฺมา ปน ตฺวํ ภิกฺขุ พหุภณฺโฑ ชาโต นนุ อหํ อปฺปิจฺฉตาย สนฺตุฏฺฐิตาย ปวิเวกสฺส วิริยารมฺภสฺส วณฺณํ วทามีติ ฯ โส สตฺถุ วจนํ สุตฺวา กุปิโต อมินาทานิ นีหาเรน จริสฺสามีติ ปารุปนํ ฉฑฺเฑตฺวา ปริสมชฺเฌ เอกจีวโร อฏฺฐาสิ ฯ อถ นํ สตฺถา อุปตฺถมฺภยมาโน นนุ ตฺวํ ภิกฺขุ ปุพฺเพ หิโรตฺตปฺปคเวสโกทกรกฺขสกาเลปี หิโรตฺตปฺปี คเวสมาโน ทฺวาทส สํวจฺฉรานิ วิหาสิ อถ กสฺมา อิทานิ เอวํ ครุเก พุทฺธสาสเน ปพฺพชิตฺวา จตุปริสมชฺเฌ ปารุปนํ ฉฑฺเฑตฺวา หิโรตฺตปฺปี

ปหาย ฐิโตสฺมิ ฯ โส สตฺถุ วจนํ สุตฺวา หิโรตฺตปฺปํ ปจฺจุปฏฺ-
เปตฺวา ตํ จีวรํ ปารุปิตฺวา สตฺถารํ วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ
ภิกฺขู ตสฺสตฺถสฺส อาวิภาวตฺถํ ภควนฺตํ ยาจิสุ ฯ ภควา ภวนฺตเรน
ปฏิจฺฉนฺนํ การณํ ปากฏํ อกาสิ ฯ

อติเต กาสิรฏฺเฐ พาราณสิยํ พฺรหฺมทตฺโต ราชา อโหสิ ฯ
ตทา โพธิสตฺโต ตสฺส อคฺคมเหสิยา กุจฺฉิมฺหิ ปฏิสนฺธึ คณฺหิ ฯ
สา ทสมาเสสุ ปริปุณฺเณสุ ปุตฺตํ วิชายิ ฯ ตสฺส นามคหณทิวเส
มหสฺสาสกุมาโรติ นามํ อกํสุ ฯ ตสฺส อาธาวิตฺวา ปริธาวิตฺวา
วิจรณกาเล อญฺโญปี ปุตฺโต ชาโต ฯ ตสฺส จนฺทกุมาโรติ นามํ
อกํสุ ฯ ตสฺส อาธาวิตฺวา ปริธาวิตฺวา วิจรณกาเล โพธิสตฺตสฺส
มาตา กาลมกาสิ ฯ ราชา อญฺญํ อคฺคมเหสิฏฺฐาเน ฐเปสิ ฯ
สา รญฺโญ ปิยา อโหสิ มนาปา ฯ สาปิ สวาสมนฺวาย เอกํ
ปุตฺตํ วิชายิ ฯ สุริยกุมาโรติสฺส นามํ อกํสุ ฯ ราชา ปุตฺตํ
ทิสฺวา ตุฏฺฐจิตฺโต ภทฺเท ปุตฺตสฺส เต วรํ ทมฺมีติ อาห ฯ
เทวิ ตํ วรํ อิจฺฉิตกาเล คเหตพฺพํ กตฺวา ฐเปสิ ฯ สา ปุตฺเต
วยปฺปตฺเต ราชานํ อาห เทว นนุ มยฺหํ ปุตฺตสฺส ชาตกาเล
วโร ทินฺโน ปุตฺตสฺส เม รชฺชํ เทหีติ ฯ ราชา มยฺหํ เทฺว
ปุตฺตา อคฺคิกฺขนฺธา วิย ชลมานา วิจรนฺติ น สกฺกา ตว ปุตฺตสฺส
รชฺชํ ทาตุนฺติ ปฏิกฺขิปิตฺวา ตํ ปุนปฺปุนํ ยาจมานเมว ทิสฺวา อยํ
มยฺหํ ปุตฺตานํ ปาปกมฺปิ จินฺเตยฺยาติ ปุตฺเต ปกฺโกสาเปตฺวา อาห
ตาตา อหํ สุริยกุมารสฺส ชาตกาเล วรํ อทาสึ อิทานิสฺส มาตา

รชฺชํ ยาจติ อหํ ตสฺส น ทาตุกาโม มาตุคาโม นาม ปาโป ตุมฺหากํ ปาปกมฺปี จินฺเตยฺย ตุมฺเห อรญฺญํ ปวิสิตฺวา มมจฺจเยน กุลสนฺตเก นคเร รชฺชํ กาเรยฺยาถาติ โรทิตฺวา กนฺทิตฺวา ตีเส จมฺพิตฺวา อยโยเชตฺวา ฯ เต ปีตรุ วนฺทิตฺวา ปาสาทา โอโรหนเต ราชงฺคเณ กีฬมาโน สุริยกุมาโร ทิสฺวา ตํ การณํ ญตฺวา อหมฺปี ภาติเกหิ สทฺธิ์ คมิสฺสามีติ เตหิ สทฺธิเยว นิกฺขมิ ฯ เต หิมวนฺตํ ปวิสิตฺวา ฯ

โพธิสตฺโต มคฺคา โอกฺกมฺม รุกฺขมูเล นิสีทิตฺวา สุริยกุมารํ อามนฺเตสิ ตาต สุริย เอตํ สรํ คนฺตฺวา นฺหาตฺวา จ ปีวิตฺวา จ ปทุมินิปณฺเณหิ อมฺหากมฺปี ปานียํ อาเนหีติ ฯ ตมฺปน สรํ เวสฺสวณสฺส สนฺติกา เอเกน ทกรกฺขเสน ลทฺธํ โหติ ฯ เวสฺสวโณ ตํ อาห ฐเปตฺวา เทวรมฺมชานนเกเยว อญฺเญ อิมํ สรํ โอตรนฺติ เต ชาทิตุ์ ลภสิ อโนติณฺเณ น ลภสีติ ฯ ตโต ปฏฺฐาย โส รกฺขโส เย ตํ สรํ โอตรนฺติ เต เทวรมฺเม ปุจฺฉิตฺวา เย น ชานนฺติ เต ชาทติ ฯ อถ โข สุริยกุมาโร ตํ สรํ คนฺตฺวา อวิมุ์สิตฺวาว โอตรติ ฯ อถ นํ โส รกฺขโส คเหตฺวา เทวรมฺเม ชานาสีติ ปุจฺฉิ ฯ โส อาม ชานามิ เทวรมฺโม นาม จนฺทิม-สุริยาติ อาห ฯ อถ นํ ตฺวํ เทวรมฺเม น ชานาสีติ อุทกํ ปเวเสตฺวา อตฺตโน วสนฏฺฐาเน ฐเปสิ ฯ โพธิสตฺโตปี ตํ จิรายนฺตํ ทิสฺวา จนฺทกุมารํ เปเสสิ ฯ รกฺขโสปี ตํ คเหตฺวา เทวรมฺเม ชานาสีติ ปุจฺฉิ ฯ อาม ชานามิ เทวรมฺโม นาม จตสฺโส ทิสาติ ฯ

รกฺขโส น ตฺวำ เทวธมฺเม ชานาสีติ ตมฺปี คเหตฺวา ตตฺเถว ฉฑฺเปสิ ฯ โพธิสตฺโต ตสฺมิ ๆ จิรายนฺเต เอเกน อนฺตราเยน ภวิตพฺพนฺติ สยมฺปี ตตฺถ คนฺตฺวา ทฺวินฺนมฺปี โอตรณปทวณฺณำ ทิสฺวา รกฺขส-ปริคฺคหิเตน อิมินา สเรน ภวิตพฺพนฺติ ขคฺคำ สนฺนยฺหิตฺวา ธนุำ คเหตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ ทกรกฺขโส โพธิสตฺตำ อุทกำ อโนตรนฺตำ ทิสฺวา วนกมฺมิกปุริโส วิย หุตฺวา โพธิสตฺตำ อาห โภ ปุริส ตฺวำ มคฺค-กิลนฺโต กสฺมา อิมำ สรำ โอตริตฺวา นฺหาตฺวา ปีวิตฺวา ภิสมูลานิ ขาทิตฺวา ปุปฺผานิ ปีลนฺธิตฺวา ยถาสุขำ น คจฺฉสีติ ฯ โพธิสตฺโต ตำ ทิสฺวา เอโส ยกฺโข ภวิสฺสตีติ ญตฺวา ตยา เม ภาติกา คหิตาติ อาห ฯ อาม มยาติ ฯ กิการณาติ ฯ อหำ อิมำ สรำ โอติณฺณเก ลภามีติ ฯ กึ ปน สพฺเพว ลภสีติ ฯ เย เทวธมฺเม ชานนฺติ เต ฉฑฺเปตฺวา อวเสเส ลภามีติ ฯ โส อตฺถิ ปน เต เทว-ธมฺเมหิ อตฺโถติ อาห ฯ อาม อตฺถีติ ฯ ยทิ เอวำ อหำ เต เทวธมฺเม กเถสฺสามีติ ฯ เตนหิ กเถหิ อหำ เทวธมฺเม สุณิสฺสามีติ ฯ โพธิสตฺโต อหำ เทวธมฺเม กเถยฺยำ กิลิฏฺฐคตฺโต ปนมฺหีติ อาห ฯ ยกฺโข โพธิสตฺตำ นฺหาเปตฺวา ปายิำ ปาเยตฺวา ปุปฺผานิ ปีลนฺธาเปตฺวา คนฺเธหิ วิลิมฺปาเปตฺวา อลงฺกตมณฺฑปมชฺเฌ ปลฺลงฺกำ อตฺถริตฺวา อทาสิ ฯ โพธิสตฺโต อาสเน นิสีทิตฺวา ยกฺขำ ปาทมูเล นิสีทาเปตฺวา เตนหิ โอหิตโสโต สกฺกจฺจำ เทวธมฺเม สุณาหีติ วตฺวา อิมำ คาถมาห

หิริโอตฺตปฺปสมฺปนฺนา สุกฺกธมฺมสมาหิตา
สนฺโต สปฺปุริสา โลเก เทวธมฺมาติ วุจฺจเรติ ฯ

ตตฺถ หิริโอตฺตปฺปสมฺปนฺนาติ หิริยา จ โอตฺตปฺเปน จ สมนฺนาคตา ฯ เตสุ กายทุจฺจริตาทีหิ หิรียตีติ หิริ ฯ ชฆฺชาเยตํ อธิวจนํ ฯ เตหิเยว โอตฺตปฺปตีติ โอตฺตปฺปํ ฯ ปาปโต อุพฺเพคสฺเสตํ อธิวจนํ ฯ ตตฺถ อชฺฌตฺตสมุฏฺฐานา หิริ พหิทฺธาสมุฏฺฐานํ โอตฺตปฺปํ ฯ อตฺตาธิปเตยฺยา หิริ โลกาธิปเตยฺยํ โอตฺตปฺปํ ฯ ชฆฺชาสภาวสณฺฐิตา หิริ ภยสภาวสณฺฐิตํ โอตฺตปฺปํ ฯ สปฺปติสฺสวลกฺขณา หิริ วชฺชภิรุกภยทสฺสาวิลกฺขณํ โอตฺตปฺปํ ฯ

ตตฺถ อชฺฌตฺตสมุฏฺฐานํ หิรึ จตูหิ การเณหิ สมุฏฺฐาเปติ ชาติปจฺจเวกฺขิตฺวา วยํ ปจฺจเวกฺขิตฺวา สูรภาวํ ปจฺจเวกฺขิตฺวา พาหุสจฺจํ ปจฺจเวกฺขิตฺวา ฯ กถํ ฯ ปาปกรณนฺนาเมตํ น ชาติสมฺปนฺนานํ กมฺมํ หีนชจฺจานํ เกวฏฺฏาทีนํ กตฺตพฺพกมฺมํ ตาทิสสฺส ชาติสมฺปนฺนสฺส อิทํ กมฺมํ กาตุํ น ยุตฺตนฺติ เอวํ ตาว ชาตึ ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปาณาติปาตาทิปาปํ อกโรนฺโต หิรึ สมุฏฺฐาเปติ ฯ ตถา ปาปกรณนฺนาเมตํ อนฺธพาลานํ กมฺมํ น ปณฺฑิตานํ ตาทิสสฺส ปณฺฑิตสฺส พหุสฺสุตสฺส อิทํ กมฺมํ กาตุ น ยุตฺตนฺติ เอวํ วยํ ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปาณาติปาตาทิปาปํ อกโรนฺโต หิรึ สมุฏฺฐาเปติ ฯ ตถา ปาปกรณนฺนาเมตํ ทุพฺพลชาติกานํ กมฺมํ ตาทิสสฺส สูรภาวสมฺปนฺนสฺส อิทํ กมฺมํ กาตุ น ยุตฺตนฺติ เอวํ สูรภาวํ ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปาณาติปาตาทิปาปํ อกโรนฺโต หิรึ สมุฏฺฐาเปติ ฯ ตถา ปาปกรณนฺนาเมตํ อนฺธพาลานํ กมฺมํ น ปณฺฑิตานํ ตาทิสสฺส ปณฺฑิตสฺส พหุสฺสุตสฺส อิทํ กมฺมํ กาตุ น ยุตฺตนฺติ เอวํ พาหุสจฺจํ ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปาณาติปาตาทิปาปํ อกโรนฺโต

หิริ สมุฏฺฐาเปติ ฯ เอวำ อชฺฌตฺตสมุฏฺฐานำ หิริ จตูหิ การเณหิ สมุฏฺฐาเปติ สมุฏฺฐาเปตฺวา จ ปน อตฺตนา จิตฺเต หิริ ปเวเสตฺวา ปาปำ น กโรติ ฯ เอวำ หิริ อชฺฌตฺตสมุฏฺฐานา นาม โหติ ฯ

กถำ โอตฺตปฺปำ พหิทฺธาสมุฏฺฐานำ นาม ฯ สเจ ตฺวำ ปาปกมฺมำ กริสฺสสิ จตูสุ ปริสาสุ ครหปฺปตฺโต ภวิสฺสสีติ ครหิสฺสนฺติ ตำ วิญฺญู อสุจิ นาครโก ยถา วิวชฺชิโต สีลวนฺเตหิ กถำ ภิกฺขุ กริสฺสสีติ ปจฺจเวกฺขนฺโต พหิทฺธาสมุฏฺฐิเตน โอตฺตปฺเปน ปาปกมฺมำ น กโรติ ฯ เอวำ โอตฺตปฺปำ พหิทฺธาสมุฏฺฐานำ นาม โหติ ฯ

กถำ หิริ อตฺตาธิปเตยฺยา นาม ฯ อิเธกจฺโจ กุลปุตฺโต อตฺตานำ อธิปตึ เชฏฺฐกำ กตฺวา ตาทิสสฺส สทฺธาปพฺพชิตสฺส พหุสฺสุตสฺส ธุตวาทสฺส น ยุตฺตำ ปาปกมฺมำ กาตุนฺติ ปาปำ น กโรติ ฯ เอวำ หิริ อตฺตาธิปเตยฺยา นาม โหติ ฯ เตนาห ภควา โส อตฺตานเมว อธิปตึ กตฺวา อกุสลำ ปชหติ กุสลำ ภาเวติ สาวชฺชำ ปชหติ อนวชฺชำ ภาเวติ สุทฺธมตฺตานำ ปริหรตีติ ฯ

กถำ โอตฺตปฺปำ โลกาธิปเตยฺยำ นาม ฯ อิเธกจฺโจ กุลปุตฺโต โลกำ อธิปตึ เชฏฺฐกำ กตฺวา ปาปกมฺมำ น กโรติ ยถาห มหา โข ปนายำ โลกสนฺนิวาโส มหนฺตสฺมึ โข ปน โลกสนฺนิวาเส วสนฺติ สมณ-พฺราหฺมณา อิทฺธิมนฺโต ทิพฺพจกฺขุกา ปรจิตฺตวิทุโน เต ทูรโตปี ปสฺสนฺติ อาสนฺนเนปี ปสฺสนฺติ เจตสาปี จิตฺตำ ปชานนฺติ เตปี มำ เอวำ ชานิสฺสนฺติ ปสฺสถ โภ อิมำ กุลปุตฺตำ สทฺธาย อคารสฺมา

อนคาริยํ ปพฺพชิโต สมาโน โวกิณฺโณ วิหรติ ปาปเกหิ อกุสเลหิ ธมฺเมหีติ สนฺติ เทวา อิทฺธิมนฺโต ทิพฺพจกฺขุกา ปรจิตฺตวิทุโน เตปิ ทูรโตปิ ปสฺสนฺติ อาสนฺเนปิ ปสฺสนฺติ เจตสาปิ จิตฺตํ ปชานนฺติ เตปิ มํ ชานิสฺสนฺติ ปสฺสถ โภ อิมํ กุลปุตฺตํ สทฺธาย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต สมาโน โวกิณฺโณ วิหรติ ปาปเกหิ อกุสเลหิ ธมฺเมหีติ ฯ โส โลกเมว อธิปติ กริตฺวา อกุสลํ ปชหติ กุสลํ ภาเวติ สาวชฺชํ ปชหติ อนวชฺชํ ภาเวติ สุทฺธํ อตฺตานํ ปริหรตีติ ฯ เอวํ โอตฺตปฺปี โลกาธิปเตยฺยํ นาม โหติ ฯ

ลชฺชาสภาวสณฺฐิตา หิริ ภยสภาวสณฺฐิตํ โอตฺตปฺปนฺติ เอตฺถ ปน ลชฺชาติ ลชฺชนากาโร เตน สภาเวน สณฺฐิตา หิริ ฯ ภยนฺติ อปายภยํ เตน สภาเวน สณฺฐิตํ โอตฺตปฺปี ฯ ตทุภยมฺปิ ปาปปริวชฺชเน ปากฏํ โหติ ฯ เอกจฺโจ หิ ยถา นาม กุลปุตฺโต อุจฺจารปสฺสาวาทีนิ กโรนฺโต ลชฺชิตพฺพยุตฺตกํ เอกํ ทิสฺวา ลชฺชนาการปฺปตฺโต ภเวยฺย อุจฺจารปสฺสาวํ น กเรยฺย อาจมเสติเก อุจฺจารปสฺสาวปีพิโต เอวเมว อชฺฌตฺตํ ลชฺชิธมฺมํ โอกฺกมิตฺวา ปาปกมฺมํ น กโรติ ฯ เอกจฺโจ อปายภยภีโต หุตฺวา ปาปกมฺมํ น กโรติ ฯ ตตฺริทํ โอปมฺมํ ยถา หิ ทฺวีสุ อโยคุเฬสุ เอโก สีตโล ภเวยฺย คูถมกฺขิโต เอโก อุณฺโห อาทิตฺโต ตตฺถ ปณฺฑิโต สีตลสฺส คูถมกฺขิตตฺตา ชิคุจฺฉนฺโต น คณฺหาติ อิตรํ ทหนภเยน ฯ ตตฺถ สีตลสฺส คูถมกฺขิตสฺส ชิคุจฺฉาย อคณฺหนํ วิย อชฺฌตฺตํ ลชฺชิธมฺมํ โอกฺกมิตฺวา ปาปสฺส อกรณํ อุณฺหสฺส ทหนภเยน อคณฺหนํ วิย

อปายภเยน ปาปสฺส อกรณํ เวทิตพฺพํ ฯ

สปฺปติสฺสวลกฺขณา หิริ วชฺชภิรุกภยทสฺสาวิลกฺขณํ โอตฺตปฺปนฺติ อิทมฺปิ ทฺวยํ ปาปปริวชฺชเนเยว ปากฏํ โหติ ฯ เอกจฺโจ หิ ชาติ-มหตฺตปจฺจเวกฺขณา สตฺถุมหตฺตปจฺจเวกฺขณา ทายชฺชมหตฺตปจฺจ-เวกฺขณา สพฺรหฺมจาริมหตฺตปจฺจเวกฺขณาติ จตูหิ การเณหิ สปฺป-ติสฺสวลกฺขณํ หิรึ สมุฏฺฐาเปตฺวา ปาปํ น กโรติ ฯ เอกจฺโจ อตฺตานุวาทภยํ ปรานุวาทภยํ ทณฺฑภยํ ทุคฺคติภยนฺติ จตูหิ การเณหิ วชฺชภิรุกภยทสฺสาวิลกฺขณํ โอตฺตปฺปํ สมุฏฺฐาเปตฺวา ปาปํ น กโรติ ฯ ตตฺถ ชาติมหตฺตปจฺจเวกฺขณาทีนิ เจว อตฺตานุวาทภยาทีนิ จ วิตฺถา-เรตฺวา กเถตพฺพานิ ฯ เตสํ วิตฺถาโร องฺคุตฺตรฏฺฐกถายํ วุตฺโต ฯ

สกกธมฺมสมาหิตาติ อิทเมว หิโรตฺตปฺปํ อาทึ กตฺวา ภาตพฺพา กุสลา ธมฺมา สุกฺกธมฺมา นาม เต สพฺพสงฺคาหิกนเยน จตุภูมิก-โลกิยโลกุตฺตรา ธมฺมา เตหิ สมาหิตา สมนฺนาคตาติ อตฺโถ ฯ สนฺโต สปฺปุริสา โลเกติ กายกมฺมาทีนํ สนฺตตาย สนฺโต ฯ กตญฺญู-กตเวทิตาย โสภนา ปุริสาติ สปฺปุริสา ฯ โลเกติ ปน สงฺขารโลโก สตฺตโลโก โอกาสโลโก ขนฺธโลโก อายตนโลโก ธาตุโลโกติ อเนกวิโธ ฯ ตตฺถ เอโก โลโก สพฺเพ สตฺตา อาหารฏฺฐีติกา ฯ เป ฯ อฏฺฐารสโลกา อฏฺฐารสธาตุโยติ เอตฺถ สงฺขารโลโก วุตฺโต ฯ ขนฺธโลกาทโย ตทนฺโตคธาเยว ฯ อยํ โลโก ปรโลโก เทวโลโก มนุสฺสโลโกติ อาทีสุ ปน สตฺตโลโก วุตฺโต ฯ

ยาวตา จนฺทิมสุริยา ทิสาภนฺติ วิโรจนา
ตาวตา สหสฺสธา โลโก เอตฺถ เต วตฺตตี่ วโสติ
เอตฺถ โอกาสโลโก วุตฺโต ฯ เตสุ อิธ สตฺตโลโก อธิปฺเปโต ฯ
สตฺตโลกสฺมิ หิเยว เอวรูปา สัปปุริสา เต เทวธมฺมาติ วุจฺจเรติ ฯ
ตตฺถ เทวาติ สมฺมติเทวา อุปปตฺติเทวา วิสุทฺธิเทวาติ ติวิธา ฯ
เตสุ มหาสมฺมตกาลโต ปฏฺฐาย โลเกน เทวาติ สมฺมตตฺตา ราช-
ราชกุมาราทโย สมฺมติเทวา นาม ฯ เทวโลเก อุปปนฺนา อุปปตฺติเทวา
นาม ฯ ขีณาสวา วิสุทฺธิเทวา นาม ฯ วุตฺตมฺปี เจตํ สมฺมติเทวา
นาม ราชาโน เทวิโย ราชกุมารา จ อุปปตฺติเทวา นาม ภุมฺม-
เทเว อุปาทาย ตทุตฺตริ เทวา วิสุทฺธิเทวา นาม พุทฺธปจฺเจกพุทฺธ-
ขีณาสวาติ ฯ อิเมสุ เทวานุ ธมฺมา เทวธมฺมาติ ฯ วุจฺจเรติ วุจฺจนฺติ ฯ
หิโรตฺตปฺปมูลกา หิ กุสลา ธมฺมา กุสลสมฺปทาย เทวโลเก นิพฺพตฺติยา
จ วิสุทฺธิภาวสฺส จ การณฏฺเฐน ติวิธานุ เจเตสุ เทวานุ ธมฺมาติ
เทวธมฺมา เตหิ เทวธมฺเมหิ สมนฺนาคตา ปุคฺคลาปี เทวธมฺมา ฯ
ตสฺมา ปุคฺคลาธิฏฺฐานาย เทสนาย เต ธมฺเม ทสฺเสนฺโต สนฺโต
สปฺปุริสา โลเก เทวธมฺมาติ วุจฺจเรติ อาห ฯ

ยกฺโข อิมุ ธมฺมเทสนุ สุตฺวา ปสนฺโน โพธิสตฺตุ อาห
ปณฺฑิต อหุ ตุมฺหากุ ปสนฺโน เอกุ ภาตรุ เทมิ กตรุ อาเนมีติ ฯ
กนิฏฺฐุ อาเนหีติ ฯ ปณฺฑิต ตฺวุ เกวลุ เทวธมฺเม ชานาสิเยว
น ปน เตสุ วตฺเตสีติ ฯ กิการณาติ ฯ ยุ การณา เชฏฺฐกุ
ฐเปตฺวา กนิฏฺฐุ อาหราเปนฺโต เชฏฺฐาปจายิกกมฺมุ น กโรสีติ ฯ

เทวธมฺเมวาหำ ยกฺข ชานามิ เตสุ ปวตฺตามิ มยำ หิ อิมำ อรญฺญำ เอตำ นิสฺสาย ปวิฏฺฐา เอตสฺส หิ อตฺถาย อมฺหากำ ปีตรำ เอตสฺส มาตา รชฺชำ ยาจิ อมฺหากำ ปน ปีตา ตำ วรำ อทตฺวา อมฺหากำ อนรกฺขณตฺถาย อรญฺเญ วาสำ อนชานิ โส กมาโร อนวตฺติตฺวา อมฺเหหิ สทฺธิ อาคโต ตำ อรญฺเญ ยกฺโข ขาทีติ วุตฺเตปี น โกจิ สทฺทหิสฺสติ เตนาหำ ครหภยภีโต ตเมว อานาเปมีติ ฯ สาธุ สาธุ ปณฺฑิต ตฺวำ เทวธมฺเม ชานาสิ เตสุ จ วตฺเตสีติ ปสนฺนจิตฺโต ยกฺโข โพธิสตฺตสฺส สาธุการำ ทตฺวา เทฺวปี ภาตโร อาเนตฺวา อทาสิ ฯ อถ นำ โพธิสตฺโต อาห สมฺม ตฺวำ ปุพฺเพ อตฺตนา กเตน ปาปกมฺเมน ปเรสำ มำสโลหิตภกฺโข ยกฺโข หุตฺวา นิพฺพตฺโต อิทานิ ปนปี ปาปเมว กโรสิ ปาปกมฺหิ นิรยาทีหิ มุจฺจิตุำ น ทสฺสติ ตสฺมา อิโต ปฏฺฐาย ปาปำ ปหาย กุสลำ กโรหีติ ฯ อสกฺขิ จ ปน นำ ทเมตุำ ฯ โส ตำ ยกฺขำ ทเมตฺวา เตน สำวิหิตารกฺโข ตตฺเถว วสนฺโต เอกทิวสำ นกฺขตฺตำ โอโลเกตฺวา ปีตุ กาลกตภาวำ ญตฺวา ยกฺขำ อาทาย พาราณสึ คนฺตฺวา รชฺชำ คเหตฺวา จนฺทกุมารสฺส อุปรชฺชำ สุริยกุมารสฺส เสนาปติฏฺฐานำ ทตฺวา ยกฺขสฺส รมณีเย ฐาเน อาวาสำ กาเรตฺวา ยถา โส อคฺคปูชำ อคฺคปุปฺผำ อคฺคคนฺธำ อคฺคผลำ อคฺคภตฺตญฺจ ลภติ ตถา อกาสิ ฯ โส ธมฺเมน รชฺชำ กาเรตฺวา ยถากมฺมำ คโต ฯ

สตฺถา อิมำ ธมฺมเทสนำ อาหริตฺวา ทสฺเสตฺวา สจฺจานิ ปกาเสสิ ฯ สจฺจปริโยสาเน โส ภิกฺขุ โสตาปตฺติผเล ปติฏฺฐหิ ฯ สมฺมา-

สมฺพุทฺโธปี เทฺว วตฺถูนิ กเถตฺวา อนุสนฺธึ ฆเฏตฺวา ชาตกํ สโมธาเนสิ ตทา อุทกรกฺขโส พหุภณฺฑกภิกฺขุ อโหสิ สุริยกุมาโร อานนฺโท จนฺทกุมาโร สารีปุตฺโต เชฏฺฐภาตา มหิสฺสาสกุมาโร ปน อหเมว อโหสฺสินฺติ ฯ

เทวธมฺมชาตกํ ฉฏฺฐํ ฯ

---

๗ กฏฺฐหาริชาตกํ

ปุตฺโต ตฺยาหํ มหาราชาติ อิมํ สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต วาสภขตฺติยํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

วาสภขตฺติยาย วตฺถุ ทฺวาทสนิปาเต ภทฺทสาลชาตเก อาวิ-ภวิสฺสติ ฯ สา กิร มหานามสฺส สกฺกสฺส ธีตา นาคมณฺฑาย นาม ทาสิยา กุจฺฉิสฺมึ ชาตา โกสลราชสฺส อคฺคมเหสี อโหสิ ฯ สา รญฺโญ ปุตฺตํ วิชายิ ฯ ราชา ปนสฺสา ปจฺฉา ทาสิภาวํ ญตฺวา ฐานา ปริหาเปสิ ปุตฺตสฺส วิฑูฑภสฺสาปี ฐานา ปริหาเปสิเยว อุโภปี อตฺตโน นิเวสเนเยว วสนฺติ ฯ สตฺถา ตํ การณํ ญตฺวา ปุพฺพณฺหสมเย ปญฺจสตภิกฺขุปริวุโต รญฺโญ นิเวสนํ คนฺตฺวา ปญฺญตฺตาสเน นิสีทิตฺวา มหาราช กหํ วาสภขตฺติยาติ อาห ฯ ราชา ตํ การณํ อาโรเจสิ ฯ มหาราช วาสภขตฺติยา กสฺส ธีตาติ ฯ มหานามสฺส ภนฺเตติ ฯ อาคจฺฉมานา กสฺส อาคตาติ ฯ มยฺหํ ภนฺเตติ ฯ มหาราช เอสา รญฺโญ ธีตา รญฺโญ จ อาคตา

ราชานญฺเญว ปฏิจฺจ ปุตฺตํ ลภิ โส ปุตฺโต กิการณา บีตุ สนฺตกสฺส รชฺชสฺส สามิโก น โหติ ปุพฺเพ ราชาโน มุหุตฺติกาย กฏฺฐหาริกาย กุจฺฉิสฺมิ ปุตฺตํ ลภิตฺวา ปุตฺตสฺส รชฺชํ อทาสูติ ฯ ราชา ตสฺสตฺถสฺสาวิภาวตฺถาย ภควนฺตํ ยาจิ ฯ ภควา ภวนตเรน ปฏิจฺฉนฺนํ การณํ ปากฏํ อกาสิ ฯ

อติเต พาราณสิยํ พฺรหฺมทตฺโต ราชา มหนฺเตน ยเสน อุยฺยานํ คนฺตฺวา ตตฺถ ปุปฺผผลโลเภน วิจรนฺโต อุยฺยานวนสณฺเฑ คายิตฺวา ทารูนิ อุทฺธรมานํ เอกํ อิตฺถึ ทิสฺวา ปฏิพทฺธจิตฺโต สำวาสํ กปฺเปสิ ฯ ตำ ขณญฺเญว โพธิสตฺโต ตสฺสา กุจฺฉิยํ ปฏิสนฺธึ คณฺหิ ฯ ตาวเทว ตสฺสา วชิรปูริตา วิย ครุกา กุจฺฉิ อโหสิ ฯ สา คพฺภสฺส ปติฏฺฐิตภาวํ ญตฺวา คพฺโภ เม เทว ปติฏฺฐิโตติ อาห ฯ ราชา องฺคุลิมุทฺทิกํ ทตฺวา สเจ ธีตา โหติ อิมํ วิสฺสชฺเชตฺวา โปเสยฺยาสิ สเจ ปุตฺโต โหติ มุทฺทิกาย สทฺธึ มม สนฺติกํ อาเนยฺยาสีติ วตฺวา ปกฺกามิ ฯ สาปี ปริปกฺกคพฺภา โพธิสตฺตำ วิชายิ ฯ ตสฺส อาธาวิตฺวา ปริธาวิตฺวา วิจรณกาเล กึพฺรา-มณฺฑเล กึพนฺตสฺส เอวำ วตฺตาโร โหนฺติ นิปฺปีติเกนมฺหา ปหฏาติ ฯ ตำ สุตฺวา โพธิสตฺโต มาตุ สนฺติกำ คนฺตฺวา อมฺม โก มยฺหำ บีตาติ ปุจฺฉิ ฯ ตาต ตุวำ พาราณสิรญฺโญ ปุตฺโตติ ฯ อมฺม อตฺถิ ปน โกจิ สกฺขีติ ฯ ตาต ราชา อิมำ มุทฺทิกำ ทตฺวา สเจ ธีตา โหติ วิสฺสชฺเชตฺวา โปเสยฺยาสิ สเจ ปุตฺโต โหติ อิมาย มุทฺทิกาย สทฺธึ อาเนยฺยาสีติ วตฺวา คโตติ ฯ อมฺม เอวำ สนฺเต

กสฺมา มํ ปีตุ สนฺติกํ น เนสฺสติ ฯ สา ปุตฺตสฺส อชฺฌาสยํ ญตฺวา ราชทฺวารํ คนฺตฺวา รญฺโญ อาโรจาเปสิ รญฺญา จ ปกฺโกสาปีตา ปวิสิตฺวา ราชานํ วนฺทิตฺวา อยํ เต เทว ปุตฺโตติ อาห ฯ ราชา ชานนฺโตปี ปริสมชฺเฌ ลชฺชาย น มยฺหํ ปุตฺโตติ อาห ฯ อยนฺเต เทว มุทฺทิกา อิมํ สญฺชานาสีติ ฯ อยํปี มยฺหํ มุทฺทิกา น โหตีติ ฯ เทว อิทานิ ฐเปตฺวา สจฺจกิริยํ อญฺโญ มม สกฺขิ นตฺถิ สจายํ ทารโก ตุมฺเห ปฏิจฺจ ชาโต ขิตฺโต อากาเส ติฏฺฐตุ โน เจ ภูมิยํ ปติตฺวา มรตูติ โพธิ-สตฺตสฺส ปาเท คเหตฺวา อากาเส ขิปี ฯ โพธิสตฺโต อากาเส ปลฺลงฺกํ อาภุชิตฺวา นิสินฺโน มธุรสฺสเรน ปีตุ ธมฺมํ กเถนฺโต อิมํ คาถมาห

ปุตฺโต ตฺยาหํ มหาราช ตฺวํ มํ โปส ชนาธิป
อญฺเญปี เทโว โปเสติ กิญฺจ เทโว สกํ ปชนฺติ ฯ

ตตฺถ ปุตฺโต ตฺยาหนฺติ ปุตฺโต เต อหํ ฯ ปุตฺโต จ นาเมส อตฺรโช เขตฺรโช อนฺเตวาสิโก ทินฺนโกติ จตุพฺพิโธ ฯ ตตฺถ อตฺตานํ ปฏิจฺจ ชาโต อตฺรโช นาม ฯ สยนปีฏฺเฐ ปลฺลงฺเก อุเรติ เอวมาทีสุ นิพฺพตฺโต เขตฺรโช นาม ฯ สนฺติเก สิปฺปุคฺคณฺหนโก อนฺเตวาสิโก นาม ฯ โปสาวนตฺถาย ทินฺโน ทินฺนโก นาม ฯ อิธ ปน อตฺรชํ สนฺธาย ปุตฺโตติ วุตฺตํ ฯ จตูหิ สงฺคหวตฺถูหิ ชนํ รญฺเชตีติ ราชา ฯ มหนฺโต ราชา มหาราชา ฯ ตํ อามนฺเตนฺโต อาห มหาราชาติ ฯ ตฺวํ มํ โปส ชนาธิปาติ มหาชนเชฏฺฐก

ตฺวํ มํ โปส ภรสฺสุ วาเสหีติ ฯ อญฺเญปี เทโว โปเสตีติ อญฺเญ หตฺถิพนฺธาทโย มนุสฺเส หตฺถิอสฺสาทโย ติรจฺฉานคเต จ พหุชเน เทโว โปเสติ ฯ กิญฺจ เทโว สกํ ปชนฺติ เอตฺถ ปน กิญฺจาติ ครหตฺเถ จ อนุคฺคหตฺเถ จ นิปาโต ฯ สกํ ปชํ อตฺตโน ปุตฺตํ มํ เทโว น โปเสตีติ โอวทนฺโต ครหติ นาม ฯ อญฺเญ พหุชเน โปเสตีติ วทนฺโต อนุคฺคณฺหาติ นาม ฯ อิติ โพธิสตฺโต ครหนฺโตปี กิญฺจ เทโว สกํ ปชนฺติ อาห ฯ

ราชา โพธิสตฺตสฺส อากาเส นิสีทิตฺวา เอวํ ธมฺมํ เทเสนฺตสฺส สุตฺวา เอหิ ตาต ตํ อหเมว โปเสสฺสามีติ หตฺถํ ปสาเรสิ ฯ หตฺถสหสฺสํ ปสารยิตฺถ ฯ โพธิสตฺโต อญฺญสฺส หตฺเถ อโนตริตฺวา รญฺโญว หตฺเถ โอตริตฺวา องฺเก นิสีทิ ฯ ราชา ตสฺส อปรชฺชุํ ทตฺวา มาตรํ อคฺคมเหสึ อกาสิ ฯ โส บีตุ อจฺจเยน กฏฺฐีพาหนราชา นาม หุตฺวา ธมฺเมน รชฺชุ กาเรตฺวา ยถากมฺมงฺคโต ฯ

สตฺถา โกสลรญฺโญ อิมํ ธมฺมเทสนํ อาหริตฺวา เทฺว วตฺถูนิ ทสฺเสตฺวา อนุสนฺธึ ฆเฏตฺวา ชาตกํ สโมธาเนสิ ตทา มาตา มหามายาเทวี อโหสิ บีตา สุทฺโธทนมหาราชา กฏฺฐีพาหนราชา ปน อหเมว อโหสีติ ฯ

กฏฺฐีหาริชาตกํ สตฺตมํ ฯ

---

๙ คามนิชาตกำ

อปิ อตรมานานฺติ อิมำ สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต โอสฺสฏฺฐวิริยำ ภิกฺขุำ อารพฺภ กเถสิ ฯ

อิมสฺมิำ ปน ชาตเก ปจฺจุปฺปนฺนวตฺถุญฺจ อตีตวตฺถุญฺจ เอกา-ทสนิปาเต สำวรชาตเก อาวิภวิสฺสติ ฯ วตฺถุำ หิ ตสฺมิญฺจ อิมสฺมิำ จ เอกสฺมิเมว คาถา ปน นานา ฯ คามนิกุมาโร โพธิสตฺตสฺส โอวาเท ฐตฺวา ภาติกสตสฺส กนิฏฺโฐปิ หุตฺวา ภาติกสตปริวาริโต เสตจฺฉตฺตสฺส เหฏฺฐา วรปลฺลงฺเก นิสินฺโน อตฺตโน ยสสมฺปตฺติำ โอโลเกตฺวา อยำ มยฺหำ ยสสมฺปตฺติ อมฺหากำ อาจริยสฺส สนฺตกาติ ตุฏฺโฐ อิมำ อุทานำ อุทาเนสิ

อปิ อตรมานานำ ผลาผลาว สมิชฺฌติ
วิปกฺกพฺรหฺมจริโยสฺมิ เอวำ ชานาหิ คามนิติ ฯ

ตตฺถ อปีติ นิปาตมตฺตำ ฯ อตรมานานฺติ ปณฺฑิตานำ โอวาเท ฐิตฺวา อตุริตฺวา อเวคายิตฺวา อุปาเยน กมฺมำ กโรนฺตานำ ฯ ผลาผลาว สมิชฺฌตีติ ยถาปฏิเต ผเล อาสา ตสฺส ผลสฺส นิปฺผตฺติยา สมิชฺฌติเยว ฯ อถวา ฯ ผลาผลาติ อาสาย ผลำ ยถาปฏิตำ ผลำ สมิชฺฌติเยวาติ อตฺโถ ฯ วิปกฺกพฺรหฺมจริโยสฺมิติ เอตฺถ จตฺตาริ สงฺคหวตฺถูนิ เสฏฺฐจริยตฺตา พฺรหฺมจริยำ นาม ฯ ตญฺจ ตำมูลิกาย ยสสมฺปตฺติยา ปฏิลทฺธตฺตา วิปกฺกำ นามเยว ฯ

โส ตสฺส ยโส นิปฺผนฺโน โสปี เสฏฺฐิฏฺเฐน พฺรหฺมจริยํ นาม ฯ เตนาห วิปกฺกพฺรหฺมจริโยสฺมีติ ฯ เอวํ ชานาหิ คามนีติ กตฺถจิ คามิกปุริโสปี คามเสฏฺฐีโกปี คามนิ อิธ ปน สพฺพชนเสฏฺฐีกํ อตฺตานํ สนฺธายาห อมฺโภ คามนิ ตวํ เอตํ การณํ เอวํ ชานาหิ อาจริยํ นิสฺสาย ภาติกสตํ อติกฺกมิตฺวา อิทํ มหารชฺชํ ปตฺโตสฺมีติ อุทานํ อุทาเนสิ ฯ

ตสฺมิ ปน รชฺชํ สมฺปตฺเต สตฺตฏฺฐิวสฺสจฺจเยน สพฺเพ ภาตโร อตฺตโน วสนฏฺฐานํ คตา ฯ คามนิราชา ธมฺเมน รชฺชํ กาเรตฺวา ยถากมฺมงฺคโต ฯ โพธิสตฺโตปี ปุญฺญานิ กตฺวา ยถากมฺมงฺคโต ฯ

สตฺถา อิมํ ธมฺมเทสนํ อาหริตฺวา ทสฺเสตฺวา สจฺจานิ ปกาเสสิ ฯ สจฺจปริโยสาเน โอสฺสฏฺฐวิริโย ภิกฺขุ อรหตฺเต ปติฏฺฐิโตติ ฯ สตฺถา เทฺว วตฺถูนิ กเถตฺวา อนุสนฺธิ ฆเฏตฺวา ชาตกํ สโมธาเนสิ ตทา คามนิราชา อานนฺโท อาจริโย ปน อหเมวาติ ฯ

คามนิชาตกํ อฏฺฐมํ ฯ

---

๙ มฆเทวชาตกำ

อุตฺตมงฺครุหา มยฺหนฺติ อิมำ สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต มหาภินกฺขมน อารพฺภ กเถส ฯ ต เหฏฺจา นทานกถาย กถิตเมว ฯ ตสฺมิ ปน กาเล ภิกฺขู ทส์พลสฺส เนกฺขมฺมำ วณฺณยนฺตา นิสีทิสุ ฯ อถ สตฺถา ธมฺมสภำ อาคนฺตฺวา พุทฺธาสเน นิสินฺโน ภิกฺขู อามนฺเตตฺวา กายนุตฺถ ภิกฺขเว เอตรหิ กถาย สนฺนิสินฺนาติ ปุจฺฉิ ฯ ภนฺเต น อญฺญาย กถาย ตุมฺหากำเยว ปน เนกฺขมฺมำ วณฺณยมานา นิสินฺนมฺหาติ ฯ น ภิกฺขเว ตถาคโต เอตรหิเยว เนกฺขมฺมำ นิกฺขนฺโต ปุพฺเพปี นิกฺขนฺโตเยวาติ อาห ฯ ภิกฺขู ตสฺสตฺถสฺสาวิภาวตฺถำ ภควนฺตำ ยาจิสุ ฯ ภควา ภวนฺตเรน ปฏิจฺฉนฺนำ การณำ ปากฏำ อกาสิ ฯ

อตีเต วิเทหรฏฺเฐ มิถิลายำ มฆเทโว นาม ราชา อโหสิ ธมฺมิโก ธมฺมราชา ฯ โส ทีฆมทฺธานำ เชเปตฺวา เอกทิวสำ กปฺปกำ อามนฺเตสิ ยทา เม สมฺม กปฺปก สิรสฺมิ ปลิตานิ ปสฺเสยฺยาสิ อถ เม อาโรเจยฺยาสีติ ฯ กปฺปโกปี ทีฆมทฺธานำ เชเปตฺวา เอกทิวสำ รญฺโญ อญฺชนวณฺณานำ เกสานำ อนฺตเร เอกเมว ปลิตำ ทิสฺวา เทว เอกำ เต ปลิตำ ทิสฺสตีติ อาโรเจสิ ฯ เตนหิ เม สมฺม ตำ ปลิตำ อุทฺธริตฺวา ปาณิมฺหิ ฐเปหีติ ฯ เอวำ วุตฺเต สุวณฺณสนฺทาเสน อุทฺธริตฺวา รญฺโญ ปาณิมฺหิ ปติฏฺฐาเปสิ ฯ ตทา รญฺโญ จตุราสีติวสฺสสหสฺสานิ อายุ อวสิฏฺฐำ อโหสิ ฯ เอวำ สนฺเตปี ปลิตำ

ทิสฺวา มจฺจุราชานำ อาคนฺตฺวา สมีเป ฐิตำ วิย อตฺตานำ อาทิตฺต-ปณฺณสาลำ ปวิฏฺฐำ วิย จ มญฺญมาโน สำเวคำ อาปชฺชิตฺวา พาฬมฆเทว ยาว ปลิฆสุปฺปาทา นาม อิเม กิเลเส ชหิตุำ นาสกฺขิติ จินเตสิ ฯ ตสฺเสว ปลิตปาตภยำ อาวชเชนตสฺส อนโตทาโห อุปฺปชฺชิ สรีเร เสทา มุญฺจิสุ สาฏกา ปีเฬตฺวา อปเนตพฺพา-การปฺปตฺตา อเหสุำ ฯ โส อชฺเชว มยา นิกฺขมิตฺวา ปพฺพชิตุำ วฏฺฏตีติ ฯ กปฺปกสฺส สตฺตสหสฺสุฏฺฐานกำ คามวรำ ทตฺวา เชฏฺฐปุตฺตำ ปกฺโกสาเปตฺวา ตาต มม สีเส ปลิตำ ปาตุภูตำ มหลฺลโกมฺหิ ชาโต ภุตฺตา โข ปน เม มนุสฺสกามา อิทานิ ทิพฺพกาเม ปริเยสิสฺสามิ เนกฺขมฺมกาโล มยฺหำ ตฺวำ อิมำ รชฺชำ ปฏิปชฺช อหำ ปน ปพฺพชิตฺวา มฆเทวอมพวนยาเน วสนโต สมณธมฺมำ กริสฺสามีติ อาห ฯ ตำ เอวำ ปพฺพชิตุกามำ อมจฺจา อุปสงฺกมิตฺวา เทว กิำ ตุมฺหากำ ปพฺพชฺชาการณนฺติ ปุจฺฉิสุ ฯ ราชา ปลิตำ หตฺเถน คเหตฺวา อมจฺจานำ อิมำ คาถมาห

อุตฺตมงฺครุหา มยฺหำ อิเม ชาตา วโยหรา
ปาตุภูตา เทวทูตา ปพฺพชฺชาสมโย มมนฺติ ฯ

ตตฺถ อุตฺตมงฺครุหาติ เกสา ฯ เกสา หิ สพฺเพสำ หตฺถ-ปาทาทีนำ องฺคานำ อุตฺตเม สิรสฺมิ รุหนฺตา อุตฺตมงฺครุหาติ วุจฺจนฺติ ฯ อิเม ชาตา วโยหราติ ปสฺสถ ตาตา ปลิตปาตุภาเวน ติณฺณำ วยานำ หรณโต อิเม ชาตา วโยหรา ฯ ปาตุภูตาติ นิพฺพตฺตา ฯ

เทโวติ มจฺจุ ตสฺส ทูตาติ เทวทูตา ฯ สีรสฺมิ หิ ปลิเตสุ ปาตุภูเตสุ มจฺจุราชสฺส สนฺติเก ฐิโต วิย โหติ ตสฺมา ปลิตาติ มจฺจุเทวสฺส ทูตาติ วุจฺจนฺติ ฯ เทวา วิย ทูตาติปี เทวทูตา ฯ ยถา หิ อลงฺกตปฏิยตฺตาย เทวตาย อากาเส ฐตฺวา อสุกทิวเส ตฺวํ มริสฺสสีติ วุตฺโต วิย ตเถว โหติ ฯ เอวํ สีรสฺมิ ปลิเตสุ ปาตุภูเตสุ เทวตาย พฺยากรณสทิสเมว โหติ ตสฺมา ปลิตานิ เทวสทิสา ทูตาติ วุจฺจนฺติ ฯ วิสุทฺธิเทวานํ ทูตาติปี เทวทูตา ฯ สพฺพโพธิสตฺตา หิ ชิณฺณ พฺยาธิมต ปพฺพชิเต ทิสฺวาว สํเวคมาปชฺชิตฺวา นิกฺขมฺม ปพฺพชนฺติ ฯ ยถาห

ชิณฺณญฺจ ทิสฺวา ทุกฺขิตญฺจ พฺยาธิตํ
มตญฺจ ทิสฺวา คตมายสงฺขยํ
กาสาววตฺถํ ปพฺพชิตญฺจ ทิสฺวา
ตสฺมา อหํ ปพฺพชิโตมฺหิ ราชาติ ฯ

อิมินา ปริยาเยน ปลิตานิ วิสุทฺธิเทวานํ ทูตตฺตา เทวทูตาติ วุจฺจนฺติ ฯ ปพฺพชฺชาสมโย มมนฺติ กิหิภาวโต นิกฺขมนฏฺเฐน ปพฺพชฺชาติ ลทฺธนามสฺส สมณลิงฺคคหณสฺส กาโล มยฺหนฺติ ทสฺเสติ ฯ

โส เอวํ วตฺวา ตํ ทิวสเมว รชฺชํ ปหาย อิสิปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา ตสฺมิเยว มฆอมฺพวเน วิหรนฺโต จตุราสีติวสฺสสหสฺสานิ จตฺตาโร พฺรหฺมวิหาเร ภาเวตฺวา อปริหีนชฺฌาเน ฐิโต กาลํ กตฺวา พฺรหฺมโลเก นิพฺพตฺติตฺวา ปุน ตโต จุโต มิถิลายเมว เนมิ นาม ราชา หุตฺวา โอสฺสกฺกมานํ อตฺตโน วสฺสํ ฆเฏตฺวา ตตฺเถว อมฺพวเน

ปพฺพชิตฺวา พฺรหฺมวิหาเร ภาเวตฺวา ปุน พฺรหฺมโลกูปโคว อโหสิ ฯ

สตฺถาปี น ภิกฺขเว ตถาคโต อิทาเนว มหาภินิกฺขมนำ นิกฺขมนฺโต ปุพฺเพปี นิกฺขนฺโตเยวาติ วตฺวา อิมำ ธมฺมเทสนำ อาหริตฺวา ทสฺเสตฺวา จตฺตาริ อริยสจฺจานิ ปกาเสสิ ฯ สจฺจปริโยสาเน เกจิ โสตาปนฺนา อเหสุำ เกจิ สกทาคามิโน เกจิ อนาคามิโน ฯ อิติ ภควา อิมานิ เทฺว วตฺถูนิ กเถตฺวา อนุสนฺธิำ ฆเฏตฺวา ชาตกำ สโมธาเนสิ ตทา กปฺปโก อานนฺโท อโหสิ ปุตฺโต ราหุโล มฆเทวราชา ปน อหเมวาติ ฯ

มฆเทวชาตกำ นวมำ ฯ

---

๑๐ สุขวิหาริชาตกำ

ยญฺจ อญฺเญ น รกฺขนฺตีติ อิมำ สตฺถา อนุบียนครำ นิสฺสาย อนุบียอมฺพวเน วิหรนฺโต สุขวิหาริำ ภทฺทิยตฺเถรำ อารพฺภ กเถสิ ฯ สุขวิหาริ ภทฺทิยตฺเถโร ฉฬภิญฺญสมาคเม อุปาลิสตฺตโม ปพฺพชิโต ฯ เตสุ ภทฺทิยตฺเถโร จ กิมฺพิลตฺเถโร จ ภคุตฺเถโร จ อุปาลิตฺเถโร จ อรหตฺตำ ปตฺตา อานนฺทตฺเถโร โสตาปนฺโน ชาโต อนุรุทฺธตฺเถโร ทิพฺพจกฺขุโก เทวทตฺโต ฌานลาภี ชาโต ฯ ฉนฺนำ ปน ฉตฺติยานำ วตฺถุ ยาว อนุบียนครา กณฺหาชาตเก อาวิภวิสฺสติ ฯ อายสฺมา ปน ภทฺทิโย ราชกาเล อตฺตานำ รกฺขนฺโต รกฺขาสංวิธานเทวตาว พหูหิ รกฺขาหิ รกฺขียมานสฺส อุปริ ปาสาทตเล มหาสยเน ปริวตฺต-มานสฺสาปี อตฺตโน ภยุปฺปตฺติญฺจ ทิสฺวา อิทานิ อรหตฺตำ ปตฺวา

อรญฺญาทีสุ ยตฺถกตฺถจิ วิหรนฺโตปี อตฺตโน วิคตภยตฺตญฺจ สมนุ-
ปสฺสนฺโต อโห สุขํ อโห สุขนฺติ อุทานํ อุทาเนสิ ฯ ตํ สุตฺวา
ภิกฺขู อายสฺมา ภทฺทิโย อญฺญํ พฺยากโรตีติ ภควโต อาโรเจสุ ฯ
ภควา น ภิกฺขเว ภทฺทิโย อิทาเนว สุขวิหารีเยว ปพฺเพปี
สุขวิหารีเยวาติ อาห ฯ ภิกฺขู ตสฺสตฺถสฺสาวิภาวตฺถาย ภควนฺตํ
ยาจิสุ ฯ ภควา ภวนฺตเรน ปฏิจฺฉนฺนํ การณํ ปากฏํ อกาสิ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ การยมาเน โพธิสตฺโต
อุทิจฺจพฺราหฺมณมหาสาโล หุตฺวา กาเมสุ อาทีนวํ เนกฺขมฺเม จานิสํสํ
ทิสฺวา กาเม ปหาย หิมวนฺตํ ปวิสิตฺวา อิสิปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา
อฏฺฐ สมาปตฺติโย นิพฺพตฺเตสิ ฯ ปริวาโรปิสฺส มหา อโหสิ ปญฺจ
ตาปสสตานิ ฯ โส วสฺสกาเล หิมวนฺตโต นิกฺขมิตฺวา ตาปสคณ-
ปริวุโต คามนิคมาทีสุ จาริกญฺจรนฺโต พาราณสึ ปตฺวา ราชานํ
นิสฺสาย ราชุยฺยาเน วาสํ กปฺเปสิ ฯ ตตฺถ วสฺสิเก จตฺตาโร
มาเส วสิตฺวา ราชานํ อาปุจฺฉิ ฯ อถ นํ ราชา ภนฺเต ตุมฺเห
มหลฺลกา กึ โว หิมวนฺเตน อนฺเตวาสิเก หิมวนฺตํ เปเสตฺวา
อิเธว วสถาติ ยาจิ ฯ โพธิสตฺโต เชฏฺฐนฺเตวาสิกํ ปญฺจ ตาปสสตานิ
สมฺปฏิจฺฉาเปตฺวา คจฺฉ ตฺวํ อิเมหิ สทฺธึ หิมวนฺเต วส อหมฺปน
อิเธว วสิสฺสามีติ เต อุยฺโยเชตฺวา สยํ ตตฺเถว วาสํ กปฺเปสิ ฯ
โส ปนสฺส เชฏฺฐนฺเตวาสิโก ราชปพฺพชิโต มหนฺตํ รชฺชํ ปหาย
ปพฺพชิตฺวา กสิณปริกมฺมํ กตฺวา อฏฺฐสมาปตฺติลาภี อโหสิ ฯ โส
ตาปเสหิ สทฺธึ หิมวนฺเต วสมาโน เอกทิวสํ อาจริยํ ทฏฺฐุกาโม

หุตฺวา เต ตาปเส อามนฺเตตฺวา ตุมฺเห อนุกฺกณฺฐีมานา อิเธว วสถ อหำ อาจริยำ ทิสฺวา อาคจฺฉิสฺสามีติ อาจริยสฺส สนฺติกำ คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา ปฏิสนฺถารำ กตฺวา เอกำ ปฏฺฐิกำ อตฺถริตฺวา อาจริยสฺส สนฺติเกเยว นิปชฺชิ ฯ ตสฺมิำ จ สมเย ราชา ตาปสำ ปสฺสิสฺสามีติ อุยฺยานำ คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมนฺตำ นิสีทิ ฯ อนฺเตวาสิกตาปโส ราชานำ ทิสฺวาปี เนว อุฏฺฐาสิ นิปนฺนโกเยว ปน อโห สุขำ อโห สุขนฺติ อุทานำ อุทาเนสิ ฯ ราชา อยำ ตาปโส มำ ทิสฺวาปี น อุฏฺฐีโตติ อนตฺตมโน โพธิสตฺตำ อาห ภนฺเต อยำ ตาปโส ยถิจฺฉกำ ภุตฺโต ภวิสฺสติ อุทานำ อุทาเนนฺโต สุขเสยฺยเมว กปฺเปตีติ ฯ มหาราช อยำ ตาปโส ปุพฺเพ ตุมฺหาทิโสว เอโก ราชา อโหสิ สฺวายำ อหำ ปุพฺเพ คิหิกาเล รชฺชสิริ อนุภวนฺโต อาวุธหตฺเถหิ พหูหิ รกฺขิยมาโนปี เอวรูปำ สุขำ นาม นาลตฺถนฺติ อตฺตโน ปพฺพชฺชาสุขำ ฌานสุขำ อารพฺภ อิมำ อุทานำ อุทาเนสีติ เอวญฺจ ปน วตฺวา โพธิสตฺโต รญฺโญ ธมฺมกถำ กเถตุำ อิมำ คาถมาห

ยญฺจ อญฺเญ น รกฺขนฺติ โย จ อญฺเญ น รกฺขติ
ส เว ราช สุขำ เสติ กาเมสุ อนเปกฺขวาติ ฯ

ตตฺถ ยญฺจ อญฺเญ น รกฺขนฺตีติ ยำ ปุคฺคลำ อญฺเญ พหู ปุคฺคลา น รกฺขนฺติ ฯ โย จ อญฺเญ น รกฺขตีติ โยปี เอกโก อหำ รชฺชำ กาเรมีติ อญฺเญ พหู น รกฺขนฺติ ฯ ส เว ราช สุขำ เสตีติ มหาราช โส ปุคฺคโล เอโก อทุติโย ปวิวิตฺโต กายิกเจตสิก-สุขสมงฺคี หุตฺวา สุขำ เสติ ฯ อิทญฺจ เทสนาสีสเมว น เกวลเมว

สุขํ เสติเยว เอวรูโป ปน ปุคฺคโล สุขํ คจฺฉติ ติฏฺฐติ นิสีทติ สยติ สพฺพิริยาปเถสุ สุขปฺปฏิโตว โหติ ฯ กาเมสุ อนเปกฺขวาติ วตฺถุกามกิเลสกาเมสุ อเปกฺขาวิรหิโต วิคตจฺฉนฺทราโค นิตฺตณฺโห เอวรูโป ปุคฺคโล สพฺพิริยาปเถสุ สุขํ วิหรติ มหาราชาติ ฯ

ราชา ธมฺมเทสนํ สุตฺวา ตุฏฺฐจิตฺตโส วนฺทิตฺวา นิเวสนเมว คโต ฯ อนฺเตวาสิโกปิ อาจริยํ วนฺทิตฺวา หิมวนฺตเมว คโต ฯ โพธิสตฺโต ปน ตตฺเถว วิหรนฺโต อปริหีนชฺฌาโน กาลํ กตฺวา พฺรหฺมโลเก นิพฺพตฺติ ฯ

สตฺถา อิมํ ธมฺมเทสนํ อาหริตฺวา ทสฺเสตฺวา เทฺว วตฺถูนิ กเถตฺวา อนุสนฺธิ ฆเฏตฺวา ชาตกํ สโมธาเนสิ ตทา อนฺเตวาสิโก ภทฺทิยตฺเถโร อโหสิ คณสตฺถา ปน อหเมวาติ ฯ

สุขวิหาริชาตกํ ทสมํ ฯ

อปณฺณกวคฺโค ปฐโม ฯ

---

๒ สี่ลวคุควณุณนา

๑ ลกุขณชาตกำ

โหติ สี่ลวตำ อตุโถติ อิมำ สตุถา ราชคหำ อุปนิสฺสาย เวพุวเน วิหรนฺโต เทวทตฺตำ อารพฺภ กเถสิ ฯ เทวทตฺตสฺส วตฺถุ ยาว อภิมารปโยชนา กณฺหาลชาตเก อาวิภวิสฺสติ ยาว ธนปาลก-วิสฺสชฺชนา ปน จุลฺลหำสชาตเก อาวิภวิสฺสติ ยาว ปฐวิปฺปเวสนา พารสนิปาเต สมุทฺทพาณิชชาตเก อาวิภวิสฺสติ ฯ

เอกสฺมิ สมเย เทวทตฺโต ปญฺจ วตฺถูนิ ยาจิตฺวา อลภนฺโต สงฺฆำ ภินฺทิตฺวา ปญฺจ ภิกฺขุสตานิ อาทาย คยาสีเส วิหรติ ฯ อถ เตสำ ภิกฺขูนำ ญาณำ ปริปากำ อคมาสิ ฯ ตำ ญตฺวา สตุถา เทว อคฺคสาวเก อามนฺเตสิ สาริปุตฺตา ตุมฺหากำ นิสฺสิตกา ปญฺจสตา ภิกฺขู เทวทตฺตสฺส ลทฺธิ โรเจตฺวา เตน สทฺธิ คตา อิทานิ ปน เตสำ ญาณำ ปริปากำ คตำ ตุมฺเห พหูหิ ภิกฺขูหิ สทฺธิ ตตฺถ คนฺตฺวา เตสำ ธมฺมำ เทเสตฺวา เต ภิกฺขู มคฺคผเลหิ ปโพเธตฺวา คเหตฺวา อาคจฺฉถาติ ฯ เต ตตฺเถว คนฺตฺวา เตสำ ธมฺมำ เทเสตฺวา มคฺค-ผเลหิ ปโพเธตฺวา ปุนทิวเส อรุณุคฺคมนเวลาย เต ภิกฺขู อาทาย เวพุวนเมว อาคมิสุ ฯ อาคนฺตฺวา จ ปน สาริปุตฺตตฺเถรสฺส ภควนฺตำ

วนฺทิตฺวา ฐิตกาเล ภิกฺขู เถรํ ปสฺสิตฺวา ภควนฺตํ อาหํสุ ภนฺเต อมฺหากํ เชฏฺฐกภาติโก ธมฺมเสนาปติ ปญฺจหิ ภิกฺขุสเตหิ ปริวุโต อาคจฺฉนฺโต อทิวย โสภติ เทวทตฺโต ปน ปริหีนปริวาโร ชาโตติ ฯ น ภิกฺขเว สาริปุตฺโต อิทาเนว ญาติสงฺฆปริวุโต อาคจฺฉนฺโต โสภติ ปุพฺเพปี โสภติเยว เทวทตฺโตปี น อิทาเนว คณโต ปริหีโน ปุพฺเพปี ปริหีโนเยวาติ ฯ ภิกฺขู ตสฺสตฺถสฺสาวิภาวตฺถาย ภควนฺตํ ยาจิสุ ฯ ภควา ภวนฺตเรน ปฏิจฺฉนฺนํ การณํ ปากฏํ อกาสิ ฯ

อตีเต มคธรฏฺเฐ ราชคหนคเร เอโก มคธราชา รชฺชํ การเรสิ ฯ ตทา โพธิสตฺโต มิคโยนิยํ ปฏิสนฺธิ คเหตฺวา วุฑฺฒิ ปตฺโต มิคสหสฺสปริวาโร อรญฺเญ วสติ ฯ ตสฺส ฉกฺขโณ จ กาโฬ จาติ เทฺว ปุตฺตา อเหสุ ฯ โส อตฺตโน มหลฺลกกาเล ตาตา อหํ อิทานิ มหลฺลโก ตุมฺเห อิมํ คณํ ปริหรถาติ ปญฺจ ปญฺจ มิคสตานิ เอเกกํ ปุตฺตํ ปฏิจฺฉาเปสิ ฯ ตโต ปฏฺฐาย เทฺวปี ชนา มิคคณํ ปริหรนฺติ ฯ ม.เธรฏฺฐสฺมิญฺจ สตฺตสมเย กิฏฺฐสมฺพาเธ อรญฺเญ มิคานํ ปริปนฺโถ โหติ ฯ มนุสฺสา สสฺสขาทกานํ มิคานํ มารณตฺถาย ตตฺถ โอปาตํ ขณนฺติ สูลานิ โรเปนฺติ ปาสาณยนฺตานิ สชฺชนฺติ กูฏปาสาทโย ปาเส โอเฑนฺติ ฯ พหู มิคา วินาสํ อาปชฺชนฺติ ฯ โพธิสตฺโต กิฏฺฐสมฺพารสมยํ ญตฺวา ปุตฺเต ปกฺโกสาเปตฺวา อาห ตาตา อยํ กิฏฺฐสมฺพารสมโย พหู มิคา วินาสํ ปาปุณนฺติ มยํ มหลฺลกา เยน เตนุปาเยน เอกสฺมิ ฐาเน วิตินาเมสฺสาม ตุมฺเห ตุมฺหากํ มิคคเณ คเหตฺวา อรญฺเญ ปพฺพตปาทํ ปวิสิตฺวา

สสฺสานํ อุทฺธฏกาเล อาคจฺเฉยฺยาถาติ ฯ เต สารฺถิ ปีตุ วจนํ ปฏิสฺสุณิตฺวา สปริวารา นิกฺขมิสุ ฯ เตสํ ปน คมนาคมนมคฺเค มนุสฺสา ชานนฺติ อิมสฺมิ กาเล มิคา ปพฺพตํ อาโรหนฺติ อิมสฺมิ กาเล โอโรหนฺตีติ ฯ เต ตตฺถ ตตฺถ ปฏิจฺฉนฺนฏฺฐาเน นิสีทนฺตา พหู มิเค วิชฺฌิตฺวา มาเรนฺติ ฯ กาพหิโคปี อตฺตโน ทนฺธตาย อิมาย นาม เวลาย คนฺตพฺพนฺติ อชานนฺโต มิคคณํ อาทาย ปุพฺพณฺเหปี สายณฺเหปี ปโทเสปี ปจฺจูเสปี คามทฺวาเรน คจฺฉติ ฯ มนุสฺสา ตตฺถ ตตฺถ ปกติยาว ฐิตา จ นิสีนฺนา จ พหู มิเค วินาสํ คเมนฺติ ฯ เอวํ โส อตฺตโน ทนฺธตาย พหู มิเค วินาสํ ปาเปตฺวา อปฺปเกเหว มิเคหิ อรญฺเญ ปาวิสิ ฯ ลกฺขณมิโค ปน ปณฺฑิโต พฺยตฺโต อุปายกุสโล อิมาย เวลาย คนฺตพฺพํ อิมาย เวลาย น คนฺตพฺ-พนฺติ ชานาติ ฯ โส คามทฺวาเรน น คจฺฉติ ทิวาปี น คจฺฉติ ปโทเสปี ปจฺจูเสปี น คจฺฉติ มิคคณํ อาทาย อฑฺฒรตฺติกสมเยเนว คจฺฉติ ตสฺมา เอกปี มิคํ อวินาเสตฺวา อรญฺญํ ปาวิสิ ฯ เต ตตฺถ จตฺตาโร มาเส วสิตฺวา สสฺเสสุ อุทฺธเฏสุ ปพฺพตา โอตริ ฯ กาโพ ปจฺฉา คจฺฉนฺโตปี ปุริมนเยเนว อวเสสมิเคปี วินาสํ ปาเปนฺโต เอกโกว อาคมิ ฯ ลกฺขโณ ปน เอกํ มิคมฺปี อวินาเสตฺวา ปญฺจหิ มิคสเตหิ ปริวุโต มาตาปีตูนํ สนฺติกํ อาคมิ ฯ โพธิสตฺโตปี เทว ปุตฺเต อาคจฺฉนฺเต ทิสฺวา มิคิยา สทฺธิ มนฺเตนฺโต อิมํ คาถํ สมุฏฺฐาเปสิ ฯ

โหติ สีลวตำ อตฺโถ ปฏิสนฺถารวุตฺตินำ
ฉกฺขณำ ปสฺส อายนฺตำ ญาติสงฺฆปุรกฺขิตำ
อถ ปสฺสสิมำ กาพำ สุวิหีนำว ญาติภิ ฯ

ตตฺถ สีลวตนฺติ สุขสีลตาย สีลวนฺตานำ อาจารสมฺปนฺนานำ ฯ อตฺโถติ วุฑฺฒิ ฯ ปฏิสนฺถารวุตฺตินนฺติ ธมฺมปฏิสนฺถาโร จ อามิสปฏิสนฺถาโร จ เอเตสุ วุตฺติโนติ ปฏิสนฺถารวุตฺติโน ฯ เตสำ ปฏิสนฺถารวุตฺตินำ ฯ เอตฺถ จ ปาปนิวารณ โอวาทานุสาสนาทิวเสน ธมฺมปฏิสนฺถาโร โคจรคามาปน คิลานุปฏฺฐาน ธมฺมิกรกฺขาวเสน อามิสปฏิสนฺถาโร เวทิตพฺโพ ฯ อิทำ วุตฺตำ โหติ อิเมสุ ทฺวีสุ ปฏิสนฺถาเรสุ ฉีตานำ อาจารสมฺปนฺนานำ ปณฺฑิตานำ วุฑฺฒิ นาม โหติ ฯ อิทานิ ตำ วุฑฺฒิ ทสฺเสตุ มิคมาตรำ อาถปนฺโต ฉกฺขณำ ปสฺสาติ อาทิมาห ฯ ตตฺรายำ สงฺเขปตฺโถ อาจารปฏิสนฺถารสมฺปนฺนำ อตฺตโน ปุตฺตำ เอกำ มิคมฺปี อวินาเสตฺวา ญาติสงฺเฆน ปุรกฺขิตำ ปริวาริตำ อาคจฺฉนฺตำ ปสฺส ตาย ปน อาจารปฏิสนฺถารสมฺปทาย วิหีนำ ทนฺธปญฺญำ อถ ปสฺสสิมำ กาพำ เอกมฺปี ญาติ อวเสเสตฺวา สุวิหีนเมว ญาติหิ เอกกำ อาคจฺฉนฺตนฺติ ฯ

เอวำ ปุตฺตำ อภินนฺทิตฺวา ปน โพธิสตฺโต ยาวตายุกำ ฐตฺวา ยถากมฺมงฺคโต ฯ

สตฺถา น ภิกฺขเว สาริปุตฺโต อิทาเนว ญาติสงฺฆปริวุโต โสภติ ปุพฺเพปี โสภติเยว น เทวทตฺโต เอตรหิเยว คณมฺหา ปริหีโน ปุพฺเพปี ปริหีโนเยวาติ อิมำ ธมฺมเทสนำ อาหริตฺวา ทสฺเสตฺวา

เทฺว วตฺถูนิ กเถตฺวา อนุสนฺธึ ฆเฏตฺวา ชาตกำ สโมธาเนสิ ตทา กาโฬ เทวทตฺโต อโหสิ ปริสาปีสฺส เทวทตฺตปริสา ฉกฺขโณ สาริปุตฺโต ปริสาปีสฺส พุทฺธปริสา มาตา ราหุลมาตา อโหสิ ปีตา ปน อหเมว อโหสฺตินฺติ ฯ

ฉกฺขณชาตกำ ปฐมำ ฯ

---

๒ นิโครธมิคชาตกำ

นิโครธเมว เสเวยฺยาติ อิมำ สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต กุมาร-กสฺสปตฺเถรสฺส มาตรำ ภิกฺขุนึ อารพฺภ กเถสิ ฯ

สา กิร ราชคหนคเร มหาวิภวสฺส เสฏฺฐิโน ธีตา อโหสิ อุสฺสนฺนกุสลมูลา ปริมทฺทิตสงฺขารา ปจฺฉิมภวิกสตฺตา ฯ อนฺโตกุจฺฉิปฏิโป วิย ตสฺสา หทเย อรหตฺตูปนิสฺสโย ชลติ ฯ อถ สา อตฺตานำ ชานนกาลโต ปฏฺฐาย เคเห อนภิรตา ปพฺพชิตุกามา หุตฺวา มาตาปีตโร อาห อมฺมตาตา มยฺหำ ฆราวาเส จิตฺตำ นาภิรมติ อหำ นิยฺยานิเก พุทฺธสาสเน ปพฺพชิตุกามา ปพฺพาเชถ มนฺติ ฯ อมฺม กึ วเทสิ อิมำ กุลำ พหุวิภวำ ตฺวญฺจ อมฺหากำ เอกธีตา น ลพฺภา ตยา ปพฺพชิตุนฺติ ฯ สา ปุนปฺปุนำ ยาจิตฺวาปี มาตาปีตูนำ สนฺติกา ปพฺพชฺชำ อลภมานา จินฺเตสิ โหตุ ปติกุลำ คตา สามิกำ อาราเธตฺวา ปพฺพชิสฺสามีติ ฯ สา วยปฺปตฺตา ปติกุลำ คนฺตฺวา สีลวตี กลฺยาณธมฺมา อคารำ อชฺฌาวสิ ฯ อถสฺสา สำวาส-

มนฺวาย กุจฺฉิยํ คพฺโภ ปติฏฺฐหิ ฯ สา คพฺภสฺส ปติฏฺฐิตภาวํ น อญฺญาสิ ฯ อถ ตสฺมิ นคเร นกฺขตฺตํ โฆสยิสุ ฯ สกล-นครวาสิโน นกฺขตฺตํ กีฬิสุ ฯ นครํ เทวนครํ วิย อลงฺกตปฏิยตฺตํ อโหสิ ฯ สา ปน ตาว อพารายปิ นกฺขตฺตกีฬาย วตฺตมานาย อตฺตโน สรีรํ น วิลิมฺปติ นาลงฺกโรติ ปกติเวเสเนว จรติ ฯ อถ นํ สามิโก อาห ภทฺเท สกลนครํ นกฺขตฺตนิสฺสิตํ ตฺวํ ปน สรีรํ น ปฏิชคฺคสิ อลงฺการํ น กโรสิ กึการณาติ ฯ สา อาห อยฺยปุตฺต ทฺวตฺติสายเมว กุณเปหิ ปูริตํ สรีรํ กึ อิมินา อลงฺกเตน อยํ หิ กาโย เนว เทวานิมฺมิโต น พฺรหฺมนิมฺมิโต น สุวณฺณมโย น มณิมโย น หริจนฺทนมโย น ปุณฺณกฺก กุมุท-นีลปทุมคพฺภสมฺภโต คถปริปูณโณ อสุจิ น อมโตสถปริปูริโต อถ โข กุณเป ชาโต มาตาเปติกสมฺภโว นิจฺจุจฺฉาทน ปริมทฺทน-เภทน วิทฺธํสนธมฺโม กฏสิวฑฺฒโน ตณฺหุปาทินฺโน โสกานํ นิทานํ ปริเทวานํ วตฺถุ สพฺพโรคานํ อาสโย กมฺมกรณานํ ปฏิคฺคโห อนฺโตปูติ พหิ นิจฺจํ ปคฺฆรติ กิมิกุลานํ อาวาโส สฺวตฺถิกปายาโต มรณปริโยสาโน สพฺพโลกสฺส จกฺขุปเถ ปริวตฺตมาโนปี

อฏฺฐินหารุสํยุตฺโต ตจมํสวิเลปโน
ฉวิยา กาโย ปฏิจฺฉนฺโน ยถาภูตํ น ทิสฺสติ
อนฺตปูโร อุทรปูโร ยกเปพสฺส วตฺถิโน
หทยสฺส ปปฺผาสสฺส วกฺกสฺส ปีหกสฺส จ

สิงฺฆาณิกาย เชพฬสฺส เสทสฺส เมทกสฺส จ
โลหิตสฺส ถสิกาย บีฑสฺส จ วสาย จ ฯ
อถสฺส นวหิ โสเตหิ อสุจิ สวติ สพฺพทา
อกฺขิมฺหา อกฺขิคูถโก กณฺณมฺหา กณฺณคูถโก
สิงฺฆาณิกา จ นาสาโต มุเขน วมติ เอกทา
บีฑำ เสมฺหญฺจ วมติ กายมฺหา เสทชลฺลิกา ฯ
อถสฺส สุสิรำ สีสำ มตฺถลุงฺเคน ปูริตำ ฯ
สุภโต มญฺญตี พาโล อวิชฺชาย ปุรกฺขโต ฯ
อนนฺตาทีนโว กาโย วิสรุกฺขสมูปโม
อาวาโส สพฺพโรคานำ ปุญฺโช ทุกฺขสฺส เกวโล ฯ
สเจ อิมสฺส กายสฺส อนโต พาหิรโต สิยา
ทณฺฑำ นูน คเหตฺวาน กากโสเณ นิวารเย ฯ
ทุคฺคนฺโธ อสุจีกาโย กุณโป อุกฺกรูปโม
นินฺทิโต จกฺขุภูเตหิ กาโย พาลาภินนฺทิโต
อลฺลจมฺมปฏิจฺฉนฺโน นวทฺวาโร มหาวโณ
สมนฺตโต ปคฺฆรติ อสุจิปูติคนฺธิโย ฯ
ยทา จ โส มโต เสติ อุทฺธุมาโต วินีลโก
อปวิฑฺโฑ สุสานสฺมิ อนเปกฺขา โหนฺติ ญาตโย
ขาทนฺติ นำ สุวาณา จ สิงฺคาลา จ พกา กิมิ
กากา คิชฺฌา จ ขาทนฺติ เย จญฺเญ สพฺพปาณิโน ฯ

สุตฺวาน พุทฺธวจนํ ภิกฺขุ จ ญาณวา อธ
โส โข นํ อภิชานาติ ยถาภูตํ หิ ปสฺสติ
ยถา อิทํ ตถา เอตํ ยถา เอตํ ตถา อิทํ
อชฺฌตฺตญฺจ พหิทฺธา จ กาเย นนฺท วรชฺช ห ฯ

อยฺยปุตฺต อิมํ กายํ อลงฺกริตฺวา กึ กริสฺสามิ นนุ อิมสฺส อลงฺกตกรณํ คูถปุณฺณฆฏสฺส พหิจิตฺตกมฺมกรณํ วิย โหตีติ ฯ เสฏฺฐีปุตฺโต ตํ ตสฺสา วจนํ สุตฺวา อาห ภทฺเท ตฺวํ อิมสฺส สรีรสฺส เอวํ โทเส ปสฺสมานา กสฺมา น ปพฺพชิสฺสสีติ ฯ อยฺยปุตฺต อหํ ปพฺพชฺชํ ลภมานา อชฺเชว ปพฺพเชยฺยนฺติ ฯ เสฏฺฐีปุตฺโต สาธุ อหํ ตํ ปพฺพาเชสฺสามีติ วตฺวา มหาทานํ ปวตฺเตตฺวา มหาสกฺการํ กตฺวา มหนฺเตน ปริวาเรน ภิกฺขนปสฺสยฺ ฯ ฯ เนตฺวา นํ ปพฺพาเชนฺโต เทฺวทตฺตปกฺขิยานํ ภิกฺขูนีนํ สนฺติเก ปพฺพาเชสิ ฯ สา ปพฺพชฺชํ ลภิตฺวา ปริปุณฺณสงฺกปฺปา อตฺตมนา อโหสิ ฯ อถสฺสา คพฺเภ ปริปากํ คจฺฉนฺเต อนฺตริยานํ อญฺญตฺตํ หตฺถปาทปีฏฺฐีนํ พหลตฺตํ อุทรปฏลสฺส จ มหตฺตํ ทิสฺวา ภิกฺขุนิโย ตํ ปุจฺฉิสุ อยฺเย ตฺวํ คพฺภินี วิย ปญฺญายสิ กึ เอตนฺติ ฯ อยฺยา อิทํ นาม การณนฺติ น ชานามิ สีลมฺปน เม ปริปุณฺณนฺติ ฯ อถ นํ ตา ภิกฺขุนิโย เทฺวทตฺตสฺส สนฺติกํ เนตฺวา เทฺวทตฺตํ ปุจฺฉิสุ อยฺย อยํ กุลธีตา กิจฺเฉน สามิกํ อาราเธตฺวา ปพฺพชฺชํ ลภิ อิทานิ ปนสฺสา คพฺโภ ปญฺญายติ มยํ อิมสฺส คพฺภสฺส คิหิกาเล วา ปพฺพชิตกาเล วา ลทฺธภาวํ น ชานาม กิทานิ

กโรมาติ ฯ เทวทตฺโต อตฺตโน อพุทฺธภาเวน ชนฺติเมตฺตานุทยา-
นญฺจ นตฺถิตาย เอวำ จินฺเตสิ เทวทตฺตสฺส ปกฺขิกา ภิกฺขุนี
กุจฺฉิยา คพฺภำ ปริหรติ เทวทตฺโต ปน อชฺฌุเปกฺขติเยวาติ มยฺหำ
ครหา อุปฺปชฺชิสฺสติ มยา อิมำ อุปพฺพาเชตุำ วฏฺฏตีติ ฯ โส
อวีมำสิตฺวา เสลคุพฺพำ ปวฏฺฏยมาโน วิย ปกฺขนฺทิตฺวา คจฺฉถ อิมำ
อุปพฺพาเชถาติ อาห ฯ ตา ตสฺส วจนำ สุตฺวา อุฏฺหาย วนฺทิตฺวา
อุปสฺสยำ คตา ฯ อถ สา ทหรา ภิกฺขุนิโย อาห อยฺยา น
เทวทตฺตตฺเถโร พุทฺโธ นปี ตสฺส สนฺติเก มยฺหำ ปพฺพชฺชา
โลเก ปน อคฺคปุคฺคลสฺส สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส สนฺติเก มยฺหำ ปพฺพชฺชา
สา ปน เม ทุกฺเขน ลทฺธา มา นำ อนฺตรธาเปถ เอถ มำ
คเหตฺวา สตฺถุ สนฺติเก เชตวนำ คจฺฉถาติ ฯ ตา ตำ อาทาย
ราชคหา ปญฺจจตฺตาฬีสโยชนิกมคฺคำ อติกฺกมฺม อนุปุพฺเพน เชตวนำ
ปตฺวา สตฺถารำ วนฺทิตฺวา ตมตฺถำ อาโรเจสุำ ฯ

สตฺถา จินฺเตสิ กญฺจาปี คิหิกาเล เอติสฺสา คพฺโภ ปติฏฺฐิโต
เอวำ สนฺเตปี สมโณ โคตโม เทวทตฺเตน ชหิตกำ อาทาย จรตีติ
อญฺญติตฺถิยานำ โอกาโส ภวิสฺสติ ตสฺมา อิมำ กถำ ปจฺฉินฺทิตุำ
สราชิกาย ปริสาย มชฺเฌ อิมำ อธิกรณำ วินิจฺฉิตุำ วฏฺฏตีติ ฯ ปุนทิวเส
ราชานำ ปเสนทิโกสลำ มหาอนาถปิณฺฑิกำ จูฬอนาถปิณฺฑิกำ วิสาขำ
มหาอุปาสิกำ อญฺญานิ จ อภิญฺญาตานิ มหากุลานิ ปกฺโกสาเปตฺวา
สายณฺหสมเย จตูสุ ปริสาสุ สนฺนิปติตาสุ อุปาลิตฺเถรำ อามนฺเตสิ

คจฺฉ จตุปริสมชฺเฌ อิมสฺสา ทหรภิกฺขุนิยา กมฺมํ โสเธหีติ ฯ สาธุ ภนฺเตติ เถโร ปริสมชฺฌํ คนฺตฺวา อตฺตโน ปญฺญตฺตาสเน นิสีทิตฺวา รญฺโญ ปุรโต วิสาขํ อุปาสิกํ ปกฺโกสาเปตฺวา อิมํ อธิกรณํ ปฏิจฺฉาเปสิ คจฺฉ วิสาเข อยํ ทหรา อสุกมาเส อสุกทิวเส ปพฺพชิตาติ ตตฺตโต ญตฺวา อิมสฺส คพฺภสฺส ปุเร วา ปจฺฉา วา ลทฺธภาวํ ชานาหีติ ฯ อุปาสิกา สาธูติ สมฺปฏิจฺฉิตฺวา สาณิ ปริกฺขิปาเปตฺวา อนฺโตสาณิยํ ทหรภิกฺขุนิยา หตฺถปาทนาภิอุทรปริโยสานานิ โอโลเกตฺวา มาสทิวเส สมาเนตฺวา คิหิภาเว คพฺภสฺส ลทฺธภาวํ ตตฺตโต ญตฺวา เถรสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา ตมตฺถํ อาโรเจสิ ฯ เถโร จตุปริสมชฺเฌ ตํ ภิกฺขุนิ สุทฺธมกาสิ ฯ สา สุทฺธา หุตฺวา ภิกฺขุสงฺฆญฺจ สตฺถารญฺจ วนฺทิตฺวา ภิกฺขุนีหิ สทฺธิ อปสฺสยเมว คตา ฯ สา คพฺภสฺส ปริปากมนฺวาย ปทุมุตฺตรปาทมูเล ปติฏฺฐิตปฏฺฐนํ มหานุภาวํ ปุตฺตํ วิชายิ ฯ อเถกทิวสํ ราชา ภิกฺขุนีอุปสฺสยสมีเปน คจฺฉนฺโต ทารกสทฺทํ สุตฺวา อมจฺเจ ปุจฺฉิ ฯ อมจฺจา ตํ การณํ ญตฺวา เทว สา ทหรภิกฺขุนี ปุตฺตํ วิชายิ ตสฺเสว โส สทฺโทติ อาหํสุ ฯ ภิกฺขุนีนํ ภเณ ทารกชคฺคนนฺนาม ปลิโพโธ มยํ นํ ปฏิชคฺคิสฺสามาติ ฯ ราชา ตํ ทารกํ นาฏกิตฺถึ ทาเปตฺวา กุมารปริหาเรน วฑฺฒาเปสิ ฯ นามคหณทิวเส จสฺส กสฺสโปติ นามํ อกํสุ ฯ อถ นํ กุมารปริหาเรน วฑฺฒิตตฺตา กุมารกสฺสโปติ ญญฺชานิสุ ฯ โส สตฺตวสฺสิกกาเล สตฺถุ สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา ปริปุณฺณวีสติวสฺโส อุปสมฺปทํ ลภิตฺวา คจฺฉนฺเต

กาเล ธมฺมกถิเกสุ จิตฺรกถิโก อโหสิ ฯ อถ นํ สตฺถา เอตทคฺคํ ภิกฺขเว มม สาวกานํ จิตฺรกถิกานํ ยทิทํ กุมารกสฺสโปติ เอตทคฺเค ฐเปสิ ฯ โส ปจฺฉา วมฺมิกสุตฺเต อรหตฺตํ ปาปุณิ ฯ มาตาปิสฺส ภิกฺขุนี วิปสฺสิตฺวา มคฺคผลํ ปตฺตา ฯ กุมารกสฺสปตฺเถโร พุทฺธสาสเน คคนมชฺเฌ ปุณฺณจนฺโท วิย ปากโฏ ชาโต ฯ

อเถกทิวสํ ตถาคโต ปจฺฉาภตฺเต พีณฺฑปาตปฏิกฺกนฺโต ภิกฺขูนํ โอวาทํ ทตฺวา คนฺธกุฏึ ปาวิสิ ฯ ภิกฺขู โอวาทํ คเหตฺวา อตฺตโน อตฺตโน รตฺติฏฺฐานทิวาฏฺฐาเนสุ ทิวสภาคํ เขเปตฺวา สายณฺหสมเย ธมฺมสภายํ สนฺนิปติตฺวา อาวุโส เทวทตฺเตน อตฺตโน อพุทฺธภาเวน เจว ชนฺติเมตฺตาทีนญฺจ อภาเวน กุมารกสฺสปตฺเถโร จ เถรี จ อุโภ นาสิตา สมฺมาสมฺพุทฺโธ ปน อตฺตโน ธมฺมราชตาย เจว ชนฺติเมตฺตานุทยสมฺปตฺติยา จ อุภินฺนํ เตสํ ปจฺจโย ชาโตติ พุทฺธคุเณ วณฺณยมานา นิสีทึสุ ฯ สตฺถา พุทฺธลีฬาย ธมฺมสภํ อาคนฺตฺวา ปญฺญตฺตาสเน นิสีทิตฺวา กาย นุตฺถ ภิกฺขเว เอตรหิ กถาย สนฺนิสินฺนาติ ปุจฺฉิ ฯ ภนฺเต ตุมฺหากเมว คุณกถายาติ สพฺพํ อาโรจยึสุ ฯ น ภิกฺขเว ตถาคโต อิทาเนว อิเมสํ อุภินฺนํ ปจฺจโย จ ปฏิฏฺฐา จ ชาโต ปุพฺเพปี อโหสิเยวาติ ฯ ภิกฺขู ตสฺสตถสฺสาวิภาวตถาย ภควนฺตํ ยาจึสุ ฯ ภควา ภวนฺตเรน ปฏิจฺฉนฺนํ การณํ ปากฏํ อกาสิ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ การยมาเน โพธิสตฺโตปี มิคโยนิยํ ปฏิสนฺธึ คณฺหิ ฯ โส มาตุ กุจฺฉิโต นิกฺขมนฺโต

สุวณฺณวณฺโณ อโหสิ ฯ อกฺขีนิสฺส มณิคุพฺพสทิสานิ อเหสุ์ สิงฺคานิ รชตวณฺณานิ มุขํ รตฺตกมฺพลปุญฺชวณฺณํ หตฺถปาท-ปริยนฺตา ลาขารสปริกมฺมกตา วิย พาหาสิ จามริ วิย อโหสิ ฯ สรีรมฺปนสฺส มหนฺตํ อสฺสโปตกปฺปมาณํ อโหสิ ฯ โส ปญฺจ-สตปริวาโร อรญฺเญ วาสํ กปฺเปสิ นาเมน นิโครฺธมิคราชา นาม ฯ อวิทูเร ปนสฺส อญฺโญปิ ปญฺจมิคสตปริวาโร สาขมิโค นาม วสติ ฯ โสปิ สุวณฺณวณฺโณ อโหสิ ฯ เตน สมเยน พาราณสิราชา มิควรปสุโต โหติ วินา มํเสน น ภุญฺชติ ฯ มนุสฺสานํ กมฺมจฺเฉทํ กตฺวา สพฺเพ เนคมชนปเท สนฺนิปาเตตฺวา เทวสิกํ มิควธํ คจฺฉติ ฯ มนุสฺสา จินฺเตสุ์ อยํ ราชา - อมฺหากํ กมฺมจฺเฉทํ กโรติ ยนฺนูน มยํ อุยฺยาเน มิคานํ นิวาปํ ฐปยิตฺวา ปานียํ สมฺปาเทตฺวา พหู มิเค อุยฺยานํ ปเวเสตฺวา ทฺวารํ พนฺธิตฺวา รญฺโญ นิยฺยาเทยฺยามาติ ฯ เต สพฺเพ อุยฺยาเน มิคานํ นิวาปติณํ โรเปตฺวา อุทกํ สมฺปาเทตฺวา ทฺวารํ โยเชตฺวา วาคุรานิ อาทาย มุคฺคราทินานาวุธหตฺถา อรญฺญํ ปวิสิตฺวา มิเค ปริเยสมานา มชฺเฌ ฐิเต มิเค คณฺหิสฺสามาติ โยชนมตฺตํ ฐานํ ปริกฺขิปิตฺวา สงฺฆิปมานา นิโครฺธมิคสาขมิคานํ วสนฏฺฐานํ มชฺเฌ จ กตฺวา ปริกฺขิปิสุ์ ฯ อถ นํ มิคคณํ ทิสฺวา รุกฺขคุมฺพาทโย จ ภูมิ์ จ มุคฺคเรหิ ปหรนฺตา มิคคณํ คหนฏฺฐานโต นีหริตฺวา อสิสตฺติธนุอาทีนิ อาวุธานิ อุคฺคิริตฺวา มหานาทํ นทนฺตา ตํ มิคคณํ อุยฺยานํ ปเวเสตฺวา ทฺวารํ ปิธาย ราชานํ อุปสงฺกมิตฺวา เทว นิวทฺธ

มิควธำ คจฺฉนฺตา อมฺหากำ กมฺมำ นาเสถ อมฺเหหิ อรญฺญโต มิเค อาเนตฺวา ตุมฺหากำ อุยฺยานำ ปูริตำ อิโต ปฏฺฐาย เตสำ มำสำ ขาทถาติ ราชานำ อาปุจฺฉิตฺวา ปกฺกมิๆสุ ฯ

ราชา เตสำ วจนำ สุตฺวา อุยฺยานำ คนฺตฺวา มิเค โอโลเกนฺโต เทฺว สุวณฺณมิเค ทิสฺวา เตสำ อภยำ อทาสิ ฯ ตโต ปฏฺฐาย ปน กทาจิ สามำ คนฺตฺวา เอกำ มิคำ วิชฺฌิตฺวา อาเนติ ฯ กทาจิสฺส ภตฺตการโก คนฺตฺวา วิชฺฌิตฺวา อาหรติ ฯ มิคา ธนุำ ทิสฺวาว มรณภเยน ตชฺชิตา ปลายนฺติ เทฺว ตโย ปหาเร ลภิตฺวา กิลมนฺติปี คิลานาปี โหนฺติ มรณำปี ปาปุณนฺติ ฯ มิคคณา ตำ ปวุตฺติ โพธิสตฺตสฺส อาโรเจสุำ ฯ โส สาขำ ปกฺโกสาเปตฺวา อาห สมฺม พหู มิคา นสฺสนฺติ เอกำเสน มริตพฺเพ สติ อิโต ปฏฺฐาย มา กณฺเฑน มิเค วิชฺฌนฺตุ ธมฺมคณฺฑิกฏฺฐาเน มิคานำ วาโร โหตุ เอกทิวสำ มม ปริสาย วาโร ปาปุณาตุ เอกทิวสำ ตว ปริสาย ปาปุณาตุ วารปฺปตฺโต มิโค คนฺตฺวา ธมฺมคณฺฑิกาย สีสำ ฉิเปตฺวา นิปชฺชตุ เอวำ สนฺเตปี มิคา ภีตา น ภวิสฺสนฺตีติ ฯ โส สาธูติ สมฺปฏิจฺฉิ ฯ ตโต ปฏฺฐาย วารปฺปตฺโต มิโค คนฺตฺวา ธมฺมคณฺฑิกาย คีวำ ฉิเปตฺวา นิปชฺชติ ฯ ภตฺตการโก อาคนฺตฺวา ตตฺถ นิปนฺนกเมว คเหตฺวา คจฺฉติ ฯ อเถกทิวสำ สาขมิคสฺส ปริสาย เอกิสฺสา คพฺภินมิคิยา วาโร ปาปุณาติ ฯ สา สาขำ อุปสงฺกมิตฺวา สามิ อหำ คมฺภินี ปุตฺตกำ วิชายิตฺวา เทฺว ชนา วารำ คมิสฺสาม มยฺหำ วารำ อติกฺกาเมหีติ อาห ฯ

โส น สกฺกา ตว วารํ อญฺเญสํ ปาเปตุ ตฺวเมว ตุยฺหํ ปุตฺตํ ชานิสฺสสิ คจฺฉาหีติ อาห ฯ สา ตสฺส สนฺติกา อนุคฺคหํ อลภมานา โพธิสตฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา เอตมตฺถํ อาโรเจสิ ฯ โส ตสฺสา วจนํ สุตวา จินเตสิ ปพเพ โพธิสตฺตา หิ ปเรสํ ทุกฺขํ ทิสฺวา อตฺตโน ชีวิตํ นาเปกฺขนฺติ อตฺตหิตโต ปรหิตเมว เตสํ ครุตรํ โหติ

สยํ ชีวนฺติ สกุณา ปสู สพฺเพ วเน มิคา
ชีวยนฺติ ปเร ธีรา สนฺโต สตฺตหิเต รตา
วิตฺตํ องฺคญฺจ ปาณญฺจ จตฺตํ เตหิ หิตาย จ ฯ
โส สมฺโถ พหู สตฺเต สนฺตาเรสฺสํ สเทวเก
อิมินา สารหีเนน กาเยน จ อปุญฺญตา
อหเมเต นูน ยํ ลาภี ลภิสฺสามิ สยํ ธุวนฺติ ฯ

อิติ จินเตตฺวา อาห โหตุ คจฺฉ ตฺวํ อหเมเต วารํ อติกฺกมิสฺสามีติ ฯ สยํ คนฺตฺวา ธมฺมคณฺฑิกาย สีสํ กตฺวา นิปชฺชิ ฯ ภตฺตการโก ตุ ทิสฺวา ลทฺธาภโย มิคราชา คณฺฑิกาย นิปนฺโน กินฺนุ โข การณนฺติ เวเคน คนฺตฺวา รญฺโญ อาโรเจสิ ฯ ราชา ตาวเทว รถํ อารุยฺห มหนฺเตน ปริวาเรน คนฺตฺวา โพธิสตฺตํ ทิสฺวา อาห สมฺม มิคราช นนุ มยา ตุมฺหากํ อภยํ ทินฺนํ กสฺมา ตฺวํ อิธ นิปนฺโนสีติ ฯ มหาราช คพฺภินี มิคี อาคนฺตฺวา มม วารํ อญฺญสฺส มิคสฺส ปาเปหีติ อาห น สกฺกา โข ปน มยา เอกสฺส มรณทุกฺขํ อญฺญสฺส อุปริ ขิปีตุ สฺวาหํ อตฺตโน ชีวิตํ

ตสฺสา ทตฺวา ตสฺสา สนฺตกำ มรณำ คเหตฺวา อิธ นิปนฺโน มา อญฺญำ กิญฺจิ อาสงฺกิตฺถ มหาราชาติ ฯ ราชา อาห สามิ สุวณฺณมิคราช มยา น ตาทิโส ขนฺติเมตฺตานุทยสมฺปนฺโน มนุสฺเสสุปิ ทิฏฺปุพฺโพ เตน เต ปสนฺโนสฺมิ อุฏฺเหิ ตุยฺหญฺจ ตสฺสา จ อภยำ ทมฺมีติ ฯ ทฺวีหิ อภเย ลทฺเธ อวเสสา กิำ กริสฺสนฺติ นรินฺทาติ ฯ อวเสสานมฺปี อภยำ ทมฺมิ สามีติ ฯ มหาราช เอวำปี อุยฺยาเนเยว มิคา อภยำ ลภิสฺสนฺติ เสสา กิำ กริสฺสนฺตีติ ฯ เอเตสมฺปี อภยำ ทมฺมิ สามีติ ฯ มหาราช มิคา ตาว อภยำ ลภนฺติ เสสา จตุปฺปาทา กิำ กริสฺสนฺตีติ ฯ เอเตสมฺปี อภยำ ทมฺมิ สามีติ ฯ มหาราช จตุปฺปาทา ตาว อภยำ ลภนฺติ ทิชคณา กิำ กริสฺสนฺตีติ ฯ เอเตสมฺปี อภยำ ทมฺมิ สามีติ ฯ มหาราช ทิชคณา ตาว อภยำ ลภิสฺสนฺติ อุทเก วสนกมจฺฉา กิำ กริสฺสนฺตีติ ฯ เอเตสมฺปี อภยำ ทมฺมิ สามีติ ฯ เอวำ มหาสตฺโต ราชานำ สพฺพสตฺตานำ อภยำ ยาจิตฺวา อุฏฺฐาย ราชานำ ปญฺจสุ สีเลสุ ปติฏฺฐาเปตฺวา ธมฺมญฺจร มหาราช มาตาปีตูสุ ปุตฺตธีตาสุ พฺราหฺมณคหปติเกสุ เนคมชานปเทสุ ธมฺเม จรนฺโต สมำ จรนฺโต กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา สุคติ สคฺคำ โลกำ คมิสฺสสีติ รญฺโญ พุทฺธลีพฺหาย ธมฺมำ เทเสตฺวา กติปาหำ อุยฺยาเน วสิตฺวา รญฺโญ โอวาทำ ทตฺวา มิคคณปริวุโต อรญฺญำ ปาวิสิ ฯ สาปี โข มิคเธนุ ปุปฺผกณฺณิกสทิสำ ปุตฺตำ วิชายิ ฯ โส กิพมาโน สาขมิคสฺส สนฺติกำ คจฺฉติ ฯ อถ นำ มาตา ตสฺส สนฺติกำ คจฺฉนฺตำ ทิสฺวา ปุตฺต อิโต ปฏฺฐาย มา เอตสฺส สนฺติกำ คจฺฉ นิโครธสฺเสว

สนฺติกํ คจฺเฉยฺยาสีติ โอวทนฺติ อิมํ คาถมาห

นิโครฺธเมว เสเวยฺย น สาขํ อุปสํวเส
นิโครฺธสฺมิ มตํ เสยฺโย ยญฺเจ สาขสฺมิ ชีวิตนฺติ ฯ

ตตถ นิโครฺธเมว เสเวยยาติ ตาต ตวํ วา อญฺโญ วา อตฺตโน หิตกาโม นิโครฺธเมว เสเวยฺย ภเชยฺย นํ อุปสงฺกเมยฺย ฯ น สาขํ อุปสํวเสติ สาขมิคํ ปน น อุปสํวเส อุปคมฺม น สํวเสยฺย เอตํ นิสฺสาย ชีวิตํ น กปฺเปยฺย ฯ นิโครฺธสฺมิ มตํ เสยฺโยติ นิโครฺธ-รญฺโญ ปาทมูเล มรณมฺปี เสยฺโย วรํ อุตฺตมํ ฯ ยญฺเจ สาขสฺมิ ชีวิตนฺติ ยมฺปน สาขสฺส สนฺติเก ชีวิตํ ตํ เนว เสยฺโย น วรํ อุตฺตมนฺติ อตฺโถ ฯ

ตโต ปฏฺจาย ปน อภยตฺถรกา มิคา มนุสฺสานํ สสฺสานิ ขาทนฺติ ฯ มนุสฺสา ลทฺธาภยา อิเมติ มิเค ปหริตุํ วา ปลาเปตุํ วา น วิสหนฺติ ฯ เต ราชงฺคเณ สนฺนิปติตฺวา รญฺโญ ตมตฺถํ อาโรเจสุํ ฯ ราชา มยา ปสนฺเนน นิโครฺธมิคราชสฺส วโร ทินฺโน อหํ รชฺชํ ชเหยฺยํ น จ ตํ ปฏิญฺญํ ภินฺทามิ คจฺฉถ น โกจิ มม วิชิเต มิเค ปหริตุ ลภตีติ อาห ฯ นิโครฺธมิโค ตํ ปวุตฺติ สุตฺวา มิคคณํ สนฺนิปาตาเปตฺวา อิโต ปฏฺจาย ปเรสํ สสฺสํ ขาทิตุ น ลภถาติ มิเค โอวทิตฺวา มนุสฺสานํ อาโรจาเปสิ อิโต ปฏฺจาย สสฺสการกา มนุสฺสา สสฺสรกฺขนตฺถํ วติ มา กโรนฺตุ เขตฺตํ ปน อาวิชฺฌิตฺวา ปณฺณสญฺญํ พนฺธนฺตูติ ฯ ตโต ปฏฺจาย กิร เขตฺเตสุ ปณฺณพนฺธนสญฺญา อุทปาทิ ฯ ตโต ปฏฺจาย ปณฺณ-

สญฺญํ อติกฺกมนกมิโค นาม นตฺถิ ฯ อยํ กิร เนสํ โพธิสตฺตโค ลทฺธโอวาโท ฯ เอวํ มิคคณํ โอวทิตฺวา โพธิสตฺโต ยาวตายุกํ ฐตฺวา สทฺธึ มิเคหิ ยถากมฺมงฺคโต ฯ ราชาปี โพธิสตฺตสฺส โอวาเท ฐตฺวา ปญฺญานิ กตฺวา ยถากมฺมงฺคโต ฯ

สตฺถา น ภิกฺขเว อิทาเนวาหํ เถริยา จ กุมารกสฺสปสฺส จ อวสฺสโย ชาโต ปุพฺเพปี อวสฺสโยเยวาติ อิมญฺจ ธมฺมเทสนํ อาหริตฺวา จตุสจฺจเทสนํ วินิวตฺเตตฺวา เทฺว วตฺถูนิ กเถตฺวา อนุสนฺธึ ฆเฏตฺวา ชาตกํ สโมธาเนสิ ตทา สาขมิโค เทวทตฺโต อโหสิ ปริสาปีสฺส เทวทตฺตปริสาว มิคเธนุ เถรี อโหสิ ปุตฺโต กุมารกสฺสโป ราชา อานนฺโท นิโครธมิคราชา ปน อหเมว อโหสินฺติ ฯ

นิโครธชาตกํ ทุติยํ ฯ

---

๓ กณฺหินชาตกํ

ธิรตฺถุ กณฺหินํ สตฺถนฺติ อิทํ สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต ปุราณทุติยิกปฺปโลภนํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตํ อฏฺฐนิปาเต อินฺทฺริยชาตเก อาวิภวิสฺสติ ฯ ภควา ปน ตํ ภิกฺขุ เอตทโวจ ภิกฺขุ ปุพฺเพปี ตฺวํ เอตํ มาตุคามํ นิสฺสาย ชีวิตกฺขยํ ปตฺวา วิตจฺฉิเกสุ องฺคารตเฬสุ ปกฺโกสีติ ฯ ภิกฺขู ตสฺสตฺถสฺสาวิภาวตฺถาย ภควนฺตํ ยาจิสุ ฯ ภควา ภวนฺตเรน

ปฏิจฺฉนฺนํ การณํ ปากฏมกาสิ ฯ อิโต ปรมฺปน ภิกฺขูนํ อายาจนํ ภวนฺตรปฺปฏิจฺฉนฺนตญฺจ อวตฺวา อตีตํ อาหริ เอตฺตกเมว วกฺขาม ฯ เอตฺตเก วุตฺเตปี อายาจนํ พลาหกคพฺภโต จนฺทนิหรณูปมา จ ภวนฺตรปฺปฏิจฺฉนฺนการณภาโว จาติ สพฺพเมตํ เหฏฺฐาวุตฺตนเยเนว โยเชตฺวา เวทิตพฺพํ ฯ

อตีเต มคธรฏฺเฐ ราชคเห มคธราชา นาม รชฺชํ การเส ฯ มคธวาสีกานํ สสฺสสมเย มิคานํ มหาปริปนฺโถ โหติ ฯ เต อรญฺเญ ปพฺพตปาทํ ปวิสนฺติ ฯ เอโก อรญฺญวาสี ปพฺพเตยฺยมิโค เอกาย คามวาสินิยา มิคโปติกาย สทฺธิ สนฺถวํ กตฺวา เตสํ มิคานํ ปพฺพต-ปาทโต โอรุยฺห ปุน คามนฺตํ โอติณฺณกาเล มิคโปติกาย ปฏิพทฺธ-จิตฺตตาย เตหิ สทฺธิเยว โอตริ ฯ อถ นํ สา อาห ตฺวํ โขสิ อยฺย ปพฺพเตยฺโย พาลมิโค คามนฺโต จ นาม สาสงฺโก สปฺปฏิภโย มา อมฺเหหิ สทฺธิ โอตราติ ฯ โส ตสฺสา ปฏิพทฺธจิตฺตตาย อนิวตฺติตฺวา ตาย สทฺธิเยว อคมาสิ ฯ มคธวาสิโน อิทานิ มิคานํ ปพฺพตปาทา โอตรณกาโลติ ญตฺวา มคฺเค ปฏิจฺฉนฺนโกฏฺฐเกสุ ติฏฺฐนฺติ ฯ เตสมฺปี ทฺวินฺนํ อาคมนมคฺเค เอโก ลุทฺทโก ปฏิจฺฉนฺนโกฏฺฐเก ฐิโต โหติ ฯ มิคโปติกา มนุสฺสคนฺธํ ฆายิตฺวา เอโก ลุทฺทโก ฐิโต ภวิสฺสตีติ ตํ พาลมิคํ ปุรโต กตฺวา สยํ ปจฺฉโต อโหสิ ฯ ลุทฺทโก เอเกเนว สรปฺปหาเรน มิคํ ตตฺเถว ปาเตสิ ฯ มิคโปติกา ตสฺส วิทฺธภาวํ ญตฺวา อุปฺปติตฺวา วาตเวคคติยา ปลายิ ฯ ลุทฺทโก โกฏฺฐกโต นิกฺขมิตฺวา มิคํ โอกฺกนฺติตฺวา อคฺคึ กตฺวา วิตจฺฉิเกสุ

องฺคาเรสุ มธุรมํสํ ปจิตฺวา ขาทิตฺวา ปานิยํ ปิวิตฺวา อวเสสํ โลหิตวินฺทูหิ ปคฺฆรนฺเตหิ กาเชนาทาย ทารเก โตเสนฺโต ฆรํ อคมาสิ ฯ ตทา โพธิสตฺโต ตสฺมิ์ วนสณฺเฑ เทวตา หุตฺวา นิพฺพตฺโต โหติ ฯ โส ตํ การณํ ทิสฺวา อิมสฺส พาลมิคสฺส มรณํ เนว มาตรํ นิสฺสาย น ปิตรํ อถ โข กามํ นิสฺสาย กามนิมิตฺตญฺหิ สตฺตา สุคติยํ หตฺถจฺเฉทาทิ์ ทุคฺคติยญฺจ ปญฺจวิธพนฺธนาทิ์ นานปฺปการํ ทุกฺขํ ปาปุณนฺติ ปเรสํ มรณทุกฺขุปฺปาทนํ นาม อิมสฺมิ์ โลเก ครหิตเมว ยํ ชนปทํ มาตุคาโม วิจาเรติ อนุสาสติ โส อิตฺถิปริณายโก ชนปโทปิ ครหิโตว เย สตฺตา มาตุคามสฺส วสํ คจฺฉนฺติ เตปิ ครหิตาเยวาติ เอกาย คาถาย ตีณิ ครหวตฺถูนิ ทสฺเสตฺวา วนเทวตาสุ สาธุการํ ทตฺวา คนฺธปุปฺผาทีหิ ปูชยมานาสุ มธุรสฺสเรน ตํ วนสณฺฑํ อุนฺนาเทนฺโต อิมาย คาถาย ธมฺมํ เทเสสิ

ธิรตฺถุ กณฺหินํ สลฺลํ ปุริสํ คาฬฺหเวธินํ
ธิรตฺถุ ตํ ชนปทํ ยตฺถิตฺถี ปริณายิกา
เต วาปิ ธิกฺกิตา สตฺตา เย อิตฺถินํ วสํ คตาติ ฯ

ตตฺถ ธิรตฺถูติ ครหนตฺเถ นิปาโต ฯ สุวายมิธ อุตฺตาสนอุพฺเพควเสน ครหเน ทฏฺฐพฺโพ ฯ อุตฺตสิตฺวุพฺพิคฺโค หิ โหนฺโต โพธิสตฺโต เอวมาห ฯ กณฺหมสฺส อตฺถีติ กณฺหี ฯ ตํ กณฺหินฺ ฯ ตมฺปน กณฺหํ อนุปวิสนฏฺเฐน สลฺลนฺติ วุจฺจติ ตสฺมา กณฺหินํ สลฺลนฺติ เอตฺถ สลฺลกณฺหินนฺติ อตฺโถ ฯ สลฺลํ วา อสฺส อตฺถีติ

สฺโล ฯ ตำ สฺลฺลำ ฯ มหนฺตำ วณมุขำ กตฺวา พลวปฺปหารำ ททนฺโต คาพฺหำ วิชฺฌีติ คาพฺหเวธิ ฯ ตำ คาพฺหเวธินำ ฯ นานปฺปการเกน กณฺเฑน กุมฺภปฺปมาณสฺส ฐานสฺส ผเลน อุชุกคมเนเนว สฺลฺเลน สมนฺนาคตำ คาพฺหเวธินำ ปุริสำ ธิรตฺถุ อยเมตฺถ อตฺโถ ฯ ปริณายิกาติ อิสฺสรา สำวิธายิกา ฯ ธิกฺกิตาติ ครหิตา ฯ เสสเมตฺถ อุตฺตานตฺถเมว ฯ

อิโต ปรมฺปน เอตฺตกมฺปี อวตฺวา ยำ ยำปี อนุตฺตานำ ตำ ตเทว วณฺณยิสฺสาม ฯ เอวำ เอกาย คาถาย ติณิ ครหวตฺถูนิ ทสฺเสตฺวา โพธิสตฺโต วนำ อุนฺนาเทตฺวา พุทฺธลีพฺหาย ธมฺมำ เทเสสิ ฯ

สตฺถา อิมำ ธมฺมเทสนำ อาหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสสิ ฯ สจฺจปริโยสาเน อุกฺกณฺฐิตภิกฺขุ โสตาปตฺติผเล ปติฏฺฐหิ ฯ สตฺถา เทฺว วตฺถูนิ กเถตฺวา อนุสนฺธิ ฆเฏตฺวา ชาตกำ สโมธาเนสิ ฯ อิโต ปรมฺปน เทฺว วตฺถูนิ กเถตฺวาติ อิทำ อวตฺวา อนุสนฺธิ ฆเฏตฺวาติ เอตฺตกเมว วกฺขามิ ฯ อวุตฺตมฺปี ปน เหฏฺฐาวุตฺตนเยเนว โยเชตฺวา คเหตพฺพำ ฯ ตทา ปพฺพเตยฺยมิโค อุกฺกณฺฐิตภิกฺขุ อโหสิ มิคโปติกา ปุราณทุติยิกา กาเมสุ โทสำ ทสฺเสตฺวา ธมฺมเทสิก-เทวตา ปน อหเมว อโหสิ๋ติ ฯ

กณฺหินชาตกำ ตติยำ ฯ

---

๔ วาตมิคชาตกำ

น กิรฺถิ รเสหิ ปาปีโยหิ อิทำ สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต จพฺพีณฑปาติกติสฺสตฺเถรำ อารพฺภ กเถสิ ฯ

สตฺถริ กิร ราชคหำ อุปนิสฺสาย เวพฺภเน วิหรนฺเต ติสฺสกุมาโร นาม มหาวิภวสฺส เสฏฺฐิกุลสฺส ปุตฺโต เอกทิวสำ เวพฺภนำ คนฺตฺวา สตฺถุ ธมฺมเทสนำ สุตฺวา ปพฺพชิตฺวา ปพฺพชฺชำ ยาจิตฺวา มาตาปีตูหิ อนนุญฺญาตตฺตา ปฏิกฺขิตฺโต สตฺตาหำ ภตฺตจฺเฉทำ กตฺวา รฏฺฐปาลตฺเถโร วิย มาตาปีตโร อนุชานาเปตฺวา สตฺถุ สนฺติเก ปพฺพชิ ฯ สตฺถา ตำ ปพฺพาเชตฺวา อฑฺฒมาสมตฺตำ เวพฺภเน วิหริตฺวา เชตวนำ อคมาสิ ฯ ตตฺรายำ กุลปุตฺโต เตรส ธุตงฺคานิ สมาทาย สาวตฺถิยำ สปทานำ บิณฺฑาย จรนฺโต กาลำ วีตินาเมสิ จูพฬีณฑปาติกติสฺสตฺเถโร นามาติ วุตฺโต คคนตเล ปุณฺณจนฺโท วิย พุทฺธสาสเน ปากโฏ ปญฺญาโต อโหสิ ฯ

ตสฺมิำ กาเล ราชคเห นกฺขตฺตกีฬาย วตฺตมานาย เถรสฺส มาตาปีตโร ยำ ตสฺส คิหิกาเล อโหสิ อาภรณภณฑกำ ตำ รชตจงฺโกฏเก นิกฺขิปีตฺวา อุเร ฐเปตฺวา อญฺญาสุ นกฺขตฺตกีฬาสุ อมฺหากำ ปุตฺโต อิมินา อลงฺกาเรน อลงฺกโต นกฺขตฺตำ กีฬติ ตำ โน เอกปุตฺตกำ คเหตฺวา สมโณ โคตโม สาวตฺถินครำ คโต กหำ นุ โข โส เอตรหิ นิสินฺโน กหำ ฐิโตติ วตฺวา โรทนฺติ ฯ อเถกา วณฺณทาสึ ตำ กุลำ คนฺตฺวา เสฏฺฐิภริยำ โรทนฺตึ ทิสฺวา ปุจฺฉิ กึ อยฺเย โรทสีติ ฯ

สา ตมตฺถ์ อาโรเจสิ ฯ กิ์ ปน อยฺเย อยฺยปุตฺโต ปี์ยายติ์ติ ฯ อสุกญฺจ อสุกญฺจาติ ฯ สเจ ตุมฺเห อิมสฺมิ์ เคเห สพฺพ์ อิสฺสริยฺ มยฺหิ์ เทถ อหนฺเต ปุตฺตฺ อาเนสฺสามิ์ติ ฯ เสฏฺฐีภริยา สาธูติ สมฺปฏิจฺฉิตฺวา ปริพฺพยฺ ทตฺวา มหนฺเตน ปริวาเรน ตฺ อุยฺโยเชสิ คจฺฉ อตฺตโน วเสน มม ปุตฺตฺ อาเนหิ์ติ ฯ สา ปฏิจฺฉนฺนยาเน นิสีนฺนา สาวตฺถิ์ คนฺตฺวา เถรสฺส ภิกฺขาจารวี์ถิยฺ นิวาสฺ์ คเหตฺวา เสฏฺฐีกุลา อาคตมนุสฺเส เถรสฺส อทสฺเสตฺวา อตฺตโน ปริวาเรเนว ปริวุตา เถรสฺส ปี์ณฺฑาย ปวิฏฺฐ์สฺส อาทิโตว อุฬุงฺกยาคุญฺจ รสกภิกฺขญฺจ ทตฺวา รสตณฺหาย พนฺธิตฺวา อนุกฺกเมน เคเห นิสี์ทาเปตฺวา ภิกฺขฺ์ ททมานา เถรสฺส อตฺตโน วสฺ์ อุปคตภาวฺ์ ญตฺวา คิลานาลยฺ์ ทสฺเสตฺวา อนฺโตคพฺเภ นิปชฺชิ ฯ เถโรปี์ ภิกฺขาจารเวลาย สปทานฺ์ จรนฺโต เคหทฺวารฺ์ อคมาสิ ฯ ปริชโน เถรสฺส ปตฺตฺ์ คเหตฺวา เถรฺ์ ฆเร นิสี์ทาเปสิ ฯ เถโร นิสี์ทิตฺวา กหฺ์ อุปาสิกาติ ปุจฺฉิ ฯ คิลานา ภนฺเต ตุมฺหากฺ์ ทสฺสนฺ์ อิจฺฉติ์ติ ฯ โส รสตณฺหาย พนฺโธ อตฺตโน วตฺตสมาทานฺ์ ภินฺทิตฺวา ตสฺสา นิปนฺนฏฺฐานฺ์ ปาวิสิ ฯ สา อตฺตโน อาคตการณฺ์ กเถตฺวา ตฺ์ ปโลเภตฺวา รสตณฺหาย พนฺธิตฺวา อุปฺปพฺพาเชตฺวา อตฺตโน วเส ฐเปตฺวา ยาเน นิสี์ทาเปตฺวา มหนฺเตน ปริวาเรน ราชคหเมว อคมาสิ ฯ สา ปวุตฺติ ปากฏา ชาตา ฯ ภิกฺขู ธมฺมสภายฺ์ สนฺนิสินฺนา จูฬปี์ณฺฑปาติกติสฺสตฺเถรฺ์ กิร เอกา วณฺณทาสี์ รสตณฺหาย พนฺธิตฺวา อาทาย คตาติ กถฺ์ สมุฏฺฐาเปสุ์ ฯ สตฺถา ธมฺมสภฺ์ อุปคนฺตฺวา อลงฺกตาสเน นิสี์ทิตฺวา

กาย นุตฺถ ภิกฺขเว เอตรหิ กถาย สนฺนิสินฺนาติ อาห ฯ เต ตำ ปวุตฺติ กถยิสุ ฯ น ภิกฺขเว อิทาเนว เอโส ภิกฺขุ รสคณฺหาย พชฺฌิตฺวา คสฺสา วสงฺคโต ปุพฺเพปี คสฺสา วสงฺคโตเยวาติ วตฺวา อติตำ อาหรี ฯ

อติเต พาราณสิยำ รญฺโญ พฺรหฺมทตฺตสฺส สญฺชโย นาม อุยฺยานปาโล อโหสิ ฯ อเถโก วาตมิโค ตำ อุยฺยานำ อาคนฺตฺวา สญฺชยำ ทิสฺวา ปลายติ ฯ สญฺชโยปี น ตำ คเหตฺวา นีหรติ ฯ โส ปุนปฺปุนำ อาคนฺตฺวา อุยฺยาเนเยว จรติ ฯ อุยฺยานปาโล ปาโตว อุยฺยานโต นานปฺปการานิ ปุปฺผผลานิ คเหตฺวา ทิวเส ทิวเส รญฺโญ อภิหรติ ฯ อถ นำ เอกทิวสำ ราชา ปุจฺฉิ สมฺม อุยฺยานปาล อุยฺยาเน กิญฺจิ อจฺฉริยำ ปสฺสสีติ ฯ เทว อญฺญำ น ปสฺสามิ เอโก ปน วาตมิโค อาคนฺตฺวา อุยฺยาเน จรติ เอตำ ปสฺสามีติ ฯ สกฺขิสฺสสิ ปน ตำ คเหตุนฺติ ฯ โถกำ มธุำ ลภนฺโต อิมำ อนฺโตราชนิเวสนมฺปี อาเนตุำ สกฺขิสฺสามีติ ฯ ราชา คสฺส มธุำ ทาเปสิ ฯ โส ตำ คเหตฺวา อุยฺยานำ คนฺตฺวา วาตมิคสฺส จรณฏฺฐาเน ติณานิ มธุนา มกฺเขตฺวา นิสีทิ ฯ มิโค อาคนฺตฺวา มธุมกฺขิตานิ ติณานิ ขาทิตฺวา รสคณฺหาย พนฺโธ อญฺญตฺถ อคนฺตฺวา อุยฺยานเมว อาคจฺฉติ ฯ อุยฺยานปาโล คสฺส มธุมกฺขิตติเณสุ ปลุทฺธภาวำ ญตฺวา อนุกฺกเมน อตฺตานำ ทสฺเสสิ ฯ โส ตำ ทิสฺวา กติปาหำ ปลายิตฺวา ปุนปฺปุนำ ปสฺสนฺโต วิสฺสาสำ อาปชฺชิตฺวา อนุกฺกเมน อุยฺยานปาลสฺส หตฺเถ ชีตติณานิ ขาทิตุำ อารภิ ฯ โส คสฺส วิสฺสาสำ อาปนฺนภาวำ

ฌตฺวา ยาว ราชนิเวสนา วีถิ กิลญฺเชหิ ปริกฺขิปีตฺวา ตหิ ตหิ สาขาภงฺคำ ปาเตตฺวา มธุลาพุกำ อำเส ลคฺเคตฺวา ติณกลาปำ อุปกจฺฉเก ฐเปตฺวา มธุมกฺขิตานิ ติณานิ มิคสฺส ปุรโต วิกิรนฺโต อนฺโต-ราชนิเวสนำเยว อคมาสิ ฯ มิเค อนฺโต ปวิฏฺเฐ ทฺวารำ ปีหิสุ ฯ มิโค มนุสฺเส ทิสฺวา กมฺปมาโน มรณภยภีโต อนฺโตนิเวสนงฺคเณ อาธาวติ ปริธาวติ ฯ ราชา ปาสาทา โอรุยฺห ตำ กมฺปมานำ ทิสฺวา มิโค นาม มนุสฺสานำ ทิฏฺฐิฏฺฐานำ สตฺตาหำ น คจฺฉติ ตชฺชิตฏฺฐานำ ยาวชีวำ น คจฺฉติ โส เอวรูโป คหนิสฺสิโต วาตมิโค รสตณฺหาย พนฺโธ อิทานิ เอวรูปำ ฐานำ อาคโต นตฺถิ วต โภ โลเก รสตณฺหาย ปาปกตรนฺนามาติ อิมาย คาถาย ธมฺมเทสนำ ปฏฺฐเปสิ

น กิรตฺถิ รเสหิ ปาปิโย
อาวาเสหิ วา สนฺถเวหิ วา
วาตมิคำ คหนิสฺสิตำ
วสมาเนส รเสหิ สญฺชโยติ ฯ

ตตฺถ กิราติ อนุสฺสวนตฺเถ นิปาโต ฯ รเสหีติ ชิวฺหา-วิญฺเญยฺเยหิ มธุรมฺพิลาทีหิ ฯ ปาปีโยติ ปาปตโร ฯ อาวาเสหิ วา สนฺถเวหิ วาติ นิพทฺธวสนฏฺฐานสงฺขาเตสุ อาวาเสสุปี มิตฺตสนฺถเวสุปี ฉนฺทราโค ปาปโกว เอเตหิ ปน สจฺฉนฺทราคปริโภเคหิ อาวาเสหิ วา มิตฺตสนฺถเวหิ วา สตคุเณน สหสฺสคุเณน จ ธุวปฏิเสวนฏฺเฐน อาหารำ วินา ชีวิตินฺทฺริยปาลนาย อภาเวน จ สจฺฉนฺทราคปริโภครสาว ปาปตราติ โพธิสตฺโต ปน อนุสฺวาคตำ มิคำ วิย อิมมตฺถำ กตฺวา

น กิรฺถิ รเสหิ ปาปีโย อาวาเสหิ วา สนฺถเวหิ วาติ อาห ฯ อิทานิ เนสำ ปาปียภาวำ ทสฺเสนฺโต วาตมิคนฺติ อาทิมาห ฯ ตตฺถ คหนนิสฺสิตนฺติ คหนฏฺฐานนิสฺสิตำ ฯ อิทำ วุตฺตำ โหติ ปสฺสถ รสานำ ปาปียภาวำ อิมำ นาม อรญฺญายตเน คหนนิสฺสิตำ วาตมิคำ สญฺชโย อุยฺยานปาโล มธุรเสหิ อตฺตโน วสำ อาเนสิ สพฺพถาปี สนฺถราค-ปริโภเคหิ รเสหิ นาม อญฺญำ ปาปตรำ ลามกตรำ นตฺถีติ รสตณฺหาย อาทีนวำ กเถสิ กเถตฺวา จ ปน ตำ มิคำ อรญฺญเมว เปเสสิ ฯ

สตฺถา น ภิกฺขเว สา วณฺณทาสี อิทาเนว เอตำ รสตณฺหาย พนฺธิตฺวา อตฺตโน วเส กโรติ ปุพฺเพปี อกาสิเยวาติ อิมำ ธมฺมเทสนำ อาหริตฺวา อนุสนฺธิ ฆเฏตฺวา ชาตกำ สโมธาเนสิ ตทา สญฺชโย อยำ วณฺณทาสี อโหสิ วาตมิโค จูพปีณฺฑปาติโก พาราณสิราชา ปน อหเมว อโหสินฺติ ฯ

วาตมิคชาตกำ จตุตฺถำ ฯ

---

๕ ฆราทิยชาตกำ

อฏฺฐีชุรำ ฆราทิเยติ อิทำ สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต อญฺญตรำ ทุพฺพจภิกฺขุำ อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส กิร ภิกฺขุ ทุพฺพโจ โอวาทำ น คณฺหาติ ฯ อถ นำ สตฺถา ปุจฺฉิ สจฺจำ กิร ตฺวำ ภิกฺขุ ทุพฺพโจ โอวาทำ น คณฺหสีติ ฯ สจฺจำ ภควาติ ฯ สตฺถา ปุพฺเพปี ตฺวำ ทุพฺพจตาย ปณฺฑิตานำ โอวาทำ

อคเหตฺวา ปาเสน พนฺโธ ชีวิตกฺขยํ ปตฺโตติ วตฺวา อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต โพธิสตฺโต มิโค หุตฺวา มิคคณปริวุโต อรญฺเญ วสติ ฯ อถสฺส ภคินี มิคี ปุตฺตกํ ทสฺเสตฺวา ภาติก อยนฺเต ภาคิเนยฺโย เอกํ มิคมายํ อุคฺคณฺหาเปหีติ ปฏิจฺฉาเปสิ ฯ โส ตํ ภาคิเนยฺยํ อสุกเวลาย นาม อาคนฺตฺวา อุคฺคณฺหาหีติ อาห ฯ โส วุตฺตเวลาย น คจฺฉติ ฯ ยถาเปกทิวสํ เอวํ สตฺตทิวเส อติกฺกนฺเต โส มิคมายํ อนุคฺคณฺหิตฺวา วิจรนฺโต ปาเส พชฺฌิ ฯ มาตาปีสฺส ภาตรํ อุปสงฺกมิตฺวา กินฺเต ภาติก ภาคิเนยฺโย มิคมายํ อุคฺคณฺหาปีโตติ ปุจฺฉิ ฯ โพธิสตฺโต จ ตสฺส อโนวาทกสฺส มา จินฺตยิ น เต ปุตฺเตน มิคมายา อุคฺคณฺหิตาติ วตฺวา อิทานิ ตํ อโนวทิตุกาโมว หุตฺวา อิมํ คาถมาห

อฏฺจีชุรํ ชราทิเย มิคํ วงฺกาติวงฺกินํ
สตฺตกาเลหติกฺกนฺตํ น นํ โอวทิตุสฺสเหติ ฯ

ตตฺถ อฏฺจีชุรนฺติ เอเกกสฺมิ ปาเท ทฺวินฺนํ ทฺวินฺนํ ชุรานํ วเสน อฏฺจีชุรํ ฯ ชราทิเยติ ตํ นาเมน อาลปติ ฯ มิคนฺติ สพฺพสงฺคาหิกวจนํ ฯ วงฺกาติวงฺกินนฺติ มูเล วงฺกานิ อคฺเค อติวงฺกานีติ วงฺกาติวงฺกานิ ฯ ตาทิสานิ สิงฺคานิ อสฺส อตฺถีติ วงฺกาติวงฺกี ฯ ตํ วงฺกาติวงฺกินํ ฯ สตฺตกาเลหติกฺกนฺตนฺติ สตฺตหิ โอวาทกาเลหิ โอวาทํ อติกฺกนฺตํ ฯ น นํ โอวทิตุสฺสเหติ เอตํ ทุพฺพจมิคํ อหํ โอวทิตุ น อุสฺสหามิ เอตสฺส เม โอวาทตฺถาย จิตฺตมฺปี น อุปฺปชฺชตีติ ทสฺเสติ ฯ

อถ นํ ทุพฺพจมิกํ ปาเสน พนฺธํ ลุทฺโท มาเรตฺวา มํสํ อาทาย ปกฺกามิ ฯ

สตฺถาปิ น ตฺวํ ภิกฺขุ อิทาเนว ทุพฺพโจ ปุพฺเพปิ ทุพฺพโจเยวาติ อิมํ ธมฺมเทสนํ อาหริตฺวา อนุสนฺธิ ฆเฏตฺวา ชาตกํ สโมธาเนสิ ตทา ภาคิเนยฺยมิโค ทุพฺพจภิกฺขุ อโหสิ ภคินี อุปฺปลวณฺณา โอวาทกมิโค ปน อหเมว อโหสฺตินฺติ ฯ

ฉราทิยชาตกํ ปญฺจมํ ฯ

---

๖ ติปลฺลตฺถมิคชาตกํ

มิคนฺติปลฺลตฺถนฺติ อิทํ สตฺถา โกสมฺพิยํ พทริการาเม วิหรนฺโต สิกฺขากามํ ราหุลตฺเถรํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอกสฺมิ หิ กาเล สตฺถริ อาพวินครํ อุปนิสฺสาย อคฺคาพเว เจติเย วิหรนฺเต พหู อุปาสกา จ อุปาสิกา จ ภิกฺขู จ ภิกฺขุนิโย จ วิหารํ ธมฺมสฺสวนตฺถาย คจฺฉนฺติ ฯ ทิวา ธมฺมสฺสวนํ โหติ ฯ คจฺฉนฺเต จ ปน กาเล อุปาสิกา จ ภิกฺขุนิโย จ น คจฺฉึสุ ฯ ภิกฺขู เจว อุปาสกา จ อเหสุ ฯ ตโต ปฏฺฐาย รตฺติ ธมฺมสฺสวนํ ชาตํ ฯ ธมฺมสฺสวนปริโยสาเน เถรา ภิกฺขู อตฺตโน อตฺตโน วสนฏฺฐานานิ คจฺฉนฺติ ทหรา อุปาสเกหิ สทฺธิ์ อุปฏฺฐานสาลายํ สยนฺติ ฯ เตสุ นิทฺทํ อุปคเตสุ เอกจฺเจ ฆรุฆรุปสฺสาสา กากจฺฉมานา ทนฺเต ขาทนฺตา นิปชฺชึสุ เอกจฺเจ มุหุตฺตํ นิทฺทายิตฺวา อุฏฺฐหึสุ ฯ เตสํ

วิปฺปการํ ทิสฺวา ภควโต อาโรเจสุ ฯ

ภควา โย ปน ภิกฺขุ อนุปสมฺปนฺเนน สห เสยฺยํ กปฺเปยฺย ปาจิตฺติยนฺติ สิกฺขาปทํ ปญฺญาเปตฺวา โกสมฺพึ อคมาสิ ฯ ตตฺถ ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ ราหุลํ อาหํสุ อาวุโส ราหุล ภควตา สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ อิทานิ ตฺวํ อตฺตโน วสนฏฺฐานํ ชานาหีติ ฯ ปุพฺเพ ปน เต ภิกฺขู ภควติ จ คารวํ ตสฺส จายสฺมโต สิกฺขากามตํ ปฏิจฺจ ตํ อตฺตโน วสนฏฺฐานํ อาคตํ อติวิย สงฺคณฺหนฺติ ขุทฺทก-มญฺจกํ ปญฺญาเปตฺวา อุสฺสีสกกรณตฺถาย จีวรํ เทนฺติ ตํ ทิวสมฺปน สิกฺขาปทภเยน วสนฏฺฐานมฺปี น อทํสุ ฯ ราหุโล ภโทฺรปี ปีตา เมติ ทสพลสฺส วา อุปชฺฌาโย เมติ ธมฺมเสนาปติโน วา อาจริโย เมติ มหาโมคฺคลฺลานสฺส วา จพปีตา เมติ อานนฺทสฺส วา สนฺติกํ อคนฺตฺวา ทสพลสฺส วณฺณชนวจฺจกุฏึ พฺรหฺมวิมานํ ปวิสนฺโต วิย ปวิสิตฺวา วาสํ กปฺเปสิ ฯ พุทฺธานญฺหิ วณฺณชนกุฏิยา ทวารํ สุปีทหิตํ โหติ คนฺธรูปปริภณฺฑกตา ภูมิ คนฺธทามมาลา-ทามานิ โอสาริตาเนว โหนฺติ สพฺพรตฺตึ ทีโป ฌายติ ฯ ราหุลภโทฺร ปน ตสฺสา กุฏิยา อิมํ สมฺปตฺตึ ปฏิจฺจ ตตฺถ วาสํ อุปคโต ภิกฺขูหิ ปน วสนฏฺฐานํ ชานาหีติ วุตฺตตฺตา โอวาทคารเวน สิกฺขา-กามตาย ตตฺถ วาสํ อุปคโต ฯ อนฺตรนฺตรา หิ ภิกฺขู ตํ อายสฺมนฺตํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํ ทิสฺวา ตสฺส วิมํสนตฺถาย อนฺโต มุฏฺฐีสมฺมชฺชนึ วา กจวรฉฑฺฑนิกํ วา พหิ ขิปีตฺวา ตสฺมิं อาคเต อาวุโส อิมํ เกน ฉฑฺฑิตนฺติ วทนฺติ ฯ ตตฺถ เกหิจิ ราหุโล อิมินา มคฺเคน

คโตติ วุตฺเต โส จายสฺมา นาหํ ภนฺเต เอตํ ชานามีติ อวตฺวา ตํ ปฏิสาเมตฺวา ชมถ เม ภนฺเตติ ชมาเปตฺวา คจฺฉติ ฯ เอวเมส สิกฺขากาโม ฯ โส ตํ สิกฺขากามเยว ปฏิจฺจ ตตฺถ วาสํ อุปคโต ฯ อถ สตฺถา ปุเรอรุณเยว วจฺจกุฏิทฺวาเร ฐตฺวา อุกฺกาสิ ฯ โส จายสฺมา อุกฺกาสิ ฯ โก เอโสติ ฯ อหํ ราหุโลติ นิกฺขมิตฺวา วนฺทิ ฯ กสฺมา ตฺวํ ราหุล อิธ นิปนฺโนสีติ ฯ วสนฏฺฐานสฺส อภาวโต ปุพฺเพ หิ ภนฺเต ภิกฺขู มม สงฺคหํ กโรนฺติ อิทานิ อตฺตโน อาปตฺติภเยน วสนฏฺฐานํ น เทนฺติ สฺวาหํ อิทํ อญฺเญสํ อสงฺฆฏฺฏนฏฺฐานนฺติ อิมินา การเณน อิธ นิปนฺโนติ ฯ อถ ภควโต ราหุลํ ตาว ภิกฺขู เอวํ ปริจฺจชนฺติ อญฺเญ กุลทารเก ปพฺพาเชตฺวา กึ กริสฺสนฺติ ธมฺมสํเวโค อุทปาทิ ฯ อถ ภควา ปาโตว ภิกฺขุสงฺฆนิปาเตตฺวา ธมฺมเสนาปตึ ปุจฺฉิ ชานาสิ ปน ตฺวํ สาริปุตฺต อชฺช กตฺถจิ ราหุลสฺส นิวุตฺถภาวนฺติ ฯ น ชานามิ ภนฺเตติ ฯ สาริปุตฺต อชฺช ราหุโล วจฺจกุฏิยํ วสิ สาริปุตฺต ตุมฺเห ราหุลํ เอวํ ปริจฺจชนฺตา อญฺเญ กุลทารเก ปพฺพาเชตฺวา กึ กริสฺสถ เอวมีสเก อิมสฺมิ สาสเน ปพฺพชิตา นิปฺปฏิฐา ภวิสฺสนฺติ อิโตทานิ ปฏฺฐาย อนุปสมฺปนฺเน เอกํ เทว ทิวเส อตฺตโน สนฺติเก วสาเปตฺวา ตติยทิวเส เตสํ วสนฏฺฐานํ ญตฺวา พหิ วาเสถาติ อิมํ อนุปญฺญตฺตึ กตฺวา ปุน สิกฺขาปทํ ปญฺญาเปสิ ฯ

ตสฺมิ สมเย ธมฺมสภายํ สนฺนิสินฺนา ภิกฺขู ราหุลสฺส คุณกถํ กเถนฺติ ปสฺสถาวุโส ยาว สิกฺขากาโม วตายํ ราหุโล ตว

วสนฏฺฐานํ ชานาหีติ วุตฺโต นาม อหํ ทสพลสฺส ปุตฺโต ตุมฺเห เก ตุมฺเหเยว นิกฺขมถาติ เอกํ ภิกฺขุมฺปี อปฺปฏิปฺผริตฺวา วจฺจกุฏิยํ วาสํ กปฺเปสีติ ฯ เอวํ เตสุ กถยมาเนสุ สตฺถา ธมฺมสภึ อุปคนฺตฺวา อลงฺกตาสเน นิสีทิตฺวา กาย นุตฺถ ภิกฺขเว เอตรหิ กถาย สนฺนิสินฺนาติ อาห ฯ ภนฺเต ราหุลสฺส สิกฺขากามกถาย น อญฺญาย กถายาติ ฯ สตฺถา น ภิกฺขเว ราหุโล อิทาเนว สิกฺขากาโม ปุพฺเพปี ติรจฺฉานโยนิยํ นิพฺพตฺโตปี สิกฺขากาโมเยวาติ วตฺวา อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต ราชคเห เอโก มคธราชา รชฺชํ กาเรสิ ฯ ตทา โพธิสตฺโต มิคโยนิยํ นิพฺพตฺติตฺวา มิคคณปริวุโต อรญฺเญ วสติ ฯ อถสฺส ภคินี อตฺตโน ปุตฺตกํ อุปเนตฺวา ภาติก อิมํ เต ภาคิเนยฺยํ มิคมายํ สิกฺขาเปหีติ อาห ฯ โพธิสตฺโต สาธูติ ปฏิสฺสุณิตฺวา คจฺฉ ตาต อสุกเวลาย นาม อาคนฺตฺวา สิกฺเขยฺยาสีติ อาห ฯ โส มาตุเลน วุตฺตเวลํ อนติกฺกมิตฺวา ตํ อุปสงฺกมิตฺวา มิคมายํ สิกฺขิ ฯ โส เอกทิวสํ วเน วิจรนฺโต ปาเสน พนฺโธ พนฺธวิรวํ วิรวิ ฯ มิคคโณ ปลายิตฺวา ปุตฺโต เต ปาเสน พนฺโธติ ตสฺส มาตุยา อาโรเจสิ ฯ สา ภาตุ สนฺติกํ คนฺตฺวา ภาติก ภาคิเนยฺโย เต มิคมายํ สิกฺขาปีโตติ ปุจฺฉิ ฯ โพธิสตฺโต มา ตฺวํ ปุตฺตสฺส กิญฺจิ ปาปกํ อาสงฺกิ สุคฺคหิตา เตน มิคมายา อิทานิ ตํ ปหาย ปลายมาโน อาคจฺฉิสฺสตีติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

มิคนฺติปลฺลตฺถมเนกมายํ
อฏฺฐีชุรํ อฑฺฒรตฺตาปปายึ

เอเกน โสเตน ฉมาสฺสสนฺโต
ฉหิ กลาหติโภติ ภาคิเยยฺโยติ ฯ

ตตฺถ มิคนฺติ ภาคิเนยฺยํ มิคํ ฯ ติปลฺลตฺถนฺติ ปลฺลตฺถํ วุจฺจติ สยนํ อโภหิ ปสเสหิ อชกเมว จ โคนิปนนากาเรนาติ ตีหากาเรหิ ปลฺลตฺถํ อสฺส ตีณิ วา ปลฺลตฺถานิ อสฺสาติ ติปลฺลตฺโถ ฯ ตํ ติปลฺลตฺถํ ฯ อเนกมายนฺติ พหุมายํ พหุวญฺจนํ ฯ อฏฺฐีชุรนฺติ เอเกกสฺมิ ปาเท ทฺวินฺนํ ทฺวินฺนํ ชุรานํ วเสน อฏฺฐีหิ ชุเรหิ สมนฺนาคตํ ฯ อฑฺฒรตฺตาปปายินฺติ ปุริมยามํ อติกฺกมิตฺวา มชฺฌิมยาเม อรญฺญโต อาคมฺม ปานียสฺส ปีวนโต อฑฺฒรตฺเต อาปฺ ปีวตีติ อฑฺฒรตฺตาปปายิ ฯ ตํ ฯ อฑฺฒรตฺเต อาปฺ อปายินฺติ อตฺโถ ฯ มม ภาคิเนยฺยมิคํ อหํ สาธุกํ มิคมายุ อุคฺคณฺหาเปสฺสิ ฯ กถํ ฯ ยถา เอเกน โสเตน ฉมาสฺสสนฺโต ฉหิ กลาหติโภติ ภาคิเนยฺโยติ ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ อหมฺหิ ตว ปุตฺตํ ตถา อุคฺคณฺหาเปสฺสิ ยถา เอกสฺมิ อุปริมนาสิกโสเต วาตํ สนฺนิรุมฺหิตฺวา ปจฺวิยํ อลฺลีเนน เอเกน เหฏฺฐิมโสเตน ตตฺเถว ฉมายํ อสฺสสนฺโต ฉหิ กลาหิ ลุทฺทกํ อติโภติ ฉหิ โกฏฺฐาเสหิ อชฺโฌตฺถรติ วญฺเจตีติ อตฺโถ ฯ กตมาหิ ฉหิ ฯ จตฺตาโร ปาเท ปสาเรตฺวา เอเกน ปสฺเสน เสยฺยาย ชุเรหิ ติณปฺสุขณเนน ชิวฺหานินฺนามเนน อุทรสฺส อุทฺธุมาตภาวกรเณน อุจฺจารปสฺสาววิสฺสชฺชเนน วาตสนฺนิรุมฺหเนนาติ ฯ อปโร นโย ปฺสุ คเหตฺวา อภิมุขากฑฺฒเนน ปฏิปฺปณามเนน อุโภสุ ปสฺเสสุ สญฺจรเณน อุทรํ อุทฺธ อุกฺขิปเนน

อโธ ปกฺขิปเนนาติ อิมาหิ ฉหิ กลาหิ ยถา อติโภติ มโต อยนฺติ สญฺญํ อุปฺปาเทตฺวา วญฺเจติ เอวํ ตํ มิคมายํ อุคฺคณฺหาเปสินฺติ ทีเปติ ฯ อปโร นโย ตถา นํ อุคฺคณฺหาเปสิ ยถา เอเกน โสเตน ฉมาสฺสสนฺโต ฉหิ กลาหติ ทฺวีสุปี นเยสุ ทสฺสิเตหิ ฉหิ การเณหิ กลาหติ กลายิสฺสติ ลุทฺทกํ วญฺเจสฺสตีติ อตฺโถ ฯ โภตีติ ภคินึ อาลปติ ฯ ภาคิเนยฺโยติ เอวํ ฉหิ การเณหิ วญฺจนกํ ภาคิเนยฺยํ นิทฺทิสติ ฯ

เอวํ โพธิสตฺโต ภาคิเนยฺยสฺส มิคมายาย สารุกํ อุคฺคหิตภาวํ ทสฺเสนฺโต ภคินึ สมสฺสาเสติ ฯ โสปี มิคโปตโก ปาเสน พนฺโธ อวิปฺผนฺทิตฺวาเยว ภูมิยํ มหาผาสุกปสฺเสน ปาเท ปสาเรตฺวา นิปนฺโน ปาทานํ อาสนฺนฏฺฐาเน ชุเรหิว ปหริตฺวา ปุ่สุญฺจ ติณานิ จ อุปฺปาเฏตฺวา อุจฺจารปสฺสาวํ วิสฺสชฺเชตฺวา ฉิ่ฉํ ปาเตตฺวา ชิวฺหํ นินฺนาเมตฺวา สรีรํ เวพฺภินฺนํ กตฺวา วาตคฺคหเณน อุทฺธุมาตกํ กตฺวา อกฺขีนิ ปริวตฺเตตฺวา เหฏฺฐา นาสิกโสเตน วาตํ สญฺจราเปนฺโต อุปริมนาสิกโสเตน วาตํ สนฺนิรุมฺหิตฺวา สกลสรีรํ ถทฺธภาวํ คาหาเปตฺวา มตกาการํ ทสฺเสสิ ฯ นิลมกฺขิกาปี นํ สมฺปริวาเรสุ ฯ ตสฺมิ ตสฺมิ ฐาเน กากา นิลียิสุ ฯ ลุทฺโท อาคนฺตฺวา อุทรํ หตฺเถน ปหริตฺวา อติปาโตว พนฺโธ ภวิสฺสติ ปูติโก ชาโตติ ตสฺส พนฺธนรชฺชุกํ โมเจตฺวา เอตฺเถวทานิ นํ อุกฺกนฺติตฺวา มํสํ อาทาย คมิสฺสามีติ นิราสงฺโก หุตฺวา สาขาปลาสํ คเหตุ อารทฺโธ ฯ มิคโปตโกปี อุฏฺฐาย จตูหิ ปาเทหิ ฐิตฺวา กายํ วิธุนิตฺวา คีวํ

ปสาเรตฺวา มหาวาเตน ฉินฺนพลาหโก วิย เวเคน มาตุ สนฺติกํ อคมาสิ ฯ

สตฺถาปี น ภิกฺขเว ราหุโล อิทาเนว สกฺขากาโม ปุพฺเพปี สกฺขากาโมเยวาติ อิมํ ธมฺมเทสนํ อาหริตฺวา อนุสนฺธิ ฆเฏตฺวา ชาตกํ สโมธาเนสิ ตทา ภาคิเนยฺยมิคโปตโก ราหุโล อโหสิ มาตาปี อุปฺปลวณฺณา มาตุลมิโค ปน อหเมว อโหสฺติ ฯ

ติปลฺลตฺถมิคชาตกं ฉฏฺฐํ ฯ

---

๗ มาลุตชาตกं

กาเพ วา ยทิ วา ชุณฺเหติ อิทं สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต เทฺว วุฑฺฒปพฺพชิเต อารพฺภ กเถสิ ฯ

เต กิร โกสลชนปเท เอกสฺมิ อรญฺญวาเส วสนฺติ เอโก กาพตฺเถโร นาม เอโก ชุณฺหตฺเถโร นาม ฯ อเถกทิวสํ ชุณฺโห กาพํ ปุจฺฉิ ภนฺเต กาพ สีตนฺนาม กิสฺมิ กาเล โหตีติ ฯ โส กาเพ สีตํ โหตีติ อาห ฯ อเถกทิวสํ กาโพ ชุณฺหํ ปุจฺฉิ ภนฺเต ชุณฺห สีตํ นาม กิสฺมิ กาเล โหตีติ ฯ โส ชุณฺเห โหตีติ อาห ฯ เต อุโภปี อตฺตโน กงฺขํ ฉินฺทิตุ์ อสกฺโกนฺตา สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา สตฺถารํ วนฺทิตฺวา ภนฺเต สีตํ นาม กิสฺมิ กาเล โหตีติ ปุจฺฉิสุ ฯ สตฺถา เตสํ กถิ สุตฺวา ปุพฺเพปาหํ

ภิกฺขเว ตุมฺหากํ อิมํ ปญฺหํ กเถสิ ภควนฺเตปคตฺตา ปน น สณฺฐหนฺติ วตฺวา อติตํ อาหริ ฯ

อติเต เอกสฺมิ ปพฺพตปาเท สีโห จ พฺยคฺโฆ จ เทฺว สหายกา เอกสฺสาเยว คุหาย วสนฺติ ฯ ตทา โพธิสตฺโตปี อิสิปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา ตสฺมิเยว ปพฺพตปาเท วสติ ฯ อเถกทิวสํ เตสํ สหายานํ สีตํ นิสฺสาย วิวาโท อุทปาทิ ฯ พฺยคฺโฆ กาเพเยว สีตํ โหตีติ อาห ฯ สีโห ชุณฺเหเยวาติ ฯ เต อุโภปี อตฺตโน กงฺขํ ฉินฺทิตุํ อสกฺโกนฺตา โพธิสตฺตํ ปุจฺฉิสุ ฯ โพธิสตฺโต อิมํ คาถมาห

กาเพ วา ยทิ วา ชุณฺเห ยทา วายติ มาลุโต
วาตชานิ หิ สีตานิ อโภตถมปราชิตาติ ฯ

ตตฺถ กาเพ วา ยทิ วา ชุณฺเหติ กาพปกฺเข วา ชุณฺหปกฺเข วา ฯ ยทา วายติ มาลุโตติ ยสฺมิ สมเย ปุรตฺถิมาทิเภโท วาโต วายติ ตสฺมิ สมเย สีตํ โหติ ฯ กิการณา ฯ วาตชานิ หิ สีตานิ ยสฺมา วาเต วิชฺชนฺเตเยว สีตานิ โหนฺติ กาพปกฺโข วา ชุณฺหปกฺโข วา เอตฺถ อปฺปมาณนฺติ วุตฺตํ โหติ ฯ อุโภตฺถมปราชิตาติ อุโภปี ตุมฺเห อิมสฺมิ ปญฺเห อปราชิตาติ ฯ

เอวํ โพธิสตฺโต เต สหายเก สญฺญาเปสิ ฯ สตฺถาปี ภิกฺขเว ปุพฺเพปี มยา ตุมฺหากํ อยํ ปญฺโห กถิโตติ อิมํ ธมฺมเทสนํ อาหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสสิ ฯ สจฺจปริโยสาเน เทฺวปี เต เถรา โสตาปตฺติผเล ปติฏฺฐหึสุ ฯ สตฺถาปี อนุสนฺธึ ฆเฏตฺวา ชาตกํ

สโมธาเนสิ ตทา พฺยคฺโฆ กาโพ อโหสิ สีโห ชุณฺโห อโหสิ ปณฺหํ วิสฺสชฺชนกตาปโส ปน อหเมว อโหสีติ ฯ

มาตุลชาตกํ สตฺตมํ ฯ

---

๙ มตกภตฺตชาตกํ

เอวญฺเจ สตฺตา ชาเนยฺยุนฺติ อิทํ สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต มตกภตฺตํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตสฺมิ หิ กาเล มนุสฺสา พหู อเชพกาทโย มาเรตฺวา กาฬกเณฺณ ฉาตเก อุทฺทิสฺส มตกภตฺตํ นาม เทนฺติ ฯ ภิกฺขู เต มนุสฺเส ตถา กโรนเต ทิสฺวา สตฺถารํ ปจฺฉิส เอตรหิ ภนเต มนุสฺสา พหู ปาเณ ชีวิตกฺขยํ ปาเปตฺวา มตกภตฺตํ นาม เทนฺติ อตฺถิ นุ โข เอตฺถ วุฑฺฒีติ ฯ สตฺถา น ภิกฺขเว มตกภตฺตํ ทสฺสามาติ กเตปี ปาณาติปาเต กาจิ วุฑฺฒิ นาม อตฺถิ ปุพฺเพปี ปณฺฑิตา อากาเส นิสชฺช ธมฺมํ เทเสตฺวา เอตฺถ อาทีนวํ กเถตฺวา สกล-ชมฺพุทีปวาสิเก เอตํ กมฺมํ ชหาเปสุ อิทานิ ปน ภวสงฺเขปคตตฺตา ปุน ปาตุภูตนฺติ วตฺวา อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต เอโก ติณฺณํ เวทานํ ปารคู ทิสาปาโมกฺโข อาจริโย พฺราหฺมโณ มตกภตฺตํ ทสฺสามีติ เอกํ เอพกํ คาหาเปตฺวา อนฺเตวาสิเก อาห ตาตา อิมํ เอพกํ นทึ เนตฺวา นฺหาเปตฺวา กณฺเฑ มาลํ ปริกฺขิปีตฺวา

ปญฺจงฺคุลิกํ ทตฺวา มณิเฑตฺวา อาเนถาติ ฯ เต สาธูติ ปฏิสฺสุ-
ณิตฺวา ตํ อาทาย นทึ คนฺตฺวา นฺหาเปตฺวา มณิเฑตฺวา นทีตีเร
ฐเปสุ ฯ โส เอฬโก อตฺตโน ปุพฺพกมฺมํ ทิสฺวา เอวรูปา นาม
ทุกฺขา อญฺญ มุจฺจิสฺสามีติ โสมนสฺสชาโต มตฺติกฆฏํ ภินฺทนฺโต วิย
มหาหสิตํ หสิตฺวา ปุน อยํ พฺราหฺมโณ มํ ฆาเฏตฺวา มยา
ลทฺธํ ทุกฺขํ ลภิสฺสตีติ พฺราหฺมเณ การุญฺญํ อุปฺปาเทตฺวา มหนฺเตน
สทฺเทน ปโรทิ ฯ อถ นํ เต มาณวกา ปุจฺฉิสุ สมฺม เอฬก
ตฺวํ มหาสทฺเทน หสิ เจว โรทิ จ เกน นุ โข การเณน หสิ
เกน การเณน โรทีติ ฯ ตุมฺเห มํ อิมํ การณํ อตฺตโน อาจริยสฺส
สนฺติเก ปุจฺเฉยฺยาถาติ ฯ เต ตํ อาทาย คนฺตฺวา อิมํ การณํ
อาจริยสฺส อาโรเจสุ ฯ อาจริโย เตสํ วจนํ สุตฺวา เอฬกํ ปุจฺฉิ
กสฺมา ตฺวํ เอฬก หสิ กสฺมา โรทีติ ฯ เอฬโก อตฺตนา กตกมฺมํ
ชาติสฺสรญาเณน อนุสฺสริตฺวา พฺราหฺมณสฺส กเถสิ อหํ พฺราหฺมณ
ปุพฺเพ ตาทิโสว มนฺตชฺฌายกพฺราหฺมโณ หุตฺวา มตกภตฺตํ ทสฺสามีติ
เอกํ เอฬกํ มาเรตฺวา อทาสึ สฺวาหํ เอกสฺส เอฬกสฺส ฆาติตตฺตา
เอเกนูเนสุ ปญฺจสุ อตฺตภาวสเตสุ สีสจฺเฉทํ ปาปุณึ อยํ เม
โกฏิยํ ฐิโต ปญฺจสติโม อตฺตภาโว สฺวาหํ อชฺช เอวรูปา
ทุกฺขา มุจฺจิสฺสามีติ โสมนสฺสชาโต อิมินา การเณน หสึ โรทนฺโต
ปน อหํ ตาว เอกํ เอฬกํ มาเรตฺวา ปญฺจ ชาติสตานิ สีสจฺเฉทน-
ทุกฺขํ ปตฺวา อชฺช ตมฺหา ทุกฺขา มุจฺจิสฺสามิ อยมฺปน พฺราหฺมโณ
มํ มาเรตฺวา อหํ วิย ปญฺจ ชาติสตานิ สีสจฺเฉทนทุกฺขํ ลภิสฺสตีติ

ตยิ การุญฺเญน โรทินฺติ ฯ เอหก มา ภายิ นาหํ ตํ มาเรสฺสามีติ ฯ พฺราหฺมณ กึ วเทสิ ตยิ มาเรนฺเตปี อมาเรนฺเตปี น สกฺกา อชฺช มยา มรณา มุจฺจิตุนฺติ ฯ เอหก มา ภายิ อหนฺเต อารกขํ คเหตฺวา ตยา สทฺธิเยว วิจริสฺสามีติ ฯ พราหมณ อปฺปมตฺตโก ตว อารกฺโข มยา ปกตํ ปาปํ ปน มหนฺตํ พลวนฺติ ฯ พฺราหฺมโณ เอหกํ โมเจตฺวา อิมํ เอหกํ กสฺสจิปี มาเรตุ น ทสฺสามีติ อนฺเตวาสิเก อาทาย เอหเกเนว สทฺธิ วิจริ ฯ เอหโก วิสฺสฏฺฐมตฺโตว เอกํ ปาสาณปีฏฺฐึ นิสฺสาย ชาเต คุมฺเพ คีวํ อุกฺขิปีตฺวา ปณฺณานิ ขาทิตุ อารทฺโธ ฯ ตํ ขณญฺเญว ตสฺมิ ปาสาณปีฏฺเฐ อสนี ปติตา ฯ เอกา ปาสาณสกลิกา ฉิชฺชิตฺวา เอหกสฺส ปสาริตคีวายํ ปติตวา สีสํ ฉินฺทิ ฯ มหาชโน สนฺนิปติ ฯ ตทา โพธิสตฺโต ตสฺมิ จาเน รุกฺขเทวตา หุตฺวา นิพฺพตฺโต ฯ โส ปสฺสนฺตสฺเสว มหาชนสฺส เทวตานุภาเวน อากาเส ปลฺลงฺเกน นิสีทิตฺวา อิเม สตฺตา เอวํ ปาปสฺส ผลํ ชานมานา อปฺเปว นาม ปาณาติปาตํ น กเรยฺยุนฺติ มธุเรน สเรน ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

เอวญฺเจ สตฺตา ชาเนยฺยุ ทุกฺขายํ ชาติสมฺภโว
น ปาโณ ปาณินํ หญฺเญ ปาณฆาตี หิ โสจตีติ ฯ

ตตฺถ เอวญฺเจ สตฺตา ชาเนยฺยุนฺติ อิเม สตฺตา เอวํ ชาเนยฺยุ ฯ กถํ ฯ ทุกฺขายํ ชาติสมฺภโวติ อยํ ตตฺถ ตตฺถ ชาติ จ ชาตสฺส อนุกฺกเมน วุฑฺฒิสงฺขาโต สมฺภโว จ ชรา พฺยาธิ มรณ อปฺปิยสมฺปโยค-ปิยวิปฺปโยค หตฺถ ปาทจฺเฉทาทีนํ ทุกฺขานํ วตฺถุภูตตฺตา ทุกฺโขติ ยทิ

ชาเนยฺยุ ๆ น ปาโณ ปาณินฺ หญฺเญติ ปรํ วฑฺเฒนฺโต ชาติสมฺภเว วฑฺฒิ ลภติ ปี์เพนฺโต ปี์พฺ ลภติ์ติ ชาติสมฺภวสฺส ทุกฺขวฏฺฏาย ทุกฺขภาวํ ชานนฺโต โกจิ ปาโณ อญฺญ ปาณินฺ น หญฺเญ สตฺโต สตฺตํ น หเนยฺยาติ อตฺโถ ๆ กิ์การณา ๆ ปาณฆาตี์ หิ โสจติ์ติ ยสฺมา สาหตฺถิกาทิ์สุ ฉสุ ปโยเคสุ เยนเกนจิ ปโยเคน ปรสฺส ชีวิตินฺทฺริยุปจฺเฉทเนน ปาณฆาตี์ ปุคฺคโล อฏฺฐสุ มหานิรเยสุ โสฬสสุ อุสฺสทนิรเยสุ นานปฺปการาย ติรจฺฉานโยนิยา เปตฺติวิสเย อสุรกาเยติ อิเมสุ จตูสุ อปาเยสุ มหาทุกฺขํ อนุภวมาโน ทิ์ฆรตฺตํ อนฺโตนิชฺฌายน-ลกฺขเณน โสเกน โสจติ ๆ ยถา วายํ เอพโก มรณภเยน โสจิ เอวมฺปี ทิ์ฆรตฺตํ โสจติ์ติ ญตฺวา น ปาโณ ปาณินฺ หญฺเญ โกจิ ปาณาติปาตกมฺมนฺ นาม น กเรยฺย โมเหน ปน มูพฺโห อวิชฺชาย อนฺธีกตาย อิมนฺ อาทีนวนฺ อปสฺสนฺโต ปาณาติปาตนฺ กโรติ์ติ ๆ

เอวนฺ มหาสตฺโต นิรยภเยน ตชฺเชตฺวา ธมฺมนฺ เทเสสิ ๆ มนุสฺสา ตนฺ ธมฺมเทสนนฺ สุตฺวา นิรยภเยน ภีตา ปาณาติปาตา วิรมึสุ ๆ โพธิสตฺโตปี ธมฺมนฺ เทเสตฺวา มหาชนนฺ ปญฺจสี์เลสุ ปติฏฺฐาเปตฺวา ยถากมฺมงฺคโต ๆ มหาชโนปี โพธิสตฺตสฺส โอวาเท ฐตฺวา ทานาทีนิ ปุญฺญานิ กตฺวา เทวนครนฺ ปูเรสิ ๆ

สตฺถา อิมนฺ ธมฺมเทสนนฺ อาหริตฺวา อนุสนฺธึ ฆเฏตฺวา ชาตกนฺ สโมธาเนสิ ภิกฺขเว อหนฺเตน สมเยน รุกฺขเทวตา อโหสินฺติ ๆ มตกภตฺตชาตกนฺ อฏฺฐมนฺ ๆ

---

๙ อายาจิตภตฺตชาตกํ

สเจ มุญฺเจติ อิมํ สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต เทวตานํ อายาจน-พลิกมฺมํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตทา กิร มนุสฺสา วณิชฺชาย คจฺฉนฺตา ปาเณ วธิตฺวา เทวตานํ พลิกมฺมํ กตฺวา มยํ อนนฺตราเยน อตฺถสิทฺธึ ปตฺวา อาคนฺตฺวา ปุน ตุมฺหากํ พลิกมฺมํ กริสฺสามาติ อายาจิตฺวา คจฺฉนฺติ ฯ ตตฺถ อนนฺตราเยน อตฺถสิทฺธึ ปตฺวา อาคนฺตฺวา เทวตานุภาเวน อิทฺธึ ชาตนฺติ มญฺญมานา พหู ปาเณ วธิตฺวา อายาจนโต มุจฺจิตุํ พลิกมฺมํ กโรนฺติ ฯ ตํ ทิสฺวา ภิกฺขู อตฺถิ นุ โข ภนฺเต เอตฺถ อตโถติ ภควนฺตํ ปจฺฉึสุ ฯ ภควา อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต กาสิรฏฺเฐ เอกสฺมึ คามเก เอโก กุฏุมฺพิโก คามทฺวาเร ฐิเต นิโครธรุกฺเข อธิวตฺถาย เทวตาย พลิกมฺมํ ปฏิชานิตฺวา อนนฺตราเยน อาคนฺตฺวา พหู ปาเณ วธิตฺวา อายาจนโต มุจฺจิสฺสามีติ รุกฺขมูลํ คโต ฯ รุกฺขเทวตา ขนฺธวิฏเป ฐิตฺวา อิมํ คาถมาห

สเจ มุญฺเจ เปจฺจ มุญฺเจ มุจฺจมาโน หิ พชฺฌสิ
น เหวํ ธีรา มุจฺจนฺติ มุตฺติ พาลสฺส พนฺธนนฺติ ฯ

ตตฺถ สเจ มุญฺเจ เปจฺจ มุญฺเจติ โภ ปุริส ตฺวํ สเจ มุญฺเจ ยทิ มุจฺจิตุกาโมสิ เปจฺจ มุญฺเจ ยถา ปรโลเกน พชฺฌสิ เอวํ มุญฺจ ฯ มุจฺจมาโน หิ พชฺฌสีติ ยถา ปน ตฺวํ ปาณึ วธิตฺวา มุจฺจิตุํ อิจฺฉสิ เอวํ มุจฺจมาโน หิ ปาเปน กมฺเมน

พชฺฌสิ ฯ กสฺมา ฯ น เหวํ ธีรา มุจฺจนฺตีติ เย ปน ปณฺฑิตา ปุริสา เต เอวํ ปฏิสฺสวโต น มุจฺจนฺตีติ ฯ กิการณา เอวรูปา หิ มุตฺติ พาลสฺส พนฺธนํ เอสา ปาณาติปาตํ กตฺวา มุตฺติ นาม พาลสฺส พนฺธนเมว โหตีติ ธมฺมํ เทเสสิ ฯ

ตโต ปฏฺฐาย มนุสฺสา เอวรูปา ปาณาติปาตกมฺมา วิรตา ธมฺมํ จริตฺวา เทวนครํ ปูรยิสุ ฯ

สตฺถา อิมํ ธมฺมเทสนํ อาหริตฺวา อนุสนฺธิ ฆเฏตฺวา ชาตกํ สโมธาเนสิ อหํ เตน สมเยน รุกฺขเทวตา อโหสินฺติ ฯ

อายาจิตชาตกํ นวมํ ฯ

---

๑๐ นพปานชาตกํ

ทิสฺวา ปทมนุตฺติณฺณนฺติ อิทํ สตฺถา โกสเลสุ จาริกญฺจรมาโน นพกปานคามํ ปตฺวา นพกปานโปกฺขรณิยํ เกตกวเน วิหรนฺโต นพทณฺฑเก อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตทา กิร ภิกฺขู นพกปานโปกฺขรณิยํ นฺหาตฺวา สูจิฆรตฺถาย สามเณเรหิ นพทณฺฑเก คาหาเปตฺวา เต สพฺพตฺถกเมว ฉิทฺเท ทิสฺวา สตฺถารํ อุปสงฺกมิตฺวา ภนฺเต มยํ สูจิฆรตฺถาย นพทณฺฑเก คณฺหาเปม เต มูลโต ยาว อคฺคา สพฺพตฺถกเมว ฉิทฺทา กิ นุ โข เอตนฺติ ปุจฺฉิสุ ฯ สตฺถา อิทํ ภิกฺขเว มยฺหํ โปราณกา-ธิฏฺฐานนฺติ วตฺวา อตีตํ อาหริ ฯ

อติเต ปุพฺเพปี กิร โส วนสณฺโฑ อรญฺญำ อโหสิ ฯ ตสฺสาปี โปกฺขรณิยา เอโก ทกรกฺขโส โอติณฺโณติณฺเณ ขาทติ ฯ ตทา โพธิสตฺโต โรหิตมิคโปตปฺปมาโณ กปีราชา หุตฺวา อสีติสหสฺส-มตฺตวานรปริวุโต ยถำ ปริหรนโต ตสฺมิ๋ อรญฺเญ วสติ ฯ โส วานรคณสฺส โอวาทำ อทาสิ ตาตา อิมสฺมิ๋ อรญฺเญ วิสรุกฺขาปี อมนุสฺสปริคฺคหิตชาตโปกฺขรณิโยปี ตตฺเถว โหนฺติ ตุมฺเห อขาทิต-ปุพฺพำ ผลาผลำ ขาทนฺตา วา อปีตปุพฺพำ ปานียำ ปีวนฺตา วา มำ ปฏิปุจฺเฉยฺยาถาติ ฯ เต สาธูติ ปฏิสฺสุณิตฺวา เอกทิวสำ อคต-ปุพฺพฏฺฐานำ คตา ตตฺถ พหุเทว ทิวสำ จริตฺวา ปานียำ คเวสมานา เอกำ โปกฺขรณิ๋ ทิสฺวา ปานียำ อปีวิตฺวาว โพธิสตฺตสฺส อาคมนำ โอโลกยมานา นิสีทิ๋ ฯ โพธิสตฺโต อาคนฺตฺวา กิ๋ ตาตา ปานียำ น ปีวถาติ อาห ฯ ตุมฺหากำ อาคมนำ โอโลเกมาติ ฯ สุฏฺฐุ ตาตา กตนฺติ โพธิสตฺโต ตำ โปกฺขรณิ๋ อาวิชฺฌิตฺวา ปทำ ปริจฺฉินฺทนฺโต โอติณฺณเมว ปสฺสิ โน อุตฺติณฺณำ ฯ โส นิสฺสำสยำ เอสา อมนุสฺส-ปริคฺคหิตาติ ญตฺวา สุฏฺฐุ โว กตำ ตาตา ปานียำ อปีวนฺเตหิ อมนุสฺสปริคฺคหิตา อยนฺติ อาห ฯ ทกรกฺขโสปี เตสำ อโนตรณภาวำ ญตฺวา นิ่โลทโร ปณฺฑรมุโข สุรตฺตหตฺถปาโท ภยานกรูโป วิภจฺฉ-ทสฺสโน หุตฺวา อุทกำ ทฺวิธา กตฺวา นิกฺขมิตฺวา กสฺมา ตุมฺเห นิสีทถ อิมำ โปกฺขรณิ๋ โอตริตฺวา ปานียำ ปีวถาติ อาห ฯ อถ นำ โพธิสตฺโต ปุจฺฉิ ตฺวำ อิธ นิพฺพตฺตทกรกฺขโสติ ฯ อาม อหำ

นิพฺพตฺโตมฺหีติ ฯ ตฺวํ โปกฺขรณึ โอติณฺโณติณฺเณ ฉภสีติ ฯ
อาม ฉภามิ อหํ อิโรติณฺณํ อนฺตมโส สกุณิกํ อุปาทาย น
กิญฺจิ มุญฺจามิ ตุมฺเหปี สพฺเพ ขาทิสฺสามีติ ฯ น มยํ อตฺตานํ
ตุยฺหํ ขาทิตุ ทสฺสามาติ ฯ ปานียมฺปน กึ ปีวิสฺสถาติ ฯ อาม
มยํ ปานียญฺจ ปีวิสฺสาม น จ เต วสํ คมิสฺสามาติ ฯ อถ กถํ
ปานียํ ปีวิสฺสถาติ ฯ กึ ปน ตฺวํ มญฺญสิ โอตริตฺวา ปีวิสฺสนฺตีติ
มยํ หิ อโนตริตฺวา อสีติสหสฺสวานราปี เอกเมกํ นพฑณฺฑกํ
คเหตฺวา อุปฺปลนาเฬน อุทกํ ปีวนฺตา วิย ตว โปกฺขรณิยา ปานียํ
ปีวิสฺสาม เอวํ โน ตฺวํ ขาทิตุ น สกฺขิสฺสสีติ ฯ เอตมตฺถํ
วิทิตฺวา สตฺถา อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา อิมิสฺสา คาถาย ปุริมปททฺวยํ
อภาสิ

ทิสฺวา ปทมนุตฺติณฺณํ ทิสฺวาโนตริตํ ปทํ
นเพน วาริ ปีวิสฺสาม เนว มํ ตฺวํ วธิสฺสสีติ ฯ

ตสฺสตฺโถ ภิกฺขเว โส กปีราชา ตสฺสา โปกฺขรณิยา เอกมฺปี
อุตฺติณฺณปทํ นาทฺทส โอตริตํ ปทํ โอติณฺณปทเมว อทฺทส เอวํ
ทิสฺวา ปทมนุตฺติณฺณํ ทิสฺวาน โอตริตํ ปทํ อทฺธา อยํ โปกฺขรณึ
อมนุสฺสปริคฺคหิตาติ ญตฺวา เตน สทฺธึ ๙ฌฺฌปนฺโต มหาปุริโส อาห
นเพน วาริ ปิวิสฺสามาติ ฯ ตสฺสตฺโถ มยํ ตว โปกฺขรณิยา นเพน
ปานียํ ปีวิสฺสามาติ ฯ ปุน มหาสตฺโต อาห เนว มํ ตฺวํ วธิสฺสสีติ ฯ
เอวํ นเพน ปานียํ ปีวนฺตํ สปริสมฺปี มํ ตฺวัปี เนว วธิสฺสสีติ อตฺโถ ฯ

เอวํ วตฺวา ปน โพธิสตฺโต เอกํ นพฑณฺฑกํ อาหราเปตฺวา

ปารมิโย อาวชฺชิตฺวา สจฺจกิริยำ กตฺวา มุเขน ธมิ ฯ นโพ อนฺโต กิญฺจิ คณฺหิ อนวเสเสตฺวา สพฺพตฺถกเมว สุสิโร อโหสิ ฯ อิมินา นิยาเมน อปรำปี อาหราเปตฺวา ธมิตฺวา อทาสิ๎ติ เอวำ สนฺเต ปน น สกฺกา นิฏฺฐเปตุำ ตสฺมา เอวำ น คเหตพฺพำ ฯ โพธิสตฺโต ปน อิมำ โปกฺขรณิำ ปริวาเรตฺวา ชาตา สพฺเพปี นพา เอกจฺฉิทฺทา โหนฺตูติ อธิฏฺฐาสิ ฯ โพธิสตฺตานญฺหิ หิตูปจารสฺส มหนฺตตาย อธิฏฺฐานำ สมิชฺฌติ ฯ ตโต ปฏฺฐาย สพฺเพปี ตำ โปกฺขรณิำ ปริวาเรตฺวา อุฏฺฐิตนพา เอกจฺฉิทฺทาว ชาตา ฯ

อิมสฺมิ หิ กปฺเป จตฺตาริ กปฺปฏฺฐิติยปาฏิหาริยานิ นาม ฯ กตมานิ จตฺตาริ ฯ จนฺเท สสกฺขณำ สกลมฺปี อิมำ กปฺปำ ฐิสฺสติ ฯ วฏฺฏกชาตเก อคฺคิโน นิพฺพุตฏฺฐานำ สกลมฺปี อิมำ กปฺปำ อคฺคิ น ฌาเปสฺสติ ฯ ฆฏิการนิเวสนฏฺฐานำ สกลมฺปี อิมำ กปฺปำ อโนวสฺสกำ ฐิสฺสติ ฯ อิมำ โปกฺขรณิำ ปริวาเรตฺวา อุฏฺฐิตนพา สกลมฺปี อิมำ กปฺปำ เอกจฺฉิทฺทา ภวิสฺสนฺติ อิมานิ จตฺตาริ กปฺปฏฺฐิติยปาฏิหาริยานิ นาม ฯ

โพธิสตฺโต เอวำ อธิฏฺฐิหิตฺวา เอกำ นพำ อาทาย นิสีทิ ฯ เตปี อสีติสหสฺสพานรา เอเกกำ นพำ อาทาย โปกฺขรณิำ ปริวาเรตฺวา นิสีทิสุ ฯ เตปี โพธิสตฺตสฺส นเพน อากฑฺฒิตฺวา ปานียปิวนกาเล สพฺเพ ติเร นิสินฺนาว ปิวิสุ ฯ เอวำ เตหิ ปานีเย ปิวิเต ทกรกฺขโส กญฺจิ อลภิตฺวา อนตฺตมโน สกนิเวสนเมว คโต ฯ โพธิสตฺโตปี สปริวาโร อรญฺญเมว ปาวิสิ ฯ

สตฺถา ปน อิเมสํ ภิกฺขเว นพานํ เอกจฺฉิทฺทภาโว นาม มยฺหเมเวตํ โปราณกํ อธิฏฺฐานนฺติ อิมํ ธมฺมเทสนํ อาหริตฺวา อนุสนฺธิ ฆเฏตฺวา ชาตกํ สโมธาเนสิ ตทา ทกรกฺขโส เทวทตฺโต อโหสิ อสีติสหสฺสพานรา พุทฺธปริสา อุปายกุสโล ปน กปีราชา อหเมว อโหสึ ฯ

นพปานชาตกํ ทสมํ ฯ

สีลวคฺโค ทุติโย ฯ

---

๓ กุรุงฺควคฺควณฺณนา

๑ กุรุงฺคมิคชาตกํ

ฌาตเมตํ กุรุงฺคสฺสาติ อิทํ สตฺถา เวพุวเน วิหรนฺโต เทวทตฺตํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอกสฺมิ หิ สมเย ธมฺมสภายํ สนฺนิปติตฺวา ภิกฺขู อาวุโส เทวทตฺโต ตถาคตสฺส ฆาตนตฺถาย ธนุคฺคเห ปโยเชสิ สิลํ ปวิชฺฌิ ธนปาลกํ วิสฺสชฺเชสิ สพฺพทาปี ทสพลสฺส วธาย ปริสกฺกตีติ เทวทตฺตสฺส อวณฺณํ กเถนฺตา นิสีทิ ฯ สตฺถา อาคนฺตฺวา ปญฺญตฺตาสเน นิสินฺโน กาย นุตฺถ ภิกฺขเว เอตรหิ กถาย สนฺนิสินฺนาติ ปุจฺฉิ ฯ ภนฺเต เทวทตฺโต ตุมฺหากํ วธาย ปริสกฺกตีติ เทวทตฺตสฺส อคุณกถาย สนฺนิสินฺนมฺหาติ ฯ สตฺถา น ภิกฺขเว เทวทตฺโต อิทาเนว มม วธาย ปริสกฺกติ ปุพฺเพปี ปริสกฺกติเยว น จ ปน มํ วธิตุํ อสกฺขีติ วตฺวา อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต โพธิสตฺโต กุรุงฺคมิโค หุตฺวา เอกสฺมิ อรญฺญายตเน ผลาผลานิ ขาทนฺโต วสติ ฯ โส เอกสฺมิ กาเล ผลสมฺปนฺเน เสปณฺณิรุกฺเข เสปณฺณิผลานิ ขาทติ ฯ อเถโก คามวาสี อฏฺฏกลุทฺทโก ผลิตรุกฺขมูเลสุ มิคานํ ปทานิ อุปราเรตฺวา อุปริรุกฺเข อฏฺฏกํ พนฺธิตฺวา ตตฺถ นิสีทิตฺวา ผลานิ

ชาทิตุ๋ อาคเต มิเค สตฺถิยา วิชฺฌิตฺวา เตสํ มํสํ วิกฺกิณนฺโต ชีวิตํ กปฺเปสิ ฯ โส เอกทิวสํ ตสฺมิ์ รุกฺขมูเล โพธิสตฺตสฺส ปทวลญฺชํ ทิสฺวา ตสฺมิ์ เสปณฺณิรุกฺเข อฏฺฏกํ พนฺธิตฺวา ปาโตว ภุญฺชิตฺวา สตฺติ์ อาทาย วนํ ปวิสิตฺวา ตํ รุกฺขํ อภิรุหิตฺวา อฏฺฏเก นิสีทิ ฯ โพธิสตฺโตปี ปาโตว วสนฏฺฐานา นิกฺขมิตฺวา เสปณฺณิผลานิ ชาทิสฺสามี์ติ อาคมฺม ตํ รุกฺขมูลํ สหสาว อปวิสิตฺวา กทาจิ อฏฺฏกลุทฺทกา รุกฺเขสุ อฏฺฏกํ พนฺธนฺติ อตฺถิ นุ โข เอวรูโป อุปทฺทโวติ ปริคฺคณฺหนฺโต พาหิรโตว อฏฺฐาสิ ฯ ลุทฺทโกปี โพธิสตฺตสฺส อนาคมนภาวํ ญตฺวา อฏฺฏเก นิสินฺโนว เสปณฺณิผลานิ ขิปี์ตฺวา ตสฺส ปุรโต ปาเตสิ ฯ โพธิสตฺโต อิมานิ ผลานิ อาคนฺตฺวา มยฺหํ ปุรโต ปตนฺติ อตฺถิ นุ โข ตสฺส อุปริ ลุทฺทโกติ ปุนปฺปุนํ โอโลเกนฺโต ลุทฺทกํ ทิสฺวา อปสฺสนฺโต วิย หุตฺวา อมฺโภ รุกฺข ปุพฺเพ ตฺวํ โอลมฺพกํ จาเลนฺโต วิย อุชุกเมว ผลานิ ปาเตสิ อิทานิ รุกฺขรมฺมํ ปริจฺจชสิ เอวํ ตยา รุกฺขรมฺเม ปริจฺจตฺเต อหมญฺญัปี์ รุกฺขมูลํ อุปสงฺกมิตฺวา มยฺหํ อาหารํ ปริเยสี์สฺสามี์ติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

ญาตเมตํ กุรุงฺคสฺส ยํ ตฺวํ เสปณฺณิ เสยฺยสิ
อญฺญํ เสปณฺณิ คจฺฉามิ น เม เต รุจฺจเต ผลนฺติ ฯ

ตตฺถ ญาตนฺติ ปากฏํ ชาตํ ฯ เอตนฺติ อิทํ กมฺมํ ฯ กุรุงฺคสฺสาติ กุรุงฺคมิคสฺส ฯ ยํ ตฺวํ เสปณฺณิ เสยฺยสี์ติ ยํ ตฺวํ อมฺโภ เสปณฺณิรกฺข ปุรโต ผลานิ ปาติยมาโน เสยฺยสิ วิสิณฺณผโล อโหสิ

ตํ สพฺพํ กุรุงฺคมิคสฺส ปาปกํ ชาตํ ฯ น เม เต รุจฺจเตติ เอวํ ผลํ ททมานาย น เม ตว ผลํ รุจฺจติ ติฏฺฐ ตฺวํ อหํ อญฺญตฺถ คมิสฺสามีติ อคมาสิ ฯ

อถสฺส ลุทฺทโก อฏฺฐเก นิสินฺโนว สตฺติ ขิปีตฺวา คจฺฉ วิรทฺโธทานิมฺหิ ตนฺติ อาห ฯ โพธิสตฺโต นิวตฺติตฺวา ฐิโตว อาห อมฺโภ ปุริส อิทานิปี กิญฺจาปี มํ วิรทฺโธ อฏฺฐ ปน มหานิรเย โสพสฺส อุสฺสทนิรเย ปญฺจวิธพนฺธนาทีนิ จ กมฺมกรณานิ อวิรทฺโธเยวาสีติ ฯ เอวญฺจ ปน วตฺวา ยถารุจิ คโต ฯ ลุทฺทโกปี โอตริตฺวา ยถารุจิ คโต ฯ

สตฺถาปี น ภิกฺขเว เทวทตฺโต อิทาเนว มม วธาย ปริสกฺกติ ปุพฺเพปี ปริสกฺกติเยว น จ ปน มํ วธิตุํ อสกฺขีติ อิมํ ธมฺมเทสนํ อาหริตฺวา อนุสนฺธิ ฆเฏตฺวา ชาตกํ สโมธาเนสิ ตทา อฏฺฐกลุทฺทโก เทวทตฺโต อโหสิ กุรุงฺคมิโค ปน อหเมวาติ ฯ

กุรุงฺคมิคชาตกํ ปฐมํ ฯ

---

๒ กุกฺกุรชาตกํ

เย กุกฺกุราติ อิทํ ศตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต ญาตตฺถจริยํ อารพฺภ กเถส ฯ ส่า ทฺวาทส์นปาเต ภทฺทส์าลชาตเก อาวภาวส์ส์ต ฯ อิมํ ปน วตฺถุ ปติฏฺฐเปตฺวา อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต โพธิสตฺโต ตถารูปี กมฺมํ ปฏิจฺจ กุกฺกุรโยนิยํ นิพฺพตฺติตฺวา อเนกกุกฺกุรปริวุโต มหาสุสาเน วสติ ฯ อเถกทิวสํ ราชา เสตสินฺธวยุตฺตํ สพฺพาลงฺการปฏิมณฺฑิตํ รถํ อภิรุยฺห อุยฺยานํ คนฺตฺวา ตตฺถ ทิวสภาคํ กีฬิตฺวา อตฺถงฺคเต สุริเย นครํ ปาวิสิ ฯ ตสฺส ตํ รถวรตฺตํ ยถานทิเมว ราชงฺคเณ ฐปยึส ฯ โส รตฺติ เทเว วสฺสนฺเต ตินฺโต ฯ อุปริปาสาทโต โกเลยฺยกสุนขา โอตริตฺวา ตสฺส จมฺมญฺจ นทฺธิญฺจ ขาทึสุ ฯ ปุนทิวเส รญฺโญ อาโรจยึสุ เทว นิทฺธมนมุเชน สุนขา ปวิสิตฺวา รถสฺส จมฺมญเจว นทฺธิญฺจ ขาทึสูติ ฯ ราชา สุนขานํ กุชฺฌิตฺวา ทิฏฺฐทิฏฺฐฏฺฐาเน สุนเข ฆาเตถาติ อาห ฯ ตโต ปฏฺฐาย สุนขานํ มหาพฺยสนํ อุทปาทิ ฯ เต ทิฏฺฐทิฏฺฐฏฺฐาเน ฆาตียมานา ปลายิตฺวา สุสานํ คนฺตฺวา โพธิสตฺตสฺส สนฺติกํ อคมํสุ ฯ โพธิสตฺโต ตุมฺเห พหู สนฺนิปติตา กึ นุ โข การณนฺติ ปุจฺฉิ ฯ เต อนฺเตปุเร กิร รถสฺส จมฺมญเจว นทฺธิญฺจ สุนเขน ขาทิตนฺติ กุทฺโธ ราชา สุนขวรํ อาณาเปสิ พหู สุนขา วินสฺสนฺติ มหาภยํ อุปฺปนฺนนฺติ อาหํสุ ฯ โพธิสตฺโต จินฺเตสิ อารกฺขฏฺฐาเน พหิ

สุนขานำ โอกาโส นตฺถิ อนฺโตราชนิเวสเน โกเลยฺยกสุนขานำเยเวตำ กมฺมำ ภวิสฺสติ อิทานิ ปน โจรานำ กิญฺจิ ภยำ นตฺถิ อโจรา มรณำ ลภนฺติ ยนฺนูนาหำ โจเร รญฺโญ ทสฺเสตฺวา ญาติสงฺฆสฺส ชีวิตทานำ ทเทยฺยนฺติ ฯ โส ญาตเก สมสฺสาเสตฺวา ตุมฺเห มา ภายิตฺถ อหำ โว อภยำ อาหริสฺสามิ ยาว ราชานำ ปสฺสามิ ตาว อิเธว โหถาติ ปารมิโย อาวชฺเชตฺวา เมตฺตาภาวนำ ปุเรจาริกำ กตฺวา มยฺหำ อุปริ เลฑฺฑุ วา มุคฺครำ วา มา โกจิ ขิปีตุ อุสฺสหีติ อธิฏฺฐาย เอกโกว อนฺโตนครำ ปาวิสิ ฯ อถ นำ ทิสฺวา เอกสตฺโตปี กุชฺฌิตฺวา โอโลเกนฺโต นาม นาโหสิ ฯ ราชาปี สุนขวธำ อาณาเปตฺวา สยำ วินิจฺฉเย นิสินฺโน โหติ ฯ โพธิสตฺโต ตตฺเถว คนฺตฺวา ปกฺขนฺทิตฺวา รญฺโญ อาสนสฺส เหฏฺฐา ปาวิสิ ฯ อถ นำ ราชปุริสา นีหริตุ อารทฺธา ฯ ราชา ปน นิวาเรสิ ฯ โส โถกำ วิสเมตฺวา เหฏฺฐาสนา นิกฺขมิตฺวา ราชานำ วนฺทิตฺวา สจฺจำ กิร ตุมฺเห กุกฺกุเร มาราเปถาติ ปุจฺฉิ ฯ อาม มาราเปมหนฺติ ฯ โก เนสำ อปราโธ นรินฺทาติ ฯ รกสฺส เม ปริวารจมฺมญฺจ นทฺธิญฺจ ขาทิ้สูติ ฯ เย ขาทิ้สุ เต ชานาถาติ ฯ น ชานามาติ ฯ อิเม นาม จมฺมขาทกโจราติ ตตฺตโต อชานิตฺวาว ทิฏฺฐทิฏฺฐฏฺฐาเนเยว มาราปนำ น ยุตฺตำ เทวาติ ฯ รถจมฺมสฺส กุกฺกุเรหิ ขาทิตตฺตา ทิฏฺฐทิฏฺเฐ สพฺเพว มาเรถาติ สุนขวธำ อาณาเปสินฺติ ฯ กิ ปน เต มนุสฺสา สพฺเพว กุกฺกุเร มาเรนฺติ อุทาหุ มรณำ อลภนฺตาปี

อตฺถีติ ฯ อตฺถิ อมฺหากํ ฆเร โกเลยฺยกา มรณํ น ลภนฺตีติ ฯ มหาราช อิทาเนว ตุมฺเห รถจมฺมสฺส กุกฺกุเรหิ ขาทิตตฺตา ทิฏฺฐิทิฏฺเฐ สพฺเพว มาเรถาติ สุนขวรํ อาณาเปสินฺติ อโวจุตฺถ อิทานิ ปน อมฺหากํ ฆเร โกเลยฺยกา มรณํ น ลภนฺตีติ วเทถ นนุ เอวํ สนฺเต ตุมฺเห ฉนฺทาทิวเสน อคติคมนํ คจฺฉถ อคติคมนญฺจ นาม น ยุตฺตํ น จ ราชธมฺโม รญฺญา นาม การณาการณคเวสเกน ตุลาสทิเสน ภวิตุํ วฏฺฏติ อิทานิ โกเลยฺยกา มรณํ น ลภนฺติ ทุพฺพลสุนขาว ลภนฺติ เอวํ สนฺเต นายํ สพฺพสุนขฆาตา ทุพฺพลฆาติกา นาเมสาติ เอวญฺจ ปน วตฺวา มหาสตฺโต มธุรสฺสรํ นิจฺฉาเรตฺวา มหาราช ยํ ตุมฺเห กโรถ นายํ ธมฺโมติ รญฺโญ ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

เย กุกฺกุรา ราชกุลสฺมิ วฑฺฒา
โกเลยฺยกา วณฺณพลูปปนฺนา
เตเม น วชฺฌา มยมสฺม วชฺฌา
นายํ สฆจฺจา ทุพฺพลฆาติกายนฺติ ฯ

ตตฺถ เย กุกฺกุราติ เย สุนขา ฯ ยถา หิ ธารุณฺโหปี ปสฺสาโว ปูติมุตฺตนฺติ ตทหุชาโตปี สิงฺคาโล ชรสิงฺคาโลติ โกมลาปี คโลจิลตา ปูติลตาติ สุวณฺณวณฺโณปี กาโย ปูติกาโยติ วุจฺจติ เอวเมว วสฺสสติโกปี สุนโข กุกฺกุโรติ วุจฺจติ ตสฺมา มหลฺลกา กายพลูปปนฺนาปี เต กุกฺกุราเตฺวว วุตฺตา ฯ วฑฺฒาติ วฑฺฒิตา ฯ โกเลยฺยกาติ ราชกุเล ชาตา สมฺภูตา สํวฑฺฒา ฯ วณฺณพลูปปนฺนาติ

สริ์รวณฺเณน เจว กายพเลน จ สมฺปนฺนา ฯ เตเม น วชฺฌาติ เต อิเม สสฺสามิกา สารกฺขา น วชฺฌา ฯ มยมสฺม วชฺฌาติ อสฺสามิกา อนารกฺขา มยำ วชฺฌา นาม ชาตา ฯ นายำ สฆฺจาติ เอวำ สนฺเต อยำ อวิเสเสน สฆฺจา นาม น โหติ ฯ ทุพฺพลฆาติกายนฺติ อยำ ปน ทุพฺพลานำเยว ฆาตนโต ทุพฺพลฆาติกา นาม โหติ ราชูหิ นาม โจรา นิคฺคหิตพฺพา โน อโจรา อิธ ปน โจรานำ กิญฺจิ นตฺถิ อโจรา มรณำ ลภนฺติ อโห อิมสฺมิ โลเก อยุตฺตำ วตฺตติ อโห อธมฺโม วตฺตตี์ติ ฯ

ราชา โพธิสตฺตสฺส วจนำ สุตฺวา อาห ชานาสิ ปน ตฺวำ ปณฺฑิต อสุเกหิ นาม รถจมฺมำ ชาทิตนฺติ ฯ อาม ชานามี์ติ ฯ เกหิ ชาทิตนฺติ ฯ ตุมฺหากำ เคเห วสนเกหิ โกเลยฺยกสุนเขหี์ติ ฯ กถำ เตหิ ชาทิตภาโว ชานิตพฺโพติ อาห ฯ อหำ เตหิ ชาทิตภาวำ เทสิสฺสามี์ติ ฯ ทสฺเสหิ ปณฺฑิตาติ ฯ ตุมฺหากำ ฆเร โกเลยฺยก-สุนเข อานาเปตฺวา โถกำ ตกฺเก จ ทพฺพิญานิ จ อาหราเปสิ ฯ ราชา ตถา อกาสิ ฯ อถ นำ มหาสตฺโต อิมานิ ติณานิ ตกฺเกน มทฺทาเปตฺวา เอเต สุนเข ปาเยถาติ อาห ฯ ราชา ตถา กตฺวา ปายาเปสิ ฯ ปี์ตปี์ตา สุนขา สทฺธิ์ จมฺเมหิ วมิ์สุ ฯ ราชา สพฺพญฺญุพุทฺธสฺส พฺยากรณำ วิยาติ ตุฏฺโฐ โพธิสตฺตสฺส เสตจฺฉตฺเตน ปูชำ อกาสิ ฯ โพธิสตฺโต ธมฺมญฺจร มหาราช มาตาปี์ตูสุ วตฺติยาติ อาทิหิ เต สกุณชาตเก อาคตาหิ ทสธมฺม-จริยคาถาหิ รญฺโญ ธมฺมำ เทเสตฺวา มหาราช อิโต ปฏฺจาย

อปฺปมตฺโต โหหีติ ราชานํ ปญฺจสุ สีเลสุ ปติฏฺฐาเปตฺวา เสตจฺฉตฺตํ รณฺโฑว ปุน อทาสิ ฯ ราชา มหาสตฺตสฺส ธมฺมกถํ สุตฺวา สพฺพสตฺตานํ อภยํ ทตฺวา โพธิสตฺตํ อาทึ กตฺวา สพฺพสุนขานํ อตฺตโน โภชนสทิสเมว นิจฺจภตฺตํ ปฏฺฐเปตฺวา โพธิสตฺตสฺส โอวาเท ฐิโต ยาวตายุกํ ทานาทีนิ ปุญฺญานิ กริตฺวา กาลํ กตฺวา เทวโลเก อุปฺปชฺชิ ฯ กุกฺกุโรวาโท ทสวสฺสสหสฺสานิ ปวตฺตติ ฯ โพธิสตฺโตปี ยาวตายุกํ ฐีตฺวา ยถากมฺมํ คโต ฯ

สตฺถา น ภิกฺขเว ตถาคโต อิทาเนว ญาตกานํ อตฺถํ จรติ ปุพฺเพปี จริเยวาติ วตฺวา อิมํ ธมฺมเทสนํ อาหริตฺวา อนุสนฺธิ ฆเฏตฺวา ชาตกํ สโมธาเนสิ ตทา ราชา อานนฺโท อโหสิ อวเสสา ปริสา พุทฺธปริสา กุกฺกุรปณฺฑิโต ปน อหเมวาติ ฯ

กุกฺกุรชาตกํ ทุติยํ ฯ

---

๓ โภชาชานิ่ยชาตกํ

อปี ปสฺเสน เสมาโนติ อิทํ สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต เอกํ โอสฺสฏฺฐวิริยํ ภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตสฺมิ หิ สมเย สตฺถา ตํ ภิกฺขุ อามนฺเตตฺวา ภิกฺขุ ปุพฺเพปี ปณฺฑิตา อนายตเนปี วิริยํ อกตฺวา ปหารํ ลทฺธาปี เนว วิริยํ โอสฺสชฺชิตฺวา วตฺวา อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต โพธิสตฺโต

โภชาชานิยสินฺธวกุเล นิพฺพตฺโต สพฺพาการสมฺปนฺโน พาราณสิรญฺโญ มงฺคลอสฺโส อโหสิ ฯ โส สตสหสฺสคฺฆนิกาย สุวณฺณปาติยํเยว นานคฺครสสมฺปนฺนํ ติวสฺสิกคนฺธสาลิโภชนํ ภุญฺชติ จตุชาติยคนฺธ-วิลิตฺตายเมว ภูมิยํ ติฏฺฐติ ฯ ตสฺส วานํ รตฺตกมฺพลสาณิปริกฺขิตฺตํ อุปริ สุวณฺณตารกวิจิตฺตเจลวิตานํ สโมสริตคนฺธทามมาลาทามํ อวิชหิต-คนฺธเตลปฺปทีปี อโหสิ ฯ พาราณสิรชฺชํ ปน อปฏเสนฺตา ราชาโน นาม นตฺถิ ฯ เอกสฺมิญฺจ สมเย สตฺต ราชาโน พาราณสึ ปริกฺขิ-ปิตฺวา อมฺหากํ รชฺชํ วา เทตุ ยุทฺธํ วาติ พาราณสิรญฺโญ ปณฺณํ เปสยิสุ ฯ ราชา อมจฺเจ สนฺนิปาตาเปตฺวา ตํ ปวุตฺตึ อาจิกฺขิตฺวา อิทานิ กึ กโรม ตาตาติ ปุจฺฉิ ฯ เทว ตุมฺเหหิ ตาว อาทิโตว ยุทฺธตฺถาย น คนฺตพฺพํ อสุกํ นาม อสฺสาโรหํ เปเสตฺวา ยุทฺธํ กาเรถ ตสฺมิ อสกฺโกนฺเต ปจฺฉา ชานิสฺสามาติ ฯ ราชา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา สกฺขิสฺสสิ ตาต สตฺตหิ ราชูหิ สทฺธิ ยุทฺธํ กาตุนฺติ อาห ฯ เทว สเจ โภชาชานิยสินฺธวํ ลภามิ ติฏฺฐนฺตุ สตฺต ราชาโน สกลชมฺพุทีปราชูหิปี สทฺธิ ยุชฺฌิตุํ สกฺขิสฺสามีติ ฯ ตาต โภชาชานิยสินฺธโว วา โหตุ อญฺโญ วา ยํ อิจฺฉสิ ตํ คเหตฺวา ยุทฺธํ กโรหีติ ฯ โส สาธุ เทวาติ ราชานํ วนฺทิตฺวา ปาสาทา โอรุยห โภชาชานิยสินฺธวํ อาหราเปตฺวา อตฺตนาปี สพฺพสนฺนาหสนฺนทฺโธ ขคฺคํ พนฺธิตฺวา สินฺธวปีฏฺฐิวรคโต นครา นิกฺขมฺม วิชฺชุลตา วิย จรมาโน ปฐมํ พลโกฏฺฐกํ ภินฺทิตฺวา เอกं ราชานํ ชีวคฺคาหเมว คเหตฺวา อาคนฺตฺวา นครเ พลสฺส

นิยฺยาเทตฺวา ปุน คนฺตฺวา ทุติยํ พลโกฏฺฐกํ ภินฺทิตฺวา ตถา ตติยนฺติ เอวํ ปญฺจ ราชาโน ชีวคฺคาหํ คเหตฺวา ฉฏฺฐํ พลโกฏฺฐกํ ภินฺทิตฺวา ฉฏฺฐสฺส รญฺโญ คหิตกาเล โภชาชานิโย ปหารํ ลภติ โลหิตํ ปคฺฆรติ เวทนา พลวติโย วตฺตนฺติ ฯ อสฺสาโรโหตสฺส ปหฏภาวํ ญตฺวา โภชาชานิยสินฺธวํ ราชทฺวาเร นิปชฺชาเปตฺวา สนฺนาหํ สีทิลํ กตฺวา อญฺญํ อสฺสํ สนฺนยฺหิตุ อารทฺโธ ฯ โพธิสตฺโต มหาผาสุกปสฺเสน นิปนฺโนว อกฺขีนิ อุมฺมิเลตฺวา อสฺสาโรหํ ทิสฺวา อยํ อญฺญํ อสฺสํ สนฺนยฺหติ อยญฺจ อสฺโส สตฺตมํ พลโกฏฺฐกํ ภินฺทิตฺวา สตฺตมํ ราชานํ คณฺหิตุ น สกฺขิสฺสติ มยา กตํ กมฺมญฺจ นสฺสิสฺสติ อปฺปฏิสโม อสฺสาโรโหปี นสฺสิสฺสติ ราชาปี ปรหตฺถํ คมิสฺสติ ฐเปตฺวา มํ อญฺโญ อสฺโส สตฺตมํ พลโกฏฺฐกํ ภินฺทิตฺวา สตฺตมํ ราชานํ คณฺหิตุ สมตฺโถ นาม นตฺถีติ นิปนฺนโกว อสฺสาโรหํ ปกฺโกสาเปตฺวา สมฺม อสฺสาโรห สตฺตมํ พลโกฏฺฐกํ ภินฺทิตฺวา สตฺตมํ ราชานํ คณฺหิตุ สมตฺโถ ฐเปตฺวา มํ อญฺโญ อสฺโส นาม นตฺถิ นาหํ มยา กตกมฺมํ นาเสสฺสามิ มมญฺเญว อุฏฺฐาเปตฺวา สนฺนยฺหาติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

อยี ปสฺเสน เสมาโน สลฺเลภิ สลฺลลิ์กโต
เสยโยว วพฺพา โภชโฌ ยญช มญเญว สารถีติ ฯ

ตตฺถ อยี ปสฺเสน เสมาโนติ เอเกน ปสฺเสน สยมาโนปี ฯ สลฺเลภิ สลฺลลิ์กโตติ สลฺเลหิ วิทฺโธปี สมาโน ฯ เสยฺโยว วพฺพา โภชฺโฌติ วพโวติ สินฺธวกุเล อชาโต ชพฺพุกสฺโส ฯ โภชฺโฌติ โภชา-

ชานิยสินฺธโว ฯ อิติ เอตสฺมา วฬวา สตฺเตหิ วิทฺโธปิ โภชาชานิย-สินฺธโววฺ เสยฺโย วโร อุตฺตโม ฯ ยุญฺช มญฺเญว สารถีติ ยสฺมา เอวํ คโตปิ อหเมว เสยฺโย ตสฺมา มญฺเญว โยเชหิ มา อญฺเญปีติ วทติ ฯ

อสฺสาโรโห โพธิสตฺตํ อุฏฺฐาเปตฺวา วณฺณ พนฺธิตฺวา สุสนฺนทฺธํ สนฺนยฺหิตฺวา ตสฺส ปิฏฺฐิยํ นิสีทิตฺวา สตฺตมํ พลโกฏฺฐกํ ภินฺทิตฺวา สตฺตมํ ราชานํ ชีวคฺคาหํ คเหตฺวา ราชพลสฺส นิยฺยาเทติ ฯ โพธิสตฺตมฺปิ ราชทฺวารํ อานยิสุ ฯ ราชา ตสฺส ทสฺสนตฺถาย นิกฺขมิ ฯ มหาสตฺโต ราชานํ อาห มหาราช สตฺต ราชาโน มา ฆาตยิตฺถ สปถํ กาเรตฺวา วิสฺสชฺเชถ มยฺหญฺจ อสฺสาโรหสฺส จ ทาตพฺพํ ยสํ อสฺสาโรหสฺเสวเทถ สตฺต ราชาโน คเหตฺวา ทินฺนํ โยธนฺนาม นาเสตุ น วฏฺฏติ ตุมฺเหมปี ทานํ เทถ สีลํ รกฺขถ ธมฺเมน รชฺชํ กาเรถาติ ฯ เอวํ โพธิสตฺเตน รญฺโญ โอวาเท ทินฺเน โพธิสตฺตสฺส สนฺนาหํ โมจยิสุ ฯ โส สนฺนาเห มุตฺตมตฺเตเยว นิรุชฺฌิ ฯ ราชา ตสฺส สรีรกิจฺจํ กาเรตฺวา อสฺสาโรหสฺส มหนฺตํ ยสํ ทตฺวา สตฺต ราชาโน ปุน อตฺตโน อทาสภาย สปถํ กาเรตฺวา สกฏฺฐานานิ เปเสตฺวา ธมฺเมน สเมน รชฺชํ กาเรตฺวา ชีวิตปริโยสาเน ยถากมฺมํ คโต ฯ

สตฺถา เอวํ ภิกฺขเว ปุพฺเพ ปณฺฑิตา อนายตเนปี วิริยํ อกํสุ เอวรูปี ปหารํ ลทฺธาปี น โอสฺสชฺชิสุ ตฺวํ ปน เอวรูเป นิยฺยานิก-สาสเน ปพฺพชิตฺวา กสฺมา วิริยํ โอสฺสชฺชสีติ วตฺวา จตฺตาริ สจฺจานิ ปกาเสสิ ฯ สจฺจปริโยสาเน โอสฺสฏฺฐวิริโย ภิกฺขุ อรหตฺตผเล

ปฏิฏฺฐาสิ ฯ สตฺถาปิ อิมํ ธมฺมเทสนํ อาหริตฺวา อนุสนฺธิ์ ฆเฏตฺวา ชาตกํ สโมธาเนสิ ตทา ราชา อานนฺโท อโหสิ อสฺสาโรโห สาริปุตฺโต โภชาชานีย์สินฺธโว ปน อหเมว อโหสิ์ติ ฯ

โภชาชานีย์ชาตกํ ตติยํ ฯ

---

๔ อาชญฺญชาตกํ

ยทา ยทาติ อิทํ สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต โอสฺสฏฺฐวิริยเมว ภิกฺขุ์ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตํ ปน ภิกฺขุ์ สตฺถา อามนฺเตตฺวา ภิกฺขุ ปุพฺเพ ปณฺฑิตา อนายตเนปิ ฉทฺทปปหาราปิ หตฺวา วิริยํ อกาสฺสติ วตฺวา อตี์ตํ อาหริ ฯ

อตี์เต พาราณสิยํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต ปุริมนเยเนว สตฺต ราชาโน นครํ ปริวารยิ์ สุ ฯ อเถโก รถิกโยโธ เทฺว ภาติก-สินฺธเว รเถ โยเชตฺวา นครา นิกฺขมฺม ฉ พลโกฏฺฐีเก ภินฺทิตฺวา ฉ ราชาโน อคฺคเหสิ ฯ ตสฺมิ์ ขเณ เชฏฺฐกอสฺโส ปหารํ ลภิ ฯ สารถิโก รถํ เปเสนฺโต ราชทฺวารํ อาคนฺตฺวา เชฏฺฐกภาติกํ รถา โมเจตฺวา สนฺนาหํ สิถิลํ กตฺวา เอเกน ปสฺเสน นิปชฺชาเปตฺวา อญฺญํ อสฺสํ สนฺนยฺหิตฺวา อารุโยห ฯ โพธิสตฺโต ตํ ทิสฺวา ปุริมนเยเนว จินฺเตตฺวา สารถิกํ ปกฺโกสาเปตฺวา นิปนฺนโกว อิมํ คาถมาห

ยทา ยทา ยตฺถ ยทา ยตฺถ ยตฺถ ยทา ยทา
อาชญฺโญ กุรุเต เวคํ หายนฺติ ตตฺถ วาหวาติ ฯ

ตตฺถ ยทา ยทาติ ปุพฺพณฺหาทีสุ ยสฺมิ ยสฺมิ กาเล ฯ ยตฺถาติ ยสฺมิ ฐาเน มคฺเค วา สงฺคามสีเส วา ฯ ยทาติ ยสฺมิ ขเณ ฯ ยตฺถ ยตฺถาติ สตฺตนฺนํ พลโกฏฺฐีกานํ วเสน พหูสุ ยุทฺธมณฺฑเลสุ ฯ ยทา ยทาติ ยสฺมิ ยสฺมิ กาเล ปหารํ ลทฺธกาเล วา อลทฺธกาเล วา ฯ อาชญฺโญ กุรุเต เวคนฺติ สารถิสฺส จิตฺตรุจิตํ การณํ อาชานนสภาโว อาชญฺโญ วรสินฺธโว เวคํ กโรติ วายมติ วิริยํ อารภติ ฯ หายนฺติ ตตฺถ วาพวาติ ตสฺมิ เวเค กริยมาเน อิตเร วพวสงฺขาตา ขพฺพุงฺกสฺสา หายนฺติ ปริหายนฺติ ตสฺมา อิมสฺมิ รเถ มญฺเญว โยเชหีติ อาห ฯ

สารถิ โพธิสตฺตํ อุฏฺฐาเปตฺวา โยเชตฺวา สตฺตมํ พลโกฏฺฐีกํ ภินฺทิตฺวา สตฺตมํ ราชานํ อาทาย รถํ ปาเชนฺโต ราชทฺวารํ อาคนฺตฺวา สินฺธวํ โมเจสิ ฯ โพธิสตฺโต เอเกน ปสฺเสน นิปนฺโน ปุริมนเยเนว รญฺโญ โอวาทํ ทตฺวา นิรุชฺฌิ ฯ ราชา ตสฺส สรีรกิจฺจํ กาเรตฺวา รถิกสฺส สมฺมานํ กตฺวา ธมฺเมน สเมน รชฺชํ กาเรตฺวา ยถา-กมฺมงฺคโต ฯ

สตฺถา อิมํ ธมฺมเทสนํ อาหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสสิ ฯ สจฺจปริโยสาเน โส ภิกฺขุ อรหตฺเต ปติฏฺฐาสิ ฯ สตฺถา ชาตกํ สโมธาเนสิ ตทา ราชา อานนฺทตฺเถโร อโหสิ สารถิ สาริปุตฺโต อสฺโส ปน อหเมว สมฺมาสมฺพุทฺโธติ ฯ

อาชญฺญชาตกํ จตุตฺถํ ฯ

---

๕ ติฏฺฐีชาตกํ

อญฺญมญฺเญหิ ติฏฺเฐหีติ อิทํ สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต ธมฺมเสนาปตึ อารพฺภ สทฺธิวิหาริกํ เอกํ สุวณฺณการปุพฺพกํ ภิกฺขุ กเถสิ ฯ

อาสยานุสยญาณญฺหิ พุทฺธานญฺเญว โหติ น อญฺเญสํ ตสฺมา ธมฺมเสนาปติ อตฺตโน อาสยานุสยญาณสฺส นตฺถิตาย สทฺธิวิหาริกสฺส อาสยานุสยํ อชานนฺโต อสุภกมฺมฏฺฐานเมว กเถสิ ฯ ตสฺส ตํ น สปฺปายมโหสิ ฯ กสฺมา ฯ โส กิร ปฏิปาฏิยา ปญฺจ ชาติสตานิ สุวณฺณการเคเหยว ปฏิสนฺธึ คณฺหิ ฯ อถสฺส ทีฆรตฺตํ ปริสุทฺธ-สุวณฺณทสฺสนสฺเสว ปริจิตตฺตา อสุภํ น สปฺปายมโหสิ ฯ โส ตตฺถ นิมิตฺตมตฺตมฺปี อุปฺปาเทตุ อสกฺโกนฺโต จตฺตาโร มาเส เขเปสิ ฯ ธมฺมเสนาปติ อตฺตโน สทฺธิวิหาริกสฺส อรหตฺตํ ทาตุ อสกฺโกนฺโต อทฺธา อยํ พุทฺธเวเนยฺโย ภวิสฺสติ ตถาคตสฺส สนฺติกํ เนสฺสามีติ จินฺเตตฺวา ปาโตว ตํ อาทาย สยํ สตฺถุ สนฺติกํ อคมาสิ ฯ สตฺถา กึ นุ โข สาริปุตฺต เอกํ ภิกฺขุ อาทาย อาคโตสีติ ปุจฺฉิ ฯ อหํ ภนฺเต อิมสฺส กมฺมฏฺฐานํ อทาสึ อยมฺปน จตูหิ มาเสหิ นิมิตฺตมตฺตมฺปี น อุปฺปาเทสิ สฺวาหํ พุทฺธเวเนยฺโย เอส ภวิสฺสตีติ จินฺเตตฺวา ตุมฺหากํ สนฺติกํ อาทาย อาคโตติ ฯ สาริปุตฺต กตรํ ปน เต กมฺมฏฺฐานํ สทฺธิวิหาริกสฺส ทินฺนนฺติ ฯ อสุภกมฺมฏฺฐานํ

ภควาติ ฯ สารีปุตฺต นตฺถิ ตว สตฺตานํ อาสยานุสยญาณํ คจฺฉ ตฺวํ สายณฺหสมเย อาคนฺตฺวา ตว สทฺธิวิหาริกํ อาทาย คจฺเฉยฺยาสีติ ฯ เอวํ สตฺถา เถรํ อุยฺโยเชตฺวา ตสฺส ภิกฺขุโน มนาปํ นิวาสนญฺจ จีวรญฺจ ทาเปตฺวา ตุ อาทาย คามุ ปิณฺฑาย ปวิสิตฺวา ปณีตํ ขาทนียํ โภชนียํ ทาเปตฺวา มหาภิกฺขุสงฺฆปริวุโต ปุน วิหารํ อาคนฺตฺวา คนฺธกุฏิยํ ทิวสภาคํ เขเปตฺวา สายณฺหสมเย ตุ ภิกฺขุ คเหตฺวา วิหารจาริกํ จรมาโน อมฺพวเน เอกํ โปกฺขรณิ มาเปตฺวา ตตฺถ มหนฺตุ ปทุมินิคจฺฉุ ตตฺราปี จ มหนฺตุ เอกุ ปทุมปุปฺผุ มาเปตฺวา ภิกฺขุ อิมุ ปทุมุ โอโลเกนฺโต นิสีทาหีติ นิสีทาเปตฺวา คนฺธกุฏึ ปาวิสิ ฯ โส ภิกฺขุ ตุ ปุปฺผุ ปุนปฺปุนุ โอโลเกติ ฯ ภควา ตุ ปุปฺผุ ชรุ ปาเปสิ ฯ ตุ ตสฺส ปสฺสนฺตสฺเสว ชรุ ปตฺวา วิวณฺณุ อโหสิ ฯ อถสฺส จ ปริยนฺตโต ปฏฺฐาย ปตฺตานิ ปตนฺตานิ มุหุตฺเตน สพฺพานิ ปตึสุ ฯ ตโต กิญฺชกฺขุ ปติ กณฺณิกา อวสิสฺสติ ฯ โส ภิกฺขุ ตุ ปสฺสนฺโต จินฺเตสิ อิทุ ปทุมปุปฺผุ อิทาเนว อภิรูปุ อโหสิ ทสฺสนียุ อถสฺส วณฺโณ ปริณโต ปตฺตานิ จ กิญฺชกฺขญฺจ ปติ กณฺณิกมตฺตเมว ชีตุ เอวรูปสฺส นาม ปทุมสฺส ชรา ปตฺตา มยฺหุ สรีรสฺส กึ น ปาปุณิสฺสตีติ สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติ วิปสฺสนุ ปฏฺฐเปสิ ฯ สตฺถา ตสฺส จิตฺตุ วิปสฺสนุ อารุพฺหนฺติ ญตฺวา คนฺธกุฏิยุ นิสินฺโนว โอภาสุ ผริตฺวา อิมุ คาถมาห

อุจฺฉินฺท สิเนหมตฺตโน กุมุทำ สารทิกำว ปาณินา
สนฺติมคฺคเมว พฺรูหย นิพฺพานำ สุคเตน เทสิตนฺติ ฯ

โส ภิกฺขุ คาถาปริโยสาเน อรหตฺตำ ปตฺวา มุตฺโต วตมฺหิ สพฺพภเวหิ จนฺเตตฺวา

โส วุตฺถวาโส ปริปุณฺณมานโส
ขีณาสโว อนฺติมเทหธารี
วิสุทฺธสีโล สุสมาหิตินฺทฺริโย
จนฺโท ยถา ราหุมุขา ปมุตฺโต
ตโมกตำ โมหมหนฺธการำ
วิโนทยิ์ สพฺพมลำ อเสสำ
อาโลกปชโชตกโร ปภงฺกโร
สหสฺสรำสี วิย ภานุมา นเภติ

อาทีหิ คาถาหิ อุทานำ อุทาเนสิ อุทาเนตฺวา จ ปน คนฺตฺวา ภควนฺตำ วนฺทิ ฯ เถโรปี อาคนฺตฺวา สตฺถารำ วนฺทิตฺวา อตฺตโน สทฺธิวิหาริกำ คเหตฺวา อคมาสิ ฯ อยำ ปวุตฺติ ภิกฺขูนำ อนฺตเร ปากฏา ชาตา ฯ ภิกฺขู ธมฺมสภายำ ทสพลสฺส คุณำ วณฺณยมานา นิสีทิำสุ อาวุโส สาริปุตฺตตฺเถโร อาสยานุสยญาณสฺส อภาเวน อตฺตโน สทฺธิวิหาริกสฺส อาสยำ น ชานาติ สตฺถา ปน ญตฺวา เอกทิวเสเนว ตสฺส สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตำ อทาสิ อโห พุทฺธานาม มหานุภาวาติ ฯ สตฺถา อาคนฺตฺวา ปญฺญตฺตาสเน นิสีทิตฺวา กาย นุตฺถ ภิกฺขเว เอตรหิ กถาย สนฺนิสินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา น

ภควา อญฺญาย กถาย ตุมฺหากญฺเญว ปน ธมฺมเสนาปติโน สทฺธิ-
วิหาริกสฺส อาสยานุสยญาณกถายาติ ฯ สตฺถา น ภิกฺขเว เอตํ
อจฺฉริยํ สฺวาหํ เอตรหิ พุทฺโธ หุตฺวา ตสฺส อาสยํ ชานามิ
ปุพฺเพปาหํ ตสฺส อาสยํ ชานามิเยวาติ วตฺวา อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต ตทา โพธิสตฺโต
ตํ ราชานํ อตฺเถ จ ธมฺเม จ อนุสาสติ ฯ ตทา รญฺโญ
มงฺคลสฺสสฺส นฺหานติฏฺเฉ อญฺญตรํ ปฐมํ วพวํ ชพฺฬกสฺสํ นฺหาเปสุ ฯ
มงฺคลสฺโส วพเวน นฺหานติฏฺฐํ โอตาริยมาโน ชิคุจฺฉิตฺวา โอตริตุ
น อิจฺฉิ ฯ อสฺสโคปโก คนฺตฺวา รญฺโญ อาโรเจสิ เทว
มงฺคลสฺโส ติฏฺฐํ โอตริตุ น อิจฺฉตีติ ฯ ราชา โพธิสตฺตํ เปเสสิ
คจฺฉ ปณฺฑิต ชานาหิ เกน การเณน อสฺโส ติฏฺฐํ โอตาริยมาโน
น โอตรตีติ ฯ โพธิสตฺโต สาธุ เทวาติ นทีตีรํ คนฺตฺวา อสฺสํ
โอโลเกตฺวา นิโรคภาวมสฺส ญตฺวา เกน นุ โข การเณน อยํ
อิมํ ติฏฺฐํ น โอตรตีติ อุปธาเรนฺโต ปฐมตรํ เอตฺถ อญฺโญ
นฺหาปีโต ภวิสฺสติ เตน สญฺชิคุจฺฉมาโน ติฏฺฐํ น โอตรติ มญฺเญติ
จินฺเตตฺวา อสฺสโคปเก ปุจฺฉิ อมฺโภ อิมสฺมิ ติฏฺเฐ กึ ปฐมํ
นฺหายิตฺถาติ ฯ อญฺญตรํ วพวสฺสํ สามีติ ฯ โพธิสตฺโต เอส
อตฺตโน สิงฺคารตาย ชิคุจฺฉนฺโต เอตฺถ นฺหายิตุ น อิจฺฉติ อิมํ
อมฺญสฺมิ ติฏฺเฐ นฺหาเปตุ วฏฺฏตีติ ตสฺส อชฺฌาสยํ ญตฺวา
โภ อสฺสโคปก สปฺปีมธุผาณิตาภิสงฺขตํ ปายาสมฺปี ตาว ปุนปฺปุนํ
ภุญฺชนฺตสฺส ติตฺติ โหติ อยํ อสฺโส พหุวาเร อิธ ติฏฺเฐ นฺหาโต

อญฺญมฺปี ตาว นำ ติฏฺฐำ โอตาเรตฺวา นฺหาเปถ จ ปาเยถ จาติ วตฺวา อิมำ คาถมาห

อญฺญมญฺเญหิ ติฏฺเฐหิ อสฺสำ ปาเยหิ สารถิ
อจฺจาสนสฺส ปุริโส ปายาสสฺสปี ตปฺปติ ฯ

ตตฺถ อญฺญมญฺเญหีติ อญฺเญหิ อญฺเญหิ ฯ ปาเยหีติ เทสนาสีสเมตำ ฯ นฺหาเปหิ จ ปาเยหิ จาติ อตฺโถ ฯ อจฺจาส-นสฺสาติ กรณตฺเถ สามิวจนำ ฯ อติอสเนน อติภุตฺเตนาติ อตฺโถ ฯ ปายาสสฺสปี ตปฺปตีติ สปฺปีอาทิอภิสงฺขเตน มธุปายาเสนาปี ตปฺปติ ติตฺโต โหติ ธาโต สุหิโต น ปุน ภุญฺชิตุกามตำ อาปชฺชติ ตสฺมา อยมฺปี อสฺโส อิมสฺมิ ติฏฺเฐ นิวตฺถำ นฺหาปเนน ปริยตฺติ อาปนฺโน ภวิสฺสติ อญฺญถา น นหาเปสฺสาติ ฯ

เต ตสฺส วจนำ สุตฺวา อสฺสำ อญฺญำ ติฏฺฐำ โอตาเรตฺวา ปายิสุ เจว นฺหาเปสุ จ ฯ โพธิสตฺโต อสฺสสฺส ปานียำ ปีวิตฺวา นฺหาตกาเล รญฺโญ สนฺติกำ อคมาสิ ฯ ราชา กิ ตาต อสฺโส นฺหาโต จ ปีวิโต จาติ ปุจฺฉิ ฯ อาม เทวาติ ฯ ปฐมำ กิการเณน น อิจฺฉีติ ฯ อิมินาปี นาม เทว การเณนาติ สพฺพำ อาจิกฺขิ ฯ ราชา เอวรูปสฺส ติรจฺฉานสฺสาปี นาม อาสยำ ชานาติ อโห ปณฺฑิโตติ โพธิสตฺตสฺส มหนฺตำ ยสำ ทตฺวา ชีวิตปริโยสาเน ยถากมฺมงฺคโต ฯ โพธิสตฺโตปี ยถากมฺมเมว คโต ฯ

สตฺถา น ภิกฺขเว อหำ เอตสฺส อิทาเนว อชฺฌาสยำ ชานามิ ปุพฺเพปี ชานามิเยวาติ อิมำ ธมฺมเทสนำ อาหริตฺวา อนุสนฺธิ ฆเฏตฺวา

ชาตกำ สโมธาเนสิ ตทา มงฺคลสฺโส อยำ ภิกฺขุ อโหสิ ราชา อานนฺโท ปณฺฑิตอมจฺโจ ปน อหเมว อโหสึติ ฯ

ติฏฺฐีชาตกำ ปญฺจมำ ฯ

---

๖ มหิพามุขชาตกำ

โปราณโจรานำ วโจ นิสมฺมาติ อิทำ สตฺถา เวพฺภเน วิหรนฺโต เทวทตฺตำ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เทวทตฺโต อชาตสตฺตุกุมารำ ปสาเทตฺวา ลาภสกฺการำ อุปฺปาเทสิ ฯ อชาตสตฺตุกุมาโร เทวทตฺตสฺส คยาสีเส วิหารำ การาเปตฺวา นานคฺครเสหิ ติวสฺสิกคนฺธสาลิโภชนสฺส ทิวเส ทิวเส ปญฺจ ถาลิกสตานิ อภิหริ ฯ ลาภสกฺการำ นิสฺสาย เทวทตฺตสฺส ปริวาโร มหนฺโต ชาโต ฯ เทวทตฺโต ปริวาเรน สทฺธิำ วิหาเรเยว โหติ ฯ เตน สมเยน ราชคหวาสิกา เทฺว สหายา ฯ เตสุ เอโก สตฺถุ สนฺติเก ปพฺพชิโต เอโก เทวทตฺตสฺส สนฺติเก ปพฺพชิโต ฯ เต อญฺญมญฺญำ ตสฺมิำ ตสฺมิำ ฐาเนปี ปสฺสนฺติ วิหารำ คนฺตฺวาปี ปสฺสนฺติเยว ฯ อเถกทิวสำ เทวทตฺตสฺส นิสฺสิตโก อิตรำ อาห อาวุโส กึ ตุวำ เทวสิกำ เทวสิกำ เสเทหิ มุญฺจมาเนหิ ปีณฺฑาย จรสิ คยาสีเส วิหาเร นิสีทิตฺวาว นานคฺครเสหิ สุโภชนำ ภุญฺช เอวรูโป ปายาโส อิธ นตฺถิ กึ ตุวำ ทุกฺขำ อนุโภสิ กินฺเต ปาโตว คยาสีสำ อาคนฺตฺวา สอุตฺตริภงฺคำ ยาคุำ ปีวิตฺวา อฏฺฐารสวิธำ

ขชฺชกํ ขาทิตฺวา นานคฺครเสหิ สุโภชนํ ภุญฺชิตุ์ น วฏฺฏตีติ ฯ โส ปุนปฺปุนํ วุจฺจมาโน คนฺตุกาโม หุตฺวา ตโต ปฏฺฐาย คยาสีสํ คนฺตฺวา ภุญฺชิตฺวา กาฬสฺเสว เวพุวนํ อาคจฺฉติ ฯ โส สพฺพกาเล ปฏิจฺฉาเทตุ์ นาสกฺขิ ฯ คยาสีสํ คนฺตฺวา เทวทตฺตสฺส อุปฏฺฐาปิต-ภตฺตํ ภุญฺชตีติ นจิรสฺเสว ปากโฏ ชาโต ฯ อถ นํ สหายา ปุจฺฉึสุ สจฺจํ กิร ตฺวํ อาวุโส เทวทตฺตสฺส อุปฏฺฐาปีตํ ภตฺตํ ภุญฺชสีติ ฯ โก เอวมาหาติ ฯ อสุโก จ อสุโก จาติ ฯ สจฺจํ อหํ อาวุโส คยาสีสํ คนฺตฺวา ภุญฺชามิ น ปน เม เทวทตฺโต ภตฺตํ เทติ อญฺเญ มนุสฺสา เทนฺตีติ ฯ อาวุโส เทวทตฺโต พุทฺธานํ ปฏิกณฺฏโก ทุสฺสีโล อชาตสตฺตุ์ ปสาเทตฺวา อธมฺเมน อตฺตโน ลาภสกฺการํ อุปฺปาเทสิ ตฺวํ เอวรูเป นิยฺยานิกสาสเน ปพฺพชิตฺวา เทวทตฺตสฺส อธมฺเมเนว อุปฺปนฺนํ โภชนํ ภุญฺชสิ เอหิ ตํ สตฺถุ สนฺติกํ เนสฺสามาติ ตํ ภิกฺขุ์ อาทาย ธมฺมสภํ อาคมึสุ ฯ สตฺถา ตํ ทิสฺวาว กึ ภิกฺขเว เอตํ ภิกฺขุ์ อนิจฺฉมานญฺเญว อาทาย อาคตตฺถาติ ฯ อาม ภนฺเต อยํ ภิกฺขุ์ ตุมฺหากํ สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา เทวทตฺตสฺส อธมฺเมน อุปฺปนฺนํ โภชนํ ภุญฺชตีติ ฯ สจฺจํ กิร ตฺวํ ภิกฺขุ์ เทวทตฺตสฺส อธมฺเมน อุปฺปนฺนํ โภชนํ ภุญฺชสีติ ฯ น ภนฺเต เทวทตฺโต มยฺหํ ภตฺตํ เทติ อญฺเญ มนุสฺสา มยฺหํ เทนฺติ ตมหํ ภุญฺชามีติ ฯ สตฺถา มา ภิกฺขุ์ เอตฺถ ปริหารํ กริ เทวทตฺโต อนาจาโร ทุสฺสีโล กถญฺหินาม ตฺวํ อิธ ปพฺพชิตฺวา มม สาสนํ ภชนฺโตเยว เทวทตฺตสฺส

ภตฺตำ ภุญฺชสิ นิจฺจกาลมฺปี ภชนสฺโลว ตฺวำ ทิฏฺฐทิฏฺเฐเยว ภชสฺติ วตฺวา อติตำ อาหริ ฯ

อติเต พาราณสิยำ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชำ กาเรนฺเต โพธิสตฺโต ตสฺส อมจฺโจ อโหสิ ฯ ตทา รญฺโญ มหิพามุโข นาม มงฺคลหตฺถี อโหสิ สฺวสฺส สาลสมีเป รตฺติภาคสมนนฺตเร โจรา อาคนฺตฺวา ตสฺส อวิทูเร นิสินฺนา โจรมนฺตำ มนฺตยึสุ เอวำ อุมฺมงฺโค ภินฺทิตพฺโพ เอวำ สนฺธิจฺเฉทนกมฺมำ กตฺตพฺพำ อุมฺมงฺคญฺจ สนฺธิจฺเฉทนญฺจ มคฺคสทิสำ ทิฏฺฐสทิสำ นิชฺชฏำ นิคฺคุมฺพำ กตฺวา ภณฺฑำ หริตุำ วฏฺฏติ หรนฺเตน มาเรตฺวาว ปหริตฺวา จ หริตพฺพำ เอวำ อุฏฺฐาตุำ สมตฺโถ นาม น ภวิสฺสติ โจเรน จ นาม สิลาจารยุตฺเตน น ภวิตพฺพำ กกฺขเพน ผรุเสเนว สาหสิเกน ภวิตพฺพนฺติ ฯ เอวำ มนฺเตตฺวา อญฺญมญฺญำ อุคฺคณฺหาเปตฺวา อคมำสุ ฯ เอเตเนว นเยน ปุนทิวเสปี ปุนทิวเสปีติ พหุทิวเส ตตฺถ อาคนฺตฺวา มนฺตยึสุ ฯ โส เตสำ วจนำ สุตฺวา มำ สิกฺขาเปนฺตีติ สญฺญาย อิทานิ มยา กกฺขเพน ผรุเสน สาหสิเกน ภวิตพฺพนฺติ ตถารูโป อโหสิ ปาโตว อาคตำ หตฺถิโคปกำ โสณฺฑาย คเหตฺวา ภูมิยำ โปเถตฺวา มาเรสิ อปรมฺปี อปรมฺปีติ อาคตาคตำ มาเรติเยว ฯ มหิพามุโข อุมฺมตฺตโก ชาโต ทิฏฺฐ-ทิฏฺเฐ มาเรตีติ รญฺโญ อาโรจยึสุ ฯ ราชา โพธิสตฺตำ ปหิณิ คจฺฉ ปณฺฑิต ชานาหิ เกน การเณน โส ทุฏฺโฐ ชาโตติ ฯ โพธิสตฺโต

คนฺตฺวา ตสฺส สรีเร อโรคภาวํ ญตฺวา เกน นุ โข การเณน เอส ทุฏฺโฐ ชาโตติ อุปธาเรนฺโต อทฺธา อวิทูเร เกสญฺจิ วจนํ สุตฺวา มํ เอเต สิกฺขาเปนฺตีติ สญฺญาย ทุฏฺโฐ ชาโตติ สนฺนิฏฺฐานํ กตฺวา หตฺถิโคปเก ปุจฺฉิ อตฺถิ นุ โข หตฺถิสาลสมีเป รตฺติภาเค เกหิจิ กิญฺจิ กถิตปุพฺพนฺติ ฯ อาม สามิ โจรา อาคนฺตฺวา กถยิ๎สูติ ฯ โพธิสตฺโต คนฺตฺวา รญฺโญ อาโรเจสิ เทว รญฺโญ หตฺถิสฺส สรีเร วิกาโร นตฺถิ โจรานํ กถํ สุตฺวา ทุฏฺโฐ ชาโตติ ฯ อิทานิ กึ กาตุ วฏฺฏตีติ ฯ สีลวนฺเต สมณพฺราหฺมเณ หตฺถิสาลายํ นิสีทาเปตฺวา สีลาจารกถํ กเถตุ วฏฺฏตีติ ฯ เอวํ กโรหิ ตาตาติ ฯ โพธิสตฺโต สีลวนฺเต สมณพฺราหฺมเณ หตฺถิสาลายํ นิสีทาเปตฺวา สีลกถํ กเถถ ภนฺเตติ อาห ฯ เต หตฺถิสฺส อวิทูเร นิสินฺนา น โกจิ ปรามสิตพฺโพ น มาเรตพฺโพ สีลาจารสมฺปนฺเนน ขนฺติ-มตฺตานุทฺทยยุตฺเตน ภวิตุ วฏฺฏตีติ สีลกถํ กถยิ๎สุ ฯ โส ตํ สุตฺวา มํ เอเต สิกฺขาเปนฺติ อิโตทานิ ปฏฺฐาย สีลวตา ภวิตพฺพนฺติ สีลวา อโหสิ ฯ ราชา โพธิสตฺตํ ปุจฺฉิ กึ ตาต สีลวา ชาโตติ ฯ โพธิสตฺโต อาม เทวาติ ฯ เอวรูโป นาม ทุฏฺฐหตฺถี ปณฺฑิเต นิสฺสาย โปราณกธมฺเมเยว ปติฏฺฐิโตติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

โปราณโจรานุ วโจ นิสมฺม
มหิพามุโข โปถยมานุจารี
สุสญฺญตานํ หิ วโจ นิสมฺม
คชุตฺตโม สพฺพคุเณสุ อฏฺฐาติ ฯ

ตตฺถ โปราณโจรานนฺติ ปุราณโจรานำ ฯ นิสมฺมาติ สุตฺวา ปฐมำ โจรานำ วจนำ สุตฺวาติ อตฺโถ ฯ มหิพามุโขติ หตฺถินิมุเขน สทิสมุโข ฯ อถวา ฯ ยถา มหิพา ปุรโต โอโลกิยมานา โสภติ น ปจฺฉโต ตถา โสปี ปุรโต โอโลกิยมาโน โสภติ ตสฺมา มหิพามุโขติสฺส นามำ อกำสุ ฯ โปถยมานุจาริ์ติ โปถยนฺโต มาเรนฺโต อนฺวจาริ ฯ อยเมว วา ปาโฐ ฯ สุสญฺญตานนฺติ สุฏฺฐุ สญฺญตานำ สีลวนฺตานำ ฯ คชุตฺตโมติ อุตฺตมคโช มงฺคลหตฺถี ฯ สพฺพคุเณสุ อฏฺฐาติ สพฺเพสุ โปราณกคุเณสุ ปติฏฺฐิโตติ ฯ

ราชา ติรจฺฉานคตสฺสาปี อาสยำ ชานาตีติ โพธิสตฺตสฺส มหนฺตำ ยสำ อทาสิ ฯ โส ยาวตายุกำ ฐตฺวา สทฺธิ์ โพธิสตฺเตน ยถากมฺมำ คโต ฯ

สตฺถา ปุพฺเพปี ตฺวำ ภิกฺขุ ทิฏฺฐทิฏฺเฐเยว ภชิ โจรานำ กถำ สุตฺวา โจเร ภชิ ธมฺมิกานำ วจนำ สุตฺวา ธมฺมิเก ภชีติ อิมำ ธมฺมเทสนำ อาหริตฺวา อนุสนฺธิ์ ฆเฏตฺวา ชาตกำ สโมธาเนสิ ตทา มหิพามุโข วิปกฺขเสวกภิกฺขุ อโหสิ ราชา อานนฺโท อมจฺโจ ปน อหเมว สมฺมาสมฺพุทฺโธติ ฯ

มหิพามุขชาตกำ ฉฏฺฐำ ฯ

---

๗ อภิณฺหชาตกํ

นาลํ กพลํ ปทาตเวติ อิทํ สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต เอกํ อุปาสกญฺจ มหลฺลกตฺเถรญฺจ อารพฺภ กเถสิ ฯ

สาวตฺถิยํ กิร เทฺว สหายา ฯ เตสุ เอโก ปพฺพชิตฺวา เทวสิกํ อิตรสฺส ฆรํ คจฺฉติ ฯ โส ตสฺส ภิกฺขํ ทตฺวา สยมฺปี ภุญฺชิตฺวา เตเนว สทฺธิ์ วิหารํ คนฺตฺวา ยาว สุริยสฺสตฺถงฺคมา อลฺลาปสลฺลาเปน นิสีทิตฺวา นครํ ปวิสติ ฯ อิตโรปี นํ ยาว นครทฺวารา อนุคนฺตฺวา นิวตฺตติ ฯ โส เตสํ วิสฺสาโส ภิกฺขูนํ อนฺตเร ปากโฏ ชาโต ฯ อเถกทิวสํ ภิกฺขู เตสํ วิสฺสาสกถํ กเถนฺตา ธมฺมสภายํ นิสีทิสุ ฯ สตฺถา อาคนฺตฺวา กาย นุตฺถ ภิกฺขเว เอตรหิ กถาย สนฺนิสินฺนาติ ปุจฺฉิ ฯ เต อิมาย นาม ภนฺเตติ กถยิสุ ฯ สตฺถา น ภิกฺขเว อิเม อิทาเนว วิสฺสาสิกา ปุพฺเพปี วิสฺสาสิกาว อเหสุนฺติ วตฺวา อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต ตทา โพธิสตฺโต ตสฺส อมจฺโจ อโหสิ ฯ ตทา เอโก กุกฺกุโร มงฺคลหตฺถิสาลํ คนฺตฺวา มงฺคลหตฺถิสฺส ภุญฺชนฏฺฐาเน ปติตานิ ภตฺตสิตฺถานิ ขาทติ ฯ โส เตเนว โภชเนน สํวฑฺฒมาโน มงฺคลหตฺถิสฺส วิสฺสาสิโก ชาโต หตฺถิสฺเสว สนฺติเก ภุญฺชติ ฯ อุโภปี วินา วตฺติตุ์ น สกฺโกนฺติ ฯ โส หตฺถี นํ โสณฺฑาย คเหตฺวา อปราปรํ กโรนฺโต กีฬติ อุกฺขิปีตฺวา กุมฺเภปี ฐเปสิ ฯ อเถกทิวสํ เอโก คามิกมนุสฺโส หตฺถิโคปกสฺส มูลํ ทตฺวา ตํ กุกฺกุรํ อาทาย อตฺตโน คามํ อคมาสิ ฯ ตโต

ปฏฺจาย โส หตฺถึ กุกฺกุรุ อปสฺสนฺโต เนว ชาทติ น ปีวติ น นฺหายติ ฯ ตมตฺถํ รญฺโญ อาโรจยึสุ ฯ ราชา โพธิสตฺตํ ปหิณิ คจฺฉ ปณฺฑิต ชานาหิ กิการณา หตฺถี เอวํ กโรตีติ ฯ โพธิสตฺโต หตฺถิสาลํ คนฺตฺวา หตฺถิสฺส ทุมฺมนภาวํ ญตฺวา อิมสฺส สรีเร โรโค น ปญฺญายติ เกนจิ ปนสฺส สทฺธึ มิตฺตสนฺถเวน ภวิตพฺพํ ตํ อปสฺสนฺโต เอส มญฺเญ โสกาภิภูโตติ หตฺถิโคปเก ปุจฺฉิ อตฺถิ นุ โข อิมสฺส เกนจิ สทฺธึ วิสฺสาโสติ ฯ อาม สามิ เอเกน สุนเขน สทฺธึ พลววิสฺสาสเมตีติ ฯ กหํ โส เอตรหีติ ฯ เอเกน มนุสฺเสน นีโตติ ฯ ชานาถ ปนสฺส นิวาสนฏฺฐานนฺติ ฯ น ชานามิ สามีติ ฯ โพธิสตฺโต รญฺโญ สนฺติกํ คนฺตฺวา นตฺถิ เทว หตฺถิสฺส โกจิ อาพาโธ เอเกน ปนสฺส สุนเขน สทฺธึ พลววิสฺสาโส ตํ อปสฺสนฺโต น ภุญฺชติ มญฺเญติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

นาลํ กพลํ ปทาตเว
น ปีณฺหํ น กุเส น ฆสิตุํ
มญฺญามิ อภิณฺหทสฺสนา
นาโค สิเนหมกาสิ กุกฺกุเรติ ฯ

ตตฺถ นาลนฺติ น สมตฺโถ ฯ กพลนฺติ โภชนกาเล ปฐมเมว ทินฺนํ กพลํ ฯ ปทาตเวติ ปาทาตเว ฯ สนฺธิวเสน อาการโลโป เวทิตพฺโพ ฯ คเหตุนฺติ อตฺโถ ฯ น ปีณฺหนฺติ วฑฺเฒตฺวา ทิยมานํ ภตฺตปีณฺหมฺปี นาลํ คเหตุํ ฯ น กุเสติ ชาทนตฺถาย ทินฺนานิ ติณานิปี นาลํ คเหตุํ ฯ น ฆสิตุนฺติ นฺหาปิยมาโน สรีรมฺปี ฆสิตุ

นาลํ ฯ เอวํ ยํ ยํ โส หตฺถึ กาตุ๋ น สมตฺโถ ตํ ตํ สพฺพ
รณฺโญ อาโรเจตฺวา ตสฺส อสมตฺถภาเว อตฺตนา สณฺฐกฺขิตํ การณ
อาโรเจนฺโต มณฺฑามีติ อาทิมาห ฯ

ราชา ตสฺส โพธิสตฺตสฺส วจนํ สุตฺวา อิทานิ กิ กตฺตพฺพ
ปณฺฑิตาติ ปุจฺฉิ ฯ อมฺหากํ กิร มงฺคลหตฺถิสฺส สหายํ สุนขํ
เอโก มนุสฺโส คเหตฺวา คโต ยสฺส ฆเร ตํ สุนขํ ปสฺสนฺติ
ตสฺส อยํ นาม ทณฺโฑติ เภรึ จาราเปถ เทวาติ ฯ ราชา ตถา
กาเรสิ ฯ ตํ ปวุตฺตึ สุตฺวา โส ปุริโส สุนขํ วิสฺสชฺเชสิ ฯ โส
สุนโข เวเคน คนฺตฺวา หตฺถิสฺส สนฺติกเมว อคมาสิ ฯ หตฺถี ตํ
โสณฺฑาย คเหตฺวา กุมฺภเ ฐเปตฺวา โรทิตฺวา ปริเทวิตฺวา กุมฺภา
โอตาเรตฺวา เตน ภุตฺเต ปจฺฉา อตฺตนา ภุญฺชิ ฯ ติรจฺฉานคตสฺส
อาสยํ ชานาตีติ ราชา โพธิสตฺตสฺส มหนฺตํ ยสํ อทาสิ ฯ

สตฺถา น ภิกฺขเว อิเม อิทาเนว วิสฺสาสิกา ปุพฺเพปี วิสฺสา-
สิกาติ อิมํ ธมฺมเทสนํ อาหริตฺวา จตุสจฺจกถาย วินิวฏฺเฏตฺวา
อนุสนฺธึ ฆเฏตฺวา ชาตกํ สโมธาเนสิ ฯ อิทํ จตุสจฺจกถาย วินิวฏฺฏนํ
นาม สพฺพชาตเกสุปี อตฺถิเยว มยํ ปน นํ ยตฺถสฺส อานิสํโส
ปญฺญายติ ตตฺเถว ทสฺสยิสฺสามาติ ฯ ตทา สุนโข อุปาสโก
อโหสิ หตฺถี มหลฺลกตฺเถโร ราชา อานนฺโท อมจฺจปณฺฑิโต
ปน อหเมว อโหสฺสินฺติ ฯ

อภิณฺหชาตกํ สตฺตมํ ฯ

---

๙ นนฺทิวิสาลชาตกํ

มนุญฺญเมว ภาเสยฺยาติ อิทํ สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต ฉพฺพคฺคิยานํ ภิกฺขนํ โอมสวาทํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตสฺมิ หิ สมเย ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กลหํ กโรนฺตา เปสเล ภิกฺขู ขุ่เสนฺติ วมฺเภนฺติ โอวิชฺฌนฺติ ทสหิ อกฺโกสวตฺถูหิ อกฺโกสนฺติ ฯ ภิกฺขู ภควโต อาโรเจสุ ฯ ภควา ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู ปกฺโกสาเปตฺวา สจฺจํ กิร ตุมฺเห กลหํ กโรถ ภิกฺขเวติ ปุจฺฉิตฺวา สจฺจนฺติ วุตฺเต วิครหิตฺวา ภิกฺขเว ผรุสวาจา นาม อนตฺถการิกา ติรจฺฉานคตานมฺปี อมนาปา ปุพฺเพปี เอโก ติรจฺฉานคโต อตฺตานํ ผรุเสน สมุทาจรนฺตํ สหสเสน ปราเชสฺสติ วตฺวา อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต คนฺธารรฏฺเฐ ตกฺกสิลายํ คนฺธาโร นาม ราชา รชฺชํ กาเรสิ ฯ โพธิสตฺโต โคโยนิยํ นิพฺพตฺติ ฯ อถ นํ ตรุณวจฺฉกกาเลเยว เอโก พฺราหฺมโณ ทกฺขิณทายกานํ สนฺติกา ลภิตฺวา นนฺทิวิสาโลติ นามํ กตฺวา ปุตฺตฏฺฐาเน ฐเปตฺวา สมฺปียายมาโน ยาคุภตฺตาทีนิ ทตฺวา โปเสสิ ฯ โพธิสตฺโต วยปฺปตฺโต จินฺเตสิ อหํ อิมินา พฺราหฺมเณน กิจฺเฉน ปฏิชคฺคิโต มยา สทิโส สกลชมฺพุทีเป อญฺโญ สมธุโร โคโณ นาม นตฺถิ ยนฺนูนาหํ อตฺตโน พลํ ทสฺเสตฺวา พฺราหฺมณสฺส โปสาวนิยํ ทเทยฺยนฺติ ฯ โส เอกทิวสํ พฺราหฺมณํ อาห คจฺฉ พฺราหฺมณ เอตํ โควินฺทกเสฏฺฐึ อุปสงฺกมิตฺวา มยฺหํ พลิพทฺโท อติพทฺธรํ สกฏสตํ ปวตฺเตตีติ วตฺวา

สหสฺเสน อพฺภุทำ กโรหีติ ฯ โส พฺราหฺมโณ เสฏฺฐิสฺส สนฺติกำ คนฺตฺวา กถำ สมุฏฺฐาเปสิ อิมสฺมิ นคเร กสฺส โคโณ ถามสมฺปนฺโนติ ฯ อถ นำ เสฏฺฐี อสุกสฺส จ อสุกสฺส จาติ วตฺวา สกฺกณนคเร ปน อมฺหากำ โคเณหิ สทิโส นาม นตฺถีติ อาห ฯ พฺราหฺมโณ มยฺหำ เอโก โคโณ อติพทฺธำ สกฏสตำ ปวตฺเตตุำ สมตฺโถ อตฺถีติ อาห ฯ เสฏฺฐี คหปติ กุโต เอวรูโป โคโณติ อาห ฯ พฺราหฺมโณ มยฺหำ เคเห อตฺถีติ ฯ เตนหิ อพฺภุทำ กโรหีติ ฯ สาธุ กโรมีติ สหสฺเสน อพฺภุทำ อกาสิ ฯ โส สกฏสตำ วาลุก สกฺขร ปาสาณาทีนำเยว ปูเรตฺวา ปฏิปาฏิยา ฐเปตฺวา สพฺพานิ อกฺขพนฺธนโยตฺเตน เอกโต พนฺธิตฺวา นนฺทิวิสาลำ นฺหาเปตฺวา คนฺธปญฺจางฺคุลิกำ ทตฺวา กณฺเฐ มาลำ ปีณนฺธิตฺวา ปุริมสกฏธุเร เอกเมว โยเชตฺวา สยำ ธุเร นิสีทิตฺวา ปโตทำ อุกฺขิปีตฺวา อญฺญ กูฏ วหสฺสุ กูฏาติ อาห ฯ โพธิสตฺโต อยำ มำ อกูฏำ กูฏวาเทน สมฺทาจรตีติ จตฺตาโร ปาเท ถมฺเภ วิย นิจฺจลำ กตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ เสฏฺฐี ตำ ขณญฺเญว พฺราหฺมณำ สหสฺสำ อาหราเปสิ ฯ พฺราหฺมโณ สหสฺสปราชิโต โคณำ มุญฺจิตฺวา ฆรำ คนฺตฺวา โสกาภิภูโต นิปชฺชิ ฯ นนฺทิวิสาโล จริตฺวา อาคโต พฺราหฺมณำ โสกาภิภูตำ ทิสฺวา อุปสงฺกมิตฺวา กิ พฺราหฺมณ นิทฺทายสีติ อาห ฯ กุโต เม นิทฺทา สหสฺสปราชิตสฺสาติ ฯ พฺราหฺมณ มยา เอตฺตกำ กาลำ ตว เคเห วสนฺเตน อตฺถิ กิญฺจิ ภาชนำ วา ภินฺทิตปุพฺพำ โกจิ วา มทฺทิตปุพฺโพ อฏฺฐาเน วา ปน อุจฺจารปสฺสาโว กตปุพฺโพติ ฯ นตฺถิ ตาตาติ ฯ อถ มำ กสฺมา กูฏวาเทน สมุทาจรสิ ตเวว

โส โทโส มยฺหํ โทโส นตฺถิ คจฺฉ เตน สทฺธิ ทฺวีหิ สหสฺเสหิ อพฺภุทฺธรหิ เกวลํ อกฺฌฺ กฺฌวาเทน มา สมุทาจรีติ ฯ พฺราหฺมโณ ตสฺส วจนํ สุตฺวา คนฺตฺวา ทฺวีหิ สหสฺเสหิ อพฺภุทฺธรตฺวา ปุริมนเยเนว สกฺฌสตฺถ อติพนฺธิตฺวา นนฺทิวิสาลํ มณฺเฑตฺวา ปุริมสกฺฌ ธุเร โยเชสิ ฯ กถิ โยเชสีติ ฯ ยุคํ ธุเร นิจฺจลํ พนฺธิตฺวา เอกาย โกฏิยา นนฺทิวิสาลํ โยเชตฺวา เอกิ โกฏิ ธุรโยตฺเตน ปริเวเฐตฺวา ยุคโกฏิญฺจ อกฺขานิ ปาทญฺจ นิสฺสาย มณฺฑรุกฺขทณฺฑกิ ทตฺวา เตน โยตฺเตน นิจฺจลํ พนฺธิตฺวา ฐเปสิ ฯ เอวญฺหิ กเต ยุคํ เอตฺโต วา อิโต วา น คจฺฉติ สกฺกา โหติ เอเกเนว โคเณน อากฑฺฒิตุ ฯ อถสฺส พฺราหฺมโณ ธุเร นิสีทิตฺวา นนฺทิวิสาลสฺส บีฏฺฐิ ปริมชฺชิตฺวา คจฺฉ ภทฺร วหสฺสุ ภทฺราติ อาห ฯ โพธิสตฺโต อติพทฺธิ สกฺฌสตฺถ เอกเวเคเนว อากฑฺฒิตฺวา ปจฺฉา ฐิตํ สกฺฌ ปุรโต ฐิตสกฺฌสฺส ฐาเน ฐเปสิ ฯ โควินฺทกเสฏฺฐี ปราชิโต พฺราหฺมณสฺส เทฺว สหสฺสานิ อทาสิ ฯ อญฺเญปี มนุสฺสา โพธิสตฺตสฺส พหุ ธนมทิสุ ฯ ตํ สพฺพ พฺราหฺมณสฺเสว อโหสิ ฯ เอวิ โส โพธิสตฺตํ นิสฺสาย พหุ ธนิ ลภิ ฯ

สตฺถา น ภิกฺขเว ผรุสวจนิ นาม กสฺสจิ มนาปนฺติ ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู ครหิตฺวา สิกฺขาปทิ ปญฺญาเปตฺวา อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา อิมิ คาถมาห

มนุญฺญเมว ภาเสยฺย นามนุญฺญิ กุทาจนิ
มนุญฺญิ ภาสมานสฺส ครุภาริ อุทพฺพหิ
ธนญฺจ นิ อลาเภสิ เตน จตฺตมโน อหุติ ฯ

ตตฺถ มนุญฺญเมว ภาเสยฺยาติ ปเรน สทฺธึ ภาสมาโน จตุโทสวิรหิตํ มธุรํ มนาปํ สณฺหมุทุกํ ปิยวาจเมว ภาเสยฺย ฯ ครุภารํ อุทฺธรีติ นนฺทิวิสาโล พลิพทฺโท อมนาปํ ภาสมานสฺส ภารํ อนุทฺธริตฺวา ปจฺฉา มนาปํ ปิยวจนํ ภาสมานสฺส พฺราหฺมณสฺส ครุภารํ อุทฺธริตฺวา ปาเปสีติ อตฺโถ ฯ ตตฺถ ทกาโร ปเนตฺถ พฺยญฺชนสนฺธิวเสน ปทสนฺธิกโรติ ฯ

อิติ สตฺถา มนุญฺญเมว ภาเสยฺยาติ อิมํ ธมฺมเทสนํ อาหริตฺวา ชาตกํ สโมธาเนสิ ตทา พฺราหฺมโณ อานนฺโท อโหสิ นนฺทิวิสาโล ปน อหเมว สมฺมาสมฺพุทฺโธติ ฯ

นนฺทิวิสาลชาตกํ อฏฺฐมํ ฯ

---

๙ กณฺหชาตกํ

ยโต ยโต ครุ ธุรนฺติ อิทํ สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต ยมกปาฏิหาริยํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตสฺมึ สทฺธึ เทโวโรหเณน เตรสนิปาเต สรภงฺคชาตเก อาวิภวิสฺสติ ฯ สมฺมาสมฺพุทฺเธ ปน ยมกปาฏิหาริยํ กตฺวา เทวโลกเก วสิตฺวา มหาปวารณาย สงฺกสฺสนครทฺวาเร โอรุยฺห มหนฺเตน ปริวาเรน เชตวนํ ปวิฏฺเฐ ภิกฺขู ธมฺมสภายํ สนฺนิปติตฺวา อาวุโส ตถาคโต นาม อสมธุโร เตน ตถาคเตน วุฬฺหธุรํ อญฺโญ วหิตุํ สมตฺโถ นาม นตฺถิ ฉ สตฺถาโร มยเมว ปาฏิหาริยํ กริสฺสาม มยเมว ปาฏิหาริยํ

กริสฺสามาติ วตฺวา เอกมฺปี ปาฏิหาริยํ น อกํสุ อโห สตฺถา อสมธุโรติ สตฺถุ คุณกถํ กเถนฺตา นิสีทึสุ ฯ สตฺถา อาคนฺตฺวา กาย นุตฺถ ภิกฺขเว เอตรหิ กถาย สนฺนิสินฺนาติ ปุจฺฉิ ฯ น ภนฺเต อญฺญาย กถาย เอวรูปาย นาม ตุมฺหากเมว คุณกถายาติ ฯ สตฺถา น ภิกฺขเว อิทาเนว มยา วูพฺหรุ โกจิ วหิสฺสติ ปุพฺเพปี ติรจฺฉานโยนิยํ นิพฺพตฺโตปี อหํ อตฺตนา สมธุรํ กญฺจิ นาลตฺถนฺติ วตฺวา อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต โพธิสตฺโต โคโยนิยํ ปฏิสนฺธึ คณฺหิ ฯ อถ นํ สามิกา ตรุณวจฺฉกกาเลเยว เอกิสฺสาย มหลฺลิกาย ฆเร วสิตฺวา นิวาสเวตนํ ปริจฺฉินฺทิตฺวา อทาสุ ฯ สา ตํ ยาคุภตฺตาทีหิ ปฏิชคฺคมานา ปุตฺตฏฺฐาเน ฐเปตฺวา วฑฺเฒสิ ฯ โส อยฺยิกาย กาพโกเตฺวว ปญฺญายิตฺถ ฯ วยปฺปตฺโต จ อญฺชนวณฺโณ หุตฺวา คามโคเณหิ สทฺธิ จรติ สีลาจารสมฺปนฺโน อโหสิ ฯ คามทารกา สิงฺเคสุปี กณฺเณสุปี คเหตฺวา โอลมฺพนฺติ นงฺคุฏฺเฐปี คเหตฺวา กีฬนฺติ กฑฺฒนฺติ ปีฏฺฐิยํปี นิสีทนฺติ ฯ โส เอกทิวสํ จินฺเตสิ มยฺหํ มาตา ทุคฺคตา มํ ปุตฺตฏฺฐาเน ฐเปตฺวา ทุกฺเขน โปเสสิ ยนฺนูนาหํ ภติ กตฺวา อิมํ ทุคฺคตภาวโต โมเจยฺยนฺติ ฯ โส ตโต ปฏฺฐาย ภติ อุปธาเรนฺโต จรติ ฯ

อเถกทิวสํ เอโก สตฺถวาหปุตฺโต ปญฺจหิ สกฏสเตหิ วิสมติฏฺฐึ สมฺปตฺโต ฯ ตสฺส โคณา สกฏานิ อุตฺตาเรตุ น สกฺโกนฺติ ฯ ปญฺจสุ สกฏสเตสุ โคณา ยุคปรมฺปราย โยชิตา เอกมฺปี สกฏํ

อุฏฺฐาเรตุ์ นาสกฺขิสุ ฯ โพธิสตฺโตปี คามโคเณหิ สทฺธิ์ ปิฏฺฐิสมีเป จรติ ฯ สตฺถวาหปุตฺโตปี โคสุตฺตวิตฺตโก ฯ โส อตฺถิ นุ โข เอเตสํ คุนฺนมนฺตเร อิมานิ สกฏานิ อุฏฺฐาเรตุ์ สมตฺโถ อุสภาชานีโยติ อุปธารยมาโน โพธิสตฺตํ ทิสฺวา อยํ อาชานีโย สกฺขิสฺสติ มยฺหํ สกฏานิ อุฏฺฐาเรตุ์ โก นุ โข อสฺส สามิโกติ โคปาลเก ปุจฺฉิ โก นุ โข โภ อิมสฺส สามิโก อหํ อิมํ สกเฏสุ โยเชตฺวา สกเฏสุ อุฏฺฐาริเตสุ เวตนํ ทสฺสามีติ ฯ เต อาหํสุ คเหตฺวา นํ โยเชถ นตฺถิ อิมสฺส อิมสฺมิ์ ฐาเน สามิโกติ ฯ โส ตํ นาสาย รชฺชุเกน พนฺธิตฺวา กฑฺฒนฺโต จาเลตุ์ปี นาสกฺขิ ฯ โพธิสตฺโต กิร ภริยา กถิตาย คมิสฺสามีติ น อคมาสิ ฯ สตฺถวาหปุตฺโต ตสฺสา-ธิปฺปายํ ญตฺวา สามิ ตยา ปญฺจสุ สกเฏสเตสุ อุฏฺฐาริเตสุ เอเกกสฺส สกเฏสฺส เทฺว เทฺว กหาปเณ ภติ์ กตฺวา สหสฺสํ ทสฺสามีติ อาห ฯ ตทา โพธิสตฺโต สยเมว อคมาสิ ฯ อถ นํ ปุริสา สกเฏสุ โยเชสุ์ ฯ อถ นํ เอกเวเคเนว อุกฺขิปีตฺวา ถเล ปติฏฺฐาเปสิ เอเตนุปาเยน สพฺพสกฏานิ อุฏฺฐาเรสิ ฯ สตฺถวาหปุตฺโต เอเกกสฺส สกฏสฺส เอกํ กตฺวา ปญฺจ สตานิ ภณฺฑิกํ กตฺวา ตสฺส คเต พนฺธิ ฯ โส อยํ มยฺหํ ยถาปริจฺฉินฺนํ ภติ์ น เทติ นทานิสฺส คนฺตุ์ ทสฺสามีติ คนฺตฺวา สพฺพปุริมสฺส สกฏสฺส ปุรโต มคฺคํ นิวาเรตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ อปเนตุ์ วายมนฺตาปี นํ อปเนตุ์ นาสกฺขิสุ ฯ สตฺถวาหปุตฺโต ชานาติ มญฺเญ เอส อตฺตโน ภริยา โอนภาวนฺติ เอเกกสฺมิ์ สกเฏ เทฺว เทฺว กตฺวา สหสฺสํ ภณฺฑิกํ พนฺธิตฺวา

อยํ เต สกฏฺฐารณภีติ คีวายํ ลคฺเคสิ ฯ โส สหสฺสภณฺฑิกํ อาทาย มาตุ สนฺติกํ อคมาสิ ฯ คามทารกา กินฺนาเมตํ อยฺยกา-กาพสฺส คเณติ โพธิสตฺตสฺส สนฺติกํ คจฺฉนฺติ ฯ โส เตหิ อนุพนฺธิโต ทูรโต ปลายนฺโต มาตุ สนฺติกํ คโต ปญฺจนฺนํ ปน สกฏสตานํ อุตฺตาริตตฺตา รตฺเตหิ อกฺขีหิ กิลนฺตรูโป ปญฺญายิตฺถ ฯ อยฺยิกา ตสฺส คีวาย สหสฺสถวิกํ ทิสฺวา ตาต อิทํ กหํ ลทฺธนฺติ โคปาล-ทารเก ปุจฺฉิตฺวา ตมตฺถํ สุตฺวา ตาต กึ อหํ ตยา ลทฺธภิยา ชีวิตุกามา กึการณา เอวรูปึ ทุกฺขํ อนุโภสีติ วตฺวา โพธิสตฺตํ อุณฺโหทเกน นฺหาเปตฺวา สกลสรีรํ เตเลน มกฺเขตฺวา ปานียํ ปาเยตฺวา สปฺปายโภชนํ โภเชตฺวา ชีวิตปริโยสาเน สทฺธึ โพธิสตฺเตน ยถา-กมฺมงฺคตา ฯ

สตฺถาปี น ภิกฺขเว ตถาคโต อิทาเนว อสมธุโร ปุพฺเพปี อสมธุโรเยวาติ อิมํ ธมฺมเทสนํ อาหริตฺวา อนุสนฺธึ ฆเฏตฺวา อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา อิมํ คาถมาห

ยโต ยโต ครุ ธุรํ ยโต คมฺภีรวตฺตนิ
ตทาสฺสุ กณฺหํ ยุญฺชนฺติ สฺวาสฺสุ ตํ วหเต ธุรนฺติ ฯ

ตตฺถ ยโต ยโต ครุ ธุรนฺติ ยสฺมิ ยสฺมิ ฐาเน ธุรํ ครุ ภาริยํ โหติ อญฺเญ พลิพทฺทา อุกฺขิปิตุํ น สกฺโกนฺติ ฯ ยโต คมฺภีรวตฺตนีติ วตฺตนฺติ เอตฺถาติ วตฺตนิ ฯ มคฺคสฺเสตํ นามํ ฯ ยสฺมิ ฐาเน อุทกจิกฺขลมหนฺตตาย วา วิสมจฺฉินฺนตฏภาเวน วา มคฺโค คมฺภีโร โหตีติ อตฺโถ ฯ ตทาสฺสุ กณฺหํ ยุญฺชนฺตีติ อสฺสูติ

นิปาตมตฺตํ ฯ ตทา กณฺหํ ยุญฺชนฺตีติ อตฺโถ ฯ ยทา ธุรญฺจ
ครุ โหติ มคฺโค จ คมฺภีโร ตทา อญฺเญ พลิพทฺเท อปเนตฺวา
กณฺหเมว ยุญฺชนฺตีติ วุตฺตํ โหติ ฯ สฺวาสฺสุ ตํ วหเต ธุรนฺติ
เอตฺถาปี อสฺสูติ นิปาตมตฺตเมว ฯ โส ตํ ธุรํ วหตีติ อตฺโถ ฯ

เอวํ ภควา ตทา ภิกฺขเว กณฺโหว ตํ ธุรํ วหตีติ ทสฺเสตฺวา
อนุสนฺธิ ฆเฏตฺวา ชาตกํ สโมธาเนสิ ตทา มหลฺลิกา อุปฺปลวณฺณา
อโหสิ อยฺยิกากาพโก ปน อหเมวาติ ฯ

กณฺหชาตกํ นวมํ ฯ

---

๑๐ มณิกชาตกํ

มา มุณิกสฺสาติ อิทํ สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต ถุลฺลกุมาริกปฺ-
ปโลภนํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตํ เตรสนิปาเต จุลฺลนารทกสฺสปชาตเก อาวิภวิสฺสติ ฯ สตฺถา
ปน ตํ ภิกฺขุ สจฺจํ กิร ตฺวํ ภิกฺขุ อุกฺกณฺฐิโตสีติ ปุจฺฉิ ฯ
อาม ภนฺเตติ ฯ กึ นิสฺสายาติ ฯ ถุลฺลกุมาริกปฺปโลภนํ ภนฺเตติ ฯ
สตฺถา น อิทาเนว ภิกฺขุ เอสา ตว อนตฺถการิกา ปุพฺเพปี
ตฺวํ อิมิสฺสา วิวาหทิวเส ชีวิตกฺขยํ ปตฺวา มหาชนสฺส อุตฺตริภงฺคภาวํ
ปตฺโตติ วตฺวา อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต โพธิสตฺโต
เอกสฺมิ คามเก เอกสฺส กุฏุมฺพิกสฺส เคเห โคโยนิยํ นิพฺพตฺติ

มหาโลหิโตติ นาเมน ฯ กนิฏฺฐภาตาปิสฺส จูฬโลหิโต นาม อโหสิ ฯ เตเยว เทฺว ภาติเก นิสฺสาย ตสฺมิเยว กุเล กมฺมธุรำ วตฺตติ ฯ ตสฺมิ ปน กุเล เอกา กุมาริกา อตฺถิ ฯ ตำ เอโก นครวาสี กุลปุตฺโต อตฺตโน ปุตฺตสฺส วาเรสิ ฯ ตสฺสา มาตาปิตโร กุมาริกาย วิวาหกาเล อาคตานำ ปาหุนกานำ อุตฺตริภงฺโค ภวิสฺสตีติ ยาคุภตฺตำ ทตฺวา มุณิกนฺนาม สูกรำ โปเสสุำ ฯ ตำ ทิสฺวา จูฬโลหิโต ภาตรำ ปุจฺฉิ อิมสฺมิ กุเล กมฺมธุรำ วตฺตมานำ อมฺเห เทฺว ภาติเก นิสฺสาย วตฺตติ อิเม ปน อมฺหากำ ติณปลาสาทีเนว เทนฺติ สูกรำ ยาคุภตฺเตน โปเสนฺติ เกน นุ โข การเณเนส เอตำ ลภตีติ ฯ อถสฺส ภาตา ตาต จูฬโลหิต มา ตฺวำ เอตสฺส โภชนำ บีหยิ อยำ สกโร มรณภตฺตำ ภุญชติ เอติสฺสาปิ กุมาริกาย วิวาหกาเล อาคตปาหุนกานำ อุตฺตริภงฺโค ภวิสฺสตีติ อิเม เอตำ สูกรำ โปเสนฺติ อิโต กติปาหจฺจเยน เต มนุสฺสา อาคมิสฺสนฺติ อถ นำ สูกรำ ปาเทสุ คเหตฺวา กฑฺฒิยมานำ เหฏฺฐามญฺจโต นีหริตฺวา ชีวิตกฺขยำ ปาเปตฺวา ปาหุนกานำ สูปพฺยญฺชนำ กริยมานำ ปสฺสิสฺสสีติ วตฺวา อิมำ คาถมาห

มา มุณิกสฺส บีหยิ อาตุรนฺนานิ ภุญฺชติ
อปฺโปสฺสุโก ภุสงฺขาท เอตำ ทีฆายุลกฺขณนฺติ ฯ

ตตฺถ มา มุณิกสฺส บีหยีติ มุณิกสฺส โภชเน บีหำ มา อุปฺปาทยิ เอส สุโภชนำ ภุญฺชตีติ มา มุณิกสฺส บีหยิ กทา นุ โข อหมฺปี เอวำ สุขิโต ภเวยฺยนฺติ มา มุณิกภาวำ ปฏฺฐยิ

อยญฺหิ อาตุรนฺนานิ ภุญฺชติ ฯ อาตุรนฺนานีติ มรณโภชนานิ ฯ อปฺโปสฺสุโก ภุสงฺฆาทาติ ตสฺส โภชเน นิรุสฺสุกฺโก หุตฺวา อตฺตนา ลทฺธํ ภุสงฺฆาท ฯ เอตํ ทีฆายุลกฺขณนฺติ เอตํ ทีฆายุภาวสฺส การณ ฯ

ตโต นจิรสฺเสว เต มนุสฺสา อาคมิสุ ฯ มุณิกํ ฆาเตตฺวา นานปฺปกาเรหิ ปจิสุ ฯ โพธิสตฺโต จูฬโลหิตํ อาห ทิฏฺโฐ เต ตาต มุณิโกติ ฯ ทิฏฺฐึ เม ภาติก มุณิกสฺส โภชนผลํ เอตสฺส ภตฺตโต สตคุเณน สหสฺสคุเณน อมฺหากํ ติณปลาสภุสมตฺตเมว อุตฺตมญฺจ อนวชฺชญฺจ ทีฆายุลกฺขณญฺจาติ ฯ

สตฺถา เอวํ โข ตฺวํ ภิกฺขุ ปุพฺเพปี อิมํ กุมาริกํ นิสฺสาย ชีวิตกฺขยํ ปตฺวา มหาชนสฺส อุตฺตริภงฺคภาวํ คโตติ อิมํ ธมฺมเทสนํ อาหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสสิ ฯ สจฺจปริโยสาเน อุกฺกณฺฐิตภิกฺขุ โสตาปตฺติผเล ปติฏฺฐาสิ ฯ สตฺถาปี อนุสนฺธิ ฆเฏตฺวา ชาตกํ สโมธาเนสิ ตทา มุณิกสูกโร อุกฺกณฺฐิตภิกฺขุ อโหสิ ภุลฺลกุมาริกา เอสาเอว จูฬโลหิโต อานนฺโท มหาโลหิโต ปน อหเมวาติ ฯ

มุณิกชาตกํ ทสมํ ฯ

กุรุงฺควคฺโค ตติโย ฯ

---

๔ กุลาวกวคฺควณฺณนา

๑ กุลาวกชาตกํ

กุลาวกาติ อิทํ สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต อปริสฺสาเวตฺวา ปานียํ ปีตํ ภิกฺขุํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

สาวตฺถิโต กิร เทฺว สหายกา ทหรา ภิกฺขู ชนปทํ คนฺตฺวา เอกสฺมิ ผาสุกฏฺฐาเน ยถาชฺฌาสยํ วสิตฺวา สมฺมาสมฺพุทฺธํ ปสฺสิสฺสามาติ ปุน ตโต นิกฺขมิตฺวา เชตวนาภิมุขา ปายึสุ ฯ เอกสฺส หิ ปริสฺสาวนํ อตฺถิ เอกสฺส นตฺถิ ฯ เทฺวปี เอกโต ปานียํ ปริสฺสาเวตฺวา ปิวนฺติ ฯ เต เอกทิวสํ วิวาทํ อกํสุ ฯ ปริสฺสาวนสามิโก อิตรสฺส ปริสฺสาวนํ อทตฺวา สยเมว ปานียํ ปริสฺสาเวตฺวา ปิวิ ฯ อิตโร ปน ปริสฺสาวนํ อลภิตฺวา ปิปาสํ สนฺธาเรตุํ อสกฺโกนฺโต อปริสฺสาวิตํ ปานียํ ปิวิ ฯ เต อุโภปิ อนุปุพฺเพน เชตวนํ อาคนฺตฺวา สตฺถารํ วนฺทิตฺวา นิสีทิสุ ฯ สตฺถา สมฺโมทนียํ กถํ กเถตฺวา กุโต อาคตตฺถาติ ปุจฺฉิ ฯ ภนฺเต มยํ โกสลชนปเท เอกสฺมิ คามเก วสิตฺวา ตโต นิกฺขมิตฺวา ตุมฺหากํ ทสฺสนตฺถาย อาคตาติ ฯ กจฺจิ ปน โว สมคฺคา อาคตตฺถาติ ฯ อปริสฺสาวนโก อาห อยํ ภนฺเต อนฺตรามคฺเค มยา สทฺธิ

วิวาทำ กตฺวา ปริสฺสาวนำ นาทาสฺสิ ฯ อิตโร อาห อยำ ภนฺเต อปริสฺสาเวตฺวาว ชานำ สปฺปาณกำ อุทกำ ปิวิสฺสติ ฯ สจฺจำ กิร ตฺวำ ภิกฺขุ ชานำ สปฺปาณกำ อุทกำ ปิวสิ ฯ อาม ภนฺเต อปริสฺสาวิตำ อุทกำ ปิวินฺติ ฯ สตฺถา ภิกฺขุ ปุพฺเพ ปณฺฑิตา เทวนคเร รชฺชำ กาเรนฺตา ยุทฺธปราชิตา สมุทฺทปิฏฺเฐน ปลายนฺตา อิสฺสริยำ นิสฺสาย ปาณวธำ น กริสฺสามาติ ตาว มุหนฺตำ ยสำ ปริจฺจชิตฺวา สุปณฺณโปตกานำ ชีวิตทานำ ทตฺวา รถำ นิวตฺตยิสฺสติ วตฺวา อติตำ อาหริ ฯ

อติเต มคธรฏฺเฐ ราชคเห เอโก มคธราชา รชฺชำ กาเรสิ ฯ ตทา โพธิสตฺโต ยถา เอตรหิ สกฺโก ปุริเม อตฺตภาเว มคธรฏฺเฐ มจลคามเก นิพฺพตฺติ เอวำ ตสฺมิเยว มจลคามเก มหากุลสฺส ปุตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ นามคหณทิวเส จสฺส มฆกุมาโรติ นามำ อกำสุ ฯ โส วยปฺปตฺโต มฆมาณโวติ ปญฺญายิตฺถ ฯ อถสฺส มาตาปิตโร สมานชาติยกุลโต ทาริกำ อานยิำสุ ฯ โส ปุตฺตธีตาหิ วฑฺฒมาโน ทานปติ อโหสิ ปญฺจ สีลานิ รกฺขติ ฯ ตสฺมิญฺจ คามเก ติเสว กุลานิ โหนฺติ ฯ เต จ ติสกุลมนุสฺสา เอกทิวสำ คามมชฺเฌ ฐิตฺวา คามกมฺมำ กโรนฺติ ฯ โพธิสตฺโต ฐิตฏฺฐาเน ปาเทหิ ปีสุำ วิยูหิตฺวา ตำ ปเทสำ รมฺมณียำ กตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ อถญฺโญ เอโก อาคนฺตฺวา ตสฺมิำ ฐาเน ฐิโต ฯ โพธิสตฺโต อปรำ ฐานำ รมฺมณียำ กตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ ตตฺถาปิ อญฺโญ ฐิโต ฯ โพธิสตฺโต อปรมฺปิ อปรมฺปีติ สพฺเพสมฺปิ ฐิตฏฺฐานำ รมฺมณียำ กตฺวา อปเรน สมเยน ตสฺมิำ ฐาเน มณฺฑปำ กาเรสิ

มณฺฑปมฺปี อปเนตฺวา สาลำ กาเรสิ ตตฺถ ผลกาสนานิ สนฺถริตฺวา ปานียจาฏึ ฐเปสิ ฯ อปเรน สมเยน เตปี เตตฺติส ชนา โพธิสตฺเตน สมานจฺฉนฺทา อเหสุ ฯ เต โพธิสตฺโต ปญฺจสุ สีเลสุ ปติฏฺฐาเปตฺวา ตโต ปฏฺฐาย เตหิ สทฺธิ์ ปุญฺญานิ กโรนฺโต วิจรติ ฯ เตปี เตเนว สทฺธิ์ ปุญฺญานิ กโรนฺตา กาลสฺเสว วุฏฺฐาย วาสิผรสุ มุสล หตฺถา จาตุมฺมหาปถาทีสุ มุสเลน ปาสาเณ อุพฺพตฺเตตฺวา ปวตฺเตนฺติ ยานานำ อกฺขปฏิฆาตรุกฺเข หรนฺติ วิสมสมำ กโรนฺติ เสตุำ อตฺถรนฺติ โปกฺขรณิโย ขณนฺติ สาลำ กโรนฺติ ทานานิ เทนฺติ สีลานิ รกฺขนฺติ ฯ เอวำ เยภุยฺเยน สกลคามวาสิโน โพธิสตฺตสฺส โอวาเท ฐตฺวา สีลานิ รกฺขิสุ ฯ อถ เนสำ คามโภชโก จินฺเตสิ อหำ ปุพฺเพ เอเตสุ สุรำ ปิวนฺเตสุ ปาณาติปาตาทีนิ กโรนฺเตสุ จาฏิกหาปณาทิวเสน เจว ทณฺฑพลิวเสน จ ธนำ ลภามิ อิทานิ ปน มโม มาณโว สีลำ รกฺขาเปติ เตสำ ปาณาติปาตาทีนิ กาตุำ น เทติ อิทานิ ปน โน ปญฺจ สีลานิ รกฺขาเปสฺสตีติ กุทฺโธ ราชานำ อุปสงฺกมิตฺวา เทว พหู โจรา คามฆาตาทีนิ กโรนฺตา วิจรนฺตีติ อาห ฯ ราชา ตสฺส วจนำ สุตฺวา คจฺฉ เต อาเนหีติ อาห ฯ โส คนฺตฺวา สพฺเพปี เต พนฺธิตฺวา อาเนตฺวา อิเม อานีตา เทว โจราติ รญฺโญ อาโรเจสิ ฯ อถ ราชา เตสำ กมฺมำ อโสเธตฺวาว หตฺถินา เน มทฺทาเปถาติ อาห ฯ ตโต สพฺเพปี เต ราชงฺคเณ นิปชฺชาเปตฺวา หตฺถี อานยิสุ ฯ โพธิสตฺโต เตสำ โอวาทำ อทาสิ ตุมฺเห สีลานิ อาวชฺเชถ เปสุญฺญการเก จ รญฺเญ จ

หตฺถิมฺหิ จ อตฺตโน สรีเร จ เอกสทิสเมว เมตฺตํ ภาเวถาติ ฯ เต ตถา กรึสุ ฯ อถ เนสํ มทฺทนตฺถาย หตฺถี อุปเนสุ ฯ โส อุปนียมาโนปี น อุปคจฺฉิ มหาวิรวํ วิรวิตฺวา ปลายติ ฯ อถ อญฺญํ อญฺญํ หตฺถึ อานยึสุ ฯ เตปี ตเถว ปลายึสุ ฯ ราชา เอเตสํ หตฺเถ กิญฺจิ โอสธํ ภวิสฺสติ วิจินถาติ อาห ฯ วิจินนฺตา อทิสฺวา นตฺถิ เทวาติ อาหํสุ ฯ เตนหิ กิญฺจิ มนฺตํ ปริวตฺเตสฺสนฺติ ปุจฺฉถ เน อตฺถิ โว ปริวตฺตนมนฺโตติ ฯ ราชปุริสา ปุจฺฉึสุ ฯ โพธิสตฺโต อตฺถีติ อาห ฯ ราชปุริสา อตฺถิ กิร เทวาติ อาโรจยึสุ ฯ ราชา สพฺเพปี เต ปกฺโกสาเปตฺวา ตุมฺหากํ ชานนมนฺตํ กเถถาติ อาห ฯ โพธิสตฺโต อโวจ เทว อญฺโญ อมฺหากํ มนฺโต นาม นตฺถิ อมฺเห ปน เตตฺติสมตฺตา ชนา ปาณํ น หนาม อทินฺนํ นาทิยาม มิจฺฉาจารํ น จรามมุสาวาทํ น ภณาม มชฺชํ น ปีวาม เมตฺตํ ภาเวม ทานํ เทม มคฺคํ สมํ กโรม โปกฺขรณิโย ขณาม สาลํ กโรม อยํ อมฺหากํ มนฺโต จ ปริตฺตญฺจ วฑฺฒิ จาติ ฯ ราชา เตสํ ปสนฺโน เปสุญฺญํ การกสฺส สพฺพํ เคหวิภวํ ตญฺจ เตสญฺเญว ทาสํ กตฺวา อทาสิ หตฺถิญฺจ คามญฺจ เตสญฺเญว อทาสิ ฯ เต ตโต ปฏฺฐาย ยถารุจิยา ปุญฺญานิ กโรนฺตา จาตุมฺมหาปเถ มหนฺตํ สาลํ การเสฺสามาติ วฑฺฒกึ ปกฺโกสาเปตฺวา สาลํ ปฏฺฐเปสุ มาตุคาเมสุ ปน วิคตจฺฉนฺทตาย ตสฺสา สาลาย มาตุคามานํ ปตฺติ นาทํสุ ฯ

เตน จ สมเยน โพธิสตฺตสฺส เคเห สุธมฺมา สุจิตฺตา

สุนนฺทา สุชาตาติ จตสฺโส อิตฺถิโย โหนฺติ ฯ ตาสุ สุธมฺมา วฑฺฒกินา สทฺธิ์ เอกโต หุตฺวา ภาติก อิมาย สาลาย มํ เชฏฺฐกํ กโรหีติ วตฺวา ฉณฺจ อทาสิ ฯ โส สารฐติ สมฺปฏิจฺฉิตฺวา ปฐมเมว กณฺณิกรุกฺขํ สุกฺขาเปตฺวา ตจฺเฉตฺวา วิชฺฌิตฺวา กณฺณิกํ นิฏฺฐาเปตฺวา วตฺเถน ปลิเวเฐตฺวา ฐเปสิ ฯ อถ สาลํ นิฏฺฐาเปตฺวา กณฺณิกาโรปนกาเล อโห อยฺยา เอกํ น สริมฺหาติ อาห ฯ กินฺนาม โภติ ฯ กณฺณิกํ ลทฺธุ วฏฺฏตีติ ฯ โหตุ อาหริสฺสามาติ ฯ อิทานิ ฉินฺนรุกฺเขน กาตุ น สกฺกา ปุพฺเพเยว ฉินฺทิตฺวา ตจฺเฉตฺวา วิชฺฌิตฺวา ฐปิตกณฺณิกํ ลทฺธุ วฏฺฏตีติ ฯ อิทานิ กึ กาตพฺพนฺติ ฯ สเจ กสฺสจิ เคเห นิฏฺฐาเปตฺวา ฐปิตวิกฺกายิกกณฺณิกา อตฺถิ สา ปริเยสิตพฺพาติ ฯ เต ปริเยสนฺตา สุธมฺมาย เคเห ทิสฺวา มูเลน น ลภึสุ สเจ มํ สาลายํ ปตฺติกํ กโรถ ทสฺสามีติ วุตฺเต ปน มยํ มาตุคามานํ ปตฺตึ นาทมฺหาติ อาหํสุ ฯ อถ เน วฑฺฒกี อาห อยฺยา ตุมฺเห กึ กเถถ ฐเปตฺวา พฺรหฺมโลกํ อญฺญํ มาตุคามวิรหิตฏฺฐานํ นาม นตฺถิ คณฺหถ กณฺณิกํ เอวํ สนฺเต อมฺหากํ กมฺมํ นิฏฺฐึ คมิสฺสตีติ ฯ เต สารฐติ กณฺณิกํ คเหตฺวา สาลํ นิฏฺฐาเปตฺวา อาสนผลกานิ สนฺถริตฺวา ปานียจาฏิโย ฐเปตฺวา ยาคุภตฺตาทีนิ นิพทฺธํ ปฏฐเปสุ สาลํ ปากาเรน ปริกฺขิปิตฺวา ทฺวารํ โยเชตฺวา อนฺโตปากาเร วาลุกํ อากิริตฺวา พหิปากาเร ตาลปนฺติโย โรเปสุ ฯ สุจิตฺตาปี ตสฺมึ ฐาเน อุยฺยานํ กาเรสิ ฯ ปุปฺผูปโค ผลูปโค รุกฺโข อสุโก นาม ตสฺมึ นตฺถีติ นาโหสิ ฯ

สุนนฺทาปี ตสฺมิเยว ฐาเน โปกฺขรณึ กาเรสิ ปญฺจวณฺเณหิ ปทุเมหิ สญฺฉนฺนํ รมฺมณียํ ฯ สุชาตา กิญฺจิ น อกาสิ ฯ โพธิสตฺโต มาตุอุปฏฺฐานํ ปีตุอุปฏฺฐานํ กุเล เชฏฺฐาปจายิกมฺมํ สจฺจวาจํ อผรุสวาจํ อปีสุณวาจํ มจฺเฉรวินยนฺติ อิมานิ สตฺต วตฺตปทานิ ปูเรตฺวา

มาตาเปติภรํ ชนฺตุ กุเล เชฏฺฐาปจายินํ
สณฺหํ สขิลสมฺภาสํ เปสุเณยฺยปฺปหายินํ
มจฺเฉรวินเย ยุตฺตํ สจฺจํ โกธาภิภุ นรํ
ตํ เว เทวา ตาวตึสา อาหุ สปฺปุริโส อิตีติ ฯ

เอวํ ปสสิยภาวํ อาปชฺชิตฺวา ชีวิตปริโยสาเน ตาวตึสภวเน สกฺโก เทวราชา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ เตปีสฺส สหายา ตตฺเถว นิพฺพตฺติสุ ฯ

ตสฺมิ กาเล ตาวตึสภวเน อสุรา ปฏิวสนฺติ ฯ สกฺโก เทวราชา กิ โน สาธารณรชฺเชนาติ อสุเร ทิพฺพปานํ ปาเยตฺวา มตฺเต สมาเน ปาเทสุ คาหาเปตฺวา สิเนรุปาเท ขิปาเปสิ ฯ เต อสุรภวนเมว ปาปุณึสุ ฯ อสุรภวนํ นาม สิเนรุสฺส เหฏฺฐิมตเล ตาวตึสเทวโลกปฺปมาณเมว ฯ ตตฺถ เทวานํ ปาริจฺฉตฺตโก วิย จิตฺตปาตลินาม กปฺปฏฺฐิยรุกฺโข อโหสิ ฯ เต จิตฺตปาตลิยา ปุปฺผิตาย ชานนฺติ นายํ อมฺหากํ เทวโลโก เทวโลกสฺมิ หิ ปาริจฺฉตฺตโก ปุปฺผตีติ ฯ อถ เต ชรสกฺโก อมฺเห มตฺเต กตฺวา มหาสมุทฺทปิฏฺเฐ ขิปีตฺวา อมฺหากํ เทวนครํ คณฺหิ เต มยํ เตน สทฺธึ ยุชฺฌิตฺวา อมฺหากํ เทวนครเมว คณฺหิสฺสามาติ กปีฬกา วิย ถมฺภํ สิเนรุ อนุสญฺจรมานา อุฏฺฐหึสุ ฯ สกฺโก อสุรา กิร อุฏฺฐิตาติ สุตฺวา

สมุทฺทปีฏฺเ‌เยว อพฺภุคฺคนฺตฺวา ยุชฺฌมาโน เตหิ ปราชิโต ทิยฑฺฒ-
โยชนสติเกน เวชยนฺตรเถน ทกฺขิณสมุทฺทสฺส มตฺถเกน ปลายิตุ
อารทฺโธ ฯ อถสฺส รโถ สมุทฺทปีฏฺเ‌ เวเคน คจฺฉนฺโต สิมฺพลิวนํ
ปกฺขนฺโต ตสฺส คมนมคฺเค สิมฺพลิวนํ นพฺพนฺ วิย ภินฺทิตฺวา ฉินฺทิตฺวา
สมุทฺทปีฏฺเ‌ ปตติ ฯ สุปณฺณโปตกา สมุทฺทปีฏฺเ‌ ปริปตนฺตา
มหาวิรวํ วิรวึสุ ฯ สกฺโก มาตลึ ปุจฺฉิ สมฺม มาตลิ กิสทฺโท
นาเมส อติการุญฺญรโว วตฺตตีติ ฯ เทว ตุมฺหากํ รถเวเคน
วิจุณฺณิเต สิมฺพลิวเน ปตนฺเต สุปณฺณโปตกา มรณภยตชฺชิตา
เอกวิรวํ วิรวนฺตีติ ฯ มหาสตฺโต สมฺม มาตลิ มา อมฺเห
นิสฺสาย เอเต กิลมนฺตุ น มยํ อิสฺสริยํ นิสฺสาย ปาณวธกมฺมํ
กโรม เตสํ ปน อตฺถาย มยํ ชีวิตํ ปริจฺจชิตฺวา อสฺรานํ ทสฺสาม
นิวตฺตเยตํ รถนฺติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

กุลาวกา มาตลิ สิมฺพลิสฺมึ
อีสามุเขน ปริวชฺชยสฺสุ
กามํ จชาม อสุเรสุ ปาณํ
มายิเม ทิชา วิกุลาวา อเหสุนฺติ ฯ

ตตฺถ กุลาวกาติ สุปณฺณโปตกาว ฯ มาตลีติ สารถึ
อามนฺเตสิ ฯ สิมฺพลิสฺมินฺติ ปสฺส เอเต สิมฺพลิรุกฺเข โอลมฺพนฺตา
จีตาติ ทสฺเสติ ฯ อีสามุเขน ปริวชฺชยสฺสูติ เอเต เอตสฺส รถสฺส
อีสามุเขน ยถา น หญฺญนฺติ เอวนฺเต ปริวชฺชยสฺสุ ฯ กามํ
จชาม อสุเรสุ ปาณนฺติ ยทิ อมฺเหสุ อสุรานํ ปาณํ จชนฺเตสุ

เอเตสํ โสตฺถิ โหติ กามํ จชาม เอกเสเนว มยํ อสุเรสุ อมฺหากํ ปาณํ จชาม ฯ มายิเม ทิชา วิกฺกุลาวา อเหสุนฺติ อิเม ปน ทิชา อิเม ปน ครุฬโปตกา วิทฺธสฺตวิจุณฺณิตกุลาวกตาย วิกฺกุลาวา มา อเหสุ มา อมฺหากํ ทุกฺขํ เอเตสํ อุปริ ขิป นิวตฺตย รถนฺติ ฯ

มาตลิสงฺคาหโก ตสฺส วจนํ สุตฺวา รถํ นิวตฺเตตฺวา อญฺเญน มคฺเคน เทวโลกาภิมุขํ อกาสิ ฯ อสุรา ปน ตํ นิวตฺตมานเมว ทิสฺวา อทฺธา อญฺเญหิปิ จกฺกวาเฬหิ สกฺกา อาคจฺฉนฺติ พลํ คเหตฺวา รโถ นิวตฺโต ภวิสฺสตีติ มรณภยภีตา ปลายิตฺวา อสุรภวนเมว ปวิสึสุ ฯ สกฺโกปิ เทวนครํ ปวิสิตฺวา ทฺวีสุ เทวโลเกสุ เทวคเณน ปริวุโต นครมชฺเฌ อฏฺฐาสิ ฯ ตสฺมิ ขเณ ปฐวึ ภินฺทิตฺวา โยชนสหสฺสุพฺเพโธ เวชยนฺตปาสาโท อุฏฺฐหิ ฯ วิชยนฺเต อุฏฺฐิตตฺตา เวชยนฺโตเตฺวว นามํ อกํสุ ฯ อถ สกฺโก ปุน อสุรานํ อนาคมนตฺถาย ปน ปญฺจสุ ฐาเนสุ อารกฺขํ ฐเปสิ ฯ ยํ สนฺธายวุตฺตํ

อนฺตรา ทฺวินฺนํ อยุชฺฌปุรานํ
ปญฺจวิธา ฐปิตา อภิรกฺขา
อุรโค กโรติ ปยสฺส จ หารึ
มทนยุตฺตา จตุโร จ มหนฺตาติ ฯ

เทฺว นครานิปิ ยุทฺเธเนว คเหตฺวา อสกฺกุเณยฺยตาย อยุทฺธปุรานิ นาม ชาตานิ เทวนครญฺจ อสุรนครญฺจ ฯ ยทา หิ อสุรา พลวนฺตา โหนฺติ อถ เทเวหิ ปลายิตฺวา เทวนครํ ปวิสิตฺวา

ทฺวาเร ฐิตหิเต อสุรานํ สตสหสฺสมฺปี กิญฺจิ กาตุ์ น สกฺโกติ ฯ ยทา เทวา พลวนฺตา โหนฺติ อถ อสุเรหิ ปลายิตฺวา อสุรนครสฺส ทฺวาเร ฐิตหิเต สกฺกานํ สตสหสฺสมฺปี กิญฺจิ กาตุ์ น สกฺโกติ ฯ อิติ อิมานิ เทฺว นครานิ อยุชฺฌปุรานิ นาม ฯ เตสํ อนฺตรา เอเตสุ อุรคาทีสุ ปญฺจสุ ฐาเนสุ สกฺเกน รกฺขา ฐปิตา ฯ ตตฺถ อุรคสทฺเทน นาคา คหิตา ฯ เต อุรคา อุทเก พลวนฺตา โหนฺติ ตสฺมา สิเนรุสฺส ปรมาณฺเท เตสํ อารกฺขา ฯ กโรติสทฺเทน สุปณฺณา คหิตา ฯ เตสํ กิร กโรติ นาม ปานโภชนเตน นามํ ลภิสุ ทุติยาณฺเท เตสํ อารกฺขา ฯ ปยสฺส หาริสทฺเทน กุมฺภณฺฑา คหิตา ฯ ทานวรกฺขสา กิร เต ตติยาณฺเท เตสํ อารกฺขา ฯ มทนยุตสทฺเทน ยกฺขา คหิตา ฯ วิสมจาริโน กิร เต ยุทฺธโสณฺฑา จตุตฺถาณฺเท เตสํ อารกฺขา ฯ จตุโร จ มหนฺตาติ จตฺตาโร มหาราชาโน วุตฺตา ฯ ปญฺจมาณฺเท เตสํ อารกฺขา ฯ ตสฺมา ยทิ อสุรา กุปิตา อาวิลจิตฺตา เทวปุรํ อุปยนฺติ ปญฺจวิเธสุ ยุทฺเธสุ ยํ กิริโน ปรมํ ปริภณฺฑ์ ตํ อุรคา ปฏิพาหิย ติฏฺฐนฺติ ฯ เอวํ เสเสสุ เสสา ฯ

อิเมสุ ปน ปญฺจสุ ฐาเนสุ อารกฺขํ ฐเปตฺวา สกฺเก เทวานมินฺเท ทิพฺพสมฺปตฺตึ อนุภวมาเน สุธมฺมา จวิตฺวา ตสฺเสว ปาทปริจาริกา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ กณฺณิกาย ทินฺนนิสฺสนฺเทน จสฺสา ปญฺจโยชนสติกา สุธมฺมา นาม เทวสภา อุทปาทิ ยตฺถ ทิพฺพ-

เสตจฺฉตฺตสฺส เหฏฺฐา โยชนปฺปมาเณ กาญฺจนปลฺลงฺเก นิสินฺโน สกฺโก เทวานมินฺโท เทวมนุสฺสานํ กตฺตพฺพกิจฺจานิ กโรติ ฯ สุจิตฺตาปี จวิตฺวา ตสฺเสว ปาทปริจาริกา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ อุยฺยานสฺส กรณนิสฺสนฺเทน จสฺสา จิตฺตลตาวนํ นาม อุยฺยานํ อุทปาทิ ฯ สุนนฺทาปี จวิตฺวา ตสฺเสว ปาทปริจาริกา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ โปกฺขรณีนิสฺสนฺเทน จสฺสา นนฺทา นาม โปกฺขรณี อุทปาทิ ฯ

สุชาตา ปน กุสลกมฺมสฺส อกตตฺตา เอกสฺมิ อรญฺเญ กนฺทราย พกสกุณิกา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ สกฺโก สุชาตา น ปญฺญายติ กหํ นุ โข นิพฺพตฺตาติ อาวชฺเชนฺโต ตํ ทิสฺวา ตตฺถ คนฺตฺวา ตํ อาทาย เทวโลกํ คนฺตฺวา ตสฺสา รมฺมณียํ เทวนครํ สุธมฺมา-เทวสภํ จิตฺตลตาวนํ นนฺทโปกฺขรณิญฺจ ทสฺเสตฺวา เอตา กุสลํ กตฺวา มยฺหํ ปาทปริจาริกา หุตฺวา นิพฺพตฺตา ตฺวํ ปน กุสลํ อกตฺวา ติรจฺฉานโยนิยํ นิพฺพตฺตา อิโต ปฏฺฐาย สีลํ รกฺขาหีติ ตํ โอวทิตฺวา ปญฺจสุ สีเลสุ ปติฏฺฐาเปตฺวา ตตฺเถว เนตฺวา วิสฺสชฺเชสิ ฯ สาปี ตโต ปฏฺฐาย สีลํ รกฺขติ ฯ สกฺโก กติ-ปาหจฺจเยน สกฺกา นุ โข สีลํ รกฺขิตุนฺติ คนฺตฺวา มจฺฉรูเปน อุตฺตาโน หุตฺวา ปุรโต นิปชฺชิ ฯ สา มตมจฺฉโกติ สญฺญาย สีเส อคฺคเหสิ ฯ มจฺโฉ นงฺคุฏฺฐึ จาเลสิ ฯ อถ นํ ชีวติ มญฺเญติ วิสฺสชฺเชติ ฯ สกฺโก สาธุ สาธุ สกฺขิสฺสสิ สีลํ รกฺขิตุนฺติ เทวโลกํ อคมาสิ ฯ สา ตโต จุตา พาราณสิยํ กุมฺภการเคเห นิพฺพตฺติ ฯ

สกฺโก กหำ นุ โข นิพฺพตฺตาติ ตตฺถ นิพฺพตฺตภาวำ ญตฺวา สุวณฺณเอลาพุกานำ ยานกำ ปูเรตฺวา มชฺเฌ คามสฺส มหลฺลกเวเสน นิสีทิตฺวา เอลาพุกานิ คณฺหาติ อุคฺโฆเสสิ ฯ มนุสฺสา อาคนฺตฺวา เทหิ ตาตาติ อาหำสุ ฯ อหำ สีลรกฺขกานำ ทมฺมิ ตุมฺเห สีลำ รกฺขถาติ ฯ มยำ สีลำ นาม น ชานาม มูเลน เทหีติ ฯ น มยฺหำ มูเลน อตฺโถ สีลรกฺขกานญฺเญวาหำ ทมฺมีติ ฯ มนุสฺสา โกจิ อยำ นุ เอลาพุโกติ ปกฺกมิสุ ฯ สุชาตา ตำ ปวตฺตึ สุตฺวา มยฺหำ อานีตำ ภวิสฺสตีติ คนฺตฺวา เทหิ ตาตาติ อาห ฯ สีลำ รกฺขสิ อมฺมาติ ฯ อาม สีลำ รกฺขามีติ ฯ อิทำ มยา ตุยฺหเมว อตฺถาย อาภตนฺติ สทฺธิ ยานเกน เคหทฺวาเร ฐเปตฺวา ปกฺกามิ ฯ

สาปิ ยาวชีวำ สีลำ รกฺขิตฺวา ตโต จุตา เวปจิตฺติอสุรินฺทสฺส ธีตา หุตฺวา นิพฺพตฺติ สีลานิสำเสน อภิรูปา อโหสิ ฯ โส ตสฺสา วยปฺปตฺตกาเล มยฺหำ ธีตา อตฺตโน รุจิตำ สามิกำ คณฺหตูติ อสุเร สนฺนิปาเตสิ ฯ สกฺโก กหำ นุ โข สา นิพฺพตฺตาติ โอโลเกนฺโต ตตฺถ นิพฺพตฺตภาวำ ญตฺวา สุชาตา จิตฺตรุจิตสามิกำ คณฺหนฺตี มำ คณฺหิสฺสตีติ อสุรวณฺณำ มาเปตฺวา ตตฺถ อคมาสิ ฯ สุชาตำ อลงฺกริตฺวา สนฺนิปาตฏฺฐานำ อาเนตฺวา จิตฺตรุจิตำ สามิกำ คณฺหาติ อาหำสุ ฯ สา โอโลเกนฺตี สกฺกำ ทิสฺวา ปุพฺพสิเนหวเสน อยำ เม สามิโกติ อคฺคเหสิ ฯ โส ตำ เทวนครำ อาเนตฺวา อฑฺฒเตยฺยานำ นาฏกโกฏีนำ เชฏฺฐกำ กตฺวา ยาวตายุกำ ฐเปตฺวา ยถากมฺมำ คโต ฯ

สตฺถา อิมำ ธมฺมเทสนำ อาหริตฺวา เอวำ ภิกฺขุ ปุพฺเพ ปณฺฑิตา

เทวรชฺชํ การยมานา อตฺตโน ชีวิตํ ปริจฺจชนฺตาปี ปาณาติปาตํ น กริ๎สุ ตฺวํ นาม เอวรูเป นิยฺยานิกสาสเน ปพฺพชิตฺวา อปริส๎สาวิตํ ส๎ปปาณกํ อุทกํ ปีวิส๎สสีติ ตํ ภิกฺขุ๎ ครหิตฺวา อนุส๎สนฺธิ ฆเฏตฺวา ชาตกํ ส๎โมธาเนสิ ตทา มาตลิส๎งฺคาหโก อานนฺโท อโหสิ ส๎กฺโก ปน อหเมวาติ ฯ

กุลาวกชาตกํ ปฐมํ ฯ

---

๒ นจฺจชาตกํ

รุทํ มนุญฺญนฺติ อิทํ ส๎ตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต เอกํ พหุภณฺฑิกํ ภิกขุ๎ อารพฺภ กเถสิ ฯ

วตฺถุ เหฏฺฐา เทวธมฺมชาตเก วุตฺตส๎ทิส๎เมว ฯ ส๎ตฺถา ตํ ภิกฺขุ๎ ส๎จฺจํ กิร ตฺวํ ภิกฺขุ พหุภณฺโฑติ ปุจฺฉิ ฯ อาม ภนฺเตติ ฯ กิ๎การณา ตฺวํ พหุภณฺโฑ ชาโตติ ฯ โส เอตฺตกํ สุตฺวาว กุทฺโธ นิวาส๎นปารุปนํ ฉฑฺเฑตฺวา กิ๎ อิมินาทานิ นี๎หาเรน วิจรามี๎ติ ส๎ตฺถุ ปุรโต นคฺโค อฏฺฐาสิ ฯ มนุส๎สา ธิ๎รี๎ติ อาหํสุ ฯ โส ตโตว ปลายิตฺวา หิ๎นายาวฏฺโฏ ฯ ภิกฺขู ธมฺมส๎ภายํ ส๎นฺนิส๎นฺนา ส๎ตฺถุ นาม ปุรโต เอวรูปี๋ กิริส๎สตี๎ติ ตส๎ส อคุณกถํ กเถสุ๎ ฯ ส๎ตฺถา อาคนฺตฺวา กาย นุตฺถ ภิกฺขเว เอตรหิ กถาย ส๎นฺนิส๎นฺนาติ ปุจฺฉิ ฯ ภนฺเต โส หิ นาม ภิกฺขุ๎ ตุมฺหากํ ปุรโต จตุปริส๎มชฺเฌ หิโรตฺตปฺปี๋ ปหาย คามทารโก วิย นคฺโค ฐตฺวา มนุส๎เสหิ ชิคุจฺฉิยมาโน

หีนายาวฏฺฏิตฺวา สาสนา ปริหีโนติ ตสฺส อคุณกถาย สนฺนิสินฺนมฺหาติ ฯ สตฺถา น ภิกฺขเว อิทาเนว โส ภิกฺขุ หิโรตฺตปฺปาภาเวน รตนสาสนา ปริหีโน ปุพฺเพปี อิตฺถิรตนปฏิลาภโตปี ปริหีโนเยวาติ วตฺวา อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต ปจฺจนฺตชนปเท จตุปฺปาทา สีหา ราชานํ อกํสุ มจฺฉา อานนฺทมจฺฉํ สกุณา สุวณฺณหํสํ ฯ ตสฺส ปน สุวณฺณราชหํสสฺส ธีตา หํสโปติกา อภิรูปา โหติ ฯ โส ตสฺสา วรํ อทาสิ ฯ สา อตฺตโน จิตฺตรุจิตํ สามิกํ วาเรสิ ฯ หํสราชา ตสฺสา วรํ ทตฺวา หิมวนฺเต สพฺพสกุเณ สนฺนิปาตาเปสิ ฯ นานปฺปการา หํสโมราทโย สกุณคณา สมาคนฺตฺวา เอกสฺมิ มหนฺเต ปาสาณตเล สนฺนิปติํสุ ฯ หํสราชา อตฺตโน จิตฺตรุจิตํ สามิกํ อาคนฺตฺวา คณฺหตฺตุ ธีตรํ ปกฺโกสาเปติ ฯ สา สกุณสงฺฆํ โอโลเกนฺตี มณิวณฺณคีวํ จิตฺรเปกฺขุณํ โมรํ ทิสฺวา อยํ เม สามิโก โหตฺตุ อาโรเจสิ ฯ สกุณสงฺฆา โมรํ อุปสงฺกมิตฺวา อาหํสุ สมฺม โมร อยํ ราชธีตา เอตฺตกานํ สกุณานํ มชฺเฌ สามิกํ โรเจนฺตี ตยิ รุจิ อุปฺปาเทสีติ ฯ โมโร อชฺชาปี ตาว เม พลํ น ปสฺสนฺตีติ อติตุฏฺฐิยา หิโรตฺตปฺปํ ภินฺทิตฺวา ตาว มหโต สกุณสงฺฆสฺส มชฺเฌ ปกฺเข ปสาเรตฺวา นจฺจิตุํ อารภิ นจฺจนฺโต อปฺปฏิฉนฺโน อโหสิ ฯ สุวณฺณหํสราชา ลชฺชิโต อิมสฺส เนว อชฺฌตฺตสมุฏฺฐานา หิริ อตฺถิ น พหิทฺธาสมุฏฺฐานํ โอตฺตปฺปํ ตสฺส ภินฺนหิโรตฺตปฺปสฺส มม ธีตรํ น ทสฺสามีติ สกุณสงฺฆสฺส มชฺเฌ อิมํ คาถมาห

รุทำ มนุญฺญำ รุจิรา จ บีฏฺฐิ
เวพฺริยวณฺณูปฏิภา จ คีวา
พฺยามมตฺตานิ จ เปกฺขุณานิ
นจฺเจน เต ธีตรำ โน ททามีติ ฯ

ตตฺถ รุทำ มนุญฺญนฺติ ตการสฺส ทกาโร กโต ฯ รุตฺตำ มนาปำ วสฺสิตสทฺโท มธุโรติ อตฺโถ ฯ รุจิรา จ บีฏฺฐีติ บีฏฺฐิยี เต จิตฺรา เจว โสภนา จ ฯ เวพฺริยวณฺณูปฏิภาติ เวพฺริยมณิวณฺณ-สทิสา ฯ พฺยามมตฺตานีติ เอกพฺยามปฺปมาณานิ ฯ เปกฺขุณานีติ บีฬฺชานิ ฯ นจฺเจน เต ธีตรำ โน ททามีติ หิโรตฺตปฺปำ ภินฺทิตฺวา นจฺจิตภาเวเนว เต เอวรูปสฺส นิลฺลชฺชสฺส ธีตรำ โน เทมีติ วตฺวา หำสราชา ตสฺมิเยว ปริสมชเฌ อตฺตโน ภาคิเนยฺยสฺส หำสโปตกสฺส ธีตรำ อทาสิ ฯ

โมโร หำสโปติกำ อลภิตฺวา ลชฺชิตฺวา ตโตว อุปฺปติตฺวา ปลายิ ฯ หำสราชาปี อตฺตโน วสนฏฺฐานเมว คโต ฯ

สตฺถา น ภิกฺขเว อิทาเนวสฺ หิโรตฺตปฺปำ ภินฺทิตฺวา รตนสาสนา ปริหีโน ปุพฺเพปี อิตฺถิรตนปฏิลาภโตปี ปริหีโนเยวาติ อิมำ ธมฺมเทสนำ อาหริตฺวา อนุสนฺธิ ฆเฏตฺวา ชาตกำ สโมธาเนสิ ตทา โมโร พหุภณฺฑิโก ภิกฺขุ อโหสิ หำสราชา ปน อหเมวาติ ฯ

นจฺจชาตกำ ทุติยำ ฯ

---

๓ สมโมทมานชาตกं

สมฺโมทมานาติ อิทํ ศตฺถา กปิลวตฺถุ์ อุปนิสฺสาย นิโครฺธาราเม วิหรนฺโต ญาตกกลหํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส กุณาลชาตเก อาวิภวิสฺสติ ฯ ตทา ปน ศตฺถา ญาตเก อามนฺเตตฺวา มหาราชาโน ญาตกานํ อญฺญมญฺญํ วิคฺคโห นาม น ยุตฺโต ติรจฺฉานคตาปี หิ ปุพฺเพ สมคฺคกาเล ปจฺจามิตฺเต อภิภวิตฺวา โสตฺถิมฺปตฺตา ยทา วิวาทมาปนฺนา ตทา มหาวินาสํ ปตฺตาติ วตฺวา ญาติราชกุเลหิ ยาจิโต อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต โพธิศตฺโต วฏฺฏกโยนิยํ นิพฺพตฺติตฺวา อเนกวฏฺฏกศหสฺสปริวาโร อรญฺเญ วสติ ฯ ตทา เอโก วฏฺฏกลุทฺทโก เตสํ วสนฏฺฐานํ คนฺตฺวา วฏฺฏกวสฺสิตํ กตฺวา เตสํ ศนฺนิปติตภาวํ ญตฺวา เตสํ อุปริ ชาลํ ขิปิตฺวา ปริยนฺเตสุ มทฺทนฺโต ศพฺเพ เอกโต กตฺวา ปจฺฉิ ปูเรตฺวา ฆรํ คนฺตฺวา เต วิกฺกิณิตฺวา เตน มูเลน ชีวิตํ กปฺเปสิ ฯ อเถกทิวสํ โพธิศตฺโต เต วฏฺฏเก อาห อยํ ศากุณิโก อมฺหากํ ญาตเก วินาสํ ปาเปสิ อหํ เอกํ อุปายํ ชานามิ เยเนส อมฺเห คณฺหิตุ์ น ศกฺขิสฺสติ อิโตทานิ ปฏฺฐาย เอเตน อมฺหากํ อุปริ ชาเล ขิตฺตมตฺเต เอเกกา เอเกกสฺมิ ชาลกฺขิเก ศีศํ ฑเปตฺวา ชาลํ อุกฺขิปีตฺวา อิจฺฉิตฏฺฐานํ

หริตฺวา เอกสฺมิ กณฺฏกคุมฺเพ ปริกฺขิปถ เอวํ สนฺเต เหฏฺฐาภาเคน เตน ฐาเนน ปลายิสฺสามาติ ฯ เต สพฺเพ สาธูติ ปฏิสฺสุณิสุ ฯ ทุติยทิวเส อุปริ ชาเต ขิตฺเต โพธิสตฺเตน วุตฺตนเยเนว ชาลํ อุกฺขิปิตฺวา เอกสฺมิ กณฺฏกคุมฺเพ ขิปิตฺวา สยํ เหฏฺฐาภาเคน ตโต ตโต ปลายิสุ ฯ สากุณิกสฺส คุมฺพโต ชาลํ โมเจนฺตสฺส โมเจนฺตสฺเสว วิกาโล ชาโต ฯ โส ตุจฺฉหตฺโถว อคมาสิ ฯ ปุนทิวสโต ปฏฺฐายปิ เต วฏฺฏกา ตเถว กโรนฺติ ฯ โสปิ ยาว สุริยสฺสตฺถงฺคมนา ชาลเมว โมเจนฺโต กญฺจิ อลภิตฺวา ตุจฺฉหตฺโถว เคหํ คจฺฉติ ฯ อถสฺส ภริยา กุชฺฌิตฺวา ตุวํ ทิวเส ทิวเส ตุจฺฉหตฺโถ อาคจฺฉสิ อญฺญมฺปิ เต พหิ โปสิตพฺพฏฺฐานํ อตฺถิ มญฺเญติ อาห ฯ สากุณิโก ภทฺเท มม อญฺญํ โปสิตพฺพฏฺฐานํ นตฺถิ อปิจ โข ปน เต วฏฺฏกา สมคฺคา หุตฺวา วิจรนฺติ มยา ขิตฺตมตฺตํ ชาลํ อาทาย กณฺฏกคุมฺเพ ขิปิตฺวา คจฺฉนฺติ น โข ปเนเต สพฺพกาลเมว สมฺโมทมานา วิหริสฺสนฺติ ตุวํ มา จินฺตยิ ยทา เต วิวาทมาปชฺชิสฺสนฺติ ตทา เต สพฺเพว อาทาย ตว มุขํ หาสมาโน อาคมิสฺสามีติ วตฺวา ภริยาย อิมํ คาถมาห

สมฺโมทมานา คจฺฉนฺติ ชาลมาทาย ปกฺขิโน
ยทา เต วิวทิสฺสนฺติ ตทา เอหินฺติ เม วสนฺติ ฯ

ตตฺถ ยทา เต วิวทิสฺสนฺตีติ ยสฺมิ กาเล เต วฏฺฏกา นานาลทฺธิกา นานาคาหา หุตฺวา วิวทิสฺสนฺติ กลหํ กริสฺสนฺตีติ อตฺโถ ฯ ตทา เอหินฺติ เม วสนฺติ ตสฺมิ กาเล สพฺเพปิ เต มม วสํ

อาคมิสฺสนฺติ อถาหํ เต คเหตฺวา ตว มุขํ หาสยนฺโต อาคมิสฺสามีติ ภริยํ สมสฺสาเสติ ฯ

กติปาหจฺจเยน เอโก วฏฺฏโก โคจรภูมิ์ โอตรนฺโต อสฺสฺลกฺเขตฺวา อญฺญสฺส สี่สํ อกกมิ ฯ อิตโร โก มํ สี่สํ อกกมีติ กุชฺฌิ อหํ อสฺสฺลกฺเขตฺวา อกฺกมิ์ มา กุชฺฌีติ วุตฺเตปี กุชฺฌิเยว ฯ เต ปุนปฺปุนํ กเถนฺตา ตฺวเมว มญฺเญ ชาลํ อุกฺขิปสี่ติ อญฺญมญฺญํ วิวาทํ กริ์สุ ฯ เตสุ วิวทนฺเตสุ โพธิสตฺโต จินฺเตสิ วิวาทสฺส โสตฺถิภาโว นาม นตฺถิ อิทาเนว เต ชาลํ น อุกฺขิปีสฺสนฺติ ตโต มหาวินาสํ ปาปุณิสฺสนฺติ สากุณิโก โอกาสํ ลภิสฺสติ มยา อิมสฺมิ์ ฐาเน น สกฺกา วสี่ตุนฺติ ฯ โส อตฺตโน ปริสํ อาทาย อญฺญตฺถ คโต ฯ สากุณิโกปี โข กติปาหจฺจเยน อาคนฺตฺวา วฏฺฏกวสฺสิตํ วสิตฺวา เตสํ สนฺนิปติตานํ อุปริ ชาลํ ขิปี ฯ อเถโก วฏฺฏโก ตุยฺหํ กิร ชาลํ อุกฺขิปนฺตสฺเสว มตฺถกโลมานิ ปติตานิ อิทานิ อุกฺขิปาติ อาห ฯ อปโร ตุยฺหํ กิร ชาลํ อุกฺขิปนฺตสฺเสว ทฺวี่สุ ปกฺเขสุ ปตฺตานิ ปติตานิ อิทานิ อุกฺขิปาติ อาห ฯ อิติ เตสํ ตฺวํ อุกฺขิป ตฺวํ อุกฺขิปาติ วทนฺตานเยว สากุณิโก ชาลํ สงฺขิปีตฺวา สพฺเพว เต เอกโต กตฺวา ปจฺฉิ ปูเรตฺวา ภริยํ หาสมาโน เคหํ อคมาสิ ฯ

สตฺถา เอวํ มหาราชาโน ญาตกานํ กลโห นาม น ยุตฺโต กลโห หิ วินาสมูลเมว โหตีติ อิมํ ธมฺมเทสนํ อาหริตฺวา อนุสนฺธิ์

ฆเฏตฺวา ชาตกํ สโมธาเนสิ ตทา อปณฺฑิตวฏฺฏโก เทวทตฺโต อโหสิ ปณฺฑิตวฏฺฏโก ปน อหเมวาติ ฯ

สมฺโมทมานชาตกํ ตติยํ ฯ

---

๔ มจฺฉชาตกํ

น มํ สีตํ น มํ อุณฺหนฺติ อิทํ สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต ปุราณทุติยิกปฺปโลภนํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตทา หิ สตฺถา ตํ ภิกฺขุ สจฺจํ กิร ตฺวํ ภิกฺขุ อุกฺกณฺฐิโตสีติ ปุจฺฉิ ฯ สจฺจํ ภควาติ ฯ เกนาสิ อุกฺกณฺฐิโตติ ฯ ปุราณทุติยิกา เม ภนฺเต มธุรหตฺถรสา ตํ ชหิตุํ น สกฺโกมีติ ฯ อถ นํ สตฺถา ภิกฺขุ เอสา อิตฺถี ตว อนตฺถการิกา ปุพฺเพปี ตฺวํ เอตํ นิสฺสาย มรณํ ปาปุณนฺโต มํ อาคมฺม มรณโต มุตฺโตติ วตฺวา อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต โพธิสตฺโต ตสฺส ปุโรหิโต อโหสิ ฯ ตทา เกวฏฺฏา นทิยํ ชาลํ ขิปึสุ ฯ อเถโก มหามจฺโฉ รตฺวเสน อตฺตโน มจฺฉิยา สทฺธิ กิพมาโน อาคจฺฉติ ฯ ตสฺส สา มจฺฉี ปุรโต คจฺฉมานา ชาลคนฺธํ ฆายิตฺวา ชาลํ ปริหรนฺตา คตา ฯ โส ปน กามคิทฺโธ โลลมจฺโฉ ชาล-กุจฺฉิเมว ปวิฏฺโฐ ฯ เกวฏฺฏา ตสฺส ชาลํ ปวิฏฺฐภาวํ ญตฺวา ชาลํ อุกฺขิปิตฺวา มจฺฉํ คเหตฺวา อมาเรตฺวาว วาลุกปิฏฺเฐ ขิปิตฺวา อิมํ องฺคาเรสุ ปจิตฺวา ขาทิสฺสามาติ องฺคาเร กโรนฺติ สูเล

ตจฺเฉนฺติ ฯ มจฺโฉ เอตํ องฺคารตาปนํ วา สูลเวธนํ วา อญฺญํ วา ปน ทุกฺขํ น มํ กิลเมติ ยํ ปน สา มจฺฉี อญฺญํ มจฺฉึ โส นูน รติวเสน คโตติ มยิ โทมนสฺสํ อาปชฺชติ ตเทว มํ พาธตีติ ปริเทวมาโน อิมํ คาถมาห

น มํ สีตํ น มํ อุณฺหํ น มํ ชาตสฺมิ พาธนํ
ยญฺจ มํ มญฺญเต มจฺฉี อญฺญํ โส รติยา คโตติ ฯ

ตตฺถ น มํ สีตํ น มํ อุณฺหนฺติ มจฺฉานํ อุทกา นิหฏกาเล สีตํ โหติ ตสฺมิ วิคเต อุณฺหํ โหติ ฯ ตทุภยมฺปี สนฺธาย น มํ สีตํ น มํ อุณฺหํ พาธตีติ ปริเทวติ ฯ ยมฺปี องฺคาเรสุ ปจนมูลกํ ทุกฺขํ ภวิสฺสติ ตมฺปี สนฺธาย น มํ อุณฺหนฺติ ปริเทวเตว ฯ น มํ ชาตสฺมิ พาธนนฺติ ยมฺปี ชาตสฺมิ พาธนํ อโหสิ ตมฺปี มํ น พาเธสีติ ปริเทวติ ฯ ยญฺจ มนฺติ อาทีสุ อยํ บีณฺฑตฺโถ สา มจฺฉี มม ชาเต ปฏิฐีตสฺส อิเมหิ เกวฏฺเฏหิ คหิตภาวํ อชานนฺตี มํ อปสฺสมานา โส มจฺโฉ อิทานิ อญฺญํ มจฺฉึ กามรติยา คโต ภวิสฺสตีติ จินฺเตสิ ตํ ตสฺสา โทมนสฺสปฺปตฺตาย จินฺตนํ มํ พาธตีติ วาฬุกปีฏฺเฐ นิปนฺโนว ปริเทวติ ฯ

ตสฺมิ สมเย ปุโรหิโต ทาสปริวุโต นฺหานตฺถาย นทีตีรํ อาคโต ฯ โส ปน สพฺพรุทญฺญู โหติ ฯ เตนสฺส มจฺฉํ ปริเทวิตฺวา สุตฺวา เอตทโหสิ อยํ มจฺโฉ กิเลสปริเทวิตฺวา ปริเทวติ เอวํ อาตุรจิตฺโต โข ปเนส มิยฺยมาโน นิรเยเยว นิพฺพตฺติสฺสติ อหํ อิมสฺส อวสฺสโย ภวิสฺสามีติ ฯ เกวฏฺฏานํ สนฺติกํ คนฺตฺวา อมฺโภ

ตุมฺเห อมฺหากํ เอกทิวสมฺปี พฺยญฺชนตฺถาย มจฺฉํ น เทถาติ อาห ฯ เกวฏฺฏา กึ วเทถ สามิ ตุมฺหากํ รุจฺจนกํ มจฺฉํ คณฺหิตฺวา คจฺฉถาติ อาหํสุ ฯ อมฺหากํ อญฺเญน กมฺมํ นตฺถิ อิมญฺเญว เทถาติ ฯ คณฺหถ สามีติ ฯ โพธิสตฺโต ตํ อโภหิ หตฺเถหิ คเหตฺวา นทีตีเร นิสีทิตฺวา อมฺโภ มจฺฉ สเจ ตาหํ อชฺช น ปสฺเสยฺยํ ชีวิตกฺขยํ ปาปุเณยฺยาสิ อิทานิ อิโต ปฏฺฐาย มา กิเลสวสิโกว อโหสีติ โอวทิตฺวา อุทเก วิสฺสชฺเชตฺวา นครํ ปาวิสิ ฯ

สตฺถา อิมํ ธมฺมเทสนํ อาหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสสิ ฯ สจฺจ-ปริโยสาเน อุกฺกณฺฐิตภิกฺขุ โสตาปตฺติผเล ปติฏฺฐาสิ ฯ สตฺถาปี อนุสนฺธึ ฆเฏตฺวา ชาตกํ สโมธาเนสิ ตทา มจฺฉี ปุราณทุติยิกา อโหสิ มจฺโฉ อุกฺกณฺฐิตภิกฺขุ ปุโรหิโต ปน อหเมว อโหสีติ ฯ

มจฺฉชาตกํ จตุตฺถํ ฯ

---

๕ วฏฺฏกชาตกํ

สนฺติ ปกฺขาติ อิทํ สตฺถา มคเธสุ จาริกญฺจรมาโน ทาวคฺคินิพฺพาปนํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอกสฺมิญฺหิ สมเย สตฺถา มคเธสุ จาริกํ จรมาโน อญฺญตรสฺมึ มคธคามเก ปิณฺฑาย จริตฺวา ปจฺฉาภตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺโต ภิกฺขุคณปริวุโต มคฺคํ ปฏิปชฺชิ ฯ ตสฺมิ สมเย มหาทาโว อุฏฺฐหิ ฯ ปุรโต จ ปจฺฉโต จ พหู ภิกฺขู ทิสฺสนฺติ ฯ โสปี โข อคฺคิ

เอกฐฺโม เอกชาโล หุตฺวา อวตฺถรมาโน อาคจฺฉเตว ฯ ตตฺเถเก ปุถุชฺชนภิกฺขู มรณภยภีตา ปฏิคฺคหณสฺสาม เตน ทฑฺฒฏฺฐานํ อิตโร อคฺคิ น โอตฺถริสฺสตีติ อรณิสหิตํ นีหริตฺวา อคฺคิ กโรนฺติ ฯ อปเร อาหํสุ อาวุโส ตุมฺเห กินฺนาม กโรถ คคนมชฺเฌ จีตกํ จนฺทมณฺฑลํ ปาจีนโลกธาตุโต อุคฺคจฺฉนฺตํ สหสฺสรสฺมิปฏิมณฺฑิตํ สุริยมณฺฑลํ เวลาตีเร จีตา สมุทฺทํ สิเนรุ นิสฺสาย จีตา สิเนรุ อปสฺสนฺตา วิย สเทวเก โลเก อคฺคปุคฺคลํ อตฺตนา สทฺธิ คจฺฉนฺตเมว สมฺมาสมฺพุทฺธํ อโนโลเกตฺวา ปฏิคฺคิ เทมาติ วเทถ พุทฺธพลํ นาม น ชานาถ เอถ สตฺถุ สนฺติกํ คมิสฺสามาติ ฯ เต ปุรโต จ ปจฺฉโต จ คจฺฉนฺตา สพฺเพปี เอกโต หุตฺวา ทสพลสฺส สนฺติกํ อคมํสุ ฯ สตฺถา มหาภิกฺขุสงฺฆปริวาโร อญฺญตรสฺมิ ปเทเส อฏฺฐาสิ ฯ ทาวคฺคิ อภิภวนฺโต วิย วิรวนฺโต อาคจฺฉติ อาคนฺตฺวา ตถาคตสฺส จีตฏฺฐานํ ปตฺวา ตสฺส ปเทสสฺส สมนฺตา โสฬสกรีสมตฺตํ ฐานํ ปตฺโต อุทเก โอบีลาบีตติณุกฺกา วิย นิพฺพายติ วินิพฺเพธโต ทฺวตฺติสกรีสมตฺตฏฺฐานํ อวตฺถริตฺวา นาสกฺขิ ฯ ภิกฺขู สตฺถุ คุณกถํ อาหํสุ อโห พุทฺธานํ คุณา นาม อยญฺหิ นาม อเจตโน อคฺคิ พุทฺธานํ จีตฏฺฐานํ อวตฺถริตฺวา น สกฺโกติ อุทเกน ติณุกฺกา วิย นิพฺพายติ อโห พุทฺธานํ อานุภาโว นามาติ ฯ สตฺถา เตสํ กถํ สุตฺวา น ภิกฺขเว อิทํ เอตรหิ มยฺหํ พลํ ยํ อิมํ ภูมิปฺปเทสํ ปตฺวา เอส อคฺคิ นิพฺพายติ อิทมฺปน มยฺหํ โปราณกสจฺจพลํ อิมสฺมิ หิ ปเทเส สกลมฺปี อิมํ กปฺปํ

อคฺคิ น ชลิสฺสติ กปฺปฏฺฐีติปาฏิหาริยํ นาเมตนฺติ อาห ฯ อถายสฺมา อานนฺโท สตฺถุ นิสีทนตฺถาย จตุคฺคุณํ สงฺฆาฏึ ปญฺญเปสิ ฯ นิสีทิ สตฺถา ปลฺลงฺกํ อาภุชิตฺวา ฯ ภิกฺขุสงฺโฆปี ตถาคตํ วนฺทิตฺวา ปริวาเรตฺวา นิสีทิ ฯ อถ สตฺถา อิทํ ตาว ภนฺเต อมฺหากํ ปากฏํ อตีตํ ปฏิจฺฉนฺนํ ตํ โน ปากฏํ กโรถาติ ภิกฺขูหิ ยาจิโต อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต มคธรฏฺเฐ ตสฺมิเยว ปเทเส โพธิสตฺโต วฏฺฏก-โยนิยํ ปฏิสนฺธึ คเหตฺวา มาตุกุจฺฉิโต ชาโต อณฺฑโกสมฺปทาเลตฺวา นิกฺขนฺตกาเล มหาภณฺฑสกฏนาภิปฺปมาโณ วฏฺฏกโปตโก อโหสิ ฯ อถ นํ มาตาปีตโร กุลาวเก นิปชฺชาเปตฺวา มุขตุณฺฑเกน โคจรํ อาหริตฺวา โปเสนฺติ ฯ ตสฺส ปกฺเข ปสาเรตฺวา อากาเส คมนพลํ วา ปาเท อุกฺขิปีตฺวา ถเล คมนพลํ วา นตฺถิ ฯ ตญฺจ ปเทสํ สำวจฺฉเร สำวจฺฉเร ทาวคฺคิ คณฺหาติ ฯ โส ตสฺมิปี สมเย มหาวิรวํ วิรวนฺโต ตํ ปเทสํ คณฺหิ ฯ สกุณสงฺฆา อตฺตโน อตฺตโน กุลาวเกหิ นิกฺขมิตฺวา มรณภยภีตา วิรวนฺตา ปลายิสุ ฯ โพธิสตฺตสฺสาปี มาตาปีตโร มรณภยภีตา โพธิสตฺตํ ฉฑฺเฑตฺวา ปลายิสุ ฯ โพธิสตฺโต กุลาวเก นิปนฺนโกว คีวํ อุกฺขิปีตฺวา อวตฺถริตฺวา อาคจฺฉนฺตํ อคฺคึ ทิสฺวา จินฺเตสิ สเจ มยฺหํ ปกฺเข ปสาเรตฺวา อากาเส คมนพลํ ภเวยฺย อุปฺปติตฺวา อญฺญตฺถ คจฺเฉยฺยํ สเจ ปาเท อุกฺขิปีตฺวา ถเล คมนพลํ ภเวยฺย ปาทุทฺธาเรน อญฺญตฺถ คจฺเฉยฺยํ มาตาปีตโรปี โข เม มรณภยภีตา มํ

เอกกํ ปหาย อตฺตานํ ปริตฺตายนฺตา ปลาตา อิทานิ เม อญฺญํ ปฏิสรณํ นตฺถิ อตฺตาโณมฺหิ อสรโณ กึ นุ โข อชฺช มยา กาตุํ วฏฺฏตีติ ฯ อถสฺส เอตทโหสิ อิมสฺมิ โลเก ส์ลคุโณ นาม อตฺถิ สจฺจคุโณ นาม อตฺถิ อตีเต ปารมิโย ปเรตวา โพธิตเล นิส์ทิตฺวา อภิสมฺพุทฺธา ส์ล สมาธิ ปญฺญา วิมุตฺติ วิมุตฺติญาณทสฺสน-สมฺปนฺนา สจฺจา นุทฺทย การุญฺญ ชนฺติ สมนฺนาคตา สพฺพสตฺเตสุ จ สมฺปวตฺตเมตฺตาภาวนา สพฺพญฺญุพุทฺธา นาม อตฺถิ เตหิ จ ปฏิวิทฺธา ธมฺมคุณา นาม อตฺถิ มยิ วาปี เอกํ สจฺจํ อตฺถิ สํวิชฺชมาโน เอโก สภาวธมฺโม ปญฺญายติ ตสฺมา อตีตพุทฺเธ เจว เตหิ ปฏิวิทฺธคุเณ จ อาวชฺชิตฺวา มยิ วิชฺชมานํ สจฺจสภาว-ธมฺมํ คเหตฺวา สจฺจกิริยํ กตฺวา อคฺคึ ปฏิกฺกมาเปตฺวา อชฺช มยา อตฺตโน เจว เสสคุณานญฺจ โสตฺถิภาวํ กาตุํ วฏฺฏตีติ ฯ เตน วุตฺตํ

อตฺถิ โลเก ส์ลคุโณ สจฺจํ โสเจยฺย นุทฺทยา
เตน สจฺเจน กาหามิ สจฺจกิริยมนุตฺตรํ
อาวชฺชิตฺวา ธมฺมพลํ สริตฺวา ปุพฺพเก ชิเน
สจฺจพลมวสฺสาย สจฺจกิริยมกาสหนฺติ ฯ

อถ โพธิสตฺโต อตีเต ปรินิพฺพุตานํ พุทฺธานํ คุเณ อาวชฺชิตฺวา อตฺตนิ วิชฺชมานํ สจฺจสภาวํ อารพฺภ สจฺจกิริยํ กโรนฺโต อิมํ คาถมาห

สนฺติ ปกฺขา อปตนา สนฺติปาทา อวญฺจนา
มาตา ปิตา จ นิกฺขนฺตา ชาตเวท ปฏิกฺกมาติ ฯ

ตตฺถ สนฺติ ปกฺขา อปตนาติ มยฺหํ ปกฺขา นาม อตฺถิ

อุปลพฺภนฺติ น จ โข สกฺกา เอเตหิ อุปฺปติตุํ อากาเสน คนฺตุนฺติ อปตนา ฯ สนฺติ ปาทา อวญฺจนาติ ปาทาปี เม อตฺถิ เตหิ ปน วญฺจิตุํ ปทวารคมเนน คนฺตุ๋ น สกฺกาติ อวญฺจนา ฯ มาตา บีตา จ นกฺขนฺตาติ เย จ ม อญฺญตฺถ เนยฺยุ เตป มรณภเยน มาตาบีตโร นิกฺขนฺตา ฯ ชาตเวทวติ อคฺคิ อาลปติ ฯ โส หิ ชาโตว เวทยติ ปญฺญายติ ตสฺมา ชาตเวโทติ วุจฺจติ ฯ ปฏิกฺก-มาติ ปฏิคจฺฉ นิวตฺตาติ ชาตเวทํ อาณาเปสิ ฯ อิติ มหาสตฺโต สเจ มยฺหํ ปกฺขานํ อตฺถิภาโว เต จ ปสาเรตฺวา อากาเส อปตนภาโว ปาทานํ อตฺถิภาโว เต จ อุกฺขิปีตฺวา อวญฺจน-ภาโว มาตาบีตูนํ มํ กุลาวเกเยว ฉฑฺเฑตฺวา ปลาตภาโว จ สพฺโพ สภาวภูโตเยว ชาตเวท เอเตน สจฺเจน ตฺวํ อิโต ปฏิกฺก-มาติ กุลาวเก นิปนฺนโกว สจฺจกิริยํ อกาสิ ฯ

ตสฺส สห สจฺจกิริยาย โสพสกรีสมตฺเต ฐาเน ชาตเวโท ปฏิกฺกมิ ปฏิกฺกมนฺโต จ ปน ฌายมาโน วเน อญฺญํ คโต อุทเก ปน โอบีลาบีตา อุกฺกา วิย ตตฺเถว นิพฺพายิ ฯ เตน วุตฺตํ

สห สจฺเจ กเต มยฺหํ มหาปชฺชลิโต สิขี
วชฺเชสิ โสพส กรีสานิ อุทกํ ปตฺวา ยถา สิขีติ ฯ

ตํ ปเนตํ ฐานํ สกเลปี อิมสฺมิ กปฺเป อคฺคินา อนภิภว-นิยตฺตา กปฺปฏฺฐียนฺนาม ปาฏิหาริยํ ชาตํ ฯ เอวํ โพธิสตฺโต สจฺจกิริยํ กตฺวา ชีวิตปริโยสาเน ยถากมฺมํ คโต ฯ สตฺถา น ภิกฺขเว อิมสฺส ปนสฺส อคฺคิโน อนชฺโฌตฺถรณํ เอตรหิ มยฺหํ

พลำ โปราณำ ปเนตำ วฏฏกโปตกกาเล มยฺหเมว สจฺจพลนฺติ อิมำ ธมฺมเทสนำ อาหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสสิ ฯ สจฺจปริโยสาเน เกจิ โสตาปนฺนา อเหสุำ เกจิ สกทาคามิโน เกจิ อนาคามิโน เกจิ อรหตฺตำ ปตฺตาติ ฯ สตฺถาปี อนุสนฺธิำ ฆเฏตฺวา ชาตกำ สโมธาเนสิ ตทา มาตาปีตโร เอตรหิ มาตาปีตโรว อเหสุำ วฏฏกราชา ปน อหเมวาติ ฯ

วฏฏกชาตกำ ปญฺจมำ ฯ

---

๖ สกุณชาตกำ

ยนนิสสิตาติ อิทำ สตฺถา เชตวเน วิหรนโต ทฑฒปณณสาลำ ภิกฺขุำ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอโก กิร ภิกฺขุ สตฺถุ สนฺติเก กมฺมฏฐานำ คเหตฺวา เชตวนโต นิกฺขมฺม โกสเลสุ เอกำ ปจฺจนฺตคามำ อุปนิสฺสาย เอกสฺมิำ อรญฺญเสนาสเน วสติ ฯ อถสฺส ปฐมมาเสเยว ปณฺณสาลา ฑยฺหิตฺถ ฯ โส ปณฺณสาลา เม ฑฑฺฒา ทุกฺขำ วสิสฺสามีติ มนุสฺสานำ อาจิกฺขิ ฯ มนุสฺสา อิทานิ โน เชตฺตำ ปริสุกฺขำ เกทาเร ปาเยตฺวา กริสฺสาม ตสฺมิำ ปายิเต พีชำ วปิตฺวา พีเช วปิเต วติำ กตฺวา วติยา กตาย นิฑฺฑายิตฺวา ลายิตฺวา มทฺทิตฺวาติ เอวำ ตนฺตำ กมฺมำ อปทิสนฺตาเยว เตมาสำ วีตินาเมสุำ ฯ โส ภิกฺขุ เตมาสำ อพฺโภกาเส ทุกฺขำ วสนฺโต กมฺมฏฐานำ วฑฺเฒตฺวา วิเสสำ นิพฺพตฺเตตุำ

นาสกฺขิ ปวาเรตฺวา ปน สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ สตฺถา เตน สทฺธิ ปฏิสนฺถารํ กตฺวา กึ ภิกฺขุ สุเขน วสฺสํ วุตฺโถสิ กมฺมฏฺฐานนฺเต มตฺถกํ ปตฺตนฺติ ปุจฺฉิ ฯ โส ตํ ปวุตฺตึ อาจิกฺขิตฺวา เสนาสนสปฺปายสฺส เม อภาเวน กมฺมฏฺฐานํ มตฺถกํ น ปตฺตนฺติ อาห ฯ สตฺถา ปุพฺเพ ภิกฺขุ ติรจฺฉานคตาปี อตฺตโน สปฺปายาสปฺปายํ ชานึสุ ตฺวํ กสฺมา น อญฺญาสีติ วตฺวา อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต โพธิสตฺโต สกุณโยนิยํ นิพฺพตฺติตฺวา สกุณสงฺฆปริวุโต อรญฺญายตเน สาขาวิฏปสมฺปนฺนํ มหารุกฺขํ นิสฺสาย วสติ ฯ อเถกทิวสํ ตสฺส รุกฺขสฺส สาขาสุ อญฺญมญฺญํ ฆํสนฺตีสุ จุณฺณํ ปตติ ธูโม อุฏฺฐาติ ฯ ตํ ทิสฺวา โพธิสตฺโต จินฺเตสิ อิมา เทฺว สาขา เอวํ ฆํสมานา อคฺคึ วิสฺสชฺเชสฺสนฺติ โส ปติตฺวา ปุราณปณฺณานิ คณฺหิสฺสติ ตโต ปฏฺฐาย อิมมฺปี รุกฺขํ ฌาเปสฺสติ น สกฺกา อิธ อมฺเหหิ วสิตุํ อิโต ปลายิตฺวา อญฺญตฺถ คนฺตุํ วฏฺฏตีติ ฯ โส สกุณสงฺฆสฺส อิมํ คาถมาห

ยนฺนิสฺสิตา ชคติรุหํ วิหงฺคมา สฺวายํ อคฺคึ ปมุญฺจติ
ทิสา ภชถ วงฺกงฺคา ชาตํ สรณโต ภยนฺติ ฯ

ตตฺถ ชคติรุหนฺติ ชคติ วุจฺจติ ปฐวี ตตฺถ ชาตตฺตา รุกฺโข ชคติรุโหติ วุจฺจติ ฯ วิหงฺคมาติ วิหํ วุจฺจติ อากาสํ ตตฺถ คมนโต ปกฺขี วิหงฺคมาติ วุจฺจนฺติ ฯ ทิสา ภชถาติ อิมํ

รุกฺขํ มุญฺจิตฺวา อิโต ปลายนฺตา จตสฺโส ทิสา ภชถ ฯ วงฺกงฺคาติ สกุเณ อาลปติ ฯ เต หิ อุชุคฺคํ คลํ กทาจิ วงฺกํ กโรนฺติ ตสฺมา วงฺกงฺคาติ วุจฺจนฺติ ฯ วงฺกา วา เนสํ อุโภสุ ปสฺเสสุ ปกฺขา ชาตาติปี วงฺกงฺคา ฯ ชาตํ สรณโต ภยนฺติ อมฺหากํ อวสฺสยรุกฺขโตเยว ภยํ นิพฺพตฺตํ เอถ อญฺญตฺถ คจฺฉามาติ ฯ

โพธิสตฺตสฺส วจนกรา ปณฺฑิตา สกุณา เตน สทฺธิ์ เอกปฺปหาเรเนว อุปฺปติตฺวา อญฺญตฺถ คตา ฯ เย ปน อปณฺฑิตา เต เอวเมวํ อาหํสุ เอส พินฺทุมตฺเต อุทเก กุมฺภีเล ปสฺสตีติ ฯ ตสฺส วจนํ อคเหตฺวา ตตฺเถว วสึสุ ฯ ตโต นจิรสฺเสว โพธิสตฺเตน จินฺติตากาเรเนว อคฺคิ นิพฺพตฺติตฺวา ตํ รุกฺขํ อคฺคเหสิ ฯ ฐเมสุ จ ชาลาสุ จ อุฏฺฐิตาสุ ฐมนฺธา สกุณา อญฺญตฺถ คนฺตุ นาสกฺขิสุ อคฺคิมฺหิ ปติตฺวา วินาสํ ปาปุณิสุ ฯ

สตฺถา เอวํ ภิกฺขุ ปุพฺเพ ติรจฺฉานคตาปี รุกฺขคฺเค วสนฺตา อตฺตโน สปฺปายาสปฺปายํ ชานึสุ ตฺวํ กสฺมา น อญฺญาสีติ อิมํ ธมฺมเทสนํ อาหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสสิ ฯ สจฺจปริโยสาเน โส ภิกฺขุ โสตาปตฺติผเล ปติฏฺฐหิ ฯ สตฺถาปี อนุสนฺธึ ฆเฏตฺวา ชาตกํ สโมธาเนสิ ตทา โพธิสตฺตสฺส วจนกรา สกุณา พุทฺธปริสา อเหสุ ปณฺฑิตสกุโณ ปน อหเมวาติ ฯ

สกุณชาตกं ฉฏฺฐํ ฯ

---

๗ ติตฺติรชาตกํ

เย วุฑฺฒมปจายนฺตีติ อิทํ สตฺถา สาวตฺถิ์ คจฺฉนฺโต สาริ-ปุตฺตตฺเถรสฺส เสนาสนปฏิพาหนํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

อนาถปิณฺฑิเกน หิ วิหาร์ กาเรตฺวา ทูเต เปสิเต สตฺถา ราชคหา นิกฺขมฺม เวสาลิ์ ปตฺวา ตตฺถ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา สาวตฺถิ์ คมิสฺสามีติ มคฺคํ ปฏิปชฺชิ ฯ เตน สมเยน ฉพฺพคฺคิยานํ อนฺเตวาสิกา ปุรโต ปุรโต คนฺตฺวา เถรานํ เสนาสเนสุ อคหิเตเสฺวว อิทํ เสนาสนํ อมฺหากํ อุปชฺฌายสฺส อิทํ เสนาสนํ อาจริยสฺส อิทํ อมฺหากเมว ภวิสฺสตีติ เสนาสนานิ ปลิพุทฺธนฺติ ฯ ปจฺฉา อาคตา เถรา เสนาสนานิ น ลภนฺติ ฯ สาริปุตฺตตฺเถรสฺสาปิ อนฺเตวาสิกา เถรสฺส เสนาสนํ ปริเยสนฺตา น ลภิสุ ฯ เถโร เสนาสนํ อลภนฺโต สตฺถุ เสนาสนสฺเวว อวิทูเร เอกสฺมิ์ รุกฺข-มูเล นิสชฺชาย จ จงฺกเมน จ วีตินาเมสิ ฯ สตฺถา ปจฺจูสสมเย นิกฺขมิตฺวา อุกฺกาสิ ฯ เถโรป อุกฺกาสิ ฯ โก เอโสติ ฯ อหํ ภนฺเต สาริปุตฺโตติ ฯ สาริปุตฺต อิมาย เวลาย อิธ กิ์ กโรสีติ ฯ โส ตํ ปวุตฺติ์ อาโรเจสิ ฯ สตฺถุ เถรสฺส วจนํ สุตฺวา อิทานิ ตาว มยิ ชีวนฺเตเยว ภิกฺขู อญฺญมญฺญํ อคารวา อปฺปติสฺสา ปรินิพฺพุเต กิ์ นุ โข กริสฺสนฺตีติ อาวชฺเชนฺตสฺส ธมฺมสํเวโค อุทปาทิ ฯ โส ปภาตาย รตฺติยา ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ สจฺจํ กิร ภิกฺขเว ฉพฺพคฺคิยา ปุรโต ปุรโต

คนฺตฺวา เถรานํ ภิกฺขูนํ เสนาสนํ ปฏิพาหนฺตีติ ฯ สจฺจํ ภควาติ ฯ ตโต ฉพฺพคฺคิเย ครหิตฺวา ธมฺมกถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ โก นุ โข ภิกฺขเว อคฺคาสนํ อคฺโคทกํ อคฺคปิณฺฑํ อรหตีติ ฯ เอกจฺเจ ภิกฺข ขตฺติยกุลา ปพฺพชิโตติ อาหํสุ เอกจฺเจ พฺราหฺมณกุลา เอกจฺเจ คหปติกุลา ปพฺพชิโตติ ฯ อปเร วินยธโร ธมฺมกถิโก ปฐมสฺส ฌานสฺส ลาภี ทุติยสฺส ตติยสฺส จตุตฺถสฺส ฌานสฺส ลาภีติ ฯ อปเร โสตาปนฺโน สกทาคามี อนาคามี อรหา เตวิชฺโช ฉพภิญฺโญติ อาหํสุ ฯ เอวํ เตหิ ภิกฺขูหิ อตฺตโน รุจิตวเสน อคฺคาสนาทีรหานํ กถิตกาเล สตฺถา อาห น ภิกฺขเว มยฺหํ สาสเน อคฺคาสนาทีนิ ปตฺวา ขตฺติยกุลา ปพฺพชิโต ปมาณํ น พฺราหฺมณกุลา น คหปติกุลา ปพฺพชิโต น วินยธโร น สุตฺตนฺติโก นาภิธมฺมิโก น ปฐมฌานาทีลาภิโน น โสตาปนฺนาทโย ปมาณํ อถ โข ภิกฺขเว อิมสฺมิ สาสเน ยถาวุฑฺฒํ อภิวาทนํ ปจฺจุฏฺฐานํ อญฺชลิกมฺมํ สามีจิกมฺมํ กาตพฺพํ อคฺคาสนํ อคฺโคทกํ อคฺคปิณฺฑํ ลทฺธพฺพํ อิทเมตฺถ ปมาณํ ตสฺมา วุฑฺฒตโร ภิกฺขุ เอเตสํ อนุจฺฉวิโก อิทานิ โข ปน ภิกฺขเว สารีปุตฺโต มยฺหํ อคฺคสาวโก อนุธมฺมจกฺกปฺปวตฺตโก มม อนนฺตรํ เสนาสนํ ลทฺธุํ อรหติ โส อิมํ รตฺตึ เสนาสนํ อลภนฺโต รุกฺขมูเล วีตินาเมสิ ตุมฺเห อิทาเนว เอวํ อคารวา อปฺปติสฺสา อสภาควุตฺติโน คจฺฉนฺเต คจฺฉนฺเต กาเล กินฺติ กตฺวา วิหริสฺสถาติ ฯ อถ เนสํ โอวาททานตฺถาย ปุพฺเพ ภิกฺขเว ติรจฺฉานคตาปี น โข ปเนตํ อมหากํ ปฏิรูปํ

ยํ มยํ อญฺญมญฺญํ อคารวา อปฺปติสฺสา อสภาควุตฺติโน วิหเรยฺยาม อมฺเหสุ มหลฺลกตรํ ชานิตฺวา ตสฺส อภิวาทนาทีนิ กริสฺสามาติ สาธุกํ วิมํสิตฺวา อยนฺโน มหลฺลโกติ ญตฺวา ตสฺส อภิวาทนาทีนิ กตฺวา เทวปถํ ปูรยมานา คตาติ วตฺวา อติตฺตึ อาหริ ฯ

อติเต หิมวนฺตปฺปเทเส เอกํ มหานิโครุธํ อุปนิสฺสาย ตโย สหายา วิหรึสุ ติตฺติโร มกฺกโฏ หตฺถี ฯ เต อญฺญมญฺญํ อคารวา อปฺปติสฺสา อสภาควุตฺติโน อเหสุ ฯ อถ เนสํ เอตทโหสิ น ยุตฺตํ อมฺหากํ เอวํ วิหริตุ ยนฺนูน มยํ โย โน มหลฺลกตโร ตสฺส อภิวาทนาทีนิ กโรนฺตา วิหเรยฺยามาติ ฯ โก ปน โน มหลฺลกตโรติ จินเตนฺตา เอกทิวสํ อตเถโส อปาโยติ ตโยปี ชนา นิโครุธมูเล นิสีทิตฺวา ติตฺติโร จ มกฺกโฏ จ หตฺถี ปุจฺฉึสุ สมฺม หตฺถิ ตฺวํ อิมํ นิโครุธรุกฺขํ กิวปฺปมาณกาลโต ปฏฺฐาย ชานาสีติ ฯ โส อาห สมฺมา อหํ ตรุณโปตกกาเล อิมํ นิโครุธคจฺฉํ อนฺตรสตฺถึสุ กตฺวา คจฺฉามิ อุตฺตริตฺวา ขีตกาเล จ ปน เม เอตสฺส อคฺคสาขา นาภึ ฆเฏติ เอวาหํ อิมํ คจฺฉกาลโต ปฏฺฐาย ชานามีติ ฯ ปุน อุโภปี ชนา ปุริมนเยเนว มกฺกฏึ ปุจฺฉึสุ ฯ โส อาห อหํ สมฺมา มกฺกฏจฺฉาปโก สมาโน ภูมิยํ นิสีทิตฺวา คีวํ อนุกฺขิปิตฺวาว อิมสฺส นิโครุธโปตกสฺส องฺกุเรชาทามิ เอวาหํ อิมํ ขุทฺทกกาลโต ปฏฺฐาย ชานามีติ ฯ อถ อิตเร อุโภปี ปุริมนเยเนว ติตฺติรํ ปุจฺฉึสุ ฯ โส อาห สมฺมา

ปุพฺเพ อสุกสฺมิ์ นาม ฐาเน มหานิโครธรุกฺโข อโหสิ อหํ ตสฺส ผลานิ ขาทิตฺวา เอตสฺมิ์ ฐาเน วจฺจํ ปาเตสิ์ ตโต เอส รุกฺโข ชาโต เอวาหํ อิมํ อชาตกาลโต ปฏฺฐาย ชานามิ ตสฺมา อหํ ตุมฺเหหิ ชาติยา มหลฺลกตโรติ ฯ เอวํ วุตฺเต มกฺกโฏ จ หตฺถี จ ติตฺติรปณฺฑิตํ อาหํสุ สมฺม ตฺวํ อมฺเหหิ มหลฺลกตโร อิโต ปฏฺฐาย มยํ ตว สกฺการ ครุการ มานน วนฺทน ปูชนานิ เจว อภิวาทน-ปจฺจุฏฺฐาน อญฺชลิกมฺม สามีจิกมฺมานิ จ กริสฺสาม โอวาเท จ เต ฐสฺสาม ตฺวํ ปน อิโต ปฏฺฐาย อมฺหากํ โอวาทานุสาสนิ์ ทเทยฺยาสีติ ฯ ตโต ปฏฺฐาย ติตฺติโร เตสํ โอวาทํ อทาสิ สี์เลสุ ปติฏฺฐาเปสิ สยมฺปี สี์ลานิ สมาทิยิ ฯ เต ตโยปี ชนา ปญฺจสุ สี์เลสุ ปติฏฺฐาย อญฺญมญฺญํ สคารวา สปฺปติสฺสา สภาควุตฺติโน หุตฺวา ชี์วิตปริโยสาเน เทวโลกปรายนา อเหสุ ฯ เตสํ ตณฺณํ สมาทานํ ติตฺติรพฺรหฺมจริยํ นาม อโหสิ ฯ

เต หิ นาม ภิกฺขเว ติรจฺฉานคตา อญฺญมญฺญํ สคารวา สปฺปติสฺสา วิหริ์สุ ตุมฺเหปี เอวํ สฺวากฺขาเต ธมฺมวินเย ปพฺพชิตฺวา กสฺมา อญฺญมญฺญํ อคารวา อปฺปติสฺสา วิหรถ อนุชานามิ ภิกฺขเว อิโต ปฏฺฐาย ตุมฺหากํ ยถาวุฑฺฒํ อภิวาทนํ ปจฺจุฏฺฐานํ อญฺชลิ-กมฺมํ สามีจิกมฺมํ ยถาวุฑฺฒํ อคฺคาสนํ อคฺโคทกํ อคฺคปิณฺฑํ อิโต ปฏฺฐาย นวกตเรน วุฑฺฒตโร เสนาสเนน น ปฏิพาหิตพฺโพ โย ปฏิพาเหยฺย อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติ เอวํ สตฺถา อิมํ ธมฺม-เทสนํ อาหริตฺวา อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา อิมํ คาถมาห

เย วุฑฺฒมปจายนฺติ นรา ธมฺมสฺส โกวิทา
ทิฏฺเฐ ธมฺเม จ ปาสํสา สมฺปราโย จ สุคฺคตีติ ฯ

๓๓๑ เย วุฑฺฒมปจายนฺตีติ ชาติวุฑฺโฒ วโยวุฑฺโฒ คุณ-วุฑฺโฒติ ตโย วุฑฺฒา เตสุ ชาติสมฺปนฺโน ชาติวุฑฺโฒ นาม วเยฐิโต วโยวุฑฺโฒ นาม คุณสมฺปนฺโน คุณวุฑฺโฒ นาม เตสุ คุณสมฺปนฺโน วโยวุฑฺโฒ อิมสฺมิ ฐาเน วุฑฺโฒติ อธิปฺเปโต ฯ อปจายนฺตีติ เชฏฺฐาปจายิกกมฺเมน ปูเชนฺติ ฯ ธมฺมสฺส โกวิทาติ เชฏฺฐาปจายิกธมฺมสฺส โกวิทา กุสลา ฯ ทิฏฺเฐ ธมฺเมติ อิมสฺมิเยว อตฺตภาเว ฯ ปาสํสาติ ปสํสารหา ฯ สมฺปราโย จ สุคฺคตีติ สมฺปเรตพฺโพ อิมํ โลกํ หิตฺวา คนฺตพฺโพติ สมฺปราโย ฯ ปรโลโก หิ เตสํ สุคติเยว โหตีติ ฯ อยมฺปเนตฺถ บีณฺฑตฺโถ ภิกฺขเว ขตฺติยา วา โหนฺตุ พฺราหฺมณา วา เวสฺสา วา สุทฺทา วา คหฏฺฐา วา ปพฺพชิตา วา ติรจฺฉานคตา วา เยเกจิ สตฺตา เชฏฺฐาปจายนธมฺเมเฉกา กุสลา คุณสมฺปนฺนานํ วโยวุฑฺฒานํ อปจิตึ กโรนฺติ เต อิมสฺมิญฺจ อตฺตภาเว เชฏฺฐาปจิติการกาติ ปสํสํ วณฺณนํ โถมนํ ถภนฺติ กายสฺส เภทา สคฺเค นิพฺพตฺตนฺตีติ ฯ

เอวํ สตฺถา เชฏฺฐาปจิติธมฺมสฺส คุณํ กเถตฺวา อนุสนฺธิ์ฆเฏตฺวา ชาตกํ สโมธาเนสิ ตทา หตฺถินาโค โมคฺคลฺลาโน อโหสิ มกฺกโฏ สาริปุตฺโต ติตฺติรปณฺฑิโต ปน อหเมวาติ ฯ

ติตฺติรชาตกํ สตฺตมํ ฯ

---

๙ พกชาตกं

นาจฺจนฺตํ นิกติปฺปญฺโญติ อิทํ สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต จีวร-
วฑฺฒกภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอโก กิร เชตวนวาสิโก ภิกฺขุ ยงฺกิญฺจิ จีวเร กตฺตพฺพํ เฉทน ฆฏน วิจารณ สิพฺพนาทิกํ กมฺมํ ตตฺถ สุกุสโล โส ตาย กุสลตาย จีวรํ วฑฺเฒติ ตสฺมา จีวรวฑฺฒโกเตฺวว ปญฺญายิตฺถ ฯ กิ ปเนส กโรตีติ ฯ ชิณฺณปีโลติกาย หตฺถกมฺมํ ทสฺเสตฺวา สุผุสิตํ มนาปํ จีวรํ กตฺวา รชนปริโยสาเน ปีฏโฐทเกน รชิตฺวา สงฺเฆน ฆเฏตฺวา อุชุชลํ มนุญฺญํ กตฺวา นิกฺขิปติ ฯ จีวรกมฺมกาตุํ อชานนฺตา ภิกฺขู อหเต สาฏเก คเหตฺวา ตสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา มยํ จีวรํ กาตุํ น ชานาม จีวรํ โน กตฺวา เทถาติ วทนฺติ ฯ โส จีวรํ อาวุโส กยิรมานํ จิเรน นิฏฺฐาติ มยา กตํ จีวรเมว อตฺถิ อิเม สาฏเก ฉิเปตฺวา ตํ คณฺหิตฺวา คจฺฉถาติ นีหริตฺวา ทสฺเสติ ฯ เต ตสฺส วณฺณสมฺปตฺติเยว ทิสฺวา อนฺตรํ อชานนฺตา ถิรนฺติ สญฺญาย อหตสาฏเก จีวรวฑฺฒกสฺส ทตฺวา ตํ คณฺหิตฺวา คจฺฉนฺติ ฯ ตํ เตหิ โถกํ กิลิฏฺฐกาเล อุณฺโหทเกน โธวิยมานํ อตฺตโน ปกติ ทสฺเสติ ฯ ตตฺถ ตตฺถ ชิณฺณฏฺฐานํ ปญฺญายติ ฯ เต วิปฺปฏิสาริโน โหนฺติ ฯ เอวํ อาคตาคเต ปีโลติกาหิ วญฺเจนฺโต โส ภิกฺขุ สพฺพตฺถ ปากโฏ ชาโต ฯ ยถา เจส เชตวเน ตถา อญฺญตรสฺมิ คามเกปี เอโก จีวรวฑฺฒโก โลกํ วญฺเจติ ฯ ตสฺส

สมฺภตฺตา ภิกฺขู ภนฺเต เชตวเน กิร เอโก จีวรวฑฺฒโก เอวํ โลกํ วญฺเจตีติ อาโรจยิ๎สุ ฯ อถสฺส เอตโหสิ หนฺทาหํ ตํ นครวาสิกํ วญฺเจมีติ ปีโลติกํ จีวรํ อติมนาปํ กตฺวา สุรตฺตํ รชิตฺวา ตํ ปารุปีตฺวา เชตวนํ อคมาสิ ฯ อิตโร ตํ ทิสฺวาว โลภํ อุปฺปาเทตฺวา ภนฺเต อิทํ จีวรํ ตุมฺเหหิ กตนฺติ ปุจฺฉิ ฯ อาม อาวุโสติ ฯ ภนฺเต อิมํ จีวรํ มยฺหํ เทถ ตุมฺเห อญฺญํ ลภิสฺสถาติ ฯ อาวุโส มยํ คามวาสิกา ทุลฺลภปจฺจยา อิมาหํ ตุยฺหํ ทตฺวา อตฺตนา กิ๎ ปารุปีสฺสามีติ ฯ ภนฺเต มม สนฺติเก อหตสาฏกา อตฺถิ เต คเหตฺวา ตุมฺหากํ จีวรํ กโรถาติ ฯ อาวุโส มยา เอตฺถ หตฺถกมฺมํ ทสฺสิตํ ตยิ ปน เอวํ วทนฺเต กิ๎ สกฺกา กาตุ๎ คณฺหถ นนฺติ ตสฺส ปีโลติกจีวรํ ทตฺวา อหตสาฏเก อาทาย ตํ วญฺเจตฺวา ปกฺกามิ ฯ เชตวนวาสิโกปี ตํ จีวรํ ปารุปีตฺวา กติปาหจฺจเยน อุณฺโหทเกน โธวนฺโต ชิณฺณปีโลติกภาวํ ทิสฺวา ลชฺชิโต ฯ คามวาสินา จีวรวฑฺฒเกน กิร เชตวนวาสิโก วญฺจิโตติ ตสฺส วญฺจิตภาโว สงฺฆมชฺเฌ ปากโฏ ชาโต ฯ อเถกทิวสํ ภิกฺขู ธมฺมสภายํ ตํ กถํ กเถนฺตา นิส๎ทิ๎สุ ฯ สตฺถา อาคนฺตฺวา กาย นุตฺถ ภิกฺขเว เอตรหิ กถาย สนฺนิสินฺนาติ ปุจฺฉิ ฯ เต ตมตฺถํ อาโรจยิ๎สุ ฯ สตฺถา น ภิกฺขเว เชตวนวาสี จีวรวฑฺฒโก อิทาเนว อญฺเญ วญฺเจติ ปุพฺเพปี วญฺเจสิเยว คามวาสิเกนาปี น อิทาเนว เอส เชตวนวาสิโก จีวรวฑฺฒโก วญฺจิโต ปุพฺเพปี วญฺจิโตเยวาติ วตฺวา อตีตํ อาหริ ฯ

อติเต เอกสฺมิ อรญฺญายตเน โพธิสตฺโต อญฺญตรํ ปทุมสรํ นิสฺสาย ฐิเต รุกฺเข รุกฺขเทวตา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ ตทา อญฺญตรสฺมิ นาติมหนฺเต สเร นิทาฆสมเย อุทกํ มนฺทํ อโหสิ พหุ เจตถ มจฺฉา โหนฺติ ฯ อเถโก พโก มจฺเฉ ทิสฺวา เอเก-นุปาเยเนว อิเม มจฺเฉ วญฺเจตฺวา ขาทิสฺสามีติ คนฺตฺวา อุทก-ปริยนฺเต จินฺเตนฺโต นิสีทิ ฯ อถ นํ มจฺฉา ทิสฺวา กึ อยฺย จินฺเตนฺโต นิสินฺโนสีติ ปุจฺฉึสุ ฯ ตุมฺหากํ จินฺเตนฺโต นิสินฺโนมฺหีติ ฯ อมฺหากํ จินฺเตสิ อยฺยาติ ฯ อิมสฺมิ สเร อุทกํ ปริตฺตํ โคจโร จ มนฺโท นิทาโฆ จ มหนฺโต อิทานิเม มจฺฉา กินฺนาม กริสฺสนฺตีติ ตุมฺหากํ จินฺเตนฺโต นิสินฺโนมฺหีติ ฯ อถ กึ กโรม อยฺยาติ ฯ สเจ มยฺหํ วจนํ กเรยฺยาถ อหํ โว เอเกกํ มุขตุณฺฑเกน คเหตฺวา เอกํ ปญฺจวณฺณปทุมสญฺฉนฺนํ มหาสรํ เนตฺวา วิสฺสชฺเชยฺยนฺติ ฯ อยฺย ปฐมกปฺปโต ปฏฺฐาย มจฺฉานํ จินฺตนพโก นาม นตฺถิ ตฺวํ อมฺเหสุ เอเกกํ ขาทิตุกาโมสิ น มยํ ตุยฺหํ สทฺทหามาติ ฯ นาหํ ขาทิสฺสามิ สเจ ปน สรสฺส อตฺถิภาวํ มยฺหํ น สทฺทหถ เอกํ มจฺฉํ มยา สทฺธิ สรํ ปสฺสิตุ เปเสถาติ อาห ฯ มจฺฉา ตสฺส สทฺทหิตฺวา อยํ ชเลปี ถเลปี สมตฺโถติ เอกํ กาพมหามจฺฉํ อทํสุ อิมํ คเหตฺวา คจฺฉถาติ ฯ โส ตํ คเหตฺวา เนตฺวา สเร วิสฺสชฺเชตฺวา สพฺพํ สรํ ทสฺเสตฺวา ปุน อาเนตฺวา เตสํ มจฺฉานํ สนฺติเก วิสฺสชฺเชสิ ฯ โส เตสํ มจฺฉานํ สรสฺส สมฺปตฺติ วณฺเณสิ ฯ เต ตสฺส กถํ สุตฺวา คนฺตุกามา หุตฺวา

สาธุ อยฺย อมฺเห คณฺหิตฺวา คจฺฉาหีติ อาหํสุ ฯ พโก ปฐมํ ตํ กาพมหามจฺฉเมว คเหตฺวา สรตีรํ เนตฺวา สรํ ทสฺเสตฺวา สรตีเร ชาควรุณรุกฺเข นิลียิตฺวา ตํ วิฏปนฺตเร ปกฺขิปิตฺวา ตุณฺเฑน วิชฺฌนฺโต ชีวิตกฺขยํ ปาเปตฺวา มํสํ ขาทิตฺวา กณฺฏเก รุกฺขมูเล ปาเตตฺวา ปุน คนฺตฺวา วิสฺสฏฺโฐ เม โส มจฺโฉ อญฺโญ อาคจฺฉตูติ เอเตนุปาเยน เอเกกํ คเหตฺวา สพฺเพ มจฺเฉ ขาทิตฺวา ปุน อาคโต เอกํ มจฺฉีปี นาทฺทส ฯ เอโก ปเนตฺถ กกฺกฏโก อวสิฏฺโฐ ฯ พโก ตมฺปี ขาทิตุกาโม หุตฺวา โภ กกฺกฏก มยา สพฺเพ เต มจฺฉา เนตฺวา ปทุมสณฺฑนฺเน มหาสเร วิสฺสชฺชิตา เอหิ ตมฺปี เนสฺสามีติ ฯ มํ คเหตฺวา คจฺฉนฺโต กถํ คณฺหิสฺสสีติ ฯ ฑํสิตฺวา คณฺหิสฺสามีติ ฯ ตฺวํ เอวํ คเหตฺวา คจฺฉนฺโต มํ ปาเตสฺสสิ นาหํ ตยา สทฺธิ คมิสฺสามีติ ฯ มา ภายิ อหํ ตํ สุคฺคีวํ คเหตฺวา คมิสฺสามีติ ฯ กกฺกฏโก จินฺเตสิ อิมสฺส มจฺเฉ คเหตฺวา สเร วิสฺสชฺชนนฺนาม นตฺถิ สเจ ปน มํ สเร วิสฺสชฺเชสฺสติ อิจฺเจตํ กุสลํ โน เจ วิสฺสชฺเชสฺสติ คีวมสฺส ฉินฺทิตฺวา ชีวิตํ หริสฺสามีติ ฯ อถ นํ เอวมาห สมฺม พก น โข มํ สุคฺคีวํ คเหตุ สกฺขิสฺสสิ อมฺหากมฺปน คหณํ สุคหณํ สจาหํ อเพน ตว คีวํ คเหตุ ลภิสฺสามิ ตว คีวํ สุคฺคีวํ กตฺวา ตยา สทฺธิ คมิสฺสามีติ ฯ โส ตํ วญฺเจตุกาโม เอส มนฺติ อชานนฺโต สาธูติ สมฺปฏิจฺฉิ ฯ กกฺกฏโก อตฺตโน อเพหิ กมฺมารสณฺฑาเสน วิย ตสฺส คีวํ สุคฺคีวํ กตฺวา อิทานิ คจฺฉาหีติ อาห ฯ โส ตํ เนตฺวา สรํ ทสฺเสตฺวา วรุณรุกฺขาภิมุโข

ปายาสิ ฯ กกฺกฏโก อาห มาตุล อยำ สโร เอตฺโต ตฺวำ ปน อิโต เนสฺสติ ฯ พโก บียมาตุโล อหำ น ภคินิปุตฺโตสิ วต เม ตฺวนฺติ วตฺวา ตฺวำ เอส มำ อุกฺขิปีตฺวา วิจรนฺโต มยฺหำ ทาโสติ สญฺญำ กโรสิ มญฺเญ ปสฺเสตำ วรุณรุกฺขมูเล กณฺฏกราสิ ยถา เจเต สพฺเพ มจฺฉา ขาทิตา ตมฺปี ตเถว ขาทิสฺสามีติ อาห ฯ กกฺกฏโก เอเต มจฺฉา อตฺตโน พาลตาย ตยา ขาทิตา อหมฺปน เต เม ขาทิตุำ น ทสฺสามิ ตญฺเญว ปน วินาสำ ปาเปสฺสามิ ตฺวำ หิ พาลตาย มยา วญฺจิตภาวำ น ชานาสิ มรนฺตา อุโภปี มริสฺสาม เอส เต สีสำ ฉินฺทิตฺวา ภูมิยำ ขิปีสฺสามีติ วตฺวา สณฺฑาเสน วิย อเพน ตสฺส คีวำ นิปฺปีเพสิ ฯ โส วิวเฏน มุเขน อกฺขีหิ อสฺสุนา ปคฺฆรนเตน มรณภยตชฺชิโต สามิ อหำ ตำ น ขาทิสฺสามิ ชีวิตำ เม เทหีติ อาห ฯ ยทิ เอวำ โอตริตฺวา มำ สรสฺมิ วิสฺสชฺเชหีติ ฯ โส นิวตฺติตฺวา สรเมว โอตริตฺวา กกฺกฏกำ สรปริยนฺเต ปงฺกปิฏฺเฐ ฐเปสิ ฯ กกฺกฏโก กตฺตริกาย กุมฺภนาพำ กปฺเปนฺโต วิย ตสฺส คีวำ กปฺเปตฺวา อุทกำ ปาวิสิ ฯ ตำ อจฺฉริยำ ทิสฺวา วรุณรุกฺเข อธิวตฺถา เทวตา วนำ อุนฺนาทยมานา สาธุการำ ททมานา มธุรสฺสเรน อิมำ คาถมาห

นาจฺจนฺตำ นิกติปฺปญฺโญ นิกตฺยา สุขเมธติ
อาราเธติ นิกติปฺปญฺโญ พโก กกฺกฏกามิวาติ ฯ

ตตฺถ นาจฺจนฺตำ นิกติปฺปญฺโญ นิกตฺยา สุขเมธตีติ นิกติ วุจฺจติ วญฺจนา นิกติปญฺโญ วญฺจนปญฺโญ ปุคฺคโล ตาย นิกตฺยา นิกติยา วญฺจนาย นาจฺจนฺตำ สุขเมธติ นิจฺจกาลำ สุขสฺมิเยว ปติฏฺฐาตุำ

น สกฺโกติ เอกนฺตํ ปน วินาสํ ปาปุณาติเยวาติ อตฺโถ ฯ อาราเธตีติ ปฏิลภติ นิกติปณฺโณ เกราฏิกภาวํ สิกฺขิตปณฺโณ ปาปปุคฺคโล อตฺตนา กตสฺส ปาปสฺส ผลํ ปฏิลภติ วินฺทตีติ อตฺโถ ฯ กถํ ฯ พโก กกฺกฏกามิวาติ ยถา พโก กกฺกฏกา คิวจฺเฉทํ ปาปุณิ เอวํ ปาปปุคฺคโล อตฺตนา กตปาปโต ทิฏฺฐธมฺเม วา สมฺปราเย วา ภยํ อาราเธติ ปฏิลภติ ฯ อิมมตฺถํ ปกาเสนฺโต มหาสตฺโต วนํ อุนฺนาเทนฺโต ธมฺมํ เทเสสิ ฯ

สตฺถา น ภิกฺขเว อิทาเนว เตน คามวาสิจีวรวฑฺฒเกเนว วณฺจิโต อติเตปี วณฺจิโตเยวาติ อิมํ ธมฺมเทสนํ อาหริตฺวา อนุสนฺธิ ฆเฏตฺวา ชาตกํ สโมธาเนสิ ตทา พโก เชตวนวาสี จีวรวฑฺฒโก อโหสิ กกฺกฏโก คามวาสี จีวรวฑฺฒโก รุกฺขเทวตา ปน อหเมว อโหสินฺติ ฯ

พกชาตกํ อฏฺฐมํ ฯ

---

๙ นนฺทชาตกํ

มณฺเฑ โสวณฺณโย ราสีติ อิทํ สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต สารีปุตฺตตฺเถรสฺส สทฺธิวิหาริกํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส กิร ภิกฺขุ สุวโจ อโหสิ วจนกฺขโม เถรสฺส มหนฺเตน อุสฺสาเหน อุปการํ กโรติ ฯ อเถกํ สมยํ เถโร สตฺถารํ อาปุจฺฉิตฺวา จาริกํ ปกฺกนฺโต ทกฺขิณาคิริชนปทํ อคมาสิ ฯ โส ภิกฺขุ ตตฺถ

คตกาเล มานคฺถทฺโธ หุตฺวา เถรสฺส วจนํ น กโรติ ฯ อาวุโส อิทํ นาม กโรหีติ วุตฺเต ปน เถรสฺส ปฏิปกฺโข อโหสิ ฯ เถโร ตสฺส อชฺฌาสยํ น ชานาติ ฯ โส ตตฺถ จาริกํ จริตฺวา ปุน เชตวนํ อาคโต ฯ โส ภิกฺขุ เถรสฺส เชตวนวิหารํ อาคตกาลโต ปฏฺจาย ปุน ตาทิโสว ชาโต ฯ เถโร ตถาคตสฺส อาโรเจสิ ภนฺเต มยฺหํ เอโก สทฺธิวิหาริโก เอกสฺมึ จาเน สเตน กีตทาโส วิย อโหสิ เอกสฺมึ จาเน มานคฺถทฺโธ หุตฺวา อิทนฺนาม กโรหีติ วุตฺเต ปฏิปกฺโข โหตีติ ฯ สตฺถา นายํ สารีปุตฺต ภิกฺขุ อิทาเนว เอวํสีโล ปุพฺเพปส เอกํ จานํ คโต สเตน กีตทาโส วิย โหติ เอกํ จานํ คโต ปฏิปกฺโข ปฏิสตฺตุ โหตีติ วตฺวา เถเรน ยาจิโต อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต โพธิสตฺโต เอกสฺมึ กุฏุมฺพิกกุเล ปฏิสนฺธึ คณฺหิ ฯ ตสฺเสโก สหายโก กุฏุมฺพิโก สยํ มหลฺลโก ฯ ภริยา ปนสฺส ตรุณี ฯ สา ตํ นิสฺสาย ปุตฺตํ ปฏิลภิ ฯ โส จินฺเตสิ อยํ อิตฺถี ตรุณตฺตาว มม อจฺจเยน กญฺจิเทว ปุริสํ คเหตฺวา อิมํ มม ธนํ วินาเสยฺย ปุตฺตสฺส เม น ทเทยฺย ยนฺนูนาหํ อิมํ ธนํ ปจฺวิคตํ กเรยฺยนฺติ ฯ ฆเร นนฺทนาม ทาสํ คเหตฺวา อรญฺญํ คนฺตฺวา เอกสฺมึ จาเน ตํ ธนํ นิทหิตฺวา ตสฺส อาจิกฺขิตฺวา ตาต นนฺท อิมํ ธนํ มม อจฺจเยน มยฺหํ ปุตฺตสฺส อาจิกฺเขยฺยาสิ มา ธนํ ปริจฺจชีติ โอวทิตฺวา กาลมกาสิ ฯ ปุตฺโต-บีสฺส อนุกฺกเมน วยปฺปตฺโต ชาโต ฯ อถ นํ มาตา อาห ตาต ตว บีตา นนฺททาสํ คเหตฺวา ธนํ นิเธสิ ตํ อาหราเปตฺวา กุฏุมฺพํ

สณฺฐเปหีติ ฯ โส เอกทิวสํ นนฺทํ อาห มาตุล อตฺถิ กิญฺจิ มยฺหํ ปิตรา ธนํ นิทหิตนฺติ ฯ อาม สามีติ ฯ กหํ นิทหิตนฺติ ฯ อรญฺเญ สามีติ ฯ เตนหิ คจฺฉามาติ กุทฺทาลปิฏกํ อาทาย นิกฺขมิตฺวา คนฺตฺวา กหํ มาตุล ธนนฺติ อาห ฯ นนฺโท อารุยฺห ธนมตฺถเก ฐตฺวา ธนํ นิสฺสาย มานํ อุปฺปาเทตฺวา อเร ทาสิปุตฺตเจฏก กุโต เต อิมสฺมิ ฐาเน ธนนฺติ กุมารํ อกฺโกสติ ฯ กุมาโร ตสฺส ผรุสวจนํ อสุณนฺโต วิย เตนหิ คจฺฉามาติ ตํ คเหตฺวา ปฏินิวตฺติตฺวา ปุน เทฺว ตโย ทิวเส อติกฺกมิตฺวา อคมาสิ ฯ นนฺโท ตเถว อกฺโกสติ ฯ กุมาโร เตน สทฺธิ ผรุสวจนํ อวตฺวา อยํ ทาโส อิโต ปฏฺฐาย ธนํ อาจิกฺขิสฺสามีติ คจฺฉติ คนฺตฺวา ปน อกฺโกสติ ตตฺถ การณํ น ชานามิ อตฺถิ นุ โข ปน เม ปิตุ สหาโย กุฏุมฺพิโก ตํ ปฏิปุจฺฉิตฺวา ชานิสฺสามีติ โพธิสตฺตสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา สพฺพํ ตํ ปวุตฺติ อาโรเจตฺวา กินฺนุ โข ตาต การณนฺติ ปุจฺฉิ ฯ โพธิสตฺโต ยสฺมิ เต ตาต ฐาเน ฐิโต นนฺโท อกฺโกสติ ตตฺเถว บีตุ สนฺตกํ ธนํ ตสฺมา ยทา เต นนฺโท อกฺโกสติ ตทา นํ เอหิ อเร ทาสก อกฺโกสสีติ อากฑฺฒิตฺวา กุทฺทาลํ คเหตฺวา ตณฺฑุลานิ ภินฺทิตฺวา กุลสนฺตกํ ธนํ นีหริตฺวา ทาสํ อุกฺขิปาเปตฺวา ธนํ อาหราติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

มญฺเญ โสวณฺณโย ราสิ โสวณฺณมาลา จ นนฺทโก
ยตฺถ ทาโส อามชาโต ฐิโต ถุลฺลานิ คชฺชตีติ ฯ

ตตฺถ มญฺเญติ เอวํ อหํ ชานามิ ฯ โสวณฺณโยติ สุนฺทโร

วณฺโณ เอเตสนฺติ สุวณฺณานิ ฯ กานิ ตานิ ฯ รชต มณิ กาญฺจน-ปวาฬาทีนิ รตนานิ ฯ อิมสฺมิ หิ ฐาเน สพฺพานิ สุวณฺณานีติ อธิปฺเปตานิ ฯ เตสำ ราสิ โสวณฺณโย ราสิ ฯ โสวณฺณมาลาจาติ ตุยฺหำ ปิตุ สนฺตกา สุวณฺณมาลาปิ จ เอตฺเถวาติ มญฺญามิ ฯ นนฺทโก ยตฺถ ทาโสติ ยสฺมิ ฐาเน ฐิโต นนฺทโก ทาโส ฯ อาม-ชาโตติ อาม อหำ โว ทาสีติ เอวำ ทาสพฺยำ อุปคตาย อามทาสี-สงฺขาตาย ทาสิยา ปุตฺโต ฯ ฐิโต ถุลฺลานิ คชฺชตีติ โส ยสฺมิ ฐาเน ฐิโต ถุลฺลานิ ผรุสวจนานิ วทติ ตตฺเถว เต กุลธนำ เอวมหนฺตำ มญฺญามีติ โพธิสตฺโต กุมารสฺส ธนคหณุปายำ อาจิกฺขิ ฯ

กุมาโร โพธิสตฺตำ วนฺทิตฺวา ฆรำ คนฺตฺวา นนฺทำ อาทาย นิธิฏฺฐานำ คนฺตฺวา ยถานุสิฏฺฐิ ปฏิปชฺชิตฺวา ตำ ธนำ อาหริตฺวา กุฏุมฺพำ สณฺฐเปตฺวา โพธิสตฺตสฺส โอวาเท ฐตฺวา ทานาทีนิ ปุญฺญานิ กตฺวา ชีวิตปริโยสาเน ยถากมฺมำ คโต ฯ

สตฺถา ปุพฺเพเปโส เอวำ ฐิโตเยวาติ วตฺวา อิมำ ธมฺมเทสนำ อาหริตฺวา อนุสนฺธิ ฆเฏตฺวา ชาตกำ สโมธาเนสิ ตทา นนฺโท สาริปุตฺตสฺส สทฺธิวิหาริโก อโหสิ กุฏุมฺพิกปุตฺโต สาริปุตฺโต ปณฺฑิตกุฏุมฺพิโก ปน อหเมวาติ ฯ

นนฺทชาตกำ นวมำ ฯ

---

๑๐ ชทิรงฺคารชาตกํ

กามํ ปตามิ นิรยนฺติ อิทํ ศตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต อนาถ-
ปิณฺฑิกสฺส ทานํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

อนาถปิณฺฑิโก หิ วิหารเมว อารพฺภ จตุปฺปณฺณาสโกฏิธนํ พุทฺธสาสเน วิกิริตฺวา ติหิ รตเนหิ อญฺญตฺถ รตนสญฺญเมว อนุปฺปาเทตฺวา ศตฺถริ เชตวเน วิหรนฺเต เทวสิกํ ติณิ มหาอุปฏฺฐานานิ คจฺฉติ ปาโตว เอกวารํ คจฺฉติ กตปาตราโส เอกวารํ สายณฺเห เอกวารํ ฯ อญฺญานิปิ อนฺตรุปฏฺฐานานิ โหนฺติเยว ฯ คจฺฉนฺโต จ กินฺนุ อาทาย อาคโตติ สามเณรา วา ทหรา วา หตฺถมฺปิ เม โอโลเกยฺยุนฺติ ตุจฺฉหตฺโถ นาม น คตปุพฺโพ ปาโตว คจฺฉนฺโต ยาคุํ คาหาเปตฺวา คจฺฉติ กตปาตราโส ศปฺปินวนีตมธุผาณิตาทีนิ สายณฺหสมเย คนฺธมาลาวตฺถหตฺโถ คจฺฉติ ฯ เอวํ ทิวเส ทิวเส ปริจฺจชนฺตสฺส ปนสฺส ปริจฺจาเค ปมาณํ นตฺถิ ฯ พหู โวหา-รูปชีวิโนปิ สฺส หตฺถโต ปณฺเณ อาโรเปตฺวา อฏฺฐารสโกฏิสงฺฆสฺส ธนํ อิณํ คณฺหิสุ ฯ เตสํ มหาเสฏฺฐี ธนํ อาหราเปติ ฯ อญฺญา ปนสฺส กุลสนฺตกา อฏฺฐารสโกฏิโย นทีตีเร นิทหิตฺวา ฐปิตา อจิรวโตทเกน นทิกูเล ภินฺเน มหาสมุทฺทํ ปวิฏฺฐา ฯ ตา ยถาปิหิตลญฺจิตาว โลหจาฏิโย อณฺณวกุจฺฉิยํ ปวตฺตมานา วิจรนฺติ ฯ เคเห ปนสฺส ปญฺจนฺนํ ภิกฺขุสตานํ นิจฺจภตฺตํ นิพทฺธเมว โหติ ฯ เสฏฺฐิโน หิ เคหํ ภิกฺขุสงฺฆสฺส จาตุมฺมหาปเถ ชณิต-

โปกฺขรณิสทิสํ สพฺเพสํ ภิกฺขูนํ มาตาปีตุฏฺฐาเน ฐิตํ ฯ เตนสฺส ฆรํ สมฺมาสมฺพุทฺโธปี คจฺฉติ อสีติมหาเถราปี คจฺฉนฺติเยว เสส-ภิกฺขูนํ ปน อาคจฺฉนฺตานญฺจ คจฺฉนฺตานญฺจ ปมาณํ นตฺถิ ฯ

ตมฺปน ฆรํ สตฺตภูมิกํ สตฺตทฺวารโกฏฺฐปฏิมณฺฑิตํ ฯ ตสฺส จตุตฺเถ ทฺวารโกฏฺฐเก เอกา มิจฺฉาทิฏฺฐิกา เทวตา วสติ ฯ สา สมฺมาสมฺมาสมฺพุทฺเธ เคหํ ปวิสนฺเต นิกฺขมนฺเต จ อตฺตโน วิมาเน ฐาตุํ น สกฺโกติ ทารเก คเหตฺวา โอตริตฺวา ภูมิยํ ปติฏฺฐติ อสีติมหาเถเรสุปี ปวิสนฺเตสุ จ นิกฺขมนฺเตสุ จ ตเถว กโรติ ฯ สา จินฺเตสิ สมณโคตเม จ สาวเกสุ จสฺส อิมํ เคหํ ปวิสนฺเตสุ มยฺหํ สุขนฺนาม นตฺถิ นิจฺจกาลํ โอตริตฺวา ภูมิยํ ฐาตุํ น สกฺขิสฺสามิ ยถา อิเม เอตํ ฆรํ น ปวิสนฺติ ตถา มยา กาตุํ วฏฺฏตีติ ฯ อเถกทิวสํ สยนูปคตสฺเสว มหากมฺมนฺติกสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา โอภาสํ ผริตฺวา อฏฺฐาสิ โก เอตฺถาติ จ วุตฺเต อหํ จตุตฺถทฺวารโกฏฺฐเก นิพฺพตฺตเทวตาติ อาห ฯ กสฺมา อาคตาสีติ ฯ ตุมฺเห เสฏฺฐีสฺส กิริยํ น ปสฺสถ อตฺตโน ปจฺฉิมกาลํ อโนโลเกตฺวา ธนํ นิหริตฺวา สมณโคตมเมว ปูเรติ เนว วณิชฺชํ ปโยเชติ น กมฺมนฺเต ปฏิเปติ ตุมฺเห เสฏฺฐิโอวทถ ยถา อตฺตโน กมฺมํ กโรติ ยถา จ สมโณ โคตโม สสาวโก อิมํ ฆรํ น ปวิสติ ตถา กโรถาติ ฯ อถ นํ โส อาห พาลเทวเต เสฏฺฐี ธนํ วิสฺสชฺเชนฺโต นิยฺยานิเก พุทฺธสาสเน วิสฺสชฺเชติ โส สเจ มํ จุพายํ คเหตฺวา วิกฺกิณิสฺสติ เนวาหํ

กิญฺจิ กเถสฺสามิ คจฺฉ ตฺวนฺติ ฯ สา ปุเนกทิวสํ เสฏฺฐิโน เชฏฺฐปุตฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา ตเถว โอวทิ ฯ โสปี ตํ ปุริมนเยเนว ตชฺเชสิ ฯ เสฏฺฐินา ปน สทฺธึ กเถตุเยว น สกฺโกติ ฯ เสฏฺฐิโนปี นิรนฺตรํ ทานํ เทนฺตสฺส โวหาเร อกโรนฺตสฺส สาปเตยฺเย มนฺทีภูเต ธนํ ปริกฺขยํ อคมาสิ ฯ อถสฺส อนุกฺกเมน ทาพิทฺทิยํ สมฺปตฺตสฺส ปริโภคสาฏกสยนภาชนานิ ปุราณสทิสานิ น ภวึสุ ฯ เอวํภูโตปี ภิกฺขุสงฺฆสฺส ทานํ เทติ ปณีตํ กตฺวา ปน ทาตุ๋ น สกฺโกติ ฯ อถ นํ เอกทิวสํ วนฺทิตฺวา นิสินฺนํ สตฺถา ทิยฺยติ ปน เต คหปติ กุเล ทานนฺติ ปุจฺฉิ ฯ โส ทิยฺยติ ภนฺเต ตญฺจ ลูขํ กาณาชิกํ พิลงฺคทุติยนฺติ อาห ฯ อถ นํ สตฺถา คหปติ ลูขํ ทานํ เทนฺติ มา จิตฺตํ สงฺโกปยิตถ จิตฺตสฺมึ หิ ปณีเต พุทฺธปจฺเจก-พุทฺธสาวกานํ ทินฺนํ ทานํ ลูขํ นาม น โหติ กสฺมา วิปาก-มหนฺตตฺตาติ อาห ฯ จิตฺตํ หิ ปณีตํ กาตุ๋ สกฺโกนฺตสฺส ทานํ ลูขํ นาม นตฺถีติ เจตํ เอวํ เวทิตพฺพํ

นตฺถิ จิตฺเต ปสนฺนมฺหิ อปฺปกา นาม ทกฺขิณา
ตถาคเต วา สมฺพุทฺเธ อถวา ตสฺส สาวเก
น กิรตฺถิ อโนมทสฺสิสุ
ปาริจริยา พุทฺเธสุ อปฺปิกา
ลูขาย อโถณิกาย จ
ปสฺส ผลํ กุมฺมาสปิณฺฑิยาติ ฯ

อปรมฺปิ อาห คหปติ ตฺวํ ตาว ลูขํ ทานํ ททมาโน

อฏฺฐนฺนํ อริยปุคฺคลานํ เทสิ อหํ เวลามกาเล ส์กลชมฺพุทีปํ อุนฺนงฺคลํ กตฺวา สตฺต รตนานิ ททมาโน ปญฺจ มหานทิโย เอโกฆปุณฺณํ กตฺวา วิย จ มหาทานํ ปวตฺตยมาโน ติสรณคตํ วา ปญฺจสีลกฺขกํ วา กญฺจิ นาลตฺถํ ทกฺขิเณยฺยปุคฺคลา นาม เอวํ ทุลฺลภา ตสฺมา ลูขํ เม ทานนฺติ มา จิตฺตํ สงฺโกป-ยิตฺถาติ เอวญฺจ ปน วตฺวา เวลามสุตฺตํ กเถสิ ฯ

อถ โข สา เทวตา อิสฺสรกาเล เสฏฺฐินา สทฺธิ์ กเถตุ์ อสกฺโกนฺติ อิทานายํ ทุคฺคตภฺตา มม วจนํ คณฺหิสฺสตีติ มญฺญ-มานา อฑฺฒรตฺติกสมเย สิริคพฺภํ ปวิสิตฺวา โอภาสํ ผริตฺวา อากาเส อฏฺฐาสิ ฯ เสฏฺฐี ตํ ทิสฺวา โก เอโสติ อาห ฯ อหํ มหาเสฏฺฐี จตุตฺถทฺวารโกฏฺฐเก อธิวตฺถา เทวตาติ ฯ กิมตฺถํ อาคตาสีติ ฯ ตุยฺหํ โอวาทํ กเถตุกามา หุตฺวา อาคตาติ ฯ เตนหิ กเถหีติ ฯ มหาเสฏฺฐี ตฺวํ ปจฺฉิมกาลํ น จินฺเตสิ ปุตฺตธีตโร น โอโลเกสิ สมณสฺส โคตมสฺส สาสเน พหุธนํ วิปฺปกิณฺณํ โส ตฺวํ อติเวลํ ธนวิสฺสชฺชเนน วา วณิชฺชกมฺมนฺตานํ อกรเณน วา สมณํ โคตมํ นิสฺสาย ทุคฺคโต ชาโต เอวํภูโตปี สมณํ โคตมํ น มุญฺจสิ อชฺชาปี เต สมณา ฆรํ ปวิสนฺติเยว เตหิ นีหฏฺฐํ น สกฺกา ปจฺจาหราเปตุ์ คหิตเมว โหติ อิโต ปฏฺฐาย ปน สยญฺจ สมณสฺส โคตมสฺส สนฺติกํ มา คมิตฺถ สาวกานญฺจสฺส อิมํ ฆรํ ปวิสิตุ์ มา อทาสิ สมณํ โคตมํ นิวตฺติตฺวาปี อโนโลเกนฺโต อตฺตโน โวหาเร จ วณิชฺชญฺจ กตฺวา กุฏุมฺพํ สณฺฐเปหีติ ฯ

อถ นำ โส เอวมาห อยำ ตยา มยฺหำ ทาตพฺโพ โอวาโทติ ฯ อาม อยนฺติ ฯ ตาทิสานำ เทวตานำ สเตนปี สหสฺเสนปี สตสหสฺเสนปี อกมฺปนีโย อหำ ทสพเลน กโต มม จ สทฺธา สิเนรุ วิย อจลา สุปติฏฺฐิตา มยา นิยฺยานิเก รตนสาสเน ธนำ วิสฺสชฺชิตำ อยุตฺตำ เตกติตำ พุทฺธสาสเน ปหาโร ทินฺโน เอวรูปาย อนาจาราย ทุสฺสีลาย กาลกณฺณิยา สทฺธึ ตยา มม เอกเคเห วสนกิจฺจำ นตฺถิ สีฆำ มม เคหา นิกฺขมิตฺวา อญฺญตฺถ คจฺฉาติ ฯ สา โสตาปนฺนสฺส อริยสาวกสฺส วจนำ สุตฺวา ฐาตุำ อสกฺโกนฺตี อตฺตโน วสนฏฺฐานำ คนฺตฺวา ทารเก หตฺเถน คเหตฺวา นิกฺขมิ นิกฺขมิตฺวา จ ปน อญฺญตฺถ วสนฏฺฐานำ อลภมานา เสฏฺฐึ ขมาเปตฺวา ตตฺเถว วสิสฺสามีติ นครปริคฺคาหกเทวปุตฺตสฺส สนฺติกำ คนฺตฺวา ตำ วนฺทิตฺวา อฏฺฐาสิ เกนตฺเถน อาคตาสีติ จ วุตฺตา อหำ สามิ อนุปราเรตฺวา อนาถปิณฺฑิเกน สทฺธึ กเถสึ โส มำ กุชฺฌิตฺวา วสนฏฺฐานา นิกฺกฑฺฒิ มำ เสฏฺฐิสฺส สนฺติกำ เนตฺวา ขมาเปตฺวา วสนฏฺฐานำ เม เทถาติ ฯ กึ ปน ตยา เสฏฺฐี วุตฺโตติ ฯ สามิ อิโต ปฏฺฐาย พุทฺธุปฏฺฐานำ สงฺฆุปฏฺฐานำ มา กริ สมณสฺส โคตมสฺส ฆเร ปเวสนำ มา อทาสีติ เอวำ เม วุตฺโต สามีติ ฯ อยุตฺตำ ตยา วุตฺตำ สาสเน ปหาโร ทินฺโน อหำ ตำ อาทาย เสฏฺฐิโน สนฺติกำ คนฺตุำ น อุสฺสหามีติ ฯ สา ตสฺส สนฺติกา สงฺคหำ อลภิตฺวา จตุนฺนำ มหาราชานำ สนฺติกำ อคมาสิ เตหิปี ตเถว ปฏิกฺขิตฺตา สกฺกำ เทวราชำ อุปสงฺกมิตฺวา ตำ ปวุตฺตึ อาจิกฺขิตฺวา อหำ เทวราช

วสนฏฺฐานํ อลภมานา ทารเก หตฺเถน คเหตฺวา อนาถา วิจรามิ ตุมฺหากํ สิริยา มยฺหํ วสนฏฺฐานํ ทาเปถาติ สุฏฺฐุตรํ ยาจิ ฯ โสปิ ตํ อาห ตยา อยุตฺตํ กตํ ชินสาสเน ปหาโร ทินฺโน อหมฺปิ ตํ นิสฺสาย เสฏฺฐินา สทฺธิ์ กเถตุ์ น สกฺโกมิ เอกมฺปน เต เสฏฺฐิสฺส ชมนุปายํ กเถสฺสามีติ ฯ สาธุ เทว กเถหีติ ฯ มหาเสฏฺฐิสฺส หตฺถโต มนุสฺเสหิ ปณฺณํ อาโรเปตฺวา อฏฺฐารสโกฏิ-สงฺฆยุ์ ธนํ คหิตํ อตฺถิ ตฺวํ ตสฺส อายุตฺตกเวลํ คเหตฺวา กญฺจิ อชานาเปตฺวา ตานิ ปณฺณานิ อาทาย กติปเยหิ ยกฺขตรุเณหิ ปริวาริโต เอเกน หตฺเถน ปณฺณํ เอเกน เฉทํ คเหตฺวา เตสํ เคหํ คนฺตฺวา เคหมชฺเฌ ฐิตา อตฺตโน ยกฺขานุภาเวน เต อุตฺตา-เสตฺวา อิมํ ตุมฺหากํ อิณปณฺณํ ปสฺสถ อมฺหากํ เสฏฺฐี อตฺตโน อิสฺสรกาเล ตุมฺเห น กิญฺจิ อาห อิทานิ ทุคฺคโต ชาโต ตุมฺเหหิ คหิตกหาปเณ เทถาติ วตฺวา อตฺตโน ยกฺขานุภาวํ ทสฺเสตฺวา สพฺพาปี อฏฺฐารส หิรญฺญโกฏิโย โสเธตฺวา เสฏฺฐิสฺส ตุจฺฉโกฏฺเฐ ปูเรตฺวา อญฺญํ อจิรวตีนทีตีเร นิทหิตธนํ นทีกูเล ภินฺเน สมุทฺทปวิฏฺฐกํ อตฺถิ ตมฺปี อตฺตโน อานุภาเวน อาหริตฺวา โกฏฺเฐ ปูเรตฺวา อญฺญมฺปี อสุกฏฺฐาเน นาม อสฺสามิกํ อฏฺฐารสโกฏิมตฺตํ ธนํ อตฺถิ ตมฺปี อาหริตฺวา ตุจฺฉโกฏฺเฐ ปูเรหิ อิมาหิ จตุป-ปญฺญาสโกฏีหิ อิมํ ตุจฺฉโกฏฺฐปูรณํ ทณฺฑกมฺมํ กตฺวา มหาเสฏฺฐิ ชมาเปหีติ ฯ

สา สาธุ เทวาติ ตสฺส วจนํ สมฺปฏิจฺฉิตฺวา วุตฺตนเยเนว

สพฺพํ ธนํ อาหริตฺวา อฑฺฒรตฺติกสมเย เสฏฺฐิสฺส สิริคพฺภํ ปวิ-สิตฺวา โอภาสํ ผริตฺวา อากาเส อฏฺฐาสิ โก เอโสติ วุตฺเต อหนฺเต มหาเสฏฺฐิ จตุตฺถทฺวารโกฏฺฐเก อธิวตฺถา อนฺธพาลเทวตา มยา มหาโมหมูฬฺหาย พุทฺธคุเณ อชานิตฺวา ปุริเมสุ ทิวเสสุ ตุมฺเหหิ สทฺธึ กิญฺจิ กถิตํ อตฺถิ ตํ เม โทสํ ขมถ สกฺกสฺสาปิ เม เทวราชสฺส วจเนน ตุมฺหากํ อิณํ โสเธตฺวา อฏฺฐารส โกฏิโย ตสฺมึ ตสฺมึ ฐาเน อสฺสามิกธนสฺส อฏฺฐารส โกฏิโยติ จตุปฺปณฺณาส โกฏิโย อาหริตฺวา ตุจฺฉโกฏฺฐปูรเณน ทณฺฑกมฺมํ กตฺวา เชตวนวิหารํ อารพฺภ ปริกฺขยํ คตธนํ สพฺพํ สมฺปิณฺฑิตํ วสนฏฺฐานํ อคมมานา กิลมามิ มยา อญฺญาณตาย กถิตํ มนสิ อกตฺวา ขมถ มหาเสฏฺฐีติ อาห ฯ อนาถปิณฺฑิโก ตสฺสา วจนํ สุตฺวา จินฺเตสิ อยํ เทวตา ทณฺฑกมฺมญฺจ เม กตนฺติ วทติ อตฺตโน จ โทสํ ปฏิชานาติ สตฺถา อิมํ วิเนตฺวา อตฺตโน คุเณ ชานาเปสฺสติ สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ปน ทสฺเสสฺสามีติ ฯ อถ นํ อาห สมฺม เทวเต สเจปิ มํ ขมาเปตุกามา สตฺถุ สนฺติเก ขมาเปหีติ ฯ สา สาธุ เอวํ กริสฺสามิ สตฺถุ ปน มํ สนฺติกํ คเหตฺวา คจฺฉาหีติ ฯ โส สาธูติ วตฺวา วิภาตาย รตฺติยา ปาโตว ตํ คเหตฺวา สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา ตาย กตํ กมฺมํ สพฺพํ ตถาคตสฺส อาโรเจสิ ฯ สตฺถา ตสฺส วจนํ สุตฺวา อิธ คหปติ ปาปปุคฺคโลปิ ยาว ปาปึ น ปจฺจติ ตาว ภทฺรานิ ปสฺสติ ยทา ปนสฺส ปาปึ ปจฺจติ ตทา ปาปเมว ปสฺสติ ภทฺรปุคฺคโลปิ ยาว

ภทฺรํ น ปจฺจติ ตาว ปาปานิ ปสฺสติ ยทา ปนสฺส ภทฺรํ ปจฺจติ ตทา ภทฺรเมว ปสฺสตีติ วตฺวา อิมา ธมฺมปเท เทฺว คาถา อภาสิ

ปาโปปิ ปสฺสติ ภทฺรํ ยาว ปาปํ น ปจฺจติ
ยทา จ ปจฺจตี ปาปํ อถ ปาปานิ ปสฺสติ
ภทฺโรปิ ปสฺสตี ปาปํ ยาว ภทฺรํ น ปจฺจติ
ยทา จ ปจฺจตี ภทฺรํ อถ ภทฺรานิ ปสฺสตีติ ฯ

อิมาสญฺจ ปน คาถานํ ปริโยสาเน สา เทวตา โสตาปตฺติผเล ปติฏฺฐาสิ ฯ สา จกฺกงฺกิเตสุ สตฺถุ ปาเทสุ นิปติตฺวา มยา ภนฺเต ราครตฺตาย โทสทุฏฺฐาย โมหมูฬฺหาย อวิชฺชนฺธาย ตุมฺหากํ คเณ อชานนฺติยา ปาปกํ วจนํ วุตฺตํ ตํ เม ขมถาติ สตฺถารํ ขมาเปตฺวา มหาเสฏฺฐึ ขมาเปสิ ฯ ตสฺมิ์ สมเย อนาถปิณฺฑิโก สตฺถุ ปุรโต อตฺตโน คุณํ กเถสิ ภนฺเต อยํ เทวตา พุทฺธุปฏฺฐานาทีนิ มา กโรหีติ วารยมานาปิ มํ วาเรตุ์ นาสกฺขิ ทานํ น ทาตพฺพนฺติ อิมาย วาริยมาโนปิ อหํ อทาสิเมว นนุ เอส ภนฺเต มยฺหํ คุโณติ ฯ สตฺถา ตฺวํ โขสิ คหปติ โสตาปนฺโน อริยสาวโก อจลสทฺโธ วิสุทฺธทสฺสโน ตุยฺหํ อิมาย อปฺเปสกฺขเทวตาย วาเรนฺติยา อวาริตภาโว อนจฺฉริโย ยมฺปน ปุพฺเพ ปณฺฑิตา อนุปฺปนฺเน พุทฺเธ อปริปกฺกญฺญาเณ ชีตา กามาวจริสฺสเรน มาเรน อากาเส ชีตฺวา สเจ ทานํ ทสฺสสิ อิมสฺมิ์ นิรเย ปจิสฺสสีติ

อสีติหตฺถคมฺภีรํ องฺคารกาสุ์ ทสฺเสตฺวา มา ทานํ อทาสีติ วาริตา ปทุมกณฺณิกมชฺเฌ ฐตฺวา ทานํ อทาสุ์ อิทํ อจฺฉริยนฺติ วตฺวา อนาถปิณฺฑิเกน ยาจิโต อติตฺตํ อาหริ ฯ

อติเต พาราณสิยํ พฺรหมฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต โพธิสตฺโต พาราณสิเสฏฺฐิสฺส กุเล นิพฺพตฺติตฺวา นานปฺปกาเรหิ สพฺพูปกรเณหิ เทวกุมาโร วิย สมฺปตฺติยา มาโน อนุกฺกเมน วิญฺญุตํ ปตฺวา โสพฺภวสฺสิกกาเลเยว สพฺพสิปฺเปสุ นิปฺผตฺตึ ปตฺโต ฯ โส ปิตุ อจฺจเยน เสฏฺฐิฏฺฐาเน ฐตฺวา จตูสุ นครทฺวาเรสุ จตสฺโส ทานสาลาโย มชฺเฌ นครสฺส เอกํ อตฺตโน นิเวสนทฺวาเร เอกนฺติ ฉ ทานสาลาโย กาเรตฺวา มหาทานํ เทติ สีลํ รกฺขติ อุโปสถกมฺมํ กโรติ ฯ อเถกทิวสํ ปาตราสเวลาย โพธิสตฺตสฺส นานคฺครสมนุญฺญโภชเน อุปนียมาเน เอโก ปจฺเจกพุทฺโธ สตฺตาหจฺจเยน นิโรธา วุฏฺฐาย ภิกฺขาจารเวลํ สลฺลกฺเขตฺวา อชฺช มยา พาราณสิเสฏฺฐิสฺส เคหทฺวารํ คนฺตุ วฏฺฏตีติ นาคลตาทนฺตกฏฺฐึ ขาทิตฺวา อโนตตฺตทเห มุขํ โธวิตฺวา มโนสิลาตเล ฐิโต นิวาเสตฺวา กายพนฺธนํ พนฺธิตฺวา จีวรํ ปารุปิตฺวา อิทฺธิมยปตฺตจีวรปตฺตํ อาทาย อากาเสนาคนฺตฺวา โพธิสตฺตสฺส ภตฺเต อุปนีตมตฺเต เคหทฺวาเร อฏฺฐาสิ ฯ โพธิสตฺโต ตํ ทิสฺวาว อาสนา วุฏฺฐาย นิปจฺจการํ ทสฺเสตฺวา ปุริสํ กมฺมการกํ โอโลเกสิ ฯ กึ กโรมิ สามีติ วุตฺเต อยฺยสฺส ปตฺตํ อาหรถาติ อาห ฯ ตํ ขณญฺเญว มาโร ปาปิมา วิกมฺปมาโน อุฏฺฐาย อยํ ปจฺเจกพุทฺโธ อิโต สตฺต ทิวเส อาหารํ น ลภิ อชฺช อลภมาโน

นสฺสิสฺสติ อิมญฺจ วินาเสสฺสามิ เสฏฺฐิโน จ ทานนฺตรายํ กริสฺสามีติ ตํ ขณญฺเญว อาคนฺตฺวา อนฺตรวตฺถุมฺหิ อสิหตฺถมตฺตํ องฺคารกาสุ นิมฺมินิ ฯ สา ขทิรงฺคารปุณฺณา สมฺปชฺชลิตา สโชติภูตา อวีจิมหานิรโย วิย ชายิตฺถ ฯ ตมฺปน มาเปตฺวา สยํ อากาเส อฏฺฐาสิ ฯ ปตฺตาหรณตฺถาย คจฺฉมาโน ปุริโส ตํ ทิสฺวา มหาภยํ ปตฺโต นิวตฺติ ฯ โพธิสตฺโต กึ ตาต นิวตฺโตสีติ ปุจฺฉิ ฯ อยํ สามิ อนฺตรวตฺถุมฺหิ มหตี องฺคารกาสุ สมฺปชฺชลิตา อตฺถิ สโชติภูตาติ ฯ อถญฺโญ อถญฺโญติ เอวํ อาคตาคตา สพฺเพปิ ภยปฺปตฺตา เวเคน ปลายิสุ ฯ โพธิสตฺโต จินฺเตสิ อชฺช มยฺหํ ทานนฺตรายํ กาตุกาโม วสวตฺติ มาโร อุยฺยุตฺโต ภวิสฺสติ น โข ปน ชานาติ มารสเตน มารสหสฺเสน มารสตสหสฺเสนาปิ มยฺหํ อกมฺปียภาวํ อชฺชทานิ มยฺหํ วา มารสฺส วา พลมหนฺตํ อานุภาวมหนฺตํ ชานิสฺสามีติ ตํ ยถาสชฺชิตเมว ภตฺตปาตึ สยํ อาทาย เคหา นิกฺขมิ องฺคารกาสุยา ตเฏ ฐตฺวา อากาสํ โอโลเกนฺโต มารํ ทิสฺวา โกสิ ตฺวนฺติ อาห ฯ อหํ มาโรติ ฯ อยํ องฺคารกาสุ ตยา นิมฺมิตาติ ฯ อาม มยาติ ฯ กิมตฺถายาติ ฯ ตว ทานสฺส อนฺตรายกรณตฺถาย จ ปจฺเจกพุทฺธสฺส จ ชีวิตวินาสนตฺถายาติ ฯ โพธิสตฺโต เนว เต อหํ อตฺตโน ทานสฺส อนฺตรายํ น ปจฺเจกพุทฺธสฺส ชีวิตนฺตรายํ กาตุํ ทสฺสามิ อชฺชทานิ มยฺหํ วา ตว วา พลมหนฺตํ อานุภาวมหนฺตํ ชานิสฺสามีติ องฺคารกาสุยา ตเฏ ฐตฺวา ภนฺเต ปจฺเจกพุทฺธ อหํ อิมสฺสาปิ องฺคารกาสุยา อโธสีโส ปตมาโนปิ น นิวตฺติสฺสามิ เกวลํ ตุมฺเห

มยา ทินฺนํ โภชนํ ปฏิคฺคณฺหาติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

กามํ ปตามิ นิรยํ อุทฺธรปาโท อวํสิโร
นานริยํ กริสฺสามิ หนฺท ปิณฺฑํ ปฏิคฺคหาติ ฯ

ตตฺรายํ ปิณฺฑตฺโถ ภนฺเต สจาหํ ตุมฺหากํ ปิณฺฑปาตํ เทนฺโต เอกเสเนว อิมํ นิรยํ อุทฺธรปาโท อวํสิโร หุตฺวา ปตามิ ตถาปี ยทิทํ อทานญฺจ อสีลญฺจ อริเยหิ อกตฺตพฺพตฺตา อนริเยหิ จ กตฺตพฺพตฺตา อนริยนฺติ วุจฺจติ น ตํ อนริยํ กริสฺสามิ หนฺท อิมํ มยา ทิยฺยมานํ ปิณฺฑํ ปฏิคฺคณฺหาหีติ ฯ เอตฺถ จ หนฺทาติ อุปสคฺคตฺเถ นิปาโต ฯ

เอวํ วตฺวา โพธิสตฺโต ทพฺพสมาทาเนน ภตฺตปาตึ คเหตฺวา องฺคารกาสุมตฺถเกน ปกฺขนฺโต ฯ ตาวเทว อสีติหตฺถคมฺภีราย องฺคาร-กาสุยา ตลโต อุปรุปริ ชาตํ สตปุปฺผิตํ เอกํ มหาปทุมํ อุคฺคนฺตฺวา โพธิสตฺตสฺส ปาเท สมฺปฏิจฺฉิ ฯ ตโต มหาตุมฺพมตฺตา เรณุ อุคฺคนฺตฺวา มหาสตฺตสฺส มุทฺธนิ ฐตฺวา ปติตฺวา สกลสรีรํ สุวณฺณ-จุณฺณสโมกิณฺณมิว อกาสิ ฯ โส ปทุมกณฺณิกาย ฐตฺวา นานคฺครสโภชนํ ปจฺเจกพุทฺธสฺส ปตฺเต ปติฏฺฐาเปสิ ฯ โส ตํ ปฏิคฺคเหตฺวา อนุโมทนํ กตฺวา ปตฺตํ อากาเส ขิปีตฺวา ปสฺสนฺตสฺเสว มหาชนสฺส สยมฺปี เวหาสํ อพฺภุคฺคนฺตฺวา นานปฺปการํ วลาหกปนฺติ มทฺทมาโน วิย หิมวนฺตเมว คโต ฯ มาโรปี ปราชิโต โทมนสฺสํ ปตฺวา อตฺตโน วสนฏฺฐานเมว คโต ฯ โพธิสตฺโต ปน ปทุม-กณฺณิกาย ฐิโต มหาชนสฺส ทานสีลสํวณฺณเนน ธมฺมํ เทเสตฺวา

มหาชเนน ปริวุโต อตฺตโน นิเวสนเมว ปวิสิตฺวา ยาวชีวำ ทานาทีนิ ปุญฺญานิ กริตฺวา ยถากมฺมำ คโต ฯ

สตฺถา นยิทำ คหปติ อจฺฉริยำ ยำ ตฺวำ เอวำทสฺสนสมฺปนฺโน เอตรหิ เทวตาย น กมฺปีโต ปพฺเพปี ปณฺฑิเตหิ กตเมว อจฺฉริยนฺติ อิมำ ธมฺมเทสนำ อาหริตฺวา อนุสนฺธิำ ฆเฏตฺวา ชาตกำ สโมธาเนสิ ตทา ปจฺเจกพุทฺโธ ตตฺเถว ปรินิพฺพายิ มารำ ปราชยิตฺวา ปทุมกณฺณิกาย ฐิตฺวา ปจฺเจกพุทฺธสฺส ปีณฺฑปาตทายโก พาราณสีเสฏฺฐี ปน อหเมวาติ ฯ

ชทิรงฺคารชาตกำ ทสมำ ฯ

กุลาวกวคฺโค จตุตฺโถ ฯ

ปทภาชนิ์ยานุกฺกโม

อกิลาสโน ๑๖๙
อจฺจนฺตำ ๓๓๓
อจฺจาสนสฺส ๒๗๘
อญฺญมญฺเญหิ ,,
อญฺญาย ๑๖๓
อฏฺฐี ๒๘๓
อฏฺฐีชุรำ ๒๔๒
อฑฺฒรตฺตาปปายิ ๒๔๗
อณุำ ๑๘๘
อตฺโถ ๒๒๐
อตรมานานำ ๒๐๘
อนเปกฺขวา ๒๑๖
อนริยำ ๓๔๘
อนาคาริยมุนิ ๑๖๙
อนุจาริ ๒๘๓
อนุตปฺเปสิ ๑๗๔
อเนกมายำ ๒๔๗
อปจายนฺติ ๓๒๘
อปณณกำ ๑๖๐
อปณฺณกปฏิปทา ๑๖๑
อปทนา ๓๒๐
อปฺปเกน ๑๘๘
อปฺโปสฺสุโก ๒๘๖
อปริหานิปทา ๑๖๓
อภิญฺญาพลำ ๑๒
อวญฺจนา ๓๒๐
อวินฺทุำ ๑๖๘
อสฺสุ ๒๘๓
อเสขมุนิ ๑๖๘
อาคาริยมุนิ ,,
อาชญฺโญ ๒๗๓
อาตุรนฺนานิ ๒๘๖
อามชาโต ๓๓๗
อายนฺตำ ๒๒๐
อาราเธติ ๓๓๔
อาวาเสหิ ๒๔๐

อิสามุเขน ๓๐๓
อุตฺตมงฺครุหา ๒๑๑
อุทงฺคเณ ๑๖๙
อุทหฺธริ ๒๙๐
อุปสงฺเส ๒๓๒
อุสฺสเห ๒๔๒
เอเก ๑๖๒
เอหินฺติ ๓๑๒
โอตฺตปฺปี ๑๙๙
กณฺหินํ ๒๓๕
กปฺปฏิจิยํ ๓๒๐
กพลํ ๒๙๕
กลาหติโภติ ๒๔๗
กามํ ๓๐๔
กาเมสุ ๒๑๖
กาเพ ๒๕๐
กิญฺจ ๒๐๗
กิร ๒๔๐
กุกฺกุรา ๒๖๖
กุกฺกุโร ,,
กุรุเต ๒๗๓
กุลาวกา ๓๐๓
กุเส ๒๙๕
โกเสยฺยกา ๒๖๖
โกวิทา ๓๒๙
ขณนฺตา ๑๖๙
คชฺชติ ๓๓๗
คชฺฌโม ๒๙๓
คณฺเห ๑๖๓
คมฺภีรวตฺตนิ ๒๙๓
คาปานํ ๕๕
คหนิสฺสิตํ ๒๔๑
คามนิ ๒๐๙
คาพฺหเวธินํ ๒๓๖
ฆสฺติตุ ๒๙๕
จตุรงฺควีริเยน ๑๗๐
ฉมาสฺสสนฺโต ๒๔๗
ชคติรุหํ ๓๒๒
ชนาธิป ๒๐๖
ชรสิงฺคาโล ๒๖๖
ชาตเวโท ๓๒๐
ชาติสมฺภโว ๒๕๓

ปทภาชนียานุกฺกโม ๓๕๓

ชุณฺเห ๒๕๐
ญาตํ ๒๖๒
ญาติสงฺฆปุรกฺขิตํ ๒๒๐
ฐานํ ๑๖๐
ตกฺกิกา ๑๖๒
ตปฺปติ ๒๗๘
ติปลฺลตฺถํ ๒๔๗
ถุลฺลานิ ๓๓๗
ทิชา ๓๐๔
ทิฏฺเฐ ธมฺเม ๓๒๘
ทีฆายุกชณฺ ๒๘๖
ทุพฺพลฆาติกา ๒๖๗
เทวทูตา ๒๑๒
เทวธมฺมา ๒๐๒
ธมฺมสฺส ๓๒๘
ธิกฺกิตา ๒๓๖
ธิรตฺถุ ๒๓๕
ธีรา ๒๕๖
นจฺเจน ๓๑๐
นาฬํ ๒๘๕
นิกฺขิตฺตา ๓๓๓
นิกฺขิปณฺโฑ ,,
นิยามกํ ๑๗๔
นิยฺยานิกปฏิปทา ๑๖๑
นิสมฺม ๒๘๓
ปจฺเจกมุนิ ๑๖๔
ปฏิกฺกม ๓๒๐
ปฏิสนฺถารวุตฺตินิ ๒๒๐
ปทาตเว ๒๘๕
ปปี ๑๖๔
ปพฺพชชาสมโย ๒๑๒
ปริณายิกา ๒๓๖
ปริหานิปฏิปทา ๑๖๓
ปาณฆาตี ๒๕๔
ปาณินิ ,,
ปาโณ ,,
ปาตุภูตา ๒๑๑
ปาปิโย ๒๔๐
ปาภเฏน ๑๘๘
ปาเยหิ ๒๗๘

ปาสํสา ๓๒๘
ปิณฺฑ ๒๘๕
ปิหิ ๒๘๕
ปฏิกาโย ๒๖๖
ปฏิมุตฺตํ ,,
ปฏิลตา ,,
เปกฺขุณานิ ๓๑๐
เปจฺจ ๒๕๕
โปถยํ ๒๘๓
โปส ๒๐๖
ผลาสา ๒๐๘
พฺยามมตฺตานิ ๓๑๐
พฺรหฺมจริยํ ๒๐๘
พาธนํ ๓๑๕
ภยํ ๒๐๐
โภชฺโฌ ๒๗๐
มญฺญเต ๓๑๕
มญฺญามิ ๒๘๖
มญฺเญ ๓๓๖
มตํ ๒๓๒
มหาราชา ๒๐๖
มหิพามุโข ๒๘๓
มาตุโต ๒๕๐
มุญฺเจ ๒๕๕
มุนิ ๑๖๔
มุนิมุนิ ,,
มนุญฺญํ ๒๙๐
เมธาวี ๑๖๓, ๑๘๘
ยญฺเจ ๒๓๒
ยุญฺช ๒๗๑
รถิยา ๓๑๕
รเสหิ ๒๔๐
ราชา ๒๐๖
รุจฺเจ ๒๖๓
รุจิรา ๓๑๐
รุทํ ,,
ลชฺชา ๒๐๐
ลุมฺพินิวนํ ๘๓
โลเก ๒๐๑
วงฺกงฺคา ๓๒๓
วงฺกาติวงฺกินํ ๒๔๒
วโจ ๒๘๓

วุฑฺฒา	๒๖๖	สกํ ปชฺ	๒๐๗
วณฺณพลูปปนฺนา	,,	สมจฺจา	๒๖๗
วณฺณุปเก	๑๖๙	สนฺติ	๑๗๐
วโยหรา	๒๑๑	สนฺโต	๒๐๑
วพวา	๒๗๐	สนฺถเวหิ	๒๕๐
วสมาเนสิ	๒๕๑	สนฺธมฺ	๑๘๘
วหเต	๒๙๕	สปณฺณกปฏิปทา	๑๖๕
วากจีรํ	๑๕	สปฺปุริสา	๒๐๑
วาตชานิ	๒๕๐	สมฺปราโย	๓๒๘
วารึ	๒๕๘	สมิชฺฌติ	๒๐๘
วิจกฺขโณ	๑๘๘	สมุฏฺฐาเปติ	๑๘๘
วินฺเท	๑๗๐	สรณโต	๓๒๓
วิปกฺกพฺรหฺมจริโย	๒๐๘	สลฺลกโต	๒๗๐
วิราเธสิ	๑๗๕	สลฺลํ	๒๓๕
วิริยพลูปปนฺโน	๑๖๙	สมฺพลิสฺมิ	๓๐๓
วิวทิสฺสนฺติ	๓๑๒	สีลวตํ	๒๒๐
วิหงฺคมา	๓๒๒	สุกฺกธมฺมสมาหิตา	๒๐๑
วุฑฺฒึ	๓๒๘	สุขเมธติ	๓๓๓
เวคึ	๒๗๓	สุวิหึ	๒๒๐
เวชยนฺตปาสาโท	๓๐๕	สุสญฺญตานึ	๒๘๓
เวพุริยวณฺณุปฏิภา	๓๑๐	เสขมุนิ	๑๖๙

เสปณฺณิ	๒๖๒	หญฺเญ	๒๕๔
เสมาโน	๒๗๐	หทยสฺส	๑๗๐
เสยฺยสิ	๒๖๒	หนฺท	๓๔๘
เสยฺโย	๒๓๒	หายนฺติ	๒๗๓
เสเวยฺย	,,	หิริ	๑๙๘
โสวณฺณมาลา	๓๓๗	หิริโอตฺตปฺปสมฺปนฺนา	,,
โสวณฺณโย	๓๓๖		

ปทฏฺฐปฺปเภโท

ทุกำ

อยุฏฺธปุรานิ ๓๐๔

ปฏิสนฺถารา ๒๒๐

ติกำ

โกลาหลานิ ๗๕

เทวา ๒๐๒

นิทานานิ ๒

วุฑฺฒา ๓๒๘

จตุกฺกำ

สมฺปฏฺฐีตยปฺปาฏิหาริยานิ ๒๕๘

นิรฺกุมฺภิโย ๘๕

ปจฺจเวกฺขณา ๒๐๑

ปุตฺตา ๒๐๖

ปุพฺพนิมิตฺตานิ ๙๐

ภยำ ๒๐๑

วิริยำ ๑๗๐

หิรีสมุฏฺฐาปนการณานิ ๑๙๘

ปญฺจกำ

กนฺตารานิ ๑๕๕

จงฺกมโทสา ๑๑

มหาวิโลกนานิ ๙๗

ฉกฺกำ

มุนี ๑๖๙

สตฺตกำ

วตฺตปทานิ ๓๐๒

สหชาตา ๙๕

อฏฺฐกำ

อภินีหารสมิชฺฌนธมฺมา ๒๓

ปณฺณสาลปริโภคาทีนวา ๑๖

ปริกฺขารา ๑๐๓

สมณสุขานิ ๑๒

นวกำ

สาฏกโทสา ๑๓

ทสกำ

ปารมี ๓๒

รุกฺขมูลคุณา ๑๖

สทฺทา ๔

	ทฺวาทสกํ		ติสกํ	
วากจิรานิสํสา		๑๔	ปารมี	๔๑
	โสพสกํ		ทฺวตฺติสกํ	
เสขา		๑๒๓	ปุพฺพนมตฺถาน	๘๑
